T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

VEFFÂK MEHMED HIFZÎ-Yİ ÜSKÜDARÎ'NİN TERCEME-İ MENÂKIB-I AHMED EL-BEDEVÎ'Sİ (İNCELEME-METİN)

Halil BATUR
16915301

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN

Diyarbakır 2020

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

VEFFÂK MEHMED HIFZÎ-Yİ ÜSKÜDARÎ'NİN TERCEME-İ MENÂKIB-I AHMED EL-BEDEVÎ'Sİ (İNCELEME-METİN)

Halil BATUR
16915301

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN

Diyarbakır 2020

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevîsi (İnceleme-Metin)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

06.07.2020

Halil BATUR

ÖN SÖZ

Klasik edebiyat, ağırlıklı olarak manzum eserler üzerine bina edilen bir edebiyattır. Bununla birlikte klasik edebiyatta nesir olarak da gazavatname, menâkıpnâme, siyer-i nebi, tezkire, şemail gibi pek çok eser yazılmıştır. Nesir sahasının en yaygın türlerinden biri de menâkıpnâmelerdir. Genellikle mensur olarak yazılan menâkıbnâmeler, toplumun dinî ve manevi hayatını yansıtan önemli birer vesika hükmündedirler. Menkıbeler, kültür ve edebiyat tarihi bakımından ve özellikle tasavvufi şahsiyetlerin tanıtılması ve tasavvuf düşüncesinin yaygınlaştırılması bakımından oldukça önemli eserlerdir. Üzerinde çalıştığımız eser, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eseridir. Eser, hem menâkıpnâme hem de tercüme türlerinde ele alınabilecek niteliktedir. Eserde mutasavvıflar arasında önemli bir yere sahip olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatı, talebeleri ve müritleriyle olan münasebetleri, kerametleri, halifeleri, tarikatının usul ve adabı, eserleri ile ilgili çok önemli bilgilere yer verilmiştir.

XVII. asır şair ve âlimlerinden olan Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, eserinin yazılış macerasını anlattıktan sonra eserini on yedi bab üzerine bina ettiğini ifade eder.

Eser, mensur bir yapıda olup yer yer manzum parçalarla zenginleştirilmiştir. Eserde müellifin zaman zaman ya kendi yazdığı şiirlerden ya da meşhur şair, fazıl veya âlimlerden çeşitli iktibaslar yaptığı manzum parçalar bulunmaktadır. Bu manzumelerin yanı sıra eserde âyet, hadis ve kelâm-ı kibar kabilinden iktibaslar da yer almaktadır.

Eserin kütüphane, katalog ve kaynak taramaları sonucunda on dört nüshası tespit edilmiştir. Eserin nüshalarının dijital kopyalarına -yurtdışında bulunan nüshalar hariç- ulaşılmış ve kütüphane kayıtlarındaki şekliyle nüshaların künyeleri verilmiştir.

Eserin tenkitli metni oluşturulurken en eski tarihli olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, 532 arşiv numarası ile kaydedilen nüshası esas alınmıştır. Ayrıca metin okumalarında tüm nüshalar karşılaştırmalı olarak tekrar okunmuş ve metin bu şekliyle transkribe edilmiştir.

Çalışmamız; Giriş, Sonuç ve Dizin bölümleri dışında dört bölümden meydana gelmiştir. Eserin Giriş bölümünde menkıbe, menâkıpnâme kavramları ve Türk edebiyatında menâkıpnâmeler ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Birinci Bölüm'de, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

İkinci Bölüm'de eserin asıl konusu olan Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Üçüncü Bölüm'de *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'nin tespit edilen nüshaları tanıtılıp eserin dil özellikleri, muhtevası ve üslup özellikleri irdelenmiştir.

Dördüncü Bölüm'de çalışmanın esasını teşkil eden eserin transkripsiyonlu metni yer almaktadır.

Sonuç olarak yapılan incelemelerden yola çıkılarak elde edilen bilgiler özet olarak sunulmuş ve bir değerlendirme yapılmıştır.

Tez çalışmam boyunca zaman ayırıp hiçbir yardımını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN'a yol gösterici katkılarından dolayı derin minnet ve şükranlarımı arz ediyorum. Ayrıca bu çalışmanın hazırlanış sürecinde ve çalışma boyunca destek, bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet TANYILDIZ'a; âyet-i kerimelerin, hadis-i şeriflerin, Arapça, Farsça ibare ve bölümlerin tercüme ve anlamlandırılması hususunda yardımını esirgemeyen Öğr. Gör. Sedat AKAY'a teşekkür ederim.

Halil BATUR

Diyarbakır 2020

ÖZET

Tasavvuf büyüklerini tanıtmak, onların hayatlarını ve kerametlerini anlatmak amacıyla yazılan menâkıbnâmeler, İslami Türk edebiyatının en özgün eserlerindendir. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî tarafından edebî bir dille yazılmış ve yer yer şiirlerle zenginleştirilerek tercüme edilmiş olan *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eser, İslâm ve tasavvuf tarihinin önemli şahsiyetlerden biri olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatını konu edinmiştir. XVII. yüzyılda yaşayan âlim ve mutasavvıf Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili, o günün şartlarında ulaşabildiği çeşitli kaynakları inceleyerek eserini meydana getirmiştir. Veffâk, menâkıbnâmenin sonunda Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye ait, orijinali Arapça olan 62 beyti önce tercüme etmiş, daha sonra da şerh ederek eserini bitirmiştir. Çalışmamızda öncelikle kültür ve edebiyat tarihimizin bir kaynağı olarak menâkıbnâmelerden kısaca bahsedilecektir. Daha sonra Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî ve Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili bilgiler verilecek, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eser tanıtılacaktır. Son bölümde çalışmanın esasını teşkil eden eserin transkripsiyonlu metnine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler

Menkıbe, menâkıb, tercüme, Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî.

ABSTRACT

Menâkıpnâmes, which are written in order to introduce the Sufi greats and to explain their lives and miracles, are among the most original works of Islamic Turkish literature. The work named as Tercemei i Menakib-i Ahmed Bedevi-which was written in a literary language by Veffâk Mehmed Hifzi Usküdari is about the life of Seyyid Ahmed Bedevi, one of the important figures in the history of Islam and Sufism. Scholar and sufist Veffâk Mehmet Hifzi Uskudari, who lived in 17th century, formed Seyyid Ahmed Bedevi's menkibes on the conditions of those days, by examining Arabic works of him. Veffâk, firstly translated 62 couplets of Seyyid Ahmed Bedevi and then finished the work by annotating at the end of the Menâkıpnâme. In our work, firstly it is going to be mentioned briefly the menâkıpnâmes as a source of our cultural history. After that it is going to be given information about Veffâk Mehmet Hifzi Üskudari and Seyyid Ahmed Bedevi also the work Terceme-i Menâkıb-i Ahmed is going to be introduced.

Keywords

Menkıbe, translation, Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ II
ÖZET IV
ABSTRACT V
İÇİNDEKİLER VI
KISALTMALAR IX
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ X
TABLO LİSTESİ XI
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

VEFFÂK MEHMED HIFZÎ-Yİ ÜSKÜDARÎ

1.1. HAYATI, EDEBÎ VE İLMÎ ŞAHSİYETİ 12
1.2. ESERLERİ 17
1.2.1. Terceme-i Sırru'l-Mektûm fî-İlmi'n-Nücûm 17
1.2.2. Müntehabât min-Sırri'l-Mektûm 18
1.2.3. Şeyh Merzûk ve Şeyh İdrîs ve Şeyh Ahmed ve Şeyh Hüseyin Kundâkî Hazretlerinin Menâkıbları 18
1.2.4. Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî 19

İKİNCİ BÖLÜM

SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ

2.1. NESEBİ, AİLESİ, DOĞUMU, ÇUCUKLUĞU VE EĞİTİMİ 20
2.2. SEYAHATLERİ VE TANTA'YA GELİŞİ 25
2.3. VEFATI 31
2.4. SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ'NİN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ 31
2.5. LAKAP VE KÜNYELERİ 33
2.6. SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ VE SÜTÛH ARKADAŞLARI 49

2.7. SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ'NİN TERCEME-İ MENÂKIB-I SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ'DE GEÇEN KERAMETLERİ 67
2.7.1. Sekizinci Bab'da Yer Alan Kerametleri: 68
2.7.2. Dokuzuncu Bab'da Yer Alan Kerametleri: 70
2.7.3. Onuncu Bab'da Yer Alan Kerametleri: 88
2.7.4. Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'de Yer Verilen Diğer Kerametler: 92
2.8. SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ'NİN ESERLERİ 101
2.8.1. Evrâd ve Hizb 102
2.8.2. Salavât 102
2.8.3. Vesâyâ 103
2.8.4. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Şiirleri 105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERCEME-İ MENÂKIB-I SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ

3.1. TERCEME-İ MENÂKIB-I AHMED EL-BEDEVÎ'NİN SEBEB-İ TELİFİ 109
3.2. TELİF Mİ TERCÜME Mİ? 111
3.3. ESERİN ADI 113
3.4. ESERİN YAZILIŞ TARİHİ 114
3.5. NÜSHALARIN TASNİF VE DEĞERLENDİRİLMESİ 114
3.6. NÜSHALARIN SEÇİLMESİNDE İZLENEN YÖNTEM 118
3.7. NÜSHALARIN OKUNMASINDA İZLENEN YÖNTEM VE İMLA HUSÛSİYETLERİ 119
3.8. ESERİN BÖLÜMLERİ 121
3.9. ESERİN DİLİ VE ÜSLUBU 130
3.9.1. Deyimler 138
3.9.2. Atasözleri 140
3.9.3. İktibaslar 141
3.9.3.1. Âyetler 142
3.9.3.2. Hadis-i Şerifler 143
3.9.3.3. Hadis-i Kudsîler 146

3.9.3.4. Kelam-ı Kibarlar 146
3.9.4. İkilemeler 153
3.9.5. Seci Kullanımı 155
3.10. ESERDEKİ MANZUM PARÇALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 159

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİN

Bābü'l-Evvel 176
Bābü'ş-Şānī 179
Bābü'ş-Şāliş 183
Bābü'r-Rābi' 186
Bābü'l-Ḫāmis 188
Bābü's-Sādis 192
Bābü's-Sabi' 195
Bābü'ş-Şāmin 199
Bābü't-Tāsi' 208
Bābu'l-'āşir 242
Bābü'l-Ḥādī 'aşer 250
Bābü'l İşnā 'aşer 259
Bābü'şāliş 'aşer 290
Bābu'r-Rābi' 'aşer 295
Bābi'l-Ḫāmis 'aşr 309
Bābü's-sādis 'aşer 318
Bābü's-sābi' 'aşer 327
SONUÇ 413
KAYNAKÇA 417
DİZİN 426

KISALTMALAR

Bk.	Bakınız
C.	Cilt
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
DTCF	Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi
Hz.	Hazreti
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
s.	sayfa
S.	Sayı
s.a.v.	sallalâhu aleyhi ve sellem
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	Türk Tarih Kurumu
vb.	ve benzeri
vr.	varak
vs.	ve saire

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Ünlüler :

a) kısa : ا : a, e, ı, i, **u, ü** ـَ , ه : a, e ـِ , ی : ı, i

ـُ , و , اُو : **u, ü**, o, ö

b) uzun : ا : **ā** ی : **ī, ē** و : **ū**, ō

Ünsüzler :

ء	ʾ	غ	ġ
ب	b, p	ف	f
ب	p	ق	ķ
ت	t	ك	k, g, ň
ت	ş	گ	g
ج	c, ç	ل	l
چ	ç	م	m
ح	ḥ	ن	n
خ	ḫ	ه	h
د	d	و	v
ذ	ẕ	ی	y
ر	r		
ز	z		
ژ	j		
س	s		
ش	ş		
ص	ṣ		
ض	ḍ, ż		
ط	ṭ		
ظ	ẓ		
ع	ʿ		

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

TABLO 1**:** ESERDE GEÇEN TÜRKÇE DEYİMLER 139
TABLO 2: ESERDE GEÇEN ARAPÇA DEYİMLER 139
TABLO 3: ESERDE GEÇEN ARAPÇA ATASÖZLERİ 140
TABLO 4: ESERDE GEÇEN FARSÇA ATASÖZLERİ 141
TABLO 5: ESERDE GEÇEN HADİS-İ ŞERİFLER 144
TABLO 6: ESERDE GEÇEN HADİS-İ KUDSÎLER 146
TABLO 7: ESERDE GEÇEN ARAPÇA İKİLEMELER 153
TABLO 8: ESERDE GEÇEN FARSÇA İKİLEMELER 154

GİRİŞ

Arapça nekabe (isabet etmek), "bir şeyden bahiste bulunmak" fiilinden türeyen menkıbe/menkabe kelimesi sözlükte; "övünülecek güzel iş, hareket, vasıf ve meziyetler, çoğu tanınmış veya tarihe geçmiş kimselerin ahvâline ait fıkralar, hikâyeler; bir zatın fazl ve meziyetine delalet eden fıkra ve bundan bahseden makale ve risale-i medhiye" [1] gibi anlamlarda kullanılmıştır. Genellikle çoğul şekliyle "menâkıb" olarak kullanılan menkıbe; tasavvuf tarihinde, sufîlerin izhar ettikleri harikulade olaylar demek olan kerametleri nakleden küçük hikâyeler manasında kullanılmıştır. [2]

Arapça "menâkıb" ve Farsça "nâme" kelimelerinin bir araya gelmesiyle meydana gelen menâkıbnâme; "içinde menkıbeler bulunan, menkıbeleri ihtiva eden eser" olarak, menkıbe ise; "bir kimsenin övgüye değer yanlarını, üstünlüklerini dile getiren fıkra, makale ve kitap" [3] gibi anlamlara gelir. Tasavvufi bir terim olarak ise menkıbe, tasavvuf ve tarikat mecraları içerisinde şeyh ve mürit gibi dinî karakterlerin

---

[1] Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Yayınları, Ankara, 2003, s. 735; Şemseddin Sâmî, **Kâmûs-ı Türkî**, Şifa Yayınları, İstanbul 2012, s. 1422.

[2] Ahmet Yaşar Ocak, **Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıb-nâmeler**, TTK Yayınları, Ankara 1992, s.27.

[3] Menkıbeler hakkında daha fazla bilgi için; Ahmet Ateş, "Menâkıb", **İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, İstanbul, 1970, C. VII, s. 701-702; İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, L.M. Yayınları, İstanbul, 2002, s. 315; Ahmet Yaşar Ocak, "Menâkıb-nâme", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1986, C. 6, s. 253-258; Haşim Şahin, "Menâkıbnâme", **İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, C. 29, s. 112; Ahmet Mermer ve Neslihan Koç Keskin, **Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s. 66.; Ethem Cebecioğlu, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, 2005; Arif Eflâkî, **Âriflerin Menkıbeleri I**, Çeviren: Tahsin Yazıcı, MEB Yayınları, İstanbul, 1964; Mustafa Kutlu, "Menâkıb-nâme", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1986, C. 6, s. 255-257. Abdurrahman Güzel, **Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı**, Akçağ Yay., Ankara, 2006 s.121.

hayatlarının etrafında geçen olağanüstü olaylar demek olan kerametleri aktaran küçük hikâyeler anlamında, muhtemelen IX. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. [4]

En geniş anlamıyla menâkıbnâmeler, bir velinin fazilet ve kerametlerini nakletmek suretiyle müritlerin tarikata bağlılığını arttırmak, tarikat düşünce ve zihniyetini neşretmek amacıyla genellikle o yolun mensuplarından biri tarafından kaleme alınan eserlerdir. Bu tür eserler, kimi zaman "tezkire, kerâmât, tabakat ve velâyetnâme" kapsamı içerisinde de değerlendirilmiştir. Pertev Naili Boratav, menkıbeyi efsane türü içerisinde ele alarak efsane deyimiyle Fransızcadaki "legende" ile Almancadaki "sage" ve "legende" kavramlarının her ikisiyle de karşılandığını ve dinî konulardaki efsanelere eskiden Türkçede "menkabe" denildiğini aktarmıştır. Efsane çeşitlerinden, efsanelerin yazılı edebiyatta menkıbe adıyla anıldığını belirterek dinî efsanelerin, sadece dinî inanışın ağır basan, niteliklerini bu öğelerden alan efsaneler olarak da ifade etmiştir. [5]

Abdurrahman Güzel, menkıbeyi "Istılâhî manada; din büyüklerinin izhar ettikleri kerametleri anlatan küçük hikâyeler" şeklinde tanımlamıştır. [6]

Ethem Cebecioğlu menkıbenin, evliyaların hayatlarının anlatıldığı eserler olduğunu belirterek bu eserlerin velilerin kerametlerini, hikmetli sözlerini, hâllerini, yaşayışlarını yansıttığını ve amaçlarının da dinleyenlerde aşk uyandırmak ve kalplerinde çerağ yakmak olduğunu ilave eder. [7]

İlber Ortaylı menkıbeyi şu şekilde anlatır: "Menkıbeden bizim anladığımız şey, aslında belirgin ölçüde tarihî realiteye ayaklarını uzatmış siyasal nedenlerle veya bazen doğrudan doğruya edebî imaj dolayısıyla dallanıp budaklandırılmış nesir." [8]

---

[4] Mustafa Kutlu, "Menâkıbnâme", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler / İsimler / Eserler / Terimler**, Cilt No: 6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 253.
[5] Pertev Naili Boratav, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 2000.
[6] Abdurrahman Güzel, **Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara 2004, s. 646.
[7] Ethem Cebecioğlu, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul 2005, s. 426.
[8] İlber Ortaylı, "Menkıbe", **Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Efsaneler ve Gerçekler Panel Bildirileri** (ODTÜ Tarih Topluluğu), İmge Kitabevi, Ankara 2000, s. 11.

Menâkıbnâmeler, edebî tür itibariyle konusu harikulade olaylara dayanan masal, efsane ve destan gibi türler ile benzerlikler gösterir. Söz konusu türler ile menâkıbnâmeler arasında bazı benzerlikler ve farklılıklar vardır. Ahmet Yaşar Ocak, İslami kültür içerisinde evliya menkıbelerini, olağanüstü olayları konu edinmeleri sebebiyle masal ve destan türüne benzemesine rağmen; belli bir zamanda ve mekânda yaşadığına inanılan gerçek kişileri anlatması sebebiyle bu türlerden ayırarak daha çok efsane türüne yakın bulur. [9] Menâkıbnâmeler söz konusu türler gibi harikulade olayları konu edinmiştir. Menâkıbnâmeler, konusu gerçek kişiler olması itibariyle masal ve efsaneden ayrılırlar. Bu gerçek şahsiyetlerin yaşadıkları zaman ve mekân bellidir. Bununla birlikte menâkıbnâmesi yazılan kişiler genellikle dinen mukaddes zatlar olarak kabul edilir. Bu bakımdan destan ve efsanelerle menâkıbnâmeler arasındaki fark ortaya çıkar. Şekil itibariyle menâkıbnâmeler genellikle bu türlerden kısa olup söz konusu zatın kerametleri, hayatı, meslek ve meşrebi konu edinilir. Bu anlatımlar dinî ve mistik bir çevrede cereyan eder.

Menâkıbnâmelerde amaç, çoğu zaman öğreticilik olduğu için ifade ve üslup derinliğine pek rastlanmaz. Menâkıpnâmelerde genel olarak açık, sade ve anlaşılır bir üslubun kullanıldığı görülür. Bu üslubun tercih edilmesinin en önemli sebebi, menâkıbnâme metinlerinin sanat endişesinden ziyade, halkı dinî bakımdan bilgilendirip menâkıbnâmesi yazılan zatın muhabbet ve faziletlerinin halka açık ve anlaşılır bir şekilde aktarılması düşüncesi olabilir.

Menâkıbnâmeler İslami edebiyatlarda ilk olarak IX. asırdan itibaren yazılmaya başlanan hadis kitaplarında görülür. [10] Bu asırdan itibaren İslamiyet'in daha geniş alanlara yayılması ve özellikle tasavvuf kültürünün de yaygınlaşmasıyla menkıbe geleneği de gelişmiş, başlangıçta Hz. Muhammed (s.a.v.) ve dört halife ile ilgili yazılan menkıbeler daha sonra tasavvuf erbabının hikmetli sözlerini ve örnek alınacak faziletli davranışlarını ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır.

---

[9] Ocak, **Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıb-nâmeler**, s.33.
[10] Rıdvan Canım, **Klasik Türk Edebiyatında Menâkıb-nâmeler**, s.141.

XI. asırdan itibaren özellikle Kâdiriyye ve Rifâiyye gibi ilk büyük tarikatların ortaya çıkışıyla birlikte zaman içerisinde menkıbenin içeriğine 'kerâmet' kavramı eklenmiş, Abdülkadir Geylânî, Ahmed-i Rıfâî gibi tarikat büyükleri için vefatlarından sonra yazılan eserlerde, gösterdikleri kerametlerin anlatılmaya başlanması ile menkıbe kelimesi giderek kerametle aynı anlamda kullanılmış, bir tasavvufi tür olarak menâkıb metinleri ortaya çıkmış ve zaman içerisinde "menâkıbnâme" yazma geleneği ortaya çıkmıştır.[11]

Menâkıbnâme geleneği Türkler arasında oldukça yaygın olup Türkçe olarak yazılan ilk menâkıbnâme Karahanlı Hükümdarı Satuk Buğra Han'ın kişiliği ve hayatı çevresinde kaleme alınan *Tezkire-i Satuk Buğra Han* adlı eserdir. XIII. asırdan sonra bütün İslam toplumlarında yaygın bir menâkıbnâme edebiyatı kendini hissettirir. Arapça yanında Farsça ve Türkçe olarak da menâkıb kitapları yazılmaya başlanır. XIV. asırda gelişimini sürdüren bu tür, XV. asır ve sonrasında Osmanlı sahasında büyük bir gelişme göstermiş ve tekkelerin kapatılmasına dek yaygın bir şekilde sürmüştür. Türk edebiyatında yüzü aşkın menâkıbnâme yazılmıştır. [12]

Klasik Türk edebiyatının en önemli nesir türlerinden biri olarak görülen menâkıbnâmeler genel olarak şu özelliklere sahiptirler:

Adına menâkıbnâme yazılan kişiler, gerçek ve mukaddes olarak görülen kişilerdir. Gerçek ve özellikle de dinî bakımdan çok önemli ve değerli olarak görülen bu kişilerin yaşadıkları olayların belirli yeri ve zamanı vardır.

Menâkıbnâme, söz konusu veli hayatta iken de vefatından sonra da yazılmış olabilir. Anlatılan olayların ve kerametlerin gerçekliğine inanılır. Menâkıbnâmeyi yazan kişi genellikle söz konusu evliyaya gönülden bağlı olduğu için eserin üslubunda bir mübalağa görülür.

---

[11] Haşim Şahin, "Menâkıbnâme", **İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, C. 29, s. 112.
[12] İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, L.M. Yayınları, İstanbul 2002, s. 315.

Menâkıbnâmeler, şekil itibariyle kısa ve sade bir anlatım tarzına sahiptirler. Öte yandan anlatılan olay ve kerametlere genellikle bizzat şahit olunmadığı için anlatılanlar sözlü gelenekten derlenip yazıya aktarılmıştır. Bu bakımdan yer yer sözlü kültür malzemelerine ait üslup özelliklerini bünyelerinde barındırırlar. Bazı menâkıbnâmeler ise mevzu edilen zatın hayatını ve kerametlerini anlatan çeşitli kaynaklardan derlenerek yazılırlar.

Yapı itibariyle menâkıbnâmeler hem mensur hem de manzum olarak, kimi zaman da her iki anlatım tarzı bir arada kullanılarak yazılabilirler. [13] Çalışma konumuz olan Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eseri, genel olarak mensur olarak yazılmış olmakla birlikte yer yer manzum parçalar da ihtiva etmektedir.

Menâkıbnâmeler edebiyat tarihi için olduğu kadar tarih ilmi için de önemli birer kaynak olarak değerlendirilir. Bilhassa velinin yaşadığı çağda bizzat gördüklerini yazan, yaşanan olayları olduğu gibi aktaran menâkıbnâmeler, bilimsel bir yaklaşım ile tahlil edildiğinde önemli tarihî bilgilere ulaşmak mümkün olabilmektedir. Ayrıca *Saltuknâme* başta olmak üzere onunla aynı halkaya mensup eserlerden hareketle Anadolu'nun ve Rumeli'nin Müslümanlaşması ve iskânına ait bilgiler elde etmek mümkün olabilir. Mehmet Fuad Köprülü, *Anadolu Selçuklu Tarihinin Yerli Kaynakları* adlı makalesinde, menkıbe türünde kaleme alınan eserlerin tarihî kaynak olarak da değer taşıdıklarına vurgu yapmıştır. [14]

Kültür tarihi açısından da önem arz eden menâkıbnâmeler; sosyal, ekonomik, kültürel hayata ve din tarihine dair önemli veriler taşımaktadır. Şehir hayatı, teşkilatı, farklı sosyal tabakalar, bunlar arasındaki ilişkiler, dinî cereyanlar, tasavvuf ve tarikat akımları, devrin ekonomik hayatı menâkıbnâmelerden elde edilebilecek konulardır.

---

[13] Ferdi Kiremitçi, Türk İslâm Edebiyatında Manzum Menâkıbnâmeler, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 6, s: 82, Kasım 2018, s. 198-240.

[14] Mehmet Fuat Köprülü, Anadolu Selçuklu Tarihinin Yerli Kaynakları, **TTK Belleten**, VII/27, Ankara 1943, s. 421.

Tasavvuf tarihi, tarikatların ortaya çıkış süreçleri ve tarihçeleri, fikir ve inanç yapıları, menâkıbnâmeler incelenerek elde edilebilecek başka çalışma konularıdır. Bunların yanı sıra önemli ve büyük tarikat erbabının hâl tercümeleri, tesirleri, devrin ya da muhitin sosyal yapısı konusunda da menâkıbnâmeler önemli bilgiler vermektedir. Dolayısıyla menkıbeler ve menâkıbnâmeler, bilimsel yöntemler ile incelendiğinde, pek çok noktadan değerlendirmeye alınabilecek kıymetli eserlerdir.

Konu edindikleri şahsiyetler hakkında en güvenilir kaynaklar olarak görülen menâkıbnâmeler, birçok tanınmış tasavvuf büyüğünün şiirleriyle de zengin ve kıymetli birer kültür hazinesi olarak kabul edilirler. Nitekim başta Mehmet Fuad Köprülü olmak üzere Abdülbaki Gölpınarlı, Âgâh Sırrı Levend ve Ahmet Yaşar Ocak gibi araştırmacı ve bilim adamları, ait oldukları dönemlerin sosyal ve kültürel birikimine, dinî anlayışlarına ışık tutan menâkıbnâmelerin sadece kültür tarihimiz için değil; genel Türk tarihi açısından da önemini ortaya koyan çalışmalar yapmışlardır. [15]

Menâkıbnâme müellifleri, menâkıbnâmesini yazdığı zatın ya çağdaşıdır ya da ondan sonra yaşamış kişilerdir. Şayet müellif, menâkıbnâmesi yazılan zatın çağdaşı veya aynı muhitte yaşayan biri ise temel kaynak, şüphesiz kendisinin ve kendisi gibi olanların bizzat müşahedeleridir. Böyle bir yazarın kaleme aldığı menâkıbnâmenin genellikle gerçek bir zemine dayanan olayları anlattığı görülür. Şayet yazar, söz konusu veli zat veya şahsiyetten sonraki bir dönemde yaşamış ise bizzat kendi müşahedeleri gibi değerli bir kaynaktan yoksun olmakla beraber, bu durumda müellif

[15] Mehmet Fuad Köprülü, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Akçağ Yayınları, Ankara 2013; Abdülbaki Gölpınarlı, **100 Soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar,** Gerçek Yayınevi, İstanbul 1969, **Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri**, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2004; Agâh Sırrı Levend, **Divan Edebiyatı–Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984; Ahmet Yaşar Ocak, Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkabeleri, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984, "Evliyâ Menâkıbnâmeleri", **Türk Edebiyatı Tarihi**, Cilt No: I, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2006, "Menâkıb-nâme", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Cilt No: 6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, **Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler** (Metodolojik Bir Yaklaşım), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2010.

sözlü gelenek, yazılı kaynaklar ve tarihî kalıntılar gibi bilgi kaynaklarına müracaat edecektir.

Sözlü gelenek, velinin hayatında ve ölümünden sonra halkın dilinde yayılan menkıbeleri ihtiva eder. Menâkıbnâmesi yazılan zatın ölüm tarihi ile menâkıbnâmenin yazıldığı tarih arasındaki zaman dilimi ne kadar uzun olursa menkıbelerin ve sözlü geleneğin değişikliğe uğrama ihtimali de o derece artar. Yazılı kaynaklar ise kısmen velinin yaşadığı sırada yazıya geçirilebilmiş bilgilerden oluşabildiği gibi o devirde meydana getirilmiş başka menkıbeler de olabilir. Fakat yazılı kaynakların pek çoğunun velinin yaşadığı dönemden çok sonra kaydedilmiş sözlü menkıbelerden oluştuğu da bilinmektedir. Tarihî kalıntılar ise velinin zamanından kalan türbe, mezar kitabeleri, tekke binaları, velinin kendisine ait eser ve eşyalardan ibarettir. Bunlar menâkıbnâme müellifleri için bazen çok önemli kaynaklardır. Ne var ki bütün veliler için aynı durumun söz konusu olduğu söylenemez. Çünkü yukarıda sayılan bilgi kaynaklarının hiçbiri menâkıbnâme yazarına intikal etmemiş de olabilir. Bu takdirde yazar ilk iki maddede saydığımız sözlü gelenek, yazılı kaynaklar ile yetinmek zorunda kalacaktır.

Menâkıbnâmeler sayesinde hakkında menkıbe yazılmış veliler ve müritlere dair pek çok bilgi (tarikat/tasavvuf hareketinin kurucusunun adı, künyesi, soyu, eğitimi, memleketi, dönemindeki etkisi ve söz konusu tasavvuf hareketinin ne tür özelliklere sahip olduğu vb.) günümüze, doğru bir şekilde ulaşabilmiştir. Bu menkıbeler, içerilerindeki uydurma hikâyeler ayrıştırıldığında tarihî vesika değerindedirler. [16] Bir başka ifadeyle "Evliya menkıbeleri ait oldukları toplumun sosyal yönlerini ortaya koyan, o toplumun değer hükümlerini sembolleştiren ve dinî teşkilatının izahını yapan metinlerdir." [17]

Evliya menkıbeleri detaylı bir şekilde incelenip tasnif edildiğinde tüm menkıbelerin aynı mahiyette olmadığı, kendi aralarında çeşitli farklılıklar taşıdıkları

[16] İsmail Hakkı Mercan, Türk Tarihinin Kaynaklarından Olan Bazı Menakıbnameler ve Gazavatnameler Hakkında, **BAU Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 6, S.10, 2003, s. 117.
[17] Mustafa Kutlu, "Menâkıb-nâme", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, C. 6, s. 254.

görülür. Buna göre evliya menkıbelerini gerçeğe daya¬nan ve hayalî olanlar şeklinde iki ana gruba ayırmak mümkündür.

Evliya menkıbelerinin büyük bir bölümü, gerçek tarihî olaylara dayanır. Anlatılanlar belli bir tarihte ve coğrafyada yaşanmıştır. Üzerinde çalıştığımız menkıbe olan Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, gerçek tarihî bir kişilik olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatını ve kerametlerini konu edinmiştir. Eser incelendiğinde her ne kadar Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî şeklinde bir isimlendirme yapıldıysa da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin sadece menkıbelerinin anlatılmadığı görülür. Ağırlıklı olarak eserin sekizinci ve dokuzuncu bablarında Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kerametleri anlatılmıştır. İlk bölümlerde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin nesebi, ailesi ve kardeşleri ile ilgili detaylı ve kaynaklı bilgiler verilmiştir. Daha sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin yaptığı seyahatler, tarikat silsilesine nasıl dâhil olduğu anlatılmış, hangi tarikat pirlerine intisap edip kimlerin yolunu takip ettiği detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Eserin devamında Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kendi yolunu, tarikatını nasıl kurduğu ve geliştirdiği anlatılmış, kendisinden sonra gelen kırk halifesi tanıtılmış ve bu halifelerin kerametleri anlatılmış, en önemli halifesi olan Abdulâl'e ettiği nasihatler aktarılmıştır. Ayrıca Seyyid Ahmed el-Bedevî'den sonra tasavvuf tarihinde "Bedevîye" veya "Ahmediye" diye anılacak olan bu tarikata dâhil olma şartları teferruatlı bir şekilde anlatılmıştır.

Eserinin sonunda da Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye ait olduğu kabul edilen 62 beyit önce tercüme edilmiş ve bu şiirler tasavvufi açıdan değerlendirilerek müellif tarafından şerh edilmiştir. İçeriğinden hareketle eserin sadece bir menkıbe kitabı olmadığı, aynı zamanda bir tercüme eser, bir biyografi veya terceme-i hâl, öte yandan bir şerh kitabı olarak da değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır.

Menâkıbnâmeler konusunda en geniş çalışmalardan birini gerçekleştiren Rıdvan Canım ilk dönemlerden itibaren menâkıbnâme yazma geleneğinin farklı alanlarda yoğunlaştığına dikkat çekmiş, menâkıbnâmeleri dinî kahramanların hayatları, maceraları ve olağanüstü kuvvetlerinden söz eden (Battalnâme, Dânişmendnâme ve Saltuknâme) menâkıbnâmeler; yaşadıkları devirlerde özellikle

zühd ve takvasıyla iştihar etmiş velileri konu alan menâkıbnâmeler olarak tasnif etmiştir. Bunları da kendi içlerinde şu şekilde tasnif etmiştir:

1. Zühd ve takva yolundaki zirve şahsiyetler. (İbrahim Edhem, Bâyezid-i Bistâmî gibi.)

2. Bir tarikat kurucusu olanlar. (Hacı Bektaş-ı Velî, Abdülkâdir-i Geylânî, Ahmed er-Rıfâî ve Mevlânâ gibi.)

3. Zühd ve takva perdesi altında esasen siyasi bir akımın savunucusu ya da temsilcisi olan şahsiyetler. (Bedreddin Simavî gibi.)

4. Padişahların ve devlet büyüklerinin hayatlarına ve kahramanlıklarına dair yazılan eserlerin bazen bu isim altında toplandığı görülür (Menâkıb-ı Sultan Süleyman, Menâkıb-ı Mahmud Paşa-i Velî, Mecmua-i Menâkıb-ı Vüzerâ gibi).

Kuzey Afrika ve Mısır'ın en büyük velisi olarak kabul edilen, 596 / 1200'de Fas'ta doğan, Bedeviyye tarikatının kurucusu olan Seyyid Ahmet el-Bedevî, bu tasnife göre hem zühd ve takva yolundaki zirve şahsiyetler grubunda hem de bir tarikat kurucusu olanlar kategorisinde ele alınabilir.

Türk Edebiyatında menâkıbnâmeler genellikle içerik bakımından biyografik menâkıbnâmeler ve toplama menâkıbnâmeler olmak üzere iki farklı yapıda karşımıza çıkar. Biyografik olanlar; "Velinin ailesini, doğumunu, yetişmesini, şeyhliğe geçişini, müritlerini, çeşitli faaliyetlerini ve nihayet vefatını menkabeler hâlinde, üstelik kronolojik bir sıra ve irtibat dâhilinde..." anlatarak çoğu zaman müellifin veliye yakın biri olması sayesinde güvenilir bilgiler verirler. Toplama menâkıbnâmeler ise gerçek ve hayalî menkıbelerin belli bir düzen içerisinde bir araya getirilmesi ile oluşmuşlardır. Ahmed Yaşar Ocak, bu bakımdan bu türe "menkıbe mecmuası" demenin daha doğru olacağını ifade etmiştir.

Elimizdeki eser incelendiğinde Veffâk Mehmed Üsküdarî'nin her iki tür menâkıbnâmenin de bazı özelliklerini kullandığı görülmektedir. Zira müellif, Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili bilgileri verirken Seyyid'in ailesi, nesebi, doğumu, şeyhliği,

müritleri, talebeleri, halifeleri, yaptığı dinî hizmetleri ve vefatını kronolojik bir sıra takip ederek ve çoğu zaman kaynak vererek ilmî usullere uygun bir surette anlatmıştır. Öte yandan Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye isnat edilen kerametler de rivayetler şeklinde derlenerek ve yine çoğu zaman kaynak ismi verilerek zikredilmiştir.

Eser, mensur bir eser olup yer yer manzum parçalar ile de desteklenmiştir. Menâkıb içerisinde müellifin kendi yazdığı şiirlerle beraber Mevlânâ'nın Mesnevi'sinden, Molla Cami'den, Sadi-i Şirazî'den, Şeyhülislam Yahya'dan ve menâkıba konu olan bazı kişilerin eserlerinden alınmış çoğunluğu Farsça, Arapça ve Türkçe olan manzum parçalar da bulunmaktadır. Bu beyitlerin yanı sıra eserde âyet, hadis ve kelâm-ı kibar kabilinden iktibaslara da çokça yer verilmiştir. Bu alıntı bölümler, kimi zaman müellif tarafından tercüme edilmiş, kimi zaman da olduğu gibi aktarılarak söz konusu ifadeler ile ilgili yorumlar yapılmıştır.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eseri, tarihî ve tasavvufi bir şahsiyet olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatını ve kerametlerini konu edinmiştir.

596 / 1200'de Fas'ta doğan, daha sonra Hicaz'da yaşayıp Mısır'ın Tanta şehrine yerleşip orada vefat eden Seyyid Ahmed el-Bedevî, ömrünün kırk bir yılını Tanta'da geçirmiştir. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, 1021 / 1613'te Mısır'ın Tanta şehrine ilim tahsil etmek maksadıyla gitmiştir. Eser, Tanta'da Bedevîyye Âsitânesi'nde halife olarak bulunan Hüseyin Efendi'nin Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'ye tavsiye ettiği kaynaklardan yararlanılarak kısmen tercüme, kısmen telif olmak üzere kaleme alınan bir eserdir.

Eser dikkatle incelendiğinde ve Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili yazılan diğer biyografik kaynaklarla mukayese edildiğinde müellifin Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatı, kerametleri ve kendi adını taşıyan tasavvuf cereyanı ile ilgili oldukça önemli ve tarihî bilgiler aktardığı görülür. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin eseri telif ederken Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili pek çok yazılı kaynağa ulaştığı, bu kaynakların isimlerini açık bir şekilde yeri geldikçe verdiği ve ona dair bilgi sahibi

olan Bedevîlik tasavvuf cereyanına mensup kişiler ile görüşüp onlardan bilgi alarak eserini oluşturduğu görülmektedir. Bu yönü ile *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî*, tasavvuf tarihinde mühim bir yere sahip olan Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili doğru ve geniş bilgiler vermesi açısından önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin eserini kaleme alırken sözlü gelenek, yazılı kaynaklar ve tarihî kalıntılar gibi bilgi kaynaklarından yararlandığı anlaşılmaktadır. Zira müellif, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kırk bir yıl yaşayıp tarikatını kurup geliştirdiği Tanta'da iki yıl kadar bulunmuş, ölümünün üzerinden üç asır geçse bile velinin yaşadığı mekânları bizzat görmüş ve onun ile ilgili bilgi sahibi olan kişi ve kaynaklara fiziksel olarak yakın olmanın verdiği imkânlar ile eserini kaleme almıştır.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin adına menâkıbnâmesini yazdığı kişi, gerçek ve mukaddes bir şahsiyet olarak görülen Seyyid Ahmed el-Bedevî'dir. Seyyid Ahmed el-Bedevî, dinî bakımdan çok önemli ve değerli olarak görülen bir kişidir. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin yaşadığı olayların belli bir yeri ve zamanı vardır. Bu zaman ve mekânlar eserde ayrıntılı bir şekilde ve kaynaklara dayanılarak anlatılır. *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* adlı menâkıbnâme, söz konusu velinin vefatından sonra yazılmıştır. Anlatılan olaylar ve kerametlerin gerçekliği Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili yazılan diğer tarihî ve ilmî kaynaklarla büyük oranda örtüşmektedir. Genellikle diğer menâkıbnâmelerde de olduğu gibi bu eserin müellifinde de söz konusu evliya olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye müellif gönülden bağlı olduğu için eserin üslubunda bir mübalağa görülür.

Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî, dil ve üslup itibarıyla genel olarak ağır ve süslü bir anlatım tarzına sahiptir. Öte yandan Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, anlatılan olay ve kerametlere bizzat şahit olmadığı için anlatılanlar sözlü gelenekten, çeşitli tarihî ve ilmî eserlerden istifade edilerek derlenip yazıya aktarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

VEFFÂK MEHMED HIFZÎ-Yİ ÜSKÜDARÎ

1.1. HAYATI, EDEBÎ VE İLMÎ ŞAHSİYETİ

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin hayatı hakkında fazla bilgimiz yoktur. Kaynaklarda Vifâk / Veffâk / Vifâkî Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî veya Şeyh / Derviş Muhammed Üsküdarî en-Nakşibendî künyesi ile anılan Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, künyesinden de anlaşıldığı gibi İstanbul'un Üsküdar semtinden olup XVII. yüzyılda yaşamıştır. Âlim, mütercim, mutasavvıf ve astronomi bilginidir.[18] İlim ve irfan erbabından olup garip ilimlerden olan vefk ve nücum sahalarında mütehassıstır. Vefk, sözlükte "uyma, uygun gelme, uygunluk, tevafuk; sırlı, tılsımlı dua, dua yazılı eşkâli havi nüsha" [19] gibi anlamlara gelir. İslami kültürde ise daha çok; harf, rakam, kelime, Esmâ-i Hüsna, âyet ve surelerin belli bir düzene göre kareler içine yazılarak bunda bâtını manalar arayan bir tılsım türü anlamında kullanılır. [20] Veffâk, "vefk" ilmi ile uğraşan anlamına gelir ki bu da Veffâk'ın hem astronomi alanında hem de tılsımlı duaları yazma hususunda uğraşları olduğunu gösterir. *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* eserinin sonunda vefk ilmine dair görsel şekillerin mevcudiyetinden

[18] Cemal Ağırman, "**Tarih ve Tabakat Kitaplarında Üsküdârî Nisbesiyle Anılıp Adından Söz Ettiren Üsküdarlı Bilginler**", Üsküdar Sempozyumu II, 12 - 13 Mart 2004, BİLDİRİLER, C. 2, Mart, 2005, İstanbul, s. 491.

[19] Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, Şifa Yayınları, İstanbul 2012, s. 1496.

[20] İlyas Çelebi, "Vefk", İslâm Ansiklopedisi, C. 42, **TDV Yayınları**, İstanbul 2012, s. 605-607.

ve tercüme ettiği eserlerin muhteviyatından da anlaşıldığı kadarıyla bu uğraş, kendisine "Veffâk" lakabının verilmesine vesile olmuştur.

İstanbul'un Üsküdar semtinden olduğu künyesinden anlaşılan müellifin telif ve tercüme ettiği eserlerine bakılarak iyi bir eğitim aldığı, Arapça ve Farsçayı bu dillerde şiir yazacak seviyede öğrendiği anlaşılmaktadır. Nitekim müellifin *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* adlı üzerinde çalışmamızı yaptığımız eserinde kendisine ait birçok Arapça ve Farsça şiir bulunmaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu eserinde kullandığı dil ve üslup da onun sağlam ve derin bir ilmî vukufiyete sahip olduğunu gösterir. İstanbul'daki medrese eğitimi ile iktifa etmeyen Veffâk, ilim tahsilini sürdürüp geliştirmek için Suriye ve Mısır'a seyahat etmiştir.

Veffâk'ın kimi kayıtlarda "Derviş", kimi kayıtlarda ise "Şeyh" şeklinde unvanlarla anıldığı görülür ki bu durum, onun tasavvufu bir hayat tarzı olarak da kabul ettiğinin, tasavvuf ve tarikat erbabı olarak bir yaşam sürdüğünün emaresi olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla müellifin hayatını dervişane bir tarzda yaşadığına hükmedilebilir. Bu bilgi'nin yanı sıra kendisini *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* adlı eserinde "en-Nakşibendî" künyesi ile tavsif etmesi, onun Nakşibendî tarikatının müntesiplerinden hatta bir Nakşibendî şeyhi olabileceği ihtimalini akla getirir. [21]

Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî adlı eserinin incelediğimiz nüshalarındaki kendisine ait şiirlerinde kimi zaman "Vıfḳī", kimi zaman "Ḥıfẓī" mahlasını kullandığı görülür.

Aşağıdaki beyitte "Vıfḳī" mahlasını kullanmıştır:

"Vıfḳī-yi bīçāre kim küşte-dil

---

[21] Derya Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2008, s. 9.

Medḥiñi ḳılmaḳda ʿāciz muttasıl” [22]

Aşağıdaki beyitte ise “Ḥıfẓī” mahlasını tercih ettiği görülür:

“Ḳara ṭaşdan ḳatıdur gerçi Ḥıfẓīnuñ

Naẓar-ı Seyyid ile gevher-i pür-envār olur” [23]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî’nin eserleri incelendiğinde müellifin tasavvufa, vefk ilmine ve ilm-i nücûma oldukça ilgi duyduğu, bu sahalarda kendisini yetiştirdiği ve tercümeler yaptığı anlaşılmaktadır. Seyyid Ahmed el-Bedevî’yi anlatırken gerek kendi yazdığı şiirler gerekse başka şairlerden yaptığı iktibaslar ve *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* adlı eserinin sonunda yer alan şiir şerhi, müellifin edebiyat ve özellikle de şiirle oldukça yakından ilgilendiğini göstermektedir. Bu menkıbevi eseri telif ederken Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili pek çok esere ulaştığı, Veffâk’ın eser içindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Müellifin modern biyografi yazma tekniğine yakın bir üslupla Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili verdiği bilgileri kaynak göstererek temellendirdiği ve Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili derin bir araştırma yaptıktan sonra eserini kaleme aldığı görülmektedir. Veffâk’ın Seyyid Ahmed el-Bedevî’yi anlatırken onun ile ilgili uzun tavsif ve tariflerden ona fevkalade bir hürmet ve muhabbet beslediği ve büyük bir aşk ve şevkle eserini kaleme aldığı anlaşılmaktadır.

Müellifin Arapça ve Farsçayı bilmesi, ayrıca medrese tahsili de almış olması onun Klasik edebiyat anlayışına uygun bir üslup kullanabilmesini sağlamıştır. Bu durum *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eserinde rahatlıkla görülebilmektedir. Müellifin eser içerisine serpiştirilmiş şiirlerinde, almış olduğu medrese eğitiminin ve Klasik edebiyat geleneğinin etkisi görülür.

---

[22] Veffak Mehmed Hıfzı Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 532.

[23] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 28a.

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî üzerinde yaptığımız incelemede eserin dilinin oldukça ağdalı ve süslü olduğu, daha çok Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri kullandığı ve Türkçe kelimelerin diğer iki dile oranla daha az kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bazı şiir ve ibarelerin tamamının olduğu gibi Arapça veya Farsça olarak aktarıldığı görülmüştür. Bu durum müellifin bu dillere hâkimiyet derecesini ve eğitim seviyesini göstermesi itibariyle oldukça önemlidir.

Seyyid Ahmed el-Bedevî ve tarikatı üzerine bir doktora çalışması yapan Derya Baş'a göre bu eser, Veffâk'ın Mısır seyahatinde, Tanta'da Bedeviyye Âsitanesi'nde halife olan Hüseyin Efendi'nin tercüme etmek üzere kendisine verdiği bir menâkıbnâmenin Türkçe tercümesidir. Bu eserin de Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye dair diğer menâkıpnâmeler gibi Şa'rani, İbni Hacer ve Süyutî, Özbek es-Sufi gibi bilinen kaynaklardan oluşan bir derleme olduğunu ifade eder. Ancak bu menâkıbnâmenin Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili yazılan diğer eserlere göre oldukça edebî bir dile sahip olduğunu, bunda Veffâk'ın mahareti olmakla birlikte tercümesi yapılan metnin şiirle de desteklenmiş olmasının payının yüksek olduğunu sözlerine ekler. [24] Çünkü kitap boyunca eserin anlatımı şiirle zenginleştirilmiştir. Burada üslup itibariyle Klasik edebiyat anlayışının etkilerini görmekteyiz. Bu durum müellifin Klasik Türk edebiyatına ve şiire aşina olduğunu kanıtlaması itibariyle dikkate şayandır.

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'de müellif eserdeki muhteva, mefhum ve vaka gidişatına göre anlattığı durum ve olaylara göre yer yer kendi yazdığı şiirlerden örnekler vermiştir. Yaptığımız incelemede büyük bir kısmının şaire ait olduğunu düşündüğümüz 151 ayrı manzum parçaya yer verildiği, bu manzum parçaların genellikle "şiir", "nazm", "beyt", "kıt'a" gibi başlıklarla aktarıldığı görülmüştür. Bu isimlendirmelerin yanı sıra bazı manzumelerin "mısra", "nazm-ı kıt'a", "kıt'a-ı şiir", "mesnevi", "kıt'a-ı müellif" gibi adlarla da kaydedildiği anlaşılmıştır. Ayrıca eserde üç şiir "münacat", dört şiir "rübai" bir şiir de "tarih" başlığı ile verilmiştir. Bu şiirler incelendiğinde şairin sadece iki manzum parçada mahlasını

[24] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 9.

kullandığı görülmüştür. Eserdeki bu manzum parçalar müellifin şiir ve edebiyata vukufiyetini gösterir.

Söz konusu manzum parçaların çoğunluğu Klasik Türk edebiyatında kullanılan yaygın nazım biçimlerinden herhangi birine tam olarak dâhil edilemeyeceği ancak hâle ve vakaya muvafık bir surette şairin bu ifadeleri bir, iki, üç, dört ve bazen daha çok sayıda beyit ile bazen de tek bir mısra ile meramını bu manzum parçalar ile aktardığı görülmüştür.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, memduhu anlatırken memduhun kimliği, dinî, tasavvufi ve ilmî sahadaki şöhret ve değerine bağlı olarak diğer bölümlere nispeten ağır bir dil kullanmıştır ki bu durum klasik edebiyatın dil ve anlatım geleneğine bağlı olarak hareket ettiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Her bölümün başında uzun, mübalağalı, saygı ve sevgi ifadeleri ile bezenmiş bir tavsifat kısmı yer almaktadır. Bu üslup da yine müellifin ilim, sanat ve edebiyat sahasındaki birikiminin göstergesi olarak kabul edilebilir. Aşağıdaki bölümler bu duruma örnek teşkil eder:

"Muḳtedā'-i ehl-i ṭarīḳat ve pīşvā-yı aṣḥāb-ı ḥaḳīḳāt ve ġavvāṣ-ı biḥār-ı maʿrifet le'al-i şināṣ-ı ḥikmet-i Ḥażret-i Eḥadiyyet maḥrem-i Kaʿbe'-i hüviyyet, server-i ehl-i hidāyet sulṭān-ı serīr-i velāyet meşāyiḫ-i kibāruñ nādire'-i āṣrı şerīfü'l-ʿAlevī Ebū'l-ʿAbbās Seyyidinā Es-seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri"[25]

"Ḥażret-i Sulṭān-ı serā-perde'-i taṣdīḳ ve ḫāḳān-ı çār-ı bāliş-i tedḳīḳ nūr-ı çeşm-i evliyā ve çeşm-i çerāġ-ı etḳıyā maḥrem-i rāz-ı Muḥammedī maḥrem-i Kaʿbe'-i Sermedī maẓhar-ı muʿcize'-i Muṣṭafavī yaʿnī Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz āmmet berekātuhu Ḥażretleri" [26]

[25] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 7a.
[26] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 12a.

"*Ḥażret-i pādişāh-ı memālik-i Ezelī ve şehinşāh-ı mesālik-i lem-yezelī sipehsālār-ı dīn ve şehriyār-ı yāḳīn südde'-i seniyye'-i hidāyet sulṭān-ı serīr-i velāyet muʿteḳid-i ins ü cān būse-gāh-ı zemin ü zamān rūy-ı mālīde'-i ḫūrşīd-i raḫşān maṭmaḥ-ı enẓār-ı ʿuyūn-ı aʿyān melce'-i āferide'-i kevn ü mekān mehbiṭ-i ervāh-ı cinān ser-menzil-i rahmet-i raḥmān naẓargāh-ı melā'iket-i arḍ ü āsmān şerif-i nesīb-ʿAlevī Ebū'l-liṣāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz Ḥażretleri*"[27]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin vefatına dair tek bilgiyi Cemal Ağırman aktarmıştır. Buna göre Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî 1027 / 1618 tarihinde vefat etmiştir. [28]

1.2. ESERLERİ

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin tespit ettiğimiz dört eseri bulunmaktadır:

1.2.1. Terceme-i Sırru'l-Mektûm fî-İlmi'n-Nücûm

Müellifin *Terceme-i Sırru'l-Mektûm fi İlmü'n-Nucûm* adlı eseri, İmam Fahreddin er-Râzî'nin, *Kâşifu'l-Mektûm fi İlmü'n-Nucûm* adlı eserinin tercümesidir. Bu eseri 1017 / 1608 tarihinde Şam'da iken tercüme ederek ismini *Sırru'l-Mektûm* koymuştur. [29] Bu eserin tespit ettiğimiz tek nüshası olup eser, 1207 / 1792 telif tarihi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nın Osman Ergin Türkçe Yazmaları bölümünde, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî adıyla ve 495 arşiv numarası ile kaydedilmiştir.

---

[27] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 58a.
[28] Cemal Ağırman, "**Tarih ve Tabakat Kitaplarında Üsküdârî Nisbesiyle Anılıp Adından Söz Ettiren Üsküdarlı Bilginler"**, s. 491.
[29] Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, **Osmanlı Müellifleri**, C. 1, Meral Yayınevi, İstanbul 1971, s. 461.

1.2.2. Müntehabât min-Sırri'l-Mektûm

Müntehabât min Sırru'l-Mektûm adlı eseri de Fahreddin er-Râzî'nin *Sırru'l-Mektûm* adlı eserinden yapılan seçmelerdir. Derleme, Veffâk Mehmed Efendi'nin *Kâşifu'l-Mektûm* adlı tercümesinden yapılmıştır. Bu kitaptaki bölümleri kimin derlediği belli değildir. Söz konusu eserin de tek nüshası olup eser, 1349 / 1930 telif tarihiyle, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nın Osman Ergin Türkçe Yazmaları bölümünde, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî adına, *Müntehabât min Sırru'l-Mektûm* adıyla ve 274 / 5 arşiv numarası ile kayıtlıdır.

1.2.3. Şeyh Merzûk ve Şeyh İdrîs ve Şeyh Ahmed ve Şeyh Hüseyin Kundâkî Hazretlerinin Menâkıbları

Eserin ulaşabildiğimiz tek nüshası Diyanet İşleri Başkanlığı Merkez Kütüphanesi Yazma Eserler Koleksiyonunda olup Şeyh Mehmed Vifâkî en-Nakşibendî el-Üsküdârî ismiyle ve 297.092 İSC demirbaş numarası ile kayıtlıdır. Müstensihin adı, Hâfız Mehmed Rüşdî (Ömer Vasfî'nin talebesi)'dir.

Eser Seyyid Ahmed el-Bedevî hazretlerinin silsilelerinden gelen Şeyh Merzûk, Şeyh İdris, Şeyh Ahmed ve Şeyh Hüseyin Kundâkî hazretlerinin menkıbe ve kerametlerinden bahsetmektedir. Eser, 229a varakta bitmiş olup 229a-231b varaklar arası boştur. Eserde sayfa sonundaki kelime ile diğer sayfa başındaki kelime aynı yazılarak rakabe kaydı oluşturulmuştur. Eser ismi 208b varağının Besmele'den sonraki on dördüncü satırı ile 209a varağının birinci satırında yer almakta olup müellif ismi ise kaynaklardan ve kataloglardan taranarak bulunmuştur.

Eserde metnin etrafı çift altın yaldızlı bordürlü, çift siyah ve tek kırmızı cetvelle çerçevelenmiş olup sayfa kenarları da kırmızı cetvelle çerçevelenmiş, cümle sonu gülleri altın yaldızlı, konu başlıkları, bablar, şiir ve kıta kelimeleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıdı krem renkte filigranlı kâğıttır. Mürekkep rengi, siyah ve kırmızıdır. 208b-231b varak nesih, mensur; 15 satır olup ölçüleri 220x150mm, 150x100 mm'dir.

1.2.4. Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî

Üzerinde çalıştığımız eser olan *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî*, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin Mısır'da iken, kendi ifadesi ile hicri 1024 yılının ramazan ayında yazmaya başladığı eseridir. Dolayısıyla eser miladi olarak 1615 yılının ekim ayında yazılmaya başlanmıştır. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, bu eseri yazıp bitirdikten sonra ashab-ı saadetten bu eserin kıymetini takdir edecek birinin bulunmasını ümit eder ki eseri ona ithaf etsin ve onun namı ile eseri tavsif etsin.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, Şam-ı Şerif tarafına gider. O vakitte Şam'da Osmanlı Devleti'nde üç padişahın berberlik vazifesini gören, farklı birçok resmî görevde bulunan ve silahtar olarak Şam-ı Şerif eyaletine mutasarrıf olarak tayin edilen Berber Mehmet Paşa Hazretlerini bulup bu zattan daha iyi biri bu menâkıb-ı şerifin kıymetini idrak edemez diyerek onun şerefli ismi ile eserini tamamlamıştır. [30] Eser ilerleyen sayfalarda müstakil bir bölüm hâlinde ele alınacağından burada sadece bu kadar bilgi vermekle iktifa ediyoruz.

[30] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 5a.

İKİNCİ BÖLÜM
SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ

2.1. NESEBİ, AİLESİ, DOĞUMU, ÇUCUKLUĞU VE EĞİTİMİ

Seyyid Ahmed el-Bedevî, 73 / 692 [31] yılında Arabistan'da Haccac-ı Zâlim zamanında çıkan karışıklıklar üzerine Fas'a göç eden bir aileye mensuptur. [32] Büyük babalarından Muhammed bin el-Cevad Hazretleri zamanında Fas'a yerleşmişlerdir. Neseben âdeta adının, künyesinin ayrılmaz bir parçası hâline gelen "Seyyid" [33] ifadesinden de anlaşıldığı gibi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in soyundan gelmektedir. İncelediğimiz eserin tüm nüshalarında ve Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili yaptığımız araştırmalarda ulaştığımız tüm kaynaklarda onun "Seyyid" Ahmed el-Bedevî olarak anılması, gerek kendi devrinde gerekse de kendisinden sonraki dönemlerde onun maddeten ve manen Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ailesinin bir mümessili olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eserinin ilk bölümünü Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin siyadeti konusuna ayırmıştır. Veffâk, Celaleddin-i Suyûtî ve İbn-i Hacer gibi meşhur İslam ulemasının silsile şeklinde, tek tek, isim isim aktararak Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin şeceresini Hz. Muhammed'e (s.a.v.) dayandırdıklarını ifade eder.

---

[31] Hocazade Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Bel_Osm_K.02728/06, İstanbul, 1318 / 1901, s. 7.

[32] Mustafa Kara, "Ahmed el-Bedevî", **İslâm Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, C. 2, İstanbul 1989, s. 47.

[33] Kelime dinî bir terim olarak; "Neseb-i celil-i nebeviye mensub olanlar" anlamında kullanılır. Bk. Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, , s.755

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin annesinin ismi Fatıma binti Muhammed olup kendisi Mezine kabilesindendir. Fas'ta doğmuş, Mekke-i Mükerreme'de vefat etmiş olup burada medfundur. Babasının adı Şerif Ali bin İbrahim'dir. Şerif Ali bin İbrahim Mekke'ye göç ettikten sonra 627 / 1231'de yine Mekke'de vefat eder ve burada Bâb-ı Mualla'ya defnedilir.

Fatıma Hatun'un ilk çocuklarının ismi Hasan'dır. Daha sonra sırasıyla Muhammed, Fatıma, Zeynep, Rukiye, Fizze ve son olarak da Ahmed dünyaya gelmiştir. Seyyid Ahmed el-Bedevî, son evlat ve kardeşlerin en küçüğüdür ki Veffâk, bu durumu *"ḫitāmuhu misk"* [34] ayeti ile ifade eder. Seyyid Ahmed el-Bedevî toplam altı kardeştirler.

Seyyid Ahmed el-Bedevî, 596 / 1200 yılında Fas'ta doğmuştur. [35] Fas'ta yaygın olan tasavvuf cereyanı içerisinde doğan Seyyid Ahmed el-Bedevî, burada küçük yaştan itibaren dinî bir hayat yaşamıştır. Bazı kaynaklarda onun çok küçük yaşlardan itibaren Kur'an-ı Kerim'e müteveccih olduğu, Levh-i Mahfuz ilimlerine vâkıf olduğu, çocuk olduğu hâlde konuşmasının güzelliğinden dolayı Fas ahalisi tarafından çok sevildiği anlatılır. [36]

Fas'ta altı yıl yaşamıştır. Çocukluğunun bir bölümünü burada geçirmiş olması hasebiyle Fas kültür, âdet, gelenek ve göreneklerinden etkilendiği düşünülebilir.

Şerif Ali bin İbrahim, tüm çocuklarını alarak hac ve ziyaret-i Beytullah maksadıyla Fas diyarından 603 / 1206 yılında ayrılmışlardır. [37] Bu göç hadisesinde, pek çok evliyanın yer değiştirmesinde ilahi işaret ve yönlendirmeler olduğu gibi Seyyid'in babasının da bu kararı almasında böyle ilahi bir işaret zikredilir. [38] Bu yolculuk Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk büyük yolculuğudur. Yolculuk esnasında

---

[34] "Onun (içiminin) sonu bir misktir (ağızda misk gibi koku bırakır)." (Kur'an-ı Kerim, 83/26)
[35] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 9b; Hocazade Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s. 8.
[36] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 37.
[37] **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s. 9.
[38] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 9a.

uğradıkları her kabile onları ağırlayıp onlara ikram etmek istedikleri için Mekke'ye varmak tam dört yıllarını alır. Yolculuk sonunda yani Mekke'ye vardıklarında Seyyid Ahmed on bir yaşına gelmiştir.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Mekke'deki hayatı olağanüstülüklerle doludur. Aslında bu göç kararının Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili olduğu anlaşılmıştır. Kısa süre içerisinde halktan ve eşraftan kimselerin yoğun ilgisi ile karşılaşmış ancak babası çocuk yaştaki evladının aşırı ilgi görmesinden endişelenerek bu ilgiden onu korumaya çalışmıştır. Mekke'de, Muhammed el-Cevad adlı bir zatın evine yerleşirler. Burada her biri için rahat edebilecekleri özel mekânları olmuştur.[39] Dolayısıyla Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin çocukluğunun âsude bir şekilde geçtiği söylenebilir.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin, ağabeyi Şerif Hasan'ın oğlu, yeğeni Hüseyin'i çok sevdiği ve gittiği yere genellikle onu da götürdüğü ifade edilir. Hatta ikisi birlikte Kur'an eğitimini Şerif Hasan'dan almışlardır.

Mekke'de iken kaynaklarda "fâris-i evliya, fâris-i Neced" gibi lakaplar ile anılmasına vesile olacak at biniciliğine merak sarar ve Mekke'nin en iyi at binicisi olarak görülür. Ağabeyi Hasan: "Fürsān-ı Mekkede birāderim Seyyid Aḥmed el-Bedevīden dilīr ve fāris kimesne yoġ idi ehl-i Mekke ʿAṭṭāb müleḳḳāb ḳılmışlar idi" der. [40] Yine ağabeyi onun hakkında: "Seyyid Aḥmed el-Bedevī aṣġar-ı iḫvānımız idi lākin cümlemizden dilīr hemçü nerre-şīr-i ġazanfer-ṣavlet esed-heybet bir merd-i Ḫudā idi ve dā'imā mübārek rū-yı pür-enverlerini liṯām ile teleṯṯüm ḳılarlar idi anuñçün Müleṯṯem Bedevī deyü müleḳḳāb olmuşlar idi" [41] ifadelerini kullanır.

Yukarıdaki ifadelere göre Seyyid Ahmed el-Bedevî, ailenin en küçüğü olduğu halde hepsinden cesur, aslan yürekli ve heybetli bir yiğit olup daima mübarek simalarını peçe / yaşmak ile örttüğü için "Müleṯṯem Bedevī" lakabını almıştır. Ağabeyi onun hakkında: "En küçüğümüz Ahmed Bedevî olup fakat en eşcaımız idi.

[39] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 44.
[40] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 10b.
[41] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 10b.

Ve daima yüzünü nikablı bulundurduğundan biz kendisini 'Bedevî' lakabıyla mülakkab kılmış idik."[42] der. Yani henüz bir çocuk iken yüzünü bedevi Araplar gibi iki peçe ile örttüğü için "Ebū'l-liṣāmeyn" lakabını almıştır. [43] Bu da gösteriyor ki Seyyid Ahmed el-Bedevî, daha küçük yaşından itibaren ilahi tecelliyata, feyze ve cemale mazhar olmuştur.

Çocukluk ve gençliğinde Kur'an-ı Kerim hafızlığını ağabeyi Hasan ona talim etmiştir. Ağabeyi onu oğlu Hüseyin ile mektebe gönderip yetiştirir. Yine bu dönemde ilimde oldukça derinleştiği görülür. Gençlik döneminde daha çok zahirî ilimlerle meşgul olur. Kur'an-ı Kerim'i ezberledikten sonra kıraat ilmine ilgi duyar ve Kur'an'ı "kıraat-ı seb'a" üzere okumayı öğrenir. Daha sonra fıkıh tahsil eder. Özellikle Şafii fıkhında derinleşerek Şafii mezhebinin geniş bilgisine vâkıf olur. Çocukluk ve gençlik dönemini de ibadet ile ve zâhidâne bir surette geçirdiği için kendisine "Ahmed ez-Zâhid" de denilmiştir.

Evlenme çağına gelince ağabeyi Şerif Hasan ona evlenmesi gerektiğini söyleyince Seyyid Ahmed el-Bedevî cevaben: "Rabb'im tarafından Rahman'ın yarattığı ve cennetlerinde yetiştirdiği güzel gözlü huri ile evlenmekle vaâd olundum." der. Bunun üzerine ağabeyi o günden sonra kardeşine karşı daha edepli ve saygılı davranması gerektiğini ifade eder. [44]

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin tasavvuf ve tarikattaki mürşidi Mekke'de iken ona mürşitlik eden ve Ahmed er-Rifaî'nin tarikat silsilesine mensup olan Şeyh Berrî'dir. [45] Mürşidinin adı bazı silsilenamelerde Şeyh Hüseyin ibni Ali, bazılarında ise Şeyh Bedreddin Hasan Mağribî olarak geçer. [46]

---

[42] **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s.9
[43] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 8a.
[44] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 46.
[45] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 47.
[46] Baha Tanman, **İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri**, 1-IVR. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1990, s. 86.

Yirmili yaşlarda Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatında dinî-ruhani birtakım değişiklikler olur. İnsanlardan uzaklaşarak dünya kelamı etmemeye ve meramını işaretle anlatmaya başlar. [47] Muhtemeldir ki zühd ve riyazette derinleştikçe artık halk içinde yaşamak ona ağır gelir. Yirmi üç yaşındayken Ebû Kubeys Dağı'nda inzivaya çekilir. İnsanlardan uzaklaşarak yanına kardeşini dahi almaz. Dolayısıyla ilahi cezbe ve tahayyür hâli galebe çaldığı için inzivaya çekilerek ahvali perişan olur. Bundan sonra da halk içinde fesahati ile bir bülbül gibi meşhur iken sükûnet ve sessizliğe bürünmüş, külliyen insanlarla alakasını kesmiştir ki artık gerektiğinde sadece işaret ile anlaşmak ile iktifa eder hâle gelmiştir. Veffâk, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mazhar olduğu bu ilahi tecelliyatı şu sözlerle ifade eder:

"Mevâhib-i İlâhiyye ve ʿaṭāyā-yı Raḥmāniyeye maẓhar olup vech-i mübarekinde nūr-ı velāyet lemeʿān ve ceẕebāt-ı Raḥmānī tābān olup

Beyt

'Bālā-yı sereş zi hūşmendī

Mī yāfet sittāre bülendī' [48]

maẓmūnu üzere vech-i şerīfinde reng-i rūyı müteġayyir olmaġa başlayup aḥvāli perīşān oldı ve ġalebe'-i veleh ü taḥayyür ile müteḥayyir olup nāsdan ʿuzlet idüp bülbül-i gūyā iken mülāzemet-i ṣamt ü sükūt olup ḫalḳ ile bi'l-külliye ḳaṭʿ-ı ʿalāḳa eyledi ziyāde iḳtiżā eylese işāret ile iktifā iderler idi

Mıṣraʿ

'Zebān-ı berīde be-gunci nişiste ṣummun bukmun' [49]

maẓmūnuyle ʿamel buyurmuşlar idi gerçi kim ḫalḳdan ʿuzlet eyleyüp munḳaṭıʿ olmuşlar idi lākin ḥaḳīḳatde Ḥaḳ ile cemʿiyyet-i ḫāṭıra mālik olup ʿuzletleri vuṣlata

[47] Kara, "Ahmed el-Bedevî", **İslâm Ansiklopedisi**, s. 47.
[48] "Onun akıl dolu yüce makamı en yüksekteki yıldızları bile aydınlatır."
[49] "Bir köşede oturmuş dili kesik sağır ve dilsiz bir şekilde…"

mübeddel olup deryā-yı raḥmete ile'l-ebed müstaġraḳ olup muttaṣıl terraḳḳīde bulunup ile'l-ān ḥāletleri nākl eyleyüp mütezā'idedür deyü cümle meşāyıḫ-ı kibārdan olanlar naḳl eyleyüp müttefiḳlerdür" [50]

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin inziva hayatı otuz yedi yaşına kadar sürer. Daha sonra uzlet köşesinden çıkıp Kâbe'ye giderek gece gündüz ibadet eder.

2.2. SEYAHATLERİ VE TANTA'YA GELİŞİ

Yukarıda Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk büyük yolculuğunu ailesi ile birlikte henüz 6-7 yaşlarında iken Fas'tan Mekke tarafına gerçekleştirdiğini ifade ettik. Seyyid Ahmed el-Bedevî, üç defa art arda gördüğü rüya üzerine Abdülkadir-i Geylanî ve Ahmed er-Rifaî'nin kabirlerini ziyaret etmek maksadıyla ağabeyi Şerif Hasan ile beraber Irak'a gider. Bu arada Hallac-ı Mansur, Adî b. Müsafir gibi meşhur sufilerin kabirlerini de ziyaret eder. Bu ziyaretler onun ruhani hayatını geliştirir. Fas'tan Mekke'ye babasının göç etmesi "gaybdan seslenir gibi haber veren melek" anlamına gelen "hâtıf-ı gaybî" nin ihtar ve sevk etmesi ile olduğu gibi Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin de bu şekilde ilahi sevk ve yönlendirmeler ile hareket ettiği ifade edilir. Seyyid Ahmed el-Bedevî, Mekke'den Irak'a 622 / 1225 yılının kasım ayında teveccüh eder. Bu seyahatin macerasını Veffâk şu şekilde aktarır:

"*Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz āmmet berekātuhu Ḥażretlerinüñ birāder-i ʿazīzleri ki Şerīf Ḥāsandur anlar ile meʿān Mekkeden ʿIrāka teveccühlerüñ beyān ider sene-i (622) ṣelāṣ ve ṣelāṣīn ve sitte-i mie şevvālinde menāmlarında bir gice hātıf-ı Rabbānīden bir ḳā'il dir ki yā Aḥmed ne ṭurursun ḳalḳ bu maḥalden ʿIrāka ki maṭlaʿ-ı şemsdür ʿazimet ve teveccüh eyle baʿdehu maṭlaʿ-ı şemsden maġreb-i şemse müteveccih ol"* [51]

Bu seyahatlerinde güzergâhları boyunca gerek vefat etmiş gerekse hayatta olan Allah dostları, evliyalar ziyaret edilir. Bu seyahatin en dikkat çekici olayı, Seyyid

[50] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 11a
[51] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 12a-12b.

Ahmed el-Bedevî'nin Seyyid Abdulkadir-i Geylanî Hazretleri ile olan manevi görüşmeleridir. Bu görüşmede Abdulkadir-i Geylanî Hazretleri; manevi olarak Irak, Hind, Yemen, Rum, şark, garp, Arap ve Acem'in kendi tasarrufunda olduğunu, bunlardan hangisinin anahtarını isterse Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye verebileceğini ifade eder. Ancak Seyyid Ahmed el-Bedevî: "Bana sizin elinizden anahtar lazım değildir, bana lazım olan anahtar Feyyaz-ı Mutlak'ın elindedir." diye cevap verir. Bu hadiseyi Veffâk şu şekilde aktarır:

"Cümleden iki kimesneye mülāḳāt olmuşlardur ki biri Ḥażret-i Seyyid ʿAbdu'lḳadīr Geylānī ve biri Ḥażret-i Seyyid Aḥmed er-Rufāīʿ ʿammet berekātuhu Ḥażretleridür ḳaddesā'llāhu sırrehumā ḥīn-i mülāḳātda yā Aḥmed ʿIrāḳ ve Hind ve Yemen ve Rūm ve şarḳ u ġarb ve ʿArab ve ʿAcem mefātiḥi bizim dest-i taṣarrufumuzdadur ve bunlardan ḳanġı miftāḥı dilersen işāret buyur saña iʿṭā idelüm cevāb-ı bā-ṣavāblarında buyurmuşlardur ki sizüñ yed'üñizden baña mefātiḥ lāzım degül belki Feyyāż-ı Muṭlāḳdan mefātiḥ-i ʿālem-i ġaybı dilerüm ki 've ʿindehu mefātiḥ'ul-ġaybi lā yaʿlemuhā illā huve' [52] *māṣādaḳınca andan aḫẕ olunur bu naḳl olunan kelimāt-ı ḥikmet-āyāt Ṭabāḳāt-ı Şiʿrāvīden menḳūldür"* [53]

Seyyid Ahmed el-Bedevî, Bağdat'ta kaldığı kırk bir günlük süre içerisinde halktan pek çok kimseden biat alır. Bundan sonra ağabeyi Şerif Hasan, kardeşinden ayrılarak Mekke'ye dönmeye karar verir.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Irak ziyaretini tamamlayarak Mekke'ye dönüşünü beşinci babda anlatmıştır. Buna göre Seyyid 634 / 1236'da Mekke'ye avdet etmiştir. [54] Seyyid'in dönüşünün de tıpkı gidişi gibi ilahi sevk ve yönlendirme ile olduğu anlatılmıştır.

Seyyid'in Mekke'ye dönüşü ile zahirî âlem ile olan ünsiyeti iyice zayıflamıştır. Zühd ve ibadetteki iştiyakı artmış, tasavvufta "vecdin şiddetinden dolayı aklın

---

[52] "Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadur. Onları ancak O bilir." (Kur'an-ı Kerim, 6/59)
[53] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr.13a.
[54] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.70.

kaybedilmesi" [55] anlamına gelen "veleh" hâletine düşmüştür. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Irak dönüşünde tefekkür tarzına yeni bazı şeyler eklediğini görüyoruz; güneşe gözlerini dikip öylece durması ve vaktinin tamamını damın üstünde geçirmesi gibi. [56] Daha sonraları kendisinin "Ahmed-i Sütuhî", müntesiplerinin de "Sütuhiyyûn" diye isimlendirilmesine vesile olacak bu âdeti ömrünün sonuna dek devam etmiştir.

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi kendisine yol gösteren hâtıf ona Irak'tan sonra Tanta'ya gitmesi gerektiğini söyler. Zira hâtıf-ı Rabbanî ona:

"Baʿdehu iḳlīm-i Mışırda Ṭanṭa nām maḥalde sākin ol zīrā maḳām-ı bā-iḳāmetüñ ol cāy-ı laṭīfde muḳaddderdür erbāb-ı ḥāl muḳayyed-i ḳuyūd-ı selāsil temennā-yı viṣālüñ ve pervāne-vār suḫte'-i şuʿle-i şemʿ-i cemālindür" [57] diyerek onun ikamet mekânının o güzel yer olarak mukadder olduğunu, erbâb-ı hâlin orada kendisini beklediğini ifade eder. Kendisine bu beşaret, 634 / 1236 yılının ramazan ayında verilmiştir. [58] O da daha önceki yolculukları gibi bu kararını da ağabeyi Şerif Hasan'a bildirir. Hâtıf-ı Rabbanî'nin daveti üç defa tekrarlandıktan sonra bu ilahi işaretten şüphesi kalmayan Şerif Hasan, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin bu kararında ona yardımcı olmaya karar verir. Ancak Şerif Hasan, bir sabah Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ansızın ortadan kaybolduğunu görür. Seyyid Ahmed el-Bedevî, yanına ailesinin nesebini tespit eden, şeceresinin tescili olan *Kitabü'n- Neseb*'i de alarak Mekke'den ayrılır.

Tanta'ya varmadan önce Seyyid el-Bedevî, Hazret-i Peygamber (s.a.v.)'in manevi işareti doğrultusunda İvaz b. İshak Tahlemûşî ve İmam Şâfii'nin türbelerini ziyaret eder. Daha sonra Karâfe'de Seyyide Nefise'nin de kabrini ziyaret eder.

---

[55] Zafer Erginli, **Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kalem Yayınları, İstanbul 2006, s. 1194.
[56] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 73.
[57] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 12b.
[58] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 74; Hocazade Ahmed Hilmi eserinde bu beşaretin 633 yılı şevvalinde vuku bulduğunu ifade etmiştir: Hocazade Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s.10.

Mısır'a vardığında Kahire'nin valisinin Baybars olduğunu ifade eden Veffâk, Baybars'ın bizzat kendisinin cümle ordusu ile birlikte Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi istikbal ederek hâk-ı pâyına yüz sürdüğünü ve ona bir misafirhane tahsis ettiğini, Seyyid Ahmed el-Bedevî, Tanta'ya yerleştikten sonra da zaman zaman onu orada ziyaret edip elini öperek ona mensup olduğunu kaydeder. Ancak yaptığımız araştırmalar sonucunda Baybars'ın "el-Melikü'z-Zâhir" unvanı ile 26 Ekim 1260'ta tahta çıktığı anlaşılmaktadır. On yedi yıl Memlûkların idaresini yürütmüş olan Baybars'ın 635 / 1238 tarihinde Mekke'den ayrılarak Kahire ve Tanta'ya doğru olan Hazret-i Seyyid'in yolculuklarında bu şekilde bir davranış sergilemesi tarihî açıdan mümkün görünmemektedir. [59] Nitekim Seyyid Ahmed el-Bedevi'nin Tanta'ya teşrifi yıllarında Mısır'ın hâkimi Selahaddin Eyyübî'nin torunu Sultan Kâmil olduğu bilinmektedir.

Seyyid'in Mısır'a teşrifini haber alan ahaliden bazıları da onun Kahire'de yaşamını sürdürmesini isterler ancak Seyyid Ahmed el-Bedevî, bu teklifi kabul etmez. Hazret-i Seyyid, Kahire'nin 90 km kuzeyinde olan Tanta'ya doğru gitmeye devam eder. 635 / 1238 yılının muharrem ayında Tanta'ya varır. [60] Bundan sonraki hayatının kırk bir yılını Tanta'da geçirir.

Tanta'ya varınca ilk olarak Mescidü'l-Bûsa olarak da bilinen Mescidü'l-Bahâ'ya gider. Bir müddet sonra kendisine tabi olan Şeyh Rekin namında bir zatın evinin damında ikamet etmeye başlar [61] ve Şeyh Rekin'in vefatına kadar yaklaşık yirmi iki yıl onun evinde kalır. Şeyh Salim el-Mağribî namında veli bir zat, daha önceden Şeyh Rekin'e Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin geleceğini müjdeleyerek:

---

[59] Kâzım Yaşar Kopraman, , "BAYBARS I", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul 1992, C. 5, s. 221.

[60] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.86. Tanta'ya varış tarihi olarak Veffâk 634 / 1237 tarihini verir: **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 19a.

[61] Hocazade Ahmed Hilmi, Tanta'ya ilk gittiğinde İbn-i Satîh nâmında bir zâtın evine yerleşerek doğruca eyvanın sathına çıktığını ifade eder.; Hocazade Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s.10.

"Evliyā'ullāhdan kibār-ı ġavṣ-ı aʿẓam melāẕ ve melce'-i ʿālem Seyyid Aḥmed el-Bedevī nāmında bir kimesne Ṭanṭaya gelüp senüñ evinde sākin olsa gerekdür" [62] demiştir. Şeyh Rekin bundan böyle Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hizmetinden bir ân dahi gafil olmaz. [63]

Şeyh Rekin, Tanta'da yaşayan orta hâlli bir tüccardı. Yağ, bal, yem vesaire sattığı büyük bir dükkânı vardı. Dükkânının iki kapısından biri çarşıya, diğeri evine açılırdı. Cömert biri olarak tanınan Şeyh Rekin, akrabalarından oluşan büyük bir gruba haftada bir gün yemek vererek onları ziyaret ederdi. İşte günlerden bir gün böyle bir yemekli ziyarette iken evine bir bedevinin geldiği haberi ulaşır. Onu eve girmekten men ettikleri hâlde bu durumdan memnun olmayan tuhaf görünüşlü bir adamın geldiğini Şeyh Rekin'e bildirirler. Şeyh Rekin evine varıp ev ahalisini huzursuzluğa sevk eden bu zatı görmeye gider. Akıllı ve zeki bir zat olan Şeyh Rekin kısa bir süre sonra "yüzünde velayet emareleri" olan bu meczup kişinin daha önce kendisine Şeyh Salim el-Mağribî'nin kudûm-ı şeriflerini müjde eylediği sultan zat olduğunu anlar. Hâk-ı pâyına yüz sürerek onu tebcil eder. Bu karşılaşmayı Veffâk şu şekilde bir şiir ile tasvir etmiştir:

"Şiʿr

Li'llāhi'il-ḥamd olup baḫt u saʿādet yārı

Oldı pür-zemzeme ne ṭāḳ-ı zeberced kārı

İrdi eflāke güle gūşe'-i ʿizz ü iḳbāl

Ṭutsa āfāḳı nola ẕevḳ ü sürūr aḫbārı

---

[62] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 97b.
[63] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.92.

Güft ü gūyıla pür oldı yine sü ʿālem

Ḳomazam semʿime ben gerçi ki her güftārı

Görinür şān-ı şerefüñde şiʿār-ı Aḥmed

Eglenür rūḥ kelāmuñda mesīḫ āṣārı

Ḥüccet-i Ḥaḳ yeter olduġı nāmuñ Aḥmed

Şeref ẕātuña ḫaṣm itse ne ola inkārı" [64]

Bundan sonra Şeyh Rekin ömrünün sonuna kadar tüm varını onun hizmetine sunarak bir ân olsun Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hizmetinden ayrılmamıştır.

Şeyh Rekin'in evi kısa süre içerisinde civar köy ve şehirlerden gelen ziyaretçilerin uğrak yeri hâline gelir. Seyyid Ahmed el-Bedevî, Tanta'ya geldiğinde hem kabul görmüş hem de kendisini çekemeyen ve onu kendisine rakip olarak gören bazı kimselerin düşmanca tavırları ile de karşılaşmıştır. Nitekim Veffâk bu duruma aşağıdaki sözler ile işaret eder:

"Meşāyiḫ-i kibārdan ve ʿulemā'-yı aḫyārdan ve evliyā'-yı ebrārdan baʿżı kimesneler Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz Ḥażretlerine inkār naẓarıyla baḳmışlar idi cümlesi meslūb ve münṭafī olup isim ve resimleri hīçbirinüñ ilā'l-ān maʿlūm degüldür" [65]

Ezcümle Hazret-i Seyyid Tanta'ya geldiğinde orada iki veli zat var idi: Şeyh Salim el-Mağribî ve Hasan es-Saiğ el-İhnâî. Bu zatlar Hazret-i Seyyid Irak'tan

[64] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 98b.
[65] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 22a

Mekke'ye, oradan da kendi beldelerine teşrif eden bu zattan sonra kendilerinde bir kudret kalmadığını anlayarak şehrin asıl sahibinin geldiğini düşünerek oradan ayrılmaya karar vermişlerdir. Şeyh Salim el-Mağribî Seyyid'e bir müddet muhalefet ettikten sonra ona bağlılığını ilan ederek ömrünün sonuna dek ona mensup olup Tanta'da vefat etmiştir. Hasan es-Saiğ el-İhnâî, bugünkü Tanta şehrinin doğusunda yer alan İhnâ köyüne geri dönerek orada vefat edip defnedilmiştir.

2.3. VEFATI

Seyyid Ahmed el-Bedevî, 675 / 1276'da Rebiülevvel ayının on ikinci gecesinde, salı günü 79 yaşında Tanta'da vefat etmiştir. [66] Seyyid Ahmed el-Bedevî, sürekli ibadet ettiği İbni Şâhit'in evinde vefat etmiş ve oraya da defnedilmiştir. Daha sonra da türbesi inşa edilmiş, vasiyeti üzerine türbenin çevresine bir zaviye bina edilmiştir. [67]

2.4. SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ'NİN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî; Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin uzun boylu, geniş omuzlu, kalın baldırlı, büyük gözlü, geniş bir yüze sahip olduğunu, ten renginin beyaz ile esmer arasında olup buğday tenli olduğunu ifade eder. Mübarek yüzlerinde üç ben olup bunlardan biri sağ yanağında ikisi sol tarafındadır. Doğan burunlu olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin benleri mercimekten küçüktür. Ağabeyi Hasan'ın oğlu Hüseyin'in küçük yaşlarda birlikte oyun oynarken Mekke'de İtnab adlı yerde Seyyid'in iki kaşının arasında açtığı bir ustura yarası izi vardır. Veffâk, Seyyid'i mücessem ve geniş bir karına sahip olarak tanımlıyor ve daha sonra bunun evliyalar için bir zaaf teşkil etmediğini çeşitli delillerle ifade ediyor.

---

[66] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 156; **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 7b.

[67] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 159.

Hocazâde Ahmed Hilmi de eserinin "Kutb-ı Müşar'ün-ileyhin Hilye ve Şekl-i Şerifleri" adlı bölümünde Seyyid'i şu şekilde tavsif eder:

"Vech-i mübarekleri kühl-i kudretle sürmeli, uzun boylu, buğday benizli, sağ yanaklarında bir, solunda iki adet çiçek noktaları var idi, burunları ortası cüzî yüksek ve iki cihetinde mercimekten küçük birer siyah ben olup iki gözleri arasında bir yara eseri var idi. Bilekleri uzun ve bacakları mülahham idi. Küçüklüklerinden beri mübarek vech-i saadetleri nikablı bulunurdu. Vücud-ı âlîlerine bir libas veya ser-i saadetlerine imame telebbüs ettiklerinde o libas üzerlerinde eskiyip yırtılıncaya kadar bir daha çıkarmazlardı. Eskiyince müridânı diğer yenisiyle tebdil ederler idi." [68]

Yukarıdaki bilgilere muhalif olarak Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kendi yazdığı şiiri, Veffâk şu şekilde tercüme etmiştir:

"Beyt

İnnī şuġiftu bi-ḥubbi īḥān min ṣıġeri

Eżḥeyte mużennī neḫīfe'l-cismi fī'l-kevnī

tercüme zīrā meygedenüñ muḥābbetine ṭıfliyyetüm ʿāleminden mübtelā olmuşam ol muḥabbetdür ki kevnde naḫīfü'l-cism ve żaʿīf oldum" [69]

Bu ifadelerden Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin çocukluğundan beri aşka mübtela olmasından dolayı nahif ve zayıf bir cisme sahip olduğu anlaşılır. Bununla birlikte Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin bu ifadelerden kastettiği manevi olarak zayıflık ve nahiflik de olabilir.

Resulullah'ın bayram ve cuma günlerinde kırmızı elbise giydiği gibi Seyyid Ahmed el-Bedevî de Resulullah'a iktidaen genellikle kırmızı renkli elbise giyer.

---

[68] Hocazâde Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s.17.

[69] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 179b.

Nitekim kendisinden sonraki dönemlerde de kırmızı esvab ve renk, onun ve tarikatının alamet-i farikası olduğu gibi sancak-ı şerifleri dahi kırmızı renktedir.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin yukarıda saydığımız şemailine ilaveten şu bilgiler verilebilir: Yüzü kıllı değildi, aşağıdan itibaren sakalları gürdü. Yanakları dolgun değildi. [70]

Akran ve emsali içinde şecaatle şöhret bulmuş olduğundan kendisine "Attab" tesmiye eylemişler idi. [71]

2.5. LAKAP VE KÜNYELERİ

Bir zatın taşıdığı lakap, künye ve unvanları, onun karakter ve şahsiyetinin aynasıdır. Bu bakımdan özellikle tarihe ve tasavvufa mal olmuş önemli şahsiyetleri daha iyi tanıyıp tanıtmakta en önemli hususlardan biri, söz konusu olan zatın hangi lakap, unvan ve künyeler ile kayda geçtiği ve anıldığıdır. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî de *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eserinde Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi tarif ederken birçok unvan, lakap ve künye kullanmıştır. Özellikle her bab başında Klasik Türk edebiyatının üslup özelliğine uygun olarak Seyyid Ahmed el-Bedevî uzun uzun, mübalağalı bir surette çeşitli sıfat, lakap, unvan ve künyeler ile tavsif edilmiştir. Kullanılan bu tavsifat, aynı zamanda o dönem toplumunun ve söz konusu eseri yazan kişinin, üzerine eser yazılan zat ile ilgili telakkisini de bize gösterir. Bu açıdan tercih edilen isim ve sıfatlara bakarak kendi asrında ve daha sonraki dönemlerde halkın ve yazılı eserlerin Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye ne nazarla baktığını daha iyi gözlemleyebiliriz.

Veffâk'ın Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi anlatırken kullandığı başlıca ifadeler şunlardır:

---

[70] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 113.
[71] Hocazâde Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s. 9.

āfitāb-ı felek-i velāyet

āteş-i cānān

baḥrü'l-fütūḥ

baḥrü'l-ʿilm ve'd-dīn

beşaret-dehende'-i niʿmet-i nā-mütenāhī

burhānü'l-aṣfiyā

burhānü'l-vāṣilīn

būse-gāh-ı zemin ü zamān

burhān-ı mevhibe-i tecrīd

cān bāzārınuñ ḫoca'-i girān-metāʿı

çerāġ-ı ṣubḥ-ı şebistān-ı ṣādıḳān

çeşme'-i cāvidān-ı ins ü cān

çeşm-i çerāġ-ı etḳıyā

Dārā-ḫışm

dergāh-ı hidāyet-penāh

dil taḫtınıñ pādişāh-ı cihān-meṭāʿı

dost-dār-ı dostān-ı Ḥażret-i ilāh

ebū'l-fuḳarā ve'l-eṭfāl

Ebū'l-liṣāmeyn

emīr-i dīn-perver

eşcaʿ-i meydān-ı ser-firāzī

evlād-ı sıbṭ-ı *“enā medīnetü’lʿilmi veʿalī bābuhā”* [72]

faḫrü’r-ricāl

fāris-i şerīf

fārisü’l-evliyā

ferd-i cāmiʿ-i Esed

ferzende’-i bülendī

ferzende’-i ṭabl üʿalem

ġarīḳ-i deryā-yı mevvāc-ı Sübḥānī

ġavṯ-ı aʾẓam

ġavṯ-ı ekrem

ġavṯ-ı yegāne’-i rūzigār

ġavṯü’l-efḫam

ġavṯü’l-ʿāvān

ġavvāṣ-ı biḥār-ı maʿrifet

güzīde’-i aṣfiyā vü etḳiyā

güzīde’-i evliyā’

ḫāḳān-ı çār-bālīş-i telḳīn

---

[72] “Ben ilim şehriyim, Ali ise kapısıdır.”

ḫāḳān-ı çār-bāliş-i tedḳīḳ

ḫāḳān-ı eḳālīm-i rıżā’-i selīm

ḫāḳān-ı encüm-ḫıdem

ḫāḳān-ı saʿādet-nişīn-i nişīmen

ḫāḳānü’ṣ-ṣādıḳīn

ḫākister-şode’i nūr-ı ʿAlevī

ḥāmil-i esrār-ı ilāhiyye

ḥārisü’l-etḳıyā

ḥażret-i sulṭān-ı mestān-ı Ḫudā -yı lā-yezāl

hümā-yı āşiyān-ı lā-mekān

İskender-i ḫadem

ḳā’im-i maḳām-ı esrār-ı ʿAlevī

Ḳāmiʿ-i Sulṭānü’r-ricāl

ḳıdvetü’l-mütevaġġılīn

ḳıdvetü’l-ʿāşıḳīn

ḳıdvetü’l-ʿāşıḳīn

kibār-ı ġavṯ-ı aʿẓam

ḳudūm-ı ʿĪsevīde pey-rev

ḳuṭb-ı muʿaẓẓam (2 defa)

ḳuṭb-ı ferzāne’-i baḫtiyār

ḳuṭb-ı ʿālem

ḳuṭbu’l-vücūd

ḳuṭbu’n-nebevī-i Rabbānī

ḳuṭbu’z-zamān

Ḳuṭbu’l-Evliyā

le’āl-i şinās-ı ḥikmet-i Ḥażret-i Eḥadiyyet

maḥrem-i Kaʿbe’-i hüviyyet

maḥrem-i Kaʿbe’-i Sermedī

maḥrem-i rāz-ı Muḥammedī (2 defa)

māhtāb-ı burc-ı hidāyet

maḳbūl-i dergāh-ı ʿizzet

manẓar-ı tecelliyāt-ı Sübḥānī

maṭmaḥ-ı enẓār-ı ʿuyūn-ı aʿyān

maẓhar-ı envār-ı ilāhī

maẓhar-ı envār-ı nā-mütenāhī

maẓhar-ı esrār-ı İlāhī

maẓhar-ı esrār-ı nā-mütenāhī

maẓhar-ı muʿcize’-i Muṣṭafavī

maẓhar-ı muʿcize’-i Nebeviyye

maẓhar-ı raḥmet-i Raḥmānī

mehbiṭ-i ervāh-ı cinān (2 defa)

melāẕ ü melce’-i ʿālem

melāẕ-ı maḳdem

melcā’-i muṭīʿ ü ʿāṣī

melce-i āferide-i kevn ü mekān (2)

menbaʿ-ı mekārim-i aḫlaḳ

menbaʿ-ı ṣafā-yı sütūde-derūn

mensūb-ı neseb-i Muṣṭafavī

mensūb-ı neseb-i ʿAlevī

merġūb-ı ʿarṣa-i muḥabbet

mestān-ı bezm-i elestüñ serbāz ü çālākı

meşāyiḫ-i kibāruñ nādire-i āṣrı,

meşhūr ve müteʿārif-i ḳuṭb-ı āfāḳ-ı sipehsālār-ı dīn

meşhur-şode-i rūz-ı ḳıyāmet

meveddet-ittiṣāl-i kāşif-i esrār

muḫelleṣü’l-esīr bi-sırrı’l-maʿnevī

muḥibb-i muḥibbāñ-ı dergâh-ı hidāyet ü muḥabbet

muḥrim-i Kaʿbe’-i Sermedī

muḳarreb-i rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı Aḥmediyye

Muḳtedā’-i ehl-i ṭarīḳat,

muʿteḳid-i ins ü cān

murādu'l-mevhūb

Mūsā-ḳadem

Muṣṭafāvī (4 defa)

mübāriz-i meydān-ı mücāhedet

mücāhid-i eyvān-ı müşāhedet

mülāzımü'l-muḳaddem

mürşid-i ümem

naẓar-gāh-ı melā'ike'-i arż ü āsumān (2)

nūr-ı çeşm-i evliyā

nūr-ı çeşm-i sulṭān-ı serīr-i *"hel etā"*

ʿālem-i evżāʿ-ı ḥarekāt-ı çarḫ-ı buḳalemūn

ʿālim-i bārgāh-ı ʿīnāyet

ʿāmil-i kārgāh-ı hidāyet

ʿāşıḳān-ı sermestüñ sīne-çākı

ʿāşıḳ-ı ʿāşıḳān-ı dest-gāh

ʿāşıḳ-ı serbāz

ʿİsā-ḳadem

ʿumdetü'l-müte'ellihīn

ʿumdetü'l-ʿārifīn

ʿumdetü'ṣ-ṣādıḳīn

pādişāh-ı dīn ve dünyā

pādişāh-ı memālik-i Ezelī

pādişāh-ı memālik-i melekūt

pādişāh-ı mülk-i maʿnā

pādişāh-ı ʿArab ve ʿAcem

pāye'-i teşrīf-i *"ente minnī"* [73]

pīşvā-yı aṣḥāb-ı ḥaḳīḳāt,

pīşvāy-ı ehl-i saʿādet

rāh-ı ʿaşḳın hünerver-i mümtāzı

reh-nümā-yı dānī vü ḳāḍī

rūy-ı mālīde'-i ḫūrşīd-i raḫşān

ṣādıḳ-ı mümtāz

ṣādıḳ-ı ṣādıḳān-ı perverdigār-ı bī-iştibāh

ṣāḥib-i tertīb-i āşā'ir-i ilāhī

ṣāḥib-i vecd ü ḥāl

ṣāḥibü'l-maḳāmāti'l-ʿāliyye

ṣāḥibü'lʿizzü ve'l-mecd

---

[73] "Sen bendensin."

sākinü’s-süṭūḥ

sālikü’l-maṭlūb

serbāzān-ı ʿarṣa’-i meydān sūḫte’-i sūḫtekān

ser-defter-i erbāb-ı iḥticāc

sermāye’-i ʿilm-i ledünnī

ser-menzil-i raḥmet-i Raḥmān (2 defa)

server-i ehl-i hidāyet,

seyyid-i ūstād-ı ṣūfiyye

Seyyidü’l-ābdāl

sipehsālār-ı dīn

sirāc-ı encümen-i ibtihāc

sūḫte’-i sibeḥāt-ı tecelliyāt-ı Raḥmānī

sulṭān-ı maʿrifet-i tevḥīd

sulṭān-ı ṣāḥib-ḳıdem

sulṭān-ı serā-perde’-i yaḳīn

Sulṭān-ı serā-perde’-i taṣdīḳ

sulṭān-ı serīr-i velāyet (3 defa)

sulṭān-ı velāyet-i teslīm

Sulṭānü’l-aṣfiyā (2 defa)

sulṭānü’l-ʿārifīn (2 defa)

südde’-i seniyye’-i hidāyet (2 defa)

şehinşāh-ı iḳlīm-i lāhūt

şehinşāh-ı mesālik-i lem-yezeli

şehinşāh-ı Türk ve Deylem

şehriyār-ı yaḳīn (2 defa)

şemʿ-i ʿaşḳuñ pervane-veş sūḫte vü dildāresi

şemʿ-i bezm-i meḥāfil-i ʿuşşāḳ-ı pākizān

şerīfü’l-ʿAlevī Ebū’l-ʿAbbās

ʿAlevī (21 defa)

şīr-i bīşe’-i cān-güdāzı

tācü’l-etḳıyā

tācü’l-ʿārifīn

ṭarīḳ-i şevḳüñ murtāż ü ser-firāzı

ṭurrā-zende’-i seyf ü ḳalem

ūstādü'l-aʿẓam

vāriṯ-i esrār-ı Nebevī

vāriṯ-i sırr-ı ʿAlevī

velī-yi dād-güster

zencīr-i şevḳüñ vālih ü üftādesi

Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi tanıtırken kullanılan bu ifadeler aynı zamanda Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin Seyyid Bedevî'ye ne nazarla baktığını ve nasıl bir heyecan, muhabbet, şevk ve samimiyet ile eserini kaleme aldığını bize gösterir. Aynı zamanda onun mutasavvıflar arasındaki makamı ve değeri ile ilgili bazı çıkarımlarda bulunmamızı sağlar.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî*'de geçen ve yukarıda sıraladığımız lakap ve sıfatlarının yanısıra Bedevî ile ilgili yazılı kaynaklarda en çok iştihar eden lakap ve künyeleri şunlardır:

Seyyid

"Seyyid" unvanı âdeta onun adının bir parçası hâline gelmiş olup onun ile ilgili yazılan, ulaşabildiğimiz kaynakların tamamında bu ifade, istisnasız olarak kullanılmıştır. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, eserinde bu unvanın tespiti babında Seyyid Bedevî'nin soyunu Hz. Muhammed'e (s.a.v.) bağlayan bir şecere sıralamıştır. Onun ile ilgili kaynaklarda onun siyadetine yani Hz. Muhammed'in (s.a.v.) soyundan geldiğine dair tafsilatlı bilgiler verilmiştir. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî Seyyid Bedevî'ye ait bir şiiri şerh ederken öncelikle "tercüme" olarak verdiği şiirde Bedevî'nin de kendi ifadesi ile soyunun Hz. Muhammed'e (s.a.v.) dayandığını şu şekilde aktarır:

"Ve hüve ceddī ve ileyhi nisbetī

Tentehī fe eşkur li-hāẕā'n-nisbetī

tercüme oldur benüm ceddüm ve añadur intihām şükr olunsun buña ki aña mensūbem" [74]

[74] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 171b.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye ait bir diğer beyit de şu şekilde tercüme edilerek Seyyid Bedevî'nin kendi lisanı ile siyadeti teyit edilmiştir:

"Beyt

Ḳad ʿalā mecdī ve ʿizzeti rütebi

Bi-intisābī li'n-nebiyyī'l-ʿArabī

tercüme mecd ü ʿaẓametüm ve vālā-bülend olup pāyem ʿazīz oldı Nebī'-yi ʿArabī Ḥażretlerine intasābum ḥasebiyle" [75]

Bedevî

"Bedevî" lakabı da tıpkı "Seyyid" gibi onun adının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Sözlükte "Badiyede yani çölde hayme ile konup göçerek yaşayan, medeni ve hadarî mukabili" [76] anlamına gelen bu unvan da âdeta onun isminin ayrılmaz bir parçası olmuş hatta çoğu zaman onu tavsif etmek için sadece "Bedevî" ifadesi bile yeterli görülmüştür. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin bu lakap ile anılmasının asıl sebebi, onun veya ailesinin bedevî / yörük bir hayat tarzına sahip olmasından ziyade onun küçüklüğünden itibaren bedevîlerin alamet-i farikalarından olan bir yaşmak / örtü / peçe / nikab ile yüzünü örtmesidir. Ağabeyi Hasan Şerif bu lakab ile ilgili şu bilgiyi bizlere aktarır: "Daima yüzünü nikablı bulundurduğundan biz kendisini 'Bedevî' lakabıyla mukalleb kılmış idik." [77]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, şerh bölümünde geçen bir beyti şu şekilde tercüme etmiştir:

"Beyt

---

[75] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 170b.
[76] Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, s. 284.
[77] Hocazâde Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s.9.

Ve'suṭūḫī ve bi'l-müleṣṣem udʿiyye

Bedeviyyen ke'ssaʿādeti'l-abā'i"

tercüme ve daḫi ol suṭūḫī'-i müleṣṣimdür benüm nāmum ki sādātdan olan ābā' ve ecdādum gibi bedevīyem" [78]

Bu ifadelerden seyyid olan dedelerinin de kendisi gibi bedevî olduğu anlaşılıyor.

Şerîf

"Şerîf" unvanı da onun için en çok kullanılan unvanlardandır. Sözlükte " izz ü şeref sahibi, mübarek, mukaddes; soyunda şerafet bulunan, asil, necip; sülale-i zâhire-i Cenab-ı Nebevî'ye mensup" [79] gibi anlamlara gelir. *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de genellikle "Şerifü'l-Alevî" izafesi ile kullanılmıştır. Ağabeyi Hasan için de genellikle "Şerif Hasan" ifadesi kullanılmıştır. Bu lakab, onun siyadetinin alameti olarak görülebileceği gibi zahir manada "şerefli, necip, asil" manasında da kullanılmıştır.

Mülessim

"Mülessim" sözcüğü Arapça "lisam" kelimesinden türemiştir. Lisam; "Kadınların gizlenmek ve korunmak maksadıyla yüzlerine örttükleri örtü, bir nevi yaşmak, nikap; yüz örtüsü, gözler dışında yüzdeki tüm azaları örten örtü biçimi" [80] gibi anlamlara, mülessim de "lisam ile yüzünü örten" manasına gelir. Yukarıda izah edildiği gibi bedeviler gibi yüzünü örttüğünden bu sıfat onun için kullanılmıştır. Seyyid Ahmed el-Bedevî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de beş kez bu unvan ile anılmıştır. Ayrıca "Ebū'l-liṣāmeyn" sıfatı da bu manaya gelecek şekilde metinde

[78] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 138.
[79] Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, s. 777.
[80] Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat,** s. 661.

on bir defa kullanılmıştır. Bu konuya Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, eserinde şu şekilde bir açıklama getirir:

"Dā'imā mübārek rū-yı pür-enverlerini liṯām ile teleṯṯüm ḳılarlar idi anuñçūn Müleṯṯim Bedevī deyü mülaḳḳāb olmuşlar idi ve liṯām lisān-ı ʿArabīde Türkīde yaşmaḳ maʿnāsınadur" [81]

Yüzünü örtmesinin başka sebebi de şu şekilde izah edilmiştir: Kabz ve bast hâllerinde sayısız müşahedeye mazhar olması sebebiyle yüzünde oluşabilecek tahavvülatı, yani vechinde tezahür edecek ahvali gizlemek amacıyla lisam örtünmeyi tercih ettiği de aktarılmıştır. Bu sebepten müridi Abdülmecid'in vechini temaşa için tefdiye-i ruh eylemesi de tıpkı Hazret-i Musa'nın "Yed-i Beyza"sı gibi Seyyid Bedevî'nin bir kerameti olarak değerlendirilmektedir. [82]

Kutup

"Kutup" dinî bir terim olarak "Bir cemaat ve taifenin maddi veya manevi reis ve muktedası, her devrede bir tek olarak bu bulunduğuna itimad olunan veliyullah" [83] gibi anlamlara gelir. Seyyid Ahmed el-Bedevî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de "el-ḳuṭbu'l-aḳṭāb, ḳuṭb-ı Nebevī, Ḳuṭbü'l-evliyā, ḳuṭb-ı ʿālem, ḳuṭb-ı āfāḳ, ḳuṭb-ı Ṣamedānī, ḳuṭb-ı muʿaẕẓam, ḳuṭbu'l-vücūd, ḳuṭbu'z-zamān" gibi tamlamalar ile tavsif edilmiştir.

Ebû'l-fityân

"Ebû'l-fityân" sözlükte "genç, delikanlı, yiğit, feta, fütüvvetli, kerem ve sehavet sahibi; mert ve cömert kimseler, fütüvvet yolunda olanlar, ahi teşkîlâtından olanlar" [84] gibi anlamlara gelir. Seyyid Ahmed el-Bedevî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de bir kez "Ebû'l-fityân" ifadesi ile tavsif edilmiştir.

---

[81] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 10b.
[82] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 180.
[83] Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, s. 1075.
[84] Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, s. 981.

Attab

Seyyid Ahmed el-Bedevî için kullanılan bir başka lakap da "attab" dır. Hocazade Ahmed Hilmi, "Akran ve emsali içinde şecaatla şöhret bulmuş olduğundan 'attab' tesmiye etmişler idi." der. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî "dokunucu, zarar verici" demek olan "attâb" ile de Hazret-i Seyyid'in adlandırıldığını ağabeyi Şerif Hasan'ın lisanıyla şu şekilde ifade eder:

"Ehl-i Mekke ʿAṭṭāb müleḳḳāb ḳılmışlar idi yaʿnī ṭoḳunucu żarar virici dimek olur" [85]

Ebû'l-Abbas

"Ebū'l-ʿAbbās" da Seyyid Ahmed el-Bedevî için kullanılan bir diğer lakaptır. Arapça "arslan, şir, gazanfer" [86] anlamına gelen bu lakap da Seyyid Ahmed el-Bedevî için, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de beş kez kullanılmıştır. Bu ifade de "Attab" ve "Ebu'l-fityân" lakapları gibi cesaret ve yiğitlikten kinaye olarak kullanılmıştır.

Sütûhî

Arapça "satıh" kökünden türeyen bu unvan, damda yaşayan anlamına gelir. Seyyid Ahmed el-Bedevî, damda murakabe ve ibadete devam ettiği için bu lakabı almıştır. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, bunu Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kendi ifadelerinden yola çıkarak şu şekilde tercüme etmiştir:

"Beyt

Ve'suṭūḥī ve bi'l-Müleṣṣim udʿiyye

---

[85] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 10b.
[86] Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, s. 4.

Bedeviyyen ke'ssaʿādeti'l-abā'i

tercüme ve daḫi ol suṭūḥī'-i müleṩṩimdür benüm nāmum ki sādātdan olan ābā' ve ecdādum gibi bedevīyem" [87]

Kendi ifadesi ile "suṭūḥī'-i müleṩṩim" olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin halifelerine ve müntesiplerine de daha sonraki dönemlerde "Süṭūḥīyyūn" denmiştir.

Eba'l-ferrâc

"Ebā'l-ferrāc" da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin bir başka lakabıdır. Veffâk, eserinde Seyyid Ahmed el-Bedevî için bir kez bu lakabı kullanmıştır. "Ferec; hüzün ve keder ve meyusiyetten sonra gelen sevinç ve hasen-i hâl, sıkıntı ve şiddet mukabili" [88] gibi anlamlara gelir. "Ferrāc" lakabıyla Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin bütün keder, gam ve ümitsizlikleri gidererek insanları sevinç ve mutluluğa erdirmeye vesile olduğu vurgulanmıştır.

Fâris

"Fâris", sözlükte "atlı, süvari"; "fürsân-ı arab" ise "binici, binmek ilmini iyi bilen, binicilikte mâhir"; mecazen ise "mâhir, muktedir; bir fen ve hünerde sanki at oynatmaya ehil" [89] gibi anlamlara gelir.

Veffâk, eserinde Seyyid Ahmed el-Bedevî için on iki defa "Fāris" lakabını kullanmıştır. Bu lakap "fâris-i evliya", "fâris-i Neced", " fâris-i hümam", "fâris-i rû-yı zemin", "fâris-i meydân-ı hidâyet" tamlamaları ile de kullanılmıştır.

[87] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 138a.
[88] Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, s. 987.
[89] Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, s. 976.

Veffâk, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ağabeyi Şerif Hasan'dan naklen: "Mekkede birâderim Seyyid Aḥmed el-Bedevīden dilīr ve fāris kimesne yoġ idi" [90] ifadeleri ile Mekke'de at binme hususundaki maharetine dikkat çeker.

Seyyid Ahmed el-Bedevî de bir şiirinde:

"Enā ṣāḥibü'n-nāmūsu sulṭānü'l-hevā

Enā fārisü'n-necdī ḥākimu Mekketī

tercüme ṣāḥib-i nāmūs benem sulṭān-ı hevā-yı ʿaşḳ benem fāris-i Neced benem ḥākim-i Mekke benem" [91] gibi ifadeler kullanarak bu lakabı teyit etmiştir. Veffâk bu beyitte geçen "fâris" lakabını; "fārisden murād tecelliyāta maẓhar olduḳların beyāndur" [92] diyerek şerh etmiştir.

Mucîb-i Üserâ

"Mucīb-i üserā" lakabı ile onun ecnebilerin eline esir düşmüş Müslümanları kurtarma kerametine işaret edilir. Nitekim Veffâk: "Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḫalḳuñ māb eyninde bilād-ı Naṣārādan mucīb-i üsārā olmaḳ ile meşhūr ü müteʿārifdür" [93] ifadeleri ile onun bu kerametine işaret eder.

2.6. SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ VE SÜTÛH ARKADAŞLARI

Seyyid Ahmed el-Bedevî Tanta'ya geldikten sonra ikamet etmek için Şeyh Rekin'in damını tercih eder. Bu yüzden kendisine "Sütûhî", onun bu damdayken edindiği dostlarına da "Ashâb-ı Sütûh", "Sütûhhiyyûn", "Sâdât-ı Sütûhiyye", "Kibâr-ı Müridân" gibi adlar verilmiştir.

---

[90] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 10b.
[91] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 155a.
[92] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 155a.
[93] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 25b.

Sütûhta geçen hayatı şu şekilde tasvir edilmiştir:

"Huzurda olduğundan çok gaybette idi. Kırk gün yemeden, içmeden, gözlerini semaya dikerek geçirdiği olurdu. Öyle ki bu sebepten gözlerini bir yağ tabakası kaplamış gibiydi. Ona hâl ârız olduğunda muttasıl yani peşpeşe, birbiri ardınca, büyük sayhalar atardı." [94]

Hocazâde Ahmed Hilmi, eserinde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin satıh üzerinde geçen hayatını şu şekilde tasvir eder:

"Gece gündüz daima ayakta ve gözleri semt-i âsmâna müteveccih olup dîde-i mübâreklerinin siyahı bir şûle-i âteşîn gibi lemeân edercesine humrete inkılap eyledi. Bu hâlde devamla kırk gün sath-ı mezkûrdan inmeyip asla ekl ü şürb etmez ve uyku dahi uyumazlardı." [95]

Ekseriyetle Seyyid sahv hâlindeyken gece karardığında sabaha kadar Kur'an okurdu ve bu kırk gün zarfında hiç konuşmazdı. Bu günler boyunca sadece: "Bilesiniz ki yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir!" [96] âyet-i kerimesini okuduğu rivayet edilir. [97]

Tanta'ya gelmeden önceki hayatı, mecbur olmadıkça insanlarla alaka peyda etmediği bir tarzda, daha çok münzeviyâne geçmiştir. Ancak Tanta'ya geldikten sonra önceki hayatına nispeten insanlarla olan alakasının arttığı görülür. Her ne kadar Şeyh Rekin'in damında / sütûhta hayatı daha çok tefekkür ve ibadet ile geçse de müritlerine de zaman ayırdığı anlaşılmaktadır.

Seyyid Ahmed el-Bedevî, müritlerini nazarıyla irşat eder. Ona ashab olmak için bir nazarı veya bir kelâmı kâfi gelir. Fevkalade hâlleri kısa süre içerisinde etrafta

---

[94] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.92.
[95] Hocazâde Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s.10.
[96] Kur'an-ı Kerim, 7/54.
[97] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.93.

şüyû bulan Hazret-i Seyyid'e bir müddet sonra çevreden ziyaretler başlamıştır. Bu hususta Hocazâde Ahmed Hilmi bize şu bilgileri aktarır:

"Seyyid Bedevî (ks) hazretlerinin satıhlar üzerinde imrar eyledikleri müddet on iki sene olup bu müddet zarfında müridânını mahzâ nazar-ı teveccühle ve asla kendisiyle muhataba etmeksizin ve riyâzat-ı şâke ve mücâhedâta hâcet kalmaksızın mücerred nazar-ı kimyâ-eserlerine mazhar kılarak ân-ı vâhidde meded-i füyûzata müstağrak eylerler idi. Bunun için Hazret-i Şeyh'ten bu suretle müstefiz olanlar 'Ashâb-ı Sütûh' deyu şöhret-şiâr olmuşlardır." [98]

Veffâk Muhammed Hıfzî-yi Üsküdarî, eserinin on birinci babını "sâdât-ı sütûhiyye" ye ayırmıştır. Veffâk bu bölüme: "Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ maḳām-ı pür-iḫtirāmlarına seccāde'-i bā-iḫtişāmlarına kendüleründen ṣoñra cülūs idüp eḳālīm-i velāyete mutaṣarrıf olan ḫalīfetü'l-ḫülefā nāmıyla meşhūr olanları beyān ider" [99] ifadeleri ile başlar. Bedevîlik ıstılahına göre eserin ilerleyen bölümlerinde de sıkça ifade edildiği gibi "seccāde-i bā-iḫtişāmları" denilen seccadesine cülus etmek / oturmak, Seyyid'in halifesi olmak manasında kullanılmıştır.

Ashâb-ı Sütûh toplamda kırk bir kişidirler. Seyyid Ahmed el-Bedevî, Tanta'ya gelip vefat edene kadar geçen süre de kırk bir yıldır ki bu noktada bir tevafuk meydana gelmiştir.

Seyyid Ahmed el-Bedevî, Tanta'ya gönderileceği vakit uykusunda ona: "Orada ikamet edecek, ihsanda bulunacak ve çocukları terbiye edeceksin ki onlardan rical gelecek. O ricalden Abdülâl, Abdurrahman, Abdülmecid" [100] şeklinde devam eden bir hitaba mazhar olur. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk halifesi olması hasebiyle kendisinden Halife Abdülâl diye bahsedilen zat, menâkıbnâmelerde kimi zaman

---

[98] Hocazâde Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s.13.
[99] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 64a.
[100] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 104.

Abdülmüteal olarak da anılan bu ilk halife, "Sütûhîlerin Şeyhi" ve "Halife-i Evvel" olarak da tanınmıştır.

Tasavvuf ehlinin en büyük alâmet-i farikalarından biri, şüphesiz keşif ve kerametlere mazhariyetleridir. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk halifesi ve Seyyid'in vefatından sonra da onun tasavvufi görüş ve hizmetini ömrünün sonuna kadar sürdürecek olan Abdülâl'e, Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili eserlerde epeyce yer verilmiştir. Nitekim yukarıda ifade edildiği üzere Seyyid, henüz Tanta'ya gelmeden, uykusunda keramet eseri olarak Abdülâl ve Abdülâl'in öz kardeşi Abdülmecid gibi talebe ve halifeler önceden ona müjdelenmiştir. Bazı ehl-i velâyetin ileride talebesi olacak zatlar, daha dünyaya gelmeden, hiss-i kablelvukuun inkişafiyle kerâmetkârâne keşfedildiği gibi Seyyid Ahmed el-Bedevî de bu ilk talebesi olan Abdülâl'i muhtemelen keramet eseri olarak keşfetmiş ve doğrudan onu kendisine talebe ve belki de ileride halife yapmak maksadıyla Abdülâl, henüz küçük bir çocukken onun bulunduğu şehre ve ailesine giderek onu yetiştirmek ve kendi hizmetinde istihdam etmek maksadıyla ailesinden istemiştir.

Menâkıpnâmelerde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Abdülâl'i talebeliğine ve hizmetine almasına özel bir bölüm ayrılmıştır. Veffâk Muhammed Hıfzî-yi Üsküdarî de *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de Abdülâl'e ayırdığı bölümde özetle şu bilgileri aktarır: [101]

Hazret-i Seyyid bir gün Feşine nâmındaki karyeye vardığında etrafına pek çok çocuk toplanır. Aralarında Abdülâl ve Abdülmecid de vardır. Bu esnada Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin gözlerinde bir ağrı meydana gelmiştir. Hazret-i Seyyid, Abdülâl'den gözüne sürüp hastalığını tedavi etmek maksadıyla bir yumurta buluvermesini ister. Abdülâl de Seyyid'e: "Elindeki yeşil çubuğu bana verirseniz ben de size yumurta bulurum." der. Hazret-i Seyyid: " N'ola!" deyip elindeki yeşil çubuğu Abdülâl'e teslim eder. Abdülâl de annesine varıp: "Buraya bir bedevi gelmiş, gözleri

[101] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 71a-b.

ağrımış, bir yumurta talep etti, mukabilinde bu yeşil çubuğu verdi.” deyince validesi: “Güzel olmuş ama bizde yumurta yoktur.” demiş. Bu cevap üzerine Hazret-i Seyyid: “Follukta yumurta var, birini al bana getir.” der. Abdülâl, Seyyid’in istediğini yapar. Bakar ki folluk ağzına kadar yumurta ile doludur. Bir yumurta alıp Seyyid’e götürür. Seyyid yumurtayı ilaç gibi kullanarak gözüne sürer.

O zamanlar daha küçücük bir çocuk olan Abdülâl’in kendisinden ayrılmasına gönlü razı olmayan Abdülâl’in annesi: “Bu ne şom bedevidir ki beni evladımdan ayırdı.” derdi. Bu kelam Hazret-i Seyyid’in kulağına gelince: “Ne şom bedevidir diyeceğine, ne hayırlı bedevidir dese ne olurdu ki!” demiştir. Bundan sonra Hazret-i Seyyid, Abdülâl’e: “Annen, senin benim hizmetimde olmanı istemiyor lakin senin talebin hangi yönde ise ona göre karar ver.” der. Veffâk Muhammed Hıfzî-yi Üsküdarî, Abdülâl’in dilinden şu şiiri aktarır:

“Şiʿr

Senüñ ʿaşḳuñdurur varluḳ baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ

Daḫi ġayrı murādum yoḳ baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ

Bu ʿaşḳa düş olalıdan göñül her dem diler Ḥaḳdan

Ayırmaʿaşḳuñı benden baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ

Ḳul olup bu cihān ḫalḳı düşüpdür cümle dünyāya

Beni ʿaşḳuña ḳul eyle baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ

Bu ʿAbdü’lʿāl seni virmez cihānuñ cümle varına

Cihānuñ varlıġından ne baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ” [102]

Seyyid Ahmed el-Bedevî, bir gün Abdülâl'in validesine haber gönderdi ki: "Senin oğlun benim oğlumdur öküz hikâyesinden beri." Bu kıssanın aslı ise şöyledir: Hazret-i Abdülâl daha kundakta bir bebek iken validesi onu yanlışlıkla öküz yemliğine koymuş. Bir öküz de âdeti üzere yemlikten beslenmek için yemliğe yönelir. Bu esnada öküzün boynuzuna Abdülâl'in içinde bulunduğu kundak takılır. Boynuzuna bir şeyin takıldığını hisseden öküz birden ürker ve o hâlde boynuzundaki kundak ile beraber korkuyla kaçar. Abdülâl'in annesi vasfedilemez bir surette korkup feryat eder. Bu hâlde hiç kimse, ürküp gözü dönmüş öküze yaklaşamaz. Bu korkunç hâl içerisinde olan Abdülâl'i Seyyid Ahmed el-Bedevî, Irak'tan Arab'a yed-i tûlasını (uzun elini) uzatıp kurtarmıştır. Bu macerayı Seyyid Ahmed el-Bedevî'den duyan Abdülâl'in validesi âdeta kendinden geçer ve Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye fevkalade bir surette bağlanıp inanır, ondan özür dileyerek bağışlanmasını ister. Daha sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî, Abdülâl'i alır ve onunla Tanta'ya geri döner.

Halifelerin halifesi olan, Ashâb-ı Seyyid'in ser-defter ve serdarı, kızıl hırka sahibi olan Abdülâl Hazretleri her sene Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi anmak için düzenlenen mevlitte Hazret-i Seyyid'in gömlek ve sarığını giyer. Seyyid Ahmed el-Bedevî gibi Abdülâl'in de hırka-i şerifleri kızıl renktedir. Halifet'ül-halife olan zat, bu makamın alameti olarak kırmızı renk elbise giyer. Abdülâl'in sütûhta Hazret-i Seyyid ile çok sohbetleri olmuştur. Bir rivayette on iki sene ve bir başka rivayette ise yirmi sene miktarı bizzat Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hizmetinde bulunmuştur. Abdülâl'in Abdülmecid namında bir de kardeşi vardır. Fişnetü'l-Minare adlı karyedendirler. Fişnetü'l-Minare, Tanta'nın yaklaşık 60 km kuzeyinde bir köydür.

Abdülâl'in Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilk karşılaşmaları büyük bir maceraya sahne olmuştur. Bu iki kardeşe çocukluklarında Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin büyük

[102] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 72a-b.

muhabbetleri vardır. Hatta Abdülâl'in annesine: "Benim ilk halifem senin oğlun olsa gerektir." demiştir.

"Çocukları terbiye edeceksin ki onlardan rical gelecek. O ricalden Abdülâl, Abdurrahman, Abdulmecid…" şeklinde devam eden hitapta zikredilen çocuklardan bir kısmı Abdülâl ve kardeşleridir. Abdurrahman ve Abdulmecid, Abdülâl'in kardeşleridir. Abdurrahman, Abdülâl'den sonraki Bedevî halifesidir. Bedevî seccadesine oturan üçüncü halife Nureddin Ebû Muhammed Ali de Abdülâl'in kardeşidir. Bundan sonra gelen halifelerin büyük bir kısmı da onların çocuklarından olacaktır. Abdülâl'in ve daha sonra da kardeşlerinin tarikattaki etkinliklerinden olsa gerektir ki menâkıpnâmelerde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Abdülâl ile buluşması ve onu ailesinden isteyerek kendi hizmetine alması konusuna özel bir önem atfedilmiştir.[103]

İlk halife olan Abdülâl çocukluğundan itibaren Hazret-i Seyyid'in terbiye ve hizmetine girer. İtirazsız onun talebesi olur. Abdülâl'in Seyyid Ahmed el-Bedevî ile olan münasebetlerinde daha çok ona duyduğu derin ve samimi bağlılık ve muhabbeti vurgulanır. Abdülâl'in Seyyid'e muhabbeti öylesine fazladır ki Kamerüddevle ismiyle maruf bir şahsın kendisinin yokluğunda Seyyid'le olan görüşmelerini kıskanır ve gayrete gelir. Abdülâl gelmeden önce beldeden ayrılmış olan Kamerüddevle'nin izini sürer. Amacı belki Seyyid'den aldığını geri almak, belki de onu öldürmektir. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin koruması altındaki Kamerüddevle'ye taarruzda bulunamayarak geri dönen Abdülâl'in kederi bir türlü dinmez. Hayatı esnasında Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi ilk ve son kez bırakıp yolculuğa çıkmış, geri döndüğünde ise şeyhini hasta bulmuştur. Seyyid ile Kamerüddevle'nin yakınlaşması Abdülâl'i fazlasıyla tedirgin etmektedir. Döndüğünde Hazret-i Seyyid, kendisinden sonraki halifenin kendisi olduğunu Abdülâl'e bildirir. Metinlerde Seyyid Ahmed el-Bedevi'nin bebekliğinden itibaren himaye ettiği Abdülâl'i her halükârda koruyup gözettiği vurgulanmıştır. [104]

---

[103] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 108.
[104] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 109.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin daha hayattayken bildirdiği üzere Seyyid vefat ettikten sonra, Abdülâl halife olur. Kendisi "Halife Abdülâl" namıyla iştihar etmiştir. Abdülâl, her sene Seyyid Ahmed el-Bedevî için düzenlenen mevlid törenlerinde Bedevî halifesinin giydiği kırmızı hırkanın sahibidir. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kabrini ve sandukasını bina ve inşa ettirmiş, burada bulunan minareyi yaptırmıştır.

Büyük tarikat pirlerinin çoğu, kendi tarikatlarının esas ve şartlarını kendileri sistematik hâle getirmemişler, onlardan sonra gelen ve ona derinden bağlı olan halefleri tarafından söz konusu pirin yolu "tarikat" hâline getirilmiştir. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin de tarikatındaki bu rolü, daha küçücük bir çocuk iken onu alıp istediği bir tarz ve kıvamda yetiştiren Seyyid Ahmed el-Bedevî, Abdülâl'e vermiştir. Ömrünün sonuna kadar hiçbir talebe ve mensubunun kendisinden incinmesine fırsat vermeyecek bir tarzda Seyyid Ahmed el-Bedevî'den aldığı dava ve hizmeti sürdüren Abdülâl 733 yılının zilhice ayının yirminci gününde ruhunu Rahman'a teslim etmiştir (1 Eylül 1333). [105] Halife Abdülâl, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hilafetinde elli sekiz sene kalmış, hizmet etmiştir.

Abdülâl'den sonra Seyyid'in seccadesine Abdülâl'in öz kardeşi Abdurrahman oturmuştur. Abdurrahman, halifeliği teslim aldıktan sonra kendi salik ve taliplerinin Abdülâl'in vefatından dolayı kırılan gönüllerini tamir ettiği gibi Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin türbesini ve zaviyesini de tamir ettirmiştir. 754 / 1353'te vefat eden Halife Abdurrahman, toplam yirmi bir yıl hilafeti sürdürmüştür. [106]

Halife Abdurrahman'dan sonra onun yerine yine Abdülâl'in bir başka öz kardeşi Rükniddin, diğer adıyla Şeyh Ali Nureddin Hazretleri geçmiştir. Bu zat da pek çok fukara-i talibini irşat ettikten sonra 789 yılının recep ayının on yedinci gecesinde vefat etmiştir (3 Ağustos 1387). [107] Şeyh Ali Nureddin Hazretleri'nin hilafeti otuz beş yıl sürmüştür.

---

[105] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 64b.
[106] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 65a.
[107] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 65a.

Sonraki halife Şemseddin Muhammed'dir. Bu zat da uzun süre irşatta bulunmuş, 842 / 1439 yılında, yaklaşık elli üç yıl hizmet ettikten sonra vefat etmiştir.[108] Veffâk, bu zatların vefatlarını bildirdiği bölümlerin sonuna bazı beyitler ilave eder. Misalen Halife Şemseddin Muhammed'in vefatını haber verdiği bölümün sonuna aşağıdaki beyitleri ilave etmiştir:

"Ḳıṭʿa

Şerbet-i cām-ı eceldür ādeme āḫir ġıdā

Şehlere her vaḳt olur ṣanma kebūter birle ḳuvvet

Ey firāḳī ne gedā ḳalur bu menzilde ne şāh

Kimse bāḳī ḳalmaz illā kim o Ḥayy-ı lā-yemūt"[109]

Bundan sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin seccadesine Seyyid Şahabeddin Ahmed Hazretleri oturmuştur. 846 yılının zilhicce ayının yirmi ikinci gününde, toplamda dört yıl halifelik yaptıktan sonra vefat etmiştir (23 Nisan 1443). Veffâk bu vefatı haber verdikten sonra bu bölümün sonuna şu beyitleri ilave etmiştir:

"*Şiʿr*

Dār-ı ġamdur bu cihān pür endūh ne ʿişret ola

Köhne bir evdür ṭurur kim girse ṣoñ rıḥlet ola

Her gelen bunda misāfirdür yaraḳlan göçmege

---

[108] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 66a.
[109] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 66a.

Ne yatursın aç gözin lāyıḳ mıdur ġaflet ola

Urmadan el gel giribānuña cellād-ı ecel

Geç hevādan kim maḳāmuñ ʿāḳıbet cennet ola”[110]

Bundan sonra Seyyid Şahabeddin Ahmed Hazretleri'nin amcasının oğlu Şeyh Abdurrahman hilafete geçmiştir. On altı sene süren hilafeti 862 yılının sefer ayının yirmi ikinci gecesi vefat edene kadar sürmüştür (9 Ocak 1958). Veffâk aşağıdaki rubaiyi bu bölümün sonunda zikretmiştir:

“Cellād-ı çerḫ kimseye virmez çū mühleti

Devr-i zamānunda ḳatı seyr-i sürʿati

Vaḳt-i ḥayātı ḫoş gör ve fevt itme furṣatı

Şen eyle cān gözini gider ḫāʿb-ı ġafleti ”[111]

Veffâk, bundan sonra sırasıyla Şeyh Sâlim, Şeyh İbrahim Esmer, Şeyh Muhammed Ebyaz, Şeyh Abdulkerim, Şeyh Abdulmecit, Şeyh Abdulkerim, Şeyh Salim oğlu Abdülâl'in Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hilafetlerine geldiğini ifade etmiştir.

Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili kaynakların çoğunda yer alan ve Hazret-i Seyyid'in talebelerinin ona ne kadar aşk ve vecd ile bağlı olduklarını göstermesi açısından zikredilen bölüm, Abdülâl'in kardeşi Abdulmecid ile ilgili olan kısımdır.

Abdulmecid, kardeşi Abdülâl gibi Fişe'l-minare'de Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi görür. Ancak Abdulmecid, Abdülâl gibi hemen Seyyid'e bağlanmaz, belli

[110] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 66a.
[111] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 67a.

bir zaman geçtikten sonra Tanta'ya Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi görmeye gider. Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye can ü gönülden öyle muazzam bir aşkla bağlanır ki Seyyid'in hâl, tavır ve edebiyle tamamen edeplenir. Öyle ki Seyyid'in murad-ı şeriflerini sadece onun işaretlerinden bile anlar hâle gelir. Hazret-i Seyyid'e biat ettikten sonra ömrünün sonuna kadar gece uykusunu külliyen kendisine haram eyler. Hatta Seyyid'e olan aşk ve muhabbeti öyle bir dereceye gelir ki Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mübarek yüzünü müşahede etmeyi Seyyid'den talep eder. "Ey efendim, mübarek vech-i münevverinizi görüp tanımaya müştakım!" diye istirhamda bulununca Seyyid: "Bir nazar, bir recüle bedeldir!" buyururlar. Abdulmecid talebinde ısrarcı olarak: "Aman efendim, cemâl-i pür-envârınızı bana gösteriniz velev ki öleyim!" demesi üzerine Hazret-i Şeyh yüzüne örttüğü peçenin yalnız üst nikabını kaldırmasıyla hemân-dem düşüp terk-i hayat eyler. [112]

Bu kıssayı Veffâk da şu şekilde aktarır:

"Bir gün ḫülefāsından biri ʿAbdu'lmecīd dimekle meşhūr u müteʿārif olan ʿazīz Ḥażretleri Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l ʿazīz ḥażretlerinüñ ḥużūr-ı şerīflerine gelüp niyāz ḳılduḳdan ṣoñra didi ki vech-i pāküñüzden ve rūy-ı tāb-nāküñüzden defʿ-i niḳāb idüp cemāl-i bā-kemālüñizi müşāhede itsem olmaz mı anlar daḫi tebessüm-künān lüṭf-ı merḥamet yüzünden yā ʿAbdu'lmecīd ṭāḳāt getüremezsin her bir naẓara bir merd-i Ḫudā fedā olmaḳ gerekdür

Beyt

Niçe biñ ʿĀdem oġlanı helāk olmaḳ gerek tā kim

Yalancı fānī dünyāda ola bir gerçek er peydā

maʿmūnunca tefhīm buyurduḳlarında mezbūr rāżīyem sulṭānım

---

[112] Hocazâde Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, s.13.

Beyt

Nedür cān kim anı sen nāzenīn cānāne virmezler

Saña ʿāşıḳ olanlar yoluña cānā ne virmezler

Ölürsem yoluna cān ü başum daḫi fedā olsun

Mıṣrāʿ

Dönmezem yolunda ölmekden eger öldürseler

deyüp temennā-yı cemāl eyledükde defʿān Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu buyurdılar ḫārīdārı olduġın metāʿ terk-i cāndan ġayrı ile bulunmaz muḫāṣṣıl-ı müşterīsin olduġın liḳā naḳdiye'-i rūḥdan ġayrı ile bulunmaz deyü buyurduḳlarında mezbūr ʿAbdu'lmecīd bu minvāl üzere cevāb virdi

Beyt

Geçmezem hergiz belā-yı derd-i ʿaşḳ-ı yārdan

Dönmezem ḳālūbelāda itdigim iḳrārdan

diyüp elḥāṣıl-ı kelām cān naḳdin virüp cemāl-i müşāhedesinüñ ḫarīdārı olduġın bildükde Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu bu kerre rūy-ı pür-envārından refʿ-i niḳāb idüp ʿarż-ı cemāl eyledi ʿAbdu'lmecīd Ḥażretleri çūn ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ idi tāb-ı dīdāra ṭāḳat getürmeyüp bir kerre ʿaşḳ ile naʿra'-i ' yā hū ' ile ʿālemi memlū ḳılup teslīm-i rūḥ eyledi raḥmetu'llāhi ʿaleyhi

Ḳıṭʿa-yı Mü'ellif

Terk-i cāndan ṭālib-i cānān olan ḫavf itmesün

Vaṣla meyl iden kişi hicrāndan ḫavf itmesün

Her ki ḳılmaḳ istese Yūsuf-liḳālar ṣoḥbetin

Bir dem evvel cān virüp iḫvāndan ḫavf itmesün" [113]

Bir başka rivayete göre ise Abdülmecid bu olaydan sonra bir müddet daha yaşamıştır. Bu hadise sonrasında Abdülmecid'in cezbeye girdiği ve nereye gideceğini bilmeyen, şaşkın bir hâlde öylece bir müddet daha yaşadığı nakledilir. Bir başka rivayete göre ise Fişe'l-minare'ye döner ve çok geçmeden vefat eder. [114]

Seyyid Ahmed el-Bedevî ile Abdülmecid arasında geçen bu keramet bize Hazret-i Musa'nın teleb-i rüyet mucizesini hatırlatır. Kur'an-ı Kerim'de bu mucize şu şekilde aktarılır:

"Ne zaman ki, Mûsâ, mikatımıza geldi, Rabb'i ona kelâmıyla ihsanda bulundu. 'Ey Rabb'im, göster bana kendini de bakayım sana.' dedi. Rabb'i ona buyurdu ki: 'Beni katiyyen göremezsin ve lakin dağa bak, eğer o yerinde durabilirse, sonra sen de beni göreceksin.' Daha sonra Rabb'i dağa tecelli edince onu yerle bir ediverdi, Mûsâ da baygın düştü. Ayılıp kendine gelince, 'Sen sübhansın, tövbe ettim, sana döndüm ve ben inananların ilkiyim.' dedi." [115]

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere Hazret-i Musa, Cenab-ı Hak'tan kendisini ona göstermesini istemiş, bu isteği Allah tarafından yerine getirilince de Cenab-ı Hakk'ın cemali onu yerle bir edivermiştir. Abdülmecid de önceden Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kendisinin buna tahammül edemeyeceğini hatta bunun ölümüne sebebiyet vereceğini söylediği hâlde Abdülmecid ölümü göze alarak Hazret-i Seyyid'in cemaline talip olmuş, mukadder ölüm gerçekleşmiştir. Bu durum

[113] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 24a-24b.
[114] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 114.
[115] Kur'an-ı Kerim, 7 /143.

Abdülmecid'in şahsında tarikat erbabının bağlı bulundukları mürşitlerini ne derece sevdiklerini hatta ucunda ölüm dahi olsa bu cemal için her şeylerini feda edebilecek kadar onları derin bir aşk ve vecd ile sevdiklerini göstermesi açısından dikkate şayandır.

Derya Baş hazırladığı doktora tezinde Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye satıh günlerinde arkadaşlık etmiş olan "Sütûhîler"i sırasıyla şu şekilde aktarmıştır: [116]

1. Şeyh Abdülâl
2. Şeyh Abdulmecid
3. Şeyh Aabdülvehhâb el-Cevherî
4. Şeyh Kamerüddevle
5. Şeyh Vüheyb
6. Şeyh Ebû Yusuf Ebû İsmail el-Enbâbî
7. Şeyh Ahmed el-Ma'lûf
8. Şeyh Ali el-Beridî
9. Şeyh Abdülazîm er-Râî
10. Şeyh Ramazan el-Eş'as
11. Şeyh Muhammed el-Ferrân
12. Şeyh Ömer eş-Şinnâvî el-Eş'as
13. Şeyh Halef
14. Şeyh Muhammed el-Kennâs
15. Şeyh Yusuf el-Burullusî
16. Cemaleddin el-Burullusî
17. Ebû Cüneyne
18. Şeyh Ali el-Ba'belekkî
19. Şeyh Mübârek el-Menûfî
20. Şeyh Muhammed el-Harakânî
21. Şeyh Muhammed eş-Şîşînî

[116] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 117-138.

22. Şeyh Sa’dûn
23. Şeyh Halil eş-Şâmî
24. Şeyh Ali ez-Zenkalûnî
25. Şeyh Halef el-Habeşî
26. Şeyh Ali el-Keyravânî
27. Şeyh Muhammed es-Sanâdîdî
28. Şeyh İmâdüddîn
29. Şeyh Said et-Tekrûrî
30. Şeyh Muhammed ez-Zağferânî
31. Şeyh Ni’metullah Hafîr
32. Şeyh Abdullah el-Yûnûnî
33. Şeyh İzzeddin el-Musûlî
34. Şeyh Ahmed b. Alvân el-Yemenî
35. Şeyh Havlec el-Mısrî
36. Şeyh Muhammed Battâle
37. Şeyh Şuayb
38. Şeyh Ahmed Ebû Tartûr
39. Şeyh Ahmed el-Ebârîkî
40. Şeyh Beşir
41. Şeyh Beşir-i Sânî

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eserinin on ikinci babını sütûhta sohbet-i şeriflerine dâhil olan ve “Ashâb-ı Sütûh” ile aynı mekânı paylaşan aziz zatlara ayırmıştır. Bu bölümde bu zatlar, kısa kısa tanıtıldıktan sonra Hazret-i Seyyid ile olan bağlarına ve onunla olan yaşantılarına değinilip bu zatların kerametleri nakledilir. Bu babta yer verilen zatlar toplamda 43 kişi olup isimleri sırasıyla şunlardır:

Şeyh Hasan İhnâî,

Şeyh Selim Mağribî,

Şeyh Abdulâl,

Abdulmecid,

Vezir-i Seyyid Ahmed lakaplı Abdülvahhab Cevherî,

Kamerüddevle,

Şeyh Vehib,

Şeyh Yusuf Ebû İsmail Enbâbî,

Şeyh Ahmed-i Ma'lûf,

Şeyh Ali Berîdî,

Şeyh Abdülazîm er-Râî,

Şeyh Muhammed Eş'as,

Şeyh Muhammed Ferrân,

Şeyh Ömer eş-Şinnâvî el-Eş'as,

Şeyh Halef, Şeyh Muahmmed Kennâs,

Şeyh Yusuf el-Burullusî,

Şeyh Cemalleddin el-Burullusî,

Şeyh Ali Ebû Cüneyne,

Şeyh Ali Ba'lebekkî,

Şeyh Seydî Mübârek Menûfî,

Şeyh Muhammed Harakânî,

Muhammed Şîşinî,

Şeyh Sa’dûn,

Şeyh Halil-i Şâmî,

Şeyh Ali Zenkâlûnî,

Halefî’l-Ceyşî,

Şeyh Ali Kübrâvî,

Şeyh Muhammed Senâdîdî,

Şeyh İmadüddin,

Şeyh Sa’d-ı Tekrûrî,

Şeyh Muhammed Za’refânî,

Şeyh Nimetullah Gafîr,

Abdullah-ı Yunanî,

Şeyh İzzeddin Musulî,

Şeyh Ahmed ibn-i Alvan el-Yemenî,

Şeyh Havsec-i Mısrî,

Şeyh Muhammed Battâle,

Şeyh Şuayb,

Şeyh Ebû Tartur,

Ahmed Ebârikî,

Şeyh Beşir,

Şeyh Beşir-i Sânî,

Şeyh Seyyidî Şâmî.

Bu babın sonunda Veffâk "Sütûhiyyûn" namı ile anılan aziz zatların sayısının kırk bir olduğunu vurgulayarak tek tek bunları tanıttığını dile getirir. [117] Bununla birlikte bu babda yer verdiği zatların sayısı kırk üçtür.

Eserin on üçüncü babında Veffâk, "Ashâb-ı Satıh" dışında olan "Ashâb-ı Hâl" dediği Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin fukarasını tanıtmıştır. Veffâk, bu bölümde daha önceki bölümde olduğu gibi bu zatlar hakkında kısa kısa bilgiler verdikten sonra bazı kerametlerine ve Hazret-i Seyyid ile olan münasebetlerine yer vermiştir. Bu babta yer verilen zatlar toplamda 21 kişi olup isimleri sırasıyla şunlardır:

Şeyh Fergal ibn-i Ahmed,

Şeyh Bakıllî,

Seyyid İbrahim Metlûbî,

Şeyh Nureddin eş-Şinevî,

Şeyh Muhammed el-Münir,

Şeyh Sâmit,

Seyyidî Ali Meczûb,

Seyyidî Ali Ra'ine,

Seyyidî Şuayb Varrâk,

Seyyidî Ali Varrâk,

Seyyidî Ali Üryan,

---

[117] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 96a.

Şeyh Anter,

Seyyid Ali Ebûzzuhr,

Seyyid Ali-yi Bâbullah,

Seyyidî Seyfî,

Seyyid Muhammed Temâr,

Seyyidî Muhammed Mağzil,

Seyyidî Seyf,

Seyyidî Gavşenî ibn-i Adî,

Dilyevânî,

Garabilî. [118]

2.7. SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ'NİN TERCEME-İ MENÂKIB-I SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ'DE GEÇEN KERAMETLERİ

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*' eserinin sekiz, dokuz ve onuncu bablarını Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kerametlerine ayırmıştır. Veffâk, sekizinci babın başında Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kerametlerinin sayılıp anlatılamayacak kadar çok sayıda olduğunu ifade eder. Veffâk, bu bablardaki kerametleri de şu şekilde tasnif etmiştir:

Sekizinci Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kerametleri detaylı bir şekilde anlatılır.

[118] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 96b-100b.

Dokuzuncu Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mutasavvıflar ve şeyhler arasında bilinen kerametleri beyan edilir.

Onuncu Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin vefatına yakın zamanda ve vefatından sonra meydana gelen kerametleri anlatılır.

Bu bölümler dışında da Veffâk, eserinin değişik yerlerinde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kerametlerine yer vermiştir. Öncelikle yukarıdaki tasnif ve sıralamaya bağlı kalınarak Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de yer alan kerametleri, daha sonra da bu bölümler dışında eserde yer verilen kerametler sadeleştirilip özetlenerek aşağıya aktarılacaktır.

2.7.1. Sekizinci Bab'da Yer Alan Kerametleri:

En garip ve meşhur kerametlerinden biri ecnebi diyarlarında şiddetli bend ve kayıtlar ile mahkûm olmuş esirleri esaretten kurtarıp onları tekrar İslam memleketlerine ulaştırmasıdır.

Misalen bir gün Beyrut namındaki kasabanın halkından olan bir cemaat dediler ki biz on iki kişi idik. Bizi çok zor işlerde çalıştırıyorlardı. Öyle ki canımız çıkacak derecesinde acılar içerisinde idik. Cenab-ı Hak ilhamen Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Hristiyan memleketlerde esir edilen Müslümanları kurtarmak ile meşhur olup bu kerameti ile tanındığını bize bildirdi. Cümlemiz bir yerde toplanıp: "Ya Seyyid Ahmed el-Bedevî! Nice esir ve dertliyi sen beladan kurtarırsın. Ümitvarız ki bu demde cedd-i a'zamın Resul-i Kibriya hürmetine bizi İslam memleketine isal et!" diye feryat eyledik. O anda leb-i deryada bir kayık görünüp müheyya oldu ve biz içine dâhil olduk. Kürek çekip deryada iki mil miktarı ilerledik. Ardımızdan küffar bizi duyup gemiler ile peşimize düştüler. Şimşek gibi bir kimse bizi kefere gemilerinin önünden kurtarıp bilad-ı İslam'a isal kıldı. Bildik ki o teveccüh ettiğimiz zat, Hazret-i Sultan Ebu'l-lisâmeyn Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleridir. [119]

[119] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 25b.

Abdulvahhab Şiravî kendi gözleri ile gördüğünü ifade ederek şöyle der ki: Bir gün Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin huzurunda otururken gecenin son demlerinde minarenin bulunduğu taraftan büyük bir gürültü koptu. Bu gürültünün aslı nedir diye sorduklarında: "Seyyid Ahmed el-Bedevî, Hristiyan diyarından bendi ve prangası hâlâ elinde ayağında olan bir esiri kurtarmış." dediler. Varıp esiri minareden aşağı indirdiler. Esir adam, üç gün üç gece sessiz sedasız öylece yattı. Aklı başına geldiğinde ona sorduk, şöylece cevap verdi: "Hristiyan ülkelerinden birinde esir iken Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ruhaniyetlerinden istimdat eyledim. Sanki havadan dev bir kuş gibi ve deveran edercesine Seyyid Ahmed el-Bedevî gelerek beni kaptı ve bu mahalle getirdi. Beni kuvvetle tutup yakalamasının şiddetinden aklım başımdan giderek bayıldım. Elhamdülillah şimdi aklım başıma geldi. Bu defa demircileri getirip kayd ü bendlerimi sıyırdılar." Bu fakir hayatta olduğu müddetçe Sultan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hizmet-i şeriflerinden bir ân olsun ayrılmadı. [120]

Frenk diyarında ismi Sâlim olan bir esir vardı. Sahibi olan kâfir her gün ona: "Sakın Seyyid Ahmed el-Bedevî namını zikre etme! Yoksa şiddetli işkenceler ile seni helak ederim. Zira o hırsızın seni ve beni kapıp Türk diyarına götürmesinden korkarım. O kadar çok korkardı ki beni bir sandığın içine koyup sandığı da kilitleyip sandığın üzerine yatardı. Bir gece ziyade teveccüh ederek dedim ki: "Ya Seyyid Ahmed el-Bedevî! Feryadıma cevap verme zamanıdır. Bana derman eyle!" deyip niyaz ettim. Duam o kadar tez bir zamanda kabule makrun olmuş ki içinde kilitli bulunduğum sandık ve onun üzerinde beni esir eden kâfir ile birlikte bir başka yere götürülmüşüz. Yer ve gök arasında kuş sesine benzeyen bir ses duyarak ertesi sabah olunca bir farklı ses işittim ki bu ses küffarın memleketinde kullanılan kelamlardan değildi. Bu defa sandığı açtılar. Kendimi leb-i deryada buldum. Ahali, sahibim olan kâfiri ortalarına almışlar. Bana onun durumunu sordular. Ben dahi olanları onlara anlattım. Ondan sonra o kâfir Müslüman olup Kudüs-i Şerif'i, Mekke-i Mükerreme'yi, Medine-i

[120] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 27a-27b.

Münevvere'yi ve Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin türbelerini ziyaret edip ömrünü de Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ravza-i mutahharalarında geçirdi. [121]

Şeyh Abdulvahhab Şiravî nakil buyururlar ki: "Bu anlatacağım hadise bizzat kendi gözlerimle gördüğüm bir keramettir. Bir gün Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin makam-ı saadetlerine akşamüstü vardım. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kubbesinin alemi üç defa değirmen taşı misali döndükten sonra durdu. Bu durum bir kaide hâline gelmişti ki ne vakit Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kubbesinin alemi değirmen taşı gibi devrederse Allah'ın bir muazzam yardımı ve fırsatı İslam memleketlerinden birine nasip ettiğine alamet olmuştu. Meğer o anda Sultanü'l-İslam ve'l-Müslimin Sultan Süleyman Hazretleri Rodos gazasında bulunup o esnada Rodos Kalesi'ni fetheylemiş bulunur. [122]

Pek çok meşhur kerametinden ve harika hâllerinden birisi de şudur ki: Bir hatunun oğlu esir olup Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hâk-i pâyine yüz sürüp taleb-i hacet eyledi. Aynı anda Seyyid Ahmed el-Bedevî mübarek ellerini uzatıp hatunun oğlunu, el ve ayaklarında bulunan kayıt ve bendleri söküp hatunun yanında hazır eyledi. O ânda orada hazır bulunanlardan hem dostları hem de münkirleri hayran ve şaşkın bir hâle düşüp Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin türbesinin önünde başlarını yere koydular. [123]

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin türbesine yakın bir mahalde bir kimse, bir tulum dolu süt getirip oradan geçerken Seyyid Ahmed el-Bedevî mübarek parmakları ile kırbaya işaret eyledi. O anda kırba parçalanıp içindeki süt yere döküldü. Tulumdan kocaman bir yılan çıktı. [124]

2.7.2. Dokuzuncu Bab'da Yer Alan Kerametleri:

---

[121] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 27b-28b.
[122] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 28b-29a.
[123] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 29a-30a.
[124] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 30a.

Şeyh Abdulvahhab Şiravî nakil buyururlar ki: Hoca Hasan Çelebi namında bir kimse Hazret-i Seyyid'in mevlid-i şeriflerine bazı kumaşlar alıp giderken atlı Arap eşkıyalardan yedi nefer tüm mallarını çalıp yağmalamak niyetiyle bunun etrafını sarıp kuşatırlar. O anda Hoca Hasan Çelebi'nin hatırından Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye teveccüh eylemek gelerek şöyle der: "Ey Seyyid-i sahib-i iktidar! Senin demirden kalen hükmünde olan himayetin altında değil miyiz?" Böylece feryat ü figan etmekte iken hidayet meydanının binicisi, velayet arsasının cesur yiğidi çok çevik bir ata binmiş bir hâlde, sadece iki mübarek gözü görünür şekilde o anda imdadımıza yetişip haramileri perişan edip ortadan kaldırdı. [125]

Şeyh Abdulvahhab Şiravî kendi tarikatının şeyhi olan Şeyh Muhammed Şinnavî Hazretlerinin nakline istinaden buyururlar ki: Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin biraderi Muhammed'in bineği mevlid gününde zayi olur. Muhammed Seyyid; Ahmed el-Bedevî'nin türbesine kapanıp Hazret-i Seyyid'in mezarının sandukasına yapışıp: "Bineğim gelip bana ulaşmayana dek buradan çıkmam." der. Daha sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin merkad-ı şerifinin yakınında bineğini buldular. Bunun üzerine halk çok şaşırıp bu hadise üzerine hayrette kaldılar. [126]

Ebu'l-Cemayil olarak da bilinen, Hazret-i Seyyid'in sadık dostlarından olan, Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi çok seven ve onunla ziyade görüşmeleri olan Muhammed Servî ve Şeyh Abdulvahhab Şiravî tercümelerinde naklederler:

Muhammed Servî der ki âlem-i hâlde bana keşfolmuştur. Her sene Resul-i Kâinat (s.a.v.), Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mevlid-i şeriflerinde hazır bulunurlar. Hatta bir sene Muhammed Servî, kangren hastalığına yakalanır. Bu yüzden mevlide gidemez. Muhammed Servî buyurur ki: "Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mevlid-i şeriflerine gidip onu ziyaret edenlere söyleyin ki beni ziyaret

[125] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 30b-31a.
[126] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 31a-31b.

etsinler. Mevlitten gelenlerin nura temas etmiş elbiselerini yüzüme süreyim. Ta ki onun bereketinden bu vesile ile istifade edeyim." [127]

Yine Muhammed Servî der ki: Biz iki gemi ile Mısır'dan Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mevlid-i şeriflerine gidiyorduk. Yanlışlıkla yüzüğümü Nil-i Mübarek'e düşürdüm ve dedim ki: "Ya Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî! Yüzüğümü senden dilerim. Zira seni ziyaret için bu yollara düştük." Tanta'ya girdiğimizde Hazret-i Seyyid'in çok nurlu mezarına yüzümü sürdüğüm esnada yüzüğüm elbisemin kolundan önüme düştü. [128]

Bir gün Şeyh Muhammed Şinnavî ve Şeyh Abdulvahhab Şiravî müşavere ederek Mısır'a gitmeye karar verip: "Yeni bina edilen hamam kubbesi için kurşun getirelim." derler. Henüz bu kelamları tamam olmadan Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'den "*Sāfirū ve tevekkelū ʿala'llah"* [129] sedasını kendi kulakları ile işitirler. Bunun üzerine bu zatlar derler ki: "Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî, kendi sevdiği ve kendisine sadık olan kabiliyetli kimseleri âlem-i berzahta dahi terbiye ederler. Ancak bu zikrettiğimiz mertebe herkese müyesser olmaz. Belki keşf-i kubura malik kimselere ancak müyesser olur ki Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin çok nurlu kabirlerinden teselli almaya kâdir olurlar." Bu keramet, Şeyh Abdulvahhab Şiravî'nin Minen adlı eserinde yazılıdır.[130]

Seyyid İbrahim Metlubî tercümesinde der ki: Hazret-i Resul-i Kâinat ve mefhar-i mevcudat (s.a.v.) bir gün bu fakiri Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri ile ahiret kardeşi eyledi ve bana buyurdu ki: "Ya İbrahim! Seni Allah'ın evliya kullarından biri ile ahiret kardeşi eyledim ki tüm evliyalar içerisinde ondan daha büyük ve ondan daha fütüvvet sahibi bir kimse yoktur. Eğer evliyalar içinde ondan daha büyük Allah'ın bir kulu olsaydı seni onunla kardeş ederdim." Bu sebepten dolayı Seyyid İbrahim Metlubî Hazretleri buyurmuştur ki: "Bana mensup olanlar ben hayatta

---

[127] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 31b-32a.
[128] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 32a.
[129] "Sefere çıkın ve Allah'a tevekkül edin!"
[130] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 32b.

iken ve vefatımdan sonra benim zaviyemin hayratı hususunda yapacaklarını Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri'nin fukarasına ve zaviyesine yapsınlar." [131]

Seyyid İbrahim Metlubî buyururlar ki: Şeyh Cemaleddin-i Kürdî namında bir zat, bir gün hac etmek üzere bineğine binip giderken bir hatun, şeyhin elini öpüp damen-i pâklarına yüz sürüp Frenk diyarında esir olan oğlunun kurtarılmasını rica ederek: "Bu maksudumun yerine getirilmesini ancak senden bekleyebilirim." diyerek talep ve niyazda bulunur. Şeyh Cemaleddin-i Kürdî dahi buyururlar ki: "Bu dediğin mertebeye ne biz malikiz ve ne de bizim akranımız maliktir. İllâ bu rütbe Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri'ne mahsustur." der. [132]

Seyyid İbrahim Metlubî tercümesinde Şeyh Abdulvahhab Şiravî'den nakleder ki: Şeyhü'l-Meşayihü'l-İslam Kutbu'l-Enam Şeyh Şemseddin Muhammed Hanefi Hazretlerinin hatunu ziyade hastalanmıştı. Daima Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri'nden istimdat ederdi. Bir gün Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri mübarek yüzünü iki peçe ile örtüp üzerlerine de geniş bir cübbe giymiş olduğu hâlde bizzat gelip dedi ki: "Ey hatun! Nicedir beni çağırıp rencide edersin. Bilmez misin ki Allah'ın yaşayan ileri gelen bir evliyasının himayesindesin. Bizim şanımızdandır ki bir kimse kudretli bir evliyanın himayesinde olsa ve bir başkasından istimdat eylese duasına icabet etmeyiz. Peki, sen niçin Muhammed Hanefî demezsin ki Allah sana sıhhati müyesser kılsın? Bahsi geçen hatun, Hazret-i Seyyid'in tavsiyelerine uyarak kendi zevcinden istimdat talep eylediğinde ertesi gün sıhhat müyesser oldu. [133]

Şeyh Abdulvahhab Şiravî'den nakleder ki: Ekseriyetle Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretlerinin mevlid-i şeriflerine gitmeyi âdet edinmemin sebebi, şeyhim ve azizim olan Şeyh Muhammed Şinnavî ve Seyyid'i çok büyük gördüğümdendir. Şeyhim, beni Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretlerinin çok nuranî olan mezarına götürünce orada Hazret-i Seyyid'ten elden ele, vasıtasız ve doğrudan doğruya biat

[131] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 33a-33b.
[132] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 33b-34a.
[133] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 34a-34b.

ettirdikten sonra tabutundan mübarek eli ortaya çıkıp elimi tuttu. O hâlde Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri şeyhime dedi ki: *"Yā Seyyidī yekün ḫāṭıreke ʿaleyhi vecʿelehu taḥte nazarake."* [134] Daha sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri kabr-i şeriflerinden *"naʿam"* [135] buyurduklarını kulağımla duydum. [136]

Şeyh Abdulvahhab Şiravî nakleder ki: Bir gün Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretlerini Seyyid Abdülâl ile beraber gördüm. Bana buyurdular ki yolun düşüp Tanta'ya bizi ziyarete gelsen sana müluhiye ile bir ziyafet verirdik. Bu kelamı işittikten sonra emr-i şeriflerine imtisal ederek Tanta'ya vardım. Tanta'ya dâhil olduğum gibi tüm ahali tek tek beni müluhiye ile ziyafete davet ettiler. Daha sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri beni tutup Tanta'nın karşısındaki Cesr-i Kehafe adlı mevkiye iletti. Öyle sandım ki etrafımız bir büyük sur ile kuşatılmış. Bu hâlde iken buyurdular ki: "Şu dâhil olduğun hidayet surunun içerisine her kimi dilersen dâhil eyle ve her kimi dilersen men eyle!"

Bu cümleden bir başka kerameti Şeyh Abdulvahhab Şiravî nakleder: Oğlum Abdurrahman'ın annesi, zevcim Fatıma'yı gelin olarak aldığımda beş ay ona yaklaşamadım. Bu teessüf ile müteessif iken bir gün Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri gelip kubbenin sol tarafı olan direğe mukabil bir döşek döşeyip emsalsiz helvalar pişirip ölmüş ve hayatta olan Allah dostlarını davet ettikten sonra bana: "Sen var, zevcin Fatıma'nın bu mahalde bekâretini izale eyle!" diye buyurdular. Ben de mahv makamından sahv makamına geldiğimde zevcim Fatıma'ya yaklaşabildim. [137]

Yine Şeyh Abdulvahhab Şiravî nakleder ki: Bir yıl Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri'nin mevlidine gidemedim. O sene Hazret-i Seyyid'in mevlid-i şeriflerine giden evliyaullahtan bazıları mevlitten döndüklerinde bana haber verdiler ki: Seyyid

---

[134] "Ey Seyyid'im! Onu daima hatırlayarak nazarının altına alarak koru!"
[135] "Evet."
[136] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 34b-35a.
[137] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 35b.

Ahmed el-Bedevî Hazretleri setrini açıp: “Hani Abdulvahhab Şiravî, neden gelmedi?” Biz dahi: “Sultanımıza ayandır.” diye cevap verdik.

Yine bir başka sene daha mevlid-i şerife gidemedim. Mısır’da gördüm ki Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri mübarek eline yeşil bir ceride almış bir güruh halkı âlemin bir kısım belasından sağlı sollu davet eyleyip celb ve cezb ediyor. Bu defa benim üzerime uğradığında: “Niçin gelmezsin?” diye bana itab eyledi. “Ağrım var ey Seyyid’im!” diye cevap verdim. “Âşıka ağrı mani değildir.” diye cevap verdiler. Daha sonra berk misali geçip yürüyüverdiler. Sonra: “Şimdi marazı sıhhat, ağrıyı deva eylemeyesin ki sana âşık ve sadık nasıl denilsin?” diyerek elimden tutarak bana kabirdekilerin ahvalini talim etti. Gerek ölmüş gerek hayatta olan nice evliya ile beni görüştürüp nice esiri Hristiyan diyarlarından elleri ve ayakları kayıtlı iken bana gösterip dedi ki: “Ey aşksız müddei! Bunlar şu hâlette iken benim mevlidime gelmekten geri durmazlar. Sen neden bu hâlde iken gelmekten geri dursun.” diye buyurdular. Bu azarlayıcı hitap kulağıma ve aklıma ulaştıktan sonra: “Sultanım! Bu konuda himmet ve gayretimi bülent eylerim inşallah. Bu günden itibaren bu sözlerinizden sonra can bedende oldukça mevlidine gelmekten geri durmayacağım.” dediğim anda berk misali yüzünü bana çevirdi. Ama ne fayda! Üzerime fil gibi yetmiş nefer kuvvetinde aslan gibi şahısları musallat edip beni tersime verdi. “Zinhar buradan ayrılmam.” diye ferman eyledi. Yani: “Mevlit hazırlıkları yapasınız.” dedi. Fakir, bu macerayı şeyhim ve üstadım Şeyh Muhammed Şinnavî Hazretlerine haber verdiğimde buyurdular ki: “Evliya ayini ve asfiyanın kaidesi bunun üzerine bina edilmiş ki halkı elçi ile davet ederler. Ancak Seyyid Ahmed el-Bedevî bizzat kendisi davet edip cezb eder.” Bu hadiseden sonra katiyen ve asla bir mevlitten geri kalıp ihmal etmedim. [138]

Adı geçen Şeyh Abdulvahhab Şiravî rivayet eder ki: Şeyh Muhammed Servî bir sene hazır olamayıp mevlid-i şerife iştirak edemedi. Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri ona itab edip buyurdular ki: “Ey şol kimseler ki öyle bir yer ki orada evliya, asfiya, enbiya ve hususan iki cihanın sultanı ve Harameyn’in imamı evlat ve ashabı ile

[138] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 35b-37b.

bulunur da sen niçin hazır bulunmazsın?" diyerek şiddetle tekrar ettiler. Bunu işittikten sonra mevlitten toplanıp geri gelenler ile görüşüp onlardan dua talep etti. [139]

Yine adı geçen Şeyh Abdulvahhab Şiravî Hazretleri buyururlar ki: Aynı tarikata mensup olduğum ahbabım Şeyh Muhammed el-Haranî Hazretleri ile birlikte iken Mısır'dan birkaç veliye mülaki olduk. Muhabbet esnasında buyurdular ki: Bizimle beraber gelen ve bize refakat eden on kişi için bir ziyafet hazırlayın. Onlara yemek, bal vesaire ile bir sofra hazırlayıp onları doyurduktan sonra: "Hangi diyardansınız?" diye sorduk. Buyurdular ki: "Hind diyarından…" Onlara: "Oradan ne zaman çıktınız?" diye sorunca: "Salı günü yola çıktık, çarşamba günü Seyyidi'l-mürselin ve Seyyidi'il-âlemin efendimiz hazretlerinin yanında ikamet eyledik. Perşembe günü Şeyh Abdulkadir Geylanî Hazretleri'nde bulunduk ve cuma günü Seyyid Ahmed el-Bedevî -ki Tanta'dadır- onun yanında ikamet eyledik." diye cevap verdiklerinde çok taaccüb ettik. Başlarında bulunan zat çok infiale kapıldığımızı fark ederek şöylece cevap verdi: "Dünya ve mafiha evliyanın yanında bir adımdır. Ancak en garibi budur ki bizler cumartesi günü mevlid-i şerif bittikten sonra güneşin doğuşu ile Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mukaddes feyziyle feyizlenmiştik." Bunun üzerine biz de: "Hind'de Seyyid Ahmed el-Bedevî ile aranızdaki aşinalık vesilesi nedir?" diye sorduk. Onlar da şu şekilde cevap verdiler: "Cenab-ı Hakk'ın Rububiyet ve izzetinin hakkı için bebek ve çocuklarımızın, erkek ve kadınlarımızın imanları daima Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin bereketi iledir. Onların yanlarında ve nazarlarında Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin isimleri ile yemin etmek en çok inandıkları şeydir. Bundan da öte garip olan şey şudur ki Kaf Dağı'ındaki Müslim olan cinlerin evliyası, okyanusların ötesindeki Allah dostlarının, denizlerin ortalarında bulunan adaların ve yerin dört bir tarafında meskûn olan evliya defterlerinde kayıtlı olan velilerin tamamı elbette ve elbette Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mevlid-i şeriflerinde hazır bulunurlar."[140]

---

[139] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 37b-38a.
[140] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 38a-38b.

Yine adı geçen Şeyh Abdulvahhab Şiravî Hazretleri tarikatının piri olan Muhammed Şinnavî Hazretlerinden rivayet ederler ki: "Bir şahıs Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretlerinin mevlid-i şerifine katılmadığı gibi mevlide katılanları da inkâr ederdi. Allah bizi muhafaza eylesin, o şahıs imanını kaybetti. O derece imandan uzaklaştı ki kalbinde zerre miktar İslam dinine dair bir muhabbet kalmadı. O şahsı sevenlerden biri Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye muhabbeti olanlardandı. Ziyade dua ve niyaz edip o şahsın tekrar imana dönmesi için medet umunca Seyyid Ahmed el-Bedevî buyurdular ki: "İnkârından dönmek şartı ile senin iltimasını kabul eyledim." Bu defa sözü edilen şahıs tövbe ederek önceki gibi imana gelip Allah'ın izni ile tekrar döndü.

Bir gün bahsi geçen şahsa: "Seni Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi inkâr etmeye iten sebep ne idi?" diye sordular. O da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kabrini ziyaret ederken kadın ve erkeklerin bir arada olmasını sebep olarak gösterdi. Ehl-i hâl ve ariflerden bir zat da ona: "Beytullah'ı tavaf ederken de kadın erkek beraber değiller mi?" diye ona cevap verdiklerinde o da: "Cehalet ettim." diyerek hicabından susup kalmış. [141]

Yine Şeyh Abdulvahhab Şiravî Hazretleri buyururlar ki: Büyük âlimlerden ve itibarlı, salih zatlardan Ebu'l-gays ibni Keşile namında bir zat var idi. Bir gün Mısır ülkesinin Bulak olarak bilinen iskelesinde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mevlid-i şeriflerine gitmek için izdihama kapılıp giden ve mevlidine çok ehemmiyet veren halkı görünce Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi inkâr ettiği için: "Bu halk bir peygamberin ziyaretine gitmek için bu hürmeti göstermezler, aciptir ki Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mevlidine gitmek için bu kadar saygı gösterirler." dedi. O anda orada hazır bulunanlardan bir gönül ehli de: "Seyyid Ahmed el-Bedevî, sultanü'l-evliya ve bürhanü'l-asfiyadır, ona lütuf edin, kötü zandan sakının!" diye cevap verir. Bu defa da Ebu'l-gays ibni Keşile, gurur atına binip kibir kokan bir konuşmanın sonunda kendisini kastederek: "Bu mecliste Seyyid Ahmed el-Bedevî'den ve onun makamından daha büyük ve üstün kimseler vardır." diyerek kendisini epey metheder.

---

[141] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 38b-39b.

Bu hâle şâhit olan bir kimse Ebu'l-gays ibni Keşile'yi bir ziyafete davet eyleyerek onun önüne balık koyarak yemeğe davet eder. O da elini uzatıp bir lokma alıp yerken bu hâlde -evliyanın tasarrufudur- boğazına bir balık kılçığı takılır. Binler elem ve mihnet çektiği hâlde ve onu kurtarıp tedaviyi pek çok yol ile denemelerine rağmen bir türlü boğazına düğümlenen o kılçıktan onu kurtaramazlar. Boğazında öyle bir verem hastalığı hâsıl oldu ki boğazı genişlemiş bir tuluma benzedi. Allah'ın kudreti ile kendisine bu arıza ve hastalık neyden dolayı arız olduğunu mülahaza etmeyerek dokuz ay ızdırap ile muzdarip oldu. Bir gün gaflet uykusundan uyanarak çektiği acı ve derdin sebebini mülahaza ederken bu hâl içerisinde nice kurbanlar vermeyi vaat ederek Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mübarek mekânlarına müteveccih olarak kabrinin başına gidip Yasin suresini okumaya başladığı anda aksırıp boğazındaki kılçık çıkar. Böylelikle kurtulup bin bir türlü niyaz ve dua ederek: "Tövbeler olsun yâ Seyyid Ahmed el-Bedevî!" diyerek ibadete devam etti ve bu surette boğazındaki veremden kurtuldu. [142]

Gamriye adındaki gölgede İbni Halife olarak bilinen bir şahıs o bölgenin sakinlerini Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretlerinin mevlid-i şeriflerine gitmekten men ederdi. Muhammed Şinnavî Hazretleri İbni Halife'yi bu konuda uyardı. Ancak İbni Halife nasihatleri dikkate almadan bu konudaki inkârını sürdürdü. Muhammed Şinnavî Hazretleri İbni Halife'nin nasihat ile yola gelmediğini anlayarak onu Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretlerine şikâyet eyledi. Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri de: "Ağzında ve dilinde bir yara çıksa gerektir ki bu yara, ağzı ve dilini çürütüp onu helak eyleye." diye buyurdular. Aradan birkaç gün geçmeden -onun şerrinden Allah'a sığınırım- ağzı ve dili parça parça çürüyüp helak oldu. [143]

Bu cümleden bir başkası da İbni Lebban'dır. İbni Lebban, inkârı sebebi ile daha önce zikredilen kimseler gibi Kur'an ve iman ilminden tamamen mahrum edildi. Cümle evliyaullahtan yardım isteyerek Kur'an ve iman ilminin tekrar kendisine verilmesi için dua ve niyazda bulundu. Hiç kimse ona bir çare bulmaya imkân

[142] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 39b-41a.
[143] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 41a-41b.

bulamadı. Bu hâl üzere iken kendi seyyidi, efendisi olan Yakut-ı Arşî'ye gidip ondan yardım ve dua istedi. Yakut-ı Arşî de Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye kabr-i şeriflerine varıp uzun süre onunla konuştuktan sonra pek çok dua edip rica eder ki: "Senin lakabın Ebu'l-Fityan'dır, bu miskinin sermayesi olan Kur'an ve iman ilmini tekrar kendisine geri ver." Yakut-ı Arşî'nin bu dua ve ricasına karşılık Seyyid Ahmed el-Bedevî mezar-ı şeriflerinden şu şekilde cevap verir: "Tövbe etmek şartıyla yâ Yakut-ı Arşî!.." Bunun üzerine İbni Lebban tövbe-i nasuh eyledikten sonra kendisine Kur'an ve iman ilmi tekrar verildi. Yakut-ı Arşî'nin bu iltimasından dolayı İbni Lebban ona çok bağlı idi. Hatta bu bağlılık ve muhabbetten dolayı İbni Lebban kızını Yakut-ı Arşî ile evlendirmiştir. [144]

İbni Lebban ile Seyyid Ahmed el-Bedevî arasındaki bu hadise, *Bab-ı Fasl-ı İrşadi't-Talim fi'l-İtikad ve't-Teslim* adlı kitapta şu şekilde anlatılmıştır:

Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretlerinin vefatlarından sonra meydana gelen kerametlerden birisi de şudur ki: Sultan Hasan, Rum ilinde bina eylediği cami-i şerifin imareti tamam olduktan sonra burada müderris olarak görev yapmak üzere İslam ulemasından büyük bir zatı araştırmaya başladı. O zamanda bilinen herkese ve her yere baktılar. Şam'da kadıyü'l-kaddat olan Şeyhülislam Şeyh Şemseddin İbni Lebban namındaki kimseyi orada görev yapmak üzere kendisine tavsiye ettiler. Mektuplar gönderip tedris için davet edildiğinde İbni Lebban bu emre uyarak Mısır'a teveccüh ederek yola çıktı. Mısır'a yaklaştığında orada kadıyü'l-kaddat olan zat, İbni Lebban'ı karşılayarak birlikte şehre ulaştılar. Camiü'l-ebyaz adındaki camide İbni Lebban yatsı namazında halka imamlık ederek namaz kılıp orada gecelemeye karar verdiler. Yatsı namazından sonra İbni Lebban'ı orada karşılayan Mısır kadısı ile caminin arkasında yürürlerken Sütuhiyyun'dan, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin fukarasından birisinin yüksek sesle: "Esselemü aleyke yâ Resulullah!" ve sonra da: "Esselemü aleyke yâ Ahmed Bedevî!" deyip Sütuhiyyun usulüne göre zikre devam ettiğini gördüler. İbni Lebban kadıya dönerek: "Kimdir bu Seyyid Ahmed ki onun adını Resulullah ile

[144] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 41a-41b.

beraber zikrederler? Böyle zikreden kişi büyük bir tekdire müstahak olmuştur.” der. Mısır kadısı da: “Fakirin şeyhine olan muhabbetinin ve inancının şevkindendir.” diye cevap verdi. İbni Lebban: “Yine de azarlanmaya müstahaktır, neden bu konuyu ihmal edersiniz?” diye Mısır kadısına cevap verir. Bunun üzerine Mısır kadısı o fakiri İbni Lebban’ın müdahalesine karşı koruyup oradan uzaklaştırdı.

İbni Lebban o gece rüyasında gördü ki caminin tavanı yarılıp içinden iki şahıs caminin içerisine indiler. Şahıslardan biri İbni Lebban’ın başının ucunda, diğeri de ayağının ucunda durup başının ucunda olan şahıs, ayağının ucunda olana dedi ki: “Bu kişinin imanını alalım, ayağının ucunda olan ise imanı dursun, Kur’an’ını alalım.” dediler. Bu defa başının ucunda duran şahıs, başına ve ayağının ucunda olan da ayağına yapışıp bir defa şiddet ile: *“Yā ḳāhiru ẕü’l-baṭşi’ş-şedīd ente’l-lezẕī lā-yuṭāḳu intiḳāme”* [145] diyerek göğsünden Kur’an-ı Azim’i ve ilm-i şerifi söküp aldılar. İbni Lebban bu korku ile uyandığında göğsünde ilimden ve Kur’an’dan bir harf kadar dahi malumatının kalmadığını anladı.

Sabah namazında İbni Lebban’ı imamete davet ettiler. “Özrüm var, siz buyrun.” diyerek cevap verdi. Belki de hamam özrü var diye düşündüler. Caminin imamı namazı kıldırıp gittiğinde Şeyh Şemseddin İbni Lebban, Mısır kadısına gizlice giderek gece başına gelenleri hikâye etti. O Ahmedî dervişten dolayı bunların başına geldiğini söyledi. Çok ısrar ederek: “Ahmedî zaviyelerinden birine ziyarete gidelim.” dedi. Mısır kadısı ise: “Biz gitmeyelim, o zaviyeden birini buraya davet edip ondan yardım dileğinde bulunalım.” dedi. Şeyh Şemseddin İbni Lebban bu fikre katılmayıp: “Elbette biz gitmeliyiz.” dedi.

Bu defa Mısır kadısı ve İbni Lebban yürüyerek bir Ahmedî zaviyesine ulaştılar. Zaviyenin kapısında sırtına bir kırmızı şal örtüp hasır üzerine oturmuş bir fakir halifenin sürekli elindeki hurma yaprağından zembil ördüğünü gördüler. Bu fakirin çok temiz kalpli ve nurlu bir simaya sahip olduğunu gören Mısır kadısı ve İbni Lebban onun Allah’ın yanında çok yüce bir mertebede olduğunu düşünerek ona selam

[145] “Ey Kâhir, ey kuvvetli yakalayış sahibi! Sen intikamına dayanılamayacak kahır sahibisin.”

verdiklerinde, fakir selamlarını reddederek: "Yâ Şemseddin İbni Lebban! Benim elimde seni kurtaracak yetki yoktur, bizden sana bir fayda gelmez." dedi. Mısır kadısı o, görünüşte fakir fakat hakikatte gani olan dervişe tazarru ve rica edip yardımcı olmasını istedi. İbni Lebban da ağlayıp sızlayarak fakirin el ve ayaklarını öpüp yardım ricasında bulundu. Bu defa derviş buyurdu ki: "Tövbe eder misin İbni Lebban?" İbni Lebban da: "Evet, tövbe ederim ve asla benden bir daha böyle bir fiil zuhur etmez." dedi. O fakir buyurdu ki: "Senin İskenderiye'ye gitmen lazımdır. Orada Seyyidî Yakut Arşî diye bir zat vardır. Kurtuluşun ve ferahlaman onun mübarek ellerinden olabilir."

Derhal ikisi birlikte bir gemiye binip İskenderiye'ye gittiler. Oraya vardıklarında Seyyidî Yakut Arşî'nin zaviyesini sordular. Zaviyeyi bulduktan sonra oraya girmek için izin istediler. Seyyidî Yakut Arşî Hazretleri buyurdular ki: "Ya İbni Lebban! Bari bu bela tuzağına neden düştüğünü bilir misin? Şimdi hazırlan ve benim huzuruma gel!" diyerek ferman ettiler. İbni Lebban da abdest tazeleyerek geldiğinde buraya geç deyip bir yer gösterdi ve: "Burada inzivaya gir, Kur'an'ı okumakla nefsini meşgul eyle." dedi. İbni Lebban da: "Kur'an ve Besmele kelimeleri dışında Kur'an'a dair her şey benden alındı." dedi. O hâlde tevhid ile meşgul ol, dedi.

İbni Lebban o gece tevhid ile meşgul oldu. Sabah olduğunda herhangi bir şeyin değişmediğini gördü. Bu minvalde sonraki gece de tevhid ile tekrar meşgul olmaya devam etti. Bu defa Seyyidî Yakut Arşî Hazretleri İbni Lebban'a: "Ne görüp ne müşahede ettin?" diye sorar. İbni Lebban, beyaz bir nur müşahede ettiğini söyledi. Seyyidî Yakut Arşî Hazretleri de: "Sana müjde ki zorluğun kolaylığa dönüştü. Ancak bu gece de müşahedeye devam eyle, bakalım neler zuhur edecek?" dedi.

İbni Lebban der ki: "O gece müşahede ettim ki Hazret-i Sultanü'l-Kevneyn ve Nebiyü's-sakaleyn sallallahu taala aleyhi ve sellem, nurdan âli bir taht üzerine oturup ve diğer enbiyanın da -salavatullahi aleyhim ecmain- her biri birer taht üzerine oturmuşlardı. Bu zatların etrafında evliyalar da ayak üzere çevrelerinde el pençe divan durmuş bekliyorlardı. Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî karşılarında el kavuşturup İbni Lebban'ın dileğini arz ediyordu. Hazret-i Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyururlar ki: "Yâ Ahmed benim hatırım için olsun bunu afv eyle!" Sonra İbni

Lebban'a dönüp buyurdu ki: "Sen bilmez misin ki benim kanadım altında olan evliya kimi sağımda, kimi solumdadır! Seyyid Ahmed el-Bedevî benim sağ tarafımdaki evliyanın serdefteridir."

Sonra Seyyidî Yakut Arşî Hazretleri, İbni Lebban'ı görüp: "Yâ Şemseddin sana müjdeler olsun! İsteğin yerine getirildi. Tüm evliyaya, Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin seni affetmesi için ricada bulundum ancak affını kabul eylemedi. Hazret-i Resulü's-sakaleyn ve Nebiyyi'l-harameyn sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden ricada bulundum. Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî bu defa affını kabul eyledi. İbni Lebban, verilen bu müjde üzerine Seyyidî Yakut Arşî Hazretleri'nin elini öpünce Yakut Arşî Hazretleri ona: "Durma, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin çok nurlu olan mezarlarına var, ziyaret eyle, üç gün üç gece tavaf ve ziyaret eyledikten sonra orada ikamet eyle!" diye ferman eylediler.

İbni Lebban bunu emir telakki ederek yerine getirdi. Üç gün merkad-i şeriflerinde ikamet eyledikten sonra tabut-ı şeriflerine yüz sürüp ağlaya sızlaya dua etti. Uzun süre bu vaziyeti devam etti ve o hâlde orada uykuya daldı. Rüyasında Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi gördü. Seyyid Ahmed el-Bedevî buyurdu ki: "Bundan böyle inkâr ile münkir olma! Yoksa sen bilirsin, ceddim Hazret-i Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hatır-ı şerifleri için seni affeyledim yoksa imandan mahrum kalırdın." Çok feyizlenmiş bir surette uyandığında Kur'an-ı Azim ve ilm-i şerifin tekrar kendisine iade edildiğini gördü. Bundan sonra her ne vakit Kur'an okusa onun sevabını Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ruhuna hediye eyledi.

Bu hadiseden sonra Mısır'a giderek Mısır Sultanı olan Sultan Hasan'la görüşüp başına gelenleri tafsilatı ile ona anlattı. Zaten daha önce Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye inancı olan Sultan Hasan'ın ona olan inanç ve muhabbeti arttı. Evvela Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin makam ve mezarlarını ziyaret eyledi, daha sonra Yakut Arşî Hazretleri'nin ziyaretine gitti. Sultan Hasan, Seyyidî Yakut Arşî Hazretleri'ni görünce bu mübarek zata intisap etmesi gerektiğini kalben anladı ve gayr-ı ihtiyari dizlerinin üzerine çökerek el ve ayaklarından öptü. O hâlde iken Seyyidî Yakut Arşî Hazretleri

buyurdular ki: "Yâ Hasan, Allahu Taala'nın *'İn hüve illā ʾabden enʾamenā ʾaleyhi"*[146] âyet-i şerifinden gafil misin?" diyerek elinde olan yelpazenin sapı ile Sultan Hasan'ın başına yedi defa vurdu. Sultan aklından geçen yanlış düşüncelerden pişmanlık duyup, pek çok yalvarıp Mısır'a gitmek için müsaade istedi.

Sultan Hasan ayrıldıktan sonra Seyyidî Yakut Arşî Hazretleri İbni Lebban'a dönüp dedi ki: "Yâ Şemseddin, bu yedi darbenin hikmeti ne ola ki?" Cevabı da kendisi şöyle verdi: "Bundan sonra Sultan Hasan, ya yedi gün ya yedi hafta ya yedi ay ya da yedi yıl ancak cihanda baki olacaktır." Sultan Hasan, gerçekten yedi ayını tamamladığı gün, Hakk'ın rahmetine kavuştu. [147]

Şemseddin Muhammed Çelebi'den nakledilen bir başka keramet de Şeyh Takiyeddin İbni Dakikü'l-îd adındaki bir zat ile ilgilidir. Şöyle ki:

İbni Dakikü'l-îd, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hâlini soruşturmak için bir gün Tanta'ya varır. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin zaviyesine vardığında Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi sütuhta hakikat badesi ile kendinden geçmiş bir hâlde bulur. İbni Dakikü'l-îd, Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye der ki: "Yâ Seyyid Ahmed! Bu ne hâldir? Şer-i Şerife muhalif vaazlarda bulunursun. Mesela namaza ve cemaate hazır olmazsın. Bu hâl salihlerin gidebileceği bir yol olamaz." Hazret-i Seyyid göz ucuyla İbni Dakikü'l-îd'e bakıp: "Sus yoksa senin önünü dağıtırım." diyerek bir kere mübarek parmağı ile işaret eyledi. Fakir İbni Dakikü'l-îd ne olduğunu anlayamayarak kendini ıssız bir adadaki bir vadide buldu. İbni Dakikü'l-îd kendine geldiğinde kendi kendisine: "Evliyaullah ile muaraza etmek bana mı kalmıştı, bu benim yapacağım bir iş miydi?" diyerek sızlanmaya başladı. *"Lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'lʿaliyyi'lʿaẓīm*" [148] diye feryada başladı.

---

[146] "(Size okuduğu) Kur'an ancak kendisine bildirilen bir vahiydir." (Kur'an-ı Kerim, 53/4)
[147] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 41b-47b.
[148] "Bütün güç ve kuvvet, yalnızca en yüce ve en büyük olan Allah'ın (c.c.) yardımıyla elde edilir."

İbni Dakikü'l-îd o derece ağlayıp sızlayıp durdu ki âdeta "…üzüntüden iki gözüne ak düştü." [149] âyet-i kerimesinde tasvir edilen hâle girdi. Cenab-ı Hakk'a binlerce defa tövbe ve nedamette bulundu. Bu vaziyette iken vakar, iktidar, heybet ve salabet sahibi bir zat selam verip aldıktan sonra uzun bir süreden beri dua ede ede kendinden geçmiş olan İbni Dakik kendine geldi. O zaman ortaya çıkan o zatın ayağına yüzünü sürüp kurtuluşu için ondan yardım talebinde bulundu. O zat buyurdular ki: "Behey miskin! Cenab-ı Hakk'a bu kadar yakın olan evliyaullah elbette Allahu Taala'nın mahbuplarıdırlar. Onlar Allah'ın izniyle edna işaretleri ile dahi irade ettiklerini ibadet ve iştiyakta muvaffak, itikatta da sağlam bir hâle getirip onu mesrur ederler; kimini de Allah'ın dergâhından uzaklaştırırlar. Cenab-ı Hak, Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi cümle evliyadan mahbup ve matlub kıldı. Yâ İbni Dakik! Oturduğun diyar buraya ne kadar mesafededir, bilir misin?" dedi. İbni Dakik de: "Hayır, bilmem." diye cevap verdi. O zat: "Tam olarak altı yıllık yoldur." diye cevap verdi. Bu cevap üzerine İbni Dakik'in ağlayıp sızlaması, feryat ve figanı göğe kadar çıktı.

İbni Dakik: "Düştüğüm bu durumdan nasıl kurtulabilirim? Ey Allah'ım! Bu korkunç vadiden kurtulmam için bana bir çare göster?" diye yalvardı. O zat: "İnşallah hayır olur. Şu karşında duran yüksek kubbeyi görüyor musun? Seyyid Ahmed el-Bedevî, daima orada pek çok evliya ile ikindi namazını kılarlar. Sen oraya varıp ibadet ile meşgul olmaya başla. Herkes yerli yerine durup saf tuttuktan sonra edep ve hürmet ile Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ellerini öp. Daha sonra samimi bir kalp ile tövbe ve istiğfar edip ihlas ile durumunu ona arz et. Ümit edilir ki senin bu perişan hâline merhamet edip seni tekrar memleketine döndürür." dedi. Sonradan anlaşıldı ki meğer tüm bu sözleri söyleyen ve telkinlerde bulunan zat, Hz. Hızır imiş.

Şeyh Takiyeddin İbni Dakikü'l-îd de Hazret-i Hızır'ın bu telkinatına uygun bir surette davrandı. İkindi vaktinden önce orada bulundu ve namazı bekledi. Her tarafta cemaat toplanmaya başladı. Gördü ki bu halkın serdar ve muktedaları Seyyid Ahmed el-Bedevî'dir. Saadet ile imam olarak namazı eda ettikten sonra İbni Dakik Seyyid

[149] Kur'an-ı Kerim, 12/84.

Ahmed el-Bedevî'nin huzuruna çıkıp ayaklarına kapandı. Defalarca yalvararak acz içerisinde ondan affını istedi ve şöylece yalvardı: "Ey benim şanı büyük sultanım! Ne olur, nice hayret vadilerinde kalan kimsesiz fukarayı kurtardığın ve fikir sahrasında bulunan ve gözünde perde olan zayıf kimselerin gözlerindeki hastalığı kutsi feyzinle iyileştirdiğin ve perdeleri kaldırdığın gibi bu fakirin dahi cürmünü affeyle ve beni tekrar diyarıma geri gönder!" Seyyid Ahmed el-Bedevî, İbni Dakik'in bu hâline merhamet eyleyip: "Özrün kabul edildi. Mısır'a git, orada ailen seni bekler." dedi. Bu sözleri âdeta daha bitmeden İbni Dakik kendisini Mısır'da buldu. Yaşadığı bu dehşet ve korku dolu hadiselerden dolayı uzun süre evinden dışarı çıkamayıp öylece kaldı. [150]

Meşhur olan bir başka kerameti de şudur ki: Dergâhında fukara için pişirilen yemeğin kazanları kaynarken o esnada orada bulunanların içinde birinin kalbinde Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye karşı zerre miktar bir inkâr hissi olsa kazanın içindeki yemek küçücük kurtlar ile dolu olarak görünürdü. Kazanı ateşten indirip kaynaması kesilince kurttan eser kalmazdı. Bu keramet halk arasında oldukça meşhurdur. Bu kerametin benzeri, ekseriyetle Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi inkâr eden günahkârların yemeklerinde görülürdü. [151]

Bir kimseye herhangi bir zalimden bir zulüm ve tehdit isabet ettiğinde söz konusu kişi gerçekten mazlum bir zat ise hasmı olan zatın zulmünün bitmesi niyetiyle Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin minaresi veya kubbesi üzerine bir alem dikse o zalim kişiyi niyet ederek kalbinden dua ederse o zalime bir bela isabet eder ve mazlum o zalimin zulmünden kurtulur. [152]

Seyyid Ahmed-i Alkemî'den nakledilmiştir ki: Üstad-ı Azam Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin aşçısının yüzüğü denize düşer. Yüzüğünün bulunması için aşçı Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye iltimas etti. Birkaç gün sonra aşçı bir balık satın aldı. Aşçı, yüzüğünü o balığın içinde buldu.

---

[150] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 47b-51a.
[151] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 51a-51b.
[152] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 51b.

Yine Seyyid Ahmed-i Alkemî'den nakledilmiştir ki: Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mevlidine yakın bir zamanda keşşaftan bir zat mazlum olan kişiyi meydanda halka haber verdi. O mazlum şahıs feryat ü figan ederek: "Yâ Ebâ'l-Ferrac, yâ Seyyid Ahmed el-Bedevî! Benim feryadıma sen yetiş! Eğer mazlum isem beni kurtar, mazlum değilsem zaten bu sana malumdur." diye haykırdı. O dua biter bitmez o mazlum şahsın el ve ayaklarında bulunan kayıtlar bir anda kendiliğinden açılarak Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin bereket ve himmetiyle o zat zulümden kurtuldu.

Yine Seyyid Ahmed-i Alkemî'den nakledilmiştir ki: Ramazan-ı şerif ayında bir gece minarenin tepesinde yanmakta olan bir kandil birden minarenin tepesinden yere düştü. Etraftaki insanlar ne olduğunu anlamak için gidip kandile baktılar. Gördüler ki kandilden bir damla dahi yağ eksilmemiş. Kandil tıpkı minarenin başında yandığı gibi dibi üzerine düşüp aynen yanıp dört bir tarafını aydınlatmaya devam ediyor. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin fukarası bu hâle çok şaşırıp kandili korumaya aldılar ve hâlen söz konusu kandil, Bedevî Âsitanesi'nde asılı olarak durmaktadır. [153]

Yine Seyyid Ahmed-i Alkemî'den nakledilmiştir ki: Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mevlid günlerinde tüccardan bir kimsenin gemiye binip mevlide gelirken meşinden yapılmış bir kese içinde bir miktar nakit parası vardı. Gelirken kesesini kaybetti. Tanta'ya vardığında Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin nurani tabutlarına yüzünü sürerek manevi olarak Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye: "Elbette zayi ettiğim şeyi senden rica ederim." dediği anda türbenin kubbesinden ziyadesiyle bir heybetle ve şiddetle zayi olan kese, sahibinin önüne düştü." Bu keramete o esnada hazır bulunan insanlar açık ve kesin bir şekilde şâhit oldular. [154]

Bir kimse Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin âsitane-i saadetine iltica edip sığınsa asla hiç kimsenin oraya sığınan kişiyi türbeden zorla çıkarmaya cesareti olmaz. Eğer bileğinin gücüne güvenip oraya sığınan kişiyi birisi zorla oradan çıkarmaya kalkışsa elbette âdeta görünmeyen bir kılıçla o kişinin ölmesi mukadderdir. Eğer zalim olan

[153] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 52a.
[154] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 52b.

kimse padişah dahi olsa oraya sığınan kişiyi oradan çıkarmaya kadir olamaz. Bu cümleden olarak Mağripli bir fukara kişi bir askerin korkusundan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin merkad-i şeriflerine dâhil olup hasmını tecessüs etmeye başladı. O fukara kişi hasmının kendisini gözetlemekten uzak olduğunu mülahaza ederek bazı edepsizce sözler etti. Merkad-i şeriften çıktığı anda yüzü üzerine düşüp Allah'ın izni ile ruhunu Allah'a teslim eyledi.

Yukarıdaki keramete benzer bir başka olay da şudur: Tanta mürşidi olan Keyvan-ı Fukara, civarda oturan zatlardan birine ziyadesi ile muarız idi. O fakir kişi de firar edip korkusundan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin merkad-i şeriflerine sığınmıştı. Meğer o kalbi taştan daha katı olan gaddar zalimin elinde içi dolu bir tüfeği var idi. Bir rivayete göre tüfek o zalimin elinde iken yanlışlıkla ateş alıp patlar ve zalimin kolunu havaya uçurur. Çok aradıkları hâlde kopmuş eline ulaşamadılar. [155]

Buna benzer bir başka hadise de şudur: Bir asker, efendisinin korkusundan yine Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin merkad-i şeriflerine sığınmıştı. Ağası olan köpek: "Onu zorla ve bileğimin gücü ile oradan çıkaracağım!" dedi. Civarda bulunan kimselerden bazıları onu bu konuda uyarıp men ettiler. Bu kişi nasihatten anlamayıp bu sevdasından vazgeçmedi. Delikanlının Allah'ın kudretiyle bir parmağı kapının halkasına geçti ve o halka hamur misali genişleyerek oğlanın eli tamamen halkaya geçti. İşte tam o esnada Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin gayreti kaidesi gereği malumdur ki tabut-ı şerifleri çûş u huruşa gelerek aydan daha parlak olan nuru tüm ufku kaplayarak hareketleri fevkalade geniş ve açık bir surette arttı. Âdeta şimşek ve gök gürültüsü gibi şiddetli bir ses işitildi. Bu sesin şiddetinden orada hazır bulunan cemaat, yüzleri üzerine düşüp âdeta sara hastalığına tutulmuşçasına kendilerinden geçtiler. Bu vaziyetten anladılar ki Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin celalinin eseri ile bu durum meydana gelmiş. Böylece orada bahsedilen zalim, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin gazap ateşine uğrayıp orada ruhunu teslim etmiş. [156]

---

[155] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 53a.
[156] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 53b.

İşte Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin yukarıda anlatılan kerameti nev'inden merkad-i şeriflerine iltica eyleyen zayıflar, fakirler, miskinler, hâkimler vesaire hiçbir fert oraya müdahale etmeye kalkışamazdı. Merkad-i şeriflerine iltica eyleyen herkesi himaye etmek Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin en çok bilinen kerametlerindendir.

Büyük ulemadan olan bazı zatlar rivayet ederler ki: Bir hatunun küçük oğlu vefat eder. Kadın evladını kaybetmenin derin üzüntüsü ile Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin merkad-i şeriflerine gidip kabr-ı şeriflerine yüz sürdükten sonra binlerce defa dua ve niyaz edip vefat eden oğlunun hayatını Cenab-ı Hak'tan rica ve Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'den dua ve temenni etti. O hâlde iken Seyyid Ahmed el-Bedevî tabut-ı şerifinden mübarek ellerini çıkarıp iki cihanın medar-ı iftiharı Hz. Muhammed (s.a.v.)'den vefat eden o kişinin Allah'ın izni ile hayata dönmesi için dua etti. Aynı anda Hay ve Kadir olan Allah'ın iradesi ile hatunun oğlu tekrar hayat buldu.[157]

2.7.3. Onuncu Bab'da Yer Alan Kerametleri:

Bu babda Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin vefatına yakın zamanlarda ve vefatlarından sonra meydana gelen kerametleri anlatılmıştır.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk ve en büyük halifesi olarak görülen Abdülâl'den rivayet edilmiştir ki: Abdülâl, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin vefatından üç gün önce bir rüya-yı saliha görür. Rüya şöyledir:

Güya mahşer günü gelmiş, kıyamet kopmuş, tüm insanlar tekrar haşrolmuş, herkes ayakta duruyormuş. Cenab-ı Hak o esnada Hazret-i Seyyid'e şu duayı talim eder:

"Ey Allah'ım, ey tüm her şeyin Rabb'i

---

[157] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 55a.

Ve ey her şeyin yaratıcısı,

Ve ey her şeyin rızık vericisi,

Ve ey her şeye hayat veren,

Ve ey her şeye ölümü veren,

Bütün günahlarımızı affet,

Ve beni hiçbir şeyden mesul tutma,

Ey merhametlilerin en merhametlisi!"

Bulundukları o mahşer meydanında bu duayı bitirdikten sonra Cenab-ı Hak tarafından şöyle bir cevap gelir: "Ey yiğit kişi, biz seni hiçbir şeyden mesul tutmadık! Ey Ahmet sen ve sana tabi olanlar gidin ve Cennet'e girin!" Bu hoş dua ve seda Hazret-i Risalet'in kulağına geldiğinde o da: "Ey Ahmed âfiyet olsun, şifa olsun, helâl olsun!" diye buyurur. Hazret-i Seyyid de Resulullah'a hitaben: "Yâ Resulullah beni ne ile müjdeliyor ve tebrik ediyorsun?" diye karşılık verir. Hz. Peygamber (s.a.v) da: "Seni ilm-i saadet ile müjdeliyorum." der. Bundan sonra Hazret-i Seyyid kendine nazar kıldıklarında kendisinde tüm mekânları ve dünyayı kaplamış muazzam bir ilim görür. Sonra bakar ki bir sancak dikilmiş ki altında toplananların sayısının haddi hesabı yok. Bu sancağın altında toplananların bir kısmı Hazret-i Seyyid'in aşinaları, kimisi hiç tanımadığı insanlardır. O sancağın üzerinde kudret kalemi ile Arapça olarak: "Allah'ın yardımı ve fethi yakın olup Seyyid Ahmet el-Bedevî ve müritlerinedir." yazısı yazılmış. O hâlde iken sancak, Hazret-i Seyyid'in başının üzerinde dalgalanmaya başlar. Bu sancağın altında had ve hesabını ancak Allah'ın bildiği kadar insan toplanmış, Hazret-i Seyyid ile birlikte Firdevs cennetlerine girerler.

Bu rüyanın görülmesinden sonra Hazret-i Seyyid'in ağabeyleri Şerif Hasan ve kardeşi, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin vefat ettiğini görürler. Bunun üzerine Mekke-i Mükerreme'de olan kardeşlerine ve yeğeni Şerif Hüseyin'e bu durumu anlatır mahiyette bir mektup yollanır.

Şerif Hüseyin, amcasının vefatından dolayı fevkalade müteessir olur ve bu üzüntüsünü dile getiren pek çok mersiye söyler. Bu ayrılık acısı içerisinde yanmakta, ağlayıp sızlanmakta iken uykuya dalar. Rüyasında Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi ziyaret ederek mübarek ellerinden öper. Sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye hitaben: "Ey amca! Benim sana olan aşk ve şevkim çok derin ve sonsuzdur. Acaba senin ile nasıl görüşebilirim?" diyerek ona olan iştiyakını dile getirir. Hazret-i Seyyid de buyururlar ki: "İştiyakın artınca Ebu Kubeys Dağı'na çıkıp orada oturarak de ki: "Yâ Rabbi! Amcam Ahmed'i Tanta'ya sevk eylediğin gibi onu buraya da sevk eyle!" Uykudan uyandıktan sonra rüyasını babasına anlattı. Pederleri Şerif Hasan Hazretleri buyurdular ki: "Ey şerefli, bahtiyar oğlum! Amcam sana ne emrettiyse aynen onun emri doğrultusunda hareket et!" Şerif Hüseyin de derhal amcası Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ona tarif ettiği surette gider, Ebu Kubeys Dağı'na çıkar, amcasının ona öğrettiği şekilde dua etmeye başlar. O anda havadan bir el ortaya çıkıp Şerif Hüseyin'i havaya kaldırır. Gözünü açtığında görür ki amcası Tanta'da, satıh üzerinde oturmuş. O hâlde amcasını gören Şerif Hüseyin uzun süre hasret ve iştiyakla amcası ile kucaklaşır. Daha sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî ondan gözünü yummasını ister. Şerif Hüseyin, amcasının bu emrini yerine getirdiğinde yine kendisini Ebu Kubeys Dağı'nda bulur. Şerif Hüseyin amcası ile bu şekilde görüşüp hasret gidermeyi artık âdet hâline getirir. Şerif Hüseyin 675 / 1277 yılında yine her zamanki gibi Ebu Kubeys Dağı'na çıkıp amcası ile görüşmek isteyince bu defa farklı bir hâlde olduğunu müşahede eder. Bu hâlde düşüncelere dalmışken pederleri Şerif Hasan Miftah namındaki hizmetkârı ile Şerif Hüseyin'i yanına davet etti. Babası onu fevkalade bir üzüntü içerisinde ve ağlar vaziyette görerek bu durumun sebebini sorar. Şerif Hüseyin de: "Amcam Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretleri, dar-ı fenadan dar-ı bekaya irtihal eyledi ve gıyaben namazını kıldılar." diyerek o kadar ağlayıp sızladı ki anlatılması mümkün değil. Bu hazin durumda amcasına olan derin hasret ve muhabbetini ifade eden şöyle bir mersiye söyler:

"*Şi'r*

Āh kim bu çerḫ-i ẓālim günde biñ biñ ḳan ider

Her nefes bāz-ı ecel yüz ṣayd-ı murġ-ı cān ider

Ey nice ḫandān güli gülşende devrān-ı ḫāk idüp

Lāle vü nergislerüñ gözlerin giryān ider

Çūl giyirür kişiye aṭlas yerine bu felek

Yirini bāġ-ı cinān iken anuñ zindān ider

Cānum aldı zaḫm urup bī-raḥm cellād-ı ecel

Cān virüp bulunmadı bu derde bir dermān ider

Bāġ-ı ʿömri nev-bahār iken irüp vaḳt-i ḫazān

Gül yañaġın ṣolduruben ḫāk ile yeksān ider

İşbu mātemde ser-ā-ser ġonceler çāk itdi ceyb

Bu muṣībetden çemende ʿandelīb efġān ider" [158]

[158] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 59b-61b.

2.7.4. Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'de Yer Verilen Diğer Kerametler:

Seyyid Ahmed el-Bedevî, Irak'taki ziyaretlerini tamamlayarak Mekke'ye doğru yola düşer. Mekke'ye yakınlaştıklarında Fatıma binti Berrî adında bir veliye zata mülaki oldu. Bu kız kendi benzeri olan evliyalar arasında eşsiz bir makama sahipti. Fevkalade bir güzelliğe sahip olan Fatıma binti Berrî'nin özellikle Irak tarafından gelen evliya kişileri yoldan çıkarmak âdeti idi. Bu konuda pek çok kişiye tesir etmiş biri idi. Fatıma binti Berrî, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Irak'tan kendisine doğru geldiğini anlayınca Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi de daha önce yoldan çıkardığı kişilere kıyas ederek Seyyid'in de kendisine ram olacağını düşünerek bir miktar nimet hazırlayarak Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin gelmesini bekledi ve ona o kadar müteveccih oldu ki tarif edilmez. Fatıma binti Berrî, onu görünce ilahi şecaatin ve sonsuz vadilerin aslanı olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kurduğu tuzağa düşmeyeceğini anladı. Bu defa ayağının toprağına yüz sürerek Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye: "Filan vadide bir miktar devem var, kerem-i lütfunuzdan beklenir ki ben fakir fukaraya yemek hazırlayana kadar sizler benim develerimi bana ulaştırabilir misiniz?" Fatıma binti Berrî'nin bu tekliften maksadı Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi imtihan etmek idi ki Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi böyle bir yola gönderip onu tenhada yalnız yakalayıp onu kendisine ram ederek aldatıp tuzağa çekmek idi. Allah'ın hikmeti budur ki Fatıma binti Berrî ava gideyim derken kendisi, kendi kurduğu tuzağa düşerek avlandı. Bu hadiseyi Veffâk şu beyitlerle anlatır:

"Ḳıṭʿa-i Ṣiʿr

Ṣayda çıḳmışken ʿacebdür ol nigār-ı kām-kār

Şāh-bāz-ı ʿaşḳ geldi eyledi anı şikār

Ol ṣanurdı ġayrılar gibi anı meslūb ide

Bilmedi miskīne ki oldur ṣāḥib-i ʿizz ü tāc ü vaḳār"

Seyyid Ahmed el-Bedevî, Fatıma binti Berrî'nin dediği yere giderek develeri kendisine götürmeye azmetti. Gördü ki bir sahrada altmış yetmiş kadar deve otluyor. Develerin nazarları Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye çarpınca o anda tüm develer Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin etrafında halka olup onunla birlikte tevhide başladılar. Öyle bir heybet ile tevhide durdular ki ondan sonraki dönemlerde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin müritleri şu ana kadar da o şekilde tevhid ederler. Fatıma binti Berrî de Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi orada bahsettiğimiz maksatla görmeye geldiğinde karşılaştığı bu manzara karşısında âdeta aklı başından gitti. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin etrafındaki canlı cansız tüm varlıklar onunla birlikte raks ve semaya durmuş, kendilerini tevhid denizinde kaybetmişler. Bu durumu Veffâk şu şekilde şiirsel olarak tablolaştırmıştır:

"Ḳıṭʿa-i Şiʿr

ʿAşḳ şāh-bāzı girdi meydāne

Per açup şevḳ ile dilīrāne

Her yaña vecd ile ki bāl açdı

Oldı minḳārına cihān dāne

Bir ḳademde hümā-şikār oldı

Ḳaçırup zāġ-ı nefsi yābāne

Belki himmet ile bir nefesde hemān

Per açup irdi evc-i keyvāne

Şāh destinden eyleyen ṭayrān

Baḳmaz ol vādī'-yi beyābāne"

Fatıma binti Berrî bu manzarayı biraz seyrettikten sonra ne zaman tevhid etmeyi bırakırlar diye beklemeye başladı. Ama nafile… Üç gün üç gece bu kadar hayvanat yemeden içmeden raks ve sema eylediler. Bu defa Fatıma binti Berrî beklemekten muzdarip olup Hazret-i Seyyid'e şu şekilde niyaz eder:

"Beyt

Günāhum bildüm eylersem nola şefḳat recāsından

Benüm devletlü sulṭānum ḫaṭā benden ʿaṭā senden"

Fatıma binti Berrî bu surette istiğfar etti. Seyyid Ahmed el-Bedevî bunun üzerine o azizeyi irşat eyledi ve bir daha hiç kimseyi yoldan çıkarmaya çalışmamak konusunda ondan taahhüt aldı. Onu da kendisine müride olarak kabul eyledi. Fatıma binti Berrî kendi mecazi ve arızî olan güzelliğinin Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hakiki olan celali karşısında söndüğünü anladı. Bundan sonra Fatıma binti Berrî'ye ilahi cezbe galebe çalıp yine kendi zamanesinin Rabia'sı oldu. [159]

Seyyid Ahmed el-Bedevî Tanta'ya gelip yerleştikten sonra orada ve civarda bulunan evliyaların çoğu ona tabi olmuşlarsa da bazıları da onu rakip olarak görerek onu kabul etmemiş, hatta arkasından onun hakkında yanlış fikirler içerisinde bulunmuşlardır. Misal olarak Seyyid Ahmed el-Bedevî Tanta'ya gelince o civarın en büyük ve tanınmış evliyalarından biri olarak görülen Vech-i Kamer adında bir şahıs vardı. Vech-i Kamer, Seyyid Ahmed el-Bedevî, Tanta'ya gelince ona karşı büyük bir haset içerisine girerek Hazret-i Seyyid'e selim bir kalp ile bağlanmadı. Seyyid Ahmed

[159] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 17a-19b.

el-Bedevî'ye teslim olmadığından tamamen yoldan çıkarak istikametini kaybetmiştir. Öldükten sonra defnedildiği yer, köpeklerin meskeni hâline gelmiştir. [160]

Bir gün cahil bir adam ile bir çocuk Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk halifesi olan Abdülâl'in ellerine yapışıp Hazret-i Seyyid'in huzuruna girmek isterler. Abdülâl de onları Hazret-i Seyyid'in bulunduğu satıha doğru götürürken sathın tepesinden bir kere onlara nazar eyledi. Bu nazar üzerine davul misali kafasının içi boş olan o adam ve o çocuğa öyle bir halet geldi ki her ikisinin kalpleri marifetin cevherleri ile dopdolu hâle gelerek Rahman'ın cezbesine kapıldılar. Dolayısıyla her ne vakit bir kimseye nazar etseler halifelerin halifesi unvanına sahip olan Abdülâl'e buyururlardı ki: "Şu şahsa söyle, filan şehre, filan mevkiye gitsin, orada irşada başlasın!" Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, bu keramete dair şu beyti terennüm eder:

"Beyt

Taʿāla'llāh ne ḳudretdür naẓar ḳılsaydı ger ḫāke

Ser-tāc-ı cihāndārān olup irirdi eflāke"

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin insanları irşat ve terbiyesi genellikle nazarları ile olurdu. Sevdiklerini, kendi fukarasını ve diğer insanları bu şekilde nazar vasıtasıyla irşat ve terbiye ederek onları riyazet ve mücahedeye muhtaç etmezdi. [161]

Bir gün halifelerinden Abdülmecid adındaki zat, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin huzur-ı şeriflerine gelip niyaz kıldıktan sonra dedi ki: "Pak yüzünüzden ve nurani simanızdan nikabınızı, peçenizi kaldırıp mükemmel olan cemalinizi müşahede etsem olmaz mı?" Seyyid Ahmed el-Bedevî tebessüm ederek lütuf ve merhametle: "Yâ Abdülmecid! Buna takat getiremezsin. Her bir nazara bir merd-i Hüda feda olmak gerektir." diyerek cevap verir. Bu diyaloğun sonuna Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, şu beyti ileve eder:

---

[160] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 22a.
[161] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 23b-24a.

“Beyt

Nice biñ ʿĀdem oġlanı helāk olmaḳ gerek tā kim

Yalancı fānī dünyāda ola bir gerçek er peydā”

Bu cevap üzerine Abdülmecid: “ Razıyım sultanım!” diye cevap verir. Veffâk bu fedakârane cevabı şu ifadeler ile süsler:

“Nedür cān kim anı sen nāzenīn cānāne virmezler

Saña ʿāşıḳ olanlar yoluña cānā ne virmezler”

Yine Abdülmecid: “Ölürsem yoluna cān ü başım daḫi fedā olsun!” diyerek ısrarcı olarak cemalini görmeyi arzu ederek:

“Dönmezem yolunda ölmekden eger öldürseler” der.

Seyyid Ahmed el-Bedevî bu ısrar üzerine yine: “Satın almak istediğin meta, terk-i candan gayrı ile bulunmaz, müşterisi olduğun lika, nakdiye-i ruhtan gayrı ile bulunmaz.” diye buyururlar.

Abdülmecid şu minval üzere cevap verir:

“Beyt

Geçmezem hergiz belā-yı derd-i ʿaşḳ-ı yārdan

Dönmezem ḳālūbelāda itdügüm iḳrārdan”

Elhasıl Seyyid Ahmed el-Bedevî Abdülmecid’in bu ısrardaki ciddiyeti üzerine bu defa pür-nur yüzünden peçeyi kaldırıp arz-ı cemal eyledi. Abdülmecid âşık-ı sadık olduğu için Seyyid Ahmed el-Bedevî’nin parlak didarına takat getiremeyerek bir kere “Yâ Hû” narası ile âlemi doldurup teslim-i ruh eyledi. Müellif bu hadisenin sonuna şu beyitleri ekler:

“Ḳıṭʿa-yı Mü’ellif

Terk-i cāndan ṭālib-i cānān olan ḫavf itmesün

Vaṣla meyl iden kişi hicrāndan ḫavf itmesün

Her ki ḳılmaḳ istese Yūsuf-liḳālar ṣoḥbetin

Bir dem evvel cān virüp iḫvāndan ḫavf itmesün"

Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî bir gün: "Beni arkasına alıp yerden kalkıp ayakları üzerinde durabilmeye kâdir kimse var mıdır?" Bu teklif üzerine "âşık-ı sâdık ve mürid-i maktul-i aşk" olan Abdülmecid ve Cenab-ı Hakk'ın sırlarına mazhar olan Abdülâl: "Götürürüz." diye cevap verdiler. Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî de: "İmdi deve gibi çöküp teslim olun ta arkanıza bineyim." Abdülmecid ve Abdülâl de bu emre uydular. Lakin sırtlarına sanki Kaf Dağı yüklenmiş gibi katiyen harekete mecalleri olmadı. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, bu durumu şu beyit ile ifde eder:

"Beyt

Bir demür ṭaġı delüp boynına almaḳ gibidür

Her kişi ʿāşıḳ olurdı eger āsān olsa"

Hâlbuki Hazret-i Seyyid o zaman onlardan daha zayıf idi. Bunun üzerine Abdülmecid âdap ile hicabından kardeşi Abdülâl'in yanına sokuldu. Bu defa Kamerüddevle teslim oldu. Hazret-i Seyyid, bu kez Kamerüddevle'nin sırtına çıktı. Kamerüddevle de zerre miktar harekete kâdir olamadı. O da gidip Abdülmecid'in yanına oturdu. Bu defa Sütûhiyyûn'dan Abdülvahhap Cevherî: "İnşallah ben tahammül ederim." diye ileriye atıldı. Gerçekten Abdülvahhap Cevherî Hazret-i Seyyid'i sırtına alarak ayağı üzerinde durmaya kâdir olduğunda Hazret-i Seyyid onun omzuna bir parmağını hafifçe dışarı çıkararak bir yumruk atarak: "Deve uru gibi arkanda bir ur olsun, şimdi otur aşağıya." diye buyurdu. O hâlde ziyade harekete kâdir

olmayıp gerçekten sırtında deve örgücü gibi bir ur peyda oldu. Bu, ona Hazret-i Seyyid'den bir yadigâr olarak kaldı. [162]

Şeyh Rekin ile uzun zaman süren sahabetlerinde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin pek çok kerameti müşahede edilmiştir. Yukarıda henüz Seyyid Ahmed el-Bedevî Tanta'ya gelmeden Şeyh Selim Mağribî namında bir zat tarafından keşfen Şeyh Rekin'e onun evine gelip yerleşeceğini haber verdiği zikredilmişti. Bunun dışında Veffâk'ın naklettiği Şeyh Rekin ile münasebettar bazı kerametler vukua gelmiştir.

Nahiye emiri Tanta'ya gelip çadırını kurdurup atları için gasben arpa almak ister. Nahiyede Şeyh Rekin dışında hiç kimsenin arpası kalmamıştır. Bu durumdan korkan Şeyh Rekin bu çekincesini Seyyid'e bildirip onu şikâyet eder. Seyyid ona: "Senden arpa talep edenlere arpam yok ama buğdayım var diye cevap ver." der. Bu şekilde cevap verince emir, Şeyh Rekin'in bu sözüne inanmayarak depoyu açtırır. Görürler ki daha önce arpa ile dolu olan mahzen tamamen buğdaya dönüşmüş. Bu macerayı Seyyid'e haber veren Şeyh Rekin'e Seyyid: "Allah'a şükreyle ki senin arpanı buğday eyleyip seni zalimlerin elinden kurtarıp zulüm ve tehditlerinden seni emin eyledi." şeklinde cevap verir.

Bir gün Seyyid, Şeyh Rekin'e: "Cenab-ı Hak beni büyük kıtlığın zamanına muttali kılmıştır. Şimdi sen ziyade buğday satın alıp biriktir. Bunu yaparsan ümmet-i Muhammed'i uzak yerlere gidip buğday almaktan kurtarırsın. Böylelikle kıtlık zamanında ucuz fiyata Fahr-ı Kâinat (s.a.v.) Efendimiz Hazretlerinin yüzü suyu hürmetine halka dağıtırsın. Şeyh Rekin anlatılan minvalde hareket etti. O derece ki kendisinde ve yakın akrabalarında bir dirhem para bırakmayacak surette tüm servetini buğdaya yatırdı. Kısa süre sonra kıtlık başladı. Şeyh Rekin, *"Ḫalḳ-ı ʿālem nānı cāne tebdīl itmege rāżī olduḳları ḥīnde Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellem efendimiz Ḥażretlerinüñ ḥürmetine cüz'ī fā'ide ile ḫalḳa tevzīʿ eyledi."* [163] Seyyid, Rekin'e: "Ucuz bir fiyat ile halka sat ki kârın bir bölümü kıyamet gününde

[162] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 73b-74b.
[163] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 99a.

sana zâd-ı âhiret olsun.” diye tavsiyede bulunur. Şeyh Rekin de bu emre uyarak cüzi bir fiyatla buğdayı sattığı hâlde eline yine de yüklü miktarda sermaye geçer. Bu defa da bu para ile herkesten hulle, altın gibi değerli eşyayı satın aldı. Şeyh Rekin Allah’ın bahşettiği bu nimetlere mukabil halka büyük sofralar, ziyafetler kurdurur.

Şeyh Rekin, Seyyid’den hacca gitmek için müsaade ister. Seyyid Ahmed el-Bedevî de: “Tevekkül ederek sefere çık.” diyerek ona izin verir. Şeyh Rekin, Hazret-i Seyyid’in huzurunda yere döşenmiş bir aba görüp teberrüken ve uğur getirmesi niyetiyle muska misali canı gibi kendinde saklamak maksadıyla Seyyid’den talep eder. Seyyid Ahmed el-Bedevî, ona: “Korkarım ki onu zayi edip sonra da bu nedamet içerisine giresin.” diyerek abayı vermek istemez. Ancak Şeyh Rekin ziyade taaşşukundan izin almaksızın abayı yanına alır. Şeyh Rekin haccını tamamlayarak dönüş yoluna girer. Akabe namındaki mahalde abanın kaybolduğunu fark eder. Hemen etrafı kontrol ederek abayı aramaya koyulur. Abayı bir devenin ayağının altında toza toprağa bulaşmış hâlde görür. Bu duruma ziyadesiyle üzülüp zâr ü giryân olur. Abayı fevkalade bir ihtimam ve itina ile yıkayarak temizledi. Bir müddet sonra tekrar abayı kaybeder. Evvelki kaybedişinden ziyade üzülerek feryat ü figan içerisinde inleyip durur. Rabb’ine nida edip Seyyid’e dua etmeye başlar. Veffâk bu tabloyu şiir suretinde şu şekilde tasvir eder:

“Naẓm

Cān hicrüñ elinden nice bir ḳane boyansun

ʿUşşāḳa tecellī’-i cemāl eyle efendim

Dil virdiği çün cānā saña yansun

Gün gibi ʿayān ol nice cān gibi nihānsun

Hīç devr-i felek görmemişem ẕerrece mihrüñ

Sen her kime aṣṣı iseñ baña ziyānsun” [164]

Harap ve bîtap bir hâlde Tanta’ya varır. Seyyid Ahmed el-Bedevî’nin dergâhına yüz sürmek emeliyle yanına gelir. Görür ki kaybettiği aba Seyyid’in huzurunda serilidir. Bu manzara karşısında dehşete kapılıp âdeta kendinden geçen Şeyh Rekin’e Seyyid: “Ey Rekin huzursuz olma, sen abayı yıkadıktan sonra biz de onu zayi olmasın diye ahz ettik.” der. [165]

Seyyid Ahmed el-Bedevî’yi ulemadan ziyade münkir olup Allah’ın ilahi kahrına uğrayan pek çok kimse olmuş ve kerametvâri pek çok hadise meydana gelmiştir. Ezcümle Şeyh Ebu Hayyat-ı Nahvî, Seyyid Ahmed el-Bedevî Hazretlerine ziyadesi ile münkirdi. Tanta’ya talebesi ile beraber uğradı. Hazret-i Seyyid’in bulunduğu sathın duvarının dibinde talebesi ile ilmî ders müzakere ederken dersini ve ilmî sohbeti unutmuş, Seyyid Ahmed el-Bedevî’yi şiddetli bir surette öyle bir gıybet etmeye başlamıştı ki tarif olunmaz. Seyyid Ahmed el-Bedevî keşif ve keramet eseri olarak bu durumu müşahede eyleyip duvar dibinde bulunan bu kişilerin üzerine bevl etti. Bunun üzerine Şeyh Ebu Hayyat-ı Nahvî: “Biz ümmetin ulemasındanız, üzerimize bevl etmek insaf mıdır?” dedi. Hazret-i Seyyid buyurdu ki: “Mezhebimizde eti yenilen hayvanın bevli tahir değil midir?” Onlar da: “Tahirdir.” dediler. Hazret-i Seyyid de bu cevap üzerine: “İmdi gıybet ve nemime ölü etini yemek gibidir. Çünkü siz benim etimi yediniz. Bevlimden neden rahatsız oldunuz?” şeklinde cevap verdi.

Yukarıda anılan hadiseyi naklettikten sonra Veffâk, şöyle bir soru-cevap ile zâhir nazarda çirkin görünen bu hadiseyi tadil etmiştir:

Sual: Hazret-i Seyyidin sırf kendine münkir olan kişileri ilzam etmek için onların üzerine bevl etmesini nasıl caiz görelim?

El-cevap: Haşa ki Hazret-i Seyyid onların üzerine bevl etmemiştir. Ancak kendisine münkir olanların bu durumunu ortadan kaldırıp onlara bir ders vermek için

---

[164] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 100a.
[165] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 97b.

fevkalade bir hadise gerekli idi. Bu durum böyle zatlar için kolay değil midir ki onların üzerine bevl yerine tertemiz su veya gülsuyu dökmüş olsun? Ancak o kişiler bu suyu bevl olarak görüp o surette ders almışlardır. Onlar kötü istidatları cihetiyle o suyu bevl olarak görmüşlerdir. [166]

2.8. SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ'NİN ESERLERİ

Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye bazı eserler nispet edilmiş olsa da kesin ve delilli bir şekilde ona ait ve onun telif etmiş olduğu bir eser şu ana kadar tespit edilebilmiş değildir. Bunun yanı sıra ona tabi olan veya talebelerinden herhangi bir kimsenin ondan dinleyerek günümüze ulaştırdığı herhangi bir eser de mevcut değildir. [167] Nitekim Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin irşat ve talim usulünün yazı ve söze dayanmadığı görülür.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin insanları irşat ve terbiyesi genellikle nazarları ile olurdu. İnsanları bu şekilde nazar vasıtasıyla irşat ve terbiye ederek onları riyazet ve mücahedeye muhtaç etmezdi. Bu durum onun İslami hizmet ve imani meşrep itibariyle eser vererek değil de daha çok nazar ve manevi teveccüh yolunu ihtiyar ettiğini gösterir. Böyle bir hizmet tarzı benimseyen bir mürşidin eser telifi ile uğraşmasının beklenmemesi de normaldir. Bununla birlikte Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin de eserine alarak tercüme ve şerh ettiği ve Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye nisbet edilen şiirler vardır.

Her ne kadar Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye ait olduğu herhangi bir bilimsel yöntemle tespit edilen şiirler olmasa dahi ona mensup olanlarca ona ait olduğundan şüphe duyulmayan şiirler vardır. Müntesipleri tarafından rüya veya keşif gibi batınî yollarla veya Seyyid ile kurdukları ruhani bağlar neticesinde bu şiirlerin ortaya çıkmış

[166] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 109a-110b.
[167] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.292.

olduğu düşünülebilir. Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye ait olduğu düşünülen eserlerin bu surette ortaya çıktığı kabul edilebilir.

2.8.1. Evrâd ve Hizb

Bu eserin Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Haşan Hüsnü Paşa, nr. 587 numara ile kayıtlı bir nüshası vardır. Bu hizb ve evrad aynı zamanda Ahmediyye tarikatına mensup olanlarca bir tarikat gelenek ve şartı olarak kabul edilip okunmasına oldukça önem gösterilmektedir. Bu hizbin sabah ve akşam okunması, ona biat edenlerce bir alışkanlık hâline getirilmiştir. Bir bölümü aşağıda verilmiştir:

"Rahmân ve Rahim olan Allah'ın ismiyle başlarım. Efendimiz Muhammed (s.a.v.)'e, âline, ashabına hayır, rahmet ve bereketler (salât ve selâm) ihsan et! Niyet ettikleri şeye yöneldiler. İçlerinde taşıdıklarına (duygularına) karşı kör ve sağır oldular. Rabb'im beni yalnız bırakma! Sen vârislerin en hayırlısısın." [168]

2.8.2. Salavât

Bu risâle, Abdurrahman b. Mustafa el-Ayderûsî tarafından Fethu'r-rahmân adıyla şerh edilmiştir. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin müntesipleri aşağıda vereceğimiz ona ait "Salavat"ı okuyan kişilerin ihtiyaçlarının karşılanacağına ve ona tevessül eden kimsenin Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ikramı olarak hayırlı bir şekilde isteğinin yerine getirileceğine inanırlar.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'nin on altıncı babını, Ahmediyye tarikatına mensup olup biat etmenin usul ve âdâbına ayırmıştır. Bu bölümde bu tarikata hangi şartlarla ve ne gibi aşamalardan sonra biat edildiği ifade edildikten sonra okunması gereken salavat ve dualardan da bahsedilir. Bu dua ve salavatların bizzat Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kendi ifadeleri mi yoksa farklı dua ve hadis kaynaklarından alındığı bilinmemekle beraber eserde oldukça

[168] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.314.

şümullü ve derin manalara sahip külli dua ve salavatlara yer verildiği görülür. Bu dua ve salavatlar bu bölümde tek tek orijinal dili olan Arapça ile verilmiştir. [169]

Salat-ı Bedeviyye'nin bir bölümünün Türkçe meali şu şekildedir:

"Allah'ım, nurani ağacın aslı, Rahmanî kabzanın parıltısı, insani tabiatın en üstünü, cismani suretlerin en şereflisi, Rabbani sırların madeni, ıstıfai ilimlerin hazineleri, asli kabzanın, yüksek seniyyenin ve bütün nebilerin onun sancağına dâhil olduğu yüce rütbenin sahibi olan efendimiz, mevlamız Muhammed'e (s.a.v.) hayır, rahmet ve bereket ihsan et!

Yarattıkların, rızık verdiklerin, ölüm ile yok ettiklerini tekrar dirilttiğin o günde (tekrar) yarattıkların adedince O'na ve âline ve ashabına hayır, rahmet ve bereket ihsan et! Âlemlerin Rabb'ine hamd olsun!" [170]

Bir başka eser içerisinde aşağıdaki duanın da Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye nispet edildiği görülür ki Türkçe karşılığı şudur:

"Allah'ım, nurların nuru, sırların sırrı, ağyarın panzehiri, kolaylık kapısının anahtarı olan efendimiz Muhammed Muhtar'a (s.a.v.), tertemiz ailesine ve en hayırlı ashabına, Allah'ın nimet ve bağışları adedince hayır ve rahmet ihsan et!" [171]

2.8.3. Vesâyâ

Bu eser, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin halifesi Abdül'âl'e hitaben söylediği nasihatlerden meydana gelir. Eserde Allah aşkı, gece ibadeti, zikir, vecd, ahlâk, dervişlik âdabı, tefekkür, zühd, tövbe ve sabrın hakikati gibi konulara temas edilmiştir. Eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde Şehid Ali Paşa, nr. 1397 şeklinde kayıtlı olarak bulunmaktadır. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin bazı şiirleri aynı kütüphanede bulunan Tahir Ağa, nr. 421 numaralı bir mecmuada yer almaktadır.

---

[169] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 120b-126b.
[170] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.297.
[171] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s.298.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'nin on beşinci babını, ilk ve en önemli talebe ve halifesi olan Abdülâl'e ettiği vasiyet ve nasihatlara ayırmıştır. [172] Veffâk bu vasiyet ve nasihatların bir kısmını manzum olarak kaleme almıştır. Bu vasiyet ve nasihatlardan bir kısmına aşağıda yer verdik:

"*Eytāma şefḳat ʿüryāna libās eyle merḥamet-cuʿāna iṭʿāmla ḥimāyet eylemek ġurebāya żuʿafāya ikrām ile ṣiyānet eylemek ʿādetüñüz ola kiʿinde'llāhi taʾālā żāyiʿ olmaduġundan māʿadā maḳbūl olan zümreden olursız yā ʿAbdü'lʿāl ẕikru'llāha müdāvemet üzere olup ṭarfetü'l-ʿayn Ḥażret-i Ḥaḳdan ġāfil olmaġı revā görme ve leyālde bir rekʿat ḳılduġın namāz nehārda biñ rekʿatdan efḍaldür zīnhār fuḳarā'-yı Müslimīnüñ bi'l-külliyye ṭarīḳatlarına inkārdan ḥaẕer üzere olup cümle'-i ṭarīḳ vāḥid gör nitekim ḥadīṣ-i ḳudsīde vārid olmuşdur nihāyet mażmūnı bu ebyātla maʿlūmdur*

Beyt

Ṣanma beni nāẓır olam ṣūrete

Men göñüle nāẓıram ve niyyete

Ṣanma ki sen isteneni güldedür

Genc-i nihān her ne ki var dildedür

Dil dili var içeru dilden dile

Dil dilegini yine dilden dile" [173]

---

[172] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 114a-120b.
[173] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 115a.

2.8.4. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin Şiirleri

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'nin on yedinci babını Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin şiirlerinin tercüme ve şerhine ayırmıştır. Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye nispet edilen ilahi cezbe ve sonsuz aydınlığa mazhar olduğu zaman, âşıklara şifa olacak âb-ı hayat misali bazı şiirleri evvela tercüme ve daha sonra da şerh edilir. Aslı Arapça olan 62 beyit, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin şiir ve tasavvuf kültürüne ne denli vâkıf olduğunu göstermesi açısından da oldukça önemlidir. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, bu babı şu ifadelerle anlatmaktadır:

"Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'ṣ-Ṣamedī Ḥażretlerinüñ ceẕebāt-ı İlāhī ve lemeʿāt-ı nā-mütenāhīye maẓhar olduḳlarında sālik-i mesālik olan ʿuşşāḳuñ dā'-ı derünlaruna şifā-ḫāne'-i ġaybdan eşribe'-i āb-ı ḥayāt-miṯāl olan baʿżı kelimāt-ı ḥikmet-sımātları beyānundadur ki naẓm buyurmuşlardur erbāb-ı ḥāl ve aṣḥāb-ı vecd ve ṣāḥib-maḳāl mābeyninde her bir harfi bir mürşid-i kāmil ve her noḳtası şāhid-i maʿnāya ḥāl ve ḫaṭṭı şāmīl vāḳiʿ olmuşlardur" [174]

Veffâk, Hazret-i Seyyid'in şiirlerinin her bir harfinin birer mürşid-i kâmil mesabesinde, her bir noktasının derin anlam zenginliğinin ifadesi olduğunu vurgulayarak bu baba başlar. Daha sonra her ne kadar böyle bir zatın sözlerini hakkıyla tercüme ve şerh etmekten âciz olsa da "Bir şey bütün bütün elde edilmezse bütün bütün de terk edilmez." sırrıyla böyle bir işe yine Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin manevi keramet, himmet ve duasıyla girişti̇ğini ifade eder. Bu vazifenin zorluğunu bu manzum ifadelerle dile getirir:

"Ḳıṭʿa

Kimseye ḳābil degül cemʿ-i fünūn

Kişi biñ yıl eylese cidd ü ṭaleb

---

[174] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 127a.

Lāzım olan ḥaḳāyıḳı aḫẕ it

Daḫı nefs-i nefīse virme taʿb” [175]

Bununla beraber tam bir nazar ve inayet ile bakanların yine de bu tercüme ve şerhten müstefit olacaklarını da sözlerine ekler. Veffâk, daha bölümün başında, söz konusu şiirleri önce tercüme, daha sonra da şerh edeceğini ifade eder.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, şiirlere dair izah ve şerhleri kendi karihasına ve malumatına istinaden yapmadığını, Allahu Taala'yı şahit göstererek her gece mana âleminde Hazret-i Seyyid Ahmed el-Bedevî'den kaç beyit ders aldı ise o kadar anlayıp yazıya geçirdiğini ifade eder. Ondan aldığı bu manevi derslerin de âdeta taşa nakşedilen nakış gibi kalbinde sabit olarak yazıldığını ve Hazret-i Seyyid'in bu izahatı bittikten sonra kendisinin kesinlikle bunları unutmayarak uyandıktan sonra yazıya geçirdiğini nakleder. Bir gece ondan ders aldıklarına ikinci gece kaldığı yerden şaşırmadan devam ettiğini de sözlerine ekler. Bu usul ile kendisine ders verilenleri hiçbir müsvedde olmaksızın ve temize geçirmeye ihtiyaç olmaksızın kaleme aldığını, yanında onunla beraber olanları şahit göstererek vurgular. Bu durumu aşağıdaki kıt'a ile manzum olarak aktarır:

“Ḳıṭʿa

Ṣanma bu kelāmı şerḥ itdüm

Belki noḳṣānum eyledüm tavṣīf

Sırrı ile o ṣāḥib-i himmet

Şeklüme girüp eyledi taʿrīf” [176]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, bu şekilde kendi tarzına benzeyen bir başka esere, Dede Ömer Ruşenî Hazretleri'nin Hazret-i Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin

[175] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 127b.
[176] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 128a.

Mesnevi'sinde bulunan bir kıssaya "*Çobanname*" adıyla yaptığı şerh ve tercümeyi misal olarak verir. Nitekim sözlerinin devamında Dede Ömer Ruşenî Hazretleri'nin eserini Hazret-i Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin ruhaniyetine isnat ettiğini ifade eder. Hatta bu durumu teyit etmek için şu manzum ifadeleri de ilave eder:

"Naẓm

Meṣnevī kim dinür aña ḳūt-ı rūḥ

ʿĀşıḳ olanlara şarāb-ı ṣabūḥ

Meṣnevī içinde şūbān ḳıṣṣasın

İdüben özinüñ ḥiṣṣesin

Rūşeniyye [177] *himmet idüp ḫūb u ḫaş*

Āyinesinde ḳomayup hīç ġış

Rūḥuna ṭūṭī gibi telḳīn iden

Ḳand söz ile aġzını şīrīn iden

Bilmek içün tercüme iden sözün

[177] Rūşeniyye: XV. yüzyılda Şeyh Dede Ömer Rûşenî tarafından kurulan Halvetiye tarîkatının bir kolu.

Rūşenī şekline ḳoyan kendüzün" [178]

Veffâk, kendisinin de Hazret-i Seyyid'e mensubiyetinden dolayı böyle bir tecelliye mazhar olduğunu vurguladıktan sonra papağan-ayna ilişkisi içerisinde kendisinin bu sözleri aktarma hususunda bir papağan misali, Hazret-i Seyyid'in söylediklerini tekrar etmekten maada bir şey yapmadığını tekrar ifade eder.

İlk olarak bahr-ı münserihte (müfteilün / fâilün / müfteilün / fâilün), revî harfi "hemze" olan on bir adet beyti şerh edeceğini söyleyerek evvela "Tercüme", daha sonra da "Şerh" başlıklarını atarak çalışmasına başlar.

İkinci bölümde bahr-ı kâmilde (mütefâ'ilün / mütefâ'ilün / mütefâ'ilün / mütefâ'ilün), revî harfi "t" olan Hazret-i Seyyid'in on üç beyitlik kasidesini şerh eder.

Üçüncü bölümde İran ve Türk edebiyatında pek kullanılmayan bahr-i tavîlde (feûlün / mefâîlün / feûlün / mefâîlün) ve yine revî harfi "t" olan on beyitlik bir kasidenin şerh ve tercümesine geçilir.

Dördüncü bölümde bahr-i remelde (fâilâtün / fâilâtün / fâilâtün / fâilâtün), revî harfi "y" olan dokuz beyitlik bir başka kasidenin şerhine geçilir.

Beşinci bölümde yine Türk edebiyatında pek kullanılmayan bahr-i basitte (fâilâtün /fâilün / fâilâtün / fâilün), revî harfi "nun" olan on dokuz beyitlik bir başka kasideye geçilerek bu bab tamamlanır.

[178] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 128b.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERCEME-İ MENÂKIB-I SEYYİD AHMED EL-BEDEVÎ

3.1. TERCEME-İ MENÂKIB-I AHMED EL-BEDEVÎ'NİN SEBEB-İ TELİFİ

Seyyid Ahmed el-Bedevî ve tarikatı üzerine yaptığı doktora çalışmasında Derya Baş, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin eserinin 1021 / 1613'te Mısır'ın Tanta şehrine gittiğinde orada Bedeviyye Âsitânesi'nde halife olarak bulunan Hüseyin Efendi'nin kendisine tercüme etmek üzere verdiği Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili menâkıbnâme taslağının Türkçe tercümesi olduğunu kaydeder. [179] Ancak müellifin kendisi, Ahmed el-Bedevî menâkıbnâmesini yazmaya nasıl karar verdiğini eserin mukaddimesinde açık bir şekilde şöyle ifade eder: [180]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, 1021 / 1613'te Diyar-ı Rum'dan Mısır'a gider. Mısır'a vardığı gece Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin halifelerinden Şeyh Hüseyin Kundâkî Hazretleri ile tanışır. Bir müddet sohbet ettikten sonra Şeyh Hüseyin Kundâkî Hazretleri: "Diyar-ı Rum'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi sevenler çoktur, herkese bir hizmet düşmüştür. Sizin de bu diyara gelişinizden muradınız, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatını Arapçadan Türkçeye tercüme etmek olmak lazım gelir." diye buyurur. Bu teklif karşısında Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, o esnada kendisinin bu nimete nail olmak istidadından uzak olduğunu mülahaza eder. Tam üç yıl Mısır'da kalır. Bir muradının husulünü beklerken bir gece, rüyasında Seyyid Ahmed el-

[179] Baş, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, s. 9.
[180] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 2a-3a.

Bedevî'nin mevlid-i şeriflerinde Hz. Muhammed'i (s.a.v.), yanında evlat ve ashabı ile birlikte evliyaların da hazır bulunduğu bir mecliste görür ki o gece Berat Kandili imiş. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) etrafında mahşeri andıran bir divan kurulmuş. Bu divanda herkesin ameline göre eline bir hüccet, vesika verildiğini görür. Kendisi de bu divanda Hz. Muhammed'den (s.a.v.) inayet ricasında bulunduğunda Hz. Muhammed (s.a.v.), Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye: "Ona sen hüccet ver." diye buyurur. Veffâk, yalvaran gözlerle boynunu bükerek Seyyid Ahmed el-Bedevî'den ricada bulunur. Seyyid Ahmed el-Bedevî ise: "Bizden talepte bulunan, bizim hizmetimizde kusur etmez." der. Bunun üzerine Veffâk, dehşetle korkuya kapılır. Seyyid Ahmed el-Bedevî, Şeyh Hüseyin Kundâkî'ye müteveccih olduğunda, o da: "Kendisine inha ettim ancak ihmal ettiler." der. Daha sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî bir defa mübarek cübbe-i şeriflerini Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin üzerine örtüp tebessüm ederek: "Menâkıb-ı şerifimi Türkçeye tercüme etmeye çalış, muradına ben kefalet ettim." diyerek bir kere kudret nazarıyla arz-ı cemal ettikten sonra bir anda tamamen ortadan kaybolur. İşte tam o esnada Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî "Allah!" diye bir çığlık atıp hâlâ Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mübarek heykelleri ve nurlu simaları karşısındaymış gibi hissederek gözyaşları içinde uykudan uyanır.

Bu son derece etkileyici ve ilginç rüyayı gördüğü günün ertesinde Hüseyin Efendi'nin halifeleri olan Receb Efendi ile görüşüp menâkıb-ı şerifi taleb edip çalışmaya başlar. Veffâk, menâkıbı yazarken çoğunlukla Şeyh Şennavî Hazretleri'nin derlediği menâkıb-ı şeriften, Şeyh Abdulvehhab Şaranî'nin *Tabakât-ı Kübrâ ve Suğrâ* ile *Minen* adlı belağatlı eserlerinden, özellikle İbn-i Hacer ve İmam-ı Suyutî Hazretleri'nin telifat ve tasnifatlarından, Özbek es-Sufî'nin *Nisbe Şerife* adlı eserinden yararlanarak kuvvetli senet ve delillerle meydana geldiği muhakkak olan harikulade rivayetleri özetleyerek yazmaya başladığını ifade eder.

Müellifin künyesinden onun Nakşidendîliğe bağlı bir tasavvuf erbabı olduğu anlaşılmaktadır. Mısır'a ilim tahsili için geldiğinde Şeyh Hüseyin Kundâkî Hazretlerinin: "Diyar-ı Rum'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi sevenler çoktur, herkese bir hizmet düşmüştür. Sizin de bu diyara gelişinizden muradınız, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatını Arapçadan Türkçeye tercüme etmek olmak lazım gelir." diye

kendisine yaptığı teklifi, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, o esnada kendisinin bu nimete nail olmak istidadından uzak olduğu mülahazasıyla kabul etmez. Yaklaşık üç yıl sonra gördüğü rüya neticesinde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin menâkıbnâmesini yazmaya başlar. Dolayısıyla müellifin bu eseri kaleme almasının nedeni Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin diyar-ı Rum'da tanıtılmasıdır. Hedef kitle, Türkçe konuşan Anadolu insanıdır.

3.2. TELİF Mİ TERCÜME Mİ?

Elimizdeki eserin en dikkat çekici özelliği, müellifin daha eserin girişinde hangi kaynaklardan yararlanarak eseri kaleme aldığını tek tek ifade etmesi, eser boyunca hangi bilgiyi nereden, hangi kaynaktan aldığını da ifade etmekten kaçınmamasıdır. Nitekim aşağıdaki satırlarda Veffâk, eseri ne şekilde yazdığını anlatmış, eseri yazarken kullandığı ana kaynakların isimlerini sıralamış ve eserin sonunda yer alan Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye ait şiirler ile ilgili bilgileri açık bir şekilde nakletmiştir:

"Ertesi gün uykudan uyanıp kendime geldikten sonra Hüseyin Efendi'nin halifesi olan Recep Efendi Hazretleri ile görüşüp menakıb-ı şerifi talep edip başladım. Recep Efendi Hazretlerinin emirlerine istinaden o ulu sultan olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin manevi feyiz ve ihsan ile dolu olan menkıbelerini bu çok kusurlu fakir, genellikle Şeyh Şennavî'nin derlediği menakıb-ı şeriflerinden, Şeyh Abdulvahhab Hazretlerinin *Tabakat-ı Kebir*, *Tabakat-ı Kebir* ve *Minen* adlı belagatlı eserlerinden, İbni Hacer ve İmam-ı Süyûtî Hazretlerinin eserlerinden alarak vaki olduğu güçlü delil ve senetlerle sabit olan harikulade rivayetleri özetleme suretiyle ifade ettim. Ayrıca Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin mübarek lisanından dökülen birçok beyti de alarak tercüme ve şerh ettim." [181]

[181] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 4b-5a.

Eserde müellifin zaman zaman kendi yazdığı şiirlere yer vermesi ve yararlandığı kaynaklara neredeyse her alıntı yaptığı zaman atıfta bulunması esere bir telif eser, dahası bir biyografi / inceleme / araştırma üslubu kazandırmıştır. Bu husus, bir açıdan esere oldukça bilimsel bir çalışma olma özelliği vermiş ve daha sonra Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili yapılacak çalışmalarda eserin kaynak ve temel eser olarak kullanılmasını sağlamıştır. Eserin 14 ayrı nüshasının farklı kütüphanelerdeki mevcudiyeti de bu duruma bir delil mahiyetindedir.

Eserde yavan bir tercüme üslubundan ziyade kimi bölümlerde bilimsel, kimi bölümlerde ise edebî bir anlatımın görülmesi, eseri tercüme eser olma hüviyetinden kurtarmış, esere telif eser havası kazandırmıştır.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, bu eseri yazarken eserin Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili olarak yazılmış belli bir kitabın tercümesi olduğunu eserinin herhangi bir yerinde belirtmemiştir. Eserin orijinal olarak Arapça veya Farsça olarak birebir aynısı olarak gösterilebilecek herhangi bir telif eser de şu ana kadar tespit edilmemiştir. Bu bilgi, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin eserini belli bir eserin tercümesi olmaktan ziyade Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili –yukarıda kendi ifadeleri ile adlarını aktardığı– elde edebildiği Arapça veya Farsça eserlerden bulabildiği bilgi, belge, yazılı veya sözlü kaynaklardan istifade ederek telif ettiği bir eser olma yönünün daha ağır bastığını gösterir.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatının son kırk bir yılını geçirdiği ve vefat ettiği yer olan Mısır'ın Tanta şehrinde bulunması ve orada iken bu eseri telif etmeye karar vermesi, bu tarikat ve tasavvuf hareketinin en yoğun ve canlı bir şekilde yaşandığı mekânda olması, müellifin eseri telif ederken orada bulunan sözlü kültürün canlı atmosferinden de istifade ettiğini gösterir.

Eserin sonunda, bir zeyl olarak Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin istiğrak hâlinde iken söylediği beyitler, şiirlerin orijinallerine sadık kalınarak olduğu gibi önce aktarılmış, sonra tercüme edilmiş, daha sonra müellifin kendi ifadesi ile "Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ruhaniyetlerinden istimdat edilerek" şerh edilmiştir. Bu

bölümde müellif, önce orijinali Arapça olan asıl metni vermiş, sırasıyla "Tercüme" ve "Şerh" diye başlıklar açarak beyitleri tek tek tahlil etmiştir. Müellifin beyitleri şerh ederken yaptığı yorumlar ve kullandığı dil, tasavvuf kültür ve edebiyatına ne derece vâkıf olduğunu göstermesi itibari ile dikkate şayandır. Müellifin yaptığı bu şiir şerhleri onun edebî ve tasavvufi birikim ve yetkinliğinin seviyesini göstermesi itibariyle oldukça ehemmiyetlidir. Ayrıca bu bölümün esere ilave edilmesi esere kısmen bir şerh kitabı olma özelliği de kazandırmıştır.

3.3. ESERİN ADI

Tezimize konu olan eserin tespit edilebilen tüm nüshaları incelendiğinde şu şekilde bir isimlendirme yapıldığı görülür:

İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları nüshasında "*Terâcim-i Seyyid Ahmed el-Bedevî",* Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları nüshasında "*Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî",* İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, arşiv numaraları 129, 532, 534, 626, 708 olan nüshalarda "*Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî",* Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi nüshasında diğer tüm nüshalardan farklı bir olarak "*Futûhâtu'l-Ahmediye*" adıyla kaydedilmiştir. Yaptığımız inceleme neticesinde "Seyyid Muhammed el-Veffâk Üsküdârî" adıyla kaydedilen eserin aynı metin olduğu anlaşılmıştır. Süleymaniye nüshasında "*Tercüme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî"* Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi nüshasında "*Menâkıbü'l-Aleviyü's-Seyyid Ahmed el-Bedevî*", Ankara Üniversitesi, DTCF Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölümü, Koleksiyonunda "*Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî"* adıyla kaydedilen eserin 150b-243b varakları arasında bulunan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin şiir şerhleri bölümü ise "*Şerh-i Vâridât-ı Ahmed el-Bedevî*" adıyla müstakil olarak kaydedilmiştir. Yapılan inceleme neticesinde bu bölümün diğer nüshalar ile aynı metin olduğu ve diğer nüshalarda on yedinci babı teşkil eden bölüm olduğu, söz konusu bölümün bu kütüphanede farklı bir adla kaydedildiği anlaşılmıştır. Milli Kütüphane-Ankara, Nevşehir Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk Kütüphanesi nüshasında "*Menâkıbu Seyyid*

Ahmed el-Bedevi" şeklinde Diyanet İşleri Başkanlığı Merkez Kütüphanesi Yazma Eserler Koleksiyonu nüshasında "*Tercüme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî"* şeklinde isimlendirmede bulunulduğu tespit edilmiştir.

Eserin nüshalarının dokuzunda "terceme / tercüme / terâcim" ifadelerinden biri kullanıldığı için en çok tercih edildiği görülen "*Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî"* isimlendirmesi tezimizi hazırlarken tercih ettiğimiz eser ismi olmuştur.

3.4. ESERİN YAZILIŞ TARİHİ

Eserin telif tarihi Veffâk'ın kendi ifadesi ile: "himmet-i şerīfleriyle üç sene'-i kāmile diyār-ı Mışırda sākin olup…" [182] dediği tarihten sonra olacağı için ayrıca "ṣāḥib-i te'līf ider Ḥaḳ ʿalīmü'l-ʿallāmdur ki ol gün ki bu miskīn bu menāḳıb-ı pür-mevāhibi itmām eyledüm sene sitte ve ʿaşrīn ve elf cemāziye'l-evvelinüñ yigirmi dördüncü güni ki işeyndür ki gice ṣubḥa ḳarīb beyne'n-nevm ve'l-yaḳaẓa bu beyt-i şerīfleri nükātı bu faḳīre cānib-i rūḥāniyyetlerinden keşf oldı" [183] ifadelerinden hareketle eserin 1024 / 1615 yılında yani müellifin ölümünden üç sene önce kaleme alındığı sabit olur.

3.5. NÜSHALARIN TASNİF VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Klasik edebiyatta yazma eserlerin neşrinde nüshaların tasnifi; müellif hattı ya da müellif hattına en yakın nüshayı tespit açısından oldukça önemlidir. Yazma eser kütüphanelerinin katalogları tarandıktan sonra eserin tespit edilen nüshaların varsa istinsah yeri ve zamanı, yazma eserin ketebe, ferağ, temellük, vakfiye, mütalaa gibi kayıtları tarafımızdan dikkatle incelenmiştir. Üzerinde çalıştığımız Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* adlı eserinin kütüphane, katalog ve kaynak taramaları sonucunda toplamda 14 nüshası tespit

[182] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 3a.
[183] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 202a.

edilmiştir. Eserin nüshalarının dijital kopyalarına -yurtdışında bulunan nüshalar hariç- ulaşılmış ve kütüphane kayıtlarında aşağıda verildiği şekilde künyeleri kaydedilmiştir:

İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Arşiv No: Or. 7705

Bu nüsha, Mehmed el-Veffâk Nakşibendî Üsküdarî adıyla ve "*Terâcim-i Seyyid Ahmed el-Bedevî"* şeklinde kayıtlı olup eserin diğer bilgilerine ulaşılamadı.

Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Arşiv No: Ms.or.oct.2128

Eser, "*Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî",* Mehmed el-Veffâk Nakşibendî Üsküdarî şeklinde kayıtlıdır. Varak sayısı 142, satır sayısı 19'dur. Yazı türü nesih olup istinsah tarihi olarak 1117 / 1706 yılı kaydedilmiştir. Boyutu (dış iç) 215x130-165x80 mm'dir. Müstensih olarak herhangi bir isme rastlanılmamıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 129

"Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî", Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî şeklinde kayıtlıdır. Varak sayısı 212, satır sayısı 15'tir. Yazı türü nesih olup müstensih olarak herhangi bir isme rastlanılmamıştır. İstinsah tarihi olarak 1244 / 1828 yılı kaydedilmiştir. Boyutu (dış iç) 245x175, 170x110 mm'dir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 532

"Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî", Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî şeklinde kayıtlıdır. Varak sayısı 208, satır sayısı 19'dur. Yazı türü nesih olup müstensih olarak herhangi bir isme rastlanılmamıştır. İstinsah tarihi olarak 1021 / 1612 yılı kaydedilmiştir. Boyutu (dış iç) 235x160, 170x95 mm'dir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 534

"Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî", Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî şeklinde kayıtlıdır. Varak sayısı 211, satır sayısı 13'tür. Yazı türü nesih olup nüshanın müstensihi Yakup Baba adlı bir zattır. İstinsah tarihi olarak 1264 / 1848 yılı kaydedilmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 626

"Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî", Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî şeklinde kayıtlıdır. Varak sayısı 102, satır sayısı 21'dir. Yazı türü nesih olup telif tarihi olarak 1051 / 1641 yılı kaydedilmiştir. Müstensih olarak herhangi bir isme rastlanılmamıştır. Boyutu (dış iç) 200x145, 150x90 mm'dir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 708

"Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî", Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî şeklinde kayıtlıdır. Varak sayısı 156, satır sayısı 17'dir. Yazı türü rik'a olup müstensih olarak herhangi bir isme rastlanılmamıştır. İstinsah tarihi olarak 1271 / 1854 yılı kaydedilmiştir. Boyutu (dış iç) 200x130, 160x90 mm'dir.

Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Arşiv No: 06 Hk 4267

Bu nüsha, diğer tüm nüshalardan farklı bir isimle "*Futûhâtu'l-Ahmediye*" şeklinde kaydedilmiştir. Yaptığımız inceleme neticesinde eserin diğer nüshalarla aynı metin olduğu anlaşılmış olup "Seyyid Muhammed el-Veffâk Üsküdârî" adıyla kaydedildiği tespit edilmiştir. Şemseli, zencirekli, kahverengi meşin ciltlidir. Serlevha müzehhep renkli ve şekilli cetveller mürekkepledir. Söz başları ve keşideler kırmızı, üzerine beyaz kâğıt yapıştırılmış bir cildi vardır. Kâğıt türü olarak rutubet lekeli esmer abâdî kullanılmıştır. Varak sayısı 207+1, satır sayısı 15'tir. Yazı türü harekeli nesihtir. Müstensih olarak herhangi bir isme, istinsah tarihi olarak herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Boyutu (dış iç) 210x125-150x65 mm'dir.

İstanbul Kütüphanelerinde bulunan Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları, Hacı Mahmud Efendi (Süleymaniye Ktb.) No. 4520

Bu nüsha, "*Tercüme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî"* şeklinde Mehmed Vifâk Hıfzî-yi Üsküdarî adına kayıtlıdır. Bu nüshada müstensih olarak da Mehmed Vifâk ismi gösterilmiştir. Kâğıt olarak beyaz, kalın kâğıt kullanılmıştır. Arkası meşin, üstü bez kaplı cilttir. Varak sayısı 150, satır sayısı 17'dir. Yazı türü nesihtir. İstinsah tarihi olarak herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Boyutu (dış iç) 260x170 mm'dir.

Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, Zeytinoğlu Koleksiyonu, 43 Ze 1090

Bu nüsha "*Menâkıbü'l-Aleviyü's-Seyyid Ahmed el-Bedevî*" şeklinde, Seyyid Muhammed el-Vaffak en-Nakşibendî adıyla kayıtlıdır. Varak sayısı 185, satır sayısı 15'tir. Müstensih ismi olarak herhangi bir isme rastlanılmamıştır. İstinsah tarihi olarak da herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Konya Mevlâna Müzesi, Kütüphanesi Kataloğu, No: 54

Varak sayısı 104 olup satır sayısı 21'dir. Yazı türü nesih olup müstensih olarak Dervîş Mehmed Hıfzı Üsküdârî adı kaydedilmiştir. İstinsah tarihi olarak herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Ankara Üniversitesi, DTCF Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölümü, Koleksiyon: Mustafa Con A 716/1, Konu No: 922

Bu nüshanın 1b-150a varakları "*Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî"* şeklinde, 150b-243b varakları arasında bulunan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin şiir şerhleri bölümü ise "*Şerh-i Vâridât-ı Ahmed el-Bedevî*" adıyla müstakil olarak kaydedilmiştir. Yapılan inceleme neticesinde bu bölümün diğer nüshalar ile aynı metin olduğu ve diğer nüshalarda on yedinci babı teşkil eden bölüm olduğu, bu kütüphanede farklı bir adla kaydedildiği anlaşılmıştır. Varak sayısı 243, satır sayısı 15'tir. Yazı türü harekeli nesihtir. Müstensih olarak Dervîş Mehmed Hıfzı Üsküdârî adı kaydedilmiştir. İstinsah tarihi olarak herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Milli Kütüphane-Ankara, Nevşehir Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk Kütüphanesi, 50 Ür 216

Bu nüsha "*Menâkıbu Seyyid Ahmed el-Bedevi*" şeklinde, Dervîş Muhammed Üsküdarî adıyla kayıtlıdır. Kâğıt türü olarak taç arma filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Mıklebli, yeşil renk bezli mukavva cilt içerisindedir. Cetveller kırmızıdır. Varak sayısı 205, satır sayısı 18'dir. Yazı türü taliktir. Boyutu (dış iç) 235x160-155x100 mm'dir. Müstensih olarak herhangi bir isme, istinsah tarihi olarak herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı Merkez Kütüphanesi Yazma Eserler Koleksiyonu, 297.092 İSC

Eser, Şeyh Mehmed Vifâkî en-Nakşibendî el-Üsküdârî adıyla kayıtlıdır. Eserin özellikleri şu şekildedir: Eserin 1b varağı altın yaldızlı, mihrabiyeli, tezhipli, tığ işlemeli, serlevhalı, metnin etrafı çift altın yaldızlı bordürlü, çift siyah ve tek kırmızı cedvelle çerçevelenmiş olup sayfa kenarları da kırmızı cedvelle çerçevelenmiş, cümle sonları gülleri altın yaldızlı, konu başlıkları, bablar, şiir ve kıta kelimeleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kâğıt; krem renkte filigranlı kâğıt olup mürekkep rengi siyah ve kırmızıdır. Eserin 1a varağında Muhammed Râgıb b. eş-şeyh es-Seyyid Ahmed tarafından yazılan Mehmed Emin Paşa tarafından vakfedildiğine dair 1331 / 1912-13 tarihli vakıf kaydı ve altında okunmayan iki mühür vardır. Varak sayısı I+1a-208a, satır sayısı 15'tir. Yazı türü nesihtir. Boyutu (dış iç) 220x150mm, 150x100 mm'dir. Telif tarihi olarak 24 Cemâziyelevvel 1026 (30 Mayıs 1617) tarihi kaydedilmiştir.

3.6. NÜSHALARIN SEÇİLMESİNDE İZLENEN YÖNTEM

Klasik edebiyatta metin neşri ile ilgili yapılacak olan çalışmalarda öncelikle yapılması gereken, eserin nüshalarının tespit edilmesidir. Üzerinde çalışılacak eserin nüshalarının tespitinde ise birincil kaynak, yayımlanmış ya da yayımlanmamış olan kataloglardır. *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* ile ilgili çalışmaya karar verildikten sonra yurt içi ve yurt dışında bulunan kütüphanelerin katalogları taranarak

eserin ulaşabildiğimiz nüshalarının -yurt dışında bulunan nüshalar hariç- tamamının dijital kopyaları elde edilmiş ve yukarıda belirtildiği şekilde bu nüshaların tasnifi yapılmıştır.

Yaptığımız incelemeler neticesinde eserin en eski nüshasının İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları bölümünde, 532 arşiv numarası ile kayıtlı olan nüsha olduğu anlaşılmıştır. Bu sebepten dolayı eser transkribe edilirken bu nüsha esas alınmıştır. Söz konusu eserin varak sayısı 208 olup satır sayısı 19'dur. Yazı türü olarak nesih kullanılmıştır. Herhangi bir müstensih ismine rastlanılmamıştır. İstinsah tarihi olarak 1021 / 1612 yılı kaydedilmiştir. Ancak bu tarihin eserin telif edilmeye başlanan tarih olabileceği ihtimali güçlüdür. Boyutu (dış iç) 235x160, 170x95 mm'dir.

3.7. NÜSHALARIN OKUNMASINDA İZLENEN YÖNTEM VE İMLA HUSÛSİYETLERİ

Metinde Türkçe mensûr ve manzûm bölümlerin okunmasında dikkate aldığımız kriter XVII. yüzyıl Anadolu Türkçesi dil husûsiyetleridir. Türkçe kelime ve eklerin imlâsında ihtilaf bulunan durumlarda ise nüshalardaki ortak imla dikkate alınmıştır.

Metnin varak numaraları köşeli parantez ile gösterilmiştir: [15 a] , [28 b] gibi. Çalışmamızda âyet, hadis ve dualar transkribe edildikten sonra *italik* olarak yazılmıştır. Metindeki âyetlerin mealleri Diyanet Vakfı Yayınları tarafından Ankara'da 2006 yılında basılan *Kur'ân-ı Kerîm Meali* adlı eserden yararlanılarak dipnotta verilmiştir. Dipnotlarda parantez içerisinde sadece sure adı ve âyet numarası verilmekle yetinilmiştir. Keza dua ve hadislerle ilgili kısımlar da *italik* olarak yazılıp tercümeleri yapıldıktan sonra dipnotta verilmiştir. Ancak müellifin anlamlarını bizzat kendisinin verdiği Arapça ve Farsça ifadelerin anlamları ayrıca verilmemiştir.

Metnin içinde geçen başlık olarak düşünülebilen bölümler ile "**cümleden biri**" "**Ḳıṭ'a**", "**Beyt**", "**Şiʿr**", "**Ḳıṭ'a-i Mü'ellif**" "**Ve mine'lʿacāyib**", "**Tercüme'-i kelām-ı mezbūr**" gibi ifadeler büyük harfle başlatılmış, koyu harflerle yazılmıştır.

Çalışmamızda yaygın olarak kullanılan çeviriyazı sistemine uyulmuştur. Bu konu ile ilgili kitap, makale ve sözlüklerden istifade edilmiştir.[184]

Metinde Arapça, Farsça kelime ve eklerin yazımında Prof. Dr. İsmail Ünver'in "Yazım Birliği Üzerine Öneriler" indeki esaslara uyulmuştur. [185]

Mısra başları ve özel isimler büyük harfle yazılmış, özel isimlere gelen ekler kesme işareti ile ayrılmamıştır.

Farsça vâv-ı ma'dûleler uzun a'dan önce üst konumda (ˇ) işareti ile gösterilmiştir.

İyelik eklerinde düz ünlüler yerine yuvarlak ünlüler kullanılmıştır: benüm, anuñ, senüñ gibi.

Harf-i cerler bir kelimeye harf-i ta'rîf (elif-lâm) vasıtasıyla bağlanmışsa izâfet durumu ve çizgiler korunmuştur: fī'l-ḥāl, ḳalbe'l-ʿayān, sulṭānü'l-İslām ve'l-Müslimīn vb.

Arapça ön ek konumundaki olumsuzluk edatları (lâ, lem) isim ve fiillere kısa çizgi eklenmiştir: lā-yʿaḳıl, lā-yemūt, lā-yezāl, lem-yezel, vb.

---

[184] Bk. Ahmet Tanyıldız, "Süreli Yayınlar Bağlamında Bazı Çeviri Yazı Sorunları", **Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları**, Volume 2/3 Summer 2007, ; Cem Dilçin, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1983; İsmail Ünver; "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1,; Mertol Tulum, **Tarihi Metin Çalışmalarında Usul**, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000; Mertol Tulum, **Osmanlı Türkçesi,** Kapı Yayınları, İstanbul 2013; Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2002.; Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000; İsmail Ünver; "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1; **Türkçe Sözlük**, TDK Yayınları, Ankara 2011.

[185] İsmail Ünver; "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1.

Türkçe bildirme ekleri "*-dır –dir"* aslına bağlı kalınarak "*-dur –dür"* şeklinde okunmuştur.

İsim ve fiillerden önce gelen ek görevindeki Farsça olumsuzluk edatları (bī, nā) kısa çizgi (-) kullanılarak kelimelere eklenmiştir: bī-behre, bī-iştibāh, bī-edebāne, bī-ḫaber, nā-mütenāhī, nā-yāb, nā-ehil.

Eserin yazıldığı tarihte noktalama işaretleri kullanılmadığından metin çevirisinde metnin aslına sadık kalınarak noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Birleşik kelimeler arasında bir çizgi (-) konulmuştur. Bunun dışında herhangi bir noktalama işareti kullanılmamıştır.

Tercih edilen nüshanın metni; yer yer harekeli olarak yazılmış, eserin büyük bir bölümünde ise hareke terk edilmiştir. Eser nesih yazı türü ile kaleme alınmıştır. Diğer nüshalarda yazı farklılıkları olduğu gibi bu yazılarda ünlülerin yazılışı, ünlülerin ön ses, iç ses, son ses olarak kullanımları ile ünsüzlerin ifade ediliş şekilleri, nazal (ñ)'nin kullanımı, şahıs eklerinin kullanımı, yapım ve çekim eklerinin kullanımında da yazım farklılıkları görülmektedir.

3.8. ESERİN BÖLÜMLERİ

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî; besmele, hamdele, salvele bölümleri ile eserine başlar. Sonra eserinin mukaddime kısmında Arapça "Der Medḥ-i Server-i Sulṭān-ı Kā'ināt" serlevhalı dört beyitlik bir naat yazar. Daha sonra sebeb-i telif bölümüne geçerek neden bu eseri kaleme aldığını detaylı bir şekilde anlatır. Bu eseri yazarken Allah'tan yardım ister ve bunu "Ḳıṭʿa-i der Münacātü'l Müellif" serlevhalı bir münacat ile dile getirir.

Müellif, bu bölümde kimlerden ve hangi eserlerden yararlanarak eserini ne şekilde kaleme aldığını ifade eder.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, eserinin yazılış macerasını anlattıktan sonra eserini on yedi bab üzerine bina ettiğini ifade eder ve kısaca bu babların özetini verir. Buna göre:

Birinci Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin nesebi, ailesi ve kardeşleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilir, Seyyid'in nesebi Hz. Muhammed'e (s.a.v.) kadar silsile şeklinde aktarılarak seyitliği ispatlanır. Müellif, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin seyitliği konusundaki bilgileri farklı kaynaklardan karşılaştırmalı olarak değerlendirir.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin fiziksel özellikleri de teferruatlı bir şekilde bu bölümde dile getirilir.

İkinci Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin doğumu ve babası ile birlikte Mekke'ye gidişleri anlatılmıştır. Bu bölümde Fas'ta doğan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin doğumu ve ilk çocukluğu anlatılır. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin babası Şerif Ali'nin gaybî bir işaret neticesinde -Ahmed el-Bedevî, daha yedi yaşındayken- Fas'tan Mekke'ye gitmeye karar verdiği detaylı bir şekilde anlatılır. Şerif Ali, ailesi ile birlikte Mekke'ye gitmeye karar verdiğinde, Fas'taki evini ve mülkünü terk edip Hicaz'a doğru yolculuğa çıkar. Seyahat boyunca konakladıkları her yerde Arap kabileleri tarafından izzet ve ikram görerek ağırlanırlar. Yolda rastladıkları her kabile onları ağırlayıp ikramda bulunmak istedikleri için uğradıkları her yerde bir müddet kalmak mecburiyeti hâsıl olur. Bu sebepten ancak dört sene sonunda, 607 / 1210 tarihinde Mekke-i Mükerreme'ye varabildikleri ifade edilir. Veffâk, Ahmed el-Bedevî'nin daha çocukken yaşadığı bu yolculuk üzerine şu beyitleri söyler:

"Naẓm-ı Ḳıṭʿa

Ḥaḳ ʿināyet idicek ṭıfl-ı cenīn

Baṭn-ı ümmideyken olur lābüd saʿīd

Ger hidāyet olsa Ḥaḳdan yaḳīn

Pīr iken olur saʿādetden baʿīd"[186]

Üçüncü Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ağabeyi Şerif Hasan ile birlikte Mekke'den Irak'a gidişleri anlatılır.

Dördüncü Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin tasavvuf halkasına nasıl dâhil olduğu ve bağlı bulunduğu tasavvuf silsilesindeki şeyhler anlatılır. Burada devrin önemli tasavvuf büyüklerinin adları anılarak Seyyid'in kimlerden etkilenerek tasavvuf yoluna girdiği aktarılır.

Beşinci Bab'da Hazret-i Seyyid'in tekrar Irak'tan Mekke'ye dönüşleri beyan edilir. Buna göre; Ahmed el-Bedevî'nin, Seyyid Ahmed er-Rifâî'nin manevi âlemde davetiyle Irak'a gittiği anlaşılıyor. Mekke'deki bu döneminde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin zahirî âlemle temasının zayıfladığı, daha çok manevî âlemde yaşadığı, ibadet ve zühde meylinin arttığı ifade edilir. Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin maceralarla dolu Irak seyahati, 634 / 1236 tarihinde Mekke'ye dönmesi ile sona erer.

Altıncı Bab'da Mekke'den Mısır'a ve Mısır'dan Tanta'ya teveccühleri anlatılır. Tarikat ehlinin seyahat ve kararlarının çoğunda manevi canipten gelen ihtarlar ile hareket ettikleri gibi Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin de böyle bir ihtar ile Mısır'ın kuzeyinde, o zaman küçük bir köy olan Tanta'ya teveccüh ettikleri bu bölümde aktarılır ki bu olay, metinde şu ifadelerle anlatılır:

"Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳaddese sırrehu'l-ḳavī Ḥażretlerine menāmlarında hātıf-ı ġaybī'-i Raḥmānīden bir nidā irişüp Yā Aḥmed ne ṭurursun iḳlīm-i Mışırda Ṭanṭa nām maḥalle var anda iḳāmetüñ muḳarrer ḳıl" [187]

Tanta'ya ilk geldikleri sırada yaşanan bazı kerametler de yine bu bölümde anlatılır.

---

[186] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 10a.
[187] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 20a

Yedinci Bab'da Hazret-i Seyyid'in "sütûh" denilen damda geçen hayatı aktarılır. Bu bölümde Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kimi kaynaklarda "Seyyid el-Bedevî es-Sütûhî" olarak da adlandırılmasına vesile olan sütûhta geçen hayatı, burada mazhar olduğu kimi kerametler ve yaşadığı kimi olaylar anlatılır. Nitekim Seyyid'in damdan neredeyse hiç inmeyerek tüm zamanını burada ibadet ve taatle geçirdiği anlaşılıyor ki Veffâk şu ifadelerle bu tarzda geçen yaşamına dikkatleri çekmiştir:

"Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz fevḳe's-saṭḥ leyl ü nehār ayaġ üzre ṭurup semāya nāẓır ve dīde'-i ḳudret-bīnleri dā'imā ḥāżır idi ve mübārek gözlerinüñ siyāhı āteş miṣālinde olup ke'ennehu bir çerāġ söndükde fürūẖte idi gāh-bī-gāh belki her gāh ḳırḳ gün ne ekl ve ne şürb ne menām ile āşinālıḳ iderdi ve irşād ü terbiyeleri naẓar-ı kimyā eṣerleri ile idi ki herkes mess-i vücūdın ol cevher-i nā-yāba mülāḳī ḳılsa fī'l-ḥāl ḳalbe'l-ʿayān müyesser olup ḥāl-i redīden ḥāl-i ʿazīze vüṣūl müyesser olurdı" [188]

Yine bu babta yüzünü sürekli peçe ile örten Seyyid'in yüzünü görmek için çok ısrar eden Abdulmecid namındaki talebesi ile yaşadığı keramet anlatılır:

"Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu bu kerre rū-yı pür-envārından refʿ-i niḳāb idüp ʿarż-ı cemāl eyledi ʿAbdu'lmecīd Ḥażretleri çūn ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ idi tāb-ı dīdāra ṭāḳat getürmeyüp bir kerre ʿaşḳ ile naʿra'-i 'yā hū' ile ʿālemi memlū ḳılup teslīm-i rūḥ eyledi raḥmetu'llāhi ʿaleyhi" [189]

Müellif bu durumu aşağıdaki beyitlerle de ifade etmiştir:

"Ḳıṭʿa-yı Mü'ellif

Terk-i cāndan ṭālib-i cānān olan ẖavf itmesün

Vaṣla meyl iden kişi hicrāndan ẖavf itmesün

---

[188] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 23a.
[189] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 24a.

Her ki ḳılmaḳ istese Yūsuf-liḳālar ṣoḥbetin

Bir dem evvel cān virüp iḫvāndan ḫavf itmesün" [190]

Sekizinci Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kerametleri detaylı bir şekilde anlatılır. Bu babta anlatılan başlıca kerametler şu şekilde özetlenebilir: gayptan haber alma ve gaybı keşif, diyar-ı küfürde bulunan esirlerin kurtarılması, tayy-ı mekân ya da tayy-ı arz, dirileri öldürmek ve ölüleri diriltmek, hastalara şifâ vermesi, peçe ile örtülü olan yüzünde zâhir olan kerameti, gıdasız ve uykusuz kalmaya tahammülü, muarızlarının cezalandırılması… gibi. Bu bölüm hacim itibariyle eserin en geniş bölümlerindendir.

Dokuzuncu Bab'da Hazret-i Seyyid'in mutasavvıflar ve şeyhler arasında bilinen kerametleri beyan edilmiştir. Bu bölüm bir önceki babın devamı niteliğindedir.

Onuncu Bab'da Hazret-i Seyyid'in vefatına yakın zamanda ve vefatından sonra meydana gelen kerametleri anlatılır. Bu bölüm de bir önceki babın devamı niteliğindedir.

On Birinci Bab'da Hazret-i Seyyid'in kendisinden sonra gelen kırk bir halifesi teferruatlı bir şekilde ve kaynak gösterilerek anlatılır. Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye satıh günlerinde arkadaşlık etmiş olan ve "sütûhîler" olarak da adlandırılan halifeleri ve bunların halifelik süreçleri, ayrıca bu zatların kerametleri bu bölümde aktarılır.

On İkinci Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin "sütuh"ta sohbetlerine nail olan aziz ve değerli zatlar anlatılır.

On Üçüncü Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin "sütûh" dışında yolundan giden sahib-i hâl olan kişiler ve onların etrafında yaşanan kerametler anlatılır.

---

[190] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 25b.

On Dördüncü Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin vefatından sonra geleneksel hâle gelip her sene Tanta'da gerçekleştirilen mevlidin iptal edilmesi ve yapılmaması için çalışan sefih insanların nasıl keramet eseri olarak öldükleri anlatılır.

On Beşinci Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk halifesi olan Abdulâl Hazretleri'ne ettiği nasihatler anlatılır. Bu bölümde müellif, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk halifesi olması itibariyle "Halife Abdülâl" olarak da anılan bu ilk talebeyi tanıtır ve halefine ettiği nasihatleri evvela mesnevi nazım şekliyle yazdığı 30 beyit ile ifade eder, daha sonra da tek tek bu nasihatleri sıralayarak yorumlar. Aşağıdaki beyitler anılan bölümden alınmıştır:

"Ṣanma beni nāẓır olam ṣūrete

Men göñle nāẓıram ve niyyete

Ṣanma ki sen isteneni güldedür

Genc-i nihān her ne ki var dildedür

Dil dili var içeru dilden dile

Dil dilegini yine dilden dile

Kimde ki yoḳ derd degül merd-i dīn

Merd odur ki anda ola derd-i dīn

ʿAşḳ erinüñ dirligi erden cüdā

Meẕhebi ḥaḳ milleti dīn-i Ḫudā

ʿAḳlı ṣalup ʿaşḳıla al ḥayreti

Sūziş ile derde degiş fikreti

Men bilürem dimegi terk eyle var

Ḳo yerine niçün bilmezemi zīnhār

Her kişinüñ ʿaybını yiter gözet

Bilür iken özüñi bilmez düzet " [191]

On Altıncı Bab'da Ahmediyye Tarikatı'na biat etmenin şartlarının neler olduğu ifade edilir. Bu bölümde müellif, tarikata dâhil ve mensup olma usul ve âdâbını uzun uzadıya anlatır.

On Yedinci Bab'da Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye nispet edilen ilahi cezbe ve sonsuz aydınlığa mazhar olduğu zaman âşıklara şifa olacak âb-ı hayat misali bazı kelimatı evvela tercüme ve akabinde şerh edilir. Aslı Arapça olan 62 beyit, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin şiir ve tasavvuf kültürüne ne denli vâkıf olduğunu göstermesi itibari ile ehemmiyetlidir.

Veffâk'a göre bu şiirlerin erbab-ı hâl ve ashab-ı vecd arasında her bir harfinin birer mürşid-i kâmil kadar kıymeti vardır. Ayrıca şiirlerin her bir noktası derin anlamlara şahittir. [192] Veffâk bu bölümde layıkıyla bu şiirleri şerhe müstaid olmadığını

[191] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 114b-115a.
[192] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 126b.

ancak ehl-i hakikatin onu anlayışla karşılaması gerektiğini temenni eder ve bu istirhamını şu beyitlerle dile getirir:

"Ḳıṭʿa

Kimseye ḳābil degül cemʿ-i fünūn

Kişi biñ yıl eylese cidd ü ṭaleb

Lāzım olan ḥaḳāyıḳı aḫẕ it

Daḫi nefs-i nefīse virme taʿb " [193]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî ilerleyen satırlarda bu şiirleri şerhe girişirken bunu kendi kabiliyet ve birikimine dayanarak değil Seyyid Ahmed el-Bedevî'den her gece manevi âlemde birkaç beyit ders alarak takrire tekmil müyesser olduğunu dile getirir. Aşağıdaki bölüm bu manayı ifade eder:

"Ḥażret-i Seyyidüñ enfās-ı ḳudsiyyelerinden bī-behre olmaz erbāb-ı maʿḳūle ve aṣḥāb-ı ʿuḳūle maḫfī ve pūşīde olmaya ki bī-behre şerḥ ve taḳrīr eyledügimi kendü ḳarīḥamdan eylemiş olam böyle degüldür Ḫudā Kerīm ve ʿAlīmdür ki her gice cenāb-ı siyādet-me'āb ḥażretleri ʿālem-i ḥālde ḳaç beyt şerḥ olunmaḳ mümkün ise anı bir cerīdeye taḥrīr ḳılmaḳ ile baña tefhīm iderler idi ' kennaḳşi fī'l-ḥacar ' [194] *ḳalbimde ṯābit olup taḥrīre tekmīl müyesser olunca ferāmūş eylemez idüm leyle'-i ṯānide ebyāt-ı eczā'yı taʿlīm ḳılduḳlarında evveli mestūr olup āḫiri mekşūf olırdı bu ḥāl ile itmāmı müyesser olmuşdur"* [195]

Veffâk daha sonra bu durumu manzum olarak şöyle aktarır:

---

[193] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 127a.
[194] "Taş üzerindeki nakış gibi…"
[195] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 127b.

"Ḳıṭʿa

Ṣanma bu kelāmı şerḥ itdüm

Belki noḳṣānum eyledüm tavṣīf

Sırrı ile o ṣāḥib-i himmet

Şeklüme girüp eyledi taʿrīf" [196]

Bu bölüm Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye has tasavvuf anlayışını yansıtmaktan ziyade genel tasavvufi ölçütler çerçevesinde şerh edilir. Şiirler genellikle seyr-i sülûk mertebeleri, nefis ve varlık mefhumları ve Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hususi hayatı ve manevi terakkiyatı üzerinde durularak yorumlanır.

Veffâk'ın Seyyid Ahmed el-Bedevî'ye ait beyitleri ne şekilde tercüme ve şerh ettiğini göstermesi açısından aşağıya bir bölüm konulmuştur:

" Beyt

Kullu hāẕā ṣaḥḥa lī ḫālikī

Bi-intisābī li-niyyetī'l-ʿArabī

tercüme *bu ẕikr olunan ḥālātı kendümden dimedüm belki vicdānumdan ṣādır olmuşdur ḥattā Ḫālıḳdan işāret ve Nebī-yi ʿArabīye intisābum sebeb olmuşdur*

şerḥ *cenāb-ı siyādet-me'āb ḳudduse sırruhu ṭarīka'-i tevḥīde vāḳiʿ olan kelām-ı şerīfleri ki bir nice şeriʿatı ve ṭarīḳatı ve bir nice ḥaḳīḳatı ve maʿrifeti beyānı mutazammın naḳl buyurduḳlarından ṣoñra intisāblaruñ beyān buyurdılar ve baʿdehu bu fevā'id-i mevāyid-i İlāhiyye ki benden sālikīne naḳl ve taḥrīr ile şerḥ ve taḳrīr olundı ki lisān-ı ḳāl ile degül belki lisān-ı ḥāl ile idi ve ḥāl daḫi maḳām mertebesinden ḳā'im-maḳām olup emr-i Ḥaḳ ile ḳalbüm āyīne-miṣāl mücellā olduḳda nefs-i nāṭıḳā*

[196] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 127b.

ḳuvvet-i rūḥ-ı Muḥammediyye ile nuṭḳa gelüp tekellüm eylemişdür ve ḥaḳāyıḳ-ı tevḥīdi ol neş'e ile beyān eyledüm buyururlar ve bu cümle feżā'ile bā'iṣ Ḥażret-i Faḫr-ı Kevneyn ve Nebī-yi Ḥarāmeyn ve Resūlü'ṣ-ṣeḳeleyn ʿaleyhiṣṣalātu vesselām efendīmiz Ḥażretlerine intisāb ḥasebiyledür ki ol sulṭān-ı nebī-yi ʿArabdur ki veṣṣalāt u vesselām cenāblarınadur deyu āḫir ḳaṣīdede olan beyti ki maḳṭaʿdur Ḥażretüñ şān-ı şerīflerine maḥall-i ṣalāvātda ẕikr buyurdılar" [197]

3.9. ESERİN DİLİ VE ÜSLUBU

Klasik Türk Edebiyatında nesir üslubu, başlangıçtan günümüze üç farklı üslupta gelişimini sürdürmüştür. Bunlar; sırasıyla sade nesir, orta nesir ve süslü nesirdir. [198] Her eser, çeşitli özellikleri ile bu üsluplardan birine yakınlığıyla değerlendirilebilir. "Son dönemde 'sâde' ve 'süslü' olmak üzere ikili tasnifler de görülmekle beraber, ders kitaplarında, Eski Türk Edebiyatı el kitaplarında genellikle sâde, orta ve süslü olmak üzere üçlü tasnif baskın gelmektedir." [199]

Fahir İz, *Eski Türk Edebiyatında Nesir* adlı eserinde nesir tasnifini; "sade, süslü, orta" olmak üzere üç başlık altında ele almıştır. İz, menâkıbnâmeleri "halkın konuştuğu dili esas tutan sade nesir" [200] kategorisinde değerlendirmiştir. Bu

---

[197] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 177a-177b.

[198] Ayrıntılı bilgi için bk. Agâh Sırrı Levend, **Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri**, TDK Yayınları, Ankara 1972, s. 21; Harun Tolasa, "Divan Nesri", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977, C.2, s. 341-344; Mine Mengi, "Eski Türk Edebiyatında Nesir: Gelişimi ve Kaynakçası", **TALİD**, İstanbul 2007, C.5, Sayı 10, s. 43-76; Süleyman Çaldak, "Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı)", **Eğitim**, Ankara 2006, Yıl 7, Sayı 75-78, s. 74-90; Fahir iz, **Eski Türk Edebiyatında Nesir**, Akçağ Yayınları, Ankara 1996, s. V-XXII; Mustafa İsen, "Estetik Nesir", **Türk Edebiyat Tarihi**, C.2, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s. 81-90; Sait Okumuş, "Klâsik Türk Edebiyatında XV. ve XVI. Yüzyıl Nesir ve Nâsirlerine Bakış", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 18, C.4, 2011, s. 86-118; Recaizâde Mahmut Ekrem sade, müzeyyen ve âlî üslûp olarak üç gruba ayırmıştır. Kâzım Yetiş, **Talim-i Edebiyatın Retorik ve Edebiyat Nazariyatı Sahasında Getirdiği Yenilikler**, AKMB Yayınları, Ankara 1996, s. 223; Cihan Okuyucu-Ahmet Kartal-Fatih Köksal, **Klasik Dönem Osmanlı Nesri**, Kesit Yayınları, İstanbul 2009, s. 11-33.

[199] Kılıç, Atabey "Klâsik Türk Edebiyatında Tarz-ı nesir Üç müdür?" **HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi**, Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu Özel Sayısı, Yıl 2, Sayı 3, 2016 s. 51.

[200] İz, Fahir, **Eski Türk Edebiyatında Nesir**, Akçağ Yayınları, Ankara 1996, s. V-VI.

değerlendirmeye göre Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin incelediğimiz eserini bu sınıfta görebiliriz.

Öte yandan Fahir İz, "orta nesir" kavramını izah ederken "Bu yazı dili halkın konuşma dilinden epey ayrılmıştır. Yine de sadece lafız sanatları ile hüner göstermek amacı güdülmemiştir. Yazar, esas olarak anlatmak istediği şeyin peşindedir. Yabancı söz ve tamlama oranı yazardan yazara değişir. Kimi yazarlar, ara sıra seci merakına da kapılırlar." [201] ifadelerini kullanır. Bu bilgiler doğrultusunda *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'nin konuşma dilinden epeyce uzaklaştığı söylenebilir. Yer yer eserde müellifin lafız sanatlarına da müracaat ettiği görülür. Ancak esas itibariyle Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, anlatmak istediği ve okuyucuya iletmek istediği mesajın peşinde olup Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi insanlara tanıtmak istemektedir.

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, her ne kadar "terceme" türünün sınırları içerisinde görülse de müellifin herhangi bir eserin aslına tamamen sadık kalarak değil de serbest çeviri şeklinde ve farklı kaynakları bir araya getirip bunları derleyerek eserini oluşturduğu görülür. Bu itibarla eseri sadece bir "tercüme" eser olarak değil, bu yönüyle bir "terceme-i hâl" olarak da değerlendirebiliriz.

Veffâk'ın amacı; "Ḥüseyin Ḳundāḳī Efendī Ḥażretleriyle müşerref olup eṣnā-yı kelāmdan ṣoñra vilāyet-i Rūm'da Ḥażret-i Seyyid'üñ eḥibbāsı çoḳdur herkese bir ḫidmet şevḳ olunmuşdur sizlerüñ daḫi bu diyāra gelmeden murādıñuz Allāhu ʿalem Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'lʿālī Ḥażretlerinüñ behce'-i şerīflerini lisān-ı ʿArabdan Türkīye tercüme eylemek içün olmaḳ gerekdür" ve "kendülere inhā eyledüm" [202] ifadesi ile kendisine tevdi edilen Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi "vilāyet-i Rūm'da Ḥażret-i Seyyid'üñ eḥibbāsı" na tanıtmaktır. Bu açıdan bakıldığında eserin yazılma amacının o günün şartlarında halkın anlayabilmesi olduğu düşünülebilir.

[201] İz, **Eski Türk Edebiyatında Nesir**, s. XIII.
[202] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 3a.

Ancak müellifin üslubunun bölümden bölüme farklılaştığı, dahası çoğu zaman konuşma dilinden oldukça uzaklaştığı görülür.

Örneğin aşağıdaki ifadeler anlaşılır bir dille yazılmıştır:

"Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ mināresi ve bāḳiyesi üzere bir ʿālim degse daḫi ol ʿālimüñ niyyetiyle ḳalbinden niyyet bi-emri'llahi taʾālā elbette ol ẓālime bir belā lāḥıḳ olub maʿlūm şerrinden emīn olup manṣūr ve muẓāffer olur bu ecildendür ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu Ebū'r-reyyāt ile daḫi muḳalleb olmışlardur" [203]

Müellifin, 14. Osmanlı padişahı Sultan I. Ahmed'i tarif ve tavsif ettiği aşağıdaki bölümde kullandığı oldukça uzun cümlelerde, Klasik edebiyatta sıkça karşımıza çıkan süslü ve secili bir üslup tercih ettiği anlaşılır:

"Sulṭān-ı selāṭīn-i cihān ve ḫāḳān-ı zemīn ü zamān felek-i rifʿat-ı ḥūrşīd ṭalʿat-ı ḳamer-maḳarr ʿaṭṭār-ı dehr ʿuṭārid-i hüner nāhīṭ-i bezm-i behrām rezm-i müşterī ʿunvān-ı keyvān-ı eyvān sulṭānü'l-İslām ve'l-Müslimīn ḳāmiʿü'l-küfret'il ve'l-müşrikīn sulṭānü'l-ʿaẓam ḫāḳānü'l-muʿaẓẓam mevlā-yı mülūkü'l-ʿArab ve'l-ʿAcem Süleymān-ı zamān ṣāḥib-ḳırān-ı devrān Sulṭān Aḥmed Ḫān İbni Sulṭān Meḥmed Ḫān ibni Sulṭān Murād Ḫān İbni Sulṭān Selīm Ḫān…" [204]

Yine menâkıbnâmenin sahibi olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin her bab başında uzun tamlama ve ifadelerle, mübalağalı bir şekilde övüldüğü görülür. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin her bab başında Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi tarif ve tavsif ettiği bölümlerde oldukça süslü bir dil, Arapça ve Farsça tamlamalarla yüklü, tumturaklı bir ifade tarzı tercih ettiği görülür. Aşağıdaki ifadeler bu tarza örnektir:

"Muḳtedā-i ehl-i ṭarīḳat ve pīşvā-yı aṣḥāb-ı ḥaḳīḳāt ve ġavvāṣ-ı biḥār-ı maʿrifet le'al-şināṣ-ı ḥikmet-i Ḥażret-i Eḥadiyyet maḥrem-i Kaʿbe'-i hüviyyet server-i ehl-i

[203] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 7a.
[204] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 5a.

hidāyet sulṭān-ı serīr-i velāyet meşāyiḫ-i kibāruň nādire-i āṣrı şerīfü'l-ʿAlevī Ebū'l-ʿAbbās Seyyidinā Es-seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri..." [205]

"Sulṭān-ı serā'-perde-i yaḳīn ve ḫāḳān-ı çār-bālīş-i yaḳīn mübāriz-i meydān-ı mücāhedet ve mücāhid-i eyvān-ı müşāhedet-i ʿāmil kārgāh-ı hidāyet-i ʿālem bārigāh-ı ʿināyet maẓhar-ı envār-ı İlāhī ve maẓhar-ı esrār-ı nā-mütenāhī mensūb-ı neseb-i ʿAlevī ve ḳuṭb-ı ʿālem Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse'llāhu rūḥehu ve nevvere żāriḥehu Ḥażretleri…" [206]

"*Ḥażret-i sulṭān-ı velāyet-i teslīm ve ḫāḳān-ı eḳālīm-i rızā-i selīm şemʿ-i bezm-i meḥāfil ʿuşşāḳ-ı pākizān çerāġ-ı ṣubḥ-ı şebistān-ı şādıḳān pīşvāy-ı ehl-i saʿādet meşhur-şode'-i rūz-ı ḳıyāmet bürhān-ı mevhibe-i tecrīd sulṭān-ı maʿrifet-i tevḥīd ṣāḥib-i tertīb-i āşā'ir-i ilāhī ve beşaret-dehende'-i niʿmet-i nā-mütenāhī dost-dār-ı dostān-ı Ḥażret-i ilāh ve muḥib-i muḥibbāñ-ı dergâh-ı hidāyet ü muḥabbet dergāh-ı hidāyet-penāh ve ṣādıḳ-ı ṣādıḳān-ı perverdigār-ı bī-iştibāh ve ʿāşıḳ-ı ʿāşıḳān-ı dest-gāh ḳā'im-maḳām-ı esrār-ı ʿAlevī Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri…*" [207]

Eserde müellifin, zaman zaman ya kendi yazdığı şiirlere yer verdiği ya da meşhur şair, fazıl veya âlimlerden iktibaslar yaptığı görülmektedir. Bu bölümler genellikle "kıt'a-yı müellif", "şiir-i müellif", "beyt", "beyt-i müellif", "mısra", "rübai", kıt'a" serlevhasıyla verilmektedir. Aşağıda buna bir örnek verilmiştir:

"Şiʿr

Saʿādet burcuna geldi ʿaṭā red

Cihān oldı serāser şād u ḫurrem

---

[205] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 6a.
[206] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 14a.
[207] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 64a-64b.

Muḳārin oldı mihre māh-ı tābān

Żiyā baḫşın oldı māha şems-i aʿẓam" [208]

"Beyt

İmrenme görüb serc -i pilāvuň ümerānuň

Ḫūn-ı cigerinüň eşeridür fuḳarānuň" [209]

Şairin özellikle kendi şiirlerini eserin sair bölümlerine nispetle daha sade ve anlaşılır bir dille yazdığı görülmektedir. Aşağıdaki mısralar Veffâk'a aittir:

"Ḳıṭʿa-yı Mü'ellif

Terk-i cāndan ṭālib-i cānān olan ḫavf itmesün

Vaṣlı meyl iden kişi hicrāndan ḫavf itmesün

Her ki ḳılmaḳ istese Yūsuf-liḳālar ṣoḥbetin

Bir dem evvel cān virüb iḫvāndan ḫavf itmesün" [210]

"*Ḳıṭʿa-i Müellif*

Seyyid Aḥmed kim o vālā-yı menzilet-i ʿālī-himem

Ṭayr şeklinde ḫalāṣ eylerdi nice biň kişi

Olmaz ise bir esīrüň mülk ile mālı ne ġam

---

[208] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 21a-21b.
[209] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 88a.
[210] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 22a.

Cān ile ḳılsun teveccüh kim olur feryād-resi" [211]

Eserde Arapça, Farsça ibâre ve sözcüklerin kullanımı Türkçe kelimelere nazaran oldukça fazladır. Eserde söz dizimi ve ek sistemi dışında bütün dilsel öğelerde Arapça ve Farsçanın Türkçeye nispetle, ağırlığı açıkça hissedilmektedir. Eserde kullanılan ikili terkiplerin [212] yanı sıra üçlü [213] ve dörtlü [214] terkiplerin de bolca kullanıldığı görülür.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin genel olarak kullandığı dil; Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun bir şekilde kullanıldığı, uzun cümlelere sıkça yer verildiği, eserin kimi bölümlerinde ise o dönemde bu dili kullananların bile bir defada okuyup anlamaya muvaffak olamayacağı ölçüde birikim ve kültür gerektiren Osmanlı dönemi Türkçesidir. XVII. yüzyılın Osmanlı Türkçesi sınırları içerisinde yazılmış olmasına rağmen, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de Arapça ve Farsça kelimelerin toplam yoğunluğu, Türkçe kelimelere nispeten çok daha fazladır. Bu durum, dönemin nesir özellikleri ve üslubu hakkında fikir vermesi bakımından dikkate şayandır.

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'den aktarılan aşağıdaki cümleler, yukarıda belirtilen durumu göstermesi açısından yeterli olacaktır. Bu cümlelerde altı çizili ve koyu renkli olarak verilen fiiller ve ekler dışında neredeyse Türkçe kökenli hiçbir unsur bulunmamaktadır:

*"Ḥażret-i Şeyḫü'l-İslām ʿalā'l-ıṭlāḳ ve muḳtedā-yı enām-ı bi'l-ittifāḳ Şeyḫ Cemāle'ddīn ibni Ḥacer Ḥażret**lerinüñ** duḫter-zāde**leridür anlardan** mervī**dür** ki Ḥażret-i Ebū'l-liṣāmeyn ūstād-ı ʿaẓam ve ḳuṭb-ı muʿaẓẓam mürşid-i ümem Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażret**leridür** ki bāʿiṣ-i tertīb ü teşyīd dergāh-ı felek-i destgāh**ları olduḳdan ṣoñra bir nice** müddet terbiye-i mürīd**üñ** sālikīn ü tilāmīẕe'-ı*

[211] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 28a.
[212] Örnekler için bk.: meşāyiḫ-i kibārdan ve ʿulemā'-yı aḫyārdan ve evliyā'-yı ebrārdan, recul-i cāhil.
[213] Örnekler için bk.: meşāyiḫ-i ḫāliṣü'l-fuād, merġūb-u ʿarṣa'-i muḥabbet, cümle'-i dünyā ve māfīhā, maẓhar-ı muʿcize'-i Nebeviyye, server-i ehl-i hidāyet, sulṭān-ı serīr-i velāyet.
[214] Örnekler için bk.: ṣāḥibü'l-eyvāne'l-ʿaẓīm-i meşhūr, ġarīḳ-i deryā-yı mevvac-ı Sübḥānī, meşāyiḫ-i kibāruñ nādire'-i āṣrı, Sulṭān-ı serā'-yı perde'-i yaḳīn.

müstaʿīdīn ʿömr-i şerīfleri mādāmki ḥayātda idiler Ḥażret-i Seyyidüñ merḳad-ı münevvereleri mālzemesine maṣrūf olup hergiz fuḳarā vü ṭālibīn ü sālikīnden bir kimesne cenāb-ı şerīflerinden ẕerre miḳdārı elem-zede olmayup neşne-i ġurūrdan bir şemme lāyıḥ olmamış idi sene-i ṣelāṯe ve ṣelāṯīn ve sebʿa mi'ete ẕi'l-ḥicce sinüñ yigirminci güni ki yevmi's-sebtdür raḥmet-i Raḥmāna vāṣıl oldılar raḥmetu'llāhi ʿaleyhi cülūs-ı hümāyūn saʿādet-maḳrūnları tārīḫinde fevt olup dār-ı beḳāya rıḥletleri zamānına gelince müddet-i ḫilāfetleri elli sekiz sene olmış idi ḳudduse sirruhu ve nevvere ṣarīḥehu" [215]

"Bu cümleden biri Şeyḫ Vehībdür ki ʿAbdü'lʿāl Ḥażretleri anuñ nāḥiye'-i Berşūm-ı Kübrādan taʿyīn buyurmuşlardur bunlar daḫi keẕālik aṣḥāb-ı süṭūḥdandur ve taʿyīn olunan mevżiʿde medfūndur kerāmāt-ı ʿāliyyelerinden biri budur ki ẕalemeden veyāḫūd aʿdādan nāḥiye'-i mezbūreyi nehīb ve ġāret eylemek murād eyleseler ol nāḥīyenüñ ḫalḳı cümle'-i māmeleklerin ve nisvānların ḥalīların götürüp ḳubbenüñ içine rāygāñ vaż iderler idi meẕālimden bir ferdüñ ḳudreti zehresi yoḳdur ki iṭāle'-i yed eyleye şöyle ki taʿaddī ḳaṣd eyleyüp dest-dırāzlık eyleyeler bi-emri'llāhi taʾālā elleri ḳuruyup aʿżāları teşeyyuḫ olur." [216]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin eserinde kullandığı üslup incelendiğinde Arap ve Fars dillerine ait kelime, kalıp, terkip vs. düzeyindeki kullanımlar dışında âyet-i kerime, hadis-i şerif, cümle, atasözü, dua, kelam-ı kibar kabilinden de pek çok ifadeye rastlamak mümkündür. Aşağıda, eserin farklı bölümlerinden bu tip ifadelere örnekler verilmiştir:

Aşağıdaki paragrafta tüm cümle, tamlama ve ekler tamamen Arapça ve Farsça olarak kurulmuştur:

[215] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 64b-65a.
[216] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 76b-77a.

“ Ṣalavātu u taḥiyyāt-ı ṣāfiyāt ve teslimāt-ı zākiyāt [217] *ve āfitāb-ı ḫūrşīd-i āsmān-ı risālet ve māh-ı münīr-i felek-i celālet mālik-i mesned-i ‘ vemā erselnāke ’* [218] *ṣadr-ı ṣuffe-i ‘ levlāk ’* [219] *ʿunvān-ı dīde’-i ‘ raḥmeten li’l-ʿālemīn’ ʿayān-kerde-‘i ‘ kuntu nebiyyen ve ādem beyne’l-mā’i ve’ṭṭīn ’* [220] *maḥrem-i ṭarancāne’-i ‘ lī maʿallāh ’* [221] *maḥrem-i Kaʿbe’-i dergāh-ı saʿādet destgāh-ı bāʿis-i ẓuhūr-ı kevn ü mekān ve sebeb-i āferīde’-i zemīn ü zamān ü ʿarż u āsmān ṣallāllāhu ʿaleyhi ve ʿalā ālihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn* ” [222]

Müellif, yine eserde Arapça ve Farsça şiir, atasözleri ve deyimlere de sık sık yer vermiştir:

“Der Medḥ-i Server-i Sulṭān-ı Kā’ināt

Yā ḥabībe’l-ʿArabī ente lebībü’l-kevneyn

Yā nebīyye’l-Ḳureyşī ente ḥabībü’l-Mevlā

Yā faṣīḥe’l-medenī ente edībü’l-üdebā

Yā Süheyle’l-Yemenī ente mürebbiye’l-fużalā ” [223]

Aşağıdaki kalıp dualar da Arapça olarak verildiği gibi eserin pek çok yerinde benzer dua ve kalıp ifadeler kullanılmıştır:

“yesserā’llāhu mā-yürīdü mā-yeşā’” [224]

“eẓheri mine’ş-şems” [225]

---

[217] “Risalet semasının güneşine tertemiz selam ve safi salat olsun.”
[218] “Seni … gönderdik.” Kur’an-ı Kerim, 41 /107
[219] “Sen olmasaydın…”
[220] “Âdem su ile toprak arasında iken ben peygamberdim.”
[221] “Allah benimledir.”
[222] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 2a.
[223] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 2a.
[224] “Allah onun dilek ve isteğini ona müyesser eylesin.”
[225] “ …güneşten daha zâhir”

“el-ḳaṭreti tedillu ʿala’l-ġadīr ve’l-ḥafineti tedillu ʿala’l-bedri’l-kebīr” [226]

“Beyt

“Bālā-yı sereş zi hūşmendī

Mī yāfet sittāre bülendī” [227]

“Zebān-ı berīde be-gunci nişiste ṣummun bukmun” [228]

“men lem yezuk, lem yaʿrif ” [229]

“şey’en li’llāh” [230]

“nefeʿenā’llāhe berekātuhu ve enfāsehu ve iʿāẕenā min sū’i’l-iʿtiḳād āmīn” [231]

3.9.1. Deyimler

Her dilin en önemli anlatım ve ifade vasıtalarından olan deyim, sözlüklerde “genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” [232], “belli bir anlama gelmek üzere iki veya ikiden artık kelimeden meydana gelmiş söz öbeği” [233] ve “en az iki kelimeden oluşan, kelimelerin genel olarak mecaz anlamla kullanıldığı ve bir kavramı ifade etmek için kurulmuş özel anlatım kalıbı; tabir” [234] olarak tanımlanmaktadır.

---

[226] “Damla, denize delalet eder; bir parıltı da hilale delalet eder.”
[227] “Onun akıl dolu yüce makamı en yüksekteki yıldızları bile aydınlatır.”
[228] “Bir köşede oturmuş, sağır ve dilsiz bir şekilde…”
[229] “Tatmayan bilemez.”
[230] “Allah rızası için bir şey!”
[231] “Allah bizi bereketlerinden ve nefeslerinden faydalandırsın ve bizi çirkin itikatlardan muhafaza eylesin.”
[232] **Büyük Türkçe Sözlük,** Türk Dil Kurumu, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 651.
[233] **Dil Bilim Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1949, s. 57.
[234] Nurettin Albayrak, **Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2010. s.139.

Deyimler, "bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek, görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısacası, maddi ve manevi kültürünü" [235] yansıtmaktadır. Deyimler, anlatımı güç soyut durumları, olayları somut kavramlarla örneklendirirken nükteli anlatım tarzıyla kızılan, yadırganan, eleştirilmek istenen kişi ve durumları dile getirmekte kolaylık sağlamaktadır. [236]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, eserinde Türkçe olarak toplamda 10, Arapça da 6 tane deyim kullanmıştır. Aşağıda, eserde kullanılan deyimler tablo hâlinde verilmiştir:

Tablo 1: Eserde Geçen Türkçe Deyimler

TÜRKÇE DEYİMLER			
naʿra ur-	**4 a**	derde giriftār ol-	**62a**
yola revān ol-	**17 a**	göz yumup aç-	**67b**
şikār ḳılayum der iken kendüsi yine kendü ḥīlesiyle şikār ol-	**18 a**	Yüz ṭut-	**82 a**
ḫāk-i pāylarına yüz sür-	**20 b**	ḳılı ḳırḳ yar-	**140 a**
altını üstine it-	**54 a**	ḫāk ile yeksān it-	**61 b**

Tablo 2: Eserde Geçen Arapça Deyimler

ARAPÇA DEYİMLER		
"eẓheri mine'ş-şems"	" …güneşten daha zâhir"	**25 b**
"eẓherün mine'ş-şems ve ebyenün mine'l-ems"	"Güneşten daha açık ve dünden daha kati"	**57 b**

[235] Doğan Aksan, **Türkçenin Gücü**, Bilgi Yayınları, Ankara 2003, s. 91.
[236] Doğan Aksan, **Türkçenin Gücü**, s.136.

"kennaḳşi fi'l-ḥacar"	"Taş üzerindeki nakış gibi…"	**128a, 44a**

3.9.2. Atasözleri

Atasözü, "atalarımızın uzun gözlem ve tecrübeleri sonucu oluşan birtakım genel kuralların öğüt biçiminde veya hikmetli sözlerin kalıplamış hâli" [237] olarak tanımlanır. Atasözleri, çok değişik konu ve kavram alanlarını, bazen düşünüp de sözle dile getiremediğimiz olguları büyük bir başarıyla sahneleyerek anlatmaktadır.[238]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de hiç Türkçe atasözü kullanmamıştır. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, eserinde Arapça 7, Farsça 4 atasözü kullanmıştır. Müellif genellikle bu atasözlerini; aktardığı bilgi, duygu veya düşünceyi kanıtlamak, pekiştirmek, güçlendirmek amacıyla kullanmıştır. Müellif atasözlerinden sonra genellikle "masadakınca, masdakınca, mazmununca, mefhumunca, mucibince" gibi kalıp ifadeler kullanmıştır.

Aşağıda, eserde kullanılan atasözleri tablo hâlinde anlamları ve geçtiği varak numarası ile beraber verilmiştir:

Tablo 3: Eserde Geçen Arapça Atasözleri

ARAPÇA ATASÖZLERİ		
Orijinal ifade	**Türkçe karşılığı**	**Vr. No**
"men lem yezuk, lem yaʿrif"	Tatmayan bilemez.	**12 b**
"eẓẓāhiru ʿunvānü'l-bāṭın"	Zâhir batının aynasıdır.	**107 b**
"evveluhā cünūn evseṭuhā fünūn ve āḫiruhā sükūn"	Başta cünûn, ortada fünûn, sonda sükûn.	**110 b**

[237] İskender Pala, **Sözün Özünden Dünden Bugüne Atasözleri**, Kapı Yayınları, İstanbul 2013. s. V.
[238] Doğan Aksan, **Türkçenin Gücü**, s.148.

"himmetü'r-ricāl taḳleʿu'l-cibāl"	Büyüklerin himmeti dağları yerinden oynatır.	**129 a**
"eşşeyi ke'ş-şeyī"	Bir şey bir şeye benzer.	**130 a**
"el-veledu sırri ebihi"	Çocuk, babasının sırrıdır.	**131 b**
"li külli cedīdin leẕẕetā"	Her yeni zevkli olur.	**136 a**
"keşfi'rricāl ḥayżi'n-nisā'"	Allah dostlarının keşif ve kerametleri kadınların âdetine benzer.	**147 b**
"el-cennetu taḥte'l mekārihi"	Cennet zorlukların ardından gelir.	**158 a**

Tablo 4: Eserde Geçen Farsça Atasözleri

FARSÇA ATASÖZLERİ		
Orijinal ifade	**Türkçe karşılığı**	**Vr. No**
"neẕr neyāmed nekbet āmed"	Adak gelmedi, musibet geldi.	**77 b**
"Beyt min beyti nist iḳlīmest"	Bir evden bir başka eve taşınmak başka bir diyara göçmek manasına gelmez.	**147 a**
"el-ḳelilu yedullu ʿalā'l-keẕīr"	Az, çok olana delil olur.	**152 a**

3.9.3. İktibaslar

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de çeşitli vesilelerle iktibaslar yaptığı görülmektedir. Bu iktibaslar çoğu zaman âyet veya hadis-i şerif olabileceği gibi kimi zaman da kelam-ı kibar nev'inden meşhur şairlerin güzel şiirlerinden veya sözlerinden alıntılar suretindedir. Bu iktibaslar da metin içerisinde genellikle tanık gösterme, duygu ve düşüncelerini takviye ederek okuyucuyu ikna etme amacıyla kullanılmıştır.

Aşağıda bu iktibas türleri ve metinde nerelerde geçtiği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir:

3.9.3.1. Âyetler

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de Klasik Türk edebiyatının ana kaynaklarından bir olan Kur'ân-*ı Kerîm*'den âyetlere çeşitli vesilelerle yer vermiştir. Hemen hemen her babda işlediği konu ile ilgili ayetleri metne dâhil etmiştir. Yazar, âyetleri bazen tam metin olarak bazen de kısmi iktibaslarla belirli kelime ve ifadeleri seçerek metne almıştır. Veffâk, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de yaptığımız tespitlere göre 79 ayet iktibas etmiştir.

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'de iktibas edilen âyetler, işlenen konunun muhtevasını pekiştirmek, güçlendirmek ve olayları daha anlaşılır kılmak için referans gösterilen en önemli delillerdir.

Metindeki âyetlerin mealleri Diyanet Vakfı Yayınları tarafından Ankara'da 2006 yılında basılan *Kur'ân-ı Kerîm Meali* adlı eserden yararlanılarak verilmiştir. Dipnotlarda parantez içerisinde sadece sure adı ve âyet numarası verilmekle yetinilmiştir.

Aşağıda eserde geçen âyet iktibaslarından bir kısmına yer verilmiştir:

"*Ḥażret-i Sulṭānü'l-evliyā Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleridür ki 'ḫitāmuhu misk'*[239] *muḳteżāsınca ḫitām-ı evlādıdur*" [240]

"*Bu ḫuṣūṣa nāṣ daḫi vardur āyet-i ' ve zādehu besṭaten fi'l-ʿilmi ve'l-cismi'*[241] *ve Ḥażret-i Faḫr-ı Ḳevneyn ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem Ḥażretleri nevʿān idi*" [242]

---

[239] "Onun (içiminin) sonu bir misktir (ağızda misk gibi koku bırakır)." Kur'an-ı Kerim, 83/26.
[240] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 7b.
[241] "…ilimde ve bedende ona üstünlük verdi." Kur'an-ı Kerim, 2/247.
[242] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 8b.

"*Maʿa-hāẕā kitāb ve sünnet ṭarīḳinden inḥirāf vāḳiʿ olmayup āyet-i şerīf 'fe firrū ilāllāh innī lekum minhu neẕīrun mubīn'* [243] *'ve mā ḫalaḳtu'l-cinne ve'l-inse illā li-yaʿbudūn'* [244] *āyet-i şerīflerine maẓhar vāḳiʿ olup yine maẕmūniyle müteḥalliḳ olmuşlar idi*" [245]

"*Feyyāż-ı Muṭlāḳdan mefātiḥ-i ʿālem-i ġaybı dilerüm ki 'veʿindehu mefātiḥ'ul ġaybi lā yaʾlemuhā illā huve'* [246] *māṣādaḳınca andan aḫẕ olunur* " [247]

"*Sizin ṣādıḳu'l-ḳavl olañızuñ rū'yā'sı ṣādıḳdur deyu buyurdılar 'ṣadaḳa Resūlu'llāh'* [248] *ve ammā aʿvān ü enṣārı ile meşvereti naṣṣ-ı kitāb-ı şerīfe muvāfiḳdur 'ḳāle'llāhu taʾālā'* [249] *'ve şāviruhum fī'l-emr'* [250] *ve āyet-i āḫirde 've emruhum şūrā beynehum'* [251] *vāḳiʿ olmuşdur*" [252]

"*Ol ḥālde Seyyidī Yāḳūt ʿArşī Ḥażretleri buyurdılar ki yā Ḥasan Allahu Taʾālā ne buyurdı 'in hüve illā ʾabden enʿamenā ʾaleyhi'* [253] *āyet-i şerīfinden ġāfil misin deyu elinde olan mirveḥanuñ ṣapı ile Sulṭān Ḥasanuñ başına yedi kerre urdı*" [254]

3.9.3.2. Hadis-i Şerifler

Hadis-i şerifler de Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin eserinde kullandığı temel kaynaklardandır. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı*

---

[243] "Öyleyse Allah'a koşuşun; doğrusu ben sizi O'nun azabı ile açıkça uyaranım." Kur'an-ı Kerim, 51/50.
[244] "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." Kur'an-ı Kerim, 51/5.
[245] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 11b.
[246] "Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadır. Onları ancak O bilir." Kur'an-ı Kerim, 6/59.
[247] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 13a.
[248] "Rasulullah doğru söyledi."
[249] "Yüce Allah buyurur ki…"
[250] "İş konusunda onlarla müşavere et." Kur'an-ı Kerim, 3/159.
[251] "…aralarında şûrâ (danışma) ile olanlar…" Kur'an-ı Kerim, 42/38.
[252] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 14a.
[253] "İsa, kendisine lutuflarda bulunduğumuz ve İsrâiloğulları'na ilahi kudretin örneği kıldığımız bir kuldur ancak." Kur'an-ı Kerim, 43/59.
[254] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 47a.

Ahmed el-Bedevî'de *Kur'ân-ı Kerîm*'deki âyetlerden sonra dinin esas kaynaklarından olan hadislere de oldukça ve yeri geldikçe yer vermiştir.

Veffâk, her konuda anlattığı meseleyle alakalı olarak bilinen hadisleri aktarmaya dikkat etmiştir. Müellif, hadisleri de âyetlerde olduğu gibi bazen tam metin olarak bazen de kısmi iktibaslarla belirli kelime ve ifadeleri seçerek metne almıştır. Hadislerin bazen orijinal hâlini bazen de Türkçe anlamlarını yazarak vermiştir. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin kullandığı bu ifadelerin hadis-i şerif olduğunu çoğu zaman kendisi ifade etmiştir.

Müellifin *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de yer verdiği hadis-i şerifler anlamları ile beraber aşağıda verilmiştir:

Tablo 5: Eserde Geçen Hadis-i Şerifler

Hadis-i Şerif	Vr. No
"*ʿulemā'-i ümmetī ke-enbiyā'-i benī İsrā'īl*" [255]	57 b
"esseʿīdu seʿīdun fī baṭni ümmihi" [256]	72 b
"itteḳū ferāsetü'l-mūmīni feinnehu yenẓu ru bi-nūri'llāhi"[257]	86 a
"Ḳāle'llāhu Taʾālā fī ḥadīṣi'l-ḳudsī men ʿāde ilā velīye'i feḳed eẕentuhu bi'l-ḥarb fī ḥadīṣ-i āḫir men eẕā ilā veliyyen feḳad isteḥelle muḥārebeti ṣadaḳa'llāhu'l-ʿaẓīm ve belliġ resūlehu'l-kerīm"[258]	104 b
"Rabbi ehdi ḳavmī fe innehum lā yeʿrūfūn" [259]	106 b
"mā lā yudreku küllühu mā yutreku kulluhu" [260]	127 b

[255] "Benim ümmetimin âlimleri Benî İsrail'in peygamberleri gibidir."
[256] "Said odur ki annesinin karnında iken de Said ola."
[257] "Müminin ferasetinden sakının! Çünkü o Allah'ın nuruyla bakar."
[258] "Maʿnā-yı ḥadīṣ-i evvel budur ki her kim benüm evliyāmdan birine ʿadāvet eyleye ben aña ceng itmegi iʿlām itmişimdür maʿnā-yı ḥadīṣ-i ṣānī evliyāmdan bir velī'yi eẕā ve rencīde eden kimesne taḥḳīḳ benümle ceng istiḥlāl itmişdür yaʿnī benümle döğüşmegi ḥelāl iʿtiḳād itmişdür" (**Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 104b)
[259] "Allah'ım, Sen kavmimi bağışla! Çünkü onlar bilmiyorlar."
[260] "Bir şey bütün bütün elde edilmezse, bütün bütün terk edilmez."

"ūtitu cevāmiʿe'l-kelim" [261]	**131b**
"Küntü nebiyyen ādemü beyne'l-mā'i ve'ṭ-ṭīn"[262]	**131 b**
"evvel mā ẖalaḳā'llāhu rūḥī" [263]	**132 a**
"mā ʿarafnāke ḥaḳḳa maʿrifetike"[264]	**138 b**
"mā ʿabadnāke Ḥaḳḳa ʿibādike"[265]	**138 b**
"ed'dünyā ḥarāmun ʿalā ehli'l-āẖireti ve'l- āẖireti ḥarāmun ʿalā ehli'ddünyā ve hümā ḥerāmāni ʿalā ehli'llāhe" [266]	**141 a**
"mūtū ḳable en temutū"[267]	**141 b**
"lī maʿal'llāhi vaḳtun lā yesaʿunī fīhi melekun velā nebiyyun mürsel"[268]	**164 b**
"evlādunā ekberunā"[269]	**171 a**
"iẕā teḥayyertüm fīl-umūr, festeʿīnū min ehli'l-ḳubūr" [270]	**176 b**
"mūtū ḳable en temūtū"[271]	**176 b**
"innemā'l-aʿmālü bi'nniyāt" [272]	**182 b**
"İnnī li-ecidu nefsi'rraḥmān min ḳibeli'l-Yemen"[273]	**199 a**

[261] "Bana veciz söz söyleme kabiliyeti verildi."
[262] "Âdem su ile balçık arasındayken ben peygamber idim."
[263] "Allah evvelâ benim nurumu yarattı."
[264] "Seni hakkıyla bilemedik."
[265] "Sana hakkıyla ibadet edemedik."
[266] "Ahiret ehline dünya haramdır, dünya ehline ahiret haramdır. Allah ehline/ehlullah'a dünya ve ahiretin her ikisi de haramdır."
[267] "Ölüm gelip çatmadan evvel, şehvanî ve nefsanî hislerinizi terk etmek suretiyle bir nevi ölünüz."
[268] "Allah ile benim aramda bir vakit vardır ki hiçbir melek ve nebi bunu ihata edemez."
[269] "Çocuklarımız, büyüklerimizdir."
[270] "İşlerinizde şaşırdığınız zaman, kabirdekilerden yardım isteyiniz."
[271] "Ölmeden önce ölünüz!"
[272] "Ameller niyetlere göredir."
[273] "Ben Yemen tarafından gelen bir Rahman nefesi hissediyorum."

3.9.3.3. Hadis-i Kudsîler

Müellif aşağıda aktardığımız iki Hadis-i Kudsî'ye *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de yer vermiştir:

Tablo 6: Eserde Geçen Hadis-i Kudsîler

Hadis-i Kudsî	**Vr. No**
"keyfe tekfurū bī ve enā ḫāliḳu'l-ġaybi"[274]	159b
evliyāī taḥte ḳıbābī lā yaʿrifuhum ġayrī"[275]	168b

3.9.3.4. Kelam-ı Kibarlar

Sözlükte kelam-ı kibar, "mesel hükmüne geçmiş hikmet-âmiz söz, meşhur söz", [276] büyük, akıllı, veli ve meşhur zatların güzel, veciz ve çok kıymettar olan sözleri ve kelâmı gibi anlamlara gelir. Müellifler genellikle kelam-ı kibarları kendi duygu ve düşüncelerine kuvvet verip sözlerini güzelleştirmek, inandırıcılıklarını sağlamak ve tanık göstermek için müracaat edip bu sözleri alıntılarlar.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin en çok kullandığı kanyaklardan biri de kelam-ı kibarlardır. Veffâk, anlattığı meseleyle alakalı olarak bu kelamları aktararak düşüncelerini desteklemiş, anlatımını da zenginleştirmiştir. Bu alıntıların kimi zaman orijinal olarak yazıldığı Arapça ve Farsça asıllarını, kimi zaman da bu söz veya şiirlerin tercümelerini nakletmeyi tercih etmiştir.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, tespit ettiğimiz kadarıyla şu isimlerden alıntılar yapmıştır:

[274] "Ben gaybın yaratıcısı olduğum hâlde beni nasıl inkâr edersiniz?"
[275] "Velilerim benim örtüm altındadır, onları benden başka kimse bilemez."
[276] Şemseddin Sâmî, **Kâmus-ı Türkî**, s. 1174.

Hazret-i İsa, Hazret-i Ali, Mevlana, Sadi-i Şirazî, Hallac-ı Mansur, Molla Câmi, Seyyid Abdulkadir-i Geylanî, Bâyezıd-ı Bistamî, Şeyhülislam Yahya, Şeyh-i Ekber Muhyiddin-i Arabî, Dede Ömer Rûşenî, Hoca Abbdullah el-Ensarî.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, bunların içerisinde en çok Mevlana Celaleddin-i Rumî'den alıntı yapmıştır.

Aşağıda müellifin çeşitli münasebetlerle eserinde yer verdiği kelam-ı kibarlar aktarılmıştır:

"Beyt-i Fārisī

"Ger tū seng ü saḥra'-i mermer şevī

Çūn be-ṣāḥib-i dil-resī cevher şevī" [277]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 3a

"Beyt

"Pertevnīgān negired her ki bünyadeş bedest

Terbiyet-i nā-ehil rā çūn gird-gān der konidest" [278]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 41b

"Evliyā rā hest ḳudret izāle

Tīr cüste bāz kerdānd ez-rāh" [279]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 55b

---

[277] "Eğer çöllerde kaya ve mermer bile olsan bir gönül erine ulaşırsan cevher olursun." Mevlana

[278] "Mayası kötü olanlar iyilerin ışığına ulaşamaz. Ehil olmayanları terbiye etmek kubbede ceviz durdurmak gibidir." Şeyh Sadi

[279] Evliyaların öyle bir kudreti vardır ki yaydan fırlayan oku dahi geri çevirebilirler." Mevlana

“*sebeḳat rahmeti ʿalā ġaḍabī*” [280]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 56b

“ene’l-Ḥaḳḳī”[281]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 57a

“Bātek ber silsile’-i ʿālem-i zen

Silk-i īn silsile rā berū hem-zen

Nā-mezed kon be-zemīn zilzālehā

Zen iẕ in ʿāleyhā sāfilehā”[282]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 68b

“Ḳıṭʿa

Ṭās bāzī çū dīdem ez Baġdād

Çūn Cüneyd ez sülūk āgāhī

Reft der ḫırḳa vaḳt-ı bāzī goft

---

[280] “Rahmetim gazabımı geçti.”
[281] “Ben Hakk’ım.”
[282] “Ey firuze renkli gökyüzünü revak halinde yükselten
Altından taka altın renkli güneşi yerleştiren

Senin bağının gülü, yaralı goncasıyım
Senin lale gibi gönlü dağlanmış çiçeğinim

Avazını bu âleme sal bu âlemin
Düzenini yer çal

Zemini zelzelelerle çaresiz bırak
Altını üstüne getir Molla Cami

Leyse fī cennetī sivāllāh” [283]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 95b

“ Şiʿr

Yekī porsīd ez ān ki gomkerde-i ferzend

Ki ey rūşen-żamīr pīr-i ḫıred-mend

Zı-Mışreş būy-ı pirāhen şenīdī

Çerā der çāh-ı Kenʿāneş ne dīdī

Be-goft aḥvāl-i mā berḳ-i cihānest

Demī peyda vü dīger dem nihānest

Eger dervīş ber ḫālī nemāndī

Ser dest ez dūʿālem ber feşāndī

Gehī ber ṭārum u aʿlā neşīnem

[283] “Bağdat’ta başı açık birini gördüm. Cüneyd kadar seyr ü süluk hakkında bilgili idi. Hırkasının içine kapanmış idi. O hâlden çıktığında şunu söyledi: Cübbemin içinde Alllah’tan başkası yoktur.” Sadi-i Şirazî

Gehī ber pişt-i pāy-ı ḫod ne-bīnem” [284]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 112a

“Naẓm

Meṣnevī kim dinür añа ḳūt-i rūḥ

ʿĀşıḳ olanlara şarāb-ı ṣabūḥ

Meṣnevī içinde şūbān ḳıṣṣasın

İdüben özinüñ ḥiṣṣesin

Rūşeniyye [285] himmet idüp ḫūb u ḫaş

Āyinesinde ḳomayup hīç ġış

Rūḥuna ṭūṭī gibi telḳīn iden

Ḳand söz ile aġzını şīrīn iden

[284] “Birisi o çocuğunu kaybeden Yakub’a sordu: ‘Ey parlak cevherli, akıllı ihtiyar! Mısır’dan Yusuf’un gömleğinin kokusunu aldın, Kenan kuyusunda iken onu niçin görmedin?’ Yakup şöyle cevap verdi: “Bizim ahvalimiz sıçrayan şimşeğe benzer. Bir ân görünür, bir ân gözden kaybolur. Bazan felek-i âlânın üstünde otururum, bazan ayağımın arkasını göremem. Eğer derviş bir hâl üzere kalsaydı, iki âlemden de elini çekerdi.” (Bostan Gülistan, Mütercim Kilisli Rıfat Bilge, Zafer Matbaası, İstanbul 1980.)

[285] Rūşeniyye: XV. yüzyılda Şeyh Dede Ömer Rûşenî tarafından kurulan Halvetiye tarîkatının bir kolu.

Bilmek içün tercüme iden sözün

Rūşenī şekline ḳoyan kendüzün”

Dede Ömer Ruşenî

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 128b

“Küllü inā’in yeteraşşeḥu bimā fīhi”[286]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 134b

“subḥāne men teḥeyyere fī ẕātihi sivāhu

“fehmi ḫardal bi-künh-i kemāleş ne-bord rāh” [287]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 136a

“sübḥānī mā aʿẓame şānī”[288]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 138b

“Āteş-i ʿaşḳest ḳander ney futād” [289]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 143a

“Kāşkī sevdügimi sevse ḳamu ḫalḳ-ı cihān

Sözümüz cümle hemān ḳıṣṣa’-i cānāñ olsa”

Şeyhülislam Yahya

---

[286] “Her kap, içindekini sızdırır.” Abdulkadir Geylani Hazretleri (1078 - 1166)
[287] “Zâtını kavramaktan akılları hayrette bırakan zâtı tesbih ederim. Onun kemalinin künhüne ulaşmak için bir hardal tanesi kadar da imkân yoktur.” Molla Cami
[288] “Benim şanım yüce değil midir?” Bayezid-i Bistamî
[289] “Aşk ateşi ney’in içine düşmüştür.” Mevlana

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 153a

"Ān ḥayālātī ki dām-ı evliyāst

ʿAks-ı mehrūyān-ı bostān-ı Ḫudā st" [290]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 154b

"re'eytü rabbi ʿalā ṣūreti'l-feres" [291]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 156a

"ḳademī haẕā ʿalārabeti külli velīyu'llāh"[292]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 165b

"Ey birāder bī-nihāye der gehist

Ber her āncā mī resī bi'llāhı meyest" [293] [294]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 170a

"'irfān hemīşe būd ve dīdār-ı meşāyiḫ hemīşe nebūd"[295]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 181b

"Şeyḫ Muḥyi'ddīn el-ʿArabī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz buyurmuşlardur ki her kimüñ rūḥı zīr-i felek-i ḳamerde ḳala ol hemān ḳalan ile ḳaldı"

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 183a

---

[290] "Evliyaya tuzak olan hayaller, İlahî bahçelerin ay yüzlü güzellerinin akisleridir." Mevlana
[291] "Rabb'imi bir at suretinde gördüm." Muhyiddin-i Arabî
[292] "Allah'ın bütün velilerinin omuzları benim ayağımın altındadır." Abdülkadir Geylanî
[293] "Ey birader! Allah'a giden yollar sonsuzdur ve ulaştığın hiçbir nokta da Allah değildir." Mevlana
[294] "Allah'ın bütün velilerinin omuzları benim ayağımın altındadır." Abdülkadir Geylanî
[295] "İrfan her zaman bulunur fakat her zaman şeyhi görmek mümkün değildir." Hoca Abbdullah el-Ensarî (XI. yy'da yaşamış mutasavvıf, âlim ve şair.)

"Ḥażret-i ʿİsā ṣalāvātu'llāhi ve selāmuhu ʿalā nebiyyinā ve ʿaleyhi *"lem yelic melekūti'ssemāvāti men lem yūled merreteyn"* [296]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 183a

"'ilmü'l-ḥurūf ʿilm-i maḫzūn lā yeʿrifūnehā illā'l-ʿulemā'u'rrabbāniyyūn" [297]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, 532, vr. 202b

3.9.4. İkilemeler

Bir anlatımın gücünü ve zenginliğini artıran etkenlerden biri de ikilemelerin çok sık kullanılmasıdır.[298] Bir kavramın daha kapsamlı biçimde dile getirilmesine yönelen ikilemeler, bir dilin en önemli anlatım araçlarından biridir. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de anlatımda yer yer ikilemelerden yararlanmıştır. Yaptığımız inceleme neticesinde Veffâk'ın hiç Türkçe kökenli ikilemeye yer vermediği tespit edilmiştir. Müellif Arapça ve Farsça ikilemeler kullanmayı tercih etmiştir. Müellif, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'de Arapça kökenli 33, Farsça kökenli 34 ikileme kullanmıştır. Aşağıda, eserde kullanılan ikilemeler ve bu ikilemelerin hangi varakta geçtiğine dair bilgiler, tablo şeklinde verilmiştir:

Tablo 7: Eserde Geçen Arapça İkilemeler

ARAPÇA İKİLEMELER			
İkileme	**Vr. No**	**İkileme**	**Vr. No**
tevḳīr ü taʿẓīm	**20 b**	aḫẕ ü celb	**53 b**
leyl ü nehār	**23 a**	ānen-fe-ānen	**73 b 137 b, 171 b, 189 a**

[296] "İki kere doğurulmamış olan semavatın melekûtunu geçemez."
[297] "Huruf ilmini ve saklı olan ilmi Rabbanî âlimler dışında kimse bilemez." Hazret-i Ali
[298] Aksan, **Türkçenin Gücü**, s. 20.

defʿ ü refʿ	**50 b**	ḫāliṣ ü muḫliṣ	**81 a**
redd ü defʿ	**51 a**	ṣıḥḥat ü ʿāfiyet	**85 a**
firāde firāde	**86 b**	ẓāhir ü bāhir	**91 a**
mürūr u ʿubūr	**91 a**	vüṣūl ü nüzūl	**92 a**
cid ü cehd	**108 b**	semā-be-semā	**113 b**
ṣaf ṣaf	**113 b**	muṭīʿ ü münḳād	**135 a**
kevn ü mekān	**136 a**	maḫfī ü mestūr	**189 b**
ehl ü ʿıyāl	**140 a**	żabṭ u rabṭ	**145 a**
ḳadem-ber-ḳadem	**145 b**	ḳāl ü ḳīl	**150 b**
beyān ü ʿayān	**160 b**	ẕikr ü fikr	**165 a**
aḫẕ u ḳabż	**166 a**	sehv ü ḳuṣūr	**171 a**
hedm ü hebā	**176 a**	ṣafā ü sürūr	**184 a**
ʿitāb ü ʿiḳāb	**184 a**	ẕerre vü şemme	**185 b**
neşv ü nümūv	**187 a**	maḥv ü fenā	**191 a**
şekk ü şübhe	**194 b**		

Tablo 8: Eserde Geçen Farsça İkilemeler

FARSÇA İKİLEMELER			
İkileme	**Vr. No**	**İkileme**	**Vr. No**
mest u medhūş	**18 b**	feryād ü fiġān	**51 b**
gāh-bī-gāh	**23 a**	nām u nişān	**53 a**
dem-ā-dem	**41 b**	cūş u ḫūrūş	**53 b**
ḥadd ü pāyān	**59 a**	cūşān ü ḥurūşān	**60 a**
girye vü zār	**61 a**	zār u giryān	**61 a**

gün-be-gün	**69 b**	dem-be-dem	**76 a, 85 a**
şeb ü rūz	**81 a**	feryād ü zārī	**85 a**
pedīd ü hüveydā	**91 b**	pīç-ā-pīç	**93 a**
girīzān ü perīşān	**93 a**	geşt ü güẕār	**108 b**
püşt ü penāh	**109 b**	māl-ā-māl	**136 a**
pāre pāre	**146 b**	ceste ceste	**158 a**
nāz ü niyāz	**170 a**	zīr ve zeber	**175 b**
nābūd ü nā-peydā	**181 b**	pāre pāre	**184 a, 197 a**
gūn-ā-gūn	**191 b**	gāh gāh	**194a**

3.9.5. Seci Kullanımı

Seci; lügatlerde, güvercin ve kumru gibi kuşların nağmelerini tekrarlamak suretiyle ötmelerine verilen addır. [299] Düzyazıda kullanılan kafiye, iç uyak; ibarenin kafiyeli olan cümle sonlarından her biri [300] olarak da tanımlanmaktadır. Mensur eserlerde kullanılan kafiye olarak da bilinen seci, Türk edebiyatında yüzyıllarca kullanılmış önemli bir ahenk unsurudur. Münşeat mecmualarının ve münşeat tarzında yazılan metinlerin vazgeçilmez bir özelliği olan secinin en güzel örnekleri XV. yüzyıl Klasik edebiyat sanatçılarından olan Sinan Paşa'nın yazdığı "Tazarrunâme" adlı eserinde görülür. Nesirdeki yeknesaklıktan eseri kurtardığı ve metni sanatlı bir hâle getirdiği için seci birçok nesir yazarı tarafından tercih edilmiştir. Secili anlatım sayesinde eserlerin dili akıcı bir hâl alarak estetik olarak daha büyük değer kazanır.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'*de her bab başında ve bilhassa Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi methettiği bölümlerde seci'ye

[299] Tahir Olgun, Tâhirü'l-Mevlevî, **Edebiyat Lügati,** (Haz. K. Edib Kürkçüoğlu), Enderun Kitabevi, İstanbul 1994, s.131.
[300] Devellioğlu, **Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, s. 927.

çok yer verdiği görülmektedir. Aşağıda eserin muhtelif yerlerinden bazı seci örnekleri verilecektir:

Aşağıdaki bölüm müellifin dönemin Osmanlı Padişahı I. Ahmed'i tavsif ettiği bölümden alınmıştır:

"*…sulṭān-ı selāṭīn-i cihān*

ve ḫāḳān-ı zemīn ü zamān

felek-i rifʿat-ı ḫūrşīd

ṭalʿat-ı ḳamer-maḳarr

ʿaṭṭār-ı dehr

ʿuṭārid-i hüner

nāhīṭ-i bezm-i behrām

rezm-i müşterī

ʿunvān-ı keyvān

eyvān-ı sulṭānü'l-İslām ve'l-Müslimīn

ḳāmiʿü'l-küfret'il ve'l-müşrikīn

sulṭānü'l-ʿaẓam

ḫāḳānü'l-muʿaẓẓam

mevlā-yı mülūkü'l-ʿArab ve'l-ʿAcem

Süleymān-ı zamān

ṣāḥib-ḳırān-ı devrān

Sulṭān Aḥmed Ḫān ibni Sulṭān Meḥmed Ḫān ibni Sulṭān Murād Ḫān ibni Sulṭān Selīm Ḫān…" [301]

Aşağıdaki bölüm müellifin Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi methedip tavsif ettiği *"Bābü'l-Evvel"* bölümünden alınmıştır:

"*Muḳtedā'-i ehl-i ṭarīḳat*

ve pīşvā-yı aṣḥāb-ı ḥaḳīḳāt

ve ġavvāṣ-ı biḥār-ı maʿrifet

le'al-i şināṣ-ı ḥikmet-i Ḥażret-i Eḥadiyyet

maḥrem-i Kaʿbe'-i hüviyyet,

server-i ehl-i hidāyet

sulṭān-ı serīr-i velāyet

meşāyiḫ-i kibāruñ nādire'-i āṣrı

şerīfü'l-ʿAlevī Ebū'l-ʿAbbās Seyyidinā…" [302]

Aşağıdaki bölüm de *"Bābü'ṣ-ṣāliṣ*" olarak ayrılan üçüncü bölümün başındaki tavsifattan alınmıştır:

"*Ḥażret-i Sulṭān serā-perde'-i taṣdīḳ*

ve ḫāḳān-ı çār-ı bāliş-i tedḳīḳ

nūr-ı çeşm-i evliyā

---

[301] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 5b.
[302] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 6b.

ve çeşm-i çerāġ-ı etḳıyā

maḥrem-i rāz-ı Muḥammedī

maḥrem-i Kaʿbe'-i Sermedī

maẓhar-ı muʿcize'-i Muṣṭafavī

yaʿnī Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī

ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz āmmet berekātuhu Ḥażretleri…" [303]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin "Münâcât" serlevhası ile Aynü'l-kuzat Hemedanî Hazretlerinin lisanı ile nesren söylediği aşağıdaki parça da bir başka seci örneğidir:

"*Münācāt*

ey kerīm-i kār-sāz

ve ey raḥīm-i bende-nevāz

ey baḫşende'-i günāhān-ı bendegān

ve ey pezīrende-i ʿöẕr-ḫahān-ı mücrimān

ey firāzende-i ḫayme'-i bi-sütūn

ve ey ferman-ı fermā-yı dīvān-ı kun feyekūn…" [304]

[303] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 12a.
[304] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 56a-56b.

3.10. ESERDEKİ MANZUM PARÇALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'de mensur bölümlerin arasına yer yer serpiştirilmiş manzum kısımlar da bulunmaktadır. Türk edebiyatında tercih edilen üslup özelliklerinden biri olan mensur-manzum tarz ifade tekniğine dair Pertev Nailî Boratav şu açıklamalarda bulunmuştur:

"*Bütün şark edebiyatlarında, özellikle eski Mısır masallarında, Arap kabile menkıbelerinde, Binbir Gece Hikâyeleri'nde, bilhassa Arap halk romanlarında nazım, süs olarak sonradan eklenmiştir; asıl unsur nesirdir. Türk halk hikâyelerinde de böyledir; bunlarda da vakayı tamamlayacak şekilde, nesirli hikâyeden ayrı veya onu devam ettiren bir manzum hikâye parçası yoktur; nazım sadece hislerin ifadesini vermeye yarar; manzum parçalar çıkarılsa hikâye, vakanın seyri bakımından bir şey kaybetmez. Bunlar hikâyeyi devam ettirmiyorlar, belki daha süslü, güzel bir dille, anlatılan şeyleri tekrar yahut hisleri ifade ediyorlar."* [305]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'de de yukarıda ifade edildiği gibi çoğu zaman bir hadisenin devamının manzum olarak anlatılmaya devam edilmediği görülür. Nitekim eserde manzum bölümler çıkarıldığında genellikle anlatımın bozulmadığı görülür. Örneğin aşağıda Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kabrini edep ile ziyaret etmenin ne derece ehemmiyetli olduğunu ifade eden mensur bölümden sonra gelen manzum parça, eserden çıkarıldığında anlamda daralma veya bozulma meydana gelmemektedir:

"Ġarbiyye ġurebāsınuñ birisi bir cündīnüñ ḫavfından Ḥażret-i Seyyidüñ merḳad-i şerīflerine dāḫil olup ḫaşmun tecessüs eyledi bi-emri'llāhi taʾālā gözünden nihān olduġun mülāḥaẓa eylemek ile baʿżı bī-edebāne evżāʿıyla ṭaşra çıḳarken yüzi üzerine düşüp teslīm-i rūḥ eyledi buña müşābih Ṭanṭa mürşidi olan Keyvān-ı Fuḳarā' mücāvirinden birine ziyāde taʿarruż eylemiş idi ḫavfından ol faḳīr firār idüp maḳām-ı vālā-yı iḥtirāmlarına iḥtimā ḳılmış idi meger ol ḳalbi seng-i ḥārādan eşed olan muşid

[305] Pertev Nailî Boratav, **Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, s. 37.

ẓālimüñ elinde bir ṭolu tüfengi var idi bir ṭarīḳle bī-ḫaber iken ardından āteş vāḳiʿ olup demür ḳundaġundan ayrılup ẓālim-i mezbūrın ḳolın havāya pervāz eyledi şol ḳadr cüst u cū ḳıldılar havāya giden ve aṣlā elinden nām u nişān bulunmayup żāyiʿ oldı

Ḳıṭʾa

Evliyā menziline bī-edebāne girme

Kim olar maẓhar-ı esrārıdur Mevlānuñ

Ṭaşdan daḫi ḳatı ḳalbüñ olursa ġāfil

Virme kendüñi helāke var ise iẕʿānuñ"[306]

Nesir bölümlerle anlam bakımından sağlam bağlar kuran bu manzum parçalar, bağlamsal olarak bir açıdan mensur bölümlere genellikle sıkı sıkıya bağlanmış durumdadırlar. Metin içerisinde bu manzum parçaları nesir ile yazılmış parçalardan ayırmak için manzum olarak kaleme alınan kısımlar "Ḳıṭʿa ve Şiʿr**,** Ḳıṭʿa-i der Münacātü'l Müellif, Ḳıṭʿa-i Li-ẕātihi, Ḳıṭʿa-i Mü'ellif, Ḳıṭʿa-i Şiʿr, Naẓm-ı Ḳıṭʿa, Beyt-i Mü'ellif, Ḳıṭʿa-i Li-ẕātihi, Meṣnevī, Mıṣraʿ, Münācāt, Rübāʿī," gibi başlıklarla nesir kısımlardan ayrılmaktadır. Bu manzumeler nesrin akışını bozmaz; genellikle "mışdāḳınca, mażmūnunca, feḥvāsınca, māṣadāḳınca, feḥvāsı māṣadāḳınca, mażmūnı māṣadāḳınca, mefhūmı māṣadāḳınca, buyurduḳları üzere, mūcibince" gibi ibarelerle nesre bağlanarak bazen bir tamlamanın unsuru, bir hadisenin devamı, bir mananın mütemmimi, bir cümlenin ögesi olurlar. Mesela müellifin aşağıda Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kabrine iltica edenlerin Allah tarafından orada korunup tehlikelerden kurtulduğunu ifade ettiği keramet, nesir olarak anlatıldıktan sonra bölümün devamında şu mısralar zikredilmiştir:

"*Ḳıṭʾa*

[306] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 53a.

Ḥarīm-i Ḥażret-i Seyyidle her kim muḥterem olsa

Cemīʿ-i ʿālemüñ ḫāṣmı añunla pāyidār olmaz

Eger ẓālimden incinse ve olsa kendü ger maẓlūm

Ziyāret eylesün ḳabrin anuñ gibi medār olmaz" [307]

Yine Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin kabrini ziyaret etmenin ne derece faziletli olduğu kerametlerle anlatıldıktan sonra şu beyitlerle bu mevzu nazmen de sanatlı bir şekilde takviye edilmiştir:

"*Ḳıṭʾa*

Dilerseñ sönmeye ḳandīl-i dil seng-i ḥavādiṣden

Ziyaretgāh-ı Seyyid Aḥmedi ẓarf it oña dāʾim

Ḳażāʾ-i dehre defn eylerse anı esfele tenzīl

Żarar gelmez fenā bulmaz żiyāsıyla ola ḳāʾim" [308]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, kimi zaman eserinde aktardığı bir olayı, içinde bulunulan bir durumu veya duygu ve düşüncelerini özetlemek, güçlendirmek, daha etkili bir şekilde ifade edebilmek, ispatlamak, tasdik ettirmek gibi amaçlarla kimi zaman da doğrudan söyleyemediklerini bir manzumeyle dolaylı veya üstü kapalı olarak ifade etmek için bu manzum parçalardan yararlanır. Mesela müellif aşağıdaki bölümde evvela Şeyh Sa'd-ı Tekrûrî'nin dünya hayatından uzaklaşıp dünya malına olan istiğnası anlatıldıktan sonra bu konudaki duygu ve düşüncelerini özetlemek, güçlendirmek, daha etkili bir şekilde ifade edebilmek, ispatlamak, tasdik ettirmek için şu manzum ifadelerle meseleyi tamamlamıştır:

---

[307] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 52b.
[308] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 52a.

"*Beyt*

İmrenme görüp serc-i pilāvuñ ümerānuñ

Ḫūn-ı cigerinüñ eşeridür fuḳarānuñ

mażmūnı māṣadāḳınca ʿāmil idiler ve muttaṣıl ʿibādetde ḳā'im olup vech-i arża vażʿ-ı cünb eylememişler idi " [309]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, manzum parçaları genellikle eseri monotonluktan çıkarmak, eseri süslemek, duyguları daha etkili ifade etmek ve anlatımı daha canlı ve estetik hâle getirmek amacıyla da tercih etmişir.

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'de yer alan bazı mısra, beyit, kıta veya kasidelerin, edebî olarak duyguların ifade edilmesi amacıyla eserde yer aldığını belirtmek mümkündür. Örneğin Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin ilk ve en önemli talebe ve halifesi olan Abdülâl'e verdiği nasihatler evvela kısmen, nesir olarak verilmiş daha sonra bunların bir kısmı da manzum şekilde ifade edilmiştir:

"*Yüri bu elfāẓ ü ʿibārātı ṣal*

Yirine ḫoş sūziş ile nāliş al

Ḳo buları derd ḳazan yüri var

Derd ile āh itmededür yüri var

ʿAḳlı ṣalup ʿaşḳıla al ḥayreti

[309] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 87b-88a.

Sūziş ile derde degiş fikreti

Men bilürem dimegi terk eyle var

Ḳo yerine niçün bilmezemi zīnhār

Her kişinüñ ʿaybını yiter gözet

Bilür iken özüñi bilmez düzet

Özine her ṭā'ife pür-iştılāḥ

İdinüp anıñla ṭāparlar felāḥ

Birine dir medḥ ü birisine ẕem

Birine dir şehd ü birisine sem

Birisine nār ü birisine nūr

Birisine dīv ü birisine ḥūr

Birisine cism ü birisine rūḥ

Birisine ḥabs ve birine fütūḥ

Her ḳulum içün ḳomışam bir ṭarīḳ

Yine menem her birisine refīḳ " [310]

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'de küçük bir antoloji oluşturacak miktarda yer verilen şiirlerle Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, nesirle sayfalarca ifade edemeyeceği duygu ve düşüncelerini daha etkili ve veciz bir surette bazen bir beyitle ifade etmeye çalışır. Mesela Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin babası Şerif Ali'nin Ahmed daha küçücük bir çocukken sevk-i İlahi ile Mağrip'ten Mekke tarafına rıhletlerinin hikmetini şu veciz ifadelerle nakletmiştir:

"*Naẓm-ı Ḳıṭʿa*

Ḥaḳ ʿināyet idicek ṭıfl-ı cenīn

Baṭn-ı ümmideyken olur lābüd saʿīd

Ger hidāyet olsa Ḥaḳdan yaḳīn

Pīr iken olur saʿādetden baʿīd" [311]

Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin istiğrak ve vecd hâlinin tasviri şiirsel olarak şu şekilde ifade edilmiştir:

"*Ḳıṭʿa-i Şiʿr*

Bir gedā-yı ẕü'l-celālem dü-cihāndan geçmişem

Mest-i lā-yʿaḳıl olup ʿaşḳı şarābdan içmişem

Nefs-i şūmı bend-i zencīr ü ḳabāda eyleyüp

---

[310] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 116a-116b.
[311] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 10b.

Pādişāh-ı vaḥdetem iki cihāndan geçmişem

Pādişāh-ı dü cihānumdur ḥaḳīḳat ey aḫī

Zīrā nefs-i serkeşi bend-i selāma çekmişem" [312]

Yine Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin gaybi bir surette Irak tarafına seyahat etmesinin kendisine bildirilmesi ve oradaki halkın onun gelişine muntazır ve müştak oldukları, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî tarafından şu beyitlerle ifade edilmiştir:

"*Şemʿ-i şevḳüñle yanar pervāne-veş ferzāneler*

Dem-be-dem zencīr-i ʿaşḳuñla yürür dīvāneler

Ṭālib-i envār-ı şevḳüñ cümle ẕerrāt-ı cihān

Ṭoludur mest-i şarāb-ı ʿaşḳuñla meyḫāneler" [313]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, manzum parçaların konuyla münasebetini sağlamak amacıyla, kimi zaman sadece bir mısrayı alıntı olarak kaydetmiştir. Öte yandan alıntı yapılan manzûm kısımlar Türkçe olduğu gibi, az da olsa Farsça ve Arapça da olabilmektedir. Aşağıdaki mısralar bu duruma örnek olarak verilebilir:

"*Mıṣraʿ*

Āteş-i ʿaşḳa demürler ṭoymaz ṭaş degül" [314]

"*Mıṣraʿ*

---

[312] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 11b.
[313] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 12b.
[314] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 199a.

"Zebān-ı berīde be-gunci nişiste şummun bukmun [315] "[316]

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin, eserine ilave ettiği birkaç tam manzum metin dışında beyit, mısra ve dörtlük düzeyinde 151 manzûm kısmın bulunduğu görülmektedir.

Bu beyitlerin bir kısmının alıntı mı, yoksa yazarın kendisine mi ait olduğu bilinmemektedir. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, genellikle yaptığı mensur veya manzum eserlerin sahiplerini söz konusu metinden önce veya sonra zikrettiği için geri kalan ifadeler müellifin kendi telifi veya bir başka eserden yaptığı Türkçe tercüme olarak değerlendirilebilir.

Klasik edebiyatta, müstakil eserlerin veya şiirlerin şekil hususiyetlerinden biri de eserlerin veya şiirlerin isimlendirilmesi ve başlığıdır. Divanlara bakıldığında şiirlerin ekseriyetle ya gazel, kaside, rubâî, terkîb-i bent, tercî-i bent vb. gibi nazım şekli ya da şehrengîz, sâkînâme, lügaz, medhiye, münacat, tevhit vb. gibi nazım türü adı altında tanzim edildiği görülür. Bazı şiirlerin başlıklarında hem nazım şekli hem nazım türünü bulmak mümkündür. Bir şiirin başlığında nazım şekli ile birlikte nazım türünü bulmak o şiirin bir kısmının veya tamamının muhtevası hakkında bilgi verir.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin nesir metnine ilave ettiği manzum parçalara genellikle başlık koyduğu anlaşılmaktadır. Müellif metinde yer alan manzum parçalardan sadece üç tanesine herhangi bir isimlendirme ve başlık koymayı tercih etmemiştir. Geri kalan 148 manzum parçada müellif başlık kullanmayı tercih etmiştir.

Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî incelendiğinde Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin başlık tercih ve kullanımında birbirinden farklı bir anlayış ortaya koyduğu görülür. Müellif kimi manzum parçalara nazım şekli, kimisine nazım türü, kimisine de her ikisini birlikte kullanarak başlık kullandığı görülür. Bunun yanı sıra

[315] "Bir köşede oturmuş, sağır ve dilsiz bir şekilde…"
[316] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 11a.

müellifin bir nazım birimi olan "beyt, mısra" veya "şiir, tarih" gibi başlıkları da sıklıkla tercih ettiği görülür.

Müellifin başlıklarında nazım şekli olarak "kıt'a, nazm, mesnevi, rübaî" olmak üzere dört başlık kullandığı görülür. Bunların içerisinde en çok "Ḳıṭʿa ve Şiʿr, Ḳıṭʿa-i der Münacātü'l Müellif, Ḳıṭʿa-i Li-ẕātihi, Ḳıṭʿa-i Mü'ellif, Ḳıṭʿa-i Şiʿr, Naẓm-ı Ḳıṭʿa" gibi farklı tamlamalar içerisinde olmak üzere "Ḳıṭʿa" nazım şeklini kullandığı görülür. Müellif, "Ḳıṭʿa" yı toplamda 53 defa kullanılmıştır.

Müellifin nazım şekli ile yaptığı isimlendirmenin yanında kimi zaman nazım türü olarak da isimlendirmelerde bulunmayı tercih ettiği görülür. "*Der Medḥ-i Server-i Sulṭān-ı Kā'ināt*" ile isimlendirilen manzum parçanın her ne kadar bir "Na't" örneği olsa da "Medhiye" olarak anıldığı, "*Der-Medḥ-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī*" nin de Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi metheden bir şiir olduğu görülür. "*Ḳıṭʿa-i der Münacātü'l-Müellif*" ile başlıklandırılan şiirin de nazım şekli olarak bir kıt'a-yı kebire olduğu ancak nazım türü olarak isimlendirmeden anlaşılacağı üzere bir "Münacaat" olduğu anlaşılır.

"Meṣnevī" olarak adlandırılan aşağıda verdiğimiz şiir ise görüleceği gibi sadece iki beyitten ibarettir:

"*Meṣnevī*

Bu ne ḳudret olur ki ola hemān

Evliyāya bir ādem iki cihān

Allah Allah zihī kemāl ü ʿaṭā

Bir avuc ṭoprağa bu ḥüsn ü baha" [317]

En çok tercih edilen başlık, 46 ayrı yerde müellifin kullandığı "Beyt" başlığıdır. Daha sonra da en çok kullanılan başlık 40 defa ile "Kıt'a"dır.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî'*de yer verdiği manzum parçalarda genellikle Türkçeyi kullanmakla birlikte Arapça ve Farsça olarak yazılmış parçalara da yer vermiştir. Eserde ayrıca mülemma tarzında yazılmış şiirlere de yer verilmiştir.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî; manzum parçaların 129'unu Türkçe, 16'sını Farsça, 2'sini Arapça olarak kaleme almıştır. Bunun yanında mülemma tarzında Türkçe-Arapça 2, Türkçe- Farsça olarak da 1 parça yazmıştır.

[317] **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, 532, vr. 83b.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİN

[1 b] *"Haẕā Behce'-i Şerīf-i Aḥmed-i Bedevī ḳudduse sırrehu"* [318]

Yā hu Bismillahirraḥmāni'rraḥīm Allah hū

Ḥamd ü sıpās-ı bī-ḳıyās ol Ḫalıḳ-ı cinn ü nās-ı hidāyet-istināse ki ervāḥ-ı evliyāyı ḥadāyıḳ-ı melekūtda revāyıḥ-ı viṣāl-i hidāyet ittiṣāline tervīḥ ḳıldı ve şükr-i sıpās ol Rāzıḳ-ı ecnās-ı ẕevi'l-enfāse ki eşbāh-ı etḳıyāyı besātīn-i cemāl-i bā-kemālünde neşv ü nemā-yı revāyıḥ ʿanberü'l-fevāyıḥıyla tefrīḥ ḳıldı *"celle şānuhu ve ʿamme nevāluhu"* [319]

Şiʿr

Nice şāhān-ı vaḳti ḳıldı ẕevḳ-i vaṣlı bī-sāmān

Nice sulṭān-ı dehri ḳıldı ʿaşḳ u şevḳi sergerdān

Nice ʿāşıḳları mir'āt-ı rūyı eyledi ḥayrān

Nice ṣādıḳları mir'āt-ı nār-ı firāḳı eyledi püryān

---

[318] "Bu, Seyyid Ahmet el-Bedevî'nin asil güzelliğidir."
[319] "Onun şanı yücedir ve nimetleri her yeri kuşatmıştır."

"Ṣalavāt u taḥiyyāt-ı ṣāfiyāt u teslimāt-ı zākiyāt [320] *ve* [2 a] āfitāb-ı ḫurşīd-i āsmān-ı risālet ve māh-ı münīr-i felek-i celālet mālik-i mesned-i *"ve mā erselnāke"* [321] ṣadr-ı ṣuffe-i "*levlāk*" [322] ʿunvān-dīde-i "*raḥmeten li'l-ʿālemīn*" ʿayān-kerde-'i "*kuntu nebiyyen ve Ādem beyne'l-mā'i ve'ṭ-ṭīn*" [323] maḥrem-i ṭarancāne'-i "*lī maʿallāh* " [324] maḥrem-i Kaʿbe'-i dergāh-ı saʿādet destgāh-ı bāʿis-i ẓuhūr-ı kevn ü mekān ve sebeb-i āferīde-i zemīn ü zamān ü ʿarż u āsmān ṣallāllāhu ʿaleyhi ve ʿalā ālihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn

Der Medḥ-i Server-i Sulṭān-ı Kā'ināt

"Yā ḥabībe'l-ʿArabi ente lebībü'l-kevneyn

Yā nebīyye'l-Ḳureyşī ente ḥabībü'l-Mevlā

Yā faṣīḥe'l-medenī ente edībü'l-üdebā

Yā Süheyle'l-Yemenī ente mürebbiye'l-füżelā

Eṣ-ṣelātü leke li āli selām veṣ-ṣenā

Ve ʿalā men tebeʿal-Ḥaḳḳa'l-emrü't-taḳvā

Ve ʿalā ṣaḥbike fī külli zamānun ʿanhum

---

[320] "Risalet semasının güneşine tertemiz selam ve safi salat olsun."
[321] "Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Kur'an-ı Kerim, 21/107.
[322] "Sen olmasaydın…" Hadis-i Kudsiden alınmadır.
[323] "Âdem su ile toprak arasında iken ben peygamberdim."
[324] "Allah benimledir."

Raḍıyā'llāhu taʿalā bi-ʿumūmin ebedā" [325]

ümmīdvāruz ki cümle-i ʿūṣāt-ı ümmet ile yarın rūz-ı ḥaşirde şefāʿat-ı şerīflerinden yād buyurmayup maḥrūm ḳılmayalar bi-keremihi ve bi-luṭfihi ʿāmīn[2b]

Naẓm

Keremi ger irişe bir şeh-i gerdūn-taḫta

ʿAşḳı yolunda anuñ ḫāk ile yeksān olur

Ḳılsa bir ʿāṣī-yi efkendeye luṭf ile nigāh

Bir dem içre bu cihān mülküne sulṭān olur

Mūra hem ḳılsa naẓar ʿayn-ı ʿināyetle eger

Ḥükm ider cümle-i āfāḳe Süleymān olur

ʿAşḳı yolunda anuñ ḫāk ile yeksān olanuñ

İrer āfāḳa sırrı şems-i dıraḫşān olur

Ammā baʿd bu faḳīr ü ḥaḳīrü'ş-şehīr bi-Seyyidī Muḥammedü'l-Veffāḳ en-Naḳşibendī el-Üsküdarī muḫlişleri [1021] sene-i eḥadī ve ḫamsīn baʿde'l-elf tārīḫinde

---

[325] "Ey Arap sevgili! Sen iki cihanın özüsün,
Ey Kureyşli nebi! Sen Mevla'nın habibisin,
Ey Medineli fasih! Sen ediplerin en üstünüsün,
Ey Yemenli ülker yıldızı! Sen fazılların mürebbisisin,
Salat ve selam senin, âlinin, takva emrine imtisal edenlerin ve sahabelerin tamamının ebediyen üzerine olsun ve Allah onlardan her zaman razı olsun.

diyār-ı Rūmdan Mışıra müteveccih olduġumda ol gice ki Mışıra dāḫil oldum Ḥażret-i Sulṭānü'l-evliyā ve çeşm-i çerāġ-ı etḳıyā el-ḳuṭbu'l-aḳṭāb imāmü'l-aḥbārü'l Bedevīyyü'l-ʿiṭābu'llezī iẕā nūdiye fī berren ev baḥren īcāb-ı ḳuṭb-ı Nebevī Es-seyyidü'ş-şerīfü'l-ʿAlevī Seyyidinā Es-seyyid Aḥmed el- Bedevī ʿammet berekātehu Ḥażretlerinüñ zāviyelerinden bi'-ṭarīki'l-istiʿdād ve'l-istiḥḳāḳ ḫalīfeleri olan Şeyḫ **[3a]** Ḥüseyin Ḳundāḳī Efendī Ḥażretleriyle müşerref olup eṣnā-yı kelāmdan ṣoñra vilāyet-i Rūmda Ḥażret-i Seyyidüñ eḥibbāsı çoḳdur herkese bir ḫıdmet sevḳ olunmuşdur sizlerüñ daḫi bu diyāra gelmeden murādıñuz Allāhu aʿlem Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿālī Ḥażretlerinüñ behce-i şerīflerini lisān-ı ʿArabdan Türkīye tercüme eylemek için olmaḳ gerekdür deyü buyurdular idi faḳīr ḫod bu niʿmete nā'īl olmaġa istiʿdādum olmadıġın mülāḥaẓa eylemiş idüm

Beyt-i Fārisī

"Ger tū seng [ü] saḥra-i mermer şevī

Çūn be-ṣāḥib-i dil-resī cevher şevī " [326]

mażmūnınca himmet-i şerīfleriyle üç sene-i kāmile diyār-ı Mışırda sākin olup bir murād ḫuṣūlüne müteraḳḳıb iken bir gice ʿālem-i miṣālde Ḥażret-i Faḫr-ı Kevneyn ve Resūlü'ṣ-ṣaḳaleyn ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem Ḥażretlerin cemīʿ-i evlād ve aṣḥāblarıyla ve ʿāmme-i evliyāu'llāh ile meʿān ke'ennehü Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ mevlūd-ı şerīfleri olmuş ravża-i muṭahharalarına mülḥaḳ bir baġçe-i cennet-miṣāl içinde cemʿiyet eylemişler idi **[3 b]** ve ol leyle-i mübāreke berāt gicesi idi Ḥażret-i Sulṭān-ı Kā'inātuñ ḫużūrında bir dīvān-ı Süleymān-eyvān ʿaḳd olunmuş idi ki dīvān-ı maḥşerden nişān virür idi bu dīvānda herkesüñ aʿmaline muṭābıḳ yed'ine ḫüccet virilür iken faḳīr daḫi ʿināyet ricāsın eyledigümde Ḥażret-i Sulṭān-ı Kevneyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerine ḫüccet vir deyü işāret buyurduḳlarında faḳīr daḫi rūy-ı niyāzı ḫāk-i meẕellete vażʿ idüp ricāda olduġumda ṭaleb-i merām iden kimesne bizüm ḫiẕmetimizde taḳṣīrāt eylemez deyü buyurdılar faḳīri dehşet alup

[326] "Eğer çöllerde kaya ve mermer bile olsan bir gönül erine ulaşırsan cevher olursun."

meẕkūr ḫalīfeleri olan Şeyḫ Hüseyin Ḳandāḳī Ḥażretlerinüñ ṭarafına teveccüh buyurduḳlarında kendülere inhā eyledüm imhāl eylediler deyü cevāb virdiler ve bir defʿa mübārek riḍā-yı şerīfini üzerime vażʿ idüp tebessüm-kinān benüm menāḳıb-ı şerīfimi lisān-ı Türkīye tercüme itmege saʿy eyle maḳṣūduñ ḥuṣūlüne tekeffül eyledüm deyü bir kerre naẓar-ı ḳudret-eṣer ile ʿarż-ı cemāl-i pür-envār eyledi ki bi'l-külliyye maḥv-ı vücūd idüp yā Allah deyü şevḳıle [4 a] bir naʿra urmuşam ki ḫˇabdan bīdār olduḳda henüz heykel-i laṭīfleri muḳābilimde pāydār ve dīdār-ı pür-envārları dīde-i pür-eşk ü giryānumda ber-ḳarār idi

Ḳıṭʿa-i der-münacātü'l-müellif

Bi-ḥaḳḳi ṣıdḳ-ı pāk-ı şeyḫ-i ḫalvet

Bi-ḥaḳḳi ẕevḳ ü şevk-i pīr-i ṭāʿat

Bi-ḥaḳḳi ʿizzet-i ehl-i saʿādet

Bi-ḥaḳḳi şeyḫ-i dīn-i faḫr-i ümmet

Bi-ḥaḳḳi yār-ı ġār-ı ḥīn-i vaḥdet

Bi-ḥaḳḳi maẓhar-ı feyż-i hidāyet

ʿİnāyet eyle yā Rab ben faḳīre

Kim idem Seyyid Aḥmedüñ vaṣfun rivāyet

Kim oldur nūr-ı cism-i ehl-i ʿirfān

Hem oldur pādişāh-ı mülk-i millet

çünki maḥvdan şaḥve geldüm irtesi gün Ḥüseyin Efendīnüñ ḫalīfeleri olan Receb Efendi Ḥażretlerine mülāḳat olup menāḳıb-ı şerīfi ṭaleb idüp şürūʿ olundı fi'l-cümle emr-i ʿāliyyelerine imtiṯālen ol sulṭānuñ bu ḳalīlü'l-biḍāʿe **[4 b]** ḥaḳīr-i pür-taḳṣīr menāḳıb-ı pür-mevāhiblerini Şeyḫ Şennāvī cemʿ eyledügi manāḳıb-ı şerīflerinden ve Şeyḫ ʿAbdü'lvehhāb Şiʿrāvī Ḥażretlerinüñ Ṭabaḳāt-ı Kebīr ve Ṣaġīrinden ve Minen nām kitāb-ı belāġat-nişāblarında fi'l-cümle ḥāfıẓü's-sünnet İbni Ḥacer ve İmām-ı Suyūṭī reḥimehumu'llāhü taʾālā Ḥażretlerinüñ te'līfāt ve taṣnīfātlarından ki esānīd-i ḳavīyye ile vāḳiʿ olan rivāyāt-ı ḥārikatü'l-ʿādātı ʿalā-ṭarīḳi'l-icmāl cemʿ eyleyüp ve bir nice ebyāt-ı şerīfler ki lisān-ı muʿciz-beyānlarından ḥālet-i istiġrāḳlarında vāḳiʿ olup ve ẓuhūr eylemişdür bi-ʿaynihi zeyl-i kitābda taḥte'l-lafẓ vāḳiʿ olan dürer-i meʿānīleri tercüme olunduḳdan ṣoñra ʿalā-ṭarīḳi't-taḳṣīrāt cānib-i rūḥāniyetlerinden istimdāden şerḥ olunmuşdur Ḫudā -yı Taʾālā aḥsen-i ḥāl ile itmāmın müyesser eyleye āmīn bi-ḥürmeti āli Ṭāhā ve Yāsīn

baʿdehu aṣḥāb-ı saʿādetden bu ʿizzete lāyıḳ bir kimesne ricā iderüm ki bu menāḳıb-ı şerīf anuñ nāmı ile muʿanven ola āḫir bu ḫāṭıra ile istiḥāre eyledüm ki bu cemʿiyyeti **[5 a]** beyāż idem ol ḥālde ḥikmet-i Ḫudā ile Şām-ı Şerīf ṭarafına rıḥlet müyesser oldu çünki Şām-ı cennet-meşāma vāṣıl oldum ol ān ḥākimü'l-vaḳt bulunan ʿumdetü'l-ḫavāṣ ve'l-muḳarrebīn Devlet-i ʿOṯmānīde üç pādişāh-ı Cem-iʿtibāruñ ḫıdmet-i şerīfelerinde berberlik ḫıdmetinde istiḳāmet ü diyānet ile ḫıdmet sebḳ eyleyüp ve silaḥdārlıḳdan Şām-ı Şerīf eyāletine mutaṣarrıf olan Berber Meḥmed Pāşā "*yesserā'llāhu mā-yürīd mā-yeşā'"*[327] Ḥażretlerini bulup ḥaḳḳā bu dürr-i nā-yābuñ ḳadrün bilür böyle bir ṣāḥib-i saʿādet olmaz deyü nām-ı şerīfleri ile itmāmına ʿunvān virdüm ümīdvārum ki ol nām-ı şerīfüñ ṣaḥibi ḥürmetine ve bu menāḳıb-ı şerīfüñ kerāmetine Cenāb-ı Bārī celle şānuhu vücūd-ı şerīflerüñ ḫaṭārlardan ḥıfẓ eyleyüp esrār-ı evliyā vech-i ʿarżda müeṯṯir ve kārger olduḳça ve menāḳıb-ı pür-mevāhibi

[327] "Allah onun dilek ve isteğini ona müyesser eylesin."

beyne'l-āhālī ve'l-ʿālī ḳırā'at olunup mevcūd bulunduḳça ol velī-yi ṣāḥib-ḳadrüñ ʿizzetine beyne'l-aḳrān muʿazzez ve mükerrem ḳılup dostlaruñ şād **[5 b]** düşmanlaruñ ḳahr-ı İlahī berbād eyleye

Naẓm

"Ḫudā yā tā ḳarārest āsmān rā

Me-kon ḥālī ez īn ḥākim-i cihān rā

Felek çūn ḫātemeş zi-rengīn-i bād

Kilīd-i ʿālemeş dār-āstīn bād" [328]

pādişāh-ı İslām-ı gerdūn-ḫıyām encüm-iḥtişam ḥażretlerine duʿā her mū'mīn ü muvaḥḥide ehemm-i mühimmātdan ve cümle-i ʿibādātındandur ḥuṣūṣān sulṭān-ı selāṭīn-i cihān ve ḫāḳān-ı zemīn ü zamān felek-rifʿat-ı ḥūrşīd-ṭalʿat ḳamer-maḳarr ʿaṭṭār-ı dehr ʿuṭārid-hüner nāhīṭ-bezm Behrām-rezm müşterī-ʿunvān keyvān-eyvān sulṭānü'l-İslām ve'l-Müslimīn ḳāmiʿü'l-küfreti ve'l-müşrikīn sulṭānü'l-ʿaẓam ḫāḳānü'l-muʿaẓẓam mevlā-yı mülūkü'l-ʿArab ve'l-ʿAcem Süleymān-ı zamān ṣāḥib-ḳırān-ı devrān Sulṭān Aḥmed Ḫān ibni Sulṭān Meḥmed Ḫān ibni Sulṭān Murād Ḫān ibni Sulṭān Selīm Ḫān raḥmetu'llāhi taʾālā ʿaleyhim ecmaʿīn eyyedā'llāhü ṣalṭānatuhu ilā-inḳırāżü'd-deverān üzerlerine himmet-i merdān her ān nāẓır ü nigehbān ola āmīn

Naẓm

Bir pādişāh-ı mülk-i hünerdür o şehriyār **[6 a]**

Gerdūn kemāl-i ẕātına taḥsīn ider müdām

---

[328] " Ya Rabbi! Gökyüzü var oldukça cihanı
Bu hâkimden mahrum bırakma.
Felek onun yüzüğünün kaşı olsun
Âlemin ahahtarı onun yeninin içinde olsun."

Bunca ʿulüvv-i şānla ol şāh-ı kāmkār

Ḫāk üzredür cebīn-i niyāz ʿale’d-devām

ne pādişāh-ı melāyik-sipāh idi ki cülūs-ı bā-saʿādet-temkīnleri ḥaḳḳında Ṭanṭaya ḫayre’s-selāṭīn ile ʿālem-i ṣīt ü ṣadā olmuşdur

bundan ṣoñra cemʿ ü te’līfine mübāşeret eyleyüp itmāmın vaʿde eyledigimüz menāḳıb-ı şerīfi on yedi bāb üzerine müştemil ḳılduḳ bābü’l-evvel Ḥażret-i Seyyidün neseb-i ālī-ḳadrleri beyānındadur bābü’s̱-s̱ānī mevlūd-ı şerīfleri ve pederleriyle Mekkeye rıḥletleri beyānındadur bābü’s̱-s̱āliṣ birāderleriyle Mekkeden ʿIrāḳa teveccühleri beyānındadur bābü’r-rābiʿ ḫırka-i faḳīrüñ ittiṣāli ve silsilesindeki meşāyiḫi beyānındadur bābü’l-ḫāmis Ḥażret-i Seyyidin ʿIrāḳdan Mekkeye teveccühleri beyānındadur bābü’s-sādis Mekkeden Mışıra ve Mışırdan Ṭanṭaya teveccühleri beyānındadur bābü’s-sābiʿ Ḥażret-i Seyyidün suṭuḥda olan muʿāmelāt beyānındadur bābü’s̱-s̱āmin Ḥażret-i Seyyidün kerāmāt-ı saʿādet-āyātları beyānındadur bābü’t-tāsiʿ **[6 b]** Ḥażret-i Seyyidün meşāyiḫ dilinde kerāmetleri beyānındadur bābü’l-āşir vefātlarından evvel ve s̱ānī olan kerāmāt ve bīʿat-ı erbaʿa beyānındadur bābü’l-ḥādī ʿaşer kendülerinden ṣoñra olan ḫalīfetü’l-ḫülefā beyānındadur bābü’s̱-s̱ānī ʿaşer suṭuḥda ṣoḥbetlerine dāḫil olan eʿizze beyānındadur bābü’s̱-s̱āliṣ ʿaşer ġayr-ı aṣḥāb-ı suṭuḥ olan ṣāḥib-i ḥāl fuḳarā beyānındadur bābü’r-rābiʿ ʿaşer mevlūdları ibṭāline saʿy iden süfehā vefātları beyānındadur bābü’l-ḫāmis ʿaşer ʿAbdü’lʿāl Ḥażretlerine itdügi naṣāyiḥ beyānındadur bābü’s-sādis ʿaşer ṭarīḳat-ı Aḥmediyede olan şürūṭ-ı mütābiʿat-ı ḫizb beyānındadur bābü’s-sābiʿ ʿaşer kendü kelām-ı dürer-bārlarınuñ şerḫi ve tercüme beyānındadur

Bābü’l-Evvel

Muḳtedā-yı ehl-i ṭarīḳat ve pīşvā-yı aṣḥāb-ı ḥaḳīḳāt ve ġavvāṣ-ı biḥār-ı maʿrifet le’al-şināṣ-ı ḥikmet-i Ḥażret-i Eḥadiyet maḥrem-i Kaʿbe-i hüviyet, server-i ehl-i hidāyet sulṭān-ı serīr-i velāyet meşāyiḫ-i kibāruñ nādire-i ʿaṣrı şerīfü’l-ʿAlevī Ebū’l-

ʿAbbās Seyyidinā **[7 a]** Es-seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳuddüse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ neseb-i şerīflerini beyān ider aʿleme'l-ʿülemā'il-İslām ve imāmü'l-enām Celāleddīn-i Suyūṭī raḥmetü'llāhi ʿaleyhi ḥażretleri ve Şeyḫü'l-İslām Ḥāfiẓ ibni Ḥacerden rivāyet idüp anlar daḫi muḳarrīrden ḥikāyet eyledükleri üzere ism-i esāmīleri Seyyid Aḥmed ibni ʿAlī ibni İbrāhīm ibni Muḥammed ibni Ebūbekir ibni İsmāʿīl bin ʿÖmer bin ʿAlī bin ʿOṩmān bin Ḥüseyin bin Muḥammed bin Mūsā bin Yaḥyā bin ʿİsā bin ʿAlī bin Muḥammedü'l-Cevād bin Ḥasanü'l- ʿAskerī bin Caʿfer bin ʿAlī Er-rıżā bin ʿAlī bin Mūsā El-Kāẓım bin Caʿferü'ṣ-Ṣādık bin Muḥammedü'l-Bāḳır bin ʿAlī bin Zeyne'lʿĀbidīn bin Ḥüseyin Şehīd-i Kerbelā bin ʿAlī bin Ebī Ṭālib kerremā'llāhu vechehu ve raḍiyā'llāhu ʿanhum ecmaʿīn

ve baʿżı nüsḫada neseb-i şerīflerini ʿAdnāna müntehī olunca beyān eylemişler feemmā bu faḳīr Ḥażret-i Şāh-ı Velāyet İmām-ı ʿAlī bin Ebī Ṭālib raḍiyā'llāhu ta'ālā ʿanhu Ḥażretlerine dek iktifā eyledüm zīrā bāḳīleri maʿlūmdur ve Ḥażret-i Ḳuṭbü'l-Evliyā ve Sulṭānü'l-Aṣfiyā Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ künyetü'ş-şerīfleri Ebū'l-şerīf-i ʿAlevī Seyyid Aḥmed Müleṩṩim Bedevī **[7 b]** nāmıyla mülaḳḳab olmuşlardur ve vālideleri olan maḫdūmenüñ ism-i şerīfleri Fāṭıma binti Muḥammed bin Aḥmed bin ʿAbdu'llah bin Medyen bin Şuʿaybdur ki Mezīne nām ḳabīledendür nihayet cenāb-ı şerīfleri medīne-i Fāsda mütevellid olmuşlardur ve mezbūre Fāṭıma Ḥażretlerinüñ daḫi vālidesinüñ ism-i şerīfleri Semāne binti ʿOṩmān bin Ebūbekirdür ki ol daḫi medīne-i Fāsda Zuḳāḳ-ı Belāṭ dimekle maʿrūf maḥallede vücūda gelmişdür ve Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ vālideleri Fāṭıma Ḫātūnuñ evvel evlādlarınuñ ism-i şerīfeleri Şerīf Ḥasandur baʿdehu Muḥammed baʿdehu Fāṭıma baʿdehü Zeyneb baʿdehu Ruḳiye baʿdehu Feżżedur āḫīr evlādı ve emcādları Ḥażret-i Sulṭānü'l-evliyā Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleridür ki *"ḫıtāmuhu misk"* [329] muḳteżāsınca ḫitām-ı evlādıdur cümle-i ʿaded-i evlādları yedi neferdür evveli Şerīf Ḥasan āḫiri Seyyid Aḥmed ḳudduse sirruhu zaman-ı velādetleri beş yüz ṭoḳsan altı

[329] "Onun (içiminin) sonu bir misktir (ağızda misk gibi koku bırakır)." Kur'an-ı Kerim, 83/26.

senesinde olup zamān-ı vefātları altı yüz yetmiş beş senesinüñ rebʿīü'l-evvelinde vāḳiʿ olmuşdur pes öyle olsa müddet-i ʿömr-ü şerīfleri yetmiş ṭoḳuz yıldur

ve şemā'il-i laṭīfleri [8 a] ṭavīlü'l-ḳāmet ġalīẓü's-sāḳeyn ve ġalīẓü'ẕ-ẕirāʿayn kebīrü'l-veche levn-i mübārekleri beyāż ile ḥumre beyninde olup gendum-gūn idi mübārek vech-i laṭīflerinde üç dāne çiçekden beñ miṣālinde eṣer ve āṣār idi birisi ruḫsār-ı yemīninde ve ikisi ruḫsār-ı şimālinde idi ṭoġān burunlu idi üzerinde iki dāne siyāh beñ var idi biri bir cānibde ve biri daḫi bir cānibde düşüp miḳdārda ʿadesden aşġār idi ve iki çeşm-i mübāreki mābeyninde usṭura yārası var idi birāder-zādesi Ḥüseyin Mekkede İbṭaḥ nām maḥalde yaralamış idi zamān-ı şaġīrinde daḫi Ebū'l-liṣāmeyn ile mülaḳḳab olmuş idi ve meẕheb-i Şāfiʿīde ʿulūm-ı şettāya vāṣıl olmuşlar idi mādemki ve lehu ceẕebāt-ı İlāhī kendülere ġalebe eylememiş idi ziyāde ʿilm-i şerife şüġulleri var idi Ṭabaḳāt-ı Şaʿrāvīde mesṭūrdur ki Ebū'l-Mevāhib Seyyid Muḥammed Tūnusī tercümesinde naḳl ider ki ḫalḳuñ mābeyninde meşhūr olan evliyāu'llāha ke'ennehu lāġer ü żaʿīfü'l-bünye olanlar bu kelām-ı laġvdur zīrā evliyāu'llāh lāġerī ve mülaḥḥam olmaḳ lā-be'isdür nitekim ġanīsi ve faḳīri olduġu [8 b] gibi buña delālet iden niceleri refāhiyetde ve niceleri miḥmetde olduġu gibidür bu ḫuṣūṣa nāṣ daḫi vardur āyet-i *"ve zādehu beṣtaten fi'l-ʿilmi ve'l-cismi"* [330] ve Ḥażret-i Faḫr-ı Ḳevneyn ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem Ḥażretleri nevʿān idi Ḥażret-i İmām-ı ʿAlī kerremā'llāhu vechehu raḍiyā'llāhu ʿanhu ḫod cesāmet ile mücessem idi ve ṣāḥib-i şikem idi bu taḳdīrce İbni Ḥacer Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ʿimmet berekātuhu fi'd-dünyā ve'l-āḫireti Ḥażretlerinüñ vaṣfında mücessem ve ġalīẓü's-sāḳeyn ve ʿaẓīmü'l-baṭn idi deyu buyurdular ve libās-ı nūr iḳtibāsları Şeyḫ Yūnus ve Özbek-i Ṣūfī naḳl eyledigi üzere ḳırmızı idi zīrā cedd-i aʿẓamları Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem Ḥażretleridür anlara iḳtidā eylemişlerdür El-ḥadīṣ Cābir ibni ʿAbdullah raḍiyā'llāhu ʿanhumdan mervīdür ki Ḥażret-i Sulṭān-ı Kā'ināt ḥülle-i ḥamrāları var idi iʿyād ve cumʿa günlerinde giyerler idi Ṣaḥīḥ-i Buḫārī El-Berrā ibniʿĀzib raḍiyā'llāhu ʿanhu Ḥażretlerinden mervīdür ki ḳara ṣaçlu ḳırmızı ḥullenüñ içinde bir kimesneyi Resūlu'llāhdan ecmel görmedüm ḥadīṣ-i şerīfde vāḳiʿ olmuşdur [9 a] *"mā re'eytu ẕe*

[330] "…ilimde ve bedende ona üstünlük verdi." Kur'an-ı Kerim, 2/247.

limmettin sevdā'i fī ḥülleti'l-ḥemrā'e ecmelu min Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem"[331] ḥadīṯ-i şerīfi muḳteżāsınca libās-ı aḥmeri iḫtiyār eylemişler idi ve ḥāliyā fuḳārası beyninde nişān-ı ʿālīşānları ve ʿalāmet-i iḥtişāmları ve sancāḳ-ı hümāyūnları daḫi ḳırmızı vāḳiʿ olmuşdur

Bābü'ṣ-Ṣānī

muḳtedā-i sālikān-ı mesālik-i dīn ve pīşvā-yı mālikān-ı memālik-i yaḳīn Ḥażret-i Şerīfun ʿAlevī yaʿnī Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ mevlūd-ı şerīflerüñ ve mekān-ı laṭīflerüñ ve daḫi zamān-ı saʿādetlerinde ne mekāna rıḥlet buyurmuşlardur ve vālide-i mācidleriyle Mekke-i Mükerremeye rıḥletleri beyānındadur Şeyḫ ʿAbdu'llāhü'l-Vehhāb Şiʿrānī ḳaddese sırrehu Ṭabaḳātında ẕikr eyledigi üzere menāmlarında ḥātıf-ı ġaybī-i Raḥmānīden vālidelerine Mekke-i Mükerremeye işāret ve beşāret olunmuşdur bu taḳdīrce Ṭabaḳāt-ı Şiʿrāvīde mestūrdur ki Seyyidimiz Ebū'l-ʿAbbās Seyyid Aḥmed el-Bedevī kibār-ı evliyādan seyyid ve ḥasīb ve şerīf ve nesīb ve ʿAlevī **[9 b]** ve Muṣṭafāvī ve ḳudūm-ı ʿĪsevīde pey-rev olup bilād-ı Naṣārā'-yı Efrencīde mucīb-i āsārı ṣāḥib-i kerāmāt-ı bāhire ve serā'ir-i ẓāhire şöhretleri cümle'-i āfāḳda ʿale'l-ıṭlāḳ meşhūrdur ve müteʿārifdür ʿale'l-ḫuṣūṣ Mışır ve Şām ve Ḥicāz ve Hindistān ve Rūm ve ʿArab ve ʿAcem maġribden maşrıḳa varınca mevṣūf belki ziyāde tavṣīfden müstaġnīdür kerāmāt-ı ḫāriḳası *"eẓherun mine'ş-şems"*[332] ẓāhir ve bāhirdür fi'l-cümle deryādan ḳaṭre ve āfitābdan ẕerre miḳdārı beyānı mümkindür nitekim dinilmişdür "*el-ḳaṭretu tedillu ʿala'l-ġadīr ve'l-ḥafīneti tedillu ʿala'l-bedri'l-kebīr"* [333] māṣadaḳınca mevlūd-ı şerīfleri diyār-ı maġribde dārü's-salṭanat olan medīne'-i Fāsda vāḳiʿ olmuşdur ecdād-ı emcādları şarḳdan Ḥaccāc-ı Ẓālimüñ devlet-i pür-nekbeti zamānında olan eşrāf ve sādāta ʿumūmen ḳatl-i istilā idicek ẓālim-i bed-nihāduñ ḫavfından maġribe cilā-yı vaṭan idüp perīşān olan eşrāfdandur bu taḳdīrce Sulṭān Seyyid Aḥmed el-Bedevī yedi yaşına vardıḳda peder-i

---

[331] "Kırmızı elbise içinde siyah saçlı olan kişiler arasında Hz. Resulullah'tan daha güzel kimseyi görmedim."
[332] " …güneşten daha zâhir"
[333] "Damla, denize delalet eder; bir parıltı da hilale delalet eder."

muḥteremleri Seyyid ʿAlī Ḥażretlerine [10 a] ʿālem-i ġāʾbda hātıf-ı ġaybdan işbu vecihle ġiṭāb-ı müsteṭāb irişür ki yā ʿAlī bu diyārdan rıḥlet idüp Mekke-i Mükerremede tavaṭṭun eyle ki anda sizlere dergāh-ı ʿizzetden ʿaẕīmü'ş-şān ẓāhir olsa gerekdür

Naẓm-ı Ḳıṭʿa

Ḥaḳ ʿināyet idicek ṭıfl-ı cenīn

Baṭn-ı ümdeyken olur lābüd saʿīd

Ger hidāyet olsa Ḥaḳdan yaḳīn

Pīr iken olur saʿādetden baʿīd

baʿde istimāʿi'l-hātif Seyyid ʿAlī Ḥażretleri daḫi derḥāl iki ferzendi ile ki biri Seyyid Ḥasan ve biri Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleridür Fās şehrinden ḳalḳup cānib-i Ḥicāza teveccüh iderler ḳabā'il-i ʿArab içinde ḳona göçe hezār iʿzāz ü ikrām ile dört sene-i kāmilede Mekke-i Mükerremeye vāṣıl olurlar pederleri Seyyid ʿAlīnüñ ʿömrü āḫir olunca Mekkede kemāl-i mertebe-i refāhiyet ile āsāyiş üzre ölüp sene'-i (627) sebʿa ve ʿışrīn ve sitte mie vālid-i mācidleri merḥūm olup [10 b] Bāb-ı Muʿallāda defn ḳılındı mezār-ı pür-envārları ilā haẕihi'l-ān ẓāhir ü bāhirdür ḫāṣ ü ʿāmuñ isticābet-i duʿā ile mevṣūf u maʿrūflarıdur ve vālideleri daḫi Mekke'-i Mükerremede vefāt idüp anda medfūnedur büyük ḳarındaşı Seyyid Ḥasandan menḳūldur ki Mekke-i Mükerremede birāderimiz ile iḳāmet eyledük Seyyid Aḥmed el-Bedevī aṣġar-ı iḫvānımız idi lākin cümlemizden dilīr hemçü nerre-şīr-i ġazanfer-ṣavlet esed-heybet bir merd-i Ḫudā idi ve dā'imā mübārek rū-yı pür-enverlerini liṣām ile teleṣṣüm ḳılarlar idi anuñçūn Müleṣṣim Bedevī deyü mülaḳḳāb olmuşlar idi ve liṣām lisān-ı ʿArabīde Türkīde yaşmaḳ maʿnāsınadur ve mezbūr Şerīf Ḥasandan menḳūldur ki birāderim Aḥmed Bedevī oġlum Ḥüseyin ile Ḳur'ān-ı ʿAẕīmi kendüm bi'ẕẕāt oḳutdum ve ḥıfẓ-ı Ḳur'ān-ı ʿAẕīmü'ş-şānı itdürdim ve fürsān-ı Mekkede birāderim Seyyid Aḥmed el-Bedevīden dilīr ve fāris kimesne yoġ idi ehl-i Mekke ʿAṭṭāb müleḳḳāb ḳılmışlar idi yaʿnī ṭoḳunucu żarar virici dimek olur baʿdehu mevāhib-i İlāhiye ve ʿaṭāyā-yı [11 a]

Raḥmāniyeye maẓhar olup vech-i mübarekinde ve nūr-ı velāyet lemeʿān ve ceẕebāt-ı Raḥmānī tābān olup

Beyt

"Bālā-yı sereş zi hūşmendī

Mī-yāft sitāre bülendī" [334]

mażmūnu üzere vech-i şerīfinde reng-i rūyı müteġayyir olmaġa başlayup aḥvāli perīşān oldı ve ġalebe-i veleh ü taḥayyür ile müteḥayyir olup nāsdan ʿuzlet idüp bülbül-i gūyā iken mülāzemet-i ṣamt ü sükūt olup ḫalḳ ile bi'l-külliyye ḳaṭʿ-ı ʿalāḳa eyledi ziyāde iḳtiżā eylese işāret ile iktifā iderler idi

Mıṣraʿ

"Zebān-ı berīde be-gunci nişiste ṣummun bukmun" [335]

mażmūnuyle ʿamel buyurmuşlar idi gerçi kim ḫalḳdan ʿuzlet eyleyüp munḳaṭıʿ olmuşlar idi lākin ḥaḳīḳatde Ḥaḳ ile cemʿiyet-i ḫāṭıra mālik olup ʿuzletleri vuṣlata mübeddel olup deryā-yı raḥmete ile'l-ebed müstaġraḳ olup muttaṣıl terāḳḳīde bulunup ile'l-ān ḥāletleri nākl eyleyüp mütezā'idedür deyü cümle meşāyıḫ-ı kibārdan olanlar naḳl eyleyüp müttefiḳlerdür

Ḳıṭʿa-i Şiʿr

[11 b]

Bir gedā-yı ẕü'l-celālem dü-cihāndan geçmişem

Mest-i lā-yʿaḳıl olup ʿaşḳı şarābdan içmişem

---

[334] "Onun akıl dolu yüce makamı en yüksekteki yıldızları bile aydınlatır."
[335] "Bir köşede oturmuş, sağır ve dilsiz bir şekilde…"

Nefs-i şūmı bend-i zencīr ü ḳabāda eyleyüp

Pādişāh-ı vaḥdetem iki cihāndan geçmişem

Pādişāh-ı dü-cihānumdur ḥaḳīḳat ey aḫī

Zīrā nefs-i serkeşi bend-i selāma çekmişem

bu mażmūn üzere ḳuvā-yı rūḥānīleri sā'ile cevāb virürler idi maʿa-haẕā kitāb ve sünnet ṭarīḳinden inḥirāf vāḳiʿ olmayup āyet-i şerīf *"fe firrū ilāllāh innī lekum minhu neẕīrun mubīn."* [336] "*fe mā ḫalaḳtu'l-cinne ve'l-inse illā li-yaʿbudūn "* [337] āyet-i şerīflerine maẓhar vāḳiʿ olup yine mażmūniyle müteḫalliḳ olmuşlar idi Riyāżü'ṣ-Ṣāliḥīn nām kitāb mü'ellifi dir ki bu āyet-i şerīfede taṣrīḥ vardur ki ins ü cinnin ḫilḳatleri ʿibādet ṭāʿat içündür ġayrı degüldür imdi maḫlūk āferīninde ke'ennehu lāzım olan budur ki *"mā ḫalaḳa'llah"* [338] larına ihtimām ve iʿtinā eyleyüp ḫuṣūṣāt-ı dünyeviyeden iʿrāż idüp bi'l-külliye miḳrāż-ı zühd ile peyvendini ḳaṭʿ ideler zīrā bu dār-ı fenā dār-ı ʿinā **[12 a]** olup dār-ı iḫlād olmuşdur ve merkeb-i ʿubūr olup menzil-i ḥubūr ḳılınmamışdur belki meşraʿ-i infişāmdur mevṭın-ı devām degüldür bu ecilden bu dār ehlinden bīdār olan vālā-iḳtidār şol kimesnedür bende-i Rabb-ı Ġaffār olmaḳ ile iftiḫār ḳıla

Ḳıṭʿa-i Mü'ellif

"Her ki āmed ʿimāret nū sāḫt

Reft menzil be-digeri pür-daḫt

---

[336] "Öyleyse Allah'a koşuşun; doğrusu ben sizi O'nun azabı ile açıkça uyaranım." Kur'an-ı Kerim, 51/50.
[337] "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." Kur'an-ı Kerim, 51/5.
[338] "Allah'ın yarattığı her şey."

Ve ān digeri poḫt hem cinān-ı hevesi

Ve in ʿimāret yesri teyrudet kesī” [339]

Bābü’ş-Şāliş

Ḥażret-i Sulṭān-ı serā-perde-i taṣdīḳ ve ḫāḳān-ı çār-bāliş-i tedḳīḳ nūr-ı çeşm-i evliyā ve çeşm-i çerāġ-ı etḳıyā maḥrem-i rāz-ı Muḥammedī maḥrem-i Kaʿbe-i Sermedī maẓhar-ı muʿcize-i Muṣṭafavī yaʿnī Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz āmmet berekātuhu Ḥażretlerinüñ birāder-i ʿazīzleri ki Şerīf Ḥāsandur anlar ile meʿān Mekkeden ʿIrāka teveccühlerüñ beyān ider sene-i (622) ṣelāṣ ve ṣelāṣīn ve sitte-i mie şevvālinde menāmlarında bir gice hātıf-ı Rabbānīden bir ḳā’il dir ki **[12 b]** yā Aḥmed ne ṭurursun ḳalḳ bu maḥalden ʿIrāka ki maṭlaʿ-ı şemsdür ʿazimet ve teveccüh eyle baʿdehu maṭlaʿ-ı şemsden maġreb-i şemse müteveccih ol baʿdehu iḳlīm-i Mışırda Ṭanṭa nām maḥalde sākin ol zīrā maḳām-ı bā-iḳāmetüñ ol cāy-ı laṭīfde muḳaddderdür erbāb-ı ḥāl muḳayyed-i ḳuyūd-ı selāsil temennā-yı viṣālüñ ve pervāne-vār suḫte-i şuʿle-i şemʿ-i cemālindür

Ḳıṭʿa li-ẕātihi

Şemʿ-i şevḳüñle yanar pervāne-veş ferzāneler

Dem-be-dem zencīr-i ʿaşḳuñla yürür dīvāneler

Ṭālib-i envār-ı şevḳüñ cümle ẕerrāt-ı cihān

Ṭoludur mest-i şarāb-ı ʿaşḳuñla meyḫāneler

bu ḫāʿbdan bīdār olduḳda aʿvān-ı enṣār u iḫvāniyle müşāvere eyleyüp sefer-i ʿIrāka müteveccih oldılar bu maḥall-i reh-güẕārlarında vāḳiʿ olan aḥvāli beyān ider bu

[339] “Bu dünyaya gelen herkes yeni bir bina inşa etti.
Her gelen gitti ve menzil başkasına kaldı.
Yeni gelen de aynı hevese düştü.
Elhasıl bu imaret kimseye kalmadı.
Kimse bu binayı tamamlayamadı.”

cümledendür ki menāzil ü merāḥilde eger āḥyā eger emvāt cümle kibār-ı ehlu'llāh kendülere istiḳbāl eyleyüp her birisi ile mükāleme-i rūḥānī ve muʿāmele-i cāvidānī eylemişlerdür ʿinde'l-ehli bu leẕẕāt maʿlūmdur *"men lem yezuk lem yaʿrif "* [340] ḳabīlindedür **[13 a]**

Yanmadan pūte-i hicrüñde senüñ ḳāl olmaz

Düşmeyen derdüñe cānā baña hem-ḥāl olmaz

cümleden iki kimesneye mülāḳāt olmuşlardur ki biri Ḥażret-i Seyyid ʿAbdu'lḳadīr Geylānī ve biri Ḥażret-i Seyyid Aḥmed er-Rufāīʿ ʿammet berekātuhu Ḥażretleridür ḳaddesā'llāhu sırrehumā ḥīn-i mülāḳātda yā Aḥmed ʿIraḳ ve Hind ve Yemen ve Rūm ve şarḳ u ġarb ve ʿArab ü ʿAcem mefātiḥi bizüm dest-i taṣarrufumuzdadur ve bunlardan ḳanġı miftāḥı dilersen işāret buyur saña iʿṭā idelüm cevāb-ı bā-ṣevāblarında buyurmuşlardur ki sizüñ yed'üñizden baña mefātiḥ lāzım degül belki Feyyāż-ı Muṭlāḳdan mefātiḥ-i ʿālem-i ġaybı dilerüm ki "*ve ʿindehu mefātiḥ'ul-ġaybi lā yaʿlemuhā illā huve"* [341] māṣādaḳınca andan aḫẕ olunur bu naḳl olunan kelimāt-ı ḥikmet-āyāt Ṭabāḳāt-ı Şiʿrāvīden menḳūldür bu maḥalde nice sū'āl vardur ki meṣelā rū'yā-yı ṣādıḳā ile teveccühleri kāfī miydi deyu iʿtirāż idenlar aḥvāl-i beyyine kelām-ı Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem ile **[13 b]** cevāb virilür Riyāżü'ṣ-Ṣāliḥīn nām kitābuñ muṣannıfı bāb-ı rū'yāda ve mā-yeteʿallaḳ bi-hāẕa buyururlar ki "*ḳāle'llahu tebāreke ve taʾālā* " [342] *"ve min āyātihi menāmukum bi'l-leyli ve'n-nehār "* [343] *ve "ʿan Ebī Hureyre raḍiyā'llāhu taʾālā ʿanhu ḳāle semeʿati Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem* " [344] *"yeḳūlu lem yebkā mine'n-nübüvveti'l-mübeşşerāti ḳālū ev me'l-mübeşşerāt " "ḳāle rū'yā'ṣ-ṣāliḥuhu revẕehu'l-Buḫārī ve ʿanhu inne'n-Nebiyyī ṣallā'llahu ʿaleyh ve sellem "ḳāle iẕā iḳterebeti'z-zamāni lem teked rū'yā'ül-Mü'mīn tekẕib ve rū'yā'ül-Mü'mīn cüz'ün min sitteti ve erbaʿīn cüz'en*

---

[340] "Tatmayan bilemez."
[341] "Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadır. Onları ancak O bilir." Kur'an-ı Kerim, 6/59.
[342] "Yüce ve noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah buyurdu ki…"
[343] "Geceleyin uyumanız ve gündüzün O'nun lütfundan istemeniz de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendur." Kur'an-ı Kerim, 30/23.
[344] "Ebû Hureyre râdiyâllâhu anh'dan rivayet edilir ki demiş: 'Resulullah'tan (asm) işittim ki…"

mine'n-nübüvveti müttefiḳü'n-ʿaleyhi" [345] ve *"fī rivāyeti aṣdaḳeküm rū'yā'i aṣdaḳeküm hadīsen"* [346] maʿnā'-i eḥādiṯ-i şerīf budur ki Ebū Hureyre Ḥażretlerinden menḳūldur buyurur ki Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellemden işitdüm nübüvvetden bāḳī ḳālmadı illā mübeşşirāt ḳaldı deyu buyurdular Buḫārī rivāyet ider bir ḥādiṯ-i şerīf daḫi taḥḳīḳān Nebī ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem buyurdu ki ḳaçan zamān ḳıyāmet ḳarīb olsa rū'yā-yı mū'mīn nübüvvetden ḳırḳ altı cüzden bir cüzdür bu eḥādiṯ-i şerīfe müttefiḳ-i ʿaleyhdür ve bir rivāyetde daḫi buyururlar ki **[14 a]** sizin ṣādıḳu'l-ḳavl olanızuñ rū'yāsı ṣādıḳdur deyu buyurdular "*ṣadaḳa Resūlu'llāh*" [347] ve ammā aʿvān ü enṣārı ile meşvereti naṣṣ-ı kitāb-ı şerīfe muvāfıḳdur "*ḳāle'llāhu ta'ālā*" [348] *"ve şāvirhum fī'l-emr"* [349] ve āyet-i āḫirde *"ve emruhum şūrā beynehum"* [350] vāḳiʿ olmuşdur bu maḥalde Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī Ḥażretleri bir nükte'-i laṭīfe beyān idüp Ḥażretden naḳl eyler "*ḳāle Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem būdelā'-i ümmeti erbeʿūne eṣnān ve ʿaşrūn bi'ş-Şām ve ṣemāniyete ʿaşere bi'l-ʿIrāḳ kellimāt-ı vāḥid abd'allāh mekanehu āḫir fe iẕā cā'el emr ḳabeḍū"* maʿnā-yı eḥadīṯ ümmetüñ būdalāsı ḳırḳdur yirmi ikisi Şāmda ve on sekizi ʿIrāḳdadur bu cümleden biri Ḫālıḳ-ı Raḥmāna vāṣıl olduḳda yaʿnī vefāt etdikçe Allahu Taʾālā anuñ yerine bir āḫirüñ tebdīl ider ḳaçan ki vaḳt-i maʿlūm irişe bu cümlesi ḳabż-ı rūḥ olunur ve yine mezbūr Şiʿrāvī naḳl ider ki maġribde nuḳabā üç yüzdür ve Mışırda nücebā yetmişdür ve Şāmda būdelā ḳırḳdur cemīʿ-i dünyāda seyyāre olan iḫtiyār yedidür daḫi zevāyā-yı arżda ʿimād olan **[14 b]** ricā'llullāh dörtdür ve Ḥażret-i Ġavṯ-ı Aʿẓam birdür Mekke-i Mükerremede sākindür ḳavl-i evvel Riyāżü'ṣ-Ṣāliḥīn nām kitābdan menḳūldur ve ḳavl-i ṯānī ʿAbdu'l-vehhāb Şiʿrāvī ḳaddese sırrehu Ḥażretlerinüñ müe'llifātında mestūrdur rivāyetdür ve mezbūr Şeyḫ Şiʿrāvī naḳl ider ki Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri ʿIrāḳda iken cümle evliyāyı ziyāret idüp mezār-ı şerīf ve

---

[345] "Zaman yaklaşınca, mü'minin rüyası, neredeyse yalan söylemeyecek. Esasen müminin rüyası, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür."
[346] "Sizin rüyaları en doğru olanınız, en doğru konuşanınızdır."
[347] "Resulullah doğru söyledi."
[348] "Yüce Allah buyurur ki…"
[349] "İş konusunda onlarla müşavere et." Kur'an-ı Kerim, 3/159.
[350] "…aralarında şûrâ (danışma) ile olanlar…" Kur'an-ı Kerim, 42/38.

merḳad-i laṭīflerin ḫāne-be-ḫāne zāir ve sāir olduḳdan ṣoñra menāmlarında şimden ṣoñra maḳāmına müteveccih ol deyu mübeşşerāt-ı ġaybī tebşīr eylemişlerdür

Bābü'r-Rābiʿ

sulṭān-ı serā-perde-i yaḳīn ve ḫāḳān-ı çār-bālīş-i telḳīn mübāriz-i meydān-ı mücāhedet ve mücāhid-i eyvān-ı müşāhedet ʿāmil-i kārgāh-ı hidāyet ʿālim-i bārgāh-ı ʿīnāyet maẓhar-ı envār-ı ilāhī ve maẓhar-ı esrār-ı nā-mütenāhī mensūb-ı neseb-i ʿAlevī ve ḳuṭb-ı ʿālem Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳaddesā'llāhu rūḥehu ve nevvere żāriḥehu Ḥażretlerinüñ ḫırḳa-i faḳīrüñ ittiṣāli Ḥażret-i Sulṭān-ı Kā'ināta vāṣıl olunca kimlerden kime naḳl idüp [15 a] cenāb-ı saʿādet intisāblarına ne vecihle mensūb olmışdur ve silsile-i şerīflerinden meşāyiḫ-i kibārdan kimler vardur anı beyān ider mevlānā-i ḳuṭb-ı zamāne Şeyḫ Yūnus Özbek-i Ṣūfī kendü silsilesi meşāyiḫinden naḳl ider ki Ḥażret-i İmām-ı ʿAlī kerremā'llāhu vechehu buyurur ki "*ḳāle Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem lemmā esrā ile's-semavāti'l-ʿalā ve semiʿeat kelāmi'l-ʿaliye'l-aʿlā ve fereġat mine'l-muḫāṭabete aḫaẕe Cebrā'il ʿaleyhi's-selām biyedī ve edḫilnī'l-cennete ve cā'e bī ile'l-ḳaṣri min yāḳūtin hamra fe fetḥi'l-ḳaṣri ve eḫric lī minhu ṣandūḳān min nūr fe fetḥi'ṣ-ṣandūḳ fe eḫreclī minhu zīḳ'ul-faḳr ve ḳāle ḳad emerenā'yīllahu inne'lbeseleke felā teveddu ʿa'l-ʿinde mustaḥaḳḳahu felebese'n-nebī ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem ve ḫerece mine'l-cenneti ve kāne ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem ḥadīṣ yeḳūl el-faḳru faḫrī ümmetī min baʿdī ilā yevmi'l-ḳıyāmeti ṣümme elbesehu'n-nebī ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem li Ebūbekire'ṣ-Ṣıddīḳ ṣumme'l-ʿÖmeri'l-Ḫaṭṭāb ṣumme'l-ʿOṣmān bin ʿAffān ṣumme'l-ʿAlīyü'l-Velī ibni Ebī Ṭālib kerremā'llahu vechehu ve raḍiyā'llahu ʿanhum ecmaʿīn baʿdehu ṣumme elbesehü'n-nebī ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* [15 b] *li Enes ibni Mālik şeyḫi'ş-şuyūḫ fī cemiiʿ memālik raḍiyā'llahu ʿanhu ṣumme elbesehu eḥād-i ekābirü'ṣ-ṣaḥabeti Enes ʿİmrān ibni Ḥuṣayn raḍiyā'llahu ʿanhu ṣumme elbesehu minhu Ḥasanü'l-Baṣrī ṣumme elbesehu minhu Ḥābīb ibni Muḥammedü'l-ʿAcemī ṣumme elbesehu Şahābe'ddīn Aḥmed-i Tebrīzī ṣumme elbesehu Muḥammed ibni Yūsufu'l-Maġribīye'l-Farisī ṣumme elbesehu Eş'Şeyḫ ʿAbdu'lḳuddūs ṣumme elbesehu li Ebī Ṭāhir ʿAbdu'rrezāḳe'l-Endülūsī ṣumme elbesehu ʿAbdu'lḥamīd ṣumme elbesehu ʿAbdu'lmecīd ṣumme elbesehu ʿAbdu'lcelīl ṣumme elbesehu ev üstāẕihi ve melāẕihi'l-ʿaẓam ḳuṭbu'l-aḳṭāb imāmü'l-aḥbābü'l-*

Bedevīyi'l-āṭṭābi'l-leẕī iẕā nūdiye fī berren ev baḥren icābi'l-ḳuṭbu'n-nebevī ve'ş-şerīfü'lʿAlevī ve'l-baḥri'l-leẕī minhu'l-tertevī Ebū'l-ʿAbbās seyyidinā Es-Seyyide'l-Aḥmede'l-Bedevī ʿimmet berekātuhu fī'd-dünyā ve'l-āḫireti bi-vāsiṭati eḫīhi'ş-şerīfī Ḥasan Bedre'ddīn" tercüme'-i kelām-ı sābıḳ Ḥażret-i İmām-ı ʿAlī kerremā'llāhu vechehu naḳl buyururlar ki Ḥażret-i Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem buyururlar ki vaḳtā ki Miʿrāc Gicesi semāvāt-ı ʿālīyeye ki esrā vāḳiʿ olan ʿurūcumda kelām-ı ʿale'l-aʿlāyı işidüp gūş u ḫūşuma vāṣıl **[16 a]** olduḳda müteleẕẕiz olup muḫāṭabāt-ı kelāmdan fāriġ olduḳda Ḥażret-i Peyk-i Cebrā'īl destüme yapışup beni cennete idḫāl idüp yāḳūt-ı aḥmerden bir ḳaṣr-ı ʿāliye mülākī ḳılup ḳaṣrı küşāde idüp içinden nūrdan bir ṣandūḳ iḫrāc idüp içinden zīḳ-i faḳri yaʿnī ḫırḳa-i faḳrı çıḳarup didi ki Rabb'ül-ʿālemīn baña fermān eyledi ki saña bunı ilbās eyleyem imdi bir kimesneye bu emāneti virme illā ehline ve müstaḥaḳḳına bu taḳdīrce Ḥażret-i emr-i Ḥaḳ birle geyüp cennetden çıḳarup ol ḫīnde ḥadīs-i *"el-faḳr faḫrī ve faḫrī ümmeti min baʿdī ilā yevmi'l-ḳıyameti"* [351] deyü buyurdular baʿżı kimesneler ḳıyās eylemesünler ki faḳr faḳr-ı dünyevī ola erbāb-ı ʿuḳūle vāżıḥ ve lāyıḥdur ki faḳr ve faḫr ne imiş el-ḥaḳ bu maḥalde teemmül olunsa cā'izdür baʿdehu Ḥażret-i Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem mezbūr olan zīḳ-i faḳrī Ḥażret-i Ebūbekire ve Ḥażret-i ʿÖmere ve Ḥażret-i ʿOṯmāna ve Ḥażret-i ʿAlī bin Ebī Ṭālib kerremā'llāhu vechehu ve raḍiyā'llāhu ʿanhum ecmʿaīne **[16 b]** giydürüp baʿdehu Enes ibni Mālike geydürüp baʿdehu Enes ʿİmrān ibni Ḥuṣayne ilbās eyleyüp baʿdehu Ḥasan-ı Baṣrīye baʿdehu Ḥabīb-i ʿAcemīye baʿdehu Şahābe'ddīn Aḥmed-i Tebrīzīye baʿdehu Şeyḫ Muḥammed ibni Yūsufu'l-Maġribīye'l-Farisīye baʿdehu ʿAbdu'lḳuddūsa baʿdehu Ebū Ṭāhir ʿAbdu'rrezāḳe'l-Endülūsīye baʿdehu ʿAbdu'lḥamīde baʿdehu ʿAbdu'lmecīde baʿdehu ʿAbdu'lcelīl ibni ʿAbdu'rraḥmāne'n-Nişābūrīye baʿdehu ferd-i cāmiʿ-i Esed ü Ḳāmiʿ Sulṭānü'r-ricāl Seyyidü'l-ābdāl üstādihi melāẕihi ḥasībü'n-nesībü Şerīfü'l-ʿAlevī El-ḳuṭbü'n-nebevī Sulṭān Seyyidinā Es-Seyyide'l-Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ birāderleri Şerīf Ḥasan Ḥażretlerinüñ vesāṭeti ile ilbās olunmuşdur baʿdehu Şerīf Ḥasan Ḥażretlerinüñ vāsıṭasıyla birāderleri olan üstād-ı aʿẓam ve melāẕ-ı maḳdem ve ġavṯ-ı

[351] "Fakirlik, kıyamete kadar benim ve benden sonra gelen ümmetimin iftiharıdır."

ekrem ferd-i cāmiʿ-i Esed ü Ḳāmiʿ Sulṭānü'r-ricāl Seyyidü'l-ābdāl fāris-i şerīfü'l ʿAlevī Ebū'l-ʿAbbās Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz Ḥażretlerine ilbās olunmuşdur imdi aḥvāl-i ḫırḳa-i şerīf ve silsile-i laṭīf bu ḫilʿat [17 a] ile mütecellī ve bu ṣervet ile mütecellī ve ālāyiş-i dünyādan müteḥallī olmaları bu minvāl üzere oldı *"ṣaḥīḥ fehuve ṣaḥīḥ"*[352] bundan ṣoñra ʿIrāḳdan Kaʿbeye müteveccih olduḳlarını beyān ider

Bābü'l-Ḫāmis

ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳıdem ve ḫāḳān-ı encüm-ḫıdem pādişāh-ı ʿArab ve ʿAcem şehinşāh-ı Türk ve Deylem ferzende-i ṭabl ü ʿalem ṭurrā-zende-i seyf ü ḳalem İskender-i ḫadem ve Dārā-ḫışm ʿİsā-ḳadem ve Mūsā-ḳadem vāriṣ-i esrār-ı Nebevī ve Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ḳavī Ḥażretlerinüñ diyār-ı ʿIrāḳda ziyāret-i evliyāu'llāhdan fāriġ olup Mekke-i Mükerremeye teveccühleri bayānındadur Ṭabaḳāt-ı Şiʿrāvīde mestūrdur ki çūn Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu Mekkeye rıḥlet idüp yola revān oldı ise aḳṭār-ı arżdan kibār-ı ricālü'llāha muʿāraża ve müşāḳeleye muḳayyed olup her birine yed-i mübārekiyle işāret eyleyüp maṣrūʿ ḳıldı bu ḥāliyle Mekkeye ḳarīb olduḳlarında Fāṭıma binti Berrī nāmında olan veliye-i merdān-kuş-i [17 b] reh-zene mülāḳī oldı bu ḳız kendü mānendi olan evliyānuñ ferīdesi idi bu ṭarīḳde ḫaylī ṭumṭurāḳı olup ziyāde cemāl ṣāḥibesi idi dā'imā ṭāraf-ı ʿIrāḳdan vārid olan erbāb-ı ḥālātı ʿādeti meslūb ḳılmaḳ idi ḥattā nicelere ol mertebede muḳayyed olmuş idi ki bi'l-külliyye ḫālī ve meslūb ḳılduḳdan ṣoñra meclūb ve menkūb ḳılmış idi bu taḳdīrce mezbūra Fāṭıma binti Berrī maẓhar-ı esrār-ı İlāhī ve maẓhar-ı envār-ı nā-mütenāhī ṣāḥibü'l-ʿizzü ve'l-mecd Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ kendüler cānibine teveccühün maʿlūm eyledükde sā'irlere ḳıyās idüp bir miḳdār nüzūl-i niʿmet ile istiḳbāl eyleyüp muḳābil ṭurdı ve ol ḳadar müteveccih oldı ki vaṣfa ve şerḥe ḳābil degül

Ḳıṭʿa ve Şiʿr

[352] Bu ifade, tam sahih olan rivayetler için kullanılan kalıp bir ifadedir.

Ṭulūʿ itmişdi envār-ı muḥabbet ḳalb-i pākiñden

Görünmezdi cihān bir ẕerre ʿaynına o sulṭānuñ

Cihānuñ zīneti olan cemāl-i nevʿ-i insānuñ

Degüldi berk-i ter çeşmine ol şāh-ı ʿirfānuñ

bu ḳande ḳaldı ki cemāl-i ʿārıżiye meyl idüp dil-firīb olaydı baʿdehu mezbūr Fāṭıma binti Berrī gördü ki şīr-i [18 a] şecāʿat-i İlāhī ve darġām-ı ġażanfer-i vādi-i nā-mütenāhīye degme bir şiġāle ḥarīf olmaz ve böyle bir merd-i merdān kendü gibi mekkārenüñ ḥīlesi kemendi ile bend ḳılınmaz bu defʿa ḫāk-ı pāyına yüz sürüp vādī-i filānda bir miḳdār develerüm vardur kerem-i lüṭfuñuzdan mercūdur ki cāriyeñüz fuḳarāya ṭaʿām iḥżār idince sizler benüm develerüm baña īṣāl etmege himmet buyurasız didi mezbūrenüñ bundan daḫi murādı imtiḥān idi ki vādī-i tenhāda Ḥażret-i Seyyidüñ vücūd-i pāk-i nūr-ı tāb-nākları ile mülāḳāt eyleyüp dām-ı ḥīle ile ol şāh-bāz-ı lāhūt ve hümā-yı nāsūtı meslūb ḳılmaḳ idi ammā ḥikmet bundadur ki şikār ḳılayum der iken miskīne kendüsi yine kendü ḥīlesiyle şikār oldı

Ḳıṭʿa-i Şiʿr

Ṣayda çıḳmışken ʿacebdür ol nigār-ı kām-kār

Şāh-bāz-ı ʿaşḳ geldi eyledi anı şikār

Ol ṣanurdı ġayrılar gibi anı meslūb ide

Bilmedi miskīne ki oldur ṣāḥib-i ʿizz ü tāc ü vaḳār

çūn Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳaddese sırrehu'l-ḳavī Ḥażretleri develeri götürmege ʿazīmet eyledi bir ṣaḥrāda [18 b] gördi ki altmış yetmiş miḳdārı deve otlar cümle taʿayyüş iderler hemān ki sāʿat naẓarları Ḥażret-i Seyyide düş mülāḳī oldı cümlesi gelüp mübārek vücūd-ı pāklarını ḫalḳaya alup Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleriyle meʿān tevḥīde başladılar bir haybet ile ki ilā-haẓā'l-ān fuḳarāsı raḍiyā'llāhu ʿanhum ol minvāl üzere tevḥīd iderler cümlesi cemādlar iken ṣadā-yı ism-

i ḥū ṣaḥrāda olan cerendeyi ve perendeyi medhūş ḳıldı Fāṭıma binti Berrī daḫi der-ʿaḳab maḥall-i maʿhūda gelüp vāṣıl oldı gördi ki ẕātları cemādāt üzere olan cemāl-i ceẕābāt-i İlāhī birle raḳṣ ü semāʿ idüp her biri müdāvemet-i ism-i hū ile mest u medhūş olup cümlesi ḥalḳa-i tevḥīdde ḫāmūş olmuşlar

Ḳıṭʿa-i Şiʿr

ʿAşḳ şāh-bāzı girdi meydāne

Per açup şevḳ ile dilīrāne

Her yaña vecd ile ki bāl açdı

Oldı minḳārına cihān dāne

Bir ḳademde hümā-şikār oldı **[19 a]**

Ḳaçırup zāġ-ı nefsi yābāne

Belki himmet ile bir nefesde hemān

Per açup irdi evc-i keyvāne

Şāh destinden eyleyen ṭayrān

Baḳmaz ol vādī-yi beyābāne

çünkü Fāṭıma binti Berrī bu ḥāli gördi lā-yaʿḳıl olup şāyed tevḥīdlerinden ferāġat eyleyeler deyu mütevaḳḳıfe oldı hergiz ferāġat eylemediler üç gün üç gice bu

ḳadar ḥayvānāt ekl ü şürbden müstaġnī olup raḳṣ ü semāʿ eylediler bu kerre intiẓārdan mużṭaribe olup Ḥażret-i Seyyide bu yüzden niyāz eyledi

Beyt

Günāhum bildüm eylersem nola şefḳat recāsından

Benüm devletlü sulṭānum ḫaṭā benden ʿaṭā senden

deyü istiġfār eyledi bundan ṣoñra Ḥażret-i Seyyid daḫi olʿazīzeyi irşād eyleyüp min-baʿdi kimesneyi daḫi meslūbü'l-ḥāl ḳılmamaġı taʿahhüd idüp irādet-i şerīflerine dāḫil oldı ve gördi ki kendüsünüñ ʿārıżī olan ḥüsnüñ nārını **[19 b]** Seyyidüñ ḥaḳīḳi olan celāli nūrı münṭafī ḳıldı ol ḥālde mezbūreye ceẕābāt-i İlāhī ġalebe idüp zamānesinüñ Rābiʿası olmuşlar idi ḥattā Fāṭıma evvel vehlede Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerine mülāḳāt olduḳlarında ricālu'llāhdan çoḳ kimesneler ġıbṭalarından Fāṭıma binti Berrīye muʿāvenet eylemişler idi ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmedi meslūb ḳılaydı ḳaçan ki emri ber-ʿaks olıcaḳ mezbūre bī-iḫtiyār işbu ḳaçan ki vecihle cevāb virdi

Şiʿr

Pertev-i nūr-ı İlāhīdür beni seyr itdüren

On sekiz biñ ʿālemi seyr itdürüp devr itdüren

Emr-i Ḥaḳ ile gelüp ben kemterini pīr-i ʿaşḳ

Gezdürüp envāʿ-ı vādī ḳaṭʿ-ı menzil itdüren

ḥattā evliyāu'llāh mābeyninde ol gün ziyāde maʿrūfdur ve yevmi'l-ittifāḳ nāmıyla mevṣūfdur ṣaḥīḥ oldı

Bābü’s-Sādis

ḥażret-i pādişāh-ı memālik-i melekūt ve şehinşāh-ı iḳlīm-i lāhūt emīr-i dīn-perver velī-yi dād-güster menbaʿ-ı mekārim-i aḫlaḳ meşhūr ve müteʿārif-i ḳuṭb-ı āfāḳ sipehsālār-ı [20 a] dīn ve şehriyār-ı yaḳīn vāriṣ-i sırr-ı ʿAlevī Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳaddese sırrehu ve nevvere żarīḥehu Ḥażretlerinüñ Mekkeden Mışıra ve Mışırdan Ṭanṭaya ʿazīmetleri beyānındadur Şeyḫ ʿAbdu’lvahhāb Şiʿrāvīden menḳūldur Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳaddese sırrehu’l-ḳavī Ḥażretlerine menāmlarında hātıf-ı ġaybī’-i Raḥmānīden bir nidā irişüp Yā Aḥmed ne ṭurursun iḳlīm-i Mışırda Ṭanṭa nām maḥalle var anda iḳāmetüñ muḳarrer ḳıl ricālu’llāhdan nice merdān-ı Ḫudā muntaẓır-ı dīdār-ı pür-envāruñdur cümleden biri evvel ḫalīfe ʿAbdü’lʿāl ve ikinci ḫalife ʿAbdu’lvahhāb ve üçüncü ḫalīfe ʿAbdu’lmecīd ve dördüncü ḫalīfe ʿAbdu’lḥamīd ve beşinci ḫalīfe ʿAbdu’rraḥmān olsalar gerekdür bu beşāret sene’-i (634) erbaʿa şelāṣīn ve sitte mie ramażān-ı şerīfinde idi fi’l-ḥāl bi-emri’l-celīlü’l-cabbār diyār-ı Mışıra müteveccih olup bir günlük mesāfe ḳaldıḳda vālī-yi vilāyet-i Mışır olan Ebū’l-fütūḥāt Sulṭānü’l-İslām ve’l-Müslimīn ḳāmiʿül-kefereti’l-müşrikīn pādişāh-ı meḳādir-şinās ve feryād-res-i ebū’l-fuḳarā [20 b] melikü’ṭ-ṭāhir Baybars idi ḥaḳḳā ol pādişāh-ı selīmü’l-iʿtiḳād ilā’l-ḥaşri dünyā ve māfīhā meddāḥı olsalar deryāda ḳaṭre beyānına kādīr olmayalar ṣūretā libās-ı zerrīn ile pür-tezyīn idi ammā ḥaḳīḳatde pādişāh-ı faḳr idi

Ḳıṭʿa

Tāc-ı zerrīninde her laʿl-ı Bedaḫşān ol şāhuñ

Her birisi çeşmine bir aḫker-i sūzān idi

Zer kemer baġlansa geçse taḫt-ı zerrīn üstüne

Çeşmine gūyā anuñ piçīde ṣuʿbān idi

bundan artıḳ ne saʿādet olur ki pādişāh-ı dīn ü dünyā olan Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleri gibi ġayūra ḫizmetlerine istiʿdād ḥāṣıl idüp naẓar-gerdeleri olmuşlar idi ve’l-ḥāṣıl ol pādişāh-ı ṣāḥib-dil bi’ẓẓāt kendüleri ve cümle ʿasākir-i manṣūreleri ile istiḳbāl idüp tevḳīr ü taʿẓīm birle mübārek ḫāk-i pāylarına yüz

sürüp etbāʿıyla ve mihmān-ḫāne taʿyīn idüp nüzūl itdürdiler mādāmki Mışırda idiler taʿẓīm ü tevḳīrlerinde cümle maḳṣūdlarını ṣarf ḳılmışlar idi ve Ṭanṭaya [21 a] teveccüh buyurduḳlarından ṣoñra gāh ü bī-gāh ziyāretlerine varup dest-būslarını ġanīmet ve şerīfet-i ʿaẓime bilüp ziyāde muʿteḳidlerinden olmuşlar idi ve Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri ḳarye-i mezbūreye vuṣūl bulduḳda şeyḫü'l-beled olan Şāḥīẓ nām kimesnenüñ ḫānesine nüzūl buyurup ḫānenüñ sütuḥuna ṣuʿūd eylemişler idi bu ḥāl ile on iki sene fevḳe's-sütuḥ muḳīm olup iḳāmet eylediler ve lākin mezbūre ḳaryede Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī gelmezden muḳaddem evliyāu'llāhdan iki velī var idi birine Şeyḫ Sālim Maġribī ve birine Seyyid Ḥasan eṣ-Ṣāiġ el-Iḫnāī dirler idi bildiler ki ʿIrāḳdan Mekkeye ve Mekkeden nāḥiye-i mezbūreye ḥażret-i ġavṯ-ı aʾẓam Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu teşrīf buyururlar bunlar daḫi ittifāḳ idüp bu ḳaryeden şimden gerü bize iḳāmete ḳūdret ḳalmadı bilād-ı āḫire rıḥlet lāzımdur deyü bu ḳavl ile birbirine söyleşüp müterennim oldular

Şiʿr

Saʿādet burcuna geldi ʿuṭārid

Cihān oldı ser-ā-ser şād u ḥurrem [21 b]

Muḳārin oldı mihre māh-ı tābān

Żiyā baḫş oldı māha şems-i aʿẓam

Cihānı nūr-ı raḥmet ḳıldı teşrīf

Zemīn ü āsmān buldı ṣafā hem

Ṭaşar bu demde mīzāb-ı fażīlet

Ġarīḳ-i baḥr-ı raḥmet oldı ʿālem

mışdāḳınca ṣāḥib-i bilād gelse gerekdür deyü iḫbār eylediler ḫalḳ anlaruñ işāret ve īmāsından ġāfil idiler ʿacabā gelicek kimdür deyü müteraḳḳıb olmuşlar idi çün Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz Ḥażretleri Ṭanṭaya geldiler mezbūr Seyyid Ḥasan eṣ-Ṣāiġ el-Iḫnāī nāḥiye'-i mezbūreden rıḥlet idüp kendülerüñ mevlūdı olan Iḫnā nām ḳaryeye gelüp anda iḳāmet eyledi ve ilā-haẕā'l-ān cism-i laṭīfleri anda medfūndur ve ravża-i münevvereleri ziyāret-gāh-ı ḫāṣ ü ʿāmdur ve lākin Şeyḫ Sālim Maġribī Ṭanṭada iḳāmet eyleyüp Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ile bir miḳdār muḳābeleden ṣoñra teslīm olmuşlardur keẕālik anlar daḫi Ṭanṭada medfūnlardur bu cümledendür ki **[22 a]** meşāyiḫ-ı kibārdan ve ʿulemā-yı aḫyārdan ve evliyā-yı ebrārdan baʿżı kimesneler Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz Ḥażretlerine inkār naẕarıyla baḳmışlar idi cümlesi meslūb ve münṭafī olup isim ve resimleri hīçbirinüñ ilā'l-ān maʿlūm degüldür cümlesinden biri bir ṣāḥibü'l-eyvāne'l-ʿaẕīm meşhūr ve müteʿārif Ṭanṭada Vech-i Ḳāmer ile müsemmā bir velī-yi ʿaẕīmü'l-ḳadr var idi cenāblarınuñ cesedlerinde ḫaset sereyān eylemek ile ḳudret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerine ḳalb-i selīm ile teslīm olmaduġı cihetden selb olunup maḳlūben ḫāliyā Ṭanṭada mekānı me'vā-yı kilāb olmuşdur aṣla ve ḳaṭʿān rāyiḥa-yı ṣalāḥ ü felāh müşāhede degüldür ve baʿżı muʿānnidīn ḳarye-i mezbūrede Vech-i Ḳāmer ile müsemmā olan şaḫṣa muʿāvenet yüzünden mücādele idüp bir cemʿiyyet-i ḫāṣ eylemişler idi ittifāḳ ile bir zāviye bir bülend mīnāre binā eylemişler idi ki ol nāḥiye miṣli yoġ idi ḫażret-i ḫalīfe-i aʿẓam ʿAbdü'lʿāl ġayretlerinden bir depme urup mīnāreye ġāyir olduḳdan ṣoñra zāviye ḫod baṭn-ı arżda **[22 b]** nā-bedīd olup maḥall-i mebīt-i kilāb olmuşdur Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī buyururlar ki bizüm ʿilmimize vāṣıl oldu ki ġarbiyeden baʿżı meşāyiḫ-i ḫāliṣü'l-fuād Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ ziyāretine gelüp aḥvāline vāḳıf olup duʿā-yı ḫayırların temennā eylemişler idi cümleden biri Kevmü'n-neccār nām nāḥiyede medfūndur Şeyḫ ʿAbdu'lḥalīm dirler ḥużūr-ı pür-nūrlarına gelüp *"şey'en li'llāh"* [353] didikde cevāb virdi ki Allahu Taʾālā saña ḳıyāmete dek velāyet-i felāh şehrin müyesser eylesün cümle

[353] "Allah rızası için bir şey!"

ḫavvāṣ ü ʿavām musaḫḫarın olsun buyurdular bu cümleden Seyyid ʿAbdu'llah et-Tebbāḫī *"şey'en li'llāh"* didükde buyurdular ki rūz-ı ḥaşre dek Ḥażret-i Ḥaḳ her gün bir ḥācetüñ revā eylesün bundan ṣoñra inkār yüzünden ġarbiye meşāyiḫinden nice kimesneler gelüp *"şey'en li'llāh"* didiklerinde ḳıyāmet gününden rū-yı zemīnde birüñüzün eṯeri bāḳī ḳalmasun deyü buyurdular vāḳī-i ḥālde ol miḳdār meşāhirden birinüñ eṯeri ve şöhreti bāḳī degüldür "*nefeʿenā'llāhe berekātuhu ve enfāsehu ve iʿāẕenā min sū'il-iʿtiḳād* [23 a] *āmīn"* [354]

Bābü's-Sābi'

ol ʿāşıḳ-ı serbāz ve ol ṣādıḳ-ı mümtāz ve ol merġūb-ı ʿarṣa-i muḥabbet ve ol maḳbūl-i dergāh-ı ʿizzet şīr-i bīşe-i cān-güdāzı eşcaʿ-i meydān-ı ser-firāzī ser-bāzān-ı ʿarṣa'-i meydān sūḫte'-i sūḫtekān āteş-i cānān ḫākister-şode-i nūr-ı ʿAlevī Ḥażret-i Sulṭān Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu Ḥażretlerinüñ aḫlāḳ-ı Muḥammedīyānī süṭūḥda olan muʿāmelātı beyānındadur Şeyḫ Şiʿrāvī ʿAbdu'lvahhāb naḳl ider ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz fevḳe's-saṭḥ leyl ü nehār ayaġ üzre ṭurup semāya nāẓır ve dīde-i ḳudret-bīnleri dā'imā ḥāżır idi ve mübārek gözlerinüñ siyāhı āteş miṯālinde olup ke'ennehu bir çerāġ-ı müstevkid-i efrūḫte idi gāh-bī-gāh belki her gāh ḳırḳ gün ne ekl ve ne şürb ne menām ile āşinālıḳ iderdi ve irşād ü terbiyeleri naẓar-ı kimyā eṯerleri ile idi ki herkes mess-i vücūdın ol cevher-i nā-yāba mülāḳī ḳılsa fī'l-ḥāl ḳalbe'l-ʿayān müyesser olup ḥāl-i redīde-ḥāl-i [23 b] ʿazīze vüṣūl müyesser olurdı

Beyt

Kimyādur aña berk-i naẓarı

Zer-i ḫāliṣ ḳılur anlar mederi

---

[354] "Allah bizi bereketlerinden ve nefeslerinden faydalandırsın ve bizi çirkin itikatlardan muhafaza eylesin."

ve ḫalīfe-i evveli ʿAbdü'lʿāl Ḥażretleri idi bir gün bir recül-i cāhil ḥālīyü'z-zihnüñ ve bir daḥi ṭıfl-ı nā-resīde-i bi-istiʿdāduñ ellerine yapışup Ḥażretüñ ḥużūr-ı şerīflerine ki saṭḥuñ taḫtıdur götürüp ʿarż eyledükde bālā-yı suṭuḥdan bir kerre naẓar idüp fī'l-ḥāl ol ṭābl-miṣāl bāṭını maʿārifden tehī olan şaḫṣā ve ol ṭıfl-ı nā-resīdeye birer ḥālet vāṣıl olub her birinüñ ḳalbleri cevāhir-i maʿārif ile memlū olup ceẕābāt-ı İlāhiye-i Raḥmāniyeye maẓhar oldılar *"ceẕbetun min ceẕābātü'r-Raḥmān tuvāzī ʿamaleṣ-ṣeḳeleyn"* [355] mışdāḳınca her gāh bir kimesneye naẓar itseler ḫalīfet'ül-ḫulefāları olan ʿAbdü'lʿāl Ḥażretlerine buyururlar idi ki şu şaḫṣa söyle filān şehirde felān mevżiʿe varsun ve anda irşād eylesün

Beyt

Taʿāla'llāh ne ḳudretdür naẓar ḳılsaydı ger ḫāke

Ser-tāc-ı cihāndārān olup irirdi eflāke

[24 a] dā'imā terbiyeleri eḥibbā ve fuḳarāsına ġayrıya hemān naẓar-ı kimyā eṣeri ile idi ve manẓūr-ı saʿādetleri olanlar riyāżet ve mücāhedeye muḥtāc olmazlar idi

Beyt

"Ānān ki ḫākrā be-naẓar-ı kimyā konend

Āyā būd ki gūşe-i çeşmī bemā konend" [356]

ve süṭūḥda ziyāde müdāvemet üzere olmaġla kendüye Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīzihi Suṭūḥī ve fuḳarāsına Süṭūḥīyyūn dirler müleḳḳab olmuşlardur

[355] "Rahman'ın cezbelerinden bir cezbe, iki cihanın amellerine denktir."
[356] "Onlar ki bir nazarla toprağı kimya hâline getirirler.
Acaba bana da gözlerinin ucuyla bakarlar mı?"

mine'l-ʿacāyib bir gün ḫülefāsından biri ʿAbdu'lmecīd dimekle meşhūr müteʿārif olan ʿazīz ḥażretleri Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l ʿazīz Ḥażretlerinüñ ḥużūr-ı şerīflerine gelüp niyāz ḳılduḳdan ṣoñra didi ki vech-i pākiñüzden ve rūy-ı tāb-nāküñüzden defʿ-i niḳāb idüp cemāl-i bā-kemālüñizi müşāhede itsem olmaz mı anlar daḫi tebessüm-künān lüṭf-ı merḥamet yüzünden yā ʿAbdu'lmecīd ṭāḳāt getüremezsin her bir naẓara bir merd-i Ḫudā fedā olmaḳ gerekdür

Beyt

Niçe biñ Ādem oġlanı helāk olmaḳ gerek tā kim

Yalancı fānī dünyāda ola bir gerçek er peydā[357]

[24 b] mażmūnunca tefhīm buyurduḳlarında mezbūr rāżīyem sulṭānum

Beyt

Nedür cān kim anı sen nāzenīn cānāne virmezler

Saña ʿāşıḳ olanlar yoluña cānā ne virmezler[358]

Ölürsem yoluna cān ü başum daḫi fedā olsun

Mıṣrāʿ

Dönmezem yolunda ölmekden eger öldürseler

deyüp temennā-yı cemāl eyledükde defʿān Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu buyurdılar ḫārīdārı olduġın metāʿ terk-i cāndan ġayrı ile bulunmaz

---

[357] Bu beyit Usûlî'ye aittir.

[358] Bu beyit Hayalî'ye aittir.

muḥāṣṣıl-ı müşterīsin olduġın liḳā naḳdiye-i rūḥdan ġayrı ile bulunmaz deyü buyurduḳlarında mezbūr ʿAbdu'lmecīd bu minvāl üzere cevāb virdi

Beyt

Geçmezem hergiz belā-yı derd-i ʿaşḳ-ı yārdan

Dönmezem ḳālūbelāda itdügüm iḳrārdan [359]

diyüp elḥāṣıl-ı kelām cān naḳdin virüp cemāl-i müşāhedesinüñ ḫarīdārı olduġın bildükde Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu bu kerre rūy-ı pür-envārından refʿ-i niḳāb idüp ʿarż-ı cemāl eyledi ʿAbdu'lmecīd Ḥażretleri çūn ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ idi tāb-ı **[25 a]** dīdāra ṭāḳat getürmeyüp bir kerre ʿaşḳ ile naʿra-i *"yā hū"* [360] ile ʿālemi memlū ḳılup teslīm-i rūḥ eyledi raḥmetu'llāhi ʿaleyhi

Ḳıṭʿa-yı Mü'ellif

Terk-i cāndan ṭālib-i cānān olan ḫavf itmesün

Vaṣla meyl iden kişi hicrāndan ḫavf itmesün

Her ki ḳılmaḳ istese Yūsuf-liḳālar ṣoḥbetin

Bir dem evvel cān virüp iḫvāndan ḫavf itmesün

Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu Ḥażretlerinüñ ʿādet-i hümāyūnları libās-ı şerīfleri ve ʿimāme-i laṭīfleri ezilüp żāyīʿ olmayınca bir ġayrısını daḫi giymezler idi ekṣeriyā buyururlar idi ki ol ʿazīz ve celīl olan Rabbim ḥaḳḳıyçūn benüm baḥr-ı muḥīṭ üzerinde sāḳiyelerüm vardur ki muttaṣıl devrān idüp miyāhī cāriyedür cümle-i dünyā ve māfīhānuñ sevāḳīsi miyāhı dükense benüm sevāḳīmden vefā ider ve dükenmez

---

[359] Bu beyit Fevrî'ye aittir.

[360] "Allah'ım!" veya "Ey Allah'ım!" anlamına gelen kalıp bir ifadedir.

Ḳıṭʿa

Dükenmez ṣarf ile hergiz fenā bulmaz yem-i ḳudret

Ki zīrā mercīi cennet medārı raḥmet olmışdur

Cihānuñ baḥr-ı bī-pāyānuna andan müẕāb olsa **[25 b]**

Hebā gelmez żarar virmez velāyet birle ṭolmışdur

Bābü'ṣ-Ṣāmin

rāh-ı ʿaşḳın hünerver-i mümtāzı ve ṭarīḳ-i şevḳüñ murtāż ü ser-firāzı cān bāzārınuñ ḫoca-i girān-metāʿı dil taḫtınuñ pādişāh-ı cihān-muṭāʿı şemʿ-i ʿaşḳuñ pervane-veş sūḫte vü dildāresi ve zencīr-i şevḳüñ vālih ü üftādesi ʿāşıḳān-ı sermestüñ sīne-çākı mestān-ı bezm-i elestüñ serbāz ü çālākı sūḫte-i sibeḥāt-ı tecelliyāt-ı Raḥmānī ġarīḳ-i deryā-yı mevvāc-ı Sübḥānī ser-defter-i erbāb-ı iḫticāc sirāc-ı encümen-i ibtihāc maẓhar-ı muʿcize-i Nebeviye Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu Ḥażretlerinüñ kerāmāt-ı saʿādet āyātları beyānındadur Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī buyurur ki menāḳıb-ı pür-mevāhibleri lā-yüād ve lā-yüḥsādur bundan aġreb ʿālem-i fānīde ne mümkündür ki bilād-ı Efrencde üserāyı şedā'id-i bend-i belādan istimdād ḳılduḳlarında taḫlīṣ eyleyüp memālik-i İslāmiyeye īṣāl ḳılmaları *"eẓherün mine'ş-şems ve ebyenün mine'l ems"* [361] dur bu cümledendür ki benüm ʿilmüme vüṣūl bulmuşdur bir gün Beyrūt nām ḳaṣabanuñ **[26 a]** ehlünden bir cemaʿāt didiler ki on iki nefer kimesne idük bilād-ı Efrencde esīr olup aʿmāl-i şāḳda bizi istiḫdām iderler idi bir mertebe ʿāciz ü fürū-mānde olduḳ ki cānımız lebe vāṣıl olup cānib-i Ḥaḳdan bir nevʿa ilhām ve ḫāṭırımıza bu vecihle ifhām oldı ki Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḫalḳuñ mābeyninde bilād-ı Naṣārādan mucīb-i üsārā olmaḳ ile meşhūr ü müteʿārifdür netekim dimişlerdür

Beyt

---

[361] "Güneşten daha açık ve dünden daha katidir."

Erenlerden ümīdüñ kesme himmet evliyānuñdur

Tevekkül ḳıl viṣāl-i yāre çūn virmek Ḫudā nuñdur[362]

diyüp cümlemiz bir yere cemʿ olup niyāz eyledük ki yā Seyyid Aḥmed el-Bedevī nice esīr-i derd-mendi bend ü belādan ḫalāṣ idersin ümīdvāruz ki bu demde cedd-i aʿẓamuñ Resūl-i Kibriyā hürmetine dermān eyleyüp memleket-i İslāma bizi īṣāl ḳıl deyu nāliş eylemiş idük ol ḥīnde leb-i deryāda bir zevraḳ müheyyā vü nümāyān oldı ve biz içine dāḫil olduḳ ve kürek çeküp deryāda iki mīl miḳdārı yürüdük ardımuzdan küffār-ı ḥāk-sār bizi ṭuyup gemiler ile pīşimüze düşdiler **[26 b]** berḳ-i ḫāṭıf-miṯāl bir kimesne bizi kefere gemilerinüñ öñünden ḫalāṣ idüp bilād-ı İslāmiyeye īṣāl ḳıldı bildik ki ol teveccüh eyledigimiz Ḥażret-i Sulṭān Ebū'l-liṣāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleridür

Der-Medḥ-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʾālī Ḥażretleri

Ey hümām-ı cān imāmü'l-ʿārifīn

Pīşvā-yı etḳıyā-yı kümmelīn

Dürr-i deryā-yı güher-pāş-ı cihān

Dürret'üt-tāc-ı sipihr-i ʿāşıḳān

Ḥażret-i faḫr-ı gürūh-ı evliyā

İsmi hem-nām-ı Resūl-i müctebā

[362] Bu beyit Fuzûlî'ye aittir.

Ey nihāl-i bāġ-ı āl-ı Muṣṭafā

Ey müḥībbīne iden feyż-i ʿaṭā

Mürşid-i devrān pīr-i bā-mürīd

Ḫıdmetüñ ḳılmaġa kemter Bāyezīd

Feyż-i Ḥaḳ ḥikmet-nümā-yı kā'ināt

Vāḳıf-ı sırr-ı ḳażā-yı şeş cihāt

Menbaʿ-ı ḥikmet nihāl-i bāġ-ı dīn

Maṭlaʿ-ı ẕāt-ı şeh-i mülk-i yaḳīn [27 a]

Mürşid-i maʿrūf pīr-i ʿāşıḳān

ʿĀrif-i mevṣūf aṣḥāb-ı dilān

Mefḫar-ı āl-i ʿabā şāh-ı ʿaṭā

Feyż-baḫş-ı ʿāşıḳān-ı bā-ṣafā

Meşhed-i pākinde ṣāḥib-i mihr ü māh

Bende-i ḫalḳa-i be-gūşuñ mīr ü şāh

Merciʿ-i ʿālem melāẕ-ı kümmelīn

Mürşid-i Ḥaḳ muḳtedā-yı müttaḳīn

ʿĀkif-i saṭḥ-ı ḳanāʿat sırr-ı Ḥaḳ

ʿĀrif-i vālā-himem rūşen-i sebaḳ

Pertev-i envār-ı ḫūrşīd-i himem

Seyf-i Ḥaḳ vālā-yı ʿilm ṣāḥib-kerem

Kevkeb-i burc-ı ṣafā şems-i Ḫudā

Şemʿ-i bezm-i ḫāṣ ḫāṣān-ı Muṣṭafā

Seyyid Aḥmed eşceʿ-i āl-i ʿabā

Maṭlaʿ-ı ḫūrşīd rūḥ-ı cān-fezā

Dest-i ḳudretle alan küffārdan

Nice maḥbūsı iden bendden rehā [27 b]

Āl-i vālā fāris-i rū-yı zemīn

Muʿciz-i kibriyā şāh-ı mürselīn

Ḫāk-ı pāyuñ oldı sulṭānum ʿayān

Zīver-i tāc ser-i ḫāḳāniyān

Vıfḳī-i bī-çāre-i gomgoşte-dil

Medḥiñi ḳılmaḳda ʿāciz muttaşıl

Budurur maḳṣūdı senden her zamān

İziñüñ tozından ola nā-tüvān

yine müşārün-ileyh ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvīden menḳūldur sene-i ḥams ve erbaʿīn ve tisʿa mie (945) de dīde-i re'süm ile bi'l-muʿāyene müşāhede eyledigim kerāmātdan biri oldur ki bir gün Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿalīye'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ maḳām-ı pür-iḫtirāmlarında oturur iken āḫir-i leylde mināre ṭarafından bir ʿaẓīm ġırīv ḳopdı nedür aṣlı didikde didiler ki yine Seyyid Aḥmed Ḥażretleri bilād-ı Naṣārādan bir esīr getürmişdür ki bendi ve buḳaġısı henüz ayaġında idi varup mināreden getürdiler üç gün üç gice mebhūt yatdı baʿdehu ʿaḳlı başına geldükde istifsār eyledük cevāb virdi ki **[28 a]** bilād-ı Naṣārāda bir memleketde bir ṭaşuñ üzerinde iken Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ rūḥāniyetinden istimdād eyledüm gūyā havādan bir ṭayr-ı kebīr devrān ider gibi üzerimde devrān ḳılup beni ḳapdı bu maḥalle getürdi anuñ şiddet-i baṭşından āḳlum zā'il olup bī-hūş iken elḥamdü'lillāhi taʾālā ḥāliyā bā-hūş oldum bu defʿa ḥaddādlar getürüp dest ü pāyından bendlerin ḳaṭʿ itdürdiler ol faḳīr ḳayd-ı ḥayātda olduḳça müddet-i ʿömrünü Sulṭān

Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ ḫıdmet-i şerīflerinde ḳudreti yetdikçe maṣrūf eyledi

Ḳıṭʿa-i li-Müellif

Seyyid Aḥmed kim o vālā-menzilet-i ʿālī-himem

Ṭayr şeklinde ḫalāṣ eylerdi nice biñ kişi bīkesi

Olmaz ise bir esīrüñ mülk ile mālı ne ġam

Cān ile ḳılsun teveccüh kim olur feryād-resi

bu cümleden biridür ki bilād-ı Efrencde ismi Sālim bir esīr var idi ki ṣāḥibüm olan kāfir her gün baña te'kīd ider idi ṣāḳın zinhār Seyyid Aḥmed el-Bedevī nāmını ẕikr eylemeyesin yoḳsa [28 b] seni envāʿ-ı ʿuḳūbet ile helāk iderüm zīrā ol uġrudan ḳorḳarum ki seni ve beni ḳapup bilād-ı Türke ilete fi'l-cümle ziyāde ḫavfundan beni ṣanduḳa ḳoyup üzerime kilid urduḳdan ṣoñra kendüsi ṣanduḳın üzerine çıḳup yatur idi bir gice ziyāde teveccüh idüp didüm ki yā Seyyid Aḥmed el-Bedevī feryād-reslik zamānıdur baña dermān eyle deyüp niyāz itdüm tiz duʿām hedef-i icābete maḳrūn olmuş ṣāḥibüm olan kāfiri ve içinde olduġum ṣanduḳı meʿān getürüp beyne's-semā'-i ve'l-arḍ ṣadā-yı murġāne müşābih āvāz istimāʿ iderek irtesi ṣābāḥ bir ġayr-ı kelām daḫi istimāʿ eyledüm küffār vilāyetinde müstaʿmel degül idi bu defʿa ṣanduḳı açdılar kendüyi leb-i deryā-yı ḳaravanda buldum ṣāḥibüm olan kāfiri ḫalḳ ortaya almışlar benden istifsār eylediler ben daḫi mā-vaḳʿayı beyan eyledüm fi'l-ḥāl ol kāfir Müslümāñ olup Ḳudüs-i Şerīfi ve Mekke-i Mükerremeyi ve Medīne-i Münevvereyi ziyāret ḳılup ve andan Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿalīye'l-ʿazīzüñ [29 a] türbe-i şerīfüñ ziyāret ḳılup mādāmki ḥayātda idi mücāviret idüp baḳiye-i ʿömrünü ravża-i muṭahharalarında geçirdi

Ḳıṭʿa

Su'āl-i ḥikmet eylerse eger aḥbāb-ı ẕevi'l-elbāb

Nedür ṣanduḳla ol iki nā-fercāmı ḳapmaḳdan

Ne ḥaddendür ki göreñ lüṭf ü kerem ṭabʿ-ı kerīminden

Birin ġıldan ḫalāṣ itdi birini nār-ı dūzeḫden

ve mine'lʿacāyib

bu cümleden biri Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī naḳl buyururlar bi'l-muʿāyene ve'l-müşāhede rū'yetüm taʿalluḳ eyledügü kerāmāt-ı saʿādet ʿādetlerindendür ki bir gün maḳām-ı bā-iḫtirāmlarında vaḳt-i zavālde sākin olmuş idüm Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ ḳubbesinüñ ʿalemi üç kerre maʿşere degirmeni ṭaşı miṣālinde devrāndan ṣoñra sākin oldı bu ḳā'ide-i muḳannenedür ki her gāh ḳubbe-i şerīfinüñ ʿalemi devrān idüp tābūt-ı şerīfleri ḥareket eyleyüp ṣadā virürse memālik-i İslāmīden bir yerde bir ʿaẓīm nuṣret ve furṣet ḥāṣıl ola meger Sulṭānü'l-İslām ve'l-Müslimīn Sulṭān Süleymān ʿaleyhi'r-raḥmeti ve'l-ġufrān Ḥażretleri [29 b] Rodos ġazāsında ol sāʿat ve ol ḥīnde Rodos Ḳālʿasın feṭḥ eylemiş bulunur

Şiʿr

Bedīhi ṣayḥa ile devr ider ḳubbesi ol şāhun

Mecāzīsinde vāḳiʿdür anuñ bu künbet-i ḫaḍrā

ʿAcībdür ki ʿalem āh eyleyüp her dem döger sīne

Ki anuñ cism-i pāküñden baʿīd olmuşdurur zīrā

Gelüp vecde eger tābūtu eylerse ḫurūşānı

Maḥall-i şek degüldür ḳonmış añā ḥulle-i ḥamrā

Şu kim erbāb-ı dildārını ʿibret iḫtiyār eyler

Ki zīrā Şeyḫ Şiʿrāvī görüpdür ḥikmet-i ʿuẓmā

Nice sulṭān-ı aʿẓamdur nice şāh-ı mükerremdür

Ki bir ednā işāretle ide bir ḳalʿayı iʿṭā

Menāḳıb-ı Cedīde-i ʿArabiyenüñ mü'ellifi Ebū'l-Fażl ibni Aḥmed dir ki sene-i (1020) ʿaşrīn baʿde'l-elf cemāẕi'l-evvelde benüm ile nice kimesneler müşāhede eyledük ḳubbe-i şerīflerinüñ ʿalemi üç kerre deverān eyledi ve tābūt-ı şerīfleri ḥarekete gelüp ġaḍab-āmīz bir şadā istimāʿ eyledükde beş derece maġribden muḳaddem idi ve şimāl ṭarafından iki ʿaded murġ ṭayrān eyleyüp ḳanadıyla tābūta ve tābūtdan ḳanadıyla **[30 a]** kendülerini urduḳlarun gördüm żabt eylemek içün beyt ile tārīḫ eyledüm

Tārīḫ

"Bi-cemāẕiye'l-evvel dārā bi'ṣarīḫ (7)

Fīhi hilālü'l-ḳuṭbi bi't-taṣḥīḥ (7)

Ve keẕā'ṭ-ṭuyūru bi-ḳubbetin ḳad ubṣiret (7)

Ve ḳaʿā ḳaʿā arḍathā bi'ḍ-ḍariḥ (7)"(1020) [363]

eyā bu celāle sebeb ne ola deyü tecessüs eyledük meger bir kimesne nāẕırınuñ ḫavfundan tābūt Seyyide teşebbüs itmiş ol nāẕır-ı bī-naẕar daḫi maẕlūmı cebren sürüp götürmek ḳaṣdın eyleyüp Ḥażretüñ iḥtimāsına nāẕır olmayup ezyāl-i ḥimāyetine iktifā eylememiş ġayret-i Aḥmediye ẓuhūruna sebep bu imiş

Beyt

[363] "Cemaziyel-evvel ayında feryat ve figan içinde kutbun sancağı hareket etti. Kubbesinde görülen kuşlar onu mezarına tevdi ettiler."

Bu bir dergāh-ı ʿālīdür olur bil bunda ey ġāfil

Süleymān ile mūr aḥḳar mūrlar nā-būd ü nā-peydā

Ḫudā kim ḥāżır ü nāẓır ola yanuñda ey maġrūr

Ḥaẕer ḳıl cān göziyle baḳ Ḫudā dan eyle istiḥyā

ve cümle kerāmāt-ı keşīresinden ve ḫavāriḳ-i şehīresinden ol ḳażiye-i meşhūrdur ki bir ḫātūnuñ oġlı esīr olup Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu Ḥażretlerinüñ mübārek ḫāk-i pāyine yüz sürüp ṭaleb-i ḥācet eyledi fi'l-ḥāl dest-i şerīflerini uzadup **[30 b]** mezbūre ḫātūnuñ oġlunı dest ü pāyinde olan bendleri ile iḥżār eyledi ḥażır olan eḥibbā ve eger münkīrīñ mebhūt ve ḫayrān olup Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ öñünde baş yire ḳodılar

Beyt

Yed-i ṭūlā-yı Seyyid Aḥmed hergiz naẓīr olmaz

Ki her baṭşında bir maẓlūmı bendden ḫalāṣ eyler

Gehī şarḳa gehī ġarba mübārek destini ṣuna

Nice dermāndeler derdine andan ilticā eyler

bu cümleden birisi merḳad-i ʿaẓīmine ḳarīb maḥalde bir kimesne bir ṭulum ṭolu süd getürüp mürūr iderken engüşt-i mübarekleriyle ḳırbaya işāret eyledi fi'l-ḥāl ḳırba şaḳḳ olup içinde süd yire döküldi ṭulumdan bir ḥayye-i ʿaẓīme ḫāric oldı

Beyt

Ẕülāl-i şerbet-i vaṣlına anuñ kim ki mā'ildür

Dimāġından şarāb-ı Kevṯerin leẕẕeti zā'ildür

Şu kim şuʿbān nefesi zehrinüñ defʿinde ʿācizdür

Anuñ tiryākı luṭfundan ṭaleb ḳılsun ki ḥāṣıldur

Bābü't-Tāsi'

ḥażret-i dürr-i girān-māye-i āḳd-ı pervīn ve menkūş-ı güş-vāre-i **[31 a]** çarḫ-ı berrīn cevher-gāh-ı maʿārif ve der-i deryā-yı ʿavārif pādişāh-ı heft kişver ve şehinşāh-ı cihāñ-güster veli-yi ṣāḥib-temkīn emīn-i maṣlaḥat-bīn maẓhar-ı sırr-ı nebī yaʿnī Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ ḥaḳḳında Ḥażret-i Şeyḫü'ş-şüyūḫ ʿālim-i Rabbānī Şeyḫ Muḥammed Şennāvī ḳudduse sırrehu ve nevvere ṣarīhehu zamān-ı saʿādetlerinde olan evliyānuñ rehberi Şeyḫ Muḥammed Servī maẓhar-ı kerāmāt-ı tecelli Şeyḫ İbrāhīm Metbūlī gibi selāṭīn-i ʿiẓāmuñ evliyā-i kirāmuñ lisān-ı pür-envārlarundan Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī Ḥażretlerinüñ naḳl buyurduḳları kerāmāt-ı bāhire ve serā'ir-i ẓāhire beyānındadur cümleden biri ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī buyurur ki Ḫoca Ḥasan Çelebi nām kimesne bir zamān Ḥażret-i Seyyidüñ mevlūd-ı şerīflerine baʿżı aḳmişe ile giderken fursān-ı ʿArabdan yedi nefer ḥarāmī bunları iḫāṭa eyleyüp cümle metāʿların nehb ü ġāret murād iderler ol dem ḫāṭırlarından Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerine teveccüh eyleyüp ey seyyid-i ṣāḥib-iḳtidār senüñ kenef-i ḥīmāyetüñ **[31 b]** ḥışn-ı ḥaṣīn olan ʿināyetüñde degül miyüz

Beyt

Meded sulṭānum öldük firḳat ile vaḳt-i vuṣlatdur

İlāhi āl ḫāṭırınā şādımuz ġāyet mürüvvetdür

deyüp feryād ü fiġān eyler iken bir fāris-i meydān-ı hidāyet dilīr-i ʿarṣa-i velāyet bir semend-i eşheb üzerine suvār olup iki mübārek gözlerinden ġayrı görünür yiri olmayup fi'l-ḥāl irişüp ol ḥarāmīleri perīşān ü bī-nişān ḳıldı bildiler ki Seyyid Aḥmed el-Bedevīdür rikāb-ı saʿādet irtikāblarına yüz sürmek murād eyledüklerinde

cān gibi dīdeden nihān olup ve anlar dām-ı taḥayyürde ḳaldılar ḳudduse sırrrehu ve nevvere żarīhehu

Ḳıṭʿa

Semend-i ḳudrete olmış suvār ol yāver-i maẓlūm

Cihānuñ fāris-i meydānuñ itmiş külliyen maʿdūm

Ḳanı bir aña beñzer fāris-i luṭf ü hidāyet kim

Deminde ide feryāda vü ḳıla ḫaşmını mehzūm

bu cümledendür ki Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī kendü şeyḫ-i ṭarīḳati olan Şeyḫ Muḥammed Şennāvī Ḥażretlerinüñ naḳli **[32 a]** üzere buyururlar ki şeyḫüñ birāderi olan Muḥammedüñ ḥimāresi eyyām-ı mevlūdda żāyiʿ olup mezbūr Muḥammed medfen-i şerīfe girüp eḍrahe-i tābūt-ı pür-nūrlarına yapışup bundan çıḳmam tā ḥimāre gelüp baña vāṣıl olmayınca didikde fi'l-ḥāl merḳad-i şerīfüñ ḳurbünde ḥimareyi buldular ḫalḳ müteʿaccib olup ḫayrān oldılar ve cümleden biri mezbūr Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī ve Seyyidī Muḥammed Servī ki Ebu'l-Cemāyil ile maʿrūfdur tercümelerinde naḳl buyurur ki Seyyidī Muḥammed Servīnüñ Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ile ziyāde vuṣlatı olup muḥabbet eylemişler idi ve anlar daḫi Seyyidüñ muḥibb-i ṣādıḳlarundan idi kendüleri naḳl iderler ki ʿālem-i ḫālde baña keşf olmuşdur her sene Resūl-i Kā'ināt ʿaleyhi efḍalü'ṣ-ṣalavāt Ḥażret-i Seyyidüñ mevlūd-ı şerīflerine ḥāẓır zāirüñ ve sāirīn nāẓır olurlar ḫattā mezbūr Muḥammed Servī bir sene kendülere maraż-ı naḳrīż müstevlī olmaḳ ile mevlūd-ı şerīfüñ ziyaretine gidemeyüp ḳaldı ve buyurdu ki vārid ü zāir olanlaruñ reh-güẕārlaruna iletin ola ki ol mevlūddan gelenlerüñ libāsı nūr iḳtibāslarına yüzüm sürmek ile ṣevāb cezīl **[32 b]** ve berekāt-ı bī-ʿadīl ḥāṣıl idüp anları görem ve yāḫūd anları görenleri görem deyü taʿaşşuḳ idüp diler idi

Ḳıṭʾa

Gözüm merdümleri görmek müyesser olmasa rüyın

Anı görmüşleri görmek baña bir özge minnetdür

Sürüp yüz ḫāk-i pāyine vücūdum ferş-i rāh itsem

Bugün dünyāda ʿizzetdür ve yarın ecr-i cennetdür

ve mine'lʿacāyib bir gün Ḥażret-i Şeyḫ Servī eydür Mışırdan Ebū'l-liṣāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ mevlūd-ı şerīflerine gider iki gemi içinde yürürler idi ḫaṭā'en ḫaṭemin Nīl-i Mübarekeye düşürdü ve didi ki yā Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḥātemi senden dilerem zīrā senüñ ziyāretine teveccüh eyledük Ṭanṭaya dāḫil olduġum gibi Ḥażret-i Seyyidüñ mezār-ı pür-enverlerine ki yüzüm sürdüm ḫātemüm hemān yegnimden ṭaşra düşdi

Ḳıṭ'a

Süleymān-ı zamānuñ ḫātem-i mühri żiyāʿ unda

Muʿāşır olsa idi Ḥażret-i Seyyidle ola sulṭān

Çeküp ẕillet esīr-i derd-i hicr olmazdı vallāhī **[33 a]**

Ziyāret eylese ḳabrin bulurdı ḫātemin ol ān

bu cümledendür ki Şeyḫ Muḥammed Şennāvī Ḥażretleri Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī ile müşāvere eylediler ki Mışıra gidelüm binā olunan ḥamām içün ḳurşūn getürelüm henüz kelāmları tamam olmadan evvel Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevīden "*sāfirū ve tevekkelū ʿala'llah"* [364] ṣadāsın ḳulaḳlarımız ile āşikāre istimāʿ eyledük ve mezbūrlar rivāyet iderler ki Seyyid Sulṭānü'l Bedevī Ḥażretleri muḥibbīn ve ṣādıḳīn olan müstaʿīddīni ʿālem-i berzaḫda iken daḫi terbiye iderler lākin bu ẕikr eyledigimiz merātib her kimesneye müyesser degüldür belki keşf-i ḳubūra mālik kemesneye gerekdür Ḥażret-i Seyyidüñ ḳabr-i pür-enverlerinden tesellīsin almaġa ḳādir ola bu ẕikr olunanlar kerāmet-i bāhire ve serā'ir-i ẓāhiresi *"sāfirū ve tevekkelū*

[364] "Sefere çık ve Allah'a tevekkül et!"

ʿala'llah" buyurduḳları Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī Ḥażretlerinüñ Minen nām kitābında mesṭūrdur ve şeyḫ-i mezbūr naḳl ider ki cümle-i aḳṭār-ı arżı bir maḫfe ile ṭavāf eyleyüp ṭayrān eyledüm cümle kibār ü ṣıġār-ı evliyā'ullāhuñ naẓargāhları üzerinden pervāz eyledüm lakin Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī **[33 b]** ve Ḥażret-i Seyyid İbrāhīme'd-Desūkī Ḥażretlerinüñ āsitāne-i saʿādetleri olan ʿatebe-i ʿalīleri taḥtından mürūr eyledüm deyu buyururlar ḳudduse sırrrehu ve nevvere ṣarīḥehüm

Ḳıṭ'a

Güẕer ḳılsa kişi iḳlīm-i lāhūtiyle nāsūtı

Zamānı ṭayy idüp ʿālemleri seyr itmek āsāndur

Cihānuñ evliyāsın zā'ir olup keşf ḳılmaḳdan

Eşigi ḫākine yüz sürmek anuñ ʿayn-ı ʿirfāndur

Seyyid İbrāhīm Metbūlī tercümesinde naḳl olunur ki Ḥażret-i Resūl-i Kā'ināt ve Mefḫar-ı Mevcūdāt ʿaleyhi efḍelü'ṣ-ṣalavāt Efendimiz Ḥażretleri bir gün faḳīri Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleri ile āḫiret ḳarındaşı eyledi ve buyurdu ki "*yā İbrāhīm el-Metbūlī ḳad eḫīyet beyneke ve beyne reculin mā fī'l-evliyā'i ekber fütüvveti ve lev ʿalimet inne fī'l-evliyā'-i ekber fütüvveti li-eḫiyet beyneke ve beynehu"*

Tercüme'-i kelām-ı mezbūr

yaʾnī yā İbrāhīm seni evliyāu'llāhdan merd-i Ḫudā ile āḫīret ḳarındaşı eyledüm ki cemīʿ-i evliyā içinde andan ekber ṣāḥib-i fütüvvet bir kimesne yoḳdur eger evliyāda andan ekber bir merd-i Ḫudā olduġun bileydüm seni anuñla ḳarındaş iderdüm *"Allahümme ve erḍi yā Seyyid"* [365]

[365] "Ey Allah'ım razı et!"

Ḳıṭ’a [34 a]

Şol velīnüñ kim ola meddāḥı faḫre’l-mürselīn

Ayaġı ṭopraġuna yüz sürmek ʿizzet hemān

Ḥażretüñ “āḫiyet” emri belki Allāhu ʿalīm

Devlet-i dāreyn ile ḳalmaḳdur anı cāvidān

bu ecildendür ki Şeyḫ İbrāhīm Metbūlī Ḥażretleri ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz buyururlar idi ki benüm fuḳarām olan kimesneler ḥayātumda ve benden ṣoñra benüm zāviyemüñ ḫayrātı ḫuṣūṣunda ziyāde taʿẓīm ü tevḳīr eylemek baña ve benüm zāviyeme eyleyeceksüñüz taʿẓīm ü ḫīẕmeti Ebū’l-liṣāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ zāviyesine ve fuḳarāsına eyleyüñ bu cümledendür ki meẕkūr Seyyidī İbrāhīm Metbūlī ḳudduse sırruhu Ḥażretleri buyururlar Şeyḫ Cemāleddīn-i Kürdī bir gün bereketü’l-ḥācda bir ḥimāreye binüp gider iken bir ḫātūn dest-pūs ḳılduḳdan ṣoñra dāmen-i pāklaruna teşebbüs idüp bilād-ı Efrencde esīr olan oġlunuñ istiḫlāsını ricā ḳılup elbette maḳṣūdumuñ ḫuṣūlüni senden bilürem deyü niyāz ü zārī ḳıldı mezbūr Cemāleddīn-i Kürdī ki daḫi buyurdular ki bu didigüñ mertebeye biz ve bizüm aḳranımuz daḫi mālik degüldür illā **[34 b]** bu rütbe Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerine maḫṣūṣdur deyü cevāb virdiler

Ḳıṭ’a

Sehl midür vādī-yi miḥnetde bir pābend iken

Bir esīr-i nā-tüvānı eylemek ġıldan ḫalāṣ

Kimseler bu rütbeye mālik degüldür cümleden

Ḥażret-i Seyyid Aḥmedüñ şānına olmuş iḫtiṣāṣ

ve bu cümleden mezbūr Şeyḫ İbrāhīm tercümesinde Şeyḫ ʿAbdu’lvahhāb Şiʿrāvī naḳl ider ki Şeyḫü’l-Meşāyiḫü’l-İslām Ḳuṭbu’l-Enām Şeyḫ Şemseddīn

Muḥammed Ḥanefī Ḥażretlerinüñ ḫātūnı ziyāde marīże olmış idi dā'imā virdi *"yā Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḫāṭıruke maʿiye"* [366] deyü nāliş ḳılup feryād iderdi bir gün Ḥażret-i Seyyid Bedevī mübārek yüzüni liṣāmeyn ile telṣīm ḳılup ve üzerlerine bir cübbe'-i vāsiʿatü'l-ikmām giyüp kendüye bi'ẕẕāt gelüp didi ki ey ḫātūn nice bir beni çaġırup rencīde idersüñ bilmez misin ki ricāl-i mütemekkinīnden bir rāsiḫü'l-ḳadem ṣāḥib-i ʿilm sulṭānuñ ḥimāyetindesüñ bizüm şānımuzdandur ki bir kimesne ricālu'llāhdan birinüñ ḥimāyetinde muḥtemī olsa **[35 a]** ve bir āḫerden istiġāṣe ḳılsa duʿāsına icābet ḳılmaz pes niçün Muḥammed Ḥanefī dimezsüñ Ḥaḳ Taʾālā anuñ ḥürmetine ṣıḥḥat müyesser eyleye mezbūre ḫātūn rivāyet ider ki Ḥażret-i Seyyid Bedevīnüñ kelām-ı şerīflerine imtiṣālen zevcinden istimdād ṭaleb eyledigümde irtesi gün ṣıḥḥat müyesser oldı

Ḳıṭʿa

Kelām-ı bā-kemālüñ imtiṣāl itdükde ol şāhuñ

Vücūdumdan ʿavārıż külliyen maḥv u hebā oldı

Liṣāmeyn ü ḳabā-yı sürḫla gördükde ol māhı

ʿAnā vādīlerin ḳaṭʿ eyledüm cismüm ṣafā buldı

ve bu cümledendür ki Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī naḳl ider ki ekṣeriyā Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ mevlūd-ı şerīflerine müdāvemet eyledügimüñ sebebi şeyḫüm ve ʿazīzüm olan Şeyḫ Muḥammed Şinnāvī ve Seyyidüñ ḫānedānı aʿyānından idi ve benüm anlardan bīʿatum olmuş idi şu şarṭ ile ki mezbūr beni Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ mezār-ı pür-enverleri muḳābelesine iledüp Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz Ḥażretlerinden yedʿan-yed bīʿat **[35 b]** itdürdükden ṣoñra tābūt-ı şerīflerinden dest-i mübārekleri ẓāhir olup yed'imi ḳabż eyledi ve ol ḥālde şeyḫüm Şeyḫ Muḥammed Şinnāvī Ḥażret-i Seyyid Bedevīye ḫiṭāben didi ki *"yā Seyyidī yekün ḫāṭıreke ʿaleyhi vecʿelehu taḥte*

[366] "Yâ Bedevî daima seni anmaktayım!"

nezereke” [367] baʿdehu Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleri ḳabr-i şerīflerinden *“naʿam”* [368] buyurduḳlarını ḳulaġum ile istimāʿ eyledüm bir gün Ḥażretlerini Seyyid ʿAbdü’lʿāl ile gördüm bañā buyurdular ki yolun düşüp Ṭanṭaya bizi ziyārete gelseñ seni mülūḥiyye ile żiyāfet iderdük bu kelām-ı ḥikmet niẓām-ı bilā-nizāʿ istimāʿ eyleyicek emr-i şerīflerine imtiṯālen Ṭanṭaya vardum dāḫil olduġum gibi ol dem cemīʿ-i āhālisi ʿale’l-infirād her biri beni mülūḥiye ile żiyāfet eylediler

Ḳıṭ’a

Ḥażret-i ḳuṭb-ı cihān yaʿnī ol ʿāli-menḳabet

Żayfın ikrām eylemek Ḥaḳ eylemiş añа naṣīb

Bu neʿizzetdür ki daʿvet eyleyüp ʿuşşāḳını

Ḫāṣ-ı luṭfundan ʿaṭālar eylese dā’im ḥabīb

baʿdehu Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz Ḥażretleri **[36 a]** beni aḫẕ idüp Ṭanṭa muḳābelesinde Cesr-i Ḳeḥāfe nām mevżiʿüñ üzerinde īḳāf eyledi öyle ṣandum ki eṭrāfımızı bir sūr-ı ʿaẓīm iḥāṭa eylemiş idi bu ḥālde buyurdular ki şol dāḫil olduġuñ sūr-ı hidāyet mā’ṣūre içine her kimi dilersen dāḫil eyle ve her kimi dilerseñ menʿ eyle cümle-i laṭīflerinden biri ki bu ṣādıḳları ḥaḳḳında vārid olmuşdur oġlum ʿAbdurraḥmānuñ vālidesi ki zevcüm Fāṭımadur bākire alduġumda beş ay miḳdārı ḳarīb olamadum bu te’essüf ile müte’essif iken bir gün Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu’l-ʿazīze gelüp ḳubbenüñ ṣol ṭarafı olan rükne muḳābil bir firāş döşeyüp bī-naẓīr ḥelvālar pişirüp aḥyā vü emvāt olan evliyā’ullāhuñı sūr-ı saʿādet destūrlarına daʿvet ḳılduḳdan ṣoñra var zevcüñ olan Fāṭımanuñ bu maḥalde bekāretin izāle eyle deyü buyurdılar ben daḫi maḥvden ṣaḥve geldigümde fī’l-vāḳiʿ mezbūrenüñ bekāretin almaḳ müyesser oldı

[367] “Ey Seyyid’im! Onu daima hatırlayarak nazarının altına alıp koru!”
[368] “Evet.”

Ḳıṭ'a

ʿArūs-ı maḳṣada sālik dilerse ittiṣāl itmek

Sürüp yüz ḫāk-ı Seyyid Aḥmede dā'im niyāz itsün **[36 b]**

Dilerse ḥūrī ġılmānı ravżāt-ı cennātı

Ṣalat ile selām idüp ricāsına melāẕ itsün

ve bir sene mevlūd-ı şerīfüñ mīʿādundan baña taḫallüf vāḳiʿ oldı ki sene-i (948) ṣemāniye ve erbaʿīn ve tisʿa mie idi ol sene mevlūd-ı şerīfinden baʿżı evliyāu'llāh geldüklerinde baña ḫaber virdiler ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleri setrini açup ḳani ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī niçün gelmedi deyü suʿāl eyledi biz daḫi sulṭānuma aʿlemdür deyü cevāb virdük keẕālik bir sene yine mevlūd-ı şerīfleründen taḫallüf vāḳiʿ olup ḳalmış idüm bir gün Mışırda gördüm ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī mübārek dest-i şerīfüne bir cerīde-i ḥaḍrā'ī almış bir gürūh ḫalḳı aḳṭār-ı belādan eger yemīn ve eger yesār daʿvet eyleyüp celb ü ceẕb ider bu defʿa benüm üzerime uġraduḳda niçün gelmezsin deyü baña ʿitāb eyledi vecaʿm var yā Seyyidī didüm ʿāşıḳa vecaʿ māniʿ degüldür deyü cevāb virdiler baʿdehu berḳ misāli geçüp yürüyivirdiler ayrıḳ andan ṣoñra bir mevlūddan ḳalmadum ve taḫallüf daḫi eylemedüm **[37 a]**

Şiʿr

ʿAceb derddür ki yoḳdur çāre ʿaşḳā

Ki derdden ġayrı yoḳdur çāre ʿaşḳā

Eger taḥṣīl idebildükse derdi

Bilürsin kim nedendür çāre ʿaşḳā

Añınçün fāş idüpdür sırrı Manṣūr

Ki andan buldı ancaḳ çāre ʿaşḳā

Fenā bulduġı ḥāldur anda sālik

Ki bulmaḳ ister andan çāre ʿaşḳā

Gel ey ʿāşıḳ ki pesdür bu arada

Ki derdden ġayrı yoḳdur çāre ʿaşḳā

imdi marażı ṣıḥḥāt vecaʿı devā eylemeyesin saña ʿāşıḳ ü ṣādıḳ nice ıṭlāḳ olunur deyü elüm alup bañā keşf-i ḳubūr aḥvālini taʿlīm eyleyüp eger iḥyā ve eger emvāt nice evliyāu'llāh ile āşinālıḳ itdürüp ve nice usārāyı bilād-ı Naṣārādan dest ü pāları maġlūl iken baña gösterüp didi ki ey müddeʿī-i bī-ʿaşḳ bunlar şu ḥālet ile benüm mevlūdumdan taḫallüf itmezler pes sen niçün taḫallüf idersin deyü buyurdular bu ḥiṭāb-ı [37 b] bā-iʿṭāb gūş u hūşuma vāṣıl olduḳda ʿazīmet ü himmet bülend eylerüm sulṭānum inşā'allāhu taʾālā şimden girü bu ḳavlüñüzden cān bedende olduḳça taḫallüf vāḳiʿ olmasun didükde berḳ miṣāli geçüp yüzini virdi ammā ne fā'ide üzerüme fīl-ten yetmiş nefer şaḫṣiyetleri mānend-i şīr-i ner eşḫāṣ muṣallaṭ eyleyüp beni tersüme virdi ve zinhār bundan ayrılmañ deyu fermān eyledi yaʿnī elbette iḫżār-ı mevlūd idesiz deyu buyurdı faḳīr bu sergüẕeşti şeyḫüm ve üstāẕum olan Şeyḫ Muḥammed Şinnāvī Ḥażretlerine iḫbār eyledigümde buyurdılar ki āyīn-i evliyā ve ḳavānīn-i aṣfiyā bunuñ üzerine mebnīdür ki ḫalḳı elçi ile daʿvet iderler fe'emmā Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz kendüleri biẕẕāt daʿvet idüp ceẕb ider

Ḳıṭ'a

Evliyā vü aṣfiyānuñ budurur ʿādetleri

Ḫalḳı daʿvet itmede lā-büd iderler vāsıṭa

Ḥażret-i Seyyid Aḥmedi gör kim o ʿālī-menzilet

Ceẕb ider ʿuṣṣāḳını bī-vāsıṭa bā-żābıṭa

ve mūmāileyh Şeyḫ ʿAbdu'lvehhāb Şiʿrāvī rivāyet ider ki Şeyḫ Muḥammed Servī bir sene mevlūd-ı şerīfe **[38 a]** ḥāżır olmayup taḫallüf eyledi Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ʿitāb eyleyüp buyurdular ki ey şol kimesneler ki bir mevżiʿde evliyā vü aṣfiyā vü enbiyā ḥuṣūṣan sulṭānü'l-kevneyn ve imāmü'l-ḥarameyn evlād ü aṣḥābları ile ḥāżır olalar pes sen niçün ḥāżır olmayasın deyü teʿkīd eylediler bu ḥāli gördükde fi'l-ḥāl mevlūd-ı şerīfe teveccüh-i ḫalḳ perākende olup rücūʿ-ı maḥālli olmuş imiş rācīʿīne mülāḳāt idüp anlardan istimdād-ı duʿā eyleyüp döndüler

Ḳıṭ'a

Ḥebbeẕā ḳudret ü taṣarruf itse olur ancaḳ bu deñlü ṭavr-ı beşer

Ki mürīdini terbiye itmek içün ḫayrı zencīr-i ʿaşḳı ile çeker

ve yine müşārü'n-ileyh ḥażretleri buyururlar ki birāder-i ṭarīḳatum olan Şeyḫ Muḥammed el-Ḥarīnī Ḥażretleri ile evliyā-i Mışırdan birḳaç velīye mülāḳāt olduḳ eṣnā-yı muṣāḥebetde buyurdılar ki bizi żiyāfet idüñ zīrā ġarībüñ kendü refīḳleri olan on nefer kimesneye maʿa-fıṭr ve ʿasel iḥżār idüp taʿẕiye eyledükden ṣoñra ne diyārdansıñuz deyu istifsār eyledük buyurdular ki diyār-ı Hindden ne zamānda çıḳdıñuz didük cevāb virdiler ki **[38 b]** ṣelāṣede çıḳdıḳ leyle-i erbaʿada Seyyide'l-mürselīn ve Seyyide'l-ʿālemīn Efendimiz Ḥażretlerinde iḳāmet eyledük ve leyle'-i ḥamsede Şeyḫ ʿAbdu'lḳādir Geylānī Ḥażretlerinde bulunduḳ ve leyle-i cumʿada Seyyid Aḥmed el-Bedevī ki Ṭanṭadadur anda iḳamet eyledük didüklerinde ziyāde müteʿaccib olduḳ serdārları olan kimesne infiʿālimizi görüp cevāb virdi ki dünyā vü māfīhā ʿinde'l-evliyā miḳdārda bir ḳademdür aġreb budur ki bizler yevm-i sebtde mevlūd-i şerīf münḳażī olduḳdan ṣoñra ṭulūʿ-ı şemsi envār-ı şerīfleri ile müstenīr ve

füyūżāt-ı ḳudsiyeleri ile mütefeyyiż olmuş idük didiler biz daḫi didük ki sizler Hindde Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī bunda mābeynüñüzde āşinālıġa sebeb kim olmuşdur cevāb virdiler ki bi-ḥaḳḳı ʿizzeti'r-rubūbiyet eṭfāl ü ṣıġārımızun ve ricāl ü nisvānımızun īmānları dā'imā bereket-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī iledür ve yanlarunda ve ʿindlerinde ism-i esāmīlerine yemīn itmek aʿẓam-ı īmāndandur ve bundan aġreb cebel-i Ḳāfda olan ecinne-i Müslimīnüñ evliyāsı ve baḥr-ı muḥīṭüñ māverāsında olan evliyāu'llāh ve cezāyīr-i biḥārda ve rubʿ-ı mesḳūnda defter-i evliyāya dāḫil **[39 a]** olanlar elbette ve elbette Sulṭān Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ mevlūd-i şerīflerine ḥāżır olmaları muḳarrerdür *"'ammet berekātuhu yā Seyyid"* [369]

Ḳıṭ'a-i Mü'ellif

Taʿāla'llāh ne ḳudretdür cemīʿ-i aḳṭār-ı arż içre

Bu deñlü evliyā kim var eger cinn ü eger insān

Ḳılup ṭayy-ı menāzil her biri mevlūdına ol şāhuñ

Olurlar zāir ü sā'il ʿubūdiyet idüp her ān

ve mezbūr Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī pīr-i ṭarīḳatleri olan Şeyḫ Muḥammed Şinnāvī Ḥażretlerinden rivāyet ider ki eşḫāṣdan bir kimesne Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ mevlūd-i şerīflerine ḥāżır olmadıġundan māʿadā ḥāżır olanlara inkār iderdi ki el-ʿiyāẕubi'llāhi taʿālā īmānı meslūb oldı ol mertebe mücerred oldı ki derūnında miḳdār-ı ẕerre dīn-i İslāma muḥabbeti ḳalmadı aḥbābından bir kimesne var idi ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ eḥibbāsından idi şaḫṣ-ı meslūb içün Cenāb-ı Seyyide ziyāde niyāz ile istiġāṯe idüp meded ṭaleb ḳıldıġunda buyurdular ki inkārına tövbe ve ʿavdet itmek şarṭıyla iltimāsuñ ḳabūl eyledüm deyü cevāb buyurdılar **[39 b]** bu defʿa şaḫṣ-ı meslūba ke'l-evvel tövbe-i īmān bi-emr-i Raḥmān ilbās olundı bir gün şaḫṣa su'āl eylediler ki Ḥażret-i Seyyid-i

[369] "Ey Seyyid! Bereketin intişar etsin!"

ʿaẕīme'l-ḳadre inkārına sebeb ne idi cevāb virdi ki ziyāret-i merḳad-i mübārekleri ṭavāfında ricāl ile nisvān maḫlūd olup ʿalā'l-infirād ziyaret eylemedükleri içün idi

Nükte

ʿUḳalā-i ehl-i ḥāl ve ʿurefā-i ṣāḥib-meḳāl şaḫṣ-ı mezbūra ṭavā'if-i Beytu'llāhda bu ʿādet cārī degül midür deyu cevāb virdüklerinde miskīn cehālet itdüm deyu ḥicābından mebhūt oldı

Ḳıṭ'a-i Mü'ellif

Ḫaṭāsından o şaḫṣ-ı nātüvān çūn şerm-sār oldı

Ki bildi merd ü zen ʿādet itmiş beyti ṭavāf itmek

Meṣeldür Kaʿbeden efḍal degül mi ḳalb-i ehlu'llāh

Cihān içre muḳarrer Kaʿbe-i merdānı ṭavāf itmek

şeyḫ mümāileyh Ḥażretleri buyururlar ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu bi'l-müşāhede bañā buyurdılar ki bi-ḥaḳḳı ʿizzet-i rubūbiyeti ve ḳadrehu'l-ulūhiyeti ve ʿaẓameti'l-ceberūtiyeti her kim benüm mevlūdumda kebāirden ve ṣaġāyirden sehven bir cürüm ile mücrim olursa cenāb-ı ʿizzet celle şānehu **[40 a]** ḥāżır olan enbiyā ü enbiyānuñ ḥürmetlerine ḳable'l-fevt tövbe'-i naṣūḥ müyesser ider nitekim Rabbü'l-ʿizzet vuḥūş u ṭuyūr ve mār u mūr-ı çerende vü perende ve biḥārda olan cümle maḫlūḳātuñ nafaḳaları ḫıdmetini baña müyesser eylemişdür ʿale'l-infirād şiyānet ü ḥimāyet iderüm bu taḳdīrce mevlūdumda olan bir nice kimesneleri ḥimāyet ü şiyānet eylemekden bi-emri'llāhi sübḥānehu ve taʾālā ʿāciz ü ḳāṣır degülem ve yine ʿAbdu'lvehhāb Şiʿrāvī ḳaddese sırrehu Ḥażretleri buyururlar ki Seyyid Ebu'l-ġayṣ ibni Keşīle nāmında ʿulemā-i kibārdan ve ṣüleḥā-i ẕevi'l-iʿtibārdan bir kimesne var idi bir gün maḥrūse-i Mışırda Būlāḳ dimekle maʿrūf bir iskelede Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ mevlūd-i şerīfleri içün ḫalḳı gemilere dāḫil olmada müzāḥeme eyleyüp ihtimāmlarını gördükde inkār yüzünden bu ḫalḳ peyġamberler ziyāretine bu ḳadar ihtimām eylemezler iken ʿacebdür ki Seyyid Aḥmed

el-Bedevīye bu ḳadar iḳdām iderler ḥużżār-ı meclisden bir ṣāḥib-dil aña cevāb virdi ki Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleri sulṭānü'l-evliyā ve bürhānü'l-aṣfiyādur lüṭuf **[40 b]** idüñ sū'-i iʿtiḳāddan ḫaẕer üzere oluñuz didükde ṣaḫṣ-ı mezbūr esb-i ġurūra suvār olup nīze-i semʿa vü riyā ile her cānibe cevelān eyledükden ṣoñra didi ki behey ʿazīz bu meclisde Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ ve maḳāmından ber-ter ü aʿlā kimesneler vardur deyü kendüni medḥ eyledi

Beyt

Yemeyen kişi yād elinden ṭabanca

Demirdendür ṣanur kendünde nice pençe

bu ḥāle muḳārin bir kimesne mezbūr Ebu'l-ġayṣı żiyāfete daʿvet eyledi ve öñüne balıḳ iḫżār idüp tenāvülün teklīf eyledüklerinde bir loḳma alup ekl iderken fi'l-ḥāl bi-taṣarrufu'r-ricāl boġazına bir dāne arkurı balıḳ ḳılçıġı ṭurdı hezār elem ü miḥnet ile muʿāleceye muḳayyed olduḳça müfīd olmayup izālesi mümkin olmadı ve boġazı bir mertebe verem ḥāṣıl eyledi ki menfūḫ ṭūluma müşābih oldı ḳudret-i Ḫudā ile bu ʿārıża kendüye ne cürümden ʿārıż olduġun mülāḥaẓa eylemeyüp ṭoḳuz ay bu ıżṭırāb ile mużṭarib olup zār ü sergerdān ü dīger-gūn oldı

Ḳıṭʿa-i Mü'ellif [41 a]

Evliyādan ṣaḳın ṣaḳın zinhār

Olmasun ḳalbüñ içre kibr ile kīn

Ne revādur ki olasın münker

Diyeler ḥaḳḳına senüñ bī-dīn

bir gün ḫāṽb-ı ġafletden bīdār olup çekdügi dā'uñ sebebini teẕekkür eyleyüp fi'l-ḥāl bir nice ḳarābīn ile Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ emkine-i şerīflerine müteveccih olup merḳad-i münevverlerine dāḫil olduḳda sūre-i Yāsīn tilāvetine şürūʿ eyledügi birle aḳṣırup boġazına ṭuran ḳılçıḳ o maḥalde iḫrāc olup ḫalāṣ oldı ve envāʿ-

ı niyāz ü zārī birle tevbeler olsun yā Seyyid Aḥmed el-Bedevī deyü ġālişen ʿubūdiyet ʿarż eyledügi cihetden boynunuñ veremi ve vecaʿı zā'il oldı bu cümleden Ġamriye nām maḥalde İbni Ḫalīfe dimekle maʿrūf bir kimesne var idi sākin olduġı ḳaryenüñ ahālisini Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ mevlūd-ı şerīflerinden menʿ ider idi Şeyḫ Muḥammed Şinnāvī Ḥażretleri mezbūr kimesneye naṣiḥat yüzünden birḳaç kerre neyh eyledi naṣīḥat-peẕīr olmayup inkārını **[41 b]** ziyāde eyledi nitekim Şeyḫ Saʿdī buyurmuşdur

Beyt

"Pertevnīgān negired her ki bünyadeş bedest

Terbiyet-i nā-ehil rā çūn gird-gān der konidest" [370]

mışdāḳınca gördi ki ḳābil-i ışlāh degül Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerine şikāyet eyledi Ḥażret-i Seyyid buyurdılar ki dehān ü zebānında bir yāre çıḳsa gerekdür ki aġzını ve dilini çürüdüp helāk eyleye fī'l-vāḳiʿ mābeyninde birḳaç gün mürūr itmeden *"neʿūẕubi'llāh min şerri ẕālike"* [371] aġzı ve dili pārça pārça çürüyüp helāk oldı bundan aḳdem bu ẕikr olunan maraż-ı ekliye münkirīnden bir nice kimesneler mübtelā olmuşlar idi

Ḳıṭ'a

Şu şaḫṣ-ı dūn kim eyler evliyā ḥāḳḳında bed tedbīr

Mükāfātı bu dünyāda dem-ā-dem renc ü miḥnetdür

Çeker biñ dürlü renc-i belā bu gelmez insāfa

Ḥacerden ḳātıdur ḳalbi vücūdı maḥż-ı nekbetdür

---

[370] "Mayası kötü olanlar iyilerin ışığına ulaşamaz. Ehil olmayanları terbiye etmek kubbede ceviz durdurmak gibidir."

[371] "Onun şerrinden Allah'a sığınırım."

bu cümleden biri ki ʿulemādan İbni Lebbān inkārı sebebi ile ẕikr olunan kimesnelere olduġı gibi Ḳur'ān ve ʿilm-i īmāndan bi'l-külliyye meslūb olmuş idi [42 a] cümle evliyāu'llāhdan istimdād ü istiġāṯe eyledi bir kimesne çāre eylemege ḳādīr olmadı bu ḥāl ile seyyidi Yāḳūt-ı ʿArşīye delālet eylediler seyyidi Yāḳūt Seyyid Aḥmed Ḥażretlerine varup ḳabr-i şerīflerinde envāʿ-ı mükālemeden ṣoñra nice kerre niyāz eyleyüp bu yüzden ricā eyledi ki senüñ laḳabuñ Ebū'l-Fityāndur bu miskīnüñ re's-i mālını yine kendiye redd eyle Ḥażret-i Seyyid mezār-ı şerīflerinden bi-şarṭi't-tövbe yā Yāḳūtü'l-ʿArşī buyurdular bu defʿa İbni Lebbān tövbe-i naṣūh eyleyüp zā'il olan re's-i mālı ki īmān ü Ḳur'ān idi yine kendüye rücūʿ eyledi bu ecilden mezkūrın Yāḳūt-ı ʿArşī Ḥażretlerine ziyāde iʿtiḳādı var idi ḥāttā kerīmelerini tezvīc eyledi vefātında vaṣiyet eyledi ki kendüyi zevcesinüñ zīr-i pāyında defn eyleyeler fī'l-vāḳiʿ Ḳurāfe-i Kübrāda vech-i meşrūḥ üzere medfūndur bu maḥalde kelām-ı Şiʿrāvī ve nāḳl-i Ṭābāḳāt tamam olmuşdur

Bāb-ı faṣl-ı dīger İbni Lebbān ḥaḳḳında Ḥażret-i Seyyidüñ vāḳıʿasun beyānundadur

bundan ṣoñra olan kerāmātınuñ ḥaḳiḳat-ı [42 b] tafṣīli beyān olunur Bāb-ı Faṣl-ı İrşādi't-Taʿlīm fī'l-İʿtiḳād ve't-Teslīm nām kitabuñ muṣannıfı buyururlar ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'lʿazīz Ḥażretlerinüñ vefāt-ı şerīflerinden ṣoñra ẓāhir olan kerāmāt-ı ʿāliyelerinden birisi vāḳıʿa-i İbni Lebbāndur ve sebebi budur ki Sulṭān Ḥasan Rūm ilinde binā eyledigi cāmiʿ-i şerīfüñ ʿimāreti tamām olduḳdan ṣoñra meşāyiḫ-i İslāmdan ve ʿulemā-i aʿlāmdan bir müderris lāzım gelmiş idi ki ẕātı zamānına ġālib ola her maḥalli cüst u cū eylediler Şāmda ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt olan Şeyḫü'l-İslām Şeyḫ Şemse'ddīn İbni Lebbān nām kimesneyi sevḳ eylediler nāmeler gönderüp tedrīs içün daʿvet olunduḳda emr-i vācibü'l-imtiṯāllerine yüz ṭurup diyār-ı Mışıra teveccüh ü ʿazīmet eyledi yaḳın geldükde Mışırda ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt olan kimesne mezbūrı istiḳbāl eyleyüp şehre vāṣıl olduḳlarında Cāmiʿü'l-Ebyeż nām cāmiʿde giceleyüp yatsu namāzını ḫālḳa imāmet eyledi baʿde'ṣ-ṣalatü'l-ʿişā hem-nişīn olan ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt-ı Mışır ile cāmiʿüñ ẓahrında temeşşī ider iken Suṭūḥiyūndan birisi fuḳarā-i Aḥmediyeden birisi iʿlān-ı ṣavt ile esselām ʿaleyke [43 a] yā Resūla'llāh ve gāh es'selāmü ʿaleyke yā Aḥmed Bedevī deyüp ḳāide'-i süṭūḥiyūn

üzere refʿ-i ṣavt iderdi İbni Lebbān ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt-ı Mışırda olana teveccüh eyleyüp didi ki kimdür Seyyid Aḥmed ki Resūla'llāh ile teşrīk idüp meʿān ẕikr iderler bu şaḫṣ-ı bi-ḥasebi'ş-şüruʿ taʿẕīr-i belīġe müstaḥaḳ oldı ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt-ı Mışıra müteveccüh olup ʿaceb degüldür ki faḳīre şeyḫüñ ġalebe-i muḥabbeti ve iʿtiḳādı keṣretindendür deyü cevāb virdi bu kerre İbni Lebbān elbette taʿẕīre müstaḥaḳdur niçün ihmāl idersin deyü ibrām eyledüginde defʿān ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt ḫāṭırını ele alup envāʿ-ı temlīḳ eyledi hezārān minnet ile faḳīri istiḫlāṣ ḳıldı mezbūr İbni Lebbān ol gice menāmunda gördi ki cāmiʿüñ saḳfı şaḳ olup iki şaḫış nüzūl eylediler birisi başı ucunda ve birisi ayaġı ucunda ṭurup başı ucunda olan ayaġı ucunda olana didi ki bu kişinüñ īmānını selb idelüm ayaġı ucunda olan didi ki īmānı ṭursun Ḳur'ānını selb idelüm bu defʿa başı ṭarafında olan başına ve ayaġı ṭarafında olan ayaġına yapışup bir kere şiddet-i **[43 b]** baṭş ile *"yā ḳāhiru ẕü'l-baṭşi'ş-şedīd ente'l-lezẕī lā-yuṭāḳu intiḳāme"* [372] deyüp ṣadrından Ḳur'ān-ı ʿAẕīmi ve ʿilm-i şerīfi intizāʿ eylediler Şeyḫ İbni Lebbān bu ḫavf ile ḫāʾbdan bīdār olup gördi ki ʿilimden ve Ḳur'āndan derūn u bīrūnunda bir ḥarf maʿlūmātı ḳalmamış ṣabāḥ namāzında mezbūrı imāmete daʿvet eylediler ʿöẕrüm var siz buyuruñ deyu cevāb virdi belki ḥamām ʿöẕrin ḳıyās eylediler imām-ı cāmiʿ namāzın ḳılup fāriġ olduḳlarında mezbūr Şeyḫ Şemse'ddīn İbni Lebbān ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāta maḫfī varup gice vākiʿ olan sergüẕeşti naḳl eyleyüp ol faḳir Aḥmedīnüñ sebebi ile meslūb olduġun didi ve ziyāde ibrām ḳılup elbette zāviye-i Aḥmedīden birisinüñ ziyāretine teveccüh idelüm didükde ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt olan n'ola yā şeyḫi varmaḳ lāzım degül fuḳarāyı bunda daʿvet idüp istimdād ṭaleb idelüm didi bu ḳavle rāżī olmayup elbette varalum deyü ibrām ilḥāh eyledi bu defʿa mezbūrān temeşşī iderek zāviye-i Aḥmedīnüñ birisine vāṣıl oldılar gördiler ḳāpusında bir faḳīr ḫalīfe ḥaṣīr üzere oturmuş ve elinde muttaṣıl ḫurmā yaprağından **[44 a]** zenbīl örmegi kār idinmiş ve ẓahrına bir ḳırmızı şāl örtüp ḳalbi ayīne-i cihān-nümā-veş olmuş rengi gündüzden mücellā ve rütbesi ʿinda'llāh muʿallā olmuş selām virdüklerinde redd-i selām idüp yā Şemse'ddīn İbni Lebbān elümde ḫall ü ʿaḳd yoḳdur bizden saña fā'ide olmaz deyü keşf eyledi ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt ol ṣuretā faḳīr ve ḥaḳīḳatde ġanī olan dervīşe

[372] "Ey Kâhir, ey kuvvetli yakalayış sahibi! Sen intikamına dayanılamayacak kahır sahibisin."

tażarruʿ idüp temelluḳ yüzünden şefāʿat eyledi ve mezbūr İbni Lebbān zār-ı giryān dest ü pāyın būs idüp ʿarż-ı ḥācet ḳıldı bu defʿa dervīş buyurdular ki tövbe ider misin İbni Lebbān didi ki neʿam iderüm hergiz benden bu bir daḫi böyle fiʿil ṣādır olmasun ol faḳīr buyurdı ki senüñ İskenderiyeye teveccühüñ lāzımdur ki añda Seyyidī Yāḳūt ʿArşī Ḥażretleri sākinlerdür feraḥ ü ḥācetüñ anların yed-i şerīfleri ile ḥāṣıl olur derḥāl ikisi maʿan bir gemiye binüp ʿaẓm-ı İskenderiye ḳıldılar vāṣıl olduḳlarında Seyyidī Yāḳūt ʿArşīnüñ zāviyesini istifsār idüp maʿlūmları olduḳda duḫūle iẕīn ṭaleb eylediler bi'l-mübādere Şeyḫ Seyyidī Yāḳūt ʿArşī Ḥażretleri buyurdular ki yā İbni Lebbān **[44 b]** bu vārṭa-i belāya bari düşmeñe sebeb ne idi bilür misin imdi müteveḍḍī olup ḥużūruma gel deyü fermān eylediler mezbūr daḫi tecdīd-i vużū idüp geldükde şol ḫalvete dāḫil ol ve tilāvet-i Ḳur'ān-ı ʿaẓīm ile nefsiñi meşġūl ḳıl buyurduḳlarında mezbūr cevāb virdi ki Ḳur'ān ve ʿilm-i besmeleden ġayrı bi'l-külliyye benden selb olmuşdur imdi tevḥīde meşġūl ol buyurdılar vāḳıʿā ol gice tevḥīde meşġūl oldı ṣabāḥ olduḳda kendüye gördi ki hīç nesne lāyıḥ olmamış bu minvāl üzere bu gice daḫi meşġūl oldı bu kerre Seyyidī Yāḳūt ʿArşī sū'āl eyledi ki ne gördüñ ve ne müşāhede eyledüñ mezbūr bir nūr-ı ebyaż müşāhede eyledüm didi Seyyidī Yāḳūt ʿArşī buyurdı ki saña müjde kim ʿüsrüni yüsre mübeddel oldı lākin bu gice daḫi müşāhedeye meşġūl ol görelüm ne ẓuhūr ider pes ol gice ki müteveccih oldum beyne'n-nevmi ve'l-yaḳaẓa müşāhede eyledüm ki Ḥażret-i Sulṭānü'l-Kevneyn ve Nebīyü'ṣ-ṣaḳāleyn ṣallāllāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellem nūrdan bir ʿālī kürsī üzerine oturup ve sā'ir **[45 a]** enbiyā ṣalavātu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn her birleri daḫi kürsī üzere cālisler olup eṭrāfında evliyā ayaġ üzere dīvān eylemişler Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu muḳābelesinde el ḳavuşdurup İbni Lebbānuñ mezbūrın meṣāliḥin ʿarż ider Ḥażret-i Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem buyururlar ki yā Aḥmed benüm ḥāṭırum içün olsun bunı ʿafv eyle baʿdehu İbni Lebbāna müteveccih olup buyurdı ki sen bilmez misin ki benüm ḳanadum altında olan evliyā kimi yemīnümde ve kimi yesārımdadur Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḫod cenāḥ-ı yemīnümde olan evliyānuñ ser-defteridür Ḥażret-i Resūlu'llāhuñ bu kelām-ı şerīfinden mütefeyyiż olup feraḥ ü sürūr ile Seyyidī Yāḳūt ʿArşīnüñ ḳapusında mülāẕım olduḳda Seyyidī Yāḳūtı bir ḥāl ile gördi ki gūyā bir şīr-i nerdür lisān-ı ġayb ile gümürdenüp ervāḥ-ı evliyā ile tekellüm ider çünki İbni Lebbānı gördi buyurdı ki yā Şemse'ddīn müjde olsun meṣāliḥüñ revā olmuşdur cemīʿ-

i evliyāyı Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī üzerine siyāḳ eyledüm ḳabūl eylemedüm āḫir-i kār [45 b] u siyāḳ eyledügimizde ḳabūl buyurdılar sen ḫod gözüñle gördüñ didi bu defʿa mūmāileyh Seyyidī Yāḳūt ʿArşīnüñ dest-i şerīflerini būs idüp ricāda olduḳda deyu buyurdılar ki ṭurma Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ mezār-ı pür-envārlaruna var ziyāret eyle üç gün ṭāvāf ü ziyāret eyledükden ṣoñra iḳāmet eyle deyu fermān eyledi mezbūr daḫi minvāl-i meşrūh üzere imtiṯāl eyleyüp üç gün merḳad-i şerīflerinde iḳāmet eyledükden ṣoñra tābūt-ı şerīflerine yüz sürüp zār-ı giryān bu yüzden münācāt eyledi ve Ḥażret-i Seyyid böyle ʿarż-ı ḥācet eyledi

Der-medḥ-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ez-lisān-ı Şeyḫ Şemse'ddīn İbni Lebbān tercüme-i Nesīmī Efendīdür ḳudduse sırruhu

Fermānuña cān ile göñül bendedür ey şāh

"El-ʿabdu ve mā yemlikuhu kāne li-mevlāhu"[373]

Aşup belāya ṣataşup derd ile nā-gāh

Girdüm rāh-ı ʿaşḳuña göñülden deyu ben āh [46 a]

"Eṣertuke bi'l-ʿaşḳi tevekkeltu ʿalā'llāh

Lā ḥavle velā ḳuvvete illā maʿe iyyāhu" [374]

Nūş eyleyeli bāde-i gülfām-ı elesti

---

[373] "Köle ve köleye ait olan şeyler efendisine aittir."
[374] "Aşk için seni seçtim ve Allah'a tevekkül ettim.
Allah'tan başka güç ve kuvvet mercii yoktur."

Hoşum gidüben oldum anuñ vālih ü mesti

İrgürmek içün dāmen-i maḳṣūduma desti

Dirgürmek içün bencileyin zār ü şikesti

“Eṣertuke bi’l-ʿaşḳi tevekkeltu ʿalā’llāh

Lā ḥavle velā ḳuvvete illā maʿe iyyāhu”

Çünki dil-i ʿuşşāḳımış āyīne-i Yezdān

Anuñla ider aḥsen-i taḳvīmini seyrān

Mirʿātuñı jeng eyler ise āfet-i devrān

Seyl it yaşuñı eyle duʿā oḳı her ān

“Eṣertuke bi’l-ʿaşḳi tevekkeltu ʿalā’llāh

Lā ḥavle velā ḳuvvete illā maʿe iyyāhu”

Bu isimle urıldı cihān mülkine bünyād

Bunuñla durur cennet ü dūzaḫ ābād

Bu isimle ḳaldurdı Süleymān çerisin yād

Bunuñla keserdi o ulu ṭaġları Ferhād **[46 b]**

“Eṣertuke bi’l-ʿaşḳi tevekkeltu ʿalā’llāh

Lā ḥavle velā ḳuvvete illā maʿe iyyāhu”

Her dem irişür feyżi Ḥaḳḳun cānā naʿīmi

Vechinde oḳur āyet-i Raḥmān-ı Raḥīmi

Her şeyde görür pertev-i envār-ı Kerīmi

Bu vird-i ḳadīmi oḳur ol demde Nesimī

“Eṣertuke bi’l-ʿaşḳi tevekkeltu ʿalā’llāh

Lā ḥavle velā ḳuvvete illā maʿe iyyāhu”

baʿde’l-medḥi ve’ṣ-ṣenā nevm ġalebe eyleyüp Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerini ʿālem-i ḫˇābda mütemeṣṣil gördi buyurdı ki şimden girü min-baʿd böyle inkār ile münkir olma yoḫsa sen bilürsin ceddüm Resūlu’llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem Ḥażretlerinüñ ḥāṭır-ı şerīfleri içün seni ʿafv eyledüm yoḫsa īmāndan meslūb olurdın ol ḥālde ki mütefeyyiż oldı gördi ki Ḳur’ān-ı ʿAẓīm ve ʿilm-i şerīf ṣadruna iʿāde eylemiş min-evvelihi ilā āḫirihi Ḳur’ān-ı ʿAẓīmi tilāvet eyleyüp ṣevabın Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ rūḥ-ı pür-fütūḥlarına hibe ḳılup baʿdehu Ṭanṭadan **[47 a]** Mışıra ʿāzim olup Mışır Sulṭānı olan Sulṭān Ḥasanı bulup ḳażiyyeyi mufaṣṣıl ve meşrūḥ min-evvelihu ile’l-āḫirihi naḳl eyledi Sulṭān ḫod evvelden muʿteḳīd idi bu defʿa iʿtiḳādı

daḫi ziyāde olup fī'l-ḥāl Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ ziyāretine ʿazīmet ḳılup baʿde'z-ziyāret Seyyidī Yāḳūt ʿArşīnüñ ziyāretine müteveccih oldı çünki Seyyidī Yāḳūta naẓarı taʿalluḳ eyledi ḫāṭırına böyle ḫuṭūr eyledi ki böyle ʿabd-i esvede serfürū eylemek emr-i ʿaẓīmdür ve bu kişi bu mertebe ṣāḥib-i ḥāl olmaḳ nedendür deyu taʿaccüb eyledi fī'l-cümle muṣāfaḥa maḥāllinde bī-iḫtiyār Sulṭān Ḥasan dizi üzerine çöküp Seyyidī Yāḳūt ʿArşīnüñ mübārek elin ve ayaġın būs eyledi ol ḥālde Seyyidī Yāḳūt ʿArşī Ḥażretleri buyurdılar ki yā Ḥasan Allahu Taʾālā ne buyurdı *"in hüve illā ʾabden enʾamenā ʾaleyhi"* [375] āyet-i şerīfinden ġāfil misin deyu elinde olan mirveḥanuñ ṣapı ile Sulṭān Ḥasanuñ başına yedi kerre urdı Sulṭān ḫāṭır itdügi efkār-ı fāsideye nādim olup envāʿ-ı niyāz taʿalluḳ birle cānib-i Mışıra ʿavdet içün istīẕān **[47 b]** eyledi ve bu maḥalde ḳāḍīyü'l-ḳaḍḍāt İbni Lebbāna didi ki yā Şemse'ddīn bu yedi ḍarbenüñ āyā ḥikmeti ne ola ki cevāb virdi ki bundan ṣoñra Sulṭān Ḥasan ya yedi gün ya yedi hafta ya yedi māh ya yedi yıl ancaḳ cihānda bāḳī olacaḳdur fī'l-vāḳiʿ yedi ay kāmil ʿömri olup raḥmet-i Ḥāḳḳa vāṣıl oldı

Ḳıṭ'a

Evliyāya naẓar-ı kecle ḥaḳāret itme

Pādişāh-ı dehr olursañ da ṣaḳın ey miskīn

Ṭoḳunur bir gün olur başına tīġ-i ġaflet

Eylemişdür saña ṣayyād-ı ecel ṭurfe-i kemīn

bundan ṣoñra Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ Şeyḫ Taḳīye'ddīn İbni Daḳīḳü'l-ʿĪd nām kimesne ile olan mācerāsın beyān ider kibār-ı ʿulemādan Şeyḫ ʿAbdu'lʿazīz ed'-Dīrīnī bir gün İbni Daḳīḳü'l-ʿĪdden Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleri ḥaḳḳında sū'āl eyledi mezbūr cevāb virdi ki velī olduġun bilmem ammā ġarīb delidür bu söz ʿAbdu'lʿazīz ed'-Dīrīnīye ʿaẓīm güç gelüp ol zamānda

[375] "İsa, kendisine lutuflarda bulunduğumuz ve İsrâiloğulları'na ilahi kudretin örneği kıldığımız bir kuldur ancak." Kur'an-ı Kerim, 43/59.

vāḳiʿ olan kerāmātlarını Şecere-i Kitābda cemʿ eylemişler idi **[48 a]** mezbūr kitābda meẕkūrı ele getürüp menāḳıb-ı şerīflerinüñ künhüne vâkıf olduḳdan şoñra istifsār eyleseler cevāb virdi ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī bir deryādur künhüne vüṣūl ḥüṣūl ve ḳaʿrına ʿubūra nüzūl müyesser degüldür cümleden Şemse'ddīn Muḥammed Çelebīden menkūldur Aḥmed bin Ṭolun Cāmiʿinde Ẕeyne'ddīn ibni Naḳḳāş El-Mükellinābānī her yire nām-ı şeyḫüñ meclisinde ḥāżır olurdum ve ben daḫi tāze şāb idüm lākin ehl-i meclisde medḥi ile muḳayyed olduġuñuz Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḥaḳḳında ne dirsüñüz deyu sū'āl eyledüm içlerinden bir merd-i ṣāliḥ cevāb virdi ki Şeyḫ Taḳīye'ddīn İbni Daḳīḳü'l-ʿĪd nām kimesne ile sergüẕeştini ẕikr idiyorlar istimāʿ itmez misüñ faḳīr daḫi müteveccih oldum meger bir gün İbni Daḳīḳü'l-ʿĪd Ṭanṭaya varur Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ ḥālüñ istifsār eylemek içün görür ki Ḥażret-i Seyyid süṭūḥda mest ü medhūş-ı bāde-i ḥaḳiḳat olub müteraḳḳıb olmuşlar mezbūr dir ki yā Seyyid Aḥmed bu ne ḥāldür şerʿ-i şerīfe müḫālif evzāʿ idersin cümleden biri namāza **[48 b]** ve cemāʿate ḥāżır olmazsın bu ḫod ṭarīḳe-i ṣāliḥīn degüldür Ḥażret-i Seyyid gūşe-i çeşm ile nigerān olup ṣuṣ yoḫsa senüñ önüñi ṭaġıduram deyu bir kerre mübārek parmaġı ile işāret eyledi faḳīr İbni Daḳīḳ kendin bulmadı illā bir cezīre-i bī-feryāddaki bir vādī-i heyhātdan nişān virür ʿaḳlı başına geldükde miskīn kendü kendüye melāmet itmege başladı benüm evliyā'ullāh ile muʿārāża eylemek ne kārım idi "*lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'l-ʿaliyyi'l-ʿaẓīm*" [376] deyu feryāda başladı

Şiʿr

Döymez cemāli āteşine çeşm-i ins ü cān

İrmez celāli ġāyetine ʿaḳl-ı nüktedār

Ḳahrı öñünde ḳāf degül dāne-i ḥaşīş

---

[376] "Güç ve kuvvet, sadece yüce ve büyük olan Allah'ın yardımıyla elde edilir."

Luṭfı ḳatında ḳaṭre degül baḥr-ı bī-girān

İki güvāhdur velāyetine āsmān u zemīn

Rūşen delildür kerāmetine mihr ü mehᶜayān

mezbūr İbni Daḳīḳ ol ḳadar zār ü giryān oldı ki "*ve ebyeḍḍet ᶜaynāhu mine'l-ḥazan*" [377] āyet-i şerīfesinüñ māsadaḳı olup Cenāb-ı Rabbü'l-ᶜizzete hezār merre nedāmet **[49 a]** ile niyaz üzere iken bir recül-i ṣāḥib-i vaḳār ve'l-iḳtidār heybet ü ṣalābet ile selām virüp ᶜaleyke alduḳda faḳīr İbni Daḳīḳ ṣafāsından ᶜaḳlı zā'il olup bir müddetden ṣoñra ṣaḥve geldükde ᶜayān olan ṣāḥib-saᶜādetüñ ḫāk-ı pāyuna yüz sürüp ḫalāṣı bābında istimdād ricā eyledükde buyurdular ki behey miskīn Cenāb-ı ᶜİzzetüñ ḳurbüne ḳarīb olan evliyā'ullāh Ḥaḳ Taʾālānuñ maḥbūblarıdur ve maẓhardur "*ẕālike faḍlu'llâhi yū'tīhi men yeşā'u, vā'llāhu ẕū'l-faḍli'l-ᶜaẓīm*" [378] mışdāḳınca ednā işāretler ile irāde eyledükleri ḳarīb-i ṭāᶜat ve iştiyāḳda serfirāz ve iᶜtiḳāda vefāḳ-ı ᶜahd ü mīṯāḳda *"elā inne evliyā'allāhi lā ḫavfun ᶜaleyhim ve lā hum yaḥzenūn"* [379] beşāretiyle mümtāz idüp kimden daᶜvet-i ḳabūl ile mesrūr ve kimin dergāh-ı ᶜizzetden dūr u mehcūr ḳılurlar

Ḳıṭ'a

Ḫāne-i luṭf ü ᶜaṭāsına kimün maḥrem idüp

Ṭalebi Kaᶜbesine kimün maḥrem ḳıldı

Kiminüñ ṣıdḳıla hüznüñ götürüp kimini

Maḥrem iken anı bir ḥāl ile maḥrem ḳıldı

---

[377] "…ve üzüntüden iki gözüne ak düştü." Kur'an-ı Kerim, 12/84.
[378] "İşte bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, büyük lütuf sahibidir." Kur'an-ı Kerim, 62/4.
[379] "Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de." Kur'an-ı Kerim, 12/62.

ḫuṣūṣān mahrem-ḫāne-i *"lī-maʿallāh"* [380] olan sulṭānuñ evlād ü emcādları "*ḳul lā es'elukum ʿaleyhi ecrān ille'l-* [49 b] *meveddete fī'lḳurbā* " [381] sürādiḳāt-ı vaḥdetinde pinhān idüp "*evliyā'ī taḥte ḳibābī lâ yaʿrifuhum ġayrī* " [382] iḫtişāṣıyla şümūs-ı ẕātlarını çeşm-i ḫūffāş-ı bīgāneden seḥāb-ı ḥeceb-i ḥicāb ile maḥcūb idüp "*ve feḍḍelnā baʿḍehum ʿalā baʿḍ*" [383] merātibi ile biri birinden merġūb ḳılduḳda Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī cümleden maḥbūb ve maṭlūb ḳıldı ḳaddese sırrehu ve nevvere żarīḥehu

Ḳıṭ'a

Evliyā-i Ḥaḳ ḳıbāb-ı ʿizzet içre gizlidür

Ḥaḳdan ayru kimse bilmez anları görmez ʿuyūb

Bir baḥrde ḫāṣıl olmuş bir nice dür-dānedür

Birbirinden ẕī-bahā bī-gāne destinden maṣūn

bu taḳdīrce yā İbni Daḳīḳ kendü diyāruñdan bu maḥalle ne miḳdār mesāfedür bilür misin ḫayır bilmem dedükde kāmil altı yıllıḳ yoldur deyu cevāp virdiler bu kerre miskīnin hemm ü ġamı ziyāde olup girye vü zārisi āsmāna peyveste oldı bu defʿa bu varṭadan ḫalāṣa sebeb ne ola deyu niyāza başladı ve didi ki Allahu Taʾālā bāña rehnümā olup bu vādī-i hevl-nākdan beni ḫalāṣa bir çāre eyle bu defʿa ol şeh-suvār inşā'allāh ḫayr ola deyüp cevāp virdiler **[50 a]** ve buyurdular ki şol muḳābilüñde olan bülend ḳubbeyi görür müsün dā'imā Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleri anda bir nice evliyā'ullāh ile ṣalāt-ı ʿaṣrı edā iderler var sen daḫi mülāzemet eyleyüp ʿubūdiyete meşġūl ol herkes yerlü yerine munṣarif olduḳda envāʿ-ı ādāb ve temelluḳ ve uṣūl ile taḳbīl-i eyādī-i şerīfleri ile müşerref olduḳdan ṣoñra ṣamīmü'l-ḳalb tövbe ve istiġfār ḳılup ʿarż-ı ḫulūṣ eyle ümmīddür ki ḥāl-i perīşānuña merḥamet idüp seni mekānuna

[380] "Allah benimledir."
[381] "De ki: "Ben buna (yaptığım tebliğ görevine) karşılık sizden, akrabalıktan doğan sevgiden başka bir ücret istemiyorum." Kur'an-ı Kerim, 42/23.
[382] "Kubbelerim altında öyle velilerim vardır ki onları benden başkası bilmez."
[383] "…onların kimini kimine üstün kıldık." Kur'an-ı Kerim, 17/21.

îṣāl buyura meger bu kelimāt-ı ḥikmet-simātı telḳīn eyleyen maẓhar-ı gencîne-i esrār-ı İlahī ve maẓhar-ı ġazā'in-i tecelliyāt-ı nā-mütenāhī feryād-resānende-i maẓlūmān nuṣret-dehende-i maḳbūlān mestūr-şode-i jende-pūşān Ḥażret-i Ḥıżır-ı ʿālīşān idi ṣālavātu'llāhi ʿalā nebiyyinā ve ʿaleyhi'ṣ-ṣelāti ve't-teslīm

Beyt

"Çe ġam dīvār-i ümmeti rā (7)

Ki bāşed çūn tū pūştī bān"

"Çe bāk ez baḥr-i ān rā (7)

Ki bāşed Nūḥ keştī bān" [384]

feḥvāsınca Şeyḫ Taḳīye'ddīn İbni Daḳīḳü'l-ʿĪd miskīn daḫi Ḥażret-i Ḥıżır ʿaleyhi's-selāmuñ emr-i şerīflerine imtiṣāl eyleyüp mekān-ı maʿhūda varup muntaẓır-ı vaḳt-ı ʿaṣr **[50 b]** oldı cemāʿat her cānibden müheyyā oldılar gördi ki bu ḫalḳuñ serdār ü muḳtedāları Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleridür saʿādet ile imāmet eyleyüp namāzların edā eyledükden ṣoñra İbni Daḳīḳü'l-ʿĪd ser ü pā burehne ḥużūr-ı mevfūrü'l-ḥubūrlarına varup kimyā-yı saʿādet olan ḫāk-ı pāy-ı şerīflerine yüz sürmekden ṣoñra hezār ʿacz ü taḳṣīrāt ile giryān olup bu vecihle niyāz-mend ü nālāñ oldı

Ḳıṭ'a

Ne pāk āyīne-i ʿālem-nümādur ḫāṭıruñ şāhum

Nice yüzden nümāyān anda cümle dāver-i devvār

---

[384] "Bu ümmetin senin gibi bir dayanağı varken bu duvara bir şey olmaz. Gemisinin kaptanı Hazret-i Nuh olanların denizin dalgalarından ne korkusu olabilir."

Degüldür anda işbu çerḫ-i gerdūn dāne-i ḫardal

Görinür ḳaṭre deñlü anda dā’im ḳulzüm-i ẕeḫḫār

Nümāyān ḳalbüñ içre cilvehā-yı ṣunʿ-ı Yezdānī

Olur pes ṣūret-i maʿnā ʿayān bir demde hem ṣad bār

benüm sulṭān-ı ʿālīşānum ne var nice fuḳarā-i bī-ser ü sāmānuñ vādī-i ḫayretde ve nice żuʿafā’-i jende-pūşānuñ ṣaḥrā-i fikretde ʿaynunda olan remed ve ġışāve-i nesāyim revāyiḥ-i füyūżāt-ı ḳudsiyeñ ile defʿ ü refʿ idüp envār-ı şuʿa-i hidāyetüñ küḥl ü cilāsıyla **[51 a]** mücellā ḳılup āyīne-i cemāl-i bā-kemāl-i Raḥmānı müşāhedeye müstaʿid ḳıldun ümmīdvārum ki bu faḳīrün daḫi cürmüni ʿafv idüp menzil-i maḳṣūduma vāṣıl ü nā’il ḳılasız bu ḥālde teraḥḥum eyleyüp ʿöẕrin ḳabūl ḳıldı sābıḳdaki ʿunf ile redd ü defʿ ḳılmış idi bu kerre luṭf ile refʿ ḳıldı ve buyurdu ki var ehl ü ʿıyālüñ Mışırda saña muntaẓırlardur kelāmı henüz tamām olmadan kendini Mışırda buldı ve bu dehşet ü ḫaşyet ile nice müddet evden ṭaşra çıḳmayup fāriġü’l-bāl oturdı bu cümleden herkese vāżıḥ ve lāyıḥ olan kerāmātlarındandur ki kendü ḫāngāh-ı saʿādet bünyātlarında fuḳarāya ṭabḫ olan ṭaʿāmuñ ḳazġānları ġāleyān üzere iken ve sāyirinden birinüñ ḳalbinde ẕerre ḳādar inkārı olsa elbette ṭaʿām gūyā ḫūrde ḳurdlar ile memlū müşāhede olunur hemān ki ġazġānı āteşden iḫrāc idüp ġāleyānı sākin olsa ḳurddan eṣer ḳalmaz bu aḥvāl ʿāmme-i nāsa rūşen ü ẓāhirdür ve beyyindür ve bunuñ emṣāli Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ münkirini **[51 b]** olan füccāruñ ekṣeriyā ṭaʿāmlarında vāḳiʿ olurdı ve cümleden bir kimesneye ẓalemeden ẓulüm ve taʿaddī işābet eylese ve ol kimesne taḥḳīḳ maẓlūm ve maʿẕūr idügi maʿlūm olsa ḫaşmı olan ẓālimüñ izālesi niyeti ile Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ mināresi veya ḳubbesi üzere bir ʿalem dikse daḫi ol ẓālimüñ niyetiyle ḳalbinden niyet eylese bi-emri’llahi taʾālā elbette ol ẓālime bir belā lāḥıḳ olup maẓlūm şerrinden emīn olup manṣūr u muẓāffer olur bu ecildendür ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse

sırrehu Ebū'r-rāyyāt ile daḫi mülaḳḳab olmışlardur Seyyid Aḥmed-iʿ Alḳemīden menḳūldur ki üstād-ı aʿẓam Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu Ḥażretlerinüñ kendü veḳḳāddünüñ ḫatemi deryāya düşüp Ḥażret-i Seyyidüñ bulmasını iltimās eyledi birḳaç günden ṣoñrā bir balıḳ iştirā eyleyüp ḫātemi ol balıḳ içinde buldı ve müşārünileyh Aḥmed-i ʿAlḳemīden menḳūldur ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ zamān-ı mevlūdında bir şaḫṣ-ı maẕlūmı keşşāfdan biri meydān-ı siyāsete ḥāżır ḳıldı ve ol şaḫış feryād ü fiġānla yā Ebā'l-ferrāc yā Seyyid Aḥmed el-Bedevī baña feryād [52 a] -res ol eger maẕlūm isem beni ḫalāṣ eyle ve eger mücrim isem ḫod ḥālim saña maʿlūmdur deyu zārī ḳılur iken fī'l-ḥāl dest ü pāyından selāsil ü ḳuyūd feṭḥ olup Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu Ḥażretlerinüñ himmet-i ʿaliyeleri berekātıyla ḫalāṣ oldı ve yine mezbūrdan menḳūldur ki leyālī-i ramażān-ı şerīfden bir gice aʿlā-yı mināreden bir ḳandīl-i efrūḫte ferş-i ḫāke düşdi eṭrāfından fukarā ne ḥāldur deyu ḳandīle ḳarīb geldiler gördiler ki ne bir ḳaṭre yaġ żāyiʿ olmış ve ne sönmiş hemān dibi üzerine düşüp kemā-ke'l-evvel yanup eṭrāf ü eknāfına żiyā virür bu ḥāle taʿaccüb eyleyüp ḳandīli ḥıfẓ eylediler ve ḥāliyā ol ḳandīl āstāne-i saʿādetlerinde muʿallaḳ ṭurır

Ḳıṭ'a

Dilerseñ sönmeye ḳandīl-i dil seng-i ḥavādiṯden

Ziyaretgāh-ı Seyyid Aḥmedi ẓarf it oña dā'im

Ḳażā-i dehre defn eylerse anı esfele tenzīl

Żarar gelmez fenā bulmaz żiyāsıyla ola ḳā'im

ve yine mezbūrdan menḳūldur ki eyyām-ı mevlūdda tüccārdan bir kimesne gemiye binüp bir meşīnden hemyānçe ile [52 b] bir miḳdār nuḳūdı var idi esbābı içinden żāyiʿ olup Ṭānṭaya vāṣıl olduḳda Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevīnüñ tābūt-ı pür-envārlarına yüz sürüp elbette żāyiʿ olan şeyi senden ricā iderüm didükde ḳubbenüñ saḳfından ziyāde heybet ve ṣalābet ile żāyiʿ olan hemyānçe ṣāḥibinüñ öñüne düşdi ʿalā-melā'in-nās cehāren ve nehāren mevcūd olan kimesneler bu aḥvāli

müşāhede eylediler ve bu cümledendür ki bir kimesne āstāne-i saʿādetine ilticā ve iḥtimā eylese hergiz bir kimesnenüñ zehresi yoḳdur ki cebrī çıḳarmaġa ḳādir ola ve eger zor-ı bāzūsına maġrūr olup muʿānedet ile iḫrācına muḳayyed olursa elbette tīġ-i bāṭın ile ol küştenīyi küşte ḳılmaları muḳadderdür ve eger ẓālim olan kimesne pādişāh daḫi olursa iḥtimā iden mücrimi iḫrāca ḳādir olmaz

Ḳıṭʿa

Ḥarīm-i Ḥażret-i Seyyidle her kim muḥterem olsa

Cemīʿ-i ʿālemüñ ḫāṣmı añunla pāyidār olmaz

Eger ẓālimden incinse ve olsa kendü ger maẓlūm

Ziyāret eylesün ḳabrin anuñ gibi medār olmaz

[53 a] cümledendür ki ġarbiye ġurebāsınuñ birisi bir cündīnüñ ḫavfundan Ḥażret-i Seyyidüñ merḳad-i şerīflerine dāḫil olup ḫaṣmun tecessüs eyledi bi-emri'llāhi taʾālā gözünden nihān olduġun mülāḥaẓa eylemek ile baʿżı bī-edebāne evżāʿıyla ṭaşra çıḳarken yüzi üzerine düşüp teslīm-i rūḥ eyledi buña müşābih Ṭanṭa mürşidi olan Keyvān-ı Fuḳarā mücāvirinden birine ziyāde taʿarruż eylemiş idi ḫavfundan ol faḳīr firār idüp maḳām-ı vālā-yı iḥtirāmlarına iḥtimā ḳılmış idi meger ol ḳalbi seng-i ḥārādan eşedd olan müşidd ẓālimüñ elinde bir ṭolu tüfengi var idi bir ṭarīḳle bī-ḫaber iken ardından āteş vāḳiʿ olup demür ḳundaġundan ayrılup ẓālim-i mezbūrın ḳolın havāya pervāz eyledi şol ḳadr cüst u cū ḳıldılar havāya giden ve aṣlā elinden nām u nişān bulunmayup żāyiʿ oldı

Ḳıṭʿa

Evliyā menziline bī-edebāne girme

Kim olar maẓhar-ı esrārıdur Mevlānuñ

Ṭaşdan daḫi ḳatı ḳalbüñ olursa ġāfil

Virme kendüñi helāke var ise iẕʿānuñ

[53 b] buña müşābih cümleden biri bir cündīnüñ oġlanı efendisinüñ ḫavfundan maḳām-ı Ḥażret-i Seyyide iḫtimā eyledi aġası olan kelb cebrī aḫẕ ü celb murād eyledükde mücāvirinden baʿżı kimesneler menʿ eylediler mümteniʿ ve mütenaṣṣıḥ olmayup ẓor ü pāzū ile aḫẕ iderüm sevdāsında olduḳda oġlanuñ ḳudret-i ḫaḳ ile bir parmaġı ḳapunuñ ḫalḳasına geçdi ve ol ḫalḳa ḫamīr-miṯāl tevsīʿ olup kāmil oġlanuñ eli dāḫil oldı ol ḥālde ġayret-i Aḥmediye ḳāʿīdesi odur ki maʿlūmdur tābūt-ı şerīfleri cūş u ḫūrūş eyleyüp mihrden enver bir nūr-ı ʿaẓīm āfāḳı ṭutdı ve ḥareḳātı fevḳe'l-ḥad ẓāhir ve bāhir olup şiddet-i raʿd ü berḳden eger cündī ve eger ḥāżır olan cemāʿat yüzleri üzerlerine düşüp maṣrūʿ-miṯāl bī-hūş oldılar ve bildiler ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ āṯār-ı celāli ẓuhūr eylemişdür ve ẓālim-i mezbūrı ġażab āteşine yanup teslīm-i rūḥ itmiş gördiler

Şiʿr

Aç gözin ḥikmetle eyle bu āfāḳa naẓar

Her dem içre nice biñ ḥikmet olur ḫalḳa ʿayān **[54 a]**

Gāh olur bir şerer-i āh-ı derūn-ı maẓlūm

Yaḳar āfāḳı kül eyler buña sen itme gümān

Gāh olur bir ḳaṭre-i eşki ider seyl-i ʿaẓīm

Bir dem içre bu cihānı yıḳar ol eşk-i revān

Gāhī bir āh ile āfāḳı virür yile tamām

Altını üstine ider cümle cihānuñ bir ān

Ṣanmañuz defʿ ola ol āteş-i āh-ı seheri

Kim aña mesken ola sīne-i dāġ-ı sūzān

Ṣanmañuz żāyiʿ ola eşk-i revān-ı maẓlūm

Kim ide riḳḳat ile dāġ-ı cigerden cereyān

Ṣanmañuz kim söyüne ol şerer-i nār-ı derūn

Kim ol āteş ide şol āh-ı seḥer ile lemeʿān

ʿĀḳıl iseñ ey ẓuhūri gözin aç ġafleti ḳo

Ey ġāfil āhdan eyle ḥaẕer ḳılma vücūduñ vīrān

bu kerre ravża-i muṭahharalarına iḥtimā ü ilticā eyleyen żuʿafā vü fuḳarā vü miskīn hükkāmdan ve ġayrıdan bir ferd daḫl ü taʿarruż eylemeden ferāğat ü iʿraz eylediler muḥtemī olan kimesne ẓālim ve gerek maẓlūm olsun elbette cenāb-ı şerīflerine çārī olanı ḥimāyet ü şiyānet **[54 b]** iderler zirā de'b-i şerīfleridür bu maʿnāda nevʿān şübhesi olan ʿazīz Ṭabaḳāt-ı Şiʿrāvīye naẓar eylesün ki Şeyḫ Aḥmed Ebū Ṭarṭūrdan rivāyet ider Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ mürīd-i ṣıddīḳı degüldür şol kimesne ki meẓālimden biñ ʿadet ḫūn-rīzi ḳatl eylemeye fuḳarāsından bu mertebe ṣāḥibi olan eʿizzeden bunuñ emṣāli kerāmāt-ı ḫāriḳu'lʿāde ẓuhūr eyledügi yirde Ḥażret-i Sulṭān Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ kerāmāt-ı ʿaliyelerini ʿuḳūl-i beşer nice idrāk eylemege ḳādir olur

Beyt

"Ṣubḥānī men teḥeyyere fī ẕātihi sivāhu

Fehm ḫord bi kone kemāleş ne borured rāh"

Tercüme

Künh-i kemāline kim iletdi İlāhī rāh

Ṣunʿuñ degül mi birligüne şāhid ü güvāh

bu cümledendür ki ḳubbe-i şerīflerinüñ cānib-i ġarbisinde ḳadem-i Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem mülḥaḳ olmışdur baʿżı selāṭīn-i iʿẓām teberrük içün ḳalʿını murād ü ihtimām eyledüklerinden her bār ki ḳoparmaḳ içün bir külünk ḍarb eyleyeler degirmen oluġı **[55 a]** miṣālinde taḥt-ı ḳademe-i şerīfden miyāh cereyān eylemege başlar birḳaç defʿa imtiḥān eylediler ʿāḳıbet ʿāciz ü fürū-mānde olup ḥāli üzerine eli ḳodılar ilā-yevminā haẕā merḳad-i laṭīflerinde ziyāretgāh-ı ḫavāṣ ü ʿavāmdur

bu cümleden ʿulemā-i kibār rivāyet iderler ki bir ḫātūnuñ ṣaġīr oġlı ölür ol ḥarāret ile maḳām-ı pür-iḥtirāmlarına düḫūl idüp ḳabr-i şerīflerine yüz sürdükden ṣoñra hezār niyāz ü zārī birle müteveffā olan oġlınuñ ḥayātını cenāb-ı ʿizzetden ricā ve rūḥaniyet-i Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhdan duʿā vü temennā eyledi ol ḥālde tābūt-ı şerīfinden yed-i mübāreklerini iḫrāc ü iẓhār ve rūḥ-ı pür-fütūh-ı faḫr-ı kevneynden müteveffā-yı mezbūruñ bi-emri'llāh ḥayāt bulmasın istidʿā eyledüklerinden hemān-saʿāt bi-irādet-i Ḥayy-ı Ḳadīr merḳūmenüñ oġlı ḥayat buldı

Nükte

erbāb-ı ʿuḳūle vāżıḥ ü lāyıḥdur ki evliyā'ullāh Ḥaḳ subḥanehu ve taʾālā Ḥażretlerinüñ maḳbūl ü merġūblarıdur Cenāb-ı Rabb-i ʿİzzete ricā eyledükleri murādād-ı ġayr-ı mümkine daḫi olursa taḳdīr-i Ḥaḳ taʿalluḳ eylemek mümkün olur ve ricā itmeleriyle ẓuhūrunda **[55 b]** şāyibe yoḳdur ḥattā bu maḥalde dürr-i girān-mâye-i ʿAden ve saḳī-yi mestān-ı Ḫudā -yı ẕevi'l-minen Ḥażret-i Mevlānā Celāle'ddīn-i Rūmī ḳudduse sırrehu'lʿāzīz Ḥażretleri Meṣnevī-i Şerīfinde buyururlar ki

“Evliyā rā hest ḳudret izāle

Tīr cüste bāz kerdānd ez-rāh” [385]

ve ʿaḳāyid-i ehl-i sünnet kerāmāt-ı evliyā ḥaḳ ẓuhūrı ittifāḳ olması üzerine mebnīdür buña müşābih ḳuṭb-ı Ṣamedānī maẓhar-ı ḥāl-i vicdānī ʿAynü’l-ḳużāt Hemedānī Ḥażretlerinüñ aḥyāyı emvāt eylemesi ḥikāyetidür ki elsine-i ḫavāṣ ü ʿavāmda meşhūr ü müteʿārifdür ve taʿrīf ü tavṣīfden müstaġnīdür böyle iken Ḥażret-i Seyyidüñ mürīdleri mürīdi rütbesinde olduġı ancaḳ Ḫudā ya maʿlūm bir gün Hemedāna ḥükūmet iden pādişāhuñ aḥvāl-ı ḳıyāmete ve ḥaşr-i ecsād ü ecsāma ʿaḳīdesi fāsid olur mevtānuñ iḥyā olmalarunda şübhe iderdi ʿulemā vü meşāyiḫ ʿāciz olup ʿAynü’l-ḳużāt Hemedānī Ḥażretlerinden ʿaḳīde-i şāhı ıṣlāḥ ricā eylediler bu defʿa vilāyetlerinde ḳadīm ve köhne bir mezār var idi cumhūr-ı nās ile üzerine **[56 a]** varup ṣalāt-ı ḥācet edāsundan ṣoñra mübārek ayaġı ile mezārı urup *“ḳum bi-iẕnī”* [386] didügi ḥīnde müteveffā-yı mezbūr bi-emr-i Ḥayy-ı Ġayyūr ḫāḳ içinde ayaġ üzerinde ṭurup vaḥdāniyet-i Ḫudā ve risālet-i Muḥammed Muṣṭafāya şehādet idüp “*yevme neṭvī’s-semā’e keṭayyi’s-sicilli lil-kütüb”* [387] ilā āḫīrehu ve “*innemā emruhu iẕā erāde şey’en”* [388] ilā āḫīrehu āyāt-ı şerīfelerin ḳırā’at ve aḥvāl-i ḳıyāmeti mufaṣṣal ve meşrūḥ ʿayān ü beyāndan ṣoñra aṣlına rücūʿ eyledi bu maḥalde ʿulemā-i ẓāhir hücūm eylediler ki ḥīn-i duʿāda nüçün “*ḳum bi-iẕnī’llāh”* [389] dimedin “*ḳum bi-iẕnī ”* [390] didüñ cevāp-ı müsteṭāblarında buyurdılar ki ol ḥīnde aṣlā bende vücūd ḳalmayup maḥv-ı vücūd ḳalmış idüm ve ol istimāʿ eyledigüñüz ṣadā Ḥaḳdan ṣudūr u ẓuhūr eylemiş idi ve ben ʿayn-ı ʿayn olmuş idüm fe’emmā şerīʿat-ı muṭahharaya vaḳiʿ olan noḳṣānum muḳābelesinde kendü ḳatlime fetvā virdüm buyurduḳlarında bu münācāt ile ʿarż-ı ḥācāt eylediler

[385] “Evliyaların öyle bir kudreti vardır ki yaydan fırlayan oku dahi geri çevirebilirler.”
[386] “İznimle kalk.”
[387] “Yazılı kâğıt tomarlarının dürülmesi gibi göğü düreceğimiz günü düşün.” Kur’an-ı Kerim, 21/104.
[388] “Bir şeyi dilediği zaman.” Kur’an-ı Kerim, 22/82.
[389] “Allah’ın izni ile kalk.”
[390] “Benim iznim ile kalk!”

Münācāt

ey kerīm-i kār-sāz ve ey raḥīm-i bende-nevāz ey baḫşende-i günāhān-ı bendegān ve ey **[56 b]** pezīrende-i ʿöẕr-ḫahān-ı mücrimān ey firāzende-i ḫayme-i bi-sütūn ve ey ferman-ı fermā-yı dīvān-ı kun feyekūn

Ḳıṭʾa

Sensin ol sulṭān-ı cūd ve pādişāh-ı lem-yezel

Sensin ol ḫāḳān-ı luṭf ve hem şeh-i mülk-i ezel

Raḥmetüñ deryāsı cūş itdi ezelden yā İlāh

Bī-sütūn bu ḫayme-i çerḫi yaratduñ bī-ḥalel

Bir raḥīmsin ki rahmet-i bī-pāyānuñ ile bendegân

günāhkārānı **"***sebeḳat raḥmeti ʿalā ġaḍabī* **"** [391] ḫiṭāb-ı müsteṭābıyle mesrūr ü dilşād ḳılduñ ve bir kerīmsin ki ʿuṣṣāt-ı perişan-dilānı envār-ı mağfiret birle pür-nūr idüp "*lā taḳneṭu min reḥmetu'llāh* " [392] beşāretiyle maḥbūrü'l-fü'ād itdüñ

Şiʿr

Didi reḥmetden eyleñüz ṭalebi

"sebeḳat raḥmeti ʿalā ġaḍabī "

Maʿṣiyet baḥrine ṭalanlara hem

Didi "*lā teḳneṭu"* idüp ḫurrem

---

[391] "Rahmetim gazabımı geçti."
[392] "Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin." Kur'an-ı Kerim, 39/53.

Neşir

ḥaḳḳā ki ḥaḳāiḳ-i kemāl-i mükremetüñden her serde bir sırr-ı nihān ḫızāne-i nevāl raḥmetüñden herkesde bir ümmīd pinhān idüp ṣaṭavāt-ı tecelliyāt-ı celālüñden herʿāşıḳ-ı **[57 a]** ṣādıḳuñ cigerinde bir dāʿ ve işrāḳāt-ı sübeḥāt-ı cemālüñden herʿāşıḳ-ı bīçārenüñ ḫalvet-ḫāne-i ḳalbinde efrūḫte bir çerāġ mukarrerdür ṣad hezārʿārif-i esrār-ı "*ene'l-Ḥaḳḳī*"[393] şaḫne-i şerʿüñ pāzār-ı fenāda ve dār-ıʿināda āvīḫte ḳalmışdur ve ṣad hezārʿāşıḳ-ı muṭlaḳ olan āşüftelerün ḫūnuñ cellād-ı şevḳuñ ṭeşt-i intiẓārda tīġ-i bī-dirīġ ile rīḫte ḳalmışdur ben daḫi cān ü başum ḥabībüñ olan sulṭān-ıʿālīşānuñ şerīʿatini te'yīd içün fedā ḳıldum deyu bu kerre gerden-i teslīmi silsile-i şerīʿate teslīm ḳıldı ol metāʿ-ı girān-bahā bāzār-ı fenāda āvīḫte dār-ıʿinā ḳıldılar raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten

Ḳıṭʿa

Şaḫne-iʿaşḳuñ nice Manṣūrı berdār eyledi

Dökdi ḳanın deşt-i şevḳüñde niceʿāşıḳlaruñ

Tīġ-i ḫūn-rīzüñ görüp cānlar virürler ölmeğe

Dem-be-demʿaşḳuñ yolundaʿāşıḳ-ı ṣādıḳlaruñ

imdi aḥyā-yı emvāt evliyā'ullāh yanında emr-i yesīrdür bi-emri'llāhi taʾālā nitekim Faḫr-ı Kāināt ʿaleyhi efḍalü't-taḥiyyāt ve'ṣ-ṣalāvāt-ı teslimāt buyurdılar ki "*ʿulemā-i ümmetī ke-enbiyā-i benī* **[57 b]** *İsrā'īl*"[394] bu ḥadīṯ-i şerīfüñ maʿnāsında ehl-i taḥḳīḳ buyururlar ki ʿulemādan murād ʿulemā-i Rabbāniyūn ve evliyā-i Ṣamedāniyūndur ne ān kiʿulemā-i rüsūm olalar bu taḳdīrce "*eẕherü mine'ş-şems ve ebyenü mine'ş-ems*" dür ki Beni-İsrā'īlden nice nebī cümleden Ermiyā ve ġayrılar ʿaleyhimü's-selām iḥyā-yı mevtā ḳılmışlardur ḥuṣūṣān Ḫażret-i Muḥammed Muṣṭafā ve Resūl-i Kibriyā bāʿiṣ-i ẓuhūr-ı dünyā vüʿuḳbādur ol sulṭānuñʿizzetine ümmeti

[393] "Ben Hakk'ım."
[394] "Benim ümmetimin âlimleri Benî-İsrail'in peygamberleri gibidir."

evliyāsundan baʿżısına bu derecāt-ı ʿāliye iḥsān olunsa istibʿād olunmaz cümleden bu rütbeye nā'il olanlaruñ baʿżıları nūr-ı çeşm-i evliyā ve çeşm-i çırāġ-ı etḳıyā imām-ı fā'iḳ Ḫażret-i Caʿfer-i Ṣādıḳ Ḫażretleridür ve ser-defter-i aṣḥāb-ı Şeyḫ Manṣūr-ı Ḥallāc ve ʿAbdu'llāh-ı Tusterī ve ʿOṣmān-ı Mekkī ve Ebū Yaʿḳūbü'l-Aḳeṭiʿ ve Necme'ddīn-i Kübrā ve Şeyḫ Ṣafī ve Şeyḫ Şehābe'ddīn Sühreverdī ḳaddesā'llāhu sırrehum ve nefeʿānā'llāhu bi-berekātihim bunlar ve bunlar emṣāli eʿizze'-i kirāmdan vāḳiʿ olduġı mukarrerdür ve bir ḥadīṯ-i şerīfde vārid olmuşdur ki Benī-İsrā'īlden her birinüñ yed'inden bir rū'yā ve bir nice muʿcizāt-ı bāhire ẓāhir olmuş **[58 a]** ise benden cümlesinüñ ʿaynı ẓuhūr itmişdür ve benden ṣoñra ümmetüñ müstecābü'd-daʿvet olanlarundan istiʿdādları miḳdārı bi-ṭarīḳu'l-kerāmet ẓuhūr ḳılsa gerekdür zīrā esmā'ullāhdan her velī bir ḥarfüñ menbaʿı ve bir ismüñ maẓharı ve bir nebīnüñ peyrevī olmuşlardur "*ṣadaḳa Resūlu'llāh ve ṣadaḳa ḥabību'llāh"* [395] bu taḳdīrce ʿāmme-i meşāyiḫ-i ʿiẓām ve evliyā-i kirām ḫażret-i sulṭān-ı evliyā ve güzīde-i aṣfiyā vü etḳiyā Ebū'l-liṣāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz Ḥażretleri ḳadem-i ʿİsevīde peyrev olduġuna müttefiḳlerdür böyle olsa Cenāb-ı ʿİzzet "*celle şānuhu ve ʿaẓẓame burhānehu taʿẓimen li-nebiyihi ve tekrīmen li-ṣafiyihi"* [396] ḥabībi evlādından Ḫażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī *"'ammet berekātehu fi'd-dünyā ve'l-āḫiret"* [397] Ḥażretlerine bu derecāt-ı ʿāliyeyi iʿṭā ḳılsa istibʿād ü istiʿcāb ḳılınmaz "*ẕâlike faḍlu'llāhi yu'tīhi men yeşāu' va'llāhu ẕūl faḍli'l-aẓīm"* [398] *"va'llāhu'l-muvaffiḳu ve ileyhi'l- murād"* [399]

Bābu'l-ʿāşir

Ḫażret-i pādişāh-ı memālik-i Ezelī ve şehinşāh-ı mesālik-i lem-yezelī sipehsālār-ı dīn ve şehriyār-ı yāḳīn süddei **[58 b]** seniye-i hidāyet sulṭān-ı serīr-i velāyet muʿteḳid-i ins ü cān būse-gāh-ı zemin ü zamān rūy-ı mālīde-i ḫūrşīd-i raḫşān maṭmaḥ-ı enẓār-ı ʿuyūn-ı aʿyān melce-i āferide-i kevn ü mekān mehbiṭ-i ervāh-ı cinān

[395] "Habibullah ve Resulullah doğru söyledi."
[396] "Şanı yüce ve bürhanı azim olan Allah, peygamberine tazim ve tekrim için…"
[397] "Bereketi dünya ve ahireti kuşatmıştır."
[398] "İşte bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, büyük lütuf sahibidir." Kur'an-ı Kerim, 62/4.
[399] "Muvaffak eden Allah'tır ve dualarımız ona arz edilir."

ser-menzil-i rahmet-i Raḥmān naẓargāh-ı melā'iket-i arḍ ü āsmān şerif-i nesīb-ʿ Alevī Ebū'l-liṣāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ dār-ı ʿuḳbāya rıḥletlerine ḳarīb zamānda ve rıḥletlerinden ṣoñra vāḳiʿ olan kerāmāt-ı ʿāliyeleri ve tertīb-i işārāt-ı pür-beşāretleri ve bīʿāt-ı erbaʿanuñ vażʿiyātı beyānındadur ḥażret-i ḫalīfe-i aʿẓam seyyidī ʿAbdü'lʿālden mervīdür ki şeyḫüm ve ʿazīzüm ḳuṭbu'l-evliyā Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ vefātlarundan üç gün muḳaddem bir rū'yā-yı ṣāliḥa görmüşler idi taʿrīfi budur ki gūyā ḳıyāmet ḳopup rūz-ı maḥşerde herkes ayaġ üzere ṭurmışlar Cenāb-ı Rabbü'l-ʿİzzet Ḥażret-i Seyyide o ḥīnde bu duʿāyı taʿlīm eyler

Duʿā budur

"Allahu'mme yā rabbı küllü şey

Ve yā ḫāliḳu külli şey

Ve yā rāziḳü külli şey

Ve yā muḥyī külli şey

Ve yā mümītü külli şeyi

[59 a] *İġfirlī külli şey*

Ve lā tes'elnī ʿan şey

Bi-raḥmetike yā erḥeme'r-rāḥimīn" [400]

---

[400] "Ey Allah'ım, ey tüm her şeyin Rabb'i
Ve ey her şeyin yaratıcısı,
Ve ey her şeyin rızık vericisi,
Ve ey her şeye hayat veren,
Ve ey her şeye ölümü veren,
Bütün günahlarımızı affet,
Ve beni hiçbir şeyden mesul tutma,

baʿde'd-duʿa cānib-i Raḥmānīden nidā-i ḫoş-edā gelür ki "*yā fetā naḥnu mā se'elnāke ʿan şeyin' iẕheb yā Aḥmed ente ve men maʿake ve'dḫulu'l-cennete* " [401] bu nidā-i ḫoş-edā güş-ı pür-hūşlarına vāşıl olduḳda Ḥażret-i risālet-penāh ṣallāllāhu ʿaleyhi vesellem tehniye yüzinden *"henī'en leke yā Aḥmed"* [402] deyu buyurdılar Ḥażret-i Seyyid ne ile tebşīr ü tehniye idersin yā Resūl'llāh didükde bālā-yı re'süñde olan ʿilm-i saʿādet iʿlām ile tebşīr iderüm deyu buyururlar naẓar ḳılduḳlarından bir ʿilm-i kebīr görürler ki ṭūlı ve ārżı dünyāya ve şarḳa ve ġarba berāber olmuş ve ol sancaġuñ taḥtında nice maḫlūḳāt var ki ḥadd ü pāyānı yoḳ kimi āşināları ve kimi bigāne ve ol sancaġa ḳalem-i ḳudret ile "*naṣrun mine'llāhi feṭḥun ḳarīb li-seyyid Aḥmedü'l-Bedevī ve men maʿahu mine'l-mürīdīn* " [403] yazılmış ve ol ḥālde sancāḳ-ı mübārek başları üzere neşr olup efrāşte olduḳda mālā-yuʿad ve lā-yuḥṣā ḫalāyıḳ-ı keşīre taḥt-ı livālarında meʿān-cennāt-ı Firdevse dāḫil olup muġtenem **[59 b]** ü muḥterem olurlar "*lā zālet berekātuhu fāiżeten ʿaleynā fī külli ān ve şerrefenā bi-şerefin ilā yevmi'l-mīzān ve ceʿālanāllahu ʿinde civārihi fī dāri'l-cinān bi-ḥurmeti Muḥammedin vālihi'l-ʿayān* " [404] bu vāḳıa vuḳuʿundan ṣoñra Ḥażret-i Seyyid büzürg-vāruñ birāder-i emcedleri olan Şerīf Ḥasan gördiler birāderleri dār-ı cinānı teşrīfe ḳarīb olmuşdur Mekke-i Mükerremede olan hemşīrelerine ve birāderlerine ve birāder-zādesi Ḥüseyine ve iştiyāḳı müşʿir bir mektūb-ı şerīflerin aldılar ki ol mektūb-ı saʿādet üslūbuñ beyānı bu minvāl üzere idi *"Bimi'lahi'rraḥmāni'irraḥīm selāmu'llāhi taʾālā ve raḥmetuhu ve berekātuhu ve eẕkā taḥiyyātihi ve maġfiretihi ve rıḍvānuhu ʿalā'l-vālidi'l-ʿazīz ve ibni'l-aḫi'l-ʿazīz Ḥüseyin ve ʿala'leḫevati'l- ʿazīzāti'ṭ-ṭayyibāti'l-evḥeşi'llāhi minhum ve cemiʿnā ve iyyāhum fī maḳʿedi ṣıdḳın ʿinde melikin muḳtedir ve bi-mennihi ve keremihi ve cūdihi āmīn ve haẕihi'l-āḫiru's-selām ve beynī ve beynekum ve māʿudtum tesmeʿūne minnī kelāmen velā selāmen illā in kāne fī'l-*

Ey merhametlilerin en merhametlisi!"

[401] "Ey yiğit kişi, biz seni hiçbir şeyden mesul tutmadık, ey Ahmet sen ve sana tabi olanlar gidin ve Cennet'e girin!"

[402] "Ey Ahmed âfiyet olsun, şifa olsun, helâl olsun!"

[403] "Allah'ın yardımı ve fethi yakın olup Seyyid Ahmet el-Bedevî ve müritlerinedir."

[404] "Her ân için bereketi üzerimize yağsın. Allah kıyamet gününe kadar bizi şerefi ile müşerrref eylesin ve cennette bizi ona komşu eylesin. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ve şerefli âlinin hürmetine…"

menām ve ṣallāllāhu ʿalā seyidinā Muḥāmmed ve's-selām" [405] bu mektūbı birāderi Şerīf Ḥasan Ḥażretleriyle Mekkede Şerīf Ḥasanuñ **[60 a]** oġlı Seyyid Ḥüseyine īṣāl eyledi vüṣūlünde Seyyid Ḥüseyin didi ki ey peder-i ʿazīz-i ekrem ʿammüm Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerin ne maḥalde ḳoyup geldüñ Şerīf Ḥasan buyurdılar ki Mışırda Ṭanṭā nām ḳaryede alıḳodum bu defʿa birāderzādeleri Ḥüseyinüñ iştiyāḳları ziyāde firāḳı müşʿir nice merṣiyye-i ebyāt oḳurlar idi ve bu firḳat ü ḥırḳat ile eşk-i çeşmleri cūşān ü ḥurūşān iken nevm ġalebe eyledi menāmda Seyyid Aḥmed el-Bedevīyi gördi ḥużūr-ı şerīflerine varup dest-būs ḳılduḳdan ṣoñra yā ʿammī benüm şevḳüm saña fevḳa'l-ḥad ve lā-yuʿaddur ʿacabā nice mülāḳāt müyesser olur deyü ʿarż-ı iştiyāḳ eyledi Ḥażret-i Seyyid daḫi buyurdılar ki iştiyāḳuñ zā'id olduḳça Cebel-i Ebū Ḳubeyse ṣuʿūd üzerine ḳuʿud eyleyüp di ki *"yā men sāḳī ʿammī Aḥmed ilā Ṭanṭa sevḳihi ilā hünā"* Türkīsi yā Rabbi ʿammüm Aḥmedi Ṭanṭaya sevḳ eyledügüñ gibi bu maḥalle daḫi eyle dimekdür bu menāmı gördükde ḫāʾbdan bīdār olup vālidine ḫaber virdi **[60 b]** ve pederleri Şerīf Ḥasan Ḥażretleri buyurdılar ki ey veled-i ercümend-i saʿādet-mend ʿammuñ ḥażretleri her ne sipāriş ḳılmış ise anuñ ile ʿamel eyle bu kerre Ḥüseyin derḥāl Ebū Ḳubeyse ṣuʿūd eyleyüp menāmunda görüp işitdügi kelām ile teveccüh-i tām ḳıldı o ḥīnde havādan bir el ẓuhūr eyleyüp mezbūrı havāya ḳapup ḳaldurdı çūnki gözin açdı gördi ki ʿammisi ile Ṭanṭada saṭḥ-ı dār üzere vāḳiʿdür ol ḥālde muʿānaḳā eyleyüp nice mertebe ʿarż-ı iştiyāḳdan ṣoñra Ḥażret-i Seyyid-i büzürg-vār ve'l-iḳtidār buyurdılar ki yā Ḥüseyin gözüñ yum emr-i şerīflerine imtiṣāl eyledükde fī'l-ḥāl yine maḥall-i maʿhūda rāciʿ olup kendüñi Cebel-i Ebū Ḳubeysde buldı her gāh mezbūr Ḥüseyin bu ḥāl ile ʿammisine mülāḳāt eylemegi ʿādet eylemiş idi sene-i (675) ḫams ve sabʿīn ve sitte mi'etihi tārīḫinde ʿādet-i me'lūf ve ḳā'ide'-i mevṣūf üzere Cebel-i Ebū Ḳubeyse ṣuʿūd idüp mülāḳāt recā eyledükde aḥvāl-i diger-gün olduġın bi'l-muʿāyene mülāḥaẓa **[61 a]** ve'l-müşāhede eyledi bu ḥāl ile baḫr-ı fikre müstaġraḳ iken pederleri Şerīf Ḥasan Ḥażretleri Miftāḥ nām ġulāmı irsāl idüp

[405] "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla; Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi, en yüce övgüleri mağfireti, rızası aziz babanın ve aziz kardeşinin oğlu Hüseyin'in ve yine aziz kız kardeşlerinin üzerine olsun. Allah onları yalnızlık dehşetinden kurtarsın. Bizi ve onları cennette minnet, kerem ve ihsanı ile beraber kılsın. Bu, bundan sonraki son selamımdır ve bundan sonra rüya hariç benden bir kelam ve selam duymayacaksınız."

daʿvet eyledi mezbūr daḫi pederleri ḥużuruna gelüp zār-ı giryān buldı sebeb-i girye vü zārı ne ola deyü sū’āl eyledükde ʿammüñ Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretleri dār-ı fenādan cennet-serāy-ı ʿuḳbāya irtiḥāl eyledi didi ve ġā’ib namāzuñ ḳıldılar ve birāder-zādesi Seyyid Ḥüseyin ol ḳadar zār u giryān oldı ki vaṣfa ḳābil degül ḥīn-i giryede Ḥażretüñ fevtine müteʿalliḳ merṯiye üslūbında nice bu mażmūnla ebyāt söylemişlerdür

Şiʿr

Āh kim bu çerḫ-i ẓālim günde biñ biñ ḳan ider

Her nefes bāz-ı ecel yüz ṣayd-ı murġ-ı cān ider

Ey nice ḫandān güli gülşende devrān-ı ḫāk idüp

Lāle vü nergislerüñ gözlerin giryān ider

Çūl giyirür kişiye aṭlas yerine bu felek

Yirini bāġ-ı cinān iken anuñ zindān ider

Cānum aldı zaḫm urup bī-raḥm cellād-ı ecel **[61 b]**

Cān virüp bulunmadı bu derde bir dermān ider

Bāġ-ı ʿömri nev-bahār iken irüp vaḳt-i ḫazān

Gül yañaġın ṣolduruban ḫāk ile yeksān ider

İşbu mātemde ser-ā-ser ġonceler çāḳ itdi ceyb

Bu muṣībetden çemende ʿandelīb efġān ider

baʿdehu Şerīf Ḥasan Ḥażret-i Seyyidüñ hemşīrelerine ḫaber virdi anlar daḫi keẕālik girye vü zārī ile mātemin edā eylediler her gāh ziyāde elem ü ıżṭırābından birāder-zādesi Ḥüseyin deryā-yı eşk-i çeşminden sefīne-i ġam birle güẕār idüp gözyaşı gibi naẓardan dūr ve dīde-i nāsdan mehcūr olup gāh baḥr-ı ḫayretde şebike-i eleme giriftār ve perde-i ʿankebūta düşmiş meges-vār bī-ārām ü bī-ḳarār fī ẓulümātü'l-biḥār deryā-yı ḫayretde ġarḳ ve baḥr-ı firḳate müstaġraḳ gözyaşı gibi ayaḳlarda ḳalup ḥāl-i dil-zārından sū'āl idene ḥasret-āmīz ve firḳat-engīz baʿżı ebyāt ü eşʿār ile cevāp virdi

Şiʿr

Miḥnet-i hicr ile günden güne bīmār oldum

Yā İlahī ʿaceb derde giriftār oldum **[62 a]**

Üstüme ṭoġa deyu dā'im o devlet güneşi

Yolda yüz yire urup sāye-i dīvār oldum

Gördüm ol zühre ḥabībini bu gice seyrümde

Tāb-ı mihri daḫi yaḳdı beni bīdār oldum

Eksik olmadı derūnumda ṣafā-yı ḥāṭır

Pāk āyīne gibi ʿāşıḳ-ı dīdār oldum

Ḳalmadı ṭāḳat ü ārām-ı dil ü ṣabr ü ḳarār

Nice aġlamayayın derde giriftār oldum

faṣl-ı dīger bu maḥalden ṣoñra Ḥażret-i Seyyidüñ tertīb-i āşāyirleri ve taʿmīr-i mezār-ı iḥtirāmları ve fuḳarā içün ṭabḫ olunan ṭaʿāmuñ taʿyīn olunması ne vecihledür anı beyān ider çünki Ḥażret-i Seyyid dār-ı beḳāya rıḥlet eyledi ḫalīfetü'l-ḫülefāları olan Seyyidī ʿAbdü'lʿāl Ḥażretleri taḫt-ı velāyete cülūs eyledi hergiz Ḥażret-i Seyyidüñ fuḳarāsından ve ġayrıdan emr-i şerīflerine muḫālefet ider bir kimesne yoġ idi bir gün Ḥażret-i Seyyidüñ fuḳarāsından ḫilāfete müstaʿid Yūsuf Vālid İsmāʿīl nām kimesneye fermān eyledi ki senüñ maḳāmuñ enbiyānuñ **[62 b]** beriyesinde olsun evvel beytüñ ṣāḥibi sen ol baʿdehu Seyyidī Aḥmed Ebū Ṭarṭūr Ḥażretlerine buyurdılar ki ikinci beytüñ ṣāḥibi sen ol maḳāmuñ enbiyānuñ berriyesinde olsun baʿdehu Seyyid ʿAbdu'llāh Cīzī Ḥażretlerine fermān eyledi ki üçüncü beytüñ ṣāḥibi sen ol maḳāmuñ Cīzīnüñ berriyesinde olsun baʿdehu fuḳarādan Şeyḫ Vehīb Ḥażretlerine fermān eylediler ki senüñ maḳāmuñ bir şom küberādan olsun ve sen dördüncü beytüñ ṣāḥibi ol bu defʿa evvel beytin ṣāhibi olan Ebū İsmāʿīl Yūsufa ümerā vü ekābir ü aʿyān-ı Mışır ve erbāb-ı devlet ve erkān-ı salṭanat ol mertebe müteveccih olup iḳbāl eylediler ki sımāṭ-ı inbisāṭı eṭʿime-i nefīseden bir vecihle memlū olmuş idi ki ekābir-i Mışırdan bir ferde müyesser degül bir gün Şeyḫ Aḥmed Ebū Ṭarṭūr aṣḥābına didi ki gelüñ birāderimüz Ebū İsmāʿīle varalum geldüklerinde taʿẓīm ü tekrīmden ṣoñra ḥużūrlarına ṭaʿām iḥżār idüp didi ki buyuruñ şol Māverdiye muḥallebiden **[63 a]** ekl idüñ ve ḳarınlarıñuz ġıll ü ġışdan ġusıl ḳıluñ zīrā Seyyid Aḥmedüñ ʿadesī ḳışrıyla ṭolmışdur Şeyḫ Aḥmed Ebū Ṭarṭūr bu kelāmdan elem çeküp ġaḍaba geldi ve buyurdı ki ey Yūsuf bu küstāḫlıġı niçün idersin mezbūr Yūsuf laṭīfe yüzinden söylerem ne ān ki ḥaḳīḳat ola didi Ebū Ṭarṭūr Ḥażretleri buyurdılar ki bu mübāseṭe degüldür belki ʿayn-ı muḥārebedür ol elem ile Seyyidī ʿAbdü'lʿāl Ḥażretlerinüñ ḥużūruna varup ḳışṣā-i merḳūme-i ʿalā't-tafṣīl ḫaber virdi ḥażret-i ḫalīfe-i aʿẓam buyurdılar ki elem çekme yā Ebā Ṭarṭūr añā virilen nūrı nezʿ eyleyüp ismini maḥv eyledük ve aña virilen ḥālātı oġlına ṣarf ü iʿṭā ḳılduḳ ol günden bu āna gelince mezbūr Yūsufuñ ismi münṭafīdür

Ḳıṭʿa

Mürşīdi vü pīrine münker olanuñ ʿālemde

Çoḳ degüldür bu ḳadar başına nekbet gelmek

Niʿmet-i Ḥaḳḳı bulup şükrün edā itmeyenüñ

Nezʿ-i nūr ile ne ḫoş kendin aña bildürmek

[63 b] fī-nefsi'l-emr ol ḥālāt ki Seyyid Yūsuf mutaṣarrıf idi nezʿ olunup oġlı İsmāʿīle naḳl olundı cümle kerāmātındandur mezbūr İsmāʿīl ile behāyim mükāleme ider idi ve dā'imā levḥ-i maḥfūẓdan ḫaber virür idi yaʿnī filān emr ve filāne ḳażiye vaḳt-i filānda ẓuhūra gelse gerekdür deyu iḫbār iderdi fī'l-ḥaḳīḳa buyurduḳları üzere bi-emri'llāhi taʾālā vuḳuʿ u ẓuhūr bulurdı ol ʿaṣrda ʿulemā-i Mālikiyyeden bir şaḫṣ mezbūr İsmāʿīlüñ taʿzīrine fetvā virüp bu ḫaberi Seyyidī İsmāʿīl ṭuyduḳda buyurdılar ki levḥ-i maḥfūẓda gördüm ḳāḍī-yi mezbūr baḥr-ı Fırātda ʿan-ḳarīb-i ġarḳ olsa gerekdür fī'l-ḥaḳīḳa melik-i Mışır ḳāḍī-yi mezkūrı ol semte bir nice ḳıssīsīn ve rehhābīn ile muḫāşeme vü mücādeleye göndermiş idi meger ol rehhābīni baʿżı mesā'il-i müşkile irsāl olunup eger ʿulemā-i İslāmiye cevāp virürler ise Müslümān olalar nefs-i Mışırı cüst ü cū eylediler mücādele vü ḫuṣūmete ve ʿilm-i kelām ü manṭıḳdan elyaḳ kimesne bulunmamaḳ ile merḳūm irsāl olunup [64 a] gider iken ḥikmet-i ḳażā vü ḳader baḥr-ı Fırāta ġarḳ oldı levḥ-i maḥfūẓ mūcibince

Ḳıṭʿa

Maḥaldur ol denī-i bed-ṭabʿ olan nādān-ı ḫār-fehme

Ġaḍab ābı ile ġarḳ olmaḳ fenā nārı ile yanmaḳ

Sitemkār-ı cihān olan kimesne ummasun hergiz

Belā ẓülli ile nekbetden ḫalāṣ olup rehā bulmaḳ

Ḥażret-i ʿAbdü’lʿālüñ tertīb-i āş’āir-i meşhūre vażʿ itdüginden bu āna gelince ʿādetdür ki evlād-ı Ferān ve evlād-ı Maʿlūf ve evlād-ı Kennāsī olan ḫalīfetü’l-ḫülefā kimesnenüñ ḥarem-i şerīfine rākib olduḳları ḥālde duḥūl eyleyeler evlād-ı maʿlūfuñ iẕni olduġı ḥālde

Bābü’l-Ḥādī ʿaşer

ḥażret-i sulṭān-ı velāyet-i teslīm ve ḫāḳān-ı eḳālīm-i rıżā-i selīm şemʿ-i bezm-i meḥāfil-i ʿuşşāḳ-ı pākizān çerāġ-ı ṣubḥ-ı şebistān-ı ṣādıḳān pīşvāy-ı ehl-i saʿādet meşhūr-şode-i rūz-ı ḳıyāmet bürhān-ı mevhibe-i tecrīd sulṭān-ı maʿrifet-i tevḥīd ṣāḥib-i tertīb-i āşā’ir-i ilāhī ve beşaret-dehende-i niʿmet-i nā-mütenāhī dost-dār-ı dostān-ı Ḥażret-i İlāh ve muḥibb-i muḥibbāñ-ı dergâh-ı hidāyet ü muḥabbet dergāh-ı hidāyet-**[64 b]** penāh ve ṣādıḳ-ı ṣādıḳān-ı perverdigār-ı bī-iştibāh ve ʿāşıḳ-ı ʿāşıḳān-ı dest-gāh ḳā’im-maḳām-ı esrār-ı ʿAlevī Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ maḳām-ı pür-iḥtirāmlarına seccāde-i bā-iḥtişāmlarına kendüleründen ṣoñra cülūs idüp eḳālīm-i velāyete mutaṣarrıf olan ḫalīfetü’l-ḫülefā nāmıyla meşhūr olanları beyān ider Ḥażret-i Şeyḫü’l-İslām ʿale’l-ıṭlāḳ ve muḳtedā-yı enām-ı bi’l-ittifāḳ Şeyḫ Cemāle’ddīn ibni Ḥacer Ḥażretlerinüñ duḫter-zādeleridür anlardan mervīdür ki Ḥażret-i Ebū’l-liṣāmeyn ūstād-ı aʿẓam ve ḳuṭb-ı muʿaẓẓam mürşid-i ümem Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz Ḥażretleri [406] dir ki bāʿiṣ-i tertīb ü teşyīd dergāh-ı felek-i destgāhları olduḳdan ṣoñra bir nice müddet terbiye-i mürīdüñ sālikīn ü tilāmīẕe-i müstaʿīdīn kılup ʿömr-i şerīfleri mādāmki ḥayātda idiler Ḥażret-i Seyyidüñ merḳad-i münevvereleri mālzemesine maṣrūf olup hergiz fuḳarā vü ṭālibīn ü sālikīnden bir kimesne cenāb-ı şerīflerinden ẕerre miḳdārı elem-zede olmayup nesne-i ġurūrdan bir şemme lāyıḥ olmamış idi sene-i (733) ṣelāṣe ve ṣelāṣīn **[65 a]** ve sebʿa mi’ete ẕi’l-ḥiccesinüñ yigirminci güni ki yevmi’s-sebtdür raḥmet-i Raḥmāna vāṣıl oldılar raḥmetu’llāhi ʿaleyhi cülūs-ı hümāyūn saʿādet-

[406] Burada sayfanın sağ tarafında şu açıklama yer almaktadır:
“ 9 (sarāy-ı fānīden dār-ı beḳāya rıḥlet buyurdılar ise dergāh-ı felek iştibāhlarına ve seccāde’-i ʿarş-ı nigāhlarına evvel cülus [iden] Seyyidī ʿAbdu’lʿāl ḳudduse sirru’hu)”

maḳrūnları tārīḫinde fevt olup dār-ı beḳāya rıḥletleri zamānına gelince müddet-i ḫilāfetleri elli sekiz sene (58) olmış idi ḳudduse sirruhu ve nevvere ṣarīḥahu

Ḳıṭʿa

Āferīn ṣad āferīn ol pādişāh-ı mülk-i cān

Ḳalmadı ḥayṯiyet ẕātına ʿaceb ile nigāh

Oldı hem ser-defter-i aṣḥāb-ı maʿnā ʿākıbet

Buldı teslīm ü rıżādan ḳūrb-ı dergāh-ı İlāh

baʿdehu li-ebin ve ümmin birāderleri Şeyḫ ʿAbdü'lʿāl Seyyidī ʿAbdu'rraḥmān Ḥażretleri seccādeyi teşrīf ḳılmaḳ ile müşerref olduḳdan ṣoñra keẕālik ḫāndān-ı saʿādet-ʿunvān seyyid-i ʿaẕīmü'ş-şān ile ziyāde muḳayyed olup nice maḥalli taʿmīr ü termīm ḳıldugı gibi sālikīn ü ṭālibīnüñ daḫi meksūrü'l-ḳalb bi'l-havā olanlaruñ ḳulūblarını hendese'-i himmet teveccühleri mimārına mülāḥıḳ ḳılmagıla herkesüñ tesellīsin bi-ḥasebi'l-istiḥḳāḳ virmek üzere iken mihmān **[65 b]** -ḫāne-i fānīde pādişāh-ı mülk-i maʿnā sükūnlarını revā görmeyüp *"ecibū dāʿīyāllāhi ve āminū bihi"* [407] daʿvetine icābetle Cenāb-ı Rabbü'l-erbāba sene-i (754) erbaʿa ve ḫamsīn ve sebʿa mi'etede vāṣıl oldı raḥmetu'llāhi ʿaleyhi

Rübāʿī

"Dünyā mesitān eger beḳā mīṭalebī

ʿUḳbā mesitān eger liḳā mīṭalebīş

Hem dünyā vü ʿuḳbā vü hem cümle-i kevn

Be-güẕār biyā eger Ḫudā mīṭalebī " [408]

---

[407] "Allah'ın davetçisine uyun ve ona iman edin." Kur'an-ı Kerim, 43/31.
[408] "Eğer beka istiyorsan dünyayı satın alma, dünyaya gönül verme.

taḥt-ı velāyet üzere müddet-i ḫilāfetleri yigirmi bir (21) sene vāḳiʿ olmuş idi baʿdehu ʿunvān-ı salṭanat-ı maʿnevī ile muʿanven olup seccāde-i saʿādet-nihāda cülūs eyleyen ṣalāḥ ü felāḥ ile ziyāde maʿrūf u mevsūf olan Rüknidd̄in yaʿnī Şeyḫ ʿAlī Nūre'ddīn Ḥażretleri idiler ki mezbūr keẕālik Şeyḫ ʿAbdü'lʿāl Ḥażretlerinüñ li-ebin ve li-ümmin birāderleridür bunlar daḫi hümā-i rūḥı bād-ı ecelden ḥıfẓ eyledügi miḳdārı fuḳarā-i ṭālibīni irşād ḳılup bi'l-āḫare murġ-ı cānı bāẕ-ı ecelden ḫalāṣa çāre olmaduġını mülāḥaẓa eyledükleri ecilden sene-i (789) **[66 a]** tisʾa ve ṣemānīn ü sebʿa mi'ete recebinüñ on yedinci güni gicesi ki leyle-i eḥaddur āşiyāne-i cināna ṭayrān eyledi raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten

Beyt

Cihān evvel şeker ṣunar dehāna

İçürür zehri ṣoñra ḳana ḳana

müddet-i ḫilāfet-i saʿādet āyātları otuz beş sene (35) vāḳiʿ olmuş idi baʿdehu velāyet-i maʿnānuñ ṣāḥibü'l-ḳadri ve ṣadr-ı ḥaḳīkatuñ maẓhar-ı ṣadrı esrār-ı ḥaḳīḳat-ı Aḥmediyeye maẓhar yaʿnī Şemse'ddīn Muḥammede'l-muʿammer Ḥażretleridür ki seccāde-i saʿādete āmāde olduḳda cenāb-ı şerīflerine cānib-i Ḥaḳdan taʿyīn olunup bunlar daḫi keẕālik ṭarīḳ-i zühd ü ṣalāḥ ile ziyāde taḳayyud üzere iken bir mertebe ceẕebāt-ı İlāhi ġalebe eylemiş idi ki zamān-ı saʿādet āvānlarında bu güne şöhret-peẕīr olmuş idi böyle iken yine terk-i tecerrüdleri bu mertebede idi ki taʿbīre ḳābil degüldür

Beyt

"Şeyḫ eger meylī be-māl āred mürīdi ū meşev

Mālik-i dīnār hergiz lāyıḳ-i dīdār nīst" [409]

Eğer Allah'ın cemalini istiyorsan ukbayı da alma.
Eğer Allah'ı istiyorsan dini de dünyayı da cümle âlemi de terk et."

[409] "Mala meyli olan şeyhe mürid olma zira dinara sahip olanlar asla görülmeye layık değildirler."

[66 b] mışdāḳınca dehrin leẕẕātından münḳatıʿ olmuşlar idi ve nice müddet-i medīd fuḳarā-i salikīni irşāda sedād ḳılduḳdan ṣoñra sene-i (842) işnā vü erbaʿīn ü ṣemānüñ mi'ete tārīḫinde Raḥmet-i Raḥmāna icābet eyleyüp cām-ı ecelden şarāb-ı beḳāyı nūş eyledi raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿeten

Ḳıṭʿa

Şerbet-i cām-ı eceldür ādeme āḫir ġıdā

Şehlere her vaḳt olur ṣanma kebūter birle ḳuvvet

Ey firāḳī ne gedā ḳalur bu menzilde ne şāh

Kimse bāḳī ḳalmaz illā kim o Ḥayy-ı lā-yemūt

müddet-i ḫilāfetleri elli üç sene (53) olmuş idi baʿdehu veled-i ṣulbī olan Seyyid Şehābe'ddīn Aḥmed Ḥażretleri seccāde-i Ḥażret-i Seyyid büzürg-vār ile muʿazzez olup sikke-i ḫalīfetü'l-ḫülefā anlaruñ daḫi nāmlarına muʿanven olup küşte-gīr-i ecel elbette müṣāraʿa muḳarrer olmasın mülāḥaẓa eyledüklerinde giribān-ı inḳıyādı yed'ine tefvīż ḳılup sene-i (846) sitte ve erbaʿīn ve ṣemānīn mi'ete tārīḫi ẕi'l-ḥiccesinüñ yigirmi ikinci güninde teslīm-i rūḥ ḳıldı müddet-i ḫilāfetleri dört sene (4) olmuş idi **[67 a]** raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿeten

Şiʿr

Dār-ı ġamdur bu cihān pür endūh ne ʿişret ola

Köhne bir evdür ṭurur kim girse ṣoñ rıḥlet ola

Her gelen bunda misāfirdür yaraḳlan göçmege

Ne yatursın aç gözin lāyıḳ mıdur ġaflet ola

Urmadan el gel giribānuña cellād-ı ecel

Geç hevādan kim maḳāmuñ ʿāḳıbet cennet ola

baʿdehu birāderleri Şeyḫ ʿAbdu'rraḥmān Ḥażretleri ki veled-i ʿammi Şehābe'ddīn dimekle maʿrūf seccāde-i saʿādet-medāra cülūs eyleyüp bir nice gün bu dār-ı serdār-ı sürūrda mesrūr olmayup sene-i (862) iṯnā ve sittīn ve ṯemānīn mi'ete tārīḫi ṣaferü'l-ḫayruñ yirmi ikinci gicesi ki leyle-i erbaʿādur rütbe-i şehādet ile müretteb ü muʿazzez ü mükerrem oldılar raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿeten müddet-i ḫilāfetleri on altı sene (16) olmuş idi

Rübāʿī

Cellād-ı çerḫ kimseye virmez çū mühleti

Devr-i zamānunda ḳatı seyr-i sürʿati **[67 b]**

Vaḳt-i ḥayātı ḫoş gör ve fevt itme fırṣatı

Şen eyle cān gözini gider ḫāʾb-ı ġafleti

sen göz yumup açınca bu ʿālem gelür geçer baʿdehu bu maḥālden ḫalīfet'ül-ḫulefā olan eʿizzenüñ tertībi ḫuṣūṣunda rivāyet iden aʿlemü'l-ʿulemāü'l-İslām ve ḳuṭbu'l-muḥāḳḳiḳīn-i fī'l-enām-ı ʿālī-ḳadr ve ṣāḥib-i naẓar Şeyḫ Cemāle'ddīn İbni Ḥacer Ḥażretleri idi bundan ṣoñra silsile-i Aḥmediyede Ḥażret-i Seyyidüñ maḳām-ı bā-iḥtirāmlarına bi-ḥāsebi'l-istiʿdād ḫalīfet'ül-ḫulefā ve ṣāḥib-i seccāde kimler olduġın Ḥażret-i ḳuṭb-ı Ṣamedānī Şeyḫ ʿAbdu'lvehhāb Şiʿrāvī ḳaddese sırrehu'l-ʿazīẓ Ḥażretleri naḳl buyururlar ki Zeyne'lʿābidīn Ḥāfıẓ Seḥāvīnüñ veled-i ercümendi olan ṣāḥib-saʿādetüñ kendü ḫaṭṭıyla gördüm ki maḳtūl-i mezbūr ʿAbdu'rraḥīmüñ yerine ḫoş-ḳadem zamānında Ḫoca Şemse'ddīn Ḥażretlerine ḳurbiyeti olan Şeyḫ Sālim seccāde-i velāyete mutaṣārrıf olup ḫalīfe olmuşlar idi baʿdehu ʿazl olunup pederleri olan Seyyid ʿAbdu'lvehhāb Ḥażretleri mutaṣārrıf olup baʿdehu merre-i ṯāniyede Şeyḫ Sālim Ḥażretleri dā'ire-i velāyetüñ merkez-i ḳuṭbı olup **[68 a]** seccāde-i Ḥażret-i

Seyyide cülūs müyesser oldı baʿdehu veled-i şulbleri olan Şeyḫ İbrāhīm Esmer seccāde-i velāyete cülūs idüp emr-i ḫilāfetde temyīzi olmamaġıla ʿazl olunup yerine Şeyḫ Muḥammed Ebyaż Ḥażretleri ki maʿzūl birāderleridür naṣīb olunup vaḳt-ı cülūslarında sinn-i şerīfleri yigirmi sene (20) miḳdārı ancaḳ idi nihāyet-i ʿömürlerine dek mutaṣarrıf olup dār-ı cinānı teşrīf eylediler bu maḥalde Şeyḫ ʿAbdu'llāhü'lvehhāb Şiʿrāvī Ḥażretleri buyururlar ki mezbūr Şeyḫ Muḥammed Ebyaż Sulṭān Ġavrī vaḳʿasında maʿān bulunup Ḥalebde ḳatl olunmuşdur ve ḥīn-i ḳatlde rivāyet iderler ki ol ḳadar ḍarb-ı tīġ ü teber iderler aṣlā müeṯṯīr ü kār-gir olmaz ve vücūdunda bir ḳıluñ kesmez ʿāḳıbet yāy-ı Ḳureyşī ile boġulması bābında tedbīr iderler fī'l-ḥaḳīḳa ol ṭarīḳle cān-ı şīrīni Ḥaḳḳa sipāriş eylediler raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿeten

Naẓm

"Ey firāzende-i fīrūze revāḳ

Şemse-i zer-keş zerkārī-yi ṭāḳ

Ġonce-i teng-dil-i bāġ-ı tevā'im

Lāle-i sūḫte-i dāġ-ı tevā'im **[68 b]**

Bātek ber silsile-i ʿālem-i zen

Silk-i īn silsile rā berū hem-zen

Nā-mezed kon be-zemīn zilzālehā

Zen iẕ in ʿāleyhā sāfilehā ” [410]

māṣdāḳınca çünki ol ʿazīzüñ ḫūnı nā-ḥaḳ yire zemīne āġuşte oldı Ḥażret-i Melik-i Müteʿāl ü Muḳtedir ü Müntaḳim birḳaç sāʿat geçmedin bu kār-ı nā-şevāba delīl olanlaruñ her birine bir belā işābet eyleyüp nār-ı ḳahr-ı İlahīde iḥrāḳ-i bi’n-nār oldılar

Ḳıṭʿa

Āb-ı tedbīr āteş-i ḳahrı söndürmez ṣaḥīḥ

Kim anuñ her lemʿası nāra-ı şerār-ı āhdur

Āteş-i āh itdügin itmez anı nār-ı caḥīm

Bunı tasdīḳ itmeyen ʿālemde ol gümrāhdur

baʿdehu maḳtūl-i mezbūr ḥażretlerinüñ veled-i ṣulbı olan Şeyḫ ʿAbdu’lkerīm ḥażretleri seccāde-i ḫīlāfet-i maʿnāya şāhid oldı bundan aḳdem pederleri Ḥasan iḫtiyāriyle velī-ʿahd ḳılmışlar idi mādāmki ḥayātda idiler fuḳarā-i ṭālibīni irşād ile muḳayyedler idi velākin dest-i ecelden cām-ı memātı sene-i (961) eḥadī ve sittīn **[69 a]** ve tisʿa mi’ete recebinüñ on dördünci güni nūş ḳıldılar raḥmetu’llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿeten müddet-i ḫilāfetleri elli bir (51) sene olmuş idi ḥāliyā maḥrūse-i

---

[410] “Ey firuze renkli gökyüzünü revak halinde yükselten
Altından taka altın renkli güneşi yerleştiren

Senin bağının gülü, yaralı goncasıyım
Senin lale gibi gönlü dağlanmış çiçeğinim

Avazını bu âleme sal
Bu âlemin düzenini yer çal

Zemini zelzelelerle çaresiz bırak
Altını üstüne getir

Molla Cami

Mışırda Derbü'l-kāfūrī dimekle maʿrūf olan maḥalde Şeyḫ Yūsuf Ebū'ṭ-Ṭayyib Aḥmed zāviyesinde medfūndur baʿdehu Şeyḫ ʿAbdu'lmecīd ki veled-i ʿAbdu'lkerīm ile meşhūrdur seccāde-i ḫilāfete cülūs ve libās-ı ḫilāfet ile melbūs olduġundan māʿadā Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Ḥażretleri ile nice zamāñ ṣoḥbet-i rūḥānī ve meclis-i cāvidānī ḳılmışlardur ḥattā Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdu'lvehhāb Şiʿrāvī Ḥażretleri buyururlar ki mezbūr libās-ı ḫilāfet ile melbūs olduḳda fuḳarā-i Aḥmediyenüñ ekābir ü eṣāġiri ile aḥsen vecihle muʿāmele eyleyüp esrār-ı Ḳur'āniyenüñ ḥaḳāyıḳı keşfine ṭālib ve ṭarīḳ-i zühd ve raʿd-ı himmetleri ġālib olduḳlarına iştibāh yoḳ idi

Ḳıṭʿa

Sen ḳaçan irsen gerekdürür gider der-i ṣofāya ṣafāya

Yaşıñuñ her ḳaṭresi yanından revāndur yād degül

Nice girsün gönlüñe ʿāşıḳ o maḥbūbü'l-ḳulūb **[69 b]**

Māsivādan ḫāne-i ḳalbüñ senüñ tenhā degül

hergiz dünyā-yı dīnde şerʿ-i şerīfe muḫālif bir vaż'-ı nā-pesendīdesi ẓuhūr eylemedigünden māʿadā giceler ḳā'im ve gündüzler ṣā'im olup ekṣer evḳātı bizüm ile mürūr ider idi bir gün fuḳarā-i maḳām bir miḳdār buġdaya muḥtāc olmuşlar idi kendü ḫāṣ mezraʿalarından ṭoḳsan erdeb buġdayı fuḳarāya hībe eyledi böyle bir ṣāḥib-himmet-i ʿālī-nehmet padişāh-meşreb-i ʿazīz iken belā budur ki iḫvānları Yūsuf-miṣāl mezbūrı rencīde vü remīde itmekden bir ān ḫalāṣa mecāl virmezler idi ve her gāh āzürde ḳılmaḳdan ziyāde müteleẕẕiẕ olmuşlar idi bir mertebe ki Ḥażret-i Yūsufa birāderlerinüñ ezāsı aña nisbet ṣafā ʿaddolunurdı

Beyt

"Her fürūmaye'i ū ṣuyī bülendī tāred

Ẕūd ber gerd dūstīz şod hemçū ġubār ” [411]

maʿahaẕā ol pīr-i ʿazīz ṣāḥib-i temyīz ezālarına ṣabr ü taḥammül eyleyüp ṣabırları berekātında gün-be-gün ʿilmi ü ḥilmi ve māl ü keremi ziyāde olurdı bundan **[70 a]** efzūn ne faẓīlet ola ki muḳarreb-i bārgāh-ı İlāhī ve mutaṣarrıf-ı iḳlīm-i nā-mütenāhī olan sulṭān-ı siyādet-nişānuñ ḫālīfetü'l-ḫülefāları olmaġı Cenāb-ı ʿİzzet lāyıḳ görüp maḳām-ı pür-iḫtirāmlarında yevm-i mevlūdda lebs-i ʿimāme ve ḫırḳa-i Aḥmediye ile müşerref olalar bu āṯār-ı cūd-ı vücūdı taʿẓīm-i iḫtirāmlarında kāfīdür nitekim ʿārif-i bi'llāh Şeyḫ Muḥmmed Şennāvī Ḥażretleri buyururlar idi ki her kim Ḥażret-i Seyyidüñ libās-ı nūr-iḳtibāslarun lebs eylese biz aña muṭīʿ ü münḳād olup ḫizmet eyleriz el-ḥāṣıl mezbūr Abdu'lmecīd Ḥażretleri sene-i (1017) sebʿa ve ʿaşreti ve elf tārīḫinde dār-ı ġurūrdan sarāy-ı sürūra irtiḥāl eylediler raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten vefātlarından muḳaddem oġlı olan Şeyḫ ʿAbdu'lkerīmi velīʿ-ahd eyleyüp seccāde-nişīn-i ḫilāfet eylemişler idi anlar daḫi bir nice müddet mesned-i ḫilāfetde müstemir iken maʿzūl olup yerine aḳāribinden Şeyḫ Sālim oġlı Şeyḫ ʿAbdü'lʿāl ḫalīfetü'l-ḫülefā taʿyīn olunup sene-i (4) mezkūr şevvālinde bu daḫi maḳarr-ı ḫilāfetde pāyidār olmayup **[70 b]** sene-i (1021) eḥadī ve ʿaşrīn baʿde'l-elf tārīḫi rebīʿü'l-evvelinde maʿzūl olup yine Şeyḫ ʿAbdu'lkerīme naṣīb olunmuşdur ḥattā bu menāḳıb-ı şerīfe tahrīre bed eyledigimiz Ḥażret-i Seyyidüñ ḫulefāsı eḳāribinden bir kimesne ḫalīfetü'l-ḫülefā olmaḳ ümīdiyle sene (1024) erbaʿa ve ʿaşrīn beʿde'l-elf ramażānında āsitāne'-i saʿādetden emr-i pādişāhī ve ḫāṭṭ-ı hümāyūn-ı şehnişānī ile gelmiş idi lākin pādişāh-ı mülk-i maʿnā Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ʿammet berekātuhu Ḥażretlerinüñ ḳuvvet-i ḳudsiyeleri ḥucb-ı ḥā'ile olup ḳulūb-ı fuḳarāyı tagyīre sebeb olmaġla Mışır-ı ʿizzetde ve ṣadr-ı saʿādetde mutaṣarrıf-ı melik-i ṣūrī ve maʿnevī olan Vezīr Aḥmed Pāşā Ḥażretlerinüñ yed-i ḳalbleri himmet-i ehl-i dile peyveste olması sebebiyle mezkūrı ḳabūl eylemeyüp bu taṣārruf-ı bāṭınī maʿḳūlesindendür münāsib ḳısmından degüldür bunuñ tenfīẕi Ḥażret-i Seyyid Aḥmedüñ tefvīżine müteʿalliḳdür deyu red buyurup mezbūr tekrār āsitāne-i şāhīye mürācaʿat eyleyüp fā'ide-mend olmayup āsitāne-i ḥaḳīḳīyede ḫalīfetü'l-ḫülefā **[71**

[411] "Yükseklere doğru giden her bed-asıl (mayası bozuk) kişi toz gibi çabucak baş aşağı yere düşer."

a] olduġuna rıżāları olmaduġı ecilden ḫalīfe ḥālā ilā-yevminā haẕā Şeyḫ ʿAbdu'lkerīmdür

Bābü'l İṯnā ʿaşer

maḥrem-i rāz-ı Muḥemmedī muḥrim-i Kaʿbe-i Sermedī ṣāḥib-i vecd ü ḥāl ve güzīde-i evliyā meveddet-ittiṣāl-i kāşif-i esrār sermāye-i ʿilm-i ledünnī ferzende-i bülendī pāye-i teşrīf-i *"ente minnī"* [412] nūr-ı çeşm-i sulṭān-ı serīr-i *"hel etā"*[413] evlād-ı sıbṭ-ı *"enā medīnetü'lʿilmi ve ʿalī bābuhā"*[414] hümā-yı āşiyān-ı lā-mekān çeşme-i cāvidān-ı ins ü cān mensūb-ı neseb-i Muṣṭafāvī Ḥażret-i Ebū'l-liṯāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīzi'lʿalī Ḥażretlerinüñ süṭūḥda ṣoḥbet-i şerīflerine dāḫil olup aṣḥāb-ı saṭḥ ile mükennā olan eʿizze-i kirāmı beyān ider Şeyḫ ʿAbdü'lvehhāb Şiʿrāvī Ḥażretleri Ṭabāḳāt-ı Ṣuġrāsında buyururlar ki aṣḥāb-ı saṭḥdan ol ṭā'ife-i eʿizzenüñ birisi Şeyḫ Ḥasan İḥnāʿi'ṣ-ṣāyiġ Ḥażretleridür ki muḳaddemā Ṭanṭada muḳīm iken Muṣṭafāvī Ḥażret-i Sulṭān Seyyidüñ kudūm-ı şerīflerinden ḫaber virmişler idi menāḳıb-ı şerīfleri bālāda sebḳat eylemişdür raḍiya'llāhu taʿalā ʿanhu ve bu cümleden biri daḫi **[71 b]** Şeyḫ Sālim-i Maġribī Ḥażretleridür ki Ḥażret-i Seyyid Ṭanṭaya teşrif buyurduḳlarında bir miḳdār münāẓaradan ṣoñra muṭīʿ ü münḳād olmuşlar idi ḥāliyā mezār-ı şerīfleri Ḥażret-i Seyyid ve'l-aḳderüñ maḳām-ı iḫtirāmlarına ḳarīb mevżiʿde vāḳiʿ olmuşdur raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḍiya'llāhu taʿalā ʿanhu ve bu cümleden biri Şeyḫ ʿAbdü'lʿāl Ḥażretleridür ki evvel ḫalīfet'ül-ḫülefā bunlardur ve aṣḥāb-ı Seyyidüñ ser-defter ve serdārlarıdur ve ḫırḳa-i ḥamrā ṣāhibidür ki her sene yevm-i mevlūdda Ḥażret-i Seyyidüñ ḳamīṣ ve ʿemāmelerin lebs eyledükleri gibi bunlaruñ daḫi ḫırḳa-i şerīfleri ki aḥmeri'l-levndür ḫalīfet'ül-ḫülefā olan kimesneye ilbās olunur ve ḥāliyā Ḥażret-i Seyyidüñ fuḳarāsına ṭabḫ olunan etmegi ki miḳdārda cūz-i Rūmī ḳadardur bu ṭarz taşġīri īcād eyleyen Ḥażret-i ʿAbdü'lʿāldur ve süṭūḥda müddet-i medīde cenāb-ı siyādet-me'āblarıyla çoḳ

---

[412] "Sen bendensin."
[413] İnsan suresinin ilk iki kelimesi olup "Gelip geçti mi?" anlamına gelir ancak burada muhtemelen "İnsan"dan kinaye olarak kullanılmıştır.
[414] "Ben ilim şehriyim, Ali ise kapısıdır."

ṣoḥbetleri vāḳiʿ olmuş idi bir ḳavilde on iki sene ve bir ḳavilde yigirmi sene miḳdārı menḳūldur ve Ḥażret-i ʿAbdü'lʿāl eḫaveyndur ki biri ʿAbdu'lmecīddür ve neşv ü nemāları Fīşnetü'l-mināre nām ḳaryede olmuşdur **[72 a]** Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu Ḥażretleri ile evvel mülāḳātlarında ʿaẓīm sergüzeştleri vāḳiʿ olmuşdur cümleden bu iki ḳardaşa ʿālem-i ṭufūliyetlerinde ziyāde muḥabbet eylemiş idi ḥattā vālidelerine ḫaber virdi ki benüm ḫalīfe-i evvelüm senüñ oġluñ olsa gerekdür bir gün Ḥażret-i Seyyide Feşine nām nāḥiyeye varup gördiler ki bir nice eṭfāl kendülere müteveccih oldılar içlerinde ʿAbdü'lʿāl ve ʿAbdu'lmecīd bile idi Ḥażret-i Seyyidüñ mübārek gözleri aġrıyup ziyāde verem ḥāṣıl itmiş idi ʿAbdü'lʿāle bir yumurṭa bulıver deyu teklīf eyledükde elüñüzdeki cerīde-i ḥaḍrāyı baña virirseñüz size beyẕe bulayım didi Ḥażret-i Seyyid nola deyü teslīm eyledi bu defʿa ʿAbdü'lʿāl refāhiyet ile vālidesine varup bunda bir bedevī vardur gözleri aġrımış bir beyẕe ṭaleb eyledi ve muḳābelesinde baña bir cerīde-i ḥaḍrāyı virdi didi vālidesi güzel olmuş ammā bizde yumurṭa yoḳdur dimesi ile Ḥażret-i Seyyid buyurdular ki var ṣavmeʿadan bir yumurṭa al gel emr-i şerīflerine **[72 b]** imtiṣāl eyledüklerinde gördüler ki ṣavmeʿa-i mecāzī saḳfına dek yumurṭa ile ṭobḍolu olmuş bir dānesin götürüp mübārek gözlerine ʿilāc ḳıldılar ol ḥīnde ʿAbdü'lʿāl Ḥażretleri ṭıfl-ı nā-resīde idi *"esseʿīdu seʿīdun fī baṭni ümmihi "* [415] māṣadāḳınca vālidesi ferzendi olan ʿAbdü'lʿāli Ḥażret-i Seyyidden infiṣāle çāre bulınmaz idi ḥattā elem-keşīde olup ne şom bedevīdür ki benüm ferzend-i ercümendimi benden cüdā eyledi dir idi bu kelām Ḥażret-i Seyyidüñ semʿ-i şerīflerine vāṣıl olduḳda buyurdular ki ne olaydı ne şom bedevīdür diyicegine ne ḫayr bedevī diye idi ve ʿAbdü'lʿāle buyurdılar ki vālideñ seni bizden nehyden nehy ider fī'l-ḥaḳīḳa ṭalebüñ ne cānibe ġālib ise ol ṭaraf ile ol Ḥażret-i ʿAbdü'lʿāl bu minvāl üzere cevāp virdiler ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz

Şiʿr

Senüñ ʿaşḳuñdurur varluḳ baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ

[415] "Said odur ki annesinin karnında iken de Said ola."

Daḫi ġayrı murādım yoḳ baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ

Bu ʿaşḳa dūş olalıdan göñül her dem diler Ḥaḳdan

Ayırmaʿaşḳuñı benden baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ [73 a]

Ḳul olup bu cihān ḫalḳı düşüpdür cümle dünyāya

Beni ʿaşḳuña ḳul eyle baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ

Bu ʿAbdü'lʿāl seni virmez cihānuñ cümle varına

Cihānuñ varlıġundan ne baña ʿaşḳuñ gerek ʿaşḳuñ

bir gün Ḥażret-i Seyyid ḳudduse sirruhu'l-ʿazīz ʿAbdü'lʿālüñ vālidesine ḫaber gönderdi kim senüñ oġluñ benüm oġlumdur öküz boynuzunden beri bu ḳażiyenüñ aṣlı bu idi ki Ḥażret-i ʿAbdü'lʿāl daḫi ḳundaḳda iken validesi ḫaṭā'en bir gün anı öküz yemligine ḳomuş idi ittifāḳen öküz ʿādet-i me'lūfı üzere ʿulüflenmege gelüp boynuzını bir ṭarīḳle ḳundaġına geçirüp ʿAbdü'lʿāl ḳundāk ile öküz boynuzunda muʿallaḳ ḳaldı valide-i bīçāre ol ḳadar feryād eyledi ki vaṣfolunmaz öküz taḥayyür eyleyüp ürkmesinden bir kimesnenüñ zehresi olmadı ki ḫalāṣ eyleye ol ḥālde feryād-konende-i bī-kesān dermān-dehende-i muḥibbān Ḥażret-i Seyyid-i ʿaẕīmü'ş-şān ʿIrāḳdan ʿAraba yed-i ṭūlāsın uzadup mesfūrı öküz boynuzundan ḫalāṣ eylemiş idi bu mācerāyı ẕikr olunduġı gibi vālidesi miskīne lā-yaʿḳıl olup [73 b] cenāb-ı siyādet-me'āb Ḥażretlerine iʿtiḳādı ziyāde oldı fe'emme ʿAbdu'lmecīd Ḥażretleri cān ü göñülden ve derūn-ı dilden Ḥażret-i Seyyidüñ ḫiẕmet-i şerīfleri ile ol ḳadar muḳayyed olmuşlar idi ki vaṣfa ḳābil degül cümle-i ādābları ile mü'eddeb olduḳlarından māʿadā her işāretleri ile murād-ı şerīfleri olan rumūzı fehm iderdi ve Ḥażret-i Seyyide bīʿat eyledükleri ḥīnde ʿömürleri āḫir olunca gicede nevmi kendülerine bi'l-külliye ḥarām

eylemişler idi ḥattā bir mertebe meftūnları olmuş idi ki temennā-yı cemāl eyledükde iştiyāḳdan tāb-ı dīdāra ṭākat getürmeyüp teslīm-i rūḥ eyledükleri bālāda ẕikr olunmuşdur ve ḥużūr-ı Seyyidde ol ḳadar rütbeleri var idi ki ānen-fe-ānen kendüleri ile muṭāyebe ve mülāṭefe iderler idi bir gün Ḥażret-i Seyyid ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri buyurdılar ki beni arḳasına alup yirden ḳalḳup ayāġ üzere ṭurmaġa kim ḳādirdür bu ḥālde ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ mürīḍ-i maḳtūl-i ʿaşḳ olan ʿAbdu'lmecīd ve maẓhar-ı sırr-ı Müteʿāl Ḥażret-i ʿAbdü'lʿāl götürürüz didüklerinde imdi deve gibi çöküp **[74 a]** teslīm oluñ tā arḳañuza bineyim didi mezkūrlar daḫi teslīm oldılar lākin ẓahrlarına gūyā cebel-i Ḳāf īḳāf olunmuş gibi hergiz ḥarekete mecālleri olmadı

Beyt

Bir demür ṭaġı delüp boynına almaḳ gibidür

Her kişi ʿāşıḳ olurdı eger āsān olsa[416]

ʿale'l-ḫuṣūṣ Ḥażret-i Seyyid ol ḥīnde anlara nisbet ile lāġar idiler bu ḥālde ʿAbdu'lmecīd ādāb ile ḥicābından ḳarındaşı ʿAbdü'lʿālüñ yanına varup ḳarār eyledi bu defʿa Ḳamerü'd-devle teslīm olup Ḥażret-i Seyyid ke'l-evvel anuñ daḫi ẓahrına binüp suvār olduḳlarında bu daḫi miḳdār-ı ẕerre ḥarekete ḳādir olmayup ʿAbdu'lmecīd yanında ḳarār eyledi bu defʿa SüṭūḥiyūndanʿAbdu'lvahhāb Cevherī inşā'allāh ben taḥammül iderem didükde fī'l-vāḳiʿ ẓahrına ṣuʿūd ḳılduḳlarından ṣoñra ḥareket eyleyüp ayaġ üzere ṭurmaġa ḳādir olduḳları ḥīnde Ḥażret-i Seyyid omuzı üzerine bir müşt urup buyurdı ki deve urı gibi arḳañda bir ur olsun otur aşaġa ol ḥālde ziyāde ḥarekete ḳādir olmayup **[74 b]** fī'l-ḥaḳīḳa ẓahrında deve örgüci gibi bir ur peydā oldı mādāmki ḥayātda idiler kendülerinde Ḥażret-i Seyyidden yādigār ḳalmış idi bu muṭāyebe aḥvāli Şeyḫ Muḥammed Şemse'ddīn-i Ḥanefī ṭabaḳatında menḳūldür ve bu ol Abdu'lvehhāb Cevherīdür ki fuḳarā'-i Merāzıḳanuñ [417] şeyḫīdür laḳabı Vezīr-i

[416] Bu beyit Taşlıcalı Yahya'ya aittir.

[417] Merāzıḳa: 14. yüzyılda kurulmuş, kurucusu belli olmayan, Ahmediyye'nin şubesi olan bir tasavvuf cereyanıdır.

Seyyid Aḥmed ile mülaḳḳabdur ve nāḥīye-i Cevheriyyede Maḥalletü'l-Merḥūme ḳarīb maḥālde medfūndur mezbūruñ cümle-i kerāmātındandur ki bir şaḫış kendülerine bīʿat içün gelse buyururlar idi ki şol dīvāra bir mīḫ tesmīr eyle eger dīvār ḳabūl iderse bīʿatuñ ṣaḥīḥdür ve illā ḳabūl itmeyüp ber-ḳarār olmaz ise ol şaḫış bizden saña behre vü naṣīb yoḳdur deyu cevāp virürler idi bu ḫuṣūṣda Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī Ḥażretleri buyururlar ki mezbūruñ ḫalvetüne dāḫil oldum gördüm ki dīvārlarda olan mesāmīrüñ kimisi ẓāhir ü peydā ve kiminüñ maḥalli hüveydā idi bu maḥalde sū'āl eylemişler ki ne iḥtiyāc terbiye-i ṭālibe ḍarb-ı veted ü mismār ile bir dīvārı tesmīr ḳılmaḳ evliyā'ullāhuñ ḫod ve keşf ü yaḳīn ile müstaʿid **[75 a]** ve ġayr-ı müstaʿid olanı bilmek de'b-i şerīfleridür cevāp budur ki ʿazīzüñ murādı gelen mürīdi kendü ʿilmi ve ʿameli ile ilzām eyleyüp inṣāfa getürmek idi ve her bir bī-istiʿdāduñ lisānından meşāyiḫ-i ʿiẓāmı ḫalāṣ ḳılmaḳ içün böyle tertīb-i mesāmīr ḳılmışlar idi nitekim İbni Kemāl Pāşā reḥmetu'llāhi ʿaleyh ins ü cinne müftī iken fetvā virürdi bu ḫuṣūṣda olan ḳażiyeye işbu ebyāt-ı şerīfleri ġāyet münāsibdür

Şiʿr

Her kimüñ var ise ẕātında şerāret eseri

Iṣṭılāḥāt-ı ʿulūm ile Müsülmāñ olmaz

Ger ḳara ṭaşı ḳızıl ḳan ile rengīn itseñ

Ṭabʿa taġyīr virüp laʿl-ı bedeḫşān olmaz

Eyleseñ ṭūṭiye taʿlīm-i edā-yı kelimāt

Sözi insān olur ammā özi insān olmaz

bu cümleden biri Ḳamerü'd-devle reḥmetu'llāhi ʿaleyh Ḥażretleridür ki menḳābe-i şerīfleri ḫuṣūṣūnda Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī Ḥażretleri Ṭabāḳāt-ı

Kübrāsında buyururlar ki Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz ile [75 b] Ḳamerü'd-devlenüñ kerāmātı aḥvāli bu yüzdendür ki mezbūr Ḳamerü'd-devle Ḥażret-i Seyyidüñ eḥibbāsından idi nice zamān saṭıḥ üzerinde ve sā'ir maḥallerde meclis-i şerīflerine dāḫil olup ṣoḥbet eylemişler idi bir gün aġustos eyyāmında şiddet-i germāda Ṭanṭaya gelüp vuṣūl buldı ḳadīmī eḥibbādan olmaġıla Ḥażret-i Seyyidüñ aḥvālinden istifsār eyledi bir miḳdār marīż olmuşlardur deyu ḫaber virdiler ʿiyādet ü ziyāretleri ḳaṣdıle ḥużūr-ı feyyāżü'n-nūrlarına ʿālem-i aġyārdan ḫālī iken yaʿnī ʿAbdü'lʿāl Ḥażretleri ve sāir efrāddan bir kimesne mevcūd degül iken dāḫil oldı meger ol ḥīnde Ḥażret-i Seyyid beṭīḫ-i mā'i ekl buyurup ṣuyını ḳay' itmişler idi mūmāileyh Ḳamerü'd-devle ol ḳay' olunan mā'-ı beṭīḫi şerbet-i ḫoş-güvār-ı kevṣer miṣāli bilā-tereddüd fī'l-ḥāl nūş eyledi bu minvāl üzere ol maḥālde cevāp virdi

Şiʿr

Şarāb-ı laʿlüñi nūş eyledüm ḫāṭırda ġam neyler

Ṣafā kesb idecek demlerdürür dilde elem neyler

Seg-i dilber sifālinden mey içmek aġzuña düşmez [76 a]

Gedā-yı bī-nevāsın sende ey dil cām-ı Cem neyler

Cihānuñ ṭamṭaraḳından ne ẕevḳ olsun dil-i ʿāşıḳ

Şeh-i iḳlīm-i ʿaşḳa leşker ü ṭabl ü ʿalem neyler

Derūn-ı sineden gūş itdiler āh çeker sözüm

Benümçün dögünüp defler iñiler dem-be-dem neyler

Ḥażret-i Seyyidüñ mezbūruñ ḫulūṣ-ı tām ile ol vaż‘ın müşāhede eyledükde kemāl-i ṣafālarından *“ente Ḳamerü’d-devle aṣḥābī ”* [418] deyu buyurdılar çünki ‘Abdü’l‘āl Ḥażretleri cemā‘atiyle bu ḫaberi istimā‘ eyledüklerinde ġayret-i ḥāl-i Aḥmediyye ġalebe eyleyüp cümlesi Ḳamerü’d-devle üzerine hücūm eyleyüp tīġ-i bāṭın ile ḳatl murād eylediler ol daḫi atına süvār olup öñlerinden firār ḳılup Kevmi’n-neffār nām maḥalle ki yılda bir kerre arż meyyitlerin ṭaşra çıḳarup yine üç günden ṣoñra bel‘ eyledügi maḥaldur anda bir ḳuyu var idi mesfūr bunlaruñ hücūmı ḫavfından ḳuyuya girüp atı ile Nefye nām ḳaryede ḫurūc eyledi ‘Abdü’l‘āl ve ġayrı eḥibbā ḳuyu üzerinde üç gün muntaẓır oldılar ki mezbūr çıḳup ḳatl **[76 b]** eyleyeler ḫaber geldi ki Nefye nām ḳārye ḳuyularuñ birinden çıḳdı ve gitdi ve ol maḥalde olınca ḳarār eyleyüp hergiz Ṭanṭāya rücū‘ eylemediler Ḳamerü’d-devle bu şerbet-i ḫoş-güvārı nūş ḳılmazdan evvel Sulṭān Muḥammed bin Ḳilāvīnüñ ‘askerinden idi el-ān mezār-ı pür-i‘tibārlarında ‘imāmesi ve ḳavsi ve tīr-keşi mevcūddur “*raḥmetu’llāhi ‘alā men efāże mine’l-envār ”* [419] bu cümleden biri Şeyḫ Vehībdür ki ‘Abdü’l‘āl Ḥażretleri anuñ nāḥiye-i Berşūm-ı Kübrādan ta‘yīn buyurmuşlardur bunlar daḫi keẕālik aṣḥāb-ı süṭūḥdandur ve ta‘yīn olunan mevżi‘de medfūndur kerāmāt-ı ‘āliyelerinden biri budur ki ẓalemeden veyāḫūd a‘dādan nāḥiye-i mezbūreyi nehīb ve ġāret eylemek murād eyleseler ol nāḥīyenüñ ḫalḳı cümle-i māmeleklerin ve nisvānların ḥalīların getürüp ḳubbenüñ içine rāygāñ vaż iderler idi meẕālimden bir ferdüñ ḳudreti zehresi yoḳdur ki iṭāle-i yed eyleye şöyle ki ta‘addī ḳaṣd eyleyüp dest-dırāzlık eyleyeler **[77 a]** bi-emri’llāhi ta’ālā elleri ḳuruyup a‘żāları teşeyyuḫ olur

Beyt

Evliyā menzilidür bunda begüm ġayr olmaz

Bunda ẓulm eyleyenüñ ‘āḳıbeti ḫayr olmaz

---

[418] “Sen ashabım Kamerüddevle’sin.”
[419] “Allah’ın rahmet ve feyzi üzerine olsun.”

feḥvāsı māṣdāḳınca māṣadaḳ vāḳiʿ olmuşlardur ḥattā bir gice ḳurd ve tilki ḥarīmlerinden tāvuḳ uġrulamaḳ içün gelmişler iken ḳuruyuḳalup ertesi ḫalḳ gelüp henüz ḥayātda bulup ṭutdılar ve ḥaḳlarından geldiler ve bir gün bir şaḫış oġullarınuñ evlādından bir şey'i uġrulamış tā ʿişādan ṣabāḥa dek ḳaṭʿ-ı mesāfe iderüm iʿtiḳādında firār ider iken ertesi ol maḥalde keennehu ḥareket eylememiş gibi mevcūd bulundı ve esbābı bi-ʿaynihi elinde bulup aḫẕ eylediler ḳaddesā'llāhu sırruhu'l-ʿazīz ve bu cümleden biri Şeyḫ Yūsuf Ebū İsmaʿīl Enbābīdür ki muḳaddemā aḥvāli ẕikr olunmuş idi bu cümleden biri Şeyḫ Aḥmed Maʿlūfdur ki cedd-i Meʿālif dimekle maʿrūfdur Ḥażret-i Seyyid hergiz bunlardan ġayrı kimesne ile muṭāyebe ve mübāseṭe eylemez idi **[77 b]** feemmā bu ʿazīzüñ baʿżı mürīdleri vardur ki rāh-ı istiḳāmetde bulunmayup ve olmayup Melāmiye şeklinde olmuşlardur böyle iken her kim bu ṭā'ifeye daḫl ve muʿāraża eylese bir belā-yı ʿaẕīme mübtelā olmaḳ muḳarrerdür ve bunlaruñ birine baʿżı nesne neẕr olunup edāsında taḳṣīrāt olunsa *"neẕr neyāmed nekbet āmed "* [420] māṣdāḳınca nekebāt-ı dehrden bir ẕelle ile menkūb olmaḳ muḳarrerdür rıḍvānu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn bu cümleden biri Şeyḫ ʿAlī-yi Berīdī ḥaẕretleridür ki cenāb-ı siyādet-me'āb ḥaẕretlerine muḳarreb ekber-i aṣḥābundandur bu ol ʿazīzdür ki Sulṭān Muḥammed Ḳalāvunuñ zamanında şāṭır iken Ḥażret-i Seyyide selām ve hediye gönderüp duʿā-yı ḫayırlaruñ ricā vü iltimās eylemiş idi mezbūr çün pādişāh-ı mülk-i maʿnevī Ḥażret-i Seyyid Aḥmed ʿAlevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ rütbelerüñ şāh-ı mecāzī-i fānīden ġālib ü ʿālī müşāhede itmekle rūy-ı niyāzı ḫāk-i meẕellete vaẕʿ eylemekden ṣoñra bu vecihle ʿarż-ı ʿubūdiyyet eyledi **[78 a]**

Şiʿr

Ey şāh-ı cihān ʿadlüñle dādüñ işitdük

Dergāhına geldik bir eyü aduñ işitdük

[420] "Adak gelmedi, musibet geldi."

Bildüm seni ey ḫˇāce bir üstād-ı cihāñsuñ

Dünyāya kerem ḳılmaġı muʿtāduñ işitdük

Şehler n’ola hep bende-i fermānuñ olursa

Çoḳ ṣanʿatıñı gördük īcāduñ işitdük

Ḥażret-i Seyyidüñ tīr-i ceẕbesine sīne-i bī-kīnesin siper ḳıldı bāḳī ʿömrüñ ḫiẕmet-i şerīflerinde geçirüp hergiz meclis-i şerīflerinden münfekk olmadı kerāmāt-ı keşīre ve ḫavāriḳ-i şehīresi vardur ki şol kādr ki taʿrīf ü tavṣīfden müstaġnīdür cümle nā’il olduḳları ʿizzetden biri budur ki Ḥażret-i Seyyidüñ ḳurbuna ḳarīb maḥālde medfūndurlar mūmāileyh Şeyḫ ʿAlī-yi Berīdī her gāh buyururlar idi ki seyyid ü senedüm Seyyid Aḥmed ʿAlevī ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ mehābet ve ṣaṭveti sābıḳān ḫiẕmetinde olduġum Sulṭān Muḥammed Ḳalāvundan efzūndur ve mezbūr **[78 b]** Şeyḫ ʿAlī-yi Berīdī her gāh buyururlar idi ki bir defʿa müyesser olmamışdur ki Ḥażret-i Seyyidüñ ḥużūr-ı şerīflerinde mehābet-i vaḳārlarında bir murāduñ ḫuṣūlüne bilā-teeżżī bed’-i kelām oluna

Ḳıṭʿā

Āfitāb-ı ʿālem-ārādur cemāli seyyidüñ

Ṭʿan ider māh-ı neve ḳaşı hilāli seyyidüñ

Cānumı ḳurbāñ iderdüm ḳaşlaruñ yayına

Rūzī olsa baña ger rūz-ı viṣāli seyyidüñ

günlerden bir gün Sulṭān Muḥammed Ḳalāvun Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ ziyāretine geldüklerinde mezbūr Berīdī Ḥażretlerini ol sulṭānuñ ḫiẕmet-

i şerīflerinde görüp zihī saʿādet ü ʿizzet ki Ḥaḳ subḥānehu ve taʾālā bu ḳulına ʿaṭā ḳılmış deyu "*mübārek bād* "[421] deyu mübāhāt eyledi

Beyt

"Pādişāhān-ı cihān çūn be-ġamī ḫaste şevend

İstiʿānet zi der ḳūşe nişīnān ṭalebed " [422]

ve bu cümleden biri ʿAbdu'lʿaẕīm er-Rāīʿ Ḥażretleridür ki Ḥażret-i Seyyid-i Ekber aṣḥābındandur ḳoyunlaruñ ve sā'ir **[79 a]** ḥayvānātın güderdi her ḳaçan ḳoyunuñ yanından bir yire ʿaẕīmet eylese ḳurdlara sipāriş ider idi kendü gelince ḥıfẓ ve ḥarāset iderler idi ve anlara ücretlerini muḳābelesinde olan şarṭ eylemişler idi mānend-i kilāb debbāb ḫiẕmetüñ iderler idi her ḳaçan behāyimi merʿāya iletse lābüd Seyyid Aḥmedüñ tarlasından ekl idüp mevżiʿ-i āḫere tecāvüz eylemez idi belki bir ince ḫaṭ miṣālinde mābeynlerinde bir fāṣıla eli ḳorlar idi ki nişān ola ve ḫalḳ ol ʿalāmetden bilürler idi ki ol tarla Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ veya onlara mensūb olanlarındur ʿAbdu'lʿaẕīmüñ tilāmiẕesi her sene rāyāt-ı ʿaẕīmeleri ile mevlūd-ı şerīfe ḥāżır olurlar ve beyne'l-fuḳarā maʿrūf u meşhūrlardur ve bu cümleden biri Şeyḫ Ramażān Eşʿaṣ Ḥażretleridür ki fuḳarā-yı Menūfdandur [423] ve ḥāliyā Menūfda medfūndur kerāmāt-ı ẓāhire ve teʿṣīrāt-ı bāhire ṣāḥibleridür ḥükkām **[79 b]** ve keşşāf ve meşāyiḫ-i ʿArab ʿindinde ziyāde muʿteberlerdür el-ḥāṣıl zamān-ı şerīflerinde ḥükkāmdan bir kimesne ẓulm eylese ḥużūr-ı şerīflerine gelüp tazallüm iderler idi ol kimesne ile ʿaṣāsın gönderir idi nāçār şefāʿatüñ ḳabūl idüp redde ḳādir olmazlar idi bir gün Menūf kāşifi olan şaḫış şefāʿatlerüñ red eylemekle fī'l-ḥāl yüzinde bir ur peydā olup yigirmi dört sāʿat mürūr itmeden ḳarbuz ḳadar olup ẓālim-i mezbūrı helāk eyledi *"el-ʿiyāẕ-billāh min şerri'l-enfüs"* [424]

---

[421] "Mübarek olsun!"
[422] "Cihan padişahları bir sıkıntıya düştüklerinde köşesine çekilmiş münzevi dervişlerden medet umarlar."
[423] Mısır'da bir şehir.
[424] "Şerli nefislerden Allah'a sığınırım."

Ḳıṭʿa

Keremüñle dil-i düşmen yıḳıcı serversün

Bir kerem ıssı mürüvvetlü dilāver ersin

Evc-i iclālde şāhīn-i hümāyūn-pervāz

Ḳāf-ı iḳbālde ʿānḳā-yı hümā-yı şehpersin

raḥmetu'llāhi ʿaleyhi bu cümleden biri Şeyḫ Muḥammed Ferrān Ḥażretleridür ki Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ maʿhūd itmegin evvel bunlar ṭabḫ eylemişlerdür cümle-i kerāmātlarundandur ki fırınuñ nārını yed-i şerīfleriyle ḳarışdurup **[80 a]** itmegi eliyle fırına ṣalup çıḳarur idi ve bir erdeb ḥamīri cūz-i Rūmī ḳadar ḳaṭʿ idüp cüz'-i nārıyla ṭabḫ iderler idi ve gāhīde ṭaʿāma yaġ bulunmasa ābdest ibriġini ḳuyuya ṣalup serc ile memlū çıḳarurlar idi evvelki yaġdan ziyāde fuḳarā istilẕāẕ iderler idi bu ʿazīzüñ daḫi şefāʿat-ı şerīflerüñ bir kimesne redde ḳādir olmazdı ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz bu cümleden biri Şeyḫ ʿÖmer Şinnāvī-i Eşʿaş Ḥażretleridür ki Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrānī Ḥażretlerinüñ şeyḫi olan Şeyḫ Muḥammed Şinnāvī Ḥażretlerinüñ cedd-i aʿẓamlarıdur ḳaddesa'llāhu sırrehume'l-ʿazīzān nice kerāmāt-ı ẓāhiresi ve serā'ir-i bāhireleri vücūda gelmişdür cümleden nāḥīye-i Şennūda beyn'n-nās meşhūr u müteʿārifdür ki her sene Ḥażret-i Seyyidüñ mevlūd-ı şerīflerinden iki gün muḳaddem bunlaruñ daḫi bir aʿlā mevlūdları olur ve evvel mevlūdda nice kerāmātı ẓuhūr eylemişdür ḥattā mevlūd-ı şerīfine ʿāẓim ü sā'ir olan kimesneleri ʿuṣṣāt-ı ʿArabdan **[80 b]** ve ḳıṭāʿ-ı ṭarīk olan eşḳıyā-yı bāġiyeden ḥimāyet ü ṣiyānet eylemek de'b-i şerīfleridür ziyāde tecāvüz ḳaṣd idenleri tīġ-i celālleri ile helāke virüp zemīni şūr u şerlerinden pāḳ iderler idi ḳudduse sırrıhu

Şiʿr

Ṭan mıdur erbāb-ı erkān içre olsa ol güzīn

Evliyā'ullāh içinde ol bir erdür kim ḳılıc

Himmetidür böyle ġāyet tiz iden şimşīrini

ʿArşa-yı ʿālemde keskin gerçek erdür çūn ḳılıc

Ṣanma kim meydān yüzinde her kişi keskin olur

Yine şol pür cevher olan ehl-i dillerdür ḳılıc

bu cümleden biri Şeyḫ Ḫalef Ḥażretleridür ki Maḥrūse-i Mışırda Ḳanṭarat'üs-Sunḳar nām maḥalde medfūndur her gāh Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri kendülere ḫiṭāb idüp buyururlar idi ki bizüm Mışırda ḫalīfemüz sensin ve maḳarr-ı ḫilāfeti ol cānibde saña muḳarrer ḳılduḳ raḍiyʿā'llāhu ʿanh

Şiʿr

Biḥamdillāh ki lāyık gördi ʿabdin luṭf-ı ihsana **[81 a]**

Açıldı bāb-ı devlet vāṣıl oldı dostlar kāma

Bulupdur ādem ü ʿālem vücūd-ı feyż fażlından

Kesilmez niʿmeti dā'im irişmez ḥadd ü encāma

Teveccüh eyleyüp dergāh-ı Ḥaḳḳa ḫāliş ü muḫliş

Göñül iḫlāṣa maẓhar düşdi irdi tā şu hengāma

müşārü'nileyh ḥażretleri Ḥażret-i Seyyidüñ naẓar-ı luṭfundan ol mertebe neş'edār olmuşlar idi ki şeb ü rūz hergiz vech-i arża vażʿ-ı cenb eyledüklerin kimesne görmemiş idi ve her ḳaçan vecde gelüp bāde-i ʿaşḳ-ı ilahī ile sermest olsalar nice yüz

ādam ḥamline ḳādir olmaduġı dıraḫt-ı ʿazīme'yi ḳalʿ iderler idi ki dünyā ḫalḳı ḳalʿına ḳādir olmayalar idi raḍiyā'llāhu ʿanh ve raḥmetu'llāh

bu cümleden biri Şeyḫ Muḥammed Kennās Ḥażretleridür ki her sene cenāb-ı siyādet-me'āb Ḥażretlerinüñ mevlūd-ı şerīflerinde maḳām-ı pür-iḫtirāmların geniş idenlerün şeyḫidür cümle kerāmātlarındandur ki zamān-ı şerīflerinde Ḥażret-i Seyyidüñ maḳām-ı saʿādet-encāmlarını geniş eyledükden ṣoñra Ḥażret-i Seyyid ʿAbdu'lḳādir Geylānī **[81 b]** ve Ḥażret-i Seyyid Aḥmed er-Rifāīʿ ve bilād-ı maġribden nice evliyāu'llāh Ḥażretlerinüñ merḳad-ı pür-envārlarını tanẓīf ü tenkis ḳılup fi'l-ḥāl Ṭanṭaya maḳām-ı Seyyide irtiḥāl iderler idi ve cenāblarına Ḥażret-i Seyyidüñ muḥabbetleri var idi raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten

bu cümleden biri Seyyidī Yūsuf Būrullūsī bilād-ı Būrullūsda medfūndur kerāmāt-ı meşhūre ṣāḥibidür el-ān ẕürriyetlerinden nice evlādları vardur ṣalāḥ ü taḳvā ile meşhūr u maʿrūf ve ʿinde'l-ḥükkām şefāʿatleri maḳbūldür mūmāileyhüñ cümle-i kerāmātlarından bir balıḳ ve bir itmek ile ḳırḳ nefer kimesneye żiyāfet idüp cümlesine ġınā-yı şibʿ ḥāṣıl olmasıdur ve bir defʿa bir bedevīnüñ biri yaʿnī Kūv ʿArablarından birisi bir at neẕr eyleyüp baʿdehu rücūʿ eylemek ile ittifāḳī mezār-ı pür-envārları öñünden güẕār ider iken at ṣıçrayup mezār-ı şerīfe dāḫil olup ḥerīfi üzerinden zemīne sernigūn bıraḳdı daḫi nābūd oldı

Şiʿr [82 a]

Ey nūr-ı çeşm-i ehl-i ḫıred ṭıfl-ı ḫurde-bīn

ʿİbret gözüyle eyle naẕar ḳıl sözüm yaḳīn

Şehd-i şarāb-ı laʿlüñ ile zehre alışmadın

Perverd-i telḫe dönmeden ol reşk-i engübüñ

Āyīne’-i cemālüñe jeng-i ġam irmeden

Yüz ṭutmadan bozulmaġa naḳş-ı nigār-ı çīn

Ādemlik eyle ḥadd-i vefāya düḫūl idüp

Şeyṭāna uyma kendine laʿnet idüp ḳarīn

bedevī-i mezbūr ḥadd-i vefāya dāḫil olmayup ṭarīḳ-i ḫulfu’l-vaʿde ile ṣābit-ḳadem olmaġıla atdan cüdā olduġı gibi cāndan daḫi cüdā oldı ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz bu cümleden biri Şeyḫ Cemāle’ddīn Būrullūsī Ḥażretleridür ki kerāmāt-ı saʿadet-āyāṭlarına nihāyet yoḳdur cümleden şīr-i nere suvār olup āsmāndan murġānı ve deryālardan māhiyātı daʿvet buyurduḳlarında anlaruñ daḫi icābet ü iṭāʿat ḳılmalarıdur müddet-i ʿömürlerinde gündüz ṣāim ve gice ḳā’im olup evḳāt-ı ṭayyibeleri ṣalāḥ ü taḳvā ile mürūr eylemiş idi

Naẓm [82 b]

Ḫalḳuñ neʿacib ḥikmet olurʿaḳd ile ḥalli

Her şeye münāsib görünür cümle maḥalli

Eyler kimisi fikr-i teraḳḳī vü taʿallümü

Gelmiş kimineʿālem-i süflīde tesellī

Ḫāllāḳ-ı Ezelʿāleme ḳıldıḳda tecellī

Her şeyi birer ḥāl ile ḳılmış mütesellī

raḍiyā’llāhu ʿanhu ve ʿaleyhi bu cümleden birisi Şeyḫ ʿAli-yi Ebū Cüyeyne Ḥażretleridür ki Maḥrūse-i Mışırda Birketü’l-Ḳurʿ ḳurbunda Cüneynetü’l-Ḥaşīş nām maḥalde medfūndur ḥayyān ve meyyitān kerāmāt-ı ʿaẕīmeleri ṣādır ü ẓāhir olmuşdur cümleden biri Şeyḫ ʿAbdu’lvahhāb Şiʿrāvī Ḥażretleri bir gün hātıfdan baña bir ṣadā irişdi ki yarın ikindi namāzını Ebū Cüyeyne Cāmiʿinde ḳıl tā kim ʿacāyib ü ġarāyib müşāhede eyleyesin ben daḫi emre imtiṯāl eyleyüp cāmiʿe varduġum gibi derūnumda bir mertebe ünsiyet ve inşirāḥ-ı ṣadr müşāhede eyledüm ki hergiz ammā kāne mebrūreden bir maḥalde ancalayın fütūḥāt ḥāṣıl olmamış idi illā aña müşābih ṣafā-yı bāṭınī Ḥażret-i İmām-ı **[83 a]** Şāfiʿī ve Ẕünnūn-ı Mışrī ve Sittī-i Nefīse Ḥażretlerinüñ merḳad-i münevverelerinde müşāhede ider idüm bunda daḫi bu minvāl üzere müşāhede eyledüm ḳudduse sırruhume’l-ʿazīzān

Şiʿr

Ey gülistānı ʿāşıḳuñ vaṣluñ ʿaceb gülzār imiş

Nīş-i firāḳuñ cāna çūn sancıldı bildüm ḫār imiş

ʿAşḳuñ imiş tenden revān ey cānuma cānān olan

Sevgüñden özge yār olan bildüm baña aġyār imiş

Açılalı ḥüsnüñ güli bilindi ey gülzār-ı cān

Biñ Şaʾrānī gibi anuñ bülbül-i hezārı var imiş

ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz

bu cümleden biri Şeyḫ ʿAli-yi Baʿlebekkī Ḥażretleridür ki nice kerāmāt-ı keşīresi ẓāhir olmuşdur cümleden kendü mevlūdı ki Baʿlebek-i Şāmdur ṣılā niyeti ile

müteveccih olduḳlarında bir ʿaẓīmü’ş-şān arşlana suvār olup cihārān ve neḥārān şehirlerine dāḫil olmışlar idi ḳudduse sırruhu ve nevverehu ṣarīḥehu

Rübāʿī

Ḳanḳı ʿāşıḳ ki ġubār-ı reh-i cānān olmuş

Taḥtını yel götürüp kendü Süleymān olmuş [83 b]

Göreli nūr-ı cemālini ṭaparken nāra

Ḳaldurup parmaġını şemʿ Müslümān olmuş

raḥmetu’llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten

bu cümleden biri Şeyḫ Seydī Mübārek Menūfī Ḥażretleridür ki kerāmāt-ı keşīre ve ʿalāmāt-ı şehīre ṣāḥibidür cümleden biri ʿArafātda efendīsine ısıcık mülūḥiye ṣunmasıdur ḥattā efendīsi ḥacdan rücūʿ idüp evine geldükde ḳażiye-i mezkūreyi ehline ḫaber virdi anlar daḫi yevm-i ʿarefede ẕikr olunan melūḥiyeyi bizden almış idi deyu cevāp virdiler

Meşnevī

Bu ne ḳudret olur ki ola hemān

Evliyāya bir ādem iki cihān

Allah Allah zihī kemāl ü ʿaṭā

Bir avuç ṭopraġa bu ḥüsn ü bahā

ve her gāh bir kimesnenüñ bir şey’i żāyiʿ olsa kendülere gelüp bulunmasın istifsār ḳılduḳlarında filān maḥaldedür deyu iḫbār idüp taʿyīn buyururlar idi fī’l-vāḳiʿ ḫaber virdükleri üzere tayīn buyurduḳları maḥalde żāyiʿ olan eşyāyı aṣḥābı [84 a] bulup alurlar idi ve efendileri olan kimesne bu ekâbir-i Menūfdan idi merḳūmda olan

istiʿdādı evlādında müşāhede itmedügi cihetden evlādına her ān dir idi ki bizüm ḫānedānımızda bu kişi ḳulımuz iken şöhret-i ṣalāḥ ü taḳvā ile meşhūr olur nitekim sizler libās-ı zühd ü veraʿ ile mülebbis olmaduġuñuz cihetden münṭafī olursız raḥmetu'llāhi ʿaleyhi bu cümleden biri Şeyḫ Muḥammed Ḫaraḳānī Ḥażretleridür ki evṣāf-ı cemīleleri elsine-i ḫavāṣ ü ʿavāmda meşhūr ve müteʿārifdür zamān-ı vefātları ḳarīb olduḳda bir yay ṭaleb eyleyüp bir oḳı gizleyüp atdılar ve oḳ ne menzile düşdi ise beni anda defn eyleñ deyu vaṣiyet eylediler atdıḳları oḳ Ḫaraḳānīde leb-i Nīlde Ḳalyūb ḳurbünde vāḳiʿ olup baʿde'l-mevt ol maḥalle naḳl ü defn olındı mūmāileyh ḥażretleri ile maḫṣūṣ ü maḫfī bir muʿāmeleleri var idi ki sā'ir fuḳarā ve eḥibbā aña vāṣıl degüller idi

Şiʿr

Yār ile hem-ḫalvet ol cismüñde cānuñ ṭuymasın **[84 b]**

Ḥālet-i ʿaşḳı ḥikāyet ḳıl zebānuñ ṭuymasın

Derdini bir ʿużvunuñ bir ʿużva ifşā eyleme

Dökme ḳanuñ yire zaḫm-ı ḫūn-feşānuñ ṭuymasın

Derd ile bir nāvek ursun ol kemān-ebrū ṣaḳın

Zaḫm-ı ṭiġüñ görmesün baġruñda ḳanuñ ṭuymasın

raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten bu cümleden biri Muḥammed Şīşinī Ḥażretleridür ki ʿilm ü irşād ṣāḥibleri idi ki her sene Ḥażret-i Seyyidüñ mevlūd-ı şerīflerine bunlaruñ daḫi ʿilm ü işāreleri gelüp cemiʿiyetde meʿān bulunup ḥāżır olurlar zamān-ı ṣıḥḥatlerinde ziyāde zühd ü veraʿ ṣāḥibleri idiler bir mertebe ki ṭavarlarınuñ aġızlaruñ baġlarlar idi kimesnenüñ merʿāsından taʿayyuş eylemeyeler böyle iken ṭabʿ-ı şerīflerinde teḥevvür ziyāde olduġundan Hażret-i Seyyidüñ laḳabı

üzere anlara daḫi ʿaṭṭāb deyüp müleḳḳāb ve künye itmişlerdür ve her kim kendülere sū-i naẓar ile nāẓır olup iʿtirāż eylese senesine varmayup helāk olurdı bu ʿazīzüñ daḫi keẓālik vech-i ʿarża vażʿ-ı cenb eyledüklerin kimesne görmüş degül idi **[85 a]** ḥāliyā evlādları vardur ṣalāh ü taḳvā ile maʿrūf u mevṣūf ve inde'l-ḥükkām kelāmları mesmūʿ ve şefāʿatları maḳbūldur bir gün şeyḫ mūmāileyh ḥażretleri bir kāşifden bir faḳīri şefāʿat eyledi şefāʿatların ḳabūl itmeyüp eger şeyḫ iseñ beni nefḫ eyle deyu iʿtirāż eyledi ʿazīzin semʿine iricek "*bismi'llāhi'rraḥmāni'rraḥīm*" [425] deyüp yüzine oḳurdı fī'l-ḥāl ṭulum miṣāli nefḫ olup eli ve ayaġı gerilmege başladı feryād ü zārī ile ḥażret-i şeyḫden ʿafv ricā itmekle ḥażret-i şeyḫ "*bismi'llāhi'rraḥmāni'rraḥīm*" deyüp mübārek eliyle mesḥ eyledügi sāʿat bi-emri'llāhi taʾālā ke'l-evvel ṣıḥḥat ü ʿāfiyet buldı ve müddet-i ḥayātda olduḳça şeyḫüñ ḫiẓmet-i şerīflerin ʿizzet ü ġanīmet bilüp irādet ü inābet görmüşdür

Şiʿr

Çıḳma yoldan sen eger olduñsa ferzend-i ḫalef

Eyleme ey dil ḫilāfüñ her ne itdiyse selef

Her kim uyduysa hevā-yı nefse oldı gör hebā

Ḥaḳ rıżāsın iste dā'im ʿömrüñi ḳılma telef

ʿİşret ile dem-be-dem ʿālem degüldür ber-ḳarār

Kim lisān-ı **[85 b]** ḥāl ile söyler bunı çeng ile def

[425] "Rahmân ve rahîm olan Allah'ın ismi ile." Kur'an-ı Kerim, 1/1.

bu cümleden biri Şeyḫ Saʿdūndur ki nāḥiye-i Ḳalbīsdendür ki kerāmāt-ı meşhūre ṣāḥibidür cümleden biri ḥarīmlerinde olan mākiyāna ḳurd ve tilki ḳaṣd eyleseler yirlerinde ḳuruyup aṣlā ḥarekete mecālleri olmayup irtesi aḫẕ iderler idi ve hergiz meẕkūr ʿazīzīüñ ḫande eyledügin kimesne görmemiş idi her ne ḳadar ʿaẕīmü'ş-şān erbāb-ı devlet ve erkān-ı salṭanat-ı ḥükkām ve keşşāfdan kimesneler var ise bir ferdüñ ḳudretleri olmaz idi ki iẕn-i şerīfleri olmayınca üzerlerine dāḫil olanlar ve meclis-i şerīflerinde bir mertebe mehābet var idi ki yüzlerine baḳmaġa kimesne ḳādir degül idi kaddesā'llāhu sırruhu'l-ʿazīz ve bu cümleden biri Şeyḫ Ḫalīl-i Şāmī Ḥażretleridür ki nice zamān Ḥażret-i Seyyid-i büzürg-vār ile fevḳe's-saṭıḥda ḳāim olup baʿdehu iẕn-i şerīfleri ile Şām-ı Şerīfe göndermişler idi nā'ib-i Şām olan kimesne ile mābeyninde baʿżı ḳażāyā vāḳi olup ol cihetle nice kerāmāt-ı ʿāliyeleri ẓuhūr eylemiş idi ḥāliyā **[86 a]** Şām-ı Şerīfde Dāru's-saʿāde ḳurbünde medfūndur raḥmetu'llāhi ʿaleyh

bu cümleden biri Şeyh ʿAli-yi Zenkālūnī Ḥażretleridür ki mükāşefāt-ı ʿacībe ve kerāmāt-ı ġarībe ṣāḥibidür cümleden żāyiʿ olan eşyā gerek ḥayvān ve gerek ḳumaş ve gerek insān her ḳanḳısı olursa aṣḥābı sū'āl eyleseler filān maḥalde filān vādīdedür deyu keşf iderler idi fī'l-ḥaḳīḳa taʿyīn buyurduḳları üzere żāyiʿ olan eşyāyı aṣḥābı bulup alurlar idi *"itteḳū firāsetü'l-mū'mīni fe'innehu yenẓuru binūri'llāhi "* [426] sırrına maẓhar olmuşlar idi raḥmetu'llāhi āleyh ve

bu cümleden biri Ḫalefī'l-Ceyşī Ḥażretleridür ki nāḥiye-i Nefyeye ḳarīb maḥalde Müfīte'l-Ceyşī dimekle maʿrūfdur Muṣġadda medfūndur bu ṣāḥib-i saʿādetüñ daḫi keẕālik ḥayātlarında ve memātlarında nice kerāmāt-ı ʿaliyyeleri ẓuhūr eyleyüp ziyāde muvaḳḳār ü muʿazzez olmuşlardur ḥattā Şeyḫ Muḥammed Şennāvī ḳudduse sırrehu gibi kimesne zamānında ʿaṣrınuñ ḳuṭbı iken ekẕerī evḳātda merḳad-i şerīfleri ziyādetiyle müşerref olup ḫatm-ı Ḳur'ān-ı ʿAẓīm itmegi iltizām eylemişler idi raḥmetu'llāhi ʿaleyh **[86 b]** bu cümleden biri Şeyḫ ʿAli-yi Kübrāvī Ḥażretleridür ki bilād-ı Yemende Ḥażret-i Seyyidden ṣoñra nice müddet ḥayātda olmuşlar idi ol

[426] "Müminin ferasetinden sakının! Çünkü o Allah'ın nuruyla bakar."

memālikde ve ġayrı yirde kerāmāt-ı saʿādet-āyātlarında çoḳ nesne ẓuhūr eylemiş idi cümleden ve ḫoş ḳısmınuñ her nevʿi eger arslan ve ḳaplan ve eger beber ve eger peleng bu ecnās-ı vuḫūşuñ her birine firāde firāde binmek de'b-i şerīfleri idi bundan aġreb baʿżı vuḫūşa birḳaç gün yimek yimen deyu emr iderdi ʿatebe-i kerāmāt-ı ʿunvānlarunda ve südde-i saʿādet-nişānlarunda meʿmūr olduḳları üzere imtiṯāl ü inḳıyād idüp on gün miḳdārı bir şey ekl eylemezler idi bu ḳadar rütbe-i ʿaẕīme olʿazīz-i ṣāhib-kerāmet maẓhar-ı envār-ı ilāhī ve maẓhar-ı esrār-ı nā-mütenāhī olan seyyid-i saʿādet-nişānuñ naẓar-ı şerīfleri nūrundan iḳtibās eylemiş idi ki ile'l-ān elsine-i ḫavāṣ ü ʿavāmda ẓuhūr iderken kerāmāt-ı ḫavārikʿu'l-ʿādātı meşhūr ü müteʿārifdür

Ḳıṭʿa

Bu şeyḫe feyż irüp bir Ḫıḍır-demden buldı maḳṣūdı

Çıḳup vādī-yi ẓulmetden irişdi āb-ı ḥayvāna **[87 a]**

Vücūdı ḳaṭre iken ẓulmet-ı ebr içre nā-peydā

Hevā-yı ʿaşḳ ü şevḳle irişdi baḥr-ı ʿummāna

ḳaddesā'llāhu sırruhu'l-ʿazīz

bu cümleden biri Şeyḫ Muḥammed Ṣenādīdī Ḥażretleridür ki Şeyḫ ʿİmādü'ddīnüñ şeyḫidür kerāmāt-ı keṯīrelerine nihāyet yoḳdur taṣarruflarınuñ ḥaḳāyıḳına muṭṭāliʿ olmaḳ murād eyleyen Kitābü'l-İrşād ve't-Taʿlīme naẓar eylesün deryā-yı kerāmātları ḳaṭarātınuñ cümlesinden biri budur ki āhū ve ġazāl ḳısmınuñ envāʿı bu ʿazīzüñ zāviyesine gelüp sā'ir behāyim gibi ehliyye-miṯāl südlerüñ ṣaġduḳdan ṣoñra her gāh fuḳarā ḳurbān irāde eyleseler vuḫūş-ı meẕkūre kendüleriñ teslīm idüp ḳurbān olurlardı

Beyt

Beni ḳurbānuñ iden urma bıcaġı ġaneme

Ne bilür ḳıymetüñi dünyāda her bir meleme

ḳaddesā'llāhu sırruhu'l-ʿazīz

bu cümleden biri Şeyḫ ʿİmadü'ddīn Ḥażretleridür ki Bürketü'n-Nāṣıriyye nām maḥalde medfūndur sābıḳān sārbān idiler Ḥażret-i ḳuṭbu'l-vücūd Seyyid Aḥmed el-Bedevī Allāhümme ve ʿarż ʿanhu Ḥażretlerine mülāḳāte sebeb bir gün ziyāretlerine varup rücūʿ eyledükde **[87 b]** develerüñ lisān-ı faṣīḥ ile kendülere ḫiṭāb idüp tekellüm eylemesi olmuşdur bundan ṣoñra meẕkūre cemīʿ-i vuḫūş u ḥayvānāt tekellüm iderler idi kerāmāt-ı saʿādet-āyātlarına ḥadd ü ġāyet yoḳdur bu cümleden biri ḥayātlarında ve memātlarında ve ile'l-ān ḳurbüne ḳarīb olan maḥalde ḥarāmī bir şeyi sarīḳa eylemege ḳādir olmaz ḥattā bir gün ol derb ki medfen-i şerīfine ḳarībdür bir nice ḥarāmī derbi bozup içerüye dāḫil oldılar ve bulduḳların cemʿ idüp gitmek murād eyledüklerinde ṣabāḥa dek ḳapuyı bulmaġa ḳādir olmadılar çūnki ṣabāḥ oldı āfitāb baş gösterdükde vālī-i vilāyet ḫaber alup cümlesin aḫẕ eyledi ve ḥaḳlarundan gelüp şerr ü şūrlarından ʿālemi taṭhīr ḳıldı raḥmetu'llāhi ʿaleyh raḥmeten vāsiʿeten bu cümleden biri Şeyḫ Saʿd-ı Tekrūrī Ḥażretleridür ki nāḥiye-i Ḥevrānda medfūndur mükāşefāt-ı ġarībe ve ḥavāriḳ-i ʿacībe ṣāḥibi olduḳlarından māʿadā zühd ü veraʿları ve terk-i tecrīdleri bir mertebede idi ki Ḥażret-i Ẕūnnūn-ı Mıṣrī anlara nisbet ile mālik-i **[88 a]** dīnār idi ve cemīʿ-i ʿömrlerin Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ ṭaʿāmlarından ġayrı hergiz bir kimesnenüñ ṭaʿāmına vażʿ-ı yed idüp tenāvül itmemişler idi

Beyt

İmrenme görüp serc-i pilāvuñ ümerānuñ

Ḫūn-ı cigerinüñ eşeridür fuḳarānuñ

mażmūnı māṣadāḳınca ʿāmil idiler ve muttaṣıl ʿibādetde ḳā'im olup vech-i arża vażʿ-ı cünb eylememişler idi ve ḥayvānāt-ı müteʿaddīyye-i vaḥşiyye ve ehliye ʿind-i şerīflerinde cemʿ olmuşlar idi biri birisine żıddiyyet üzere maḫlūḳlar iken Ḥażret-i Şeyḫüñ ādāb-ı vaḳārlarında āḳūrluḳların ferāmuş ḳılmışlar idi nitekim kelb ile hirre ṣaʿleb ile ducāc ẕī'b ile ġanem ve bāz ile ḳaz kemāl-i ülfet ile birbiriyle me'lūflar idi

ve dā’ire-i saʿādet-medārlarında ḥayyāt ve ṣuʿbān ve ʿaḳārib ve çiyān ve bu emṣālde nice ḥayvānāt ol ḳadar cemʿ olmuşlar idi ki taʿbīri ḳābil degül ve degül idi ve ḥużūrlarına efrāddan bir kimesne varmaġa ḳādir olmaz idi her ḳaçan Ḥażret-i Şeyḫüñ mülāḳāt-ı [88 b] eḥibbāya rıżā-yı şerīfleri mülāḳī olsa ol ḥīnde tinnīn ü ṣuʿbān mānend-i derbān olup ʿaḳārib ü çıyan ḫıdmetde dāmen-i der-i miyān olurlar idi kendü ʿaṣrınuñ Süleymānı ve ḳadem-i Süleymānīde olduġına kimesnenüñ gümānı yoġ idi müddet-i ʿömr-i şerīflerinde sā’im’üd-dehr olmuşlar idi ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz

bu cümleden biri Şeyḫ Muḥammed Zaʿferānī Ḥażretleridür ki mücāhede vü taḳvā ü zühd ile bir mertebeye nā’il olmuşlar idi ki reng-i rūları zaʿferāna müşābih olmuşlar idi ve kendüleri Ṭūra nām nāḥiyede mütemekkin iken fevt olmuşlardur velīyü’l-ʿaẕīmü’l-ḳadr ve meşāyiḫ-i şāḥibü’l-ḳadr olduġından māʿadā kerāmāt-ı keṣīre ve ḫavārıḳ-ı şehīresine nihāyet yoḳdur ḳaddesā’llāhu sırruhu’l-ʿazīz bu cümleden biri Şeyḫ Niʿmetu’llāh-ı Ġafīr Ḥażretleridür ki nevāḥī-yi Şāmda Ṣıfed nām ḳaṣabadandur kerāmāt-ı ʿaliyelerine ḫadd ü ġāyet yoḳdur cümleden mezār-ı şerīflerinden ḥarāmī bir şeyi sarīḳa itmege mümkin degüldür her ḳaçan vāḳiʿ olsa helāk olurlar idi birḳaç merre hem-civārlarına baʿde’l-memāt istiʿānet idüp māllarını ḥarāmīden [89 a] taḫlīṣ eyleyüp eşḳiyāyı ḍurdukları yirde tasmīr eylemişdür vālī-yi vilāyet gelüp aḫẕ idüp ve ḥaḳlarından gelince ḥarekete mecālleri olmayup maraż-ı sekteye mübtelā olmuş gibi ser-gerdān ve bī-tāb ü tüvān olmuşlardur ve bir nice defʿa ḳabr-i şerīflerinden çıḳarup metāʿ-ı nāsı nehb eyleyen ḳıṭṭāʿ-i ṭarīḳüñ elinden ḫalāṣ eylemişlerdür ve bunuñ emṣāli nice kerāmāt-ı ʿaliyeleri meşhūr ve müteʿārifdür yā hū raḥmetu’llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten ve

bu cümleden biri ʿAbdu’llāh-ı Yūnānī Ḥażretleridür ki Baʿlebek-i Şāmda medfūndur kerāmāt-ı ḥārikatu’l-ʿādātına nihāyet yoḳdur şehr-i Baʿlebeküñ ḫastesi ve ol nāḥiyenüñ żaʿīf ü şikestesi ḳuvvet-i rūḥāniyetlerinden istimdād itmekle rūḥlarına ḳuvvet ḥāṣıl iderler zamān-ı şerīflerinde mādāmki ḥayātda idiler bir bostān peydā eylemişler idi ki vāfir meyvesi ḥāṣıl olurdı ol meyveyi beyʿ idüp maʿūnetlerine ṣarf ider idi ve cenāb-ı şerīfleri hergiz meyveden tenāvül itmeyüp nefsine ʿitāb ile buyurur idi ki yā nefis ṣom saña cennāt ḳarībdür bunuñ emṣāli fevākihi anda tefekküh eylemek efḍaldür [89 b] deyu levm ider idi ḳaddesā’llāhu sırrehu’l-ʿazīz

Bu sebīl-i münasebet Naẓm

Dilersen bulmaḳ ey ṭālib saʿādet

Gerekdür saña ʿālemde seʿādet

Nedür ol az uyuyup az yimekdür

Diyende daḫi sözi az dimekdür

Behāyim gibi zinhār olma ekkāl

Ki olmaz ehl-i Ḥaḳ ekkāl ü batṭāl

İşitdüñ sen *"kulū"* [427] yı ve *"ve'şrebū"* [428] yı

Velī gūş işitmedin "*lā tusrifū*" [429] yı

Kesilmeyince kişi ḫāʿb ü ḫūrdan

Ḥaḳḳa irişmez işitdüñ anı bir erden

Yime her kişinüñ itmegin ey cān

---

[427] "Yiyiniz."
[428] "İçiniz."
[429] "İsraf etmeyin." Kur'an-ı Kerim, 7/31.

Dirīġ itme velī her kişiden nān

İrilse ḫāʿb ü ḫūr ile Ḫudā ya

Gerekmezdi acıḳmaḳ Muṣṭafāya

Şeyḫ ʿİzzeddīn Mūṣūlī Ḥażretleridür ki muḳaddemā cenāb-ı siyādet-me'āb ḥażretleri ile ʿIrāḳa teveccüh buyurduḳlarında Mūṣūlda mülāḳāt eylemişler idi [90 a] ol zamān Ṭarablūsşāmda nā'ib-i şerʿ idiler baʿdehu Ḥażret-i Seyyid Ṭanṭaya rıḥlet buyurduḳlarında ziyāretleri niyetiyle gelüp naẓar-ı kimyā-eṣerlerine maẓhar olduḳdan ṣoñra kendü mevlūdları olan Mūṣūla ḫilāfet virüp ʿuşşāḳı irşād içün irsāl buyurdılar kerāmāt-ı bāhiresi ve serā'ir-i ẓāhirelerine ḳıyās yoḳdur raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten

ve bu cümleden biri Şeyḫ Aḥmed ibni ʿAlvān el-Yemenī Ḥażretleridür ki nāḥiye-i Ġazzede deryaya ḳarīb maḥalde medfūndur bu faḳire ziyāret eylemek müyesser oldı ol vilāyetlerüñ ḫalḳı ziyāde muʿteḳidlerindendür kerāmāt-ı ḫevāriḳu'lʿ-ādātlarına ġāyet yoḳdur cümleden biri seyyāḥ-ı biḥār olan mellāḥān ve tüccār şiddet-i ḥubūb-ı riyāḥdan mütee'llim olsalar rūḥāniyetlerinden istimdād ṭaleb ḳılduḳlarında biemri'llāhi taʾālā varṭa-i helākdan sāḥil-i necāta vuṣūl bulurlar nice kerre bi'l-muʿāyene ġarḳ maḥallinde sefīne üzerinde müşāhede eylemişlerdür

Nükte

ḥattā Cenāb-ı Ḥażret-i ʿİzzet celle celāluhu ve ʿamme nevāluhu evliyā'-i kirāmuñ her birini bir nebī peyrevī ḳılduġını sābıḳān beyān itmiş idük [90 b] bu ḳażiye ḫod ber-mūcib-i naṣṣ-ı şerīf muḳarrerdür bu taḳdīrce Şeyḫ Aḥmed ibni ʿAlvānī Ḥażretleri aṣḥāb-ı keşf ü yaḳīn taʿyīn eyledükleri üzere ḳademi Ḥażret-i İlyās ʿaleyhi'ṣ-ṣelātu ve's-selāmda olduḳları muḥaḳḳaḳdur zīrā merḳad-i pür-enverleri ziyāretgāh-ı ḫavāṣ ve ʿavāmdur

Ḳıṭʿa

Kaʿbedür merḳad-i envār-ı ḳamu ehl-i dilān

Kaʿbedür melce-i erbāb naẕar itme gümān

Kaʿbedür manẓara-i ʿayn-ı ilāhī her ān

Kaʿbedür maṭlab-ı aʿlā-yı ḳamu insle cān

māṣadāḳınca maḳām-ı pür-iḥtirāmlarına her sene Ḳudüs ve Şām ve nāḥiye-i Ḥavrāndan bir vaḳt-i muʿayyenede Kaʿbe-miṣāl ziyāret ve cemʿiyet idüp mesrūru'l-bāl olurlar bir gün selāṭīn-i Mışırdan biri selāṭīn-i Rūmdan birine hedāyā ile bir fīl irsāl iderler ḥikmet-i Ḫudā yolları ḥaẕret-i şeyḫüñ zāviyesine uġrayup cenāb-ı siyādet-meāblarından fīle ʿulf ṭaleb iderler ḥaẕret-i şeyḫ fuḳarā-yı zāviyenüñ ḳūt-ı yevmiyelerinden ziyāde zaḫīremiz yoḳdur ki fīle virevüz [91 a] deyu buyurduḳlarında mütenebbih olmayup fuḳarānuñ bir miḳdār pirinçleri var imiş isterler cebren almaḳ isterler her çend ki menʿ eylediler çāre olmadı zāviyenüñ ḫāricinden seng-i ḫārādan cebel miṣālinde bir ḳaya var idi ḥaẕret-i şeyḫ işāret eyleyüp fīli ol ʿamūd-miṣāl pālarından ḳarnına varınca belʿ itdürdi ol fırḳa-i şom feryād idegördiler fā'ide-mend olmadı bir daḳīḳa mürūr itmeden fīlüñ cesedini mıḳnāṭīs ḥadīdi ceẕb ider gibi o seng-i siyāh kendüye ceẕb eyledi gūyiyā ʿācdin ābnūs üzere şekl-i fīl taṣvīr olmuş idi derd-mend fīlüñ şekli ḫamīre başılmış gibi ile'l-ān ol seng-i ḫārānuñ içinde kemükleri füsūnkārī muṣannaʿ naḳş miṣālinde ẓāhir ü bāhirdür dā'imā ol ṭarafdan mürūr u ʿubūr eyleyen müşāhede iderler

Ḳıṭʿa

Ehl-i dilden ṣaḳın ṣaḳın zinhār

Eyleme anları perīşān bāl

Bir kez āh eyler ise Ḥaḳḳa eger

Bād-ı āhı yaḳar seni fī'l-ḥāl

ve cümle-i kerāmātlarından biri daḫi budur ki Frengistāndan **[91 b]** nice kefere bu ʿazīẓ ḥażretlerine tā kendü velāyetlerinden zeytūn yaġı ve baʿżı aña müşābih nüẕūrı sirke fūçısı şeklinde fūçılara ḳoyup deryāya ilḳā iderler nice biñ mīl mesāfeden ol fūçı tedrīc ile gelüp merḳad-i münevverlerine vāṣıl olur ḥattā bu faḳīr Şerīf Pāşā Şām Beglerbegisi olduḳda Mışırdan Şāma ḳılıç ḳaftān ḫiẕmeti ile gider iken yolumuz müşāru'nileyh ʿazīzüñ maḳām-ı pūr-iḫtirāmlarına uġradı leb-i deryāda bir laṭīf cāmiʿ ve bir zāviyeleri vardur mezār-ı pür-enverlerine yüz sürüp bir gün ol cāy-ı şerīfde iḳāmet eyledük ḥikmet-i Rabbānī ve ḳudret-i Yezdānī birle sābıḳu'ẕ-ẕiḳr olan zeytūn yaġı fūçısı ol ḥālde sāḥil-i deryāda pedīd ü hüveydā oldı ve fuḳarā fūçıyı alup ḥıfẓeyledüklerini bi'l-muʿāyene müşāhede eyledük bu kerāmetleri bi'l-muʿāyene meşhūr ü müteʿārifdür ḳaddesā'llāhu sırrehu'l-ʿazīz bu faḳir defaʿātle görenlerden istimāʿ itdügümden māʿadā kendüm müşāhede eyleyüp bir gün anda iḳāmet eyledüm bir ḫūb cāmiʿ ve zāviyesi vardur ḳaddesā'llāhu sırrehu ve nevvere ṣarīḥehu **[92 a]** bu cümleden biri Şeyḫ Ḫavsec-i Mışrī Ḥażretleridür ki arż-ı Yemende Zübeyde nām beldede madfūndur bir gün Mışırdan Ḥażret-i Seyyidi ziyāret ḳaṣdıyla Ṭanṭaya varup fevḳe's-saṭıhda naẕar-ı şerīfleri merḳūma mülāḳī olduġı sāʿat *"ceẕbetün min ceẕbāti'r-raḥmān"* [430] feḥvāsınca ceẕbe-i ʿaşḳ-ı İlāhī ile mecẕūb olup ol ḥālde iḳlīm-i Yemende Zübeyde varmaġı fermān eylediler ve buyurdular ki ḳaçan ki anda varasın eḥibbā ve eṣdiḳāya rūz u şeb bizi teẕekkür idüp ferāmūş ḳılmasın zīrā senüñ ile bizüm mābeynümüzde bu sāʿatden ṣoñra ictimāʿ yoḳdur anlar daḫi emr-i şerīflerine imtiṯālen rıḥlet eylediler Zübeydeye dāḫil olınca menāzilde ve merāḥilde nice kerāmāt-ı ʿāliyeleri ẓuhūra gelmişdür maḥall-i mezbūra vüṣūl ü nüzūldan ṣoñra vücūda gelen kerāmātları ḥadden bīrūn ve ʿadedden efzūndur cümleden biri bir küçücük çanaḳları var idi dā'imā ṭaʿām ile memlū idüp ḫalḳı ziyāfet ider idi ve cemʿiyetlerinde yüzden ziyāde misāfirīn ve ẓāyirīn cemʿ olsalar meẕkūr çanaḳ içindeki ṭaʿāmdan cümlesi yiyüp **[92 b]** ġınā ḥāṣıl iderler idi

Beyt

[430] "Rahman'ın cezbelerinden bir cezbe ile…"

Nān içün fikr-i daḳīḳ idüp olursam ġam-nāk

Eylesün tīġ-i ġalā sīnemi gendüm gibi çāk

mażmūnı māṣadāḳınca zaḥīre lāzım olsa ābdest ibriḳlerin ḳuyuya ṣarḳıdup yaġ ve bal ve leben ve her murād edindigi şeyden iḫrāc iderler idi raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten

ve bu cümleden biri Şeyḫ Muḥammed Baṭṭāle Ḥażretleridür ki Fīşetü'l-Mināre nām nāḥīyedendür Baṭṭāle ismi ile müsemmā olmalarına sebeb ḫalḳuñ ṭāʿāt ve ʿibādetleri ḫuṣūṣunda riyā ve sumʿlarını görüp ehl-i taḥḳīḳa nisbet ile bunlaruñ ʿibādetleri baṭṭāledür dimeleri sebeb olmuşdur ziyāde zühd ü veraʿ ṣāḥibleri olduġından behāyīmi merʿāya gönderdükde ağızların bağlayup irsāl iderler idi tā kim yolda olan bağçelerde taʿarruż idüp ḥarām bir şeyi ekl eylemeyeler ve kendüler şiddet-i ṭabʿ ile olup ve keşşāf ve meşāyiḫ-i ʿArab yanında şefāʿatleri maḳbūl ve kelāmları mesmūʿ ve merġūb idi her kim şefāʿatlerin redd **[93 a]** eylese menāmlarında nārdan ḥarbeler ile şancup tażyiḳ ḳılurlardı ḳaçan ol kimesne ḫāṣṣbdan bīdār olsa kendüne ve evlādına ve ṭavarlarına maraż-ı beraṣ ve cüzzām işābet eyleyüp ḥayātda olduḳça ol derde devā bulmayup ʿāḳıbet anuñla helāk olurlar idi

Beyt

"Herkes ki naṣīḥat zi-ʿazīzān nekonet gūş

Bisyār bi-ḫabed ser-i engüst-i nedāmet" [431]

ḳudduse sırrıhu'l-ʿazīz ve

bu cümleden biri Şeyḫ Şuʿaybdur ki Bābü'l-baḥrde Sūrdan ṭaşrada medfūndur kerāmāt-ı ẓāhire ve serā'ir-i bāhire ṣāḥibidür cümleden bir gün ẓaleme kendü zāviyesinde olan ḫurmā aġacını ḳaṭʿ eylemegi niyet eyledüklerinde ol ḫurmā mānend-

[431] "Azizlerin sözlerine kulak vermeyen kimse nedametle parmağını çok ısırır."

i ejderhā pīç-ā-pīç olup bir ġarīb hey'et olup aġzını açup üzerlerine hem-çūn hücūm eyledi ḫavflarından zehreleri çāk olup girīzān ü perīşān oldılar ol dıraḫt ilā-haẕa'l-ān pīç-ā-pīç olup ḥāli üzerine bāḳī ḳalmışdur ve kerāmāt-ı ʿacībeleri *"beyne'l-enām eẕherun mine'ş-şems"* olup **[93 b]** eṭrāf ve civārından zāviye'-i şerīflerine nüẕūr-ı keşīre ve hedāyā-yı vefīre gelmeden ḫālī degüldür raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten

bu cümleden biri Şeyḫ Ebū Ṭarṭūr Ḥażretleridür ki bālāda Yūsuf Ebū İsmaʿīl-i İnbābīyi selb eyledügi beyān olunmuşdur elsine-i ḫavāṣ ü ʿavāmda meşhūrdur ki lābüd Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ seccāde-i ḫīlāfetleri müşārünileyh ḥażretlerinüñ evlād ü ensābı mutaṣarrıf olalar ism-i sāmīleri Ṭarṭūr ile maʿrūfdur ẓaleme-i ḥükkāmdan bir nice kimesneler ile baʿżı kerāmāt-ı ḫavāriḳu'l-ʿādātı ẓuhūr eylemişdür ki uʿcūbe-i dehrden maʿdūddur mūmāileyh Ḥażretleri her gāh buyururlar idi ki şol velī ki başınuñ ḳılı ʿadedince ẓalemeden ḳatl eylemeye mertebe-i velāyetde faḳīrdür ve şol ṭālib-i Ḥaḳ ki rāh-ı Ḥaḳda cān ü baş fedā eylemeye ḫāne-i dil ü cāne mihmān olmaz ve bu yolda pīri ḳademinde ḫāk ile yeksān olmayan saʿādet-i cāvidānī bulmaz daḫi kemāle irişmez **[94 a]**

Saʿādet bulmaz ol kim Ḥaḳ yolunda geçmeye cāndan

Vefā görmez ne deñlü saʿy iderse hīç cānāndan

Başın ṭop itmeyen çevgān-ı pīre işbu meydānda

O maḥsūb olmasun ʿālemde hergiz merd-i meydāndan

mübārek başlarına deriden külāh giydikleri ecilden Ebū Ṭarṭūr ile mulaḳḳab olmuşdur müşārünileyh ḥażretleri ḳayd-ı ḥayātda olduḳça Cīze Beriyesinde sākin olup merḳad-i şerīfleri daḫi ol maḥalde vāḳiʿ olmuşdur ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz ve bu cümleden biri Aḥmed Ebārīḳī Ḥażretleridür ki Ravża-i Miḳyāsda medfūndur kerāmāt-ı ʿaẕīme ve velāyet-i şehīre ṣāḥibidür cümleden biri melā'ike-i Kirāmen Kātibīn ile mütekellim olduḳlarıdur ve mele-i aʿlāda olan aḥvālden ḫaber virmeleridür

melā'ikenüñ merātib ve ṭabaḳātlaruñ bilüp ʿale'l-infirād şerḥ eylemişlerdür Şeyḫ Şaʿrāvī Ḥażretleri buyururlar ki bir gice maḳām-ı saʿādet-encāmlarında ziyāret ḳaṣdıyla varup yatmış idüm ṣülüṣ-i leylde melā'ike-i kirāmdan biri baña gelüp ḫaber virdi ki saña birḳaç kelām naḳl ideyüm ki ol kelām-ı cāmiʿ her kelāma cāmiʿ olan ḫaber virdi ki anı benden **[94 b]** istimāʿ eyle semʿān ve ṭāʿaten didügimde buyurdılar ki bendeye lāyıḳ degüldür ḳalb ve derūnını bir şeyüñ ne fiʿline ne terkine meşġūl ḳıla yaʿnī iḫtiyārıyla bir şeyüñ ʿamelin müsteḳbelde ne fiʿil ve ne terk eyleye belki ḳula lāzımdur ki cānib-i Ḥaḳdan neye maẓhar ise Ḥaḳḳuñ iʿṭā eylemegi aʿmālden bir ʿamel-i ḥaḳ bile ṭāḳat olursa muḳābelesinde ḥamd idüp ol ṭāʿatüñ edāsında taḳṣīr eyledügine istiġfār eyleye maʿṣiyet olursa taḳdīr olduġına ḥamd idüp irtikābına istiġfār eyleye ẓāhiren emre muḫālefet olduġı ecilden ve ger kendüden ġaflet ve sehiv ile ẓuhūr iderse ol maḳāma lāyıḳ olanı ḥamd ü istiġfār eyleye yaʿnī ancılayın bir kerīm sā'ilini ḳaçan nevmīd eyler ʿale'l-ḫuṣūṣ ṭaleb ve vicdān iki birāderleridür kerīm sā'ili mes'ūlüñ ʿaṭāsıyla ve ṭālibüñ vefāsıyla nevāḫt itse idi arzū-yı ṭaleb göñlüne bıraḳmaz idi *"udʿūnī estecib lekum"* [432] āyet-i kerīmesinüñ māṣadāḳınca *"ve ātākum min kulli mā se'eltumūhu"* [433] bu maʿnānuñ māṣadaḳıdur

Ḳıṭ'a [95 a]

Var Cenāb-ı Ḥażret-i Ḥaḳdan dile maḳṣūduñı

Bāb-ı Ḥaḳ meftūḥdur dā'im recā erbābına

Ḳullarına lüṭf-ı bī-pāyānını iẓhār içün

Didi *"udʿūnī"* [434] o Rabbü'lʿālemīn aḥbābına

ve ey Şaʿrāvī ṭarīk-ı ādābı saña telḳīn eyledük her ne ki senden ṣādır ola anı Ḥaḳdan bilesin ve ġurūrdan iḫtirāż üzere olasın

---

[432] "Bana dua edin, duânıza cevap vereyim." Kur'an-ı Kerim, 40/60.
[433] "O, istediğiniz şeylerin hepsinden size verdi." Kur'an-ı Kerim, 14/34.
[434] "Bana dua edin." Kur'an-ı Kerim, 40/60.

Beyt

Ġurūr itme bu dehrin şevketine

Ki dehrin ʿizzetine şevketine

Ḥażret-i Şeyḫ Şaʿrāvī buyururlar ki bu naṣīḥat-āmīz ve mevʿiẓe-engīz kelimātı istimāʿ eyledükde ol ḳadar mesrūr oldum ki cemīʿ-i ʿömrümde bu mertebe inşirāḥ-ı ṣadr ḥāṣıl olmamış idi bu kelāmuñ sımāʿına muʿādil bir leẕẕet daḫi görmedüm raḥmetu'llāhi ʿaleyhi ve ḳaddesā'llāhu sırruhu

ve bu cümleden biri Şeyḫ Beşīr Ḥażretleridür ki Kaʿbe-i Şerīfede Muʿallāya ḳarīb maḥalde medfūndur Ḥażret-i Seyyid kudduse sırruhu'l-ʿazīz ḥayātda iken Mekke-i Mükerremede peder-i ʿāli-miḳdārlarına ve aʿmam-ı ẕevi'l-iḥtirāmlarına ve sā'ir aḳrabā ve ensāblarına ḫiẕmet **[95 b]** içün irsāl eylemişler idi emr-i şerīflerine imtiṯālen ḥayatda olduḳça ḫiẕmetlerinde olup baʿdehu raḥmet-i Raḥmāna vāṣıl oldılar ḥāliyā zāviyeleri Mekke-i Mükerremede ziyāretgāh-ı ḫavāṣ ü ʿavāmdur raḥmetu'llāhi ʿaleyhi

ve bu cümleden biri Şeyḫ Beşīr-i Ṯānīdür ki Maḥrūṣe-i Mışırda Ḳanṭaratu's-Sıbāʿ ḳurbünde Derbü'l-Yemenī nām maḥalde Ḳaraḳoca el-Habeşī Cāmiʿi ḳurbünde medfūndur cenābları Ḥabeşīyü'l-aṣl olup erbāb-ı mükāşefāt ve aṣḥāb-ı müşāhedātuñ kendü ʿaṣrında zübdesi idiler mestānelük yüzünden baʿżı kelām-ı ḥikmet-niẓāmları vardur ki ʿinde'l-ehl ol leẕẕāt maʿlūmdur erbāb-ı ẕevāhir ḳatında münker ise ḥaḳīḳatde pesendīde ve muʿteberdür her gāh *"leyse fī cübbetī sivāllāh "* [435] kelām-ı şerīfleri ile mütekellim idiler nitekim Ḥażret-i Şeyḫ Saʿdī ḳaddesā'llāhu sırruhu'l-ʿazīz bu mażmūn üzere buyurmuşlardur

Ḳıṭʿa

[435] "Cübbemin altında Allah'tan başkası yoktur." anlamına gelir. Yaygın görüşe göre Cüneyd-i Bağdadî'ye, bir rivayete göre de Bayezid-i Bistami'ye aittir.

“Ṭās bāzī çū dīdem ez Baġdād

Çūn Cüneyd ez sülūk āgāhī

Reft der ḫırḳa vaḳt-ı bāzī goft

Leyse fī cennetī sivāllāh” [436]

[96 a] bir gün Ḫātūn nām ḳaryenüñ āhālisi Ḥażret-i Şeyḫi imtiḥān yüzünden bir ḥımārı keşkek eyleyüp Şemāṭ maḥallinde ḥużūruna getürdükleri ḫīn eklde buyurdılar ki fuḳarā laḥm-ı ḥımār ekl eylemezler ancaḳ böyle ṭaʿāmı ekl eylemege lāyıḳ olan kilābdur baʿdehu mübārek eliyle ṭaʿāma ṭer ṭer deyu işāret eylediler ol ḥālde çanaḳlardan ṭaʿām nā-bedīd oldı kendüleri Ḥabeşī olduḳları cihetle ṭarṭar diyecek maḥalde ter ter buyurdılar

eger ki sū’āl vārid olursa bu ḳadar keramāta mālik olan velī ışlāḥ-ı lisān keşf olmaz mı el-cevāp olmaz maʿnā-i ḥaḳa’iḳ keşf olur ammā lisān taṣḥīḥi müyesser olmaz zīrā evliyā’ullāhdan nice kimesnelere ḥaḳa’iḳ-i ʿulūm keşf olmuşdur ammā ʿulemā’-i ẓāhir taḳdīr eyledükleri üzere ḳavāʿid ü deḳāiḳ keşf olmamışdur bu maḥalde *“emseytu Kürdiyyen ve ṣebeḥtu ʿArabiyyen”* [437] diyen ʿazīz ḥaḳḳında ne buyurursuz deyu sū’āl olunursa cevāp budur ki ḳudret-i Ḫudā ya bir şey’ muḥāl olmaz nihāyet az vāḳiʿ olmaġıla şüvāz ḳısmındandur Ḫudā Ḳādirdür eyler seng-i ḫārādan güher peydā mażmūnıyla cevāp virirüz ḳaddese **[96 b]** sırruhu’lʿazīz

bu cümleden biri Şeyḫ Seyyidī Beşīrī Şāmī Ḥażretleridür ki Beşīrī Ḥabeşīnüñ zāviyeleri ḳurbünde medfūndur kerāmāt-ı ʿāliyelerinden nice nesne ẓuhūr eylemişdür ki vaṣfa ḳābil degüldür ḥaḳāyıḳına muṭṭalī olmaḳ dileyen Ṭabaḳāt-ı Şaʿrāviye naẓar eylesün raḥmetu’llāhi ʿaleyhi Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdu’lvahhāb Şiʿrāvī naḳl buyurur ki Ḥażret-i Üstād Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh’ul-ʿazīzüñ fuḳarāsından

[436] “Bağdat’ta başı açık birini gördüm. Cüneyd gibi seyr ü süluk hakkında bilgili idi. Hırkasının içine kapanmış idi. O hâlden çıktığında şunu söyledi: Cübbemin içinde Alllah’tan başkası yoktur.” Sadi-i Şirazî

[437] “Kürt olarak akşamladım, Arap olarak sabahladım.”

Süṭūḥiyūn laḳabı ile mulaḳḳab olan eʿizze-i aṣḥāb-ı saṭḥuñ ʿadedleri ḳırḳ bir nefer ʿazīzlerdür ḥālbuki ẕikr olunan eʿizze-i kirām ḳırḳ ʿadeddür ṣaḥīḥi böyledür lākin ʿİmādü'ddīn satıḥdan degüldür bizüm ʿilmümüze vāṣıl olan bunlardur ki ʿala'l-infirād ẕikr olunmuşdur *"va'llāhi'il muvaffaḳ ve ileyhi'l-murād"* [438]

Bābü'ṣāliṣ ʿaşer

ḥallāl-ı müşkilāt-ı ʿālem ve keşşāf-ı muḥayyelāt-ı mübhem büzürg-vār-ı sütūde-āṣār ve muḳtedā-yı mesālik-i hidayet-medār ʿAlevī ve Muṣṭafāvī raḍiyā'llāhu ʿanhu Ḥażretlerinüñ ġayr-ı aṣḥāb-ı satıḥ olan fuḳarāsını ki aṣḥāb-ı ḥāldendür beyān ider **[97 a]**

bu cümleden biri Şeyḫ Ferġal ibni Aḥmed Ḥażretleridür ve Şeyḫ Baḳıllī ve Seyyid İbrāhīm Metbūlī ve Şeyḫ Nūre'ddīn eş-Şinevī ve Şeyḫ Muḥammed el-Münīr Ḥażretleridür ki Saʿīdde Ebū'l-Tīç nāḥīyesinde medfūnlardur reḥimehum'ullāh ve Şeyḫ Şāmit ve Seyyidī ʿAlī Mecẕūb Ḥażretleridür ki nāḥiye-i Süyūṭda medfūnlardur reḥimehumullāh ve Seyyidī ʿAlī-yi Raʿine ve Seyyidī Şuʿayb Varrāḳdur ki Maḥalle-i Kübrāda medfūnlardur ve Būlāḳda Cāmiʿ-i Vāsıṭī nām cāmiʿde bir cemāʿat medfūndur ki meşhūr olanları Seyyidī ʿAlī-yi Varrāḳ ve Seyyidī ʿAlī-yi ʿÜryān ve Seyyidī ʿAlī-yi Mecẕūb Ḥażretleridür ki ḳaddesehumullāhu bi-sırrehum ve cāmiʿüñ ṣāḥibi ki Vāsıṭī dimekle maʿrūfdur Ḥażret-i Seyyide kemāl mertebede münkir olup ekābir-i ʿulemā-i Mışırdan bir zāhid şaḫış idi Ḥażret-i Aḥmed anı selb idüp baʿdehu muḥabbet-i ḫulūṣ ile ʿāşıḳ-ı ṣādıḳlarından olmuş idi ve biri daḫi Şeyḫ ʿAnterdür ki Bāb-ı Züveyleye ḳarīb bir maḥalde medfūndur ve Seyyid ʿAlī Ebū'ẕ-ẕuhūrdur ki İmām-ı Ebü'lleyṣe ḳarīb yol üzerinde medfūndur **[97 b]** ve Seyyid ʿAlī-yi Bābu'llāhdur ki ve Şeyḫ Şihābü'ddīn Remlī' anuñ yanında medfūndur ve Seyyidī Seyfīdür ki Ḳara Meydānda medfūndur ve Seyyid Muḥammed Temārdur ki Şeyḫ Remlī-yi mezkūrīn ḳurbunda medfūndur ve Seyyidī Muḥammed Maġzīl Ḥażretleridür ki Özbekiyede Bāġçe-i Ḥamzāviyye nām maḥalde medfūndur ve bir daḫi Seyyidī Seyfdür ki leb-i deryāda nāḥiye-i Beysūsda medfūndur ve bir daḫi Seyyidī Ġavşenī

[438] "Allah muvaffak edendir ve dualarımız ona arz olunur."

ibni ʿAdīdür Şeḳatde medfūndur ve fuḳarā-i Aḥmediyeden bir nicesi daḫi Şamda medfūnlardur anlardan biri Dilyevānī ve Ġarābilī Ḥażretleridür ki ẕikr olundı Şeyḫ Şaʿrāvī Ḥażretleri buyurur ki ṭā'ife'-i Aḥmediyeden ʿilmimize vāṣıl olan bunlardur ki beyān eyledük feemmā ḳuṭb'ul-āfāḳ Şeyḫ Şemse'ddīn Muḥammed el-Ḥanefī ṭabaḳātında mesṭūrdur ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ṭanṭada ḳırḳ bir sene iḳāmet eylemişler meşāyiḫden ol zamānda Şeyḫ ʿAbdu'rrezzāḳ-ı Kebīr Ṭanṭada Ḥażret-i Seyyid ile hem-ʿaṣr idiler ve ol zamānda Şeyḫ Rekīn dimekle maʿrūf bir kimesne var idi ol nāḥiyede bir aʿlā baḳḳāl **[98 a]** dükkānı peydā eylemiş idi yaġ ve bal ve ʿulf-ı devāb beyʿ ider idi ve dükkānuñ iki ḳapusı var idi ki birinden beyʿ idüp birinden ḥaremine dāḫil olurdı Ḥażret-i Seyyid Ṭanṭaya gelmezden muḳaddem ḳudūm-ı şerīflerini ḫaber viren Şeyḫ Sālim Maġribī bir gün Şeyḫ Rekīne mūjde eyleyüp didi ki evliyā'ullāhdan kibār-ı ġavṣ-ı aʿẓam melāẕ ü melce-i ʿālem Seyyid Aḥmed el-Bedevī nāmında bir kimesne Ṭanṭaya gelüp senüñ evinde sākin olsa gerekdür bu defʿa Şeyḫ Rekīn ʿādet-i ḳadīmesi üzere haftada bir gün ṭaʿām bişirüp aḳrabāsın żiyāfet ider iken ḫaber geldi ki evine bir bedevī girdi nice menʿ eyledük memnū olmadı didiler Şeyḫ Rekīn bī-ḥużūrluḳ ile evine varup gördi ki ehl ü ʿiyāl ü aḳraba ü ensābı evimize bir nā-maḥrem bedevī geldi deyu fermān iderler mezbūr Şeyḫ Rekīn ʿāḳıl ve lebīb kimesne olmaġla müte'emmil olup Şeyḫ Sālim-i Maġribīnüñ kelāmı ḫāṭırına geldi ol ḥālde bildi ki ḳudūm-ı şerīflerini mūjde eyledükleri **[98 b]** sulṭān oldur mübārek ḫāk-i pāyına yüz sürüp daḫi ḥużūrlarında ḳarār eyledükden ṣoñra bu nevʿ ile ṣenālarına āġāz eyledi nitekim mü'ellif dimişdür

Şiʿr

Li'llāhi'il-ḥamd olup baḫt u saʿādet yārı

Oldı pür-zemzeme nüh ṭāḳ-ı zeberced kārı

İrdi eflāke güleh gūşe-i ʿizz ü iḳbāl

Ṭuta āfāḳı n'ola ẕevḳ ü sürūr aḫbārı

Güft ü gūyıla pür oldı yine sū ʿālem

Ḳomazam semʿime ben gerçi ki her güftārı

Görinür şān-ı şerefüñde şiʿār-ı Aḥmed

Eglenür rūḥ kelāmuñda mesīḫ āṣārı

Ḥüccet-i Ḥaḳ yeter olduġı nāmuñ Aḥmed

Şeref-i ẕātuña ḫaşım itse ne var inkārı

bu kerre ehl ü ʿiyāline ve ḫüddām-ı dārına sipāriş ḳıldı ki Ḥażret-i Seyyidüñ ṭarfetü'l-ʿayn ḫiżmet-i şerīflerinden münfekk olmayup bir ẕerre rıżā-yı şerīflerine muḫālif vażʿ itmeyeler mezbūr Şeyḫ Rekīn ile cenāb-ı siyādet-me'āb Ḥażretlerinüñ **[99 a]** baʿżı kerāmāt-ı saʿādet-āyātları ẓuhūr itmişdür cümleden biri emīr-i nāḥiye Ṭanṭaya gelüp Şeyḫ Rekīnden ġaşben arpa almaḳ diledi ḥālbuki cümle nāḥiye-i mezbūrda Şeyḫ Rekīnden ġayrı arpa yoġ idi mezbūr emīrüñ taʿaddīsinden ḫavf idüp Ḥażret-i Seyyide şikāyet eyledi Cenāb-ı Seyyid ḳudduse sırruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri buyurdular ki senden arpa ṭaleb eyleyenlere arpam yoġ ammā aʿlā buġdayum vardur deyu cevāp vir emr-i şerīflerine imtiṣāl eyledükde emīr-i belde iʿtiḳād eylemeyüp ḫāṣılı açdılar gördüler mertebe-i ḳalbe'l-aʿyāna nā'il olmaġıla cümle şeʿīri buġday olmuş bu kerre Şeyḫ Rekīn Cenāb-ı Seyyide mācerāyı naḳl eyledükde Allāha şükr eyle ki arpañı buġday idüp seni bu ẓālimlerüñ elinden ḫalāṣ eyleyüp ẓulm ü taʿaddīlerinden emīn eyledi deyu buyurdılar

Beyt

Rūy-ı ṣıdḳı ḳo aḫillā pāyına

Bulasın iḫlāṣ resmin her zaman [99 b]

Şākir ol olmaḳ dilerseñ dā'imā

Ḳāf-ı ḳurb zübde-i ʿanḳā-yı cihān

bir gün Seyyid-i ṣāḥib-saʿādet Şeyḫ Rekīne buyurdılar Allāh subḥānehu ve taʾālā celle celāluhu ve ʿamme nevāluhu Ḥażretleri beni ġalā-ı ʿaẕīme muṭṭaliʿ ḳılmışdur imdi ziyāde gendüm iştirā eyleyüp ḥıfẓ eyle ḫīn-i maḥalde ümmet-i Muḥammede bulunup bilād-ı baʿīdeye seferden ḫalaṣ idersin ve ol āvānda nihāyet ucuz pahā ile Ḥażret-i Faḫr-ı Kā'ināt ṣallāllāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellem efendimiz Ḥażretlerinüñ yüzü suyu ḥürmetine ḫalḳa tevzīʿ idersin Şeyḫ Rekīn minvāl-i meşrūḥ üzere ʿamel eyleyüp cemʿ ile muḳayyed oldı bir mertebe kendüne ve iḫvānına dirhem ve dinārdan eṣer ḳomayup aḳārib ve ʿiyālinüñ ḥallileri ile meʿān buġdaya degişdi cüz'ī zamān mürūr itmedeñ esʿār-ı nihāyetine ḳarār eyleyüp ḫalḳ-ı ʿālem nānı cāne tebdīl itmege rāżī olduḳları ḥīnde Ḥażret-i Risālet-penāh ṣalla'llāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellem efendimiz Ḥażretlerinüñ ḥürmetine cüz'ī fā'ide ile ḫalḳa tevzīʿ eyledi ʿalā ṭarīḳi't-tesellī Ḥażret-i [100 a] Seyyid ḳudduse sırruhu'l-ʿaziz Ḥażretleri buyurdular idi ki ucuz pahā ile furūḫt eyle ki baḳıye-i fā'ide yevm-i ḳıyāmetde ẕaḫr-ı āḫiret ola maʿahāẕā ṣemen-i cüz'ī ile beyʿ eylemiş iken yine bī-nihāye māl eline girdi bu kerre herkesüñ ḥüllesin ve altūn ve aḳçesin ki buġday içün almış idi aṣıl māllarından ġayrı ḥişṣelerine düşen fā'idelerine edā eyledi ve bu niʿmetüñ muḳābelesinde ḫalḳa ʿaẕīm niʿmetler sımāṭlar çeküp Ḥażret-i Seyyidden ḥacc-ı şerīfe iẕin ṭaleb eyledi anlar daḫi *"sāfirū ve tevekkelū ʿala'llāh "* [439] buyurdılar Şeyḫ Rekīn Ḥażret-i Seyyidüñ ḥużūrunda bir döşenmiş ʿabā görüp teberrüken ve teyemmünen ḥamāil-miṣāl ḥırz-ı cān itmek içün ṭaleb eyledi Ḥażret-i Seyyid ʿabāyı ībā eyleyüp virmeden eyleyüp buyurdılar ki ḳorḳarum żāyiʿ idüp ṣoñra nedāmetüñ çekesin ziyāde taʿaşşuḳından bilā-iẕin aḫẕ eyledi ve ḥüccāc ile sefer eyleyüp āvdet eyledüklerinde ʿAḳabe nām maḥalde

[439] "Sefere, seyahate çık ve Allah'a tevekkül et!"

ʿabāyı tecessüs eyleyüp yirinde bulmadı eṭrāfa nāẓır olup gördi ki zīr-i pāy-ı cemelde necāset ile āġişte-i ḫāk olmuş [100 b] müteġayyirü'l-ḫāṭır olup zār u giryān olduḳdan ṣoñra ziyāde taʿẓīm ü tekrīm birle ġusl eyleyüp ḥıfẓ eyledi ḥüccācdan baʿżı kimesneler Şeyḫ Rekīnüñ bu vażʿına münkir olup iʿtirāż eylediler ki bir ʿabā parasına bu ḳadar taʿẓīm ü tekrīm ü tevḳīr eylemenüñ ne vechi vardur cevāp ile muḳayyed olmayup ke'l-evvel baʿżı meşġale ile meşġūl iken tekrār ʿabāyı żāyiʿ eyledi evvelkiden ziyāde vāveylā idüp fiġāna başladı feryād ü fiġān fā'ide-mend olmayup *"lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'lʿaliyyü'l-ʿaẓīm "* [440] deyu te'essüf ve telehhüfe meşġūl olmaḳla bir güne maḥbūb-ı ḥaḳīḳī olan cenāb-ı siyādet-me'āb Ḥażretlerine niyāz iderdi

Naẓm

Cān hicrüñ elinden nice bir ḳane boyansun

ʿUşşāḳa tecellī-i cemāl ile efendim

Dil virdiküçün cānā saña yansun

Gün gibi ʿayān ol nice cān gibi nihānsun

Hīç devr-i felek görmemişem ẕerrece mihrüñ

Sen her kime aṣṣı iseñ baña ziyānsun

[101 a] çūnki Mışıra dāḫil oldı ol ḥālde Ḥażret-i Seyyidüñ meclis-i şerīf-i şeref-fezālarına yüz sürmek ārzūsıyla geldükde gördi ki żāyiʿ eyledigi ʿabā Ḥażret-i Seyyidüñ ḥużūrunda ferş olmuş faḳīr Şeyḫ Rekīn taʿaccüb ve ḥicābından bī-hūş ü medhūş olduḳda cenāb-ı siyādet-me'āb ḳuddse sırruhu'l-ʿazīz buyurdılar ki bī-ḥużūr

[440] "Güç ve kuvvet, sadece yüce Allah'ın yardımıyla elde edilir."

olma yā Rekīn şol zamān ki ʿabāyı ġusl idüp żāyiʿ olmasun deyu ḥıfẓ murād eyledükde biz aḫẕ idüp bu maḥalle ferş eyledük raḍiyā'llāhu taʾālā ʿanhu

Bābu'r-Rābiʾ ʿaşer

Ḥazret-i ġavṯ-ı yegāne-i rūzigār ve ḳuṭb-ı ferzāne-i baḫtiyār menbaʿ-ı ṣafā-yı sütūde-derūn ʿālem-i evżāʿ-ı ḥarekāt-ı çarḫ-ı buḳalemūn āfitāb-ı felek-i velāyet māhtāb-ı burc-ı hidāyet melcā-i muṭīʿ ü ʿāṣī reh-nümā-yı dānī vü ḳāṣī ūstād-ı aʿẓam ḳuṭb-ı muʿaẓẓam fārisü'l-evliyā ḥārisü'l-etḳıyā murādu'l-mevhūb sālikü'l-maṭlūb baḥri'l-fütūḥ sākinü's-süṭūḥ muḫelleṣü'l-esīr bi-sırrı'l-maʿnevī ḳuṭbu'n-nebevī Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī [101 b] ḳudduse sirruhu ve raḍiya'llahu taʾālā ʿanhu Ḥażretlerinüñ her sene yevm-i maʿhūdda taʿrīf ü tavṣīfden müstaġnī olan mevlūd-ı şerīf-i pür-teşrīflerinüñ ibṭāline saʿy eyleyen süfehānuñ ḥaḳāyıḳ-ı taʿarrużların vefāt-ı şerīflerin beyān ider Şeyḫü'l-İslām ʿale'l-ıṭlāḳ meşhūr-şode-i cemīʿ-i āfāḳ vādi-i taṣnifātüñ ferīdī Celāleddīn Suyūṭī raḥmet'ullāh ḥāfıẓu'l-ʿaṣr muʿteber-i şāriḥü's-sünne İbni Ḥacer Ḥażretlerinden rivāyet iderler ki cenāb-ı siyādet-me'āb Ḥażretleri dār-ı fenādan dār-ı beḳāya rıḥlet buyurmaları muḳarrer olduḳda aṣḥāb u aḥbāb cemʿ olup ḳubbe-i şerīflerin binādan ṣoñra menbaʿ-ı ḫazā'in-i İlāhī ve maḫzen-i esrar-ı nā-mütenāhī olan ṣandūḳā-i ḥikmet şekli üzere vażʿ eyleyüp Kaʿbe-i ʿuşşāḳ olduġı ecilden ḫūn-ı aḥbāb ile mülevven olan pūşīde-i ḥamrā ile ol der-i nā-yābı çeşm-i bī-gānede mestūr eylediler sene-i (675) ḫamsin ve sebʿīn ve sitte mie rebīʿü'l-evvelüñ yigirmi ikinci güni ki yevmi'ş-şelāsedür [102 a] Raḥmet-i Raḥmāna vuṣūl bulup ʿömr-i şerīfleri yetmiş ṭoḳuz yıl idi ve bālāda daḫi ẕikr olunmuşdur ve baʿdehu maẓhar-ı esrār-ı Müteʿāl yaʿnī Şeyḫ Seyyid ʿAbdü'lʿāl Ḥażretleri bi'l-ittifāḳ ḳuṭbu'l-āfāḳ olup seccāde-i ʿizzet-medāra cülūsdan ṣoñra nice rūzigār muʿammer olduḳları beyān olunmuş idi ve Süṭūḥiyūn nāmıyla muʿanven olan eʿizze-i kirām meşhūr ve ġayr-ı meşhūr ṣoḥbet-i feyyāżi'n-nūr siyādet-me'āba dāḫil ve ol ʿizzet-i ʿuẓmāya nā'il olanlar ʿale'l-infirād keẕālik beyān kılınmış idi ve bu maḥalden ṣoñra mevlūd-ı şerīflerin ne keyfiyet ile iḥdāṯ eylemişlerdür ki her sene yevm-i maʿhūdda icrā olunur ʿinde'n-nās müteʿārif olduḳdan ṣoñra ʿāmme-i ʿālem belki cümle-i ümem ol cemʿiyetüñ aḥvālin maʿlūm idinmişlerdür şöhreti her ʿaṣra tavṣīfden müstaġnīdür lākin ʿulemādan ve ʿulemā dilinde olan daḫilden nice kimesneler ibṭāline saʿy-ı belīġ

ile muḳayyed olmuşlardur ammā hergiz ki saʿy ü kūşişleri fā'ide-mend olmayup ibṭāline ḳādir olmamışlardur

Beyt [102 b]

Şemʿ kim Ḥaḳ yaḳa nice söyünür

Kim ki yuf dirse sebleti göyünür

mefhūmı māṣadāḳınca kendü dāmları müdām kendülere dām-ı elem olup ḥāṣılı taḳayyüdleri netīce-peẕīr olması sene-i (752) iṣnā ve ḫamsīn ve sebʿa mi'ete tarīḫinde bir yıl ibṭāl eylemişler idi

Beyt

Mā-ḥaṣıl zübdesi budur bendüñ

Çoġ olur münkeri ḫıred-mendüñ

Şeyḫ Şehābe'ddīn Aḥmed ibni Muḳaddesī Tārīḫ-i Ḳudüsde sulṭānü'l-ʿulemā burhānü'l-füżelā ḳıdvetu'l-muḥaddiṣīn İbni Ḥacer Ḥażretlerinden naḳl ider ki Ḥażret-i Ebū'l-liṣāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ mevlūd-i şerīfi şöhretinüñ ġulġulesi çūnki sāḥa-i semāvāta peyveste olduysa ibṭāl ile muḳayyed olan süfehā kemāl-i ʿaczlerinden Şeyḫi'ş-şuyūḫ ʿālim-i Rabbānī Şeyḫ Yaḥyā-yı Mināvī Ḥażretlerinden ibṭāl-i mevlūda fetvā iltimās eyledüklerinde ricā iderler idi ki kendülere muvāfaḳat ve münāfaḳat idüp **[103 a]** fetvā vire idi mezbūr ʿazīz ḥażretleri bu kār-ı nā-ṣevābdan ībā eyleyüp fetvā virmedügi ecilden Melik Ṭāhir Çaḳmaḳ ḫiẕmetine şekvā eylediler sulṭān-ı mezbūr müftīye ḫaber gönderüp ʿazīz-i mezkūruñ tilamīẕesinden menḳūldur ki melik-i mezbūr şeyḫ-i mezkūrı istiḳbāl ve iḳbālden ṣoñra serīr-i saʿādetinden nüzūl idüp şeyḫ ile bir seccāde üzere ḳarār eyleyüp Cenāb-ı Seyyid ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ mevlūd-i şerīfleri ibṭāline fetvā ṭaleb eyledi şeyḫ buyurdı ki bu dāʿīñüz emr-i ūlū'l-emre şerʿ-i şerīfe muvāfıḳ olan ümūra muḫālefet ider degülem ammā Ḥażret-i Seyyidüñ mevlūd-i şerīfleri ibṭāline ḫilāf-ı şerʿ fetvā virmek herkese müyesser degüldür lākin pādişāhuñ murād-ı şerīfleri

olursa anda olan mefāsidin menʿine fetvā virelüm ziyāde ihtimām buyurursañuz cānib-i ʿāliyeñüzden bir ḥākim-i ʿādil taʿyīn eyleñ muḥarremāt ve menhiyyātdan vāḳiʿ olanları menʿ ve refʿ eylesünler bu kerre sulṭān buyurdı ki sizlerden muḳaddem nice ʿulema fetvā virmişlerdür sebeb nedür ki siz virmezsiz Ḥażret-i Seyyid buyurdılar ki [103 b] cür'et edemezem zīrā ḳorḳaram Seyyid Aḥmed el-Bedevī bir ġayyūr sulṭāndur lābüd müşāhede idersiz menʿine fetvā virüñ süfehāya ẓuhūr eylese gerekdür āḫirü'l-emr Sulṭān Çaḳmaḳ āteşin teskīn idüp fetvā almaḳdan vāz geldi ve Şeyḫ ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz kemal-i sürūr ile şol kār-ı nā-fercāma fetvā virmedüm deyu mübāhāt iderek evine geldi baʿdehu ibṭāl-i mevlūda fetvā virüñ müzeḫrefāt-ı dāḫilīn ki kendü zamānelerinüñ müftī-i Māçīni idiler cüz'ī zamān mürūr eylemeden her biri bir ʿuḳūbet ile beliyāt-ı ʿaẓīmeye mübtelā oldılar bir nicesi ʿazl-ı ebedī nefy-i belde olunup baʿżīları firār ile mevte çāre bulmaġı niʿmet-i ʿaẓīme ʿaddeylediler ve bir nicesi envāʿ-ı fuḫşiyāt ile hetk-i ʿırż olup zencīr ü aġlāle giriftār oldılar ziyāde ḥimāyet ü ṣiyānet olanlara taʿzīr-i belīġ ile ḥad urulup ḥūr ü ḥaḳīr ve şerm-sār olmuşlardur *"nes'elu'llāhe'l-ʿāfiyete ve's-selāmete min ʿaḳabeti'z-zūr* [104 a] *taʾālā ve'l-buhtān ve ġaḍebe evlādi Resūli'r-raḥmān ve ġaḍebe evliyā'ullihi'l-meliki'l-mennāni"* [441] Ḫudā -yı Taʾālā ol ṭā'ife-i ebrāruñ göñlümüzde muḥabbetlerinden ġayrı bir şemme ḳomayup rūz-ı maḥşerde cümlesinüñ zīr-i pāları olan turāb ki küḥl-i ʿuyūn ḥavrā-i cināndur anda dīde-i cānı mükeḫḫil ḳılmaḳ müyesser eyleye āmīn bi-ḥürmeti āli Ṭāhā ve Yāsīn

Münācāt

Bi-ḥaḳḳı āh-ı seḥer-gāh-ı sīne-i maẓlūm

Bi-ḥaḳḳı eşk-i ferāvān-ı ṣādıḳān-ı Ḥicāz

[441] "Allah'tan afiyet ve kötü sonuçlardan, iftiralardan peygamber soyunun, Melik ve Mennan olan Allah'ın dostlarının gazabından ona sığınırız."

Bi-ḥaḳḳı āteş-i ʿaṭşān-ı āl-i beyt-i Resūl

Bi-ḥaḳḳı eşk-i revān-ı āh-ı girye-i serbāz

Bi-ḥaḳḳı sīne-i sūzān-ı teşne-gān-ı belā

Bi-ḥaḳḳı āh-ı cigersūz-ı giryehā-i dirāz

Bi-ḥaḳḳı eşk-i yetīmān-ı gerden-efkende

Bi-ḥaḳḳı āh-ı ġarībān-ı ḫānmān-ı derbāz

Bi-ḥaḳḳı cümle-i aṣḥāb-ı ḫādimān-ı nebī

Bi-ḥaḳḳı ḫāk-ı der ü dār-ı vācibü'l-iʿzāz

Ḳamu aṣḥāb ü etbāʿ ü evliyā'ullāh **[104 b]**

Muʿīnimiz ola yarın budur hemīşe niyāz

"ḳāle'llāhu Taʾālā fī ḥadīṣi'l-ḳudsī men ʿāde ilā velīye'i feḳed eẕentuhu bi'l-ḥarb fī ḥadīṣ-i āḫir men eẕā ilā veliyyen feḳad isteḥelle muḥārebeti ṣadaḳa'llāhu'l-ʿaẕīm ve belliġ resūlehu'l-kerīm" maʿnā-yı ḥadīṯ-i evvel budur ki her kim benüm evliyāmdan birine ʿadāvet eyleye ben añа ceng itmegi iʿlām itmişimdür maʿnā-yı ḥadīṯ-i ṯānī evliyāmdan bir velīyi eẕā ve rencīde eden kimesne taḥḳīḳ benümle ceng

istiḥlāl itmişdür yaʿnī benümle dögüşmegi ḥelāl iʿtiḳād itmişdür "*neʿūẕu bi'llāhi min ẕālike*" [442]

Tenbīh

maʿlūm ola ki baʿżı kimesneler Ḥażret-i Seyyide iʿtirāż yüzünden dirse ki ḥayātında ve memātında bu ḳadar taṣarrufāt-ı ʿaẓīme-i ʿuẓmā ve imdādāt-ı kübrā ṣāḥibi olan ʿālī-cenāba lāyıḳ mıdur ki mevlūdunda ḥāżır olan eḥibbā ve eṣdiḳā mābeyninde irtiḳāb-ı maʿāṣī eyleyen ʿuṣṣātı ḳalīlü'l-berekātı defʿ ü refʿ eylemeye buña cevāp bir nice vecihledür ki vech-i evvel manẓar-ı tecelliyāt-ı Sübḥānī ve maẓhar-ı raḥmet-i Raḥmānī **[105 a]** ḳuṭb-ı nebevī Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri ḫod dā'ire-i teklīfden ḫāricdür ki ol maḥall-i berzāḫdur eger berzāḫdadur yā kendülerden baʿde'l-memāt nice keramāt-ı ʿāliye naḳl eylediñüz kelāmda cevāpıñuz nedür deyu sū'āl vārid olursa cevāp bizüm berzāḫ didigümiz ʿavālim-i raḥmetden bir ʿālemdür ol ʿālemüñ aṣḥābına lāzım olan ʿālem-i beşeriyetde olanı ṣiyānet ü ḥimāyetdür ne ān ki ʿuyūbın yüzine urmaḳ ile zāirüñ ve sā'irīne ḫaḳlarından gelinün siyāset ola vech-i ṣānī Ḥażret-i büzürg-vār ve'l-iḳtidār ṣāḥib-medār Ḥażretleri cedd-i aʿẓamı ki raḥmeten-li'lʿālemīndür *"ekrimu ḍeyfekum ve lev kāne kāfire"* [443] buyurduḳları ecilden mürüvvet-i Haşimiyeyi fiʿle getürdükleridür vech-i ṣāliṣ Ḥażret-i Seyyidüñ iḫtimā ve iġtināsındandur ki mevlūdına ḫāẕır olanı mümkün olduḳça ḥıfẓ ider cā'iz ki tā'ib olalar deyu ammā ʿāḳıbetu'l-emr tā'ib olmaları ḫuṣūṣında şek yoḳdur zīrā Ḥażret-i Seyyid-i ṣādıḳu'l-ḳavl olan sipehsālār-ı **[105 b]** Enbiyā Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem efendimiz Ḥażretlerinüñ eşref-i evlādındandur ki cedd-i ʿaẓamı ḥaḳḳında ḳā'il dimişdür

Beyt

Ṣādıḳu'l-vaʿdi'l-emīndür kimseye cebr eylemez

---

[442] "Ondan Allah'a sığınırım."
[443] "Kâfir olsa bile misafirinize ikram ediniz."

Raḥmeten li'l-ʿālemīndür şāh-ı merdān-ı Ḥicāz

imdi *"el-veledi sırri ebīhi"* [444] māsadāḳınca ṣadāḳatları ḫuṣūṣunda şübhe olmaduġı muḳarrer oldı ise kendüler ʿālem-i ḥayātda beyne-aṣḥābü's-satḥ buyurmuşlardur ki bir kimesne her ne miḳdār āḳ ve ʿāṣī olursa benüm mevlūduma gelüp ziyāretime ḥāżır olsa elbette ve elbette tövbe ve tevfīḳ refīḳ olup ʿāḳıbeti ḫayr ile maḫtūm olur eger bu kelāmıñıza çendān iʿtimādımız yoḳdur zīrā mürtekib-i meʿāṣī olan eṣḫāṣa te'dīb olunması ʿaczı mutażammındur ʿāciz olan kimesneye bu miḳdār delīl kāfī degüldür delīl-i aḳvā ile cevāp ṭaleb olunursa cevāpımuz budur ki Ḥaccāc-ı Laʿīn ve ẓālim-i bī-dīn Benī Ümmiye ümerāsından ʿİbādu'llāha şiddet ile musallaṭ küştene-i ġaddār ve murdār olmaġıla **[106 a]** maşrıḳdan maġribe gelince rūy-ı zemīnde olan eşrāf-ı sādāt ẓālim-i bed-nihādüñ elinden şerbet-i şehādet nūş eyledüklerinden ṣoñra Kaʿbetu'llāh ki vācibü'l-iḥtirām kitābe-i eyvān-ı dergâhı *"ve men deḫele kāne āmine"* [445] muḳarrer iken ʿasker çeküp ḥarem-i Beytu'llāha nāẓır Cebel-i Ebū Ḳubeys zirvesine mancınıḳ ḳurup Emirü'l-mü'mīnīn ʿAbdu'llāh bin Zübeyr cenābın muḥāṣaradan ṣoñra lāyıḳ-ı şerbet-i şehādet olup cesed-i pür-enverin ṣelb eyledükde nice müddet Kaʿbetu'llāhuñ ḳumları ḫūn-ı şühedādan ḫurde-i mercāne dönüp nice şenāʿet eyledi ki ẕikri mūcib-i melāldur ol cāy-ı mübāreküñ efḍaliyeti merḳad-i Seyyidden ziyāde olduġundan şübhe yoḳdur ve ṣāḥib-i Beyt-i Şerīf müntaḳim ve ġayyūr olduġı muḳarrerdür baʿdehu Medīne-i Münevvereyi nice müddet aṣḥāb-ı ṭuġyān ḫeẕelehumu'llāh ile muḥāṣara eyleyüp dāḫil olduḳda nā-ḥaḳ yire nice ḳanlar dökmüş idi ki ʿadedini ancaḳ defātir-i Kirāmen Kātibīn muḥīṭ iken **[106 b]** ġayret-i ḥabīb-i Ḫudā ol mertebede degül mi idi ki bārigāhu'llāha müteveccih olup Ḥażret-i Nūḥ ʿalehi's-sellām ḳavmi keferesinüñ ḥaḳḳındadur *"Rabbi lā tezer ʿalā'l-arḍı mine'l-kāfirīne deyyārā"* [446] buyurduḳlarında sefīne-i nübüvvete dāḫil olanlardan māʿadā ẕī-rūḥ ḳısmından bir ferd ḳalmamış idi rütbe-i Muḥammed ʿalehi's-sellām ne mertebede idi ki maʿlūm muḳarrer iken maẓhar-ı raḥmet-i Raḥmānī olan Ḥabīb-i Yezdān ve sulṭān-ı kevn ü mekān aṣḥāb-ı ṭuġyāna ġażab-ı ilāhī müstevlī olmasın revā görmeyüp

[444] "Çocuk, babasının sırrıdır."
[445] "Oraya kim girerse, güven içinde olur." Kur'an-ı Kerim, 3/97.
[446] "Ey Rabb'im! Kâfirlerden hiç kimseyi yeryüzünde bırakma!" Kur'an-ı Kerim, 71/26.

ol fırḳā-i ḍālle' inṣāfa gelmek ümīdiyle sābıḳān "*Rabbi ehdi ḳavmī fe innehum lā yeʿrüfūn"* [447] mażmūnı mūcibince ʿamel buyurduḳları kelāmımızı te'yīd kelāmüñızı tenḳīż eylemez mi vech-i rābiʿ Ḥażret-i Seyyidüñ ġālib aḥvāli baʿde'l-memāt inbisāṭ ve cemāl üzeredür ki ḥayātuñ ʿaksidür nitekim İmām-ı Ḳışīrī Ḥażretleri risālesinde buyururlar ki basṭ üzere olan evliyā'ullāhuñ meḥāsin-i ḫulḳları **[107 a]** cemīʾ-i ḫalḳa cāmiʾdür ve hīçbir kimesneden istiḥsān eylemezler ve dā'imā mebsūṭ olurlar ve bir ḥāl ile müteġayyir olmayup deryā-miṣāl cīfe-i müzaḥrefāt ile mütekeddir olmazlar bu maḥalde faḳīrüñ daḫi bir mülāḥaẓam vardur meṣelā Ḥażret-i Seyyid-i saʿādetüñ ḥaḳḳında ġayyūr ve müntaḳimdür deyu vaṣf eylemiş iken mücrim ve ʿāṣī ḥaḳḳında ıṣlāḥını muntaẓırdur didügimiz kelamı naḳīże fehm eyleyen nāḳıṣa cevāp bu vecihledür ki şol cürüm ki ʿabd ile Mevlā mābeyninde olup kimesne anuñ ḥaḳḳında Ḥażret-i Seyyide teşekkī eylemeye ḫalḳuñ ıṣlāḥı Bārīye vācib degül iken Ḥażret-i Seyyide ḫod hīç lāzım gelmez zīrā cürm āḫerüñdür kendülere mürācaʿat ve rūḥāniyetlerinden istiʿānet ṭaleb olunmamışdur bu taḳdīrce cenāblarına ıṣlāḥ lāzım gelmez ammā şol münker-i bed-ḫaṣletüñ ki sābıḳān ẕikr eyledigimiz eḥādiṣ-i ḳudsiye mūcibince ḫaṣmı Ḥażret-i Bārī Taʾālā olmuş olur vay ol şaḫṣ-ı meş'ūma ki **[107 b]** daʿvācısı Cabbār ola öyle kimesnenüñ ʿuḳūbāt-ı İlāhī ve şedāyid-i belā-i nā-mütenāhīye mübtelā olması bābında istibʿād olunmaz zīrā bu maḥalde ġayret-i Ḥaḳḳuñ ẓuhūrı lābüddür ve şol muʿteḳīdīn ki rūḥāniyet-i evliyā'ullāhdan istiʿānet ṭaleb eyleyüp ḫuṣūmlarına ġālib ve ḫışīmleri hālik olmasını bunuñ teveccühünden ve ʿaksinüñ tevaġġüli olmamasından lābüddür yāḫūd bir varṭadan ḫalāṣ veya bir nice murāda iḫtişāṣ ṭaleb eylemekdür bu taḳdīrce Ḥażret-i Bārīden ṭaleb eyleyüp muʿteḳīdi olan eʿizze-i şefīʿ getürmek Ḥaḳḳuñ ḳudretini ẓuhūra sebeb olur çūnki Ḥażret-i Ḫudā -yı ẕü'l-Minen ʿabdüñ ricāsıyla murādı iʿṭāya kāfīdür yā evliyāya tevessülüñ ne vechi vardur deyu sū'āl olunursa *"eẓẓāhiru ʿunvānü'l-bāṭın"* [448] deyu cevāp virirüz ḫāricden buña miṣāl şāhān-ı ʿOṣmāniyān ʿaẓīmetü'l-ʿunvāndur ḳaçan bir kimesne umūr-ı muʿaẓẓamadan bir şeyi pādişāha iʿlām **[108 a]** murād eylese bi'ẕẕāt vuṣūle heyhāt ki ḳādir ola ammā muḳarribīn-i dergāhdan birine tevessül eylese cüz'ī vaḳitde mülāḳāt

[447] "Allah'ım, Sen kavmimi bağışla! Çünkü onlar bilmiyorlar."
[448] "Zâhir batının aynasıdır."

müyesser olmazsa bari merām ḥāṣıl olur bu maḥalde ol şeyi ḥaḳīḳatde iʿṭā eyleyen muḳarreb degüldür pādişāhdur ammā ṣūret-i mecāzīde andan ẓuhūr eylemişdür ki sebebe ol olmuşdur imdi bārigah-ı Kibriyānuñ muḳarrebleri evliyā'ullāhdur ki ḳalbleri ʿarşdan aʿlā sarāy-ı şāhīye miṣāldür ve merḳad-i münevverleri şol āsitāne-i saʿādetdür ki erbāb-ı ḥācātuñ ḥacātına mesken içün vażʿ ḳılmışlardur ve kendüleri dem-be-dem ḳurb-ı Ḥaḳda taḳarrübleri ziyāde olduḳça mezār-ı pür-enverlerinde āṣārları ziyāde olur zīrā naẓar-kerde-i Ḥaḳdur bir gün olmazsa bir gün Ḥażret-i Feyyāż-ı Muṭlāḳ mülāzemetinde ḳuṣūru olmayan ṣāduḳīn ḥaḳḳında bu kimesnenüñ sū'āli nedür deyu münezzeh iken sū'āl eyleyüp muḳābele-i mülāzemetde iʿṭā-yı lüṭuf ḳılması muḳarrerdür imdi evliyā-i Ḫudā dan her birine ne mertebenüñ ṣāḥibi imiş el-ḥaḳ te'emmül olunsa [108 b] cā'izdür

Beyt-i Mü'ellif

Ṣaydına ol çeşm-i āhūnuñ dilerseñ vāsıṭa

Āsitānī itler ile ṭurma var yārān ol

māṣadāḳınca evliyāya muhabbet saʿādet-i ʿuẓmā ḳabīlinden olduġı muḥaḳḳaḳ oldı ise ẕikr eyledügimüz kerāmāt-ı saʿādet-āyātları ve taṣarrufāt-ı ḥikmet ġāyāt ẓuhūruna Ḥaḳ subḥānehu ve taʾālā evliyāyı sebeb ḳılduġı taḳdīrce herkese lāzım geldi ki ḥayātda olduḳça Cenāb-ı Rabb-ı ʿİzzetüñ evliyāsına muḥabbet idüp içlerinden birine ḳalbinde miḳdār ẕerre ḥelecānı olmaya ve cid ü cehd eyleye ki bir ʿazīz-i ṣāḥib-temyīzüñ türāb-ı aḳdāmuñ dīde-i ḥāne-i küḥlü'l-cevāhir ḳılup ẕeyl-i ḥimāyetlerinde muḥtemī olmaḳ ile āfāt-ı semāviye ve arżiyeden maḥfūẓ ve me'mūn ʿināyāt-ı bī-ġāyātlarına memnūn ola nitekim bu faḳīr ü ḥaḳīr Seyyid Muḥammed el-Vafḳī dāʿīleri bāġ-ı ʿālemi geşt ü güẕār eyledükde gülistān-ı Rubūbiyyetüñ bülbülān-ı insden istifsār ḳıldum hīçbir vecihle bir yirde ḳarār [109 a] ḳılmaġı murġ-ı dil lāyıḳ görmeyüp illā Ḥażret-i sulṭānu'l-evliyā ve burhānü'l-aṣfiyā tācü'l-etḳıyā ʿumdetü'l-ʿārifīn ḳıdvetü'l-ʿāşıḳīn baḥrü'l-ʿilm ve'd-dīn faḫrü'r-ricāl ebū'l-fuḳarā ve'l-eṭfāl ṣāḥibü'l-maḳāmāti'l-ʿāliye ḥāmil-i esrār-ı ilāhiye seyyid-i üstād-ı ṣūfiye üstādü'l-aʿẓam ġavṯü'l-efḫam mülāzımü'l-muḳaddem fārisü'l-ʿAlevī Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-

ʿazīz Ḥażretlerinüñ dıraḫt-ʿunvān saʿādet-nişānları sāyesinde mekes-vār murġ-ı dil-i bī-ḳarār-ı āşiyāne taḥṣīl eylemek ile ber-ḳarār oldı ümīdvarum ki bu ʿāṣī vü ḳāṣī ʿubūdiyet-i şerīflerinden dūr u mehcūr buyurmayup ʿālem-i fānīde manẓūr-ı ʿayn-ı ʿināyetleri olduġum gibi ʿālem-i beḳāda daḫi civār-ı raḥmet-medārlarında hem-civār olmaḳ müyesser eyleye āmīn bi'n-nebīyi'l-emīn

Münācāt

Āb-ı rūy-ı ḥabīb-i ekrem içün

Kerbelāda revān olan dem içün

Ehl-i derdüñ dil-i ḥazīni içün

Cāne teʿşīr iden enīni içün **[109 b]**

Şeb-i firḳatde aġlayan göz içün

Rāh-ı ʿaşḳuñda sürinen yüz içün

Eyle yā Rab lüṭfuñu hem-rāh

Ḥıfẓuñı eyle baña püşt ü penāh

İtme yā Rab ḳahruñla tebāh

Yüzümü ḫalḳ içinde ḳılma siyāh

Seyyidüñ ʿaşḳuña ol muʿīn ü ẓahīr

Dest-i aʿdāyı eyle bāña ḳaṣīr

bu maḥalde Ḥaẕret-i Seyyidüñ ʿulemādan ziyāde münkir olup baḳiye-i seyf-i ḳahr-ı İlāhī olanlar ile olan manāḳıb-ı şerīflerini beyāndur bir gün Şeyḫ Ebū Ḥayyāt-ı Naḥvī Seyyid Aḥmed el-Bedevī yā hū ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerine ziyāde inkārı olmaġıla Ṭanṭaya ṭalebesiyle meʿān uġrayup Ḥaẕret-i Seyyid olduġı suṭūḥuñ dīvārı dibinde ders-i ʿilm müẕākere eyler iken ḥaḳāyıḳ-ı maʿānīyi ferāmūş eyleyüp deḳāyıḳ-ı ġıybet-i Ḥaẕret-i Seyyid ile şol ḳadar meşġūl oldı kim vaṣf olunmaz Cenāb-ı Seyyid ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz bi'l-keşfi ve'l-yaḳīn **[110 a]** müşāhede eyleyüp dīvār üzerinde üzerlerine tebevvül eyledi bunlar ol ḥālde şerrine ẕāhib olup biz ʿulemā-i ümmetden olavuz üzerimize tebevvül eylemek inṣāf mıdur didükde buyurdılar ki meẕhebüñüzde laḥmı ekl olunan ḥayvanuñ bevli ṭāhir degül midür anlar daḫi ṭāhirdür didüklerinde imdi ġıybet ü nemīme ekl-i laḥm-ı meyyitdür çūnki siz benüm laḥmumı ekl eyledüñüz bevlümden niçün içtināb idersiz deyu cevāp virdiler bu maḥalde sū'āl vārid olur ki sellemnā Ḥażret-i Seyyid bir nice münkirini ilzām içün üzerlerine tebevvül itmegi cā'iz görelüm ammā evliyā'ullāha lāyıḳ mıdur ki rezā'il-i ādāb-ı ʿavāma ẕāhib olalar el-cevāp ḥāṣā ki Ḥażret-i Seyyid anlaruñ başlarına tebevvül eylemiş ola lākin bu maḥalde ḫavārikʿu'l-ʿadenüñ ẓuḥurı lāzım idi ḳalbü'l-ʿayān ḫod bunlaruñ yanında emr-i sehildür cā'iz degül midür ki ol kişilerüñ üzerlerine mā'-i ṭāhir ve yāḫūd gül-āb dökmüş ola anlaruñ müşāhedesini **[110 b]** bu maḥẕūr-ı ʿaẕīme sebebiyle idi ki istiʿdādları cihetiyle bevl görinür idi ḥaḳīḳatde bevlden açıḳ olduḳlarında şübhe yoḳdur bu maḥal Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḥaḳḳında ḫalḳuñ iḫtilāfları beyānındadur

et-tevżīḥ

ʿulemādan baʿżı meḳādīr-şināsolanlar buyurmuşlar ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī mecẕūb-ı sālik idi ve bir niceler evliyā-i ṣāliḥīnden idi nihāyet tesettür-i ḥāl ider idi Allāhu aʿlem cevāp budur ki iki ḥāl ile daḫi mevṣūf olalar yaʿnī evvel ḥālde ʿālem-i ceẕbede maḥvde olup baʿdehu tedrīcen ṣaḥve dāḫil olalar nitekim lisān-ı

ṣūfiyede bu kelām maḳbūl-i enāmdur *“evveluhā cünūn evseṭuhā fünūn ve āḫiruhā sükūn”* [449] māṣadāḳınca ʿālem-i sükūnda mestūrü’l-ḥāl idiler zīrā ekṣer-i aḥvāl-i şerīflerine kimesne muṭṭaliʿ olmamış idi aḥvāl-i ẓāhirleri bidāyeti ḥālinde ceẕbe üzere olup nice müddet sülūk itmekle mecẕūb-ı sālik olmuşlar idi vasaṭ-ı **[111 a]** ḥālinde gāh ṣaḥve gāh maḥvde olup āḫir aḥvālleri bi’l-külliye ṣaḥvede idi bu aḥvāle muḳārin Şeyḫ Şehābe’ddīn Sühreverdī Ḥażretlerinüñ ʿAvārifü’l-Maʿārif nām risālesinde mestūrdur aḥvāl-i ṣāliḥīn ve sālikīn dört ḳısma münḳasım ola bir ḳısmı mecẕūb-ı mücerred-i min-ġayr-ı sülūk bunlar ṭā’ifedür ki bādiye-i Ḥaḳda yaḳīn ḥāṣıl idüp ḳalblerinde bi’l-külliye efkār ü eşyā mürtefiʿ olup ḫāric-i ḥicābda olduḳları cihetiyle silsile-i ittiṣālī ve muʿāmele bunlardan münḳaṭıʿdur meşīḫete istiʿdādları olmayup ancaḳ kendü ḥālleriyle müterevviḥü’l-ḥāl olmuşlardur ve bir ḳısmı sālik-i mücerreddür bunlar ol ṭā’ifedür ki ḳalblerine ceẕebāt-ı Rabbānīden bir şemme miḳdārı neş’e lāyıḥ olmamış olup maḳām-ı ʿaḳılda mümkün olan mertebe-i şerʿ-i şerīf üzere ḥıfẓ-ı vücūd ile muḳayyedler olduḳdan ṣoñra muʿāmelāt-ı nāsda müdāḫeleye ḳudretleri olup envāʿ-ı riyāżet ile taḥṣīl üzere olalar bu ṭā’ifeye daḫi seccāde-i meşīḫet lāyıḳ degüldür zīrā ṭarīḳe-i **[111 b]** meşāyiḫ gāh telvīn ve gāh temkīn üzere olmaḳdur āksi vākiʿ olıcaḳ kāmil olur lākin mükemmel olmaz ve bir ḳısmı daḫi sālik-i mütedārik-i bi’c-ceẕbedür bunlar ol ṭā’ifedür ki cām-ı ʿaşḳ-ı İlāhīden gāh mest ve gāh hüşyār olalar bu ṭā’ife ḥaḳḳında gülistān-ı insüñ bülbül-i ḫoş-elḥānı ve bostān-ı ḳudsüñ ṭūṭī-i ḫoş-zebānı mürşid-i hādī Ḥażret-i Şeyḫ Saʿdī ḳaddesa’llāhi sırrehu’l-ʿazīz Ḥażretleri buyurmuşlardur

Şiʿr

“Yekī porsīd ez ān ki gomkerde-i ferzend

Ki ey rūşen-żamīr pīr-i ḫıred-mend

---

[449] “Başta cünûn, ortada fünûn, sonda sükûn.”

Zı-Mışreş būy-ı pirāhen şenīdī

Çerā der çāh-ı Kenʿāneş ne dīdī

Be-goft aḥvāl-i mā berḳ-i cihānest

Demī peyda vü dīger dem nihānest

Eger dervīş ber ḫālī nemāndī

Ser dest ez dū ʿālem ber feşāndī

Gehī ber ṭārum u aʿlā neşīnem [112 a]

Gehī ber pişt-i pāy-ı ḫod ne-bīnem" [450]

imdi nevʿān mütedārik olup ʿālem-i ṣaḥvede sālik terbiye ile muḳayyed olsa ʿālem-i maḥvda gāh olur ki ferāmūş eyler fī'il-cümle bu mertebe vasaṭ-i ḥālidür irşād istiʿdādı olduġuna dāldür gāh telvīn ve gāh temkīn sermāye ṣāḥibi degüldür her gāh ṣarfa ḳādir ola ḥāṣıl ḳılduḳça ṣarf ider ve bir ḳısmı daḫi mecẕūb-ı sālik-i mütedārik-i bi's-sülūkdur ki bu mertebe-i ʿaẕīme maḳbūl-i ʿālemiyān ve merġūb-ı ādemiyāndur belki Melā'ike-i Kerrūbiyūndan nice ervāḥ-ı mücerrede kendüleri maẓhar-ı envār iken bu ṣāhib-i saʿādetüñ rūy-ı pür-envārını müşāhede ḳılmaḳ ārzūsıyla nice müddet

[450] "Birisi o çocuğunu kaybeden Yakub'a sordu: 'Ey parlak cevherli, akıllı ihtiyar! Mısır'dan Yusuf'un gömleğinin kokusunu aldın, Kenan kuyusunda iken onu niçin görmedin?' Yakup şöyle cevap verdi: "Bizim ahvalimiz sıçrayan şimşeğe benzer. Bir ân görünür, bir ân gözden kaybolur. Bazan felek-i âlânın üstünde otururum, bazan ayağımın arkasını göremem. Eğer derviş bir hâl üzere kalsaydı, iki âlemden de elini çekerdi." (Bostan Gülistan, Mütercim: Kilisli Rıfat Bilge, Zafer Matbaası, İstanbul 1980.)

mücāhede iderler tā kim Ḥaḳḳuñ rıżāsı taʿalluḳ sebebiyle ol maẓhar-ı rıżā-yı ẕāt-ı Sübḥānī olan sulṭānı müşāhede iderler

Tenbīh

imdi sālik rāh-ı ḥaḳīḳat ile ḳıyās eyleme fehmüñe bu nevʿe mübāderet eylemesün mecẓūb-ı sālik-i mütedārik-i bi'c-ceẕbenüñ maʿnāsı dā'imā zühūl-i istiġrāḳda olup ʿadem-i ṣaḥvda bulunmaya ya bir vaḳt-ı cüz'ī Ḥaḳḳuñ müşāhedesinden **[112 b]** ġāfil ola böyle degüldür belki Ḥaḳ subḥānehu ve taʾālā Ḥażretlerine kemāl-i mertebe taḳarrub ile muḳarreb olmaġıla maḥbūb-ı ḥaḳīḳī ʿāşıḳ-ı ṣādıḳını mücāhedāt ve taʿb ve meşaḳḳat mücāhedesinden ḥıfẓ eylemişdür ve sürʿat ile vüṣūle īṣāl ḳılup nefeḫāt-ı ḳuds ile müterevviḥ ve nesīmāt-ı ḳurb ile mütenessim ḳılmışdur ve meşaḳḳat-ı aʿmālüñ merāretinden bülūġ-ı ḫalāvete īṣāl itmişdür bu ecilden külfet-i tekālīfden müberrā ve ḥırfet-i meşaḳḳātden muʿarrā olmuşdur ṭarfetü'l-ʿayn derūn-ı pāki ṣadef-miṣāl aḫẕ-ı maʿānī-i dürer-i ẕü'l-celāli ve'l-cemāl ḳılmadan ḫālī degüldür bu ẕikr olunan evṣāf Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ evṣāf-ı şerīfeleridür ki Şeyḫ Şaʿrāvī Ḥażretleri Şehābe'ddīn Suhrūverdī Ḥażretlerinden istidlāl eylemişdür bu maḥalde cenāb-ı siyādet-me'āb ḥażretlerinüñ merātib-i ʿulyādan baʿżı rütbeye nā'il olduḳlarında ḳavābil-i sālikīnden müstaʿid olanlara keşf-i aḥvāl-i mā fī'l-bāl buyurduḳlarıdur **[113 a]** cümleden biri Şeyḫ Ebū'l-Ḥasan ʿAlī ibni ʿAlī ile ʿilm-i bāṭına müteʿalliḳ olan kelimātı ki şifā-ḫāne-i ġaybdan marīż-i ʿaşḳ-ı Ḫudā -yı Müteʿāl olana şerbet-i ḫoş-güvār-ı kevṯer miṣālidür bir gün Ḥażret-i Seyyid ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz ʿālem-i mürāḳebede iken ʿacele ile bīdār olup buyurdılar ki menāmumda gördüm bir emīr-i muḥteşem baña gelüp ʿilm-i bāṭına müteʿalliḳ sū'āl eyledi biz daḫi sū'āline cevāp yine sū'āl üzere virdügümde keyfiyet-i kelāmum ṣafā-ı bāṭınuma sebeb olmaġıla ol neş'e idi ki bīdār oldum bu taḳrīrden ṣoñra edā-yı ṣalāt-ı ẓuhr idüp ferāġ ḥīninde Şeyḫ Ebū'l-Ḥasan ʿAlī nām ʿazīz ki ol ʿaṣruñ kāmil-i mükemmellerinden idi ḥużūr-ı Seyyide bir mes'ele sū'āl eyledüm cevābında Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretleri ẓuhrdan ʿaṣra varınca şerḥ eyledi meclisde olan fuḳarā vü ṣüleḥā bu ṣoḥbet-i rūḥānīnüñ leẕẕātından nice kemesneler bīhūş ve mebhūt olduḳlarından māʿadā Ḥaẕret-i Ebū'l-liṣāmeyn ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz ḳırḳ **[113 b]** gün kāmil maḥvdan ṣaḥve gelmeyüp ṣaʿḳa içre meyyit ḥükmünde olmuşlar idi baʿdehu

bir gün bir kerre ṣayḥa urmaḳ ile maḥvdan ṣaḥve geldiler mezbūr Şeyḫ Ebū'l-Ḥasan ʿAlī buyurdılar ki yā seyyidī ṣayḥa-i vāḥide ile ḳırḳ gün mest olup baʿde'l-ʿerbaʿīn yine bu ṣayḥa ile bīdār oldugun bunda ḥikmet nedür didüklerinde buyurdılar

Ḳıṭʿa

Düşde gördüm cümle maḥv olmuş vücūd-ı māsivā

Bir muʿabber gördüm bu cevābı taʿbīr eyleye

Āyet-i ʿaşḳuñ cihān hep lafẓını ezberlemiş

Bir müfessir bulmadum ammā ki tefsīr eyleye

yā Şeyḫ Ebū'l-Ḥasan dā'imā Rabbi'l-ʿizzetden cedd-i ʿazamum Resūlu'llah ṣallā'llahu taʾālā ʿaleyhi ve sellem Ḥażretlerinüñ rü'yet-i mülāḳātlarını cismāniyeten ricā iderdüm tā kim sū'āl olunduġum mesā'ilden sū'āl eyledüm el-ḥamdüli'llāhi taʾālā nā'il oldum beyānı budur ki ʿālem-i ḫālde Rabbüm ʿindinde melā'ike-i ʿiẕām beni görüp semāvāt-ı ʿulāya ʿurūc eylediler ḥattā semā-be-semā dördüncü semāya vāṣıl oldum melā'ike-i Ḫudā ṣaf ṣaf kimi ḳā'im kimi rākiʿ kimi sācid cümlesi **[114 a]** ʿibādetde idiler ol ḫālde kemāl-i meḥābet ü vaḳār ile iki ṣāḥib-i saʿādet gördüm birer kürsī üzerine cülūs eylemişler birisi Ḥażret-i risālet-penāh Resūlu'llāh ṣallā'llahu taʾālā ʿaleyhi ve sellem ve birisi Ḥażret-i Mūsā ibni ʿİmrān ṣalavātu'llāhi ve selāmuhu ʿalā nebiyyinā ve ʿaleyhi imişler ḥużūr-ı ʿāliyelerinde ādāb ile selām virdüm lüṭf yüzünden selāmumı redd buyurdılar baʿdehu cülūs eyle deyu buyurduḳlarında biz daḫi cālis olup ārzū eyledigüm mes'ele-i sū'āle istīẕān eyledüm icāzet-i şerīfleri olduḳda Ḥażrete mes'ele-be-mes'ele müşkilātumı ʿarż eyledigümde tertīb ile cevāp virirler idi āḫir mes'elede Ḥażret-i risālet-penāh ṣallā'llahu taʾālā ʿaleyhi ve sellem lüṭf u iḥsān yüzinden baña selām teslīm ḳılduḳdan ṣoñra ḫum-ḫāne-i vaḥdetden bir cām-ı ferah-encām iḥsān buyurdılar ki anuñ neş'esinden maḥve baʿdehu ṣaḥve vāṣıl oldum

Bābi'l-Ḫāmis ʿaşr

südde-i seniyye-i hidāyet sulṭān-ı serīr-i velāyet **[114 b]** melce-i āferīde-i kevn ü mekān mehbiṭ-i ervāḥ-ı cinān ser-menzil-i raḥmet-i Raḥmān naẓar-gāh-ı melā'ike-i arż ü āsumān şerīf-nesīb-i ʿAlevī Ebū'l-liṣāmeyn Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ fuḳarāsı beyninde ʿAbdü'lʿāl Ḥażretlerine ḫiṭāben neṣāyıḥ ü veṣāyālarıdur ki beyān olunur her gāh buyururlar idi ki bizüm fuḳarāmızuñ ṣaġīri ve kebīri zeytūn gibidür şol ki zeyti vardur kāmil ve mükemmeldür anuñ ki zeyti yoḳdur ben zeytiyüm yaʿnī zeyti ṣāfī gibi iderüm şol dervīş ki kitāb ve sünnete tābiʿ ola aña müsāʿade eyleyüp umūr-ı dünyeviye ve uḫreviyesinde mütekeffil oluram Ḥażretüñ rūḥāniyetine īṣāl ḳılmaḳ ile baʿdehu istiʿdādı ne miḳdār ise ol mertebeye vāṣıl olur yā ʿAbdü'lʿāl ḥubb-ı dünyādan ḥaẓer eyle zīrā ʿamel-i ṣāliḥi ifsād ider ʿasel-i muṣaffāyı ḫal ifsād eyledügi gibi ve maʿlūm ola ki Rabbi'l-ʿizzet Kitāb-ı Mecīdinde buyurur "*inne'llāhe meʿa'lleẕîne't-teḳkav ve'lleẕīne hum muḥsinūn*" [451], "*ṣadaḳa'llāhu'lʿaẓīm*" [452] ve bu **[115 a]** taḳdīrce eytāma şefḳat ʿüryāna libās eyle merḥamet ciʿāne iṭʿāmla ḥimāyet eylemek ġurebāya żuʿafāya ikrām ile ṣiyānet eylemek ʿādetüñüz ola ki ʿinde'llāhi taʾālā żāyiʿ olmaduġundan māʿadā maḳbūl olan zümreden olursız yā ʿAbdü'lʿāl ẕikru'llāha müdāvemet üzere olup ṭarfetü'l-ʿayn Ḥażret-i Ḥaḳdan ġāfil olmaġı revā görme ve leyālde bir rekʿat ḳılduġın namāz nehārda biñ rekʿatdan efḍaldür zīnhār fuḳarā-yı Müslimīnüñ bi'l-külliye ṭarīḳatlarına inkārdan ḥaẓer üzere olup cümle-i ṭarīḳ vāḥid gör nitekim ḥadīṯ-i ḳudsīde vārid olmuşdur nihayet-i mażmūnı bu ebyātla maʿlūmdur

Beyt

Ṣanma beni nāẓır olam ṣūrete

Men göñle nāẓıram ve niyete

---

[451] "Şüphesiz Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlar ve iyilik yapanlarla beraberdir." Kur'an-ı Kerim, 16/128.

[452] "Yüce Allah doğru söyledi."

Ṣanma ki sen isteneni güldedür

Genc-i nihān her ne ki var dildedür

Dil dili var içeru dilden dile

Dil dilegini yine dilden dile **[115 b]**

Sen bunı bil kim Ḥaḳḳa ey muḥterem

ʿAşḳıla iñledi gerek derd ü hem

Āh gerek derdile hem söz ü saz

Sūziş eyle hem suḫan-ı cān-güdāz

Kimde ki yoḳ derd degül merd-i dīn

Merd odur ki anda ola derd-i dīn

ʿAşḳ erinüñ dirligi erden cüdā

Meẕhebi ḥaḳ milleti dīn-i Ḫudā

Meẕheb ve kişi ḥaḳ olur ʿāşıḳuñ

ʿİşret ü ʿayşı ḥaḳ olur ʿāşıḳuñ

ʿĀşıḳa ḫāṭī dime itse ḫaṭā

Her ne dise çūn anı ṭutmaz Ḫudā

Ehl-i ṣalāh ehl-i ṣafā özgedür

Sūḫte-i nār-ı hevā özgedür

Her ne ki dir ʿāşıḳ-ı şūrīde-ḥāl

Diñle anı dime añа ḳīl ü ḳāl

Terk idibdür edebī bī-ḫūduñ

Bī-ḫūd ile yoḳ işi nīk ü bedüñ [116 a]

Yüri bu elfāẓ ü ʿibārātı ṣal

Yirine ḫoş sūziş ile nāliş al

Ḳo buları derd ḳazan yüri var

Derd ile āh itmededür yüri var

ʿAḳlı ṣalup ʿaşḳıla al ḥayreti

Sūziş ile derde degiş fikreti

Men bilürem dimegi terk eyle var

Ḳo yerine niçün bilmezemi zīnhār

Her kişinüñ ʿaybını yiter gözet

Bilür iken özüñi bilmez düzet

Özine her ṭā'ife pür-iştılāḥ

İdinüp anıñla ṭāparlar felāḥ

Birine dir medḥ ü birisine ẕem

Birine dir şehd ü birisine sem

Birisine nār ü birisine nūr

Birisine dīv ü birisine ḥūr

Birisine cism ü birisine rūḥ

Birisine ḥabs ve birine fütūḥ [116 b]

Her ḳulum içün ḳomışam bir ṭarīḳ

Yine menem her birisine refīḳ

Her birinüñ var benümle rāh-ı yaḳīn

Gizlüce bir bir sırcağızı ey emīn

Her ḳulumuñ bir sözi bir rāzı var

Bir ġam ü bir sūziş ve bir nāzı var

Her biri bir nevʿ ile bir ẕikr ider

Her biri bir vech ile bir fikr ider

Pādişāhem ben baña bilgil ḳamu

Ḳullarımuñ sözleridür sevgülü

Bendelerüm her ne ki derler baña

Ġam yime andan beriyim Mūsiyā

İsteme sen sarḫoş olandan edeb

Bilmedügüñ kimseye itme ġaḍab

Mestden isteme ḳulavuzlıġı

Ayıġ olandan dile gel uzluġı

Her ne ki var nāleded̲ür āh ile

Sūziş ile yanmadadur vāh ile

[117 a] imdi yā ʿAbdü’lʿāl işbu ebyāt-ı şerīfe eḥādīṯ-i ḳudsīden müsṭanbıṭadur mūcibiyle ʿamel ḳılduḳdan ṣoñra mażmūnıyla müteḫalliḳ ola ki hüsnü’l-ḫulḳı olan kimesnenüñ īmānı ḳavī ve keṯīr olur bed-aḫlaḳ ʿamel-i ṣāliḥi ifsād ider sirke engebīni ifsād ḳılduġı gibi yā ʿAbdü’lʿāl ṭarīḳımuz kitāb ve sünnet ve ṣıdḳ ve ṣafā ve ḥüsn-i vefā ve taḥammül-i eẕa ḥıfẓ-ı ʿuhūd üzere mebnīdür ʿulema ʿindinde dilüñ ekābir-i nās ḳatında gözini meşāyīḫ ḥużūrunda ḳalbüñi ḥıfẓ idüp ādāb-ı vaḳār üzere ḥareket eyle ki şeyḫ ḳavmi beyninde nebī ümmeti mābeyninde olduġı gibidür bu neṣāyiḥ-i pür-fetāyıḥı gūş u hūş idicek ḥaḳīḳat-ı faḳr-ı şerʿīden sū’āl eylediler ol ḥīnde Ḥażret-i Seyyid ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz buyurdılar ki faḳr-ı Muḥammediyenüñ on iki ʿalāmeti vardur nitekim Ḥażret-i Emīrü’l-mū’minīn ʿAlī ibni Ebī Ṭālib kerremā’llāhu vechehu ve raḍiya’llāhu ʿanh Ḥażretleri buyurmışlardur ki mervīdür ki Baṣra çārşūsında fuḳarādan birini reftār ü nāz ile temeşşī ider gördi buyurdı ki sen kimsin **[117 b]** ol daḫi bir faḳīrem didi Ḥażret-i İmām kerremā’llāhu vechehu ʿalāmet-i faḳr nedür didükde faḳīr didi ki Ḥażret-i Peyġamber ṣallā’llahu taʾālā ʿaleyhi ve sellem senüñ şānuñda *“enā medinetü’l-ʿilmu ve ʿAlīyyun bābuhā”* [453] buyurmuşlardur bu taḳdīrce sizler bāb-ı ʿilmsiz sizden aḫẕ olunmaḳ evlādur dimegin Ḥażret-i İmāmü’l-ʿulūm buyurdılar ki ḥaḳīḳāt-ı faḳruñ ʿalāmeti vardur evveli ʿārif-i bi’llāh olmaḳ gerekdür ṣānīsi evāmir

[453] “Ben ilim şehriyim, Ali ise kapısıdır.”

ile taḳayyüd nevāhīden teberrī ve tecennüb ve tebaʿüddür ṣāliṣi sünnet-i Resūl ʿaleyhi's-selāmı mütemessik ve ṭarīḳından sālik olmaḳdur rābiʿi dā'imā neẕāfet-i ṭahāret üzere bulunmaḳdur ḫāmisi herḥālde Ḥaḳdan rāżī olup rızā üzere ḳılınmaḳdur sādisi Allāhu sübḥānehu ve taʿālā ṭārafından kendüye muḳadder olanı ile mūḳin olmaḳdur sābiʿi eyādī-i nāsda mevcūd olan eşyādan ḳaṭʿ-ı recā idüp me'yūs olmaḳdur ṣāmini niʿam-ı ilāhīyeden her neye maẕhar olmuş ise müteşekkī olmayup ḥāmid ü şākir olmaḳdur tāsiʿi Allāhu Taʾālānüñ evāmir ve ferāyiżini fevt itmeyüp maḥallinde edāda ʿacele ile mübāderet **[118 a]** olmaḳdur ʿāşiri ḫalḳa şefḳat ve merḥamet üzere ḳılınmaḳdur ḥādī-yi ʿāşiri herḥālde ʿibādu'llāha naẕar-ı ḫayr ile nāẕır olup ziyāde mütevāżī olmaḳdur ṣānī-yi ʿāşiri şeyṭānı kendüye ʿadüvv olduġın bilmekdür nitekim Ḥāḳ Sübḥānehu ve Taʾālā buyurur "*inne'ş-şeyṭāne ʿaduvvun lekum fetteḫıẕūhu ʿaduvvā",* [454] "*ṣadaḳa'llāhu'lʿaẕīm ve belliġ resūlehu'l-kerīm"* [455] çūn faḳīr-i meẕkūr Ḥażret-i İmām-ı ʿAlī kerremā'llāhu vechehu ve raḍiya'llāhu taʾālā ʿanh efendīmiz Ḥażretlerinden bu nevʿ kelimāt-ı ḥikmet-āyātı gūş eyledi derḥāl muraḳḳaʿsın çıḳarup ʿüryān oldı hergiz bir kerre daḫi lebs libās eyledügin kimesne görmüş degül idi bu defʿa ʿAbdü'lʿāl Ḥażret-i Seyyidden ḥaḳīḳat-ı tövbe-i naṣūḥ nedür deyu sü'āl eyledi Ḥażret buyurdılar ki ḥaḳīḳat-ı tövbe mā-mażā olan ẕünūba nedāmet müstaḳbelden olıcaġa ferāġat-lisān ile istiġfār ve ṣādır olandan bi'l-külliye nedāmet ile bīzār olup ʿavdet etmemege dil ü cāndan ʿazīmet ḳılup ve bu gūna tövbe ile ṣafā-yı derūn taḥṣīl itmekden ʿibāretdür ve tövbe-i naṣūḥ **[118 b]** deyu buyurdıġı Ḥaḳ subḥānehu ve taʾālānüñ Kitāb-ı Mecīdinde bu āyet-i kerīmedür *"yā eyyuhā'lleẕīne āmenū tūbū ilā'llāhi tevbeten naṣūḥān"*[456] maẕmūnı bu ẕikr eyledügimüz kelāmı mutażammındur bu kerre ḥaḳīḳat-ı ẕikr nedür deyu sü'āl eyledüklerinde buyurdılar ki ẕikrüñ ḥaḳīḳī ḳalb ile olur yalıñuz lisān ile olmamaḳdur şol ẕikr ki ḳalb ile olmayup ṣāfī lisān ile olıcaḳ laḳlaḳa-i lisān taʿbīr olunur yā ʿAbdü'lʿāl Allāhu Taʾālā Ḥażretini ḳalb-i ḫāṭır ile ẕikr eyle ve ġafletden ḥaẕer üzere ol ki ġaflet ve riyā ḳasvet-i ḳalbi mūriṣdür bundan ṣoñra ḥaḳīḳat-ı ṣabr nedür deyu sü'āl ḳılduḳlarında buyurdılar ki rāżī-yı bi-ḥükmü'llāh

---

[454] "Şüphesiz şeytan sizin için bir düşmandır. Öyle ise (siz de) onu düşman tanıyın." Kur'an-ı Kerim, 35/6.

[455] "Allahü Taala doğru söyledi ve Kerim Resul'e ulaştır."

[456] "Ey iman edenler! Allah'a içtenlikle tövbe edin. Kur'an-ı Kerim, 66/8.

olup evāmire imtiṣāl ve nevāhīden ictināb ḳılduġı gibi muṣībetden daḫi feraḥ ve şādümānī üzere ola nitekim niʿmetde ʿādetdendür ki "*kemā ḳāle'llāhu taʾālā "* [457] *"ve beşşiri'ṣ-ṣābirīn"*[458] *"elleẕīne iẕā eṣābethum muṣībetun ḳālū innā li'llāhi ve innā ileyhi rāciʿūn"* [459] bu maḥalden ṣoñra zühd-i fī'ddīn ve'd-dünyā nedür didüklerinde buyurdılar ki muḫālefet-i nefis ve terk-i şehevāt-ı deniye ḳılup ḥelālden yetmiş ʿaded bābı terk idüp firār eylemekdür ki iḥtimālen birinde **[119 a]** bulunmıya bu defʿa ḥaḳīḳat-ı vaḥdet nedür deyu sū'āl eyledüklerinde buyurdılar ki dört vecih üzeredür vech-i evvel tefekkür-i *"lā ilāhe illā hū"* [460] vech-i ṯānī ḳalb-i ẕākirde ḳıbel-i Raḥmāndan envāruñ ṭāliʿ ve sāṭıʿ olmasıdur vech-i ṯāliṯ sāliküñ ḳalbine cānib-i Raḥmānīden neş'e lāyıḥ olduḳça cisminde olan mūları ḫançer-i ābdār-miṯāl ḫaberdār olmaḳdur ve maḥbūbına *"lā ilāhe illā hū"* kelām-ı şerīfinden ġayrı bir nesne ihdā etmeyüp ancaḳ ẕikrine müştāḳ olmaḳdur vech-i rābiʿ ḳıbel-i Ḥaḳdan lisān-ı teẕekküründe ʿāciz olıcaḳ vicdān ẓuhūr eyledükde ṣāḥib-i vecd ü ḥāl olmaḳdur bundan ṣoñra ḥaḳīḳat-ı tefekkür nedür deyu sū'āl eyledüklerinde buyurdılar ki *"tefekkerū fī ālā'i'llāhi velā tefekkerū fī ẕātihi"* [461] kelām-ı şerīfi māṣadāḳınca Ḥaḳ taʾālānuñ maḫlūḳāt ü maṣnūʿātından tefekkür idüp ẕāt-ı Bārīden tefekkür eylememekdür imdi yā ʿAbdü'lʿāl ferd-i āferīdenüñ muṣībetine ṣafā idüp şemātet eyleme düşmenüñ daḫi olursa ve ġıybet ve nemīmeden lisān ve derūnuñı ḥıfẓ eyle ki saña reh-zen olup żarar virmeye yā ḥu

Beyt [119 b]

Cihān içinde ey dilber budur maḳbūl-i ins ü cān

Ne kimesne senden incinsün ne sen bir kimseden incün

---

[457] "Allahü Taala'nın dediği gibi…"
[458] "Sabredenleri müjdele." Kur'an-ı Kerim, 2/155.
[459] "Onlar; başlarına bir musibet gelince, 'Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz.' derler." Kur'an-ı Kerim, 2/156.
[460] "Ondan başka ilah yoktur."
[461] "Allah'ın nimetlerini tefekkür edin, O'nun zâtını tefekkür etmeyin."

māṣadāḳınca ve mefhūmunca seni rencīde eyleyene muḳābele-i cefāda vefā eyleye ḥāṣılı

Mışra'

Sögene yalvarı gör arḳañı ṭutgil dögene

İstersen ki Ḥażret-i Mevlā seni begene

ẓulm eyleyen kimesnenüñ cürmüni ʿafv idüp isā'et eyleyene iḥsān eyle ve seni maḥrūm eyleyeni iʿṭā ile mesrūr ḳıl yā ʿAbdü'lʿāl ṣādıḳ şol kimsedür ki aḥkām-ı Rabbü'l-ʿālemīne rāżī olduḳdan ṣoñra kitāb ve sünnet ile ʿāmil olup kimesneden sü'āl eylemeyüp iʿṭā olunursa şākir menʿ olunursa ṣābir ola yā ʿAbdü'lʿāl üzerimize lāzım gelmişdür ki rūşen-i aʿlādan Kūm varınca saña bir zāviye binā eyleyevüz ḥattā melek-i aḥmere emr eyledüm saña muṭīʿ olup bunı ve ġayrı murādātıñı iʿṭā eyleye bu taḳdīrce Seyyid ʿAbdü'lʿāl naḳl ider ki Ḥażret-i Seyyid vefāt **[120 a]** eyledükden ṣoñra melek-i mezbūr baña muṭīʿ olup emrime rām oldı ben daḫi emr eyledüm ki ẕikr olunan maḥalde güm olan ṭaġlar gibi ṭopraġı tanẓīf eyleyüp refʿ eyleye ol ḥālde ʿasākirden on iki biñ ʿaded aʿvāna emr eyledi fī'l-ḥāl ol ṭaġlar gibi olan ṭopraġı naḳl idüp ṭarfetü'lʿayn içinde pāk eylediler fī'l-vāḳiʿ buyurduḳları üzere irşāda zāviye taʿmīr olunup üstādum işāret ḳıldıġı üzer+-e irşāda meşġūl oldum ve muḳaddemā buyurmuşlar idi ki ḳırmızı bayraḳ ki kendü ḥayātumdan ve memātumdan ṣoñra iḫtiyār eyledüm benden ṣoñra ṭarīḳatumda olan eḥibbāmuza ʿalāmet olmaḳ içün getüren fuḳarānuñ şarṭı budur ki kendüyi fuḥşdan ḥıfẓ idüp muḥarremden redd-i başar ḳılmaḳ ile ṭāhirü'ẕ-ẕeyl ve pāk-ı dāmen ve ʿafīfü'n-nefs olup her gāh ḥā'if ve müteraḳḳıb-ı Kitābu'llāh ile ʿāmil ṭarīḳ-i Ḥaḳḳa ʿāzim ẕikr-i dā'ime mülāzım mütefekkir-i aḥvāl-i āḫiret olmaġıla müteyaḳḳıż ola ve fuḳarā-yı sālikīne bu minvāl üzere sülūk itdürüp ẕikr eledigimüz naṣīḥat ile mütenaṣṣıḥ ve vaṣīyet ile **[120 b]** mütevaṣṣi olalar *"Allāhümme ecʿelnā mine'l-ʿālimīn"* [462]

[462] "Ey Allah'ım, bizi âlimlerden eyle!"

Bābü's-sādis ʿaşer

Ṭarīḳat-ı Aḥmediyede olan fuḳarā-yı sālikīnüñ keyfiyet-i biʿatları ne vech üzere olduġını beyān ider Şeyḫ Özbek Ṣūfī ḳudduse sırrehu el-vefā Ḥażretleri buyururlar ki Ṭarīḳat-ı Aḥmediyede biʿat eylemekde uṣūl vardur ki żabṭı lāzımdur cümleden mübāyiʿatüñ maʿnāsı mürīdüñ şeyḫe irādet ve teslīminden ʿibāretdür Şeyḫ Cüneyd ḳudduse sırrehu'ṣ-Ṣamed Ḥażretleri buyurur ki mübayiʿātdan murād Allāhu Taʾālā Ḥażretlerine ṭāʿat ve muḥabbet ḳılmaġa dirler ammā umūr-ı dünyādan bir şey' içün olmaya çünki mürīd erbāb-ı ṭarīḳatdan ve aṣḥāb-ı ḥaḳīḳatdan birisinüñ ṭarīḳına duḫūl idüp sülūk eylemek murād eylese pīre vācibdür ki evvel mürīdüñ aḥvālinden sū'āl eyleyüp diye ki murāduñ nedür ol daḫi murādum ḥaḳdur ey pīr-i rūşen-żamīr baña reh-nümā ol didükde rāh-ı rāst ʿuşşāḳ-ı ʿālī-ṭabāḳ Ḥażretlerinüñ yolları ki ṭarīḳ-i ḥaḳdur aña delīl ve reh-nümā ola ve cevāp virüp diye ki beni ḫalḳuñ **[121 a]** içinde mümtāz idüp ṭarīḳ-i ḫayra delīl olduġı iḫtiyār idersiñ *"emr-i bi'l-maʿrūf nehyi ʿani'l-münker"* [463] idüp saña dest-gīr oluram şerīʿat ve ṭarīḳat ve ḥaḳīḳat ve maʿrifet Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī Ḥażretlerinüñ ṭarīkına dāḫil olmaġı iḫtiyār eyledüñ ise benüm ve senüñ pīrimüz Şeyḫi'ş-şüyūḫ Ḥażret-i Enes ibni Mālik raḍiya'llāhu ʿanh [464] olduġuna rıżā verdüñ mi ki ṭarīkımuz budur mürīd daḫi semʿān ve ṭāʿaten didükde şeyḫe lāzımdur ki muḳābelesinde üç kerre *"ḳabiltuke ḳabiltuke ḳabiltuke"* [465] diye baʿdehu pīr ol mürīde tövbe emr eyleye ve şeyḫ ol ḥālde derūnından Rabbi'l-ʿizzetüñ Tevvāb olduġunı müşāhede eyleyüp nihāyet kendünüñ ancaḳ vāsıṭa olmasını mülāḥaẓa ide ve mürīde daḫi vācib ve müsteḥabdur ki ʿahd ü peymāñ itmezden muḳaddem iki rekʿat ṣalāt-ı tövbe ḳıla ṣıfat-ı ṣalāt-ı tövbe budur ḳaçan ki niyet ide *"nevveytu en uṣallī Allāhu Taʾālā ṣalātu't-tevbeti rikʿateyn Allāhu Ekber"* [466] diye baʿdehu bu duʿāyı oḳuya *"subḥāneke Allahümme ve bi-ḥamdike eşhedü en lā ilāhe illā ente esteġfiruke* **[121 b]** *ve etūbu ileyk"* [467] baʿdehu istiʿāẕe ve besmele idüp bir kerre fātiḥa ve üç

[463] "İyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak."
[464] [129'da ʿAlī bin Ebī Ṭālib]
[465] "Kabul ettim, kabul etti, kabul ettim."
[466] " Allahü Taala için niyet ettim iki rekât tövbe namazı kılmaya, Allahu ekber!"
[467] "Ey Allah'ım seni (şanına yakışmayan her sıfattan) tenzih ederim. Senden başka (gerçek) bir ilah olmadığına şahitlik ederim. Senden af diliyorum ve sana tövbe ediyorum."

kerre iḫlāṣ-ı şerīf ḳırā'at eyleye ikinci rekʿatda daḫi bu minvāl üzere ʿamel itdükden ṣonrā bu duʿā-yı şerīfi oḳuya "*Allahumme veffiḳnī limā yurḍike rebbi'ğfir verḥem vetecāvez ʿan mā teʿlemu inneke teʿlemu ma la neʿlemu inneke ente ʿallamü'l-ġuyūb ve ente'l-eʿezzü'l-ekremu bi-reḥmetike yā erḥemerrāḥimīn ve ṣallāllāhu ʿalā seyyidinā Muḥammedin ve alihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn"* [468] baʿdehu mürīd ol namāzı ḳıldugı maḥalden ḳalḳup şeyḫüñ ḥużūruna getüreler şeyḫ daḫi ol ḥīnde ḳıbleye teveccüh idüp ḫużūʿ ve ḫuşūʿ ve vaḳār ile cülūs ide ki umūr-ı dīnde emr-i ʿaẕīmdür teveccüh-i tām lāzımdur bu kerre mürīd bu maḥalde üç kerre ḫulūṣ ile bu duʿā'yı ḳırā'at eyleye "*esteġfiru'llāhe'l-ʿaẓime'lleẕī lā ilāhe illā huve'l-ḥayyu'l-ḳayyūmu ve etūbu ileyh ve es'eluhu't-tevbete ve'l-maġfirete min külli ẕenbin eẕnebtuhu ʿamden ev ḫaṭā'en sırren ve ʿalāniyyeten ve etūbu ileyh mine'ẕ-ẕenbi'lleẕi lā aʿlemu bihi innehu hüve ʿallāmü'l-ġuyūb Allahümme inni es'eluke yā ġafūru yā ʿafūvu mine'l-müẕnibīn* [122 a] *en teġfire lenā ve li cemīʿi'l-müslimīne ve'l-muslimāt ve'l-mū'minīne ve'l-mū'mināt el-aḥya'i minhum ve'l-emvāt bi-reḥmetike yā erḥemerrāḥimīn yā Rabb'l-ʿālemīn"* [469] baʿdehu istiʿāẕe idüp besmele '-i şerīf ile üç kerre fātiḥatü'l-kitāb ḳırā'at eyleye ve her ḳırā'at ʿaḳabinde diye *"şey'en yā seyyidi yā şeyḫi lillāh yā sādātinā yā meşāyiḫine'l-ḳudveti şey'en li'llāh yā Resūla'llāh el-maḳṣūdu huve'llāh"* [470] baʿdehu mürīd elini pīrüñ yed'ine vaż' eyleye bu ṭarīḳile ki şeyḫüñ ṣaġ eli baş parmaġı mürīdüñ baş parmaġına muḳābil gele ve ol ḥīnde şeyḫ diye ki Allāhu Taʾālā Ḥażretleri Ḳur'ān-ı Kerīminde ve Furḳān-ı ʿAẓīminde ʿahd ü bīʿat ḥaḳḳında buyurmuşdur *"Bismillahi'rraḥmāni'rraḥīm ve evfū bi'l-ʿahdi inne'l-ʿahde*

[468] "Allah'ım! Beni, senin rızanı kazanacak ameller işlemekte muvaffak eyle! Allah'ım! Senin bildiğin hata ve günahlarımı bağışla ve merhamet buyur. Şüphesiz sen bizim bilmediğimizi bilirsin. Muhakkak ki sen gaybı en iyi bilensin. Ey merhametlilerin en merhametlisi, merhamet eyle! Sen aziz ve ekremsin. Peygamber efendimizin âline ve ashabına salat ü selam olsun."

[469] "Ondan başka ilah olmayan, Hay ve Kayyum olan Allah'a istiğfar eder ve ona tevbe ederim. Gizli, açık; bilerek veya bilmeyerek işlediğim bütün günahlarımdan aff dilerim. Bilmeyerek işlediğim günahlardan affımı dilerim. Zira O, gaybı en iyi bilendir.
Ey affeden ve mağfiret eden Allah'ım! Ey merhametlilerin en merhametlisi, ey âlemlerin Rabb'i!
Bana ve bütün Müslümanlara, müminlere ve onların ölü ve dirilerine merhamet eyle!"

[470] "Ey efendim, ey şeyhim Allah için bir şey ihsan eyle! Ey efendilerimiz, ey şeyhlerimiz, ey önderlerimiz Allah rızası için bir şey ihsan edin! Yâ Resulullah Allah için bir şey ihsan eyle! Maksut olan ancak Allah'tır."

kāne mes'ūlā "[471] *"inne'lleẕīne yubāyiʿūneke"* [472] "*feṯḥān ḳarībā* " [473] ye varıncaya ḳadar ḳırā'at eyledükden şoñra diye ey birāder güş-ı cān ile istimāʿ eyle Allāhu Taʾālā Ḥażretlerinüñ ʿahdi budur ki ẕikr eyledüm imdi kitāb ve sünnet üzere olursan Allāhu Taʾālānuñ yolunda olan ḳarındaşlardan olursun ḳuṭbu'z-zamān ve ġavṯü'l-ʿāvān ʿAlevī **[122 b]** ve Muṣṭafāvī Ebū'l-ʿAbbās Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ ṭarīḳında rüfeḳādan olmuşuzdur bizüm muḳtedāmuz bu yolda Şeyḫi'ş-şüyūḫ Ḥażret-i Enes ibni Mālik raḍiya'llāhu ʿanhdur ki Reṣul-i Ekrem ve Ḥabīb-i Muḥterem ṣalla'llāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellem Ḥażretlerinüñ ḫādimidür bizüm ṭā'ifemüzden necāt bulan rūz-ı ḳıyāmetde refīḳi yed'iyledür inşā'allāhu taʾālā Allāhuñ rahmetünden āmīnīn zümresinden olmuşuzdur baʿdehu pīr derūnundan teveccüh-i maḫfī ile mürīdüñ ıṣlāḥı niyetiyle bu duʿāyı ḳırā'at eyleye "*Allahümme ḫuẕ minhu ve teḳabbel-minhu vefteḥʿaleyhi ebvābe külle'l-ḫayr kemā feteḥtehā ʿalā enbiyā'ike ve evliyā'ike yā Rabbe'l-ʿālemīn ve ṣallāllāhu ʿalā seyyidinā Muḥammedin ve ʿalā ālihi ve ṣaḥbihi ecmeʿīn subḥāne Rebbbike Rebbi'l-ʿizzeti ʿammā yeṣifūn ve selāmu ʿale'l-mürselīn ve'l-ḥamdüli'llāhi Rabbe'l-ʿālemīn el-fātiḥa"* [474]

Haẕā duʿā-i ḥizbi'l-Aḥmedī

Ḥażret-i sulṭānü'l-aṣfiyā ve burhānü'l-evliyā

Şerīfü'n-nesībü'l-ʿAlevī es-seyyid Aḥmed el-Bedevī **[123 a]** ḳaddese'llāhu sırrehu ve nefeʿene'llāhu bişefāʿatihi Ḥażretlerinüñ ḥizb-i şerīfi bu minvāl üzeredür ki ẕikr olunur *"eʿūẕu bi'llāhi mine'ş-şeyṭāni'r-racīm bismillāhi'rraḥmāni'rraḥīm elḥamdülillāhi Rabbi'l-ʿālemīn erraḥmānirraḥīm māliki yevmiddīn iyyāke naʿbudu ve*

---

[471] "Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir." Kur'an-ı Kerim, 17/34.

[472] "Sana bîat edenler…" Kur'an-ı Kerim, 48/10.

[473] "… pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir." Kur'an-ı Kerim, 48/18.

[474] "Allah'ım ondan al ve kabul eyle! Enbiya ve evliyalarına açtığın gibi ona da bütün hayır kapılarını aç!
Ey âlemlerin Rabb'i! Peygamber efendimizin âline ve ashabına salat ü selam olsun.
Aziz olan Allah onun vasfettiklerinden yüce ve münezzehtir.
Diğer peygamberlere de selam olsun.
Âlemlerin Rabb'ine hamd olsun el-fatiha."

iyyāke nesteʿīn ihdine'ṣ-ṣırāṭe'l-müstaḳīm ṣırātalleẕīne enʿamte ʿaleyhim ġayri'l-maġḍūbi ʿaleyhim ve le'ḍ-ḍāllīn āmīn" [475]

"*merrete vahide*" [476]

"bismillāhi'rraḥmāni'rraḥīm

innā aʿṭeynāke'l-kevṯer feṣallī li Rabbike ve'nḥar inne şāni'eke hüve'l-ebter"[477]

"ʿaşere merre" [478]

"bismillāhi'rraḥmāni'rraḥīm

ḳul hu vā'llāhu eḥad allāh'uṣ-Ṣamed lem-yelid ve lem-yūled ve lem-yekun lehu kufuven eḥad " [479]

"ʿaşere merre" [480]

"bismillāhi'rraḥmāni'rraḥīm

ḳul eʿūẕu birabbi'l-felaḳ min şerri mā ḫalaḳ ve min şerri ġāsıḳin iẕā veḳab ve min şerri'n-neffāṯāti fi'lʿuḳed [123 b] *ve min şerri ḥāsıdin iẕā ḥesed "* [481]

---

[475] "Rahmân (ve) rahîm (olan) Allah'ın adıyla.
Hamd, âlemlerin Rabb'i olan Allah'a mahsustur. O, Rahmân'dır ve Rahîm'dir. Ceza gününün mâlikidir. (Rabbimiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden medet umarız. Bize doğru yolu göster. Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğun kimselerin yolunu; gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!" Kur'an-ı Kerim, 1/1-7.

[476] "Bir defa."

[477] "Rahmân ve Rahîm (olan) Allah'ın adıyla. (Resûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik. Şimdi sen Rabb'ine kulluk et ve kurban kes. Asıl sonu kesik olan, şüphesiz sana hınç besleyendir." Kur'an-ı Kerim, 108/1-3.

[478] "On defa."

[479] "Rahmân ve Rahîm (olan) Allah'ın adıyla. De ki: O, Allah birdir. Allah Samed'dir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur." Kur'an-ı Kerim, 112/1-4.

[480] "On defa."

[481] "Rahmân ve Rahîm (olan) Allah'ın adıyla. De ki: "Ben ağaran sabahın Rabb'ine sığınırım. Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlık çöktüğü zaman gecenin şerrinden ve düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabb'ine sığınırım!" Kur'an-ı Kerim, 113/1-5.

"bismillāhi'rraḥmāni'rraḥīm

ḳul eʿūẕu bi birabbi'n-nās meliki'n-nās ilāhi'n-nās min şerri'l-vesvāsi'l-ḫennās elleẕī yūvesvisu fī ṣudūri'n-nās mine'l-cinneti ve'n-nās" [482]

"bismillāhi'rraḥmāni'rraḥīm

elḥamdü lillāhi rabbi'l-ʿālemīn erraḥmānirraḥīm māliki yevmiddīn iyyāke naʿbudu ve iyyāke nesteʿīn ihdine'ṣ-ṣırāṭa'l-müstaḳīm ṣırātalleẕīne enʿamte ʿaleyhim ġayri'l-maġḍūbi ʿaleyhim ve leḍḍāllīn āmīn"

"bismillāhi'rraḥmāni'rraḥīm

elif-lam-mim ẕālike'l-kitābu lā raybe fīhi huden lil-mutteḳīn elleẕīne yu'minūne bi'l-ġaybi ve mimmā rezeḳnāhum yunfiḳūn velleẕīne yu'minūne bimā unzile ileyke ve mā unzile min ḳablike ve bi'l-āḫireti hum yūḳinūn ūlā'ike ʿalā huden min Rabbihim ve ūlā'ike humu'l-mufliḥūn" [483]

"ve ilāhukum ilāhun vāḥidun lā ilāhe illā huve'r-raḥmānu'r-raḥīm" [484]

"allāhu lā ilāhe illā huve'l ḥayyu'l-ḳayyūm lā te'ḫuẕu sinetun ve lā nevm [124 a] *lehu mā fi's-semāvāti ve mā fi'l-arḍi men ẕelleẕī yeşfeʿu ʿindehu illā bi-iẕnihi yeʿlemu mā beyne eydihim ve mā ḫelfehum ve lā yuḥiṭūne bi şey'in min ilmihi illā bimāşā'e vesiʿa kursiyyuhu'ssemāvāti ve'l-arḍi ve lā ye'uduhu ḥifẓuhumā ve huve'l-*

---

[482] "Rahmân ve Rahîm (olan) Allah'ın adıyla. De ki: Sığınırım ben insanların Rabb'ine, insanların Melik'ine (mutlak sahip ve hâkimine), insanların İlâh'ına o sinsi vesvesenin şerrinden. O ki insanların göğüslerine (kötü düşünceler) fısıldar. Gerek cinlerden, gerek insanlardan (olan bütün vesvesecilerin şerrinden Allah'a sığınırım!" Kur'an-ı Kerim, 114/1-6.

[483] "Rahmân ve Rahîm (olan) Allah'ın adıyla. Elif. Lâm. Mîm. O kitap (Kur'an); onda asla şüphe yoktur. O, müttakîler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir. Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar. Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesinkes inanırlar. İşte onlar, Rab'lerinden gelen bir hidayet üzeredirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır." Kur'an-ı Kerim, 2/1-5.

[484] "İlâhınız bir tek Allah'tır. O'ndan başka ilâh yoktur. O, Rahmândır, Rahîm'dir." Kur'an-ı Kerim, 2/163.

ʿaliyyu'l-ʿaẓīm" [485] *"li'llāhi mā fī'ssemāvāti ve mā fī'l-arḍi ve in tubdū mā fī enfusikum ve tuḫfūhu yuḥāsibekum bihi'llāhu fe yeġfire li men yeşā'u ve yuʿaẕẕibu men yeşā'u va'llāhu ʿalā külli şey'in ḳadīr"* [486] *"āmene'rresūlu bimā unzile ileyhi min reabbihi ve'l-yu'minūne kullun āmene bi'llāhi ve melā'iketihi ve kutubihi ve rusulihi lānuferriḳu beyne eḥedin min rusulihi ve ḳalu semiʿnā ve eṭaʿnā ġufrāneke rebbenā ve ileyke'l-maṣīr lā yukellifullāhu nefsen illā vusʿehā lehā mektesebet ve ʿaleyhā mā kesebet rebbenā lā tu'āḫiẕnā in nesīnā ev eḫṭe'nā rebbenā ve lā teḥmil ʿaleynā işrān kemā ḥemeltehu ʿale'lleẕīne min ḳablinā rebbenā ve lā tuḥammilnā mā lā ṭā ḳetelenā bih veʿfu ʿannā ve'ġfirlenā ve'rḥemnā ente mevlānā fe'nṣurnā ʿalā'lḳavmi'lkāfirīn"* [487] *"yā erḥame'rrāḥimīn irḥemnā yā erḥame'rrāḥimīn veffiḳnā yā erḥame'rrāḥimīn eṣliḥnā"* [488] *raḥmetu'llāhi ve berekātuhu ʿaleykum* [124 b] *ehle'l-beyti innehu ḥamīdun mecīd "innemā yurīdu'llāhu liyuẕhibe ʿankumu'rricse ehle'lbeyti ve yuṭahhirekum teṭhīrā"* [489] *"inna'llāhe ve melā'iketehu yuṣallūne ʿale'nnebī yā eyyuhe'lleẕīne āmenu ṣallū ʿaleyhi ve sellimu teslīmā"* [490] *allāhumme ṣallī ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin ve ʿalā āli seyyidinā Muḥammedin ve ʿalā āli Muḥammedin kemā ṣalleyte āli Muḥammedin kemā bārekte ʿalā İbrāhime ve ʿalā āli*

---

[485] "Allah, O'ndan başka ilah yoktur; O, Hayy'dır, Kayyûm'dur. Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir. (O'na hiçbir şey gizli kalmaz.) O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O, yücedir, büyüktür." Kur'an-ı Kerim, 2/255.

[486] "Göklerde ve yerdekilerin hepsi Allah'ındır. İçinizdekileri açığa vursanız da gizleseniz de Allah ondan dolayı sizi hesaba çekecektir, sonra dilediğini affeder, dilediğine de azap eder. Allah her şeye kadirdir." Kur'an-ı Kerim, 2/284.

[487] "Peygamber, Rabb'i tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler." "Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabb'imiz, affına sığındık! Dönüş sanadır." dediler. Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabb'imiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabb'imiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabb'imiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla." Kur'an-ı Kerim, 2/285-286.

[488] "Ey merhametlilerin en merhametlisi! Bize merhamet eyle! Ey merhametlilerin en merhametlisi! Bizi muvaffak eyle! Ey merhametlilerin en merhametlisi! Bizi ıslah eyle! Rahmet ve bereketin üzerimizde olsun."

[489] "Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor." Kur'an-ı Kerim, 33/33.

[490] "Allah ve melekleri, Peygamber'e çok salavât getirirler. Ey müminler! Siz de ona salavât getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin." Kur'an-ı Kerim, 33/56.

İbrāhime fī'l-ʿālemīne inneke ḥamīdun mecīd"[491] *"ʿadede ḫalḳike ve riḍā'e nefsuke ve zīnete ʿarşike ve midāde kelimātike"*[492] *"küllemā ẕekereke'ẕ-ẕākirūñe ve ġafele ʿan ẕikrike'l-ġāfilūne"*[493] *"allāhumme ṣalli efḍali ṣelātin ʿalā efḍali maḫlūḳātike seyyidinā Muḥammedin ve ʿalā āli Muḥammedin ve ṣaḥbihi ve sellim ʿadede malūmātike ve midāde kelimātike küllemā ẕekereke'ẕ-ẕākirūne ve ġafele ʿan ẕikrike'l-ġāfilūne allāhumme ṣalli ʿalā seyyidinā Muḥammedin ābdike ve nebiyyike ve ḥabībike ve resūlike'nnebiyyi'lümmīyi ve ʿalā alihi ve ṣaḥbihi ve sellim ʿadede mā fī's-semāvāti ve māfī'l-arḍi ve mā beynehumā ve ecri luṭfike fī umūrine ve'l-muslīmīne ecmaʿīn yā rebbe'l-ālemīn allāhumme ṣalli ʿalā seyyidinā Muḥammedin ve ʿalā alihi ve ṣaḥbihi* [125 a] *ve sellim ʿadede mā kāne ve ʿadede mā yekūnu ʿadede mā huve kā'in fī ʿilmi'llāhi allāhumme ṣalli ve sellim ʿalā rūḥi seyyidinā Muḥammedin fī'l-ervāḥ ve ṣalli ve sellim ʿalā cesedihi fī'l-ecsād ve ṣalli ve sellim ʿalā ḳabrihi fī'l-ḳubūr ve ṣalli ve sellim ʿalā ismihi fī'l-esmā'i allāhumme ṣalli ʿalā seyyidinā Muḥammedin ṣāḥibu'l-ʿalāmeti ve'l-ġamāmeti ve'nnubuvveti ve'rrisāleti allāhumme ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedini'lleẕī huve ebhā mine'şşemsi ve'l-ḳamer ve ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin ʿadede ḥesenāti Ebībekrin ve ʿÖmer ve ʿOsmane ve Haydar ve ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin ʿadede nebāti'il-arḍi ve evrāḳi'şşecer allāhumme ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedi'nnebīyyī'l-melīḥi ṣāḥibi'l-maḳāmi'lʿalā ve lisāni'l-feṣīḥ allāhumme ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin ābdike'lleẕī ceme ʿte bihi eştāte'nnüfūs ve nebiyyike elleẕī nevverte bihi ẕülāme'l-ḳulūb ve ḥabībike'lleẕī iḫtartehu ʿalā kulli ḥabīb allāhumme ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin kemā yenbeġi li şerefi nübüvvetihi ve'li ʿiẕemi ḳadrihi'lʿaẕī mallāhumme ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin ḥaḳḳe ḳadrihi ve miḳdārihi'* [125 b] *l'aẕīm ve ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin'ir-resūli'lkerīm allāhumme ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin fī'l-evvelīn ve ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin fī'lāḫīrīn ve ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā*

---

[491] "Allah'ım! Muhammed'e (s.a.v.) ve Muhammed'in (s.a.v.) ümmetine rahmet eyle; şerefini yücelt! İbrahim'e ve İbrahim'in ümmetine rahmet ettiğin gibi. Şüphesiz övülmeye layık yalnız sensin, şan ve şeref sahibi de sensin."

[492] "Yarattıklarının sayısınca, zatını hoşnut edecek kadar, arşının ağırlığınca ve kelimeleri sayısınca…"

[493] "Seni zikrerdenler ve senden gafil olanlar adedince…"

Muḥammedin fī külli vaḳtin ve ḥīn ve ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin fī'lmelā'ilʿalā ilā yevmiddīn ve ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedin ḥāttā neriṣe'l-arḍe ve men ʿaleyhā ve ente ḫayru'l-vāriṣīn allāhumme ṣalli ve sellim ʿalā seyyidinā Muḥammedini'l-ḥabībi ve ʿalā ebihi İbrāhīme'l-ḫalīl ve ʿalā eḫihi Mūsā'l-kelīm ve ʿalā rūḥi'llāhi ʿİsā'l-emīn ve ʿalā ʿabdike ve nebiyyike Süleymāne ve ʿalā ebihi Dāvude ve ʿalā cemiʿī'l'enbiyā'i ve'l-mürselīn ve ʿalā ehli ṭāʿetike ecmaʿīn min ehli'ssemāvāti ve ehli''l-araḍīn küllemā ẕekereke'ẕẕākirūne ġafele ve küllemā ʿan ẕikrike'l-ġāfilūne allāhumme ṣalli ve sellim ve bārik ʿalā ʿayni'l-ʿināyeti ve zeyni'l-ḳıyāmeti ve kenzi'l-hidāyeti ve ṭirāzi'l-ḥulleti ve ʿarūsi'l-memleketi ve şemsi'şeriʿati ve lisāni'il-ḥicceti ve şefī'il-ümmeti ve imāmi'l-ḥażreti ve nebīyyi'rraḥmeti seyyidinā Muḥammedin ve ʿalā Ādeme ve Nūḥin ve İbrāhīme'l-Ḫalīl [126 a] *ve ʿalā eḫihi Mūsā'l-kelīm ve ʿalā rūḥi'llāhi ʿİsā'l-emīn ve ʿalā Dāvude ve Süleymāne ve Ẕekeriyyā ve Yaḥyā ve Şuʿaybin ve ʿalā cemiʿī'l'enbiyā'i ve'l-mürselīn ve ʿalā ālihim ve ṣaḥbihim ecmaʿīn küllemā ẕekereke'ẕ-ẕākirūñe ve ġafele ʿan ẕikrike'l-ġāfilūne allāhumme'cʿal efḍale ṣalātike ebedā ve etmā berekātike Sermedā ve ezkā taḥiyyātike faḍlen ve ʿadeden ʿalā eşrefi'l-ḫelā'iḳi'l-insāniyyeti ve mecmeʿil-ḥaḳāyıḳi'l-īmāniyyeti ve Ṭūri'ttecelliyāti'l-iḥsāniyyeti ve mehbeti'l-esrāri'r-raḥmāniyyeti ve ʿarūsi'l-memleketi'rrebbāniyyeti ve vāsiṭeti ʿaḳdi'nnebīyyine ve muḳaddimi ceyşi'l-murselīn ve ḳā'idi rekbi'l-enbiyā'il-mükerremīn ve efḍali'l-ḫalḳi ecmaʿīn ḥāmili livā'il-ʿizzi'lʿalā ve māliki eẕimmeti'l-mecdi'l-esnā şāhidi'l-esrāri'l-ezel ve müşāhidi envāri'ssevābiḳi'l-uveli ve tercümāni lisāni'l-ḳıdem ve menbaʿil-ʿilmi ve'l-ḥilmi ve'l-ḥikem maẓhari sırri'l-cūdi'l-cüz'ī ve'l küllī ve insāni ʿayni'l-vücūdi'l-ʿulvī ve's-suflī rūhi cesede'l-kevneyn*

ṣelāṣe merrāt

ve ʿayni ḥayāti'ddāreyn el-muḥaḳḳiḳi bi-ʿalā rutebi'l-ʿubdiyyeti ve'l muteḫelliḳi [126 b] *bi aḫlaḳi'l-maḳāmāti'i-ıstıfāiyyeti el-ḫalīli'l-aʿẓam ve ḥabībi'l-ekrem seyyidinā Muḥammedin ibni ʿAbdi'llāhi ibni ʿAbdu'lmuṭṭalib ve ʿalā sā'iri'l-enbiyā'i ve'l-murselīn ve ʿalā ālihim ve ṣaḥbihim ecmaʿīn küllemā ẕekereke'ẕẕākirūñe ve ġafele ʿan ẕikrike'l-ġāfilūne yā Muṣṭafā şey'en li'llāhi yā nūren min nūri'llāh seyyidi'l-kevneyn Muḥammedin ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem ṣalātī ve*

selāmī ʿalā bedri't-tamām seyyidinā Muḥammedin ʿaleyhi elfu selāmin ṣallāllāhu Rabbunā ʿalā'nnūri'l-mubīn Aḥmede'l- Muṣṭafā seyyidi'l-murselīn yā Allāh bi-cāhi'l-ḥabīb teveffenā Muslimīn lā ilāhe illā'llāh Muḥammeden Resūlu'llāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem ve raḍiyā'llāhu ʿan aṣḥābi Resūlu'llāhi ecmaʿīn ve ḥasbunā'llāhu ve niʿme'l-vekīl velā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāhi'l-ʿaliyyi'l-ʿaẓīm estaġfirullāhe'l-ʿaẓīm" [494]

---

[494] "Allah'ım, zâkirler zikrettikleri ve gafiller gaflet içinde bulundukları müddetçe bildiklerinin adedi ve kelimelerinin mürekkep damlaları miktarınca mahlûkatın en efdali olan Hz. Muhammed'e, âline ve ashabına en faziletli salat ve selam eyle!

Allah'ım yeryüzü, gökyüzü ve ikisi arasında bulunan varlıklar adedince kulun, peygamberin, habibin ve elçin olan ümmi Hz. Muhammed'in âline ve ashabına salat ve selam eyle! Bizim ve bütün Müslümanların işlerinde lütfun ile yardımcı ol!

Allah'ım, meydana gelmiş ve gelecek olan ve senin ilminde var olanlar adedince Hz. Muhammed'in âline ve ashabına salat ve selam eyle.

Allah'ım tüm ruhlar arasında Hz. Muhammed'in ruhuna, bütün bedenler arasında onun bedenine, bütün kabirler arasında onun kabrine ve bütün isimler arasında onun ismine salat ve selam eyle!

Allah'ım, alamet, nübüvvet ve risalet sahibi Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, güneş ve aydan daha güzel olan Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, Hz Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Haydar'ın hasenatı adedince Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, yeryüzündeki bitkiler ve ağaçların yaprakları adedince Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, güzellik, yüce makam ve fasih lisan sahibi Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, dağınık nefisleri onunla bir araya getirdiğin ve karanlık kalpleri onunla aydınlattığın ve sevgililer arasında onu kendine sevgili olarak seçtiğin Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, nübüvvet şerefine, kadir ve kıymetinin azametine münasip bir surette Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, kadir ve yüceliğinin hakkı hürmetine Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, kerim olan Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, ezelden ebede kadar Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, her ân ve zamanda Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, mele-i a'lada kıyamet gününe kadar Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, kıyamet günü gelene kadar Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

Allah'ım, Hz. Muhammed'e babası İbrahim Halilullah'a ve kardeşi Musa Kelimullah'a ve İsa Ruhullah'a, kulun ve peygamberin Süleyman'a ve babası Davud'a ve bütün enbiya ve mürseline yeryüzünde ve gökyüzündeki bütün taat ehline, zâkirler zikrettiği ve gafiller de gaflet içide bulundukları müddetçe salat ve selam eyle!

İnayetin aynına, (tâ kendisine) kıyametin güzelliği, hidayet hazinesi, kıyafetlerin en güzeli, beldenin en güzel gelini, şeriatin güneşi, bürhanın lisanı, ümmetin şefaat edicisi, rahmet peygamberi efendimiz Hz. Muhammed'e, Âdem, Nuh, İbrahim, kardeşi Musa, Ruhullah olan İsa, Davud ve Süleyman, Zekeriyya, Yahya, Şuayb ve bütün enbiya ve mürseline âl ve ashabına, zâkirler zikrettiği ve gafiller de gaflet içinde bulundukları müddetçe salat ve selam eyle!

Allah'ım, en faziletli ve en mükemmel Sermedî bereketlerini, en güzel tahiyyatını en fazla miktarda bütün mahlûkatın en şereflisi iman hakikatlarının macmaı, ihsan tecelliyatının Tûr'u, Rahmanî esrarın tecelligâhı, Rabbanî memleketin gelini ve peygamberlik gerdanlığının ortası ve peygamber ordusunun akıncısı ve enbiya kafilesinin komutanı ve bütün mahlûkatın efdali ve yüce sancağın sancaktarı ve yüce âlemlerin dizgininin sahibi ve ezel sırlarının şâhidi, önceki nurların müşahidi,

Bābü's-sābiʿ ʿaşer

ḥażret-i sulṭān-ı mestān-ı lā-yezāl ve ḫāḳān-ı saʿādet-nişīn-i nişīmen ḳıdvetü'l-ʿāşıḳīn ʿumdetü'ṣ-ṣādıḳīn muḳarreb-i rūḥ-ı pür-fütūḥ-ı Aḥmediye **[127 a]** sulṭānü'l-ʿārifīn ve burhānü'l-vāṣilīn mucībü'l-üserā bi-sırrıhi'l-maʿnevī fārisü'l-evliyā ḥārisü'l-etḳıyā ḥasībü'n-nesībü'ṣ-şerīfü'l-ʿAlevī aʿnī Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu'ṣ-Ṣamedī Ḥażretlerinüñ ceẕebāt-ı İlāhī ve lemeʿāt-ı nā-mütenāhīye maẓhar olduḳlarında sālik-i mesālik olan ʿuşşāḳuñ dā'-ı derūnlarına şifā-ḫāne-i ġaybdan eşribe-i āb-ı ḥayāt-miṣāl olan baʿżı kelimāt-ı ḥikmet-sımātları beyānındadur ki naẓm buyurmuşlardur erbāb-ı ḥāl ve aṣḥāb-ı vecd ve ṣāḥib-maḳāl mābeyninde her bir harfi bir mürşid-i kāmil ve her noḳtası şāhid-i maʿnāya ḥāl ve ḫaṭṭı şāmīl vāḳiʿ olmuşlardur fe'emmā bu leẕẕāt ile müteleẕẕiẕ olmaġa evvel vādīde nice zamān kūşiş eylemiş bir ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ ve yāḫūd lisān-ı tevḥīdden ḫaberdār bir yār-ı muvāfıḳ gerekdür ki kelām-ı seyyidden tesellī almaġa müstaʿid olduḳda ḳanṭara'-i mecāzīden ṣaḥrā-yı ḥaḳīḳata ḳadem vażʿ itmekle ḳadem ola

Rübāʿī [127 b]

Maḥv olıcaḳ ṣūret-i āṣār-ı vücūd

Ṣebt olmadı dil levḥine esrār-ı şuhūd

Her gülşen sīrābı ṭutup şekl-i sārāb

Tābūt göründi gözime çerḫ-i kebūd

imdi her ne miḳdār tertīb olunsa ḫaṭadan ḫālī degüldür ümidvārum ki naẓar-ı kerāmet-eṣeriyle nāẓır olup neḳāyışını sātir olalar iʿtimāden ʿaleyhi o sulṭānuñ kelimātuñ gūş-vāre-i çerḫ-i berīn ve bārgāh-ı aʿlā-yı ʿilliyīndür tercüme olunduḳdan ṣoñra şerḥe cür'et olunmuşdur *"mā lā yudreku küllühu mā yutreku kulluhu"* [495]

---

kıdem lisanının tercümanı, ilim, hilim, hikmet menbaı, cüz'i ve külli sırların mazharı, ulvi ve süfli mevcudatın gözbebeği ve her iki cihanın ruhu Hz. Muhammed'e salat ve selam eyle!

[495] "Bir şey bütün bütün elde edilmezse, bütün bütün terk edilmez."

mażmūnınca kemā hüve ḥaḳḳa idrāk olunmayan maʿānīyi kelām-ı ḥikmet-niẓām ehl-i ḥaḳīḳatuñ terki lāzım gelmez belki nūr-ı ʿaḳl rehber olduġı miḳdārı ile kifāyet kāfī ve şāfīdür

Ḳıṭʿa

Kimseye ḳābil degül cemʿ-i fünūn

Kişi biñ yıl eylese cidd ü ṭaleb

Lāzım olan ḥaḳāyıḳı aḫẕ it

Daḫi nefs-i nefīse virme taʿb

bari naẓar-ı kemāl ve ʿināyet ile nāẓır olanlar Ḥażret-i Seyyidüñ enfās-ı ḳudsiyelerinden bī-behre olmaz erbāb-ı maʿḳūle ve aṣḥāb-ı ʿuḳūle maḫfī ve pūşīde **[128 a]** olmaya ki bī-behre şerḥ ve taḳrīr eyledügimi kendü ḳarīḥamdan eylemiş olam böyle degüldür Ḫudā Kerīm-i ʿAlīmdür ki her gice cenāb-ı siyādet-me'āb ḥażretleri ʿālem-i ḥālde ḳaç beyt şerḥ olunmaḳ mümkün ise anı bir cerīdeye taḥrīr ḳılmaḳ ile baña tefhīm iderler idi *"kennaḳşı fī'l-ḥacar"* [496] ḳalbümde ṯābit olup taḥrīre tekmīl müyesser olunca ferāmūş eylemez idüm leyle-i ṯānide ebyāt-ı eczā taʿlīm ḳılduḳlarında evveli mestūr olup mekşūf olırdı bu ḥāl ile itmāmı müyesser olmuşdur aḥbābdan nice ṣāḥib-i dil fuḳarā müşāhede iderler idi ki taḥrīr olunan vāridātı bilā-müsvedde yek ḳılmaḳdan tefhīm buyurduḳları üzere vāḳi olurdı yaʿnī taşḥīḥ ve tenḳīḥe iḥtiyāc olunmaz idi

Ḳıṭʿa

Ṣanma bu kelāmı şerḥ itdüm

Belki noḳṣānum eyledüm tavṣīf

---

[496] "Taş üzerindeki nakış gibi…"

Sırrı ile o ṣāḥib-i himmet

Şeklüme girüp eyledi taʿrīf

buña müşābih Dede ʿÖmer Rūşenī Ḥażretlerinüñ ḳıṣṣası [128 b] dur ki Ḥażret-i Mevlānā Celāle'ddīn-i Rūmī ḳaddesa'llāhu sırrehu el-Bārī Ḥażretlerinüñ maḫzen-i maʿnevī olan Meşnevī nām kitab-ı şerīfinde Çobān-nāmeyi şerḥ ve tercüme eydüklerinde nefy-i vücūd idüp vāḳiʿ olan vāridātı rūḥāniyet-i Mevlānāya isnād buyurduḳlarında kelām-ı dürer-bārlarını ʿayān eylemek içün bu ebyāt ile istişhād eylemişdür

Naẓm

Meşnevī kim dinür aña ḳūt-i rūḥ

ʿĀşıḳ olanlara şarāb-ı ṣabūḥ

Meşnevī içinde şūbān ḳıṣṣasın

İdüben özinüñ ḥiṣṣesin

Rūşeniye [497] himmet idüp ḫūb u ḫaş

Āyinesinde ḳomayup hīç ġış

Rūḥuna ṭūṭī gibi telḳīn iden

[497] Rūşeniyye: XV. yüzyılda Şeyh Dede Ömer Rûşenî tarafından kurulan Halvetiye tarîkatının bir kolu.

Ḳand söz ile aġzını şīrīn iden

Bilmek içün tercüme iden sözün

Rūşenī şekline ḳoyan kendüzün

buyurduḳları üzere bu faḳīr daḫi ol ḫāndān-ı saʿādet-ʿunvāna mensūb olduġundan māʿadā ḥüsn-i teveccüh [129 a] ile muḥabbetüm lüṭuflarına maẓhar olmaġa sebeb olmuşdur çoḳ degüldür ki ʿaks-i āyīneden ṭūṭīye tekellüm ider didükleri gibi ol sulṭānuñ ḳuvvet-i rūḥāniyetleri nefs-i nāṭıḳa-i ṭūṭī-miṣāl gūyā ḳile *"himmetü'r-ricāl taḳleʿu'l-cibāl"* [498] buña şāhid-i ḥāldür imdi evvelā şerḥ eyledügümüz baḥr-ı münserīḥde on bir ʿaded ebyāt-ı belāġat-simātdur ki hemziye redīfdür ṭālib-i meṭālib-i İlāhī ve sālik-i mesālik-i nā-mütenāhīye meslek-i ʿaẓīmdür nitekim kelām-ı dürer-bārlarından vārid ve ṣādır olmuşdur buyururlar

Beyt

"Ṭābe veḳti bi'r-tütbeti'l-ʿulyā'

Fī'l-erāḍī ve'l-cevvi ṣümme's-semā'"

Şerḥ-i Tercüme

rütbe'-i ʿulyāda yaʿnī arāḍīde ve cevv-i semāda vaḳtüm ṣafā ile idi Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sırrehu bu maḥalde istiʿdād-ı ẕātīden baḫṣ idüp velī-i māder-zād olduḳlarından ḫaber virür rütbe-i ʿulyādan murād ġalebe-i ḫilḳat-ı ʿunsurīları hevā olup nesīm-i ezel huyūb eyledükçe silsile-i ḳābiliyetleri müteḥarrik olup dimāġ-ı cān andan ḫaberdār [129 b] olduġun işāretdür ki arāżīde ve cevv-i semāda vaḳtüm ṣafāda oldı buyurduḳları maḥalde ṣūfiyūn-ı mütevaḥḥidīn ve ḥükemā-i müte'ehhilīn bi'l-keşf ve'l-yaḳīn buyurdular ki rūḥ-ı insān ḳāçan ki bedene muḳābil

[498] "Büyüklerin himmeti dağları yerinden oynatır."

olmaġa ḳābil ola lābüd ʿavālim-i ġaybdan ʿālem-i cemʿü'l-cemʿ nām bir maḥalde cevelān eylese gerekdür ki ol ḥīnde müstaḥsen ve ġayr-ı müstaḥsen nice ṣuveri ḥażret muṣavver ʿarż eyleyüp muḥayyer eyler şol rūḥ ki ʿālem-i eşbāḥda daḫi müstaʿcel ve bī-ṣabr olsa gerekdür müteyaḳḳıż olmayup *"ve kāne'l-insāni ʿacūlā"* [499] āyet-i kerīmesine māṣadaḳ ʿālem-i şehādete ʿubūra sebebdür deyu ol ṣuverden bunı bilā-teyaḳḳuż iḫtiyār eyler baʿdehu ʿālem-i şehādet ki ārzū eylemiş idi gülşen mülāḥaẓa eyledügin külḫen bulup raḫş-ı cihān-peymādur deyu rükūba ʿazīmet eyledügi bir ḫar-ı lā-yefhem çıḳar belā budur ki nıṣf-ı rāhda refāḳat içün refīḳ taʿyīn olunan nefs-i ḥayvānī daḫi şefīḳ olmayup bu kerre melek olan ṣūretde iştirāk müşāhede eyledükden ṣoñra ol ḥayvāna ziyāde taʿalluḳın mülāḥaẓa **[130 a]** ḳılmaġla müte'ellim olur miskīn ʿālem-i rūḥānīden ayrılduġın ferāmūş eylemek cā'iz lākin yār-ı nā-hem-vārdan elemi ziyāde olmaġıla tedārikiyle muḳayyed olur ve bilür ki bu tenezzül ʿacelesinden ẓuhūr itmişdür bu ḥīnde hidāyet-i ezelī rehber olmazsa muḳārin-i *"eş-şeyi ke'ş-şeyī "* [500] mūcibince nefse tābiʿ olur *"ḥeyhāte heyhāte limā tuʿedūn"* [501] saʿādet-i ezelī yār olup hemşehrilerine mülāḳāt eyleye bu taḳdīrce ferāmūş eyledügi ṣafā-i rūḥānīyi teẕekkür eyler eger refīḳi ile muteżād iken muvāfaḳat ḥāṣıl eyledi ise elem çekmez ve ol ṭarafa meyl daḫi ḳılmaz fe'emmā żıddiyet muḳarrer ve himmet-i rūḥānī ġālib olup nedāmet üzere olması henüz bāḳī ise ziyāde müte'ellim olmaġıla ḫalāṣa müteyaḳḳıż olur ḫāricden buña miṣāl İskenderüñ ṭaleb-i mā'-i ḥayāt iderek ẓulümāta dāḫil olduġunda sümm-i semendlerine ġalṭān olan aḥcār-ı cevāhir ḥaḳḳında hātıfdan alan almayan peşīmān ṣadāsın istimāʿ eyledükleridür farīḳīn olup baʿdehu nūra vüṣūl bulduḳda alan ziyāde alma- **[130 b]** duġına nādim olduḳları ṣūretidür ve ṣofiye bu maḥalde lisān-ı istiʿdād dirler Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz arāżide ve cevv-i semāda vaḳtüm ṣafā ile oldı buyurduḳları rūḥumuz muntaẓır-ı ḳavābil olmuş idi hidāyet-i Bārī yārı olmaġıla ceset ḳābile mülḥaḳ olmaḳ müyesser oldı dimekdür bu baḥiṣ ḥaḳīḳatde ʿavālim-i ġaybuñ evḳātı celāl ve cemāl üzere olup vācibü'l-vücūd gāh celāl ve gāh cemāl ile müteceellī olmasın muḳteżasıdur imdi ālem-i ervāḥda irādet-i

[499] "İnsan çok acelecidir." Kur'an-ı Kerim, 17/11.
[500] "Bir şey bir şeye benzer."
[501] "Hâlbuki bu size vaad olunan şey, ne kadar da uzak!" Kur'an-ı Kerim, 23/36.

ezelīnüñ taʿalluḳı ile şol rūh ki müteyaḳḳıż ve ṣābir olmadı evḳāt-ı celāl-i Sübḥānīden bir vaḳt-i ġayr-ı maʿhūda düḫūl-i ṣuver ġayr-ı merbūṭ iḫtiyār eylemesi ʿālem-i eşbāḥda ehl-i ḍalāldan olması bāiṣ oldı ʿaksi daḫi böyledür Ḥażret-i Seyyidüñ iftiḫārı evḳāt-ı cemālden saʿādeti mutażammın bir vaḳt-i mesʿūdda rūḥumuz ḳābile mülḥaḳ oldı dimekdür bu kelāmuñ ḥaḳīḳatı evvel ve ṯānī ve vaṣaṭ ve iʿtidāl ve ṣaġīr ve cümūdet [131 a] iṯbāt olunsa ẓāhir olur ʿinde'l-ehl maʿlūm ve mefhūmdur

Beyt

"Ve deʿetenniye'l-emlāiki min külli ḳaṭrin

Ve atūnī teberrekū bi-duʿā'i"

Tercüme melā'ike her cānibden beni daʿvet idüp benden duʿā teberrük eylemişlerdür

şerḥ yaʿnī ʿālem-i ervāḥuñ mücerredātı ʿarş-ı aʿlāyı zā'ir ve sā'ir iken kendü seyirlerinden benüm ḳurbiyetüm seyrini ziyāde bilüp ricā-yı duʿā eylediler bu maḥalde melā'ikenüñ benī-Ādemden ṭaleb-i şefāʿat eyledüklerin ifāde ider

Beyt

"Enā min ḳabli ḳabli ḳabli vücūdī

Kuntu ġavṣen fī nuḳṭeti'l-ābā'i"

tercüme benüm vücūdum ḳabl-i ḳabl-i ḳablden evvel ḥāṣıl olmuş idi nuṭfe-i ābāde ġavṣ olmuş idüm

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri cāmiʿdür ki sāmiʿ olanlar ḳābiliyet ve istiʿdādları ḥasebince fā'ide-mend olurlar mevāʿiẓe-i Ḳur'ānī ve neṣāyıḥ-ı Furḳānī gibi esrār-ı ẓāhir ve bāṭını muḥtevīdür nitekim cedd-i aʿẓamları [131 b] sulṭānü'l-enbiyā ṣallāllāhu

ʿaleyhi ve sellem Ḥażretlerinden *“ūtitu cevāmiʿe’l-kelim”* [502] ṣādır olduġı gibi *“el-veledu sırı ebihi”* [503] mażmūnınca maẓhar-ı kelime-i cāmiʿa olmuşlardur el-ḥāṣıl murād-ı şerīfleri neyf-i iżāfāt-ı ṣuveri ve muttaṣıl muʿāmil-i maʿnevī olduḳlarını beyan ider yaʿnī rūḥ-ı Muḥammediyeye vāṣıl olduḳda maḥv-ı vücūd eyleyüp ʿālem-i maḥvda bi’l-külliye varlıḳdan eṣer peydā olduġı ḥīnde ki bāḳī olan rūḥ-ı Aḥmedī idi ol anda Risālet-penāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem Ḥażretlerinüñ rūḥ-ı şerīfleri mir’ātına naẓar ḳılduḳda kendüyi maḥv olmuş buldı bu kerre Ḥażret lisānından buyururlar *“küntü nebiyyen ādemü beyne’l-mā’i ve’ṭ-ṭīn”* [504] vāḳiʿ olmasıyla maẓhar-ı müẓhirüñ fażīletini beyān eylemesidür beyt-i evvelüñ mażmūnı kemākāne bu ḥīnde mülāḥaẓa olunsa ca’izdür fī’l-cümle istiʿdād-ı ẓātiyeleri ġālib olduġın beyān eylemişdür ḥattā bunda bir nükte-i laṭīfe vardur ki bu beytüñ ḥaḳāyıḳını beyāna vāżıḥdur Ḥażret-i Şeyḫ Şaʿrāvī ve ġayrı evliyā’ullāh fārisü’l-evliyā Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz Ḥażretlerinüñ **[132 a]** ḳadem-i ʿİsevīde olduġın beyān eylemişlerdür imdi ḳābil-i muḳābilüñ ʿizzeti ile iftiḫār ʿādet olmışdur vezīr-i vüzerā pādişāhlarınuñ ʿaẓametini iṣbāt eyledükleri gibi Ḥażret-i Seyyid bu maḥalde ḳadem-i ʿİsevīde pīr olduḳların īmā ile beyān buyurmuşlardur zīrā Ḥażret-i ʿİsā ʿaleyhi’s-selām nebī-yi māder-zāddur mehd-i nübüvveti ṭıfliyet ile teşrīf eylemişlerdür bu kelāmdan fehm olunan budur ki rütbe-i nübüvvet raḥm-ı māderde ṣāḥibine iʿṭā olduġı gibi baña daḫi velāyet iʿṭā olundı dimek ola daḫi evceh olan ki tefhīmi ḳābil ola ʿālem-i elestde aṣḥāb-ı yemīnden cümle-i ervāḥ-ı enbiyā ve evliyā cām-ı muḥabbet nūş ḳılup māsivayı ferāmūş ḳılduḳlarında daḫi nuṭfe-i ābāya naḳl eylemişler idi bir niceleri nübüvvet ile mükerrem ve bir niceler velāyet ile muʿanven idiler ol ḥālde ṣāff-ı ʿuşşāḳda bulunup maḳām-ı ġavṣiyet kendülere muḳarrer olduġını beyān buyurmuşlardur ḳabl-i ḳabl-i ḳabl ḳaydı rūḥ-ı Muḥammediye ki *“evvel mā ḫalaḳā’llāhu rūḥī ”* [505] māsadāḳınca evvel-i maḫlūḳātdur aña vüṣūl bulduḳda **[132 b]** maḥv-ı enāniyet ile taḥṣīl-i fenā ḳılup ol ḥāli ʿademden ḳalma getürdüklerini beyāndur ḳudduse rūḥehu

---

[502] “Bana veciz söz söyleme kabiliyeti verildi.”
[503] “Çocuk, babasının sırrıdır.”
[504] “Âdem su ile balçık arasındayken ben peygamber idim.”
[505] “Allah evvelâ benim nurumu yarattı.”

Naẓm

Ḳalem-i Meryem çū rūḥu'l-ḳuds-ı maʿnā

Süḫen-i ʿİsā gibi ṭoġmaġa yaʿnī

Ḫudā dan olmasa iẓhār-ı destūr

Ḳalurdı şöyle mużmer raḳḳ-ı menşūr

Süḫen ḳalsa ʿadem gencinde mestūr

Ne yazardı ḳalemden levḥ-i mesṭūr

Süḫendür tercümān-ı mülk-i ḳıdemden

Süḫendür mā-ḥaṣīl levḥ ü ḳalemden

"Duḳe ṭabli limā vulidet bi-saʿdin

Ḫeḍeʿet lī menābiri'l-evliyā"

tercüme ṭoġduġum ḥīnde saʿādet ṭablı daḳḳ olunup menābir-i evliyā baña ser-fürū eylemişlerdür

şerḥ saʿādet ṭablı daḳḳ olındı dimeden murād-ı şerīfleri ḫilḳat-ı vücūdum ẓuhūruna Ḫudā -yı ẕü'l-celāl melā'ike-i mü'ekkelīne işāret ḳılduḳda ʿaẓīm şād oldılar ve ol ḥālde birbirlerine **[133 a]** müjde eyleyüp ḳudūmumdan ḫaber virdiler ʿālem-i ervāḥda benümle cemʿ olup yed'ümden şarāb-ı lā-yezāl nūş idicek ervāḥ-ı evliyā maḥallerinde cūş u ḫurūş itmeleriyle sākin olduḳları maḥal ki lisān-ı şerʿde ṣūr-ı İsrāfilüñ bir cānibine vāḳiʿ baʿżı derecātdur te'vīl olunsa ʿālem-i ervāḥ ezelde sākin-i

mütemekkin olduḳları vasaṭ-ı envār-ı kevākibdür ki rūḥ-ı insānī anda terbiye bulur yaʿnī mü'eşşīr-i Ḥaḳīḳinüñ emriyle te'şīrlerinde mü'eşşirler iken benüm istiʿdādum ve ḳābiliyetüm nūrına sācid oldılar ve benüm cānuma ḫiṭāb eylediler dimekdür el-ḥāṣıl kelām-ı gülistān-ı ḳudsda neşv ü nümuvvum tedārikünde mükevvenāt-ı kār-ḫāne-i ḥikmet mürebbī-i vücūd-ı beşerī olan ʿanāṣıra ḳudūmumdan ḫaber virdükleri ḥīnde küll-i ʿanāṣır-ı ḥākī ḥasret-i müşahede-i vücūdum ile nigār-ḫāne-i feleke vażʿ ve taṣavvur eyledükleri menābir ki ecsād-ı evliyādur anlaruñ benüm cānuma rūḥāniyetlerinüñ ezelī ünsi olmaġıla ʿalem-i cismānīde benümle ittiḥād ḳıldıḳlarıdur ki ḥīn-i ünsiyetlerinde ʿubūdiyetümde ser-ḳarār iderler didükleridür ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz [133 b]

"Enā baḥrun bilā-ḳarārin ve berrün

Şeribü'l-ʿārifūne min baʿdi mā'"

tercüme bir deryāyum ki künh ü ḳarārum yoḳ ve bir berrüm ki berriyetde nihāyetüm yoḳ ʿārifūn āb-ı ḥayātımuñ baʿżı ḳaṭārātından nūş eylemişlerdür

şerḥ bir deryāyem buyurduḳları kemāl-i telvīnden ṣoñra temkīne nā'il olup ṣıdḳ u ṣafā ṣāhibiyem her şey' ki levāyıḥ-ı İlāhīden baña lāyıḥ ola bende hażm olur ve her ne nevʿ kemālāt ṭaleb olunursa mevcūdedür müstaḥsen ve ġayr-ı müstaḥsen yaʿni kāmil ve nāḳış mū'mīn ve münāfıḳ benden tesellīsin almaḳ mümkündür künh ü ḳarārum yoḳ buyurmaları mülāḥaẓa olunmasun ki telvīnden müteşekkī olalar belki vicdānuñ ziyāde kemālātındandur *"ve emmā bi-niʿmeti Rabbike fe ḥaddiṯ"* [506] āyet-i şerīfesinüñ māṣadāḳınca vāṣıl olduḳları rütbe ki sā'ir sālikīn ve vāṣılīne nisbet ile ziyāde olduġuna işāretdür ve bir berrüm ki berriyetde nihāyetüm yoḳ buyurmaları [134 a] aṣḥāb-ı ḥāl ve erbāb-ı ḳāl ḳıyās eylemesünler ki maḳām-ı ceẕbede olup bi'l-külliye tedārikden müberrā olmuş olavuz belki şol mecẕūb-ı sālik-i mütedārik cümlesinden özge hem celāl ve hem cemāl ṣāḥibiyüz ʿārifūn āb-ı ḥayātum ḳaṭārātından nūş eylemişlerdür buyurduḳları kendü zamānlarında maḳām-ı ġavṣiyetde ḳadem başup

[506] "Rabb'inin nimetine gelince; işte onu anlat." Kur'an-ı Kerim, 93/11.

berzaḫda olanlar ricā-i duʿā ve ḥayātda olanlar istimdād-ı feyż ü rıżā eyleyüp muntaẓır-ı iltifāt-ı şerīfleri olduḳlarından māʿadā her biri macālis-i ḥaḳīḳatda nūş eyledükleri cāmuñ keyfiyet-i leẕẕātınuñ meftūnları olduḳlarında istidʿā ümmīdiyle Cenāb-ı Ḥażret-i Ġavṯ-ı Aʿẓamdan ol neş'e ricā eylediler ki ʿindlerinde maʿhūddur anlar daḫi istiʿdādları miḳdārı iʿṭā buyurduḳlarında ʿārifūn āb-ı ḥayātum ḳaṭārātundan baʿżı nūş eylemişlerdür deyu buyurmuşlardur bu maḥalde bir işkāl bāḳīdür pes eşrebenüñ envāʿı var iken māye-i Ḫıżır buyurduḳları ḳatı ẓāhirdür ki ʿālem-i ḥālde ehlu'llāh mā'-i [134 b] ʿirfān ile taʿbīr eylemişlerdür bu taḳdīrce şerḥ ü te'vīl olan kelām-ı şerīfleri ḳatı vāżıḥ olmuş olur ḥāṣılı dimek olur ki Ḥaḳ Ṭaʿālānuñ evliyāsı zümresine feyż-baḫş ve ṣāḥib-niʿmet bir neş'eyem ki murādāt-ı mümkine ġayr-ı mümkine her ne var ise bi-emri'llāhi taʾālā ve taḳaddes nāz u niyāzum ḥasebiyle ṭaleb eyleye iʿṭā eylerem ḥattā velāyet ricā eyleyen kimesne daḫi bizden maḥrūm olmaz zīrā taṣarruf bizüm yed'imüzdedür *"küllü inā'in yeteraşşeḥu bimā fīhi "* [507] māṣadāḳınca ḳābile-i ḳābiliyetinüñ miḳdārını iʿṭā eylerüz sū'āl olunur ise ki evliyā'ullāh baʿde memātihim ẕikr olunan taṣarrufāt-ı ṣūrī ve maʿnevīye ḥayātda olduḳları gibi ḳudretleri olur mu olmaz mı el-cevāp bu mes'ele baḥiṣden müstaġnīdür e'imme-i Şāfiʿīye bi'l-külliye olmasına ẕāhiblerdür ve rū'yetimüz taʿalluḳ eyledügi ḳatı ẓāhirdür imdi maʿlūm oldı ki bu ḥāl henüz rūḥāniyetlerinden recā olunsa müyesser olur

Beyt

"Sā'iri'l-arḍe küllihā taḥte ḥükmī

Ve hiye 'indī ke-ḫerdelin fī felā'i' " [135 a]

tercüme cümle zemīn ü zamān taḥt-ı ḥükmümdedür belki ḳatumda ṣaḥrāda ḫardal meṣābesindedür

şerḥ cümle-i zemīn ü zamān yaʿnī ʿālem-i ervāḥda ve ʿālem-i eşbāhda olan ṭalebe-i sālikīn benüm feyżüme müştāḳlardur belki feyż u iḥsānum taḥṣīlinde ʿabd-ı

[507] "Her kap, içindekini sızdırır."

me’mūr-miṣāl muṭīʿ ü münḳād olmuşlardur ve yāḫūd ḳatumda ṣaḥrāda ḫardal miṣālindedür buyurduḳları dimekdür Ḫudā -yı Taʾālā bana ol ḳadar meleke müyesser olmuşdur ki *“taḫallaḳu bi-aḫlaḳi’llāhi taʾālā”* [508] rütbesine nā’il olduġumda Ḥaḳḳuñ cemīʿ-i esmāsına ʿālim olup her bir ismi ile baña mütecellī oldı ve ben daḫi maẓhar olduġum cihetle her ism-i şerīfinüñ ḫulḳı ile ḫulḳlandum meṣelā fürūʿda olan esmādan ism-i Rāzıḳına maẓhar oldum bu taḳdīrce bir de insān ve baḥrde māhiyāne ve bi’l-cümle ẕī-rūḥ olan ḥayvāna bi-emri’llāhi taʾālā rızıḳlarını taḳsīm eyledüm maḫlūḳāt-ı Ḫudā da ʿālem-i merkezde ve mecāzīsinde olan ʿavālümde bir nefes bāḳi ḳalmadı ḳaçan ki ism-i ʿAlīmi lisānumda tekrār eyledüm cümleye ʿilmüm muḥīṭ oldı **[135 b]** ve ol ḥālde ism-i ʿAdle müteveccih oldum ʿalā ṭarīḳ-i ʿadāle her ferde ḥükūmet eyledüm bu saʿādete nā’il olduġuma şākirem ammā cedd-i aʿẓam ḥażretlerinden *“Rebbī zidnī ʿilmen”* [509] istimāʿ eyledügüm cihetle bu merātibe daḫi ḳanāʿat eyledüm zīrā ẕikr eyledüm ki feżā’il-i ʿālem-i insānīden ḫāric degüldür bu kerre ism-i Baṣīre maẓhar olmaġıla Ḥaḳḳuñ bī-nihāye olan ʿulūmundan muʿāvenet-i ism-i Fettāḥ ile baʿżı ḫafī olanı nümāyān oldı ise bu emr-i külliyeye vāṣıl olduġum mertebe sābıḳān vüṣūl bulduġum merātibe nisbet ile ṣaḥrāda dāne-i ḫardal degüldür buyurmuşlardur ḳudduse sırruhu

Rübāʿī beyt

Ey gül-i bāġ-ı İrem mest-i “ʿarafnāki ” gülüñ

Lāle’-i gülzār-ı cennet bāġıdur her sünbülüñ

Olʿarāḳdan cürʿa içün mest olup eyler fiġān

Gül şarābı neş’esinden ṣanma cūşın bülbülüñ

mażmūnı māṣadāḳınca Ḥaḳḳuñ ʿayān-ı ṣābiteden ḫāric ve cüz’-i lā-yetecezzādan ġayrı mürekkeb-i basīṭ degül belki ʿaraż ve cevher degül nice mülküne

[508] “Allah’ın ahlakı ile ahlaklanınız.”
[509] “Rabb’im, benim ilmimi artır.” Kur’an-ı Kerim, 20/114.

nāẓır **[136 a]** olmaġıla ol ḳadar taḥassür ḥāṣıl eyledük ki vüṣūlümüzde zemīn ü zamān zīr-i ḥükmümüzde olmuş idi ḥattā ʿindimüzde ol ṣafāya nisbet ile taʿdīl olunsa kevn ü mekān dāne-i ḫardal ḳadar nişān virür idi meşāyıḫ-ı kibārın nādire-i ʿaṣrı Şeyḫ Ḥasan-ı Baṣrī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz buyururlar ki dünyāyı Ḫudā -yı Ẕü'l-Celāl Ḥażretleri dāne-i ḫardal ile memlū ve māl-ā-māl ḳılsa ve her dāne nice biñ merre taḳsīme ḳābil olsa ve bu cümlenüñ aʿdādı miḳdārınca Ḥaḳ Ṣübḥānehu ve Ṭaʿālā ḳulına ʿömür virse ve bu deñli ʿömrüñ her gününde ʿādet-i ḳadīmesi üzere yetmiş kez ve baʿżılarına yetmiş biñ kez mütecellī olsa her tecellīde biñ ʿavālim keşf olup her ʿālimüñ ʿilmi ʿālim-i āḫirin ʿilminüñ ḫilāfı olduġundan māʿadā bizüm ʿilmimizüñ ve fehmümüzüñ ḫilāfıdur bir ʿālimde keşf olan ʿulūm bir ʿālimde olmaz *"li külli cedīdin leẕẕete"* [510] mūcibince her ān bir nevʿ Allahu Taʾālāya maʿrifet taḥṣīl olunup ḥaḳāyıḳ-ı ʿulūm-ı İlāhīden ʿārif bir ʿirfān ile daḫi müteʿārif olduḳda ne leẕẕātına nihāyet ve ʿilmu'llāha ġāyet olındı nitekim Mollā Cāmī Ḥażretleri buyurmuşlardur

"subḥāne men teḫeyyere fī ẕātihi sivāhu

fehmi ḫardal bi-künh-i kemāleş ne-bord rāh" [511]

berāhin-i manṭıḳa **[136 b]** ile nihāyet aʿdāddur imdi Ḥażret-i Seyyidüñ maẓhar-ı külli olduḳları muḳarrer olduġı ṣābit oldı ise kelām-ı şerīflerinüñ rumūzātını fehm eylemek rūḥāniyetlerinden ṭaleb olunsa münāsibdür

Münevver eyle ḳalbün āfitāb-ı vaḥdet-i ḥaḳla

Gider bu zulmet eşkāli dilden pāk-vicdān ol

Yāḳut bu kesret-i emvāc dehre ḥayrete ṭalma

---

[510] "Her yeni zevkli olur."

[511] "Zâtını kavramaktan akılları hayrette bırakan zâtı tesbih ederim. Onun kemalinin künhüne ulaşmak için bir hardal tanesi kadar da imkân yoktur."

Bu baḥrun ḳaʿrına ir hem vücudun dürr-i yektā bul

Beyt

“Ve iẕā bāne fi’l-velāyeti ġavṣun

Fehüve min taḥti ḳabḍeti ve velā’i”

tercüme çūn velāyet-i ḥaḳīḳatde bir ġavṣ ẓāhir ü nümāyān olsa ḥāvī-i ḳabżumda ve ḥükmümdedür

şerḥ velāyetden murād bunda vücūddur zīrā ḥaḳīḳat ḳaydı vāḳiʿ olmuşdur bir ġavṣ ẓuhūr eylese buyurduḳları nefs-i rāżiyenüñ ṣāhibi mertebe-i ceẕb ve ḥāle vüṣūl bulduġunda rūḥāniyetüñ ġalebesinüñ ṣemeresiyle hergiz nefsüm ḥayy ve ṣāfiye iken yine ḳudret ve fırṣat virmedüm zīrā ḥükmüme ve ḳabża-i taṣarrufumda dāḫil ḳıldum dimekdür maʿnā-yı ẓāhirī ḫod beyān olunmuşdur nihāyet şol miḳdār nükāt fehm olunsa cā’izdür Ḥaḳ Taʾālā Ḥażretinüñ milketinüñ nihāyeti yoḳdur her ḳuṭub olana ġavṣ didikleri taḳdīrce kendüleri ġavṣ-ı aʿẓam olmuş olur Ḥażret-i Şeyḫ Muḥyi’ddīn el-ʿArabī ḳudduse sırrehu **[137 a]** ḳuṭb-ı aḳṭāb ile tesmiye ḳılmışlardur maʿnā-yı ṣānii bu beyt-i şerīfler riʿāyet ider

Beyt

“enā sulṭānü külli-ḳuṭbu’l-kebīr

ve ṭabūlī tuddeḳu fevḳa’s-semā’”

tercüme ben her ḳuṭb-ı kebīrüñ sulṭānıyam belki fevḳe’s-semā’ nevbet-ḫānem daḳ olmadadur

şerḥ lafẓ-ı enā bu maḥalde istiʿāre ṭarīḳıyladur Ḥażret-i Seyyidüñ ḳussude sırruhu’l-ʿazīz tecelliyāt-ı Sübḥānīden mest olduḳlarında lisān-ı Ḥaḳdan mütekellim olup vaḥdetden ḫaber virdükleridür nitekim Ḥażret-i Ḳur’ānda mes’ele-i vaḥdete delālet ider baʿżı āyāt-i kerīme vardur bu cümleden biri *“ ve mā remeyte iẕ remeyte*

ve lākinne'llāhe remā " [512] yā Muḥammed itmedüñ ḳaçan ki itdük Allahu Taʾālā itdi dimek ḥaḳīḳatde ḫayāl-i ẓıll ile istidlāl olunur ki bir nice ṣuver ü eşḫāṣ ḥareket eyleyüp mütekellim olurlar ḥālbuki eşḫāṣ ü ṣuverüñ tekellümden ḫaberi yoḳ ancaḳ müteḥarriküñ kelāmına ve hareket itdürmesine mevḳūfdur nitekim Ḥażret-i Şeyḫ Muḥyi'ddīn el-ʿArabī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz buyurmuşlardur

Beyt [137 b]

"İnnī re'eytu ḫayalü'ẕ-ẓilli ekberā ʿibreten

Limen kāne fī ʿilmi'l-ḥaḳīḳati rāḳī

Temāṣīlü ve eşḫāṣun temurru ve tenḳeḍī

Yufni'l-cemīʿe ve'l-muḥarriku bāḳī " [513]

cenāb-ı siyādet ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz bu beyt-i şerīfi baḥr-ı tecellīye müstaġraḳ olduḳları maḥalde buyurmuşlardur yoḫsa nihāyet-i merātib-i evliyā fenā-ender-fenā iken enā lafẓı ṣudūru ġayr-ı ḥikmet mutażāmmındur nitekim ʿurefādan biri İmām-ı Caʿfer eṣ-ṣādık raḍiyā'llāhu ʿanh Ḥażretlerine ānen-fe-ānen mütekebbir olursuz sebeb nedür didüklerinde kibriyānuñ kibriyāsı ne vaḳit vücūduma müstevlī olsa kibriyāma bāʿiṣ olur deyu cevāp buyurmuşlar maʿlūm oldı ki Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz kelām-ı mezbūrı ʿālem-i maḥvda Ḥażret-i Ḥaḳḳuñ biḥār-ı tecelliyātına müstaġraḳ olduġı ḥālde buyurmuşlardur fe'emmā her ḳuṭb-ı kebīrüñ sulṭānıyam buyurmaları sabḳ eyleyen beyt-i şerīflerinde ġavṣ-ı aʿẓam olduḳlarını beyān eyledigümüzde virdigümüz cevābla iktifā olunur fevḳ-ı semāda sulṭānum ṭablı daḳḳ **[138 a]** olunur buyurduḳları cihetle ʿaḳl-ı ʿuḳalādan ḫāric olan āġāz-ı ṭabūl ki ġulġule-i ẕikr ü tevḥīdüm ʿaḳsidür anı daḳḳ iderler tā kim beni

---

[512] "Attığın zaman da sen atmadın fakat Allah attı." Kur'an-ı Kerim, 8/17.

[513] "Hakikat ilminde yüce mertebelere ulaşanlar için gölgenin hayalini en büyük ibret olarak gördüm. Varlıklar gelir ve gider. Hepsi fani olur fakat onları hareket ettiren bakidir."

cāniblerine nigerān eyleye ḥālbuki ʿāşıḳ-ı dīdār-ı İlāhī olan ālufte-i ʿuyūn ḥavrā-i cinān olmaz

Beyt

"Enā adʿi bi-Aḥmedin ve şihābin

Ḳad cinānī Rabbī bi-külli ʿaṭāi'"

tercüme ben ol Aḥmed-i şehābem ki Rabbüm her ʿaṭāyı baña iḥsan eylemişdür

şerḥ bu beyt-i şerīfleri daḫi maḥvede kemāl-i ceẕbede dimişlerdür ben ol Aḥmed-i şehābem buyurduḳları şehāb daḫi Aḥmede dirler nitekim kelām-ı muṣṭaliḥīnde tāc-ı İbrāhīm ve Şehābe'ddīn Aḥmede dirler yaʿnī ol Aḥmedem ki Aḥmede mensūb olduġum cihetle Rabbüm baña her ʿaṭāyı iḥsan eylemişdür buyurduḳları me'mūllerinden ziyāde iḥsana nā'il olduḳlarıdur ʿaṭāyā-yı Raḥmāna nihāyet ü ġāyet yoḳ iken her ʿaṭā baña iḥsān eyledi buyurmaları levḥ-i maḥfūẓda ve levḥ-i maḥv ü iṡbātda benüm içün müheyyā olan her ʿaṭā-i faẓliye iḥsān eyledi dimekdür ḥāṣılı keṡret-i ʿaṭāyāyı beyān **[138 b]** buyurmuşlardur daḫi vāżıḥ olan bu maḥalde Bāyezīdüñ *"sübḥānī mā aʿẓame şānī"* [514] deyüp Ḥażret-i Faḫr-ı Kevneynüñ *"mā ʿarafnāke ḥaḳḳa maʿrifetike"* [515] *ve "mā ʿabadnāke Ḥaḳḳa ʿibādike"* [516] buyurduḳlarıdur ḥāṣıl-ı kelām istiʿdād-ı ẕātīlerine ne mertebe ise ḳavlden fiʿile getürdüklerini īmā ve işāretdür ḥaḳḳa bu saʿādet-i ʿuẓmā kāfīdür Faḫr-ı Kevneyn ve Resūlü'ṣ-ṣaḳaleyn ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem Ḥażretine intisābları olmuşdur bundan ṣoñra sā'ir ricālu'llāhdan baʿżı gibi kendülerine mücāhededе ḳuṣūr mülāḥaẓa olunmuşdur ihmāllerinden nice füyūżāt-ı İlāhī ki kendülere naṣīb olsa gerek idi āvḳ ola böyle degüldür belki *"zidnī ʿilmen"* [517] feḥvāsınca ziyāde vicdān ṭaleb itmek ile ḳavlden ḥāli fiʿile getürdüm dimekdür

---

[514] "Benim şanım yüce değil midir?"
[515] "Seni hakkıyla bilemedik."
[516] "Sana hakkıyla ibadet edemedik."
[517] "Rabb'im, benim ilmimi artır." Kur'an-ı Kerim, 20/114.

Beyt

“Ve’s-suṭūḥī ve bi’l-Müleṣṣim udʿiye

Bedeviyyen ke’s-saʿādeti’l-abā’i”

tercüme ve daḫi ol suṭūḥī-i müleṣṣimdür benüm nāmum ki sādātdan olan ābā ve ecdādum gibi bedevīyem

şerḥ Ḥażret-i Seyyidüñ ḳudduse sırrehu ʿālem-i maḥvdan ṣaḥve **[139 a]** gelüp muʿāmele-i ervāḥ-ı mücerredāt ve ʿalāḳa-i rūḥāniyāt-ı mükevvenātdan ḫaber virdüklerinde nā’il olduḳları ʿizzeti mülāḥaẓa buyurup hażmen li-nefsihi gerçi ben sizlere bu ḳadar tuḥaf itḥāf eyledüm ol zamān ān-ı basṭ idi ḥālā maḥall-i ḳabżdur ol sözler ki benden ṣādır oldı ʿālem-i beşeriyetden münseliḫ olduġum ḥālde idi şimdiki ḥīnde ol suṭūḥī-i müleṣṣimdür benüm nāmum ki bedevīyem yaʿnī beşeriyetde olduġum ḥālde sā’ir nāsdan farḳum yoḳdur sizlerüñ bildigüñüz mertebem ancaḳ Seyyidligümdür ki ābā-ı ecdādum gibi riʿāyet olunuram eger ḥaḳīḳat-ı sırrumdan ḫaber virürsem her ʿaṭāyānuñ ṣāḥibi olmuş oluram bu maḥalde ben de ecdādum gibi bedevīyem buyurduḳları Ḥażret-i Faḫr-ı Kā’ināt ʿaleyhi’s-selāma taʿdād olunur mu yoḥsa ābā-ı ecdād-ı büzürg-vārlarından bir ḳaçına mı şümūlü vardur deyu sū’āl olunur ise el-cevāp ecdād efʿāl vezni üzere cemʿ-i kılletdür beş ve altı veya yediye dek ancaḳ şümūlü vardur yaʿnī buyurduḳları kelām saʿādāt-ı ecdādum gibi bedevīyem dimek olur Ḥażret-i Risālete **[139 b]** varıncaya ʿaddolunmaz ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz

Beyt

“Mevlidī’l-ġarbu ve’l-Ḥicāzu bilādī

Ve riyāżī ve Mekkete mürebā’i”

tercüme mevlidüm maġribde ve riyāżum Ḥicāzdadur ki maḥall-i terbiyetüm olmuşdur

şerḥ Ḥażret-i Seyyid ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz meşāyiḫ-ı ʿiẓamuñ ve evliyā-ı kirāmuñ eṣnāfın beyān eylemek irāde eyledüklerinde mevlidüm maġribde olmuşdur

deyu buyurmuşlardur yaʿnī ṭarīkā-i meşāyıḫdan muġāribenüñ revīşi üzere sülūk eylemişem dimekdür bunuñ tafṣīli budur ki meşāyıḫ iki ḳısımdur biri maşrıḳī ve biri maġribīlerdür muġāribe ḥükemā-i İşrāḳiyūn-miṣāl "*mütevaġġili fī't-telleti lā fī'l-baḥṣ"* [518] dur dā'imā ʿādetleri taṣfiye-i nefs ve riyāżete kūşiş eylemek ile ʿālem-i ġaybuñ mücerredātı ile me'nūs olur nefs-i nāṭıḳa-i ḥavāsda istifāde eyledügi eşyānuñ tetebbuʿına müştaġil itmeyüp feżā'il-i rūḥānīleri ġālib ve rezā'il-i cismānīleri maġlūb olur ve ʿālem-i kevn ü fesādda vāḳiʿ olıcaḳ aḥvāl-i müstaḳbeleyi **[140 a]** ve umūr-ı ātiyeyi müşāhede ḳıldıḳları gibi nefsüñ baʿżı maḥalde kemīn-gāh itdügi ḫayāline vāḳıf olup andan teberrī ḳılmaḳ ile teveccühleri Ḥażret-i Ḥaḳḳuñ liḳāsı ṭalebindedür ve ammā meşārıḳa şol ṭā'ifedür ki ḥükemā-i Meşā'iyūn-miṣāl "*müteġavvili fī'l-baḥṣi lā fī't-tellete"* dur bunlar keẕālik şerʿ-i şerīf üzere olduḳlarından māʿadā ehl-i sünnet ve cemāʿatdan ṣüleḥādur ki rūz u şeb minber ü miḥrābı ebrūvān-ı cānāne müşābihdür deyu ziyāde ʿibādet ile ʿābidlerdür ve ekṣer evḳātları taḥṣīl-i ʿilm ü ʿamele maṣrūf olup emr-i maʿīşetde ehl ü ʿıyāl ḳaydın görmede olan ṣevāba ziyāde meyelān üzere olup *"tecuūʿ teranī tecerrüd teṣel "* [519] diyenlere *"lā ruhbāniyyete fī'd-dīn"*[520] ile cevāp virürler ve maḥall-i riyāżet ve mücāhededе *"kulū ve'şrebū"* [521] ile ʿāmiller beẕl ü terk ḫīninde *"ve lā tuṣrifū"*[522] ile muʿāmillerdür ekṣer evḳātları *"bi-ḳuvve neḳvā"* ḥadīṣ-i şerīfini tefsīr ile dā'irlerdür ḥāṣılı ḳāl ile ḳīlden ḳılı ḳırḳ yararaḳ defʿ-i ḥarām ve şübhe **[140 b]** ḳaydıyla ḳayd-ı dām-ı ācile giriftār olduḳlarında muḳābele'-i ʿibādetleri ḥaḳḳa'l-yaḳīnden güẕar eylemedügi cihetile Ḥāḳkuñ lüṭfundan ricā eyledükleri reveżāt-ı cennāt ile baʿżıları muġtenim olurlar ve ol miḳdārı viṣāle ḳāniʿlerdür ʿaks-i zencīr ile ceẕb olunsalar daḫi varmaduḳları maḥaldür ki ḳā'il dimişdür

Beyt

Ḳāniʿ isem cennete dīdār-ı yāri terk idüp

---

[518] "Küçük bir engelden dolayı yarı yolda kalmış…"
[519] "Eğer açlığa alışırsan her şeyden sıyrılır ve maksadına vasıl olursun."
[520] "Dinde ruhbaniyete yer yoktur." Kur'an-ı Kerim, 57/27.
[521] "…yiyin, için." Kur'an-ı Kerim, 7/31.
[522] "…israf etmeyin." Kur'an-ı Kerim, 7/31.

Rūz-ı maḥşer zāhidā maḥrūm olam dīdārdan

daḫi bir şıḳḳuñ ḥaḳḳında riyāżum Ḥicāzdadur ki maḥall-i terbiyetüm olmuşdur buyurmuşlardur Ḥicāzdan murād arż-ı Yesrib Baṭḥādur ki vasaṭ-ı maʿmūre-i arżdur eşref ü ekrem olan ʿindā'llāh Mekke ve Medīnedür terbiyelerin ol cānibe münʿaṭıf eylemeleri Ḥażret-i Ġavṣ-ı Aʿẓama maḳar olan emkineyi beyān ve netā'yic-i sülūkları ol cānibde olduġunı ʿayān belki kendüleri ol ṭā'ife-i ṣāfyeye ser-defter olduḳlarını iʿlān eylemekdür bunlar şol büdelā-i Ḫudā dandur ki meẓāhir-i esrār-ı **[141 a]** maʿnevī ve meẓāhir-i envār-ı Muṣṭafāvīdür sülūklarınuñ ḥaḳīḳatı Muṣṭafāya vüṣūl içündür bir fırḳā-i eʿizzenüñ ki maṭlūbları Muḥammed ʿaleyhi's-selām ve rehberleri ḥaḳīḳat-ı Muḥammediye olıcaḳ ẓāhiren aḥvālleri nice maʿlūm olur şeriʿate tābiʿ olup ḥaḳīḳatına nā'il olmayanuñ ḳadr ü pāyesi felek-i çārümden ber-ter muḳarrer olmuşdur fe-keyfe ki ḥaḳīḳat-ı Muḥammediye vāṣıl olana imdi bunlar ol ṭā'ifedürler ki ḥaḳlarında Cenāb-ı ʿİzzet Celle Celāluhu leyle-i Miʿrācda Ḥabībine beyān eylemişdür *"ed'dünyā ḥarāmun ʿalā ehli'l-āḫireti ve'l-āḫireti ḥarāmun ʿalā ehli'd-dünyā ve hümā ḥerāmāni ʿalā ehli'llahe"* [523] mūcibince ser-mestān-ı cām-ı tevḥīd olan ehl-i tefrīd ve tecrīdlerdür ki baʿde'l-fenā vücūdlarından eṣer-i hüveydā olmayup ẕerrāt-ı kā'inātı pertev-i envār-ı tecelliyāt-ı müşāhedesiyle ferāmūş eylemişlerdür ne ṭaleb-i cennāt ne teneʿumāt ne ḳayd-ı şübhe ve teklīfāt ne vücūd ve ne elem-i cūʿ ne riyāżet ve ne ṭāʿat ve ne ṭaleb-i liḳāya himmet belki cümleden ferāġat eyleyüp fenā-ender-fenā ile beḳā-ender-beḳāya **[141 b]** vāṣıl ve *"mūtū ḳable en temutū"* [524] sırrına nā'il olup ḥaşirden evvel ḥaşre ṣırāṭdan evvel ṣırāṭ mīzāndan evvel merkez-i vasaṭ-ı mīzān olduḳları cihetle cināna raġbetleri olmaduġundan māʿadā liḳādan daḫi müstaġnī olup ancaḳ maḥbūblarınuñ rıżāsına meftūnlardur bu ṭā'ife her ʿaṣırda bir nice olur bunlara lisān-ı ḥikmetde "*müteveġilün fi'l-baḥṣi ve't-tellete"* dirler lisān-ı ṣofiye-i mütevaḥḥidīnde abdāl ü ebrār dirler ki her biri zamānlarında ḳuṭbu'l-aḳṭāb olmuşlar iken dostuñ rıżāsı ṭalebinde terk belki terki terk eylemişlerdür arżda bunlar Allahu Taʾālānuñ maḥbūbları ve ḥabību'llāhuñ ḳā'im-maḳām ve maḥbūblarıdur imdi Ḥażret-i seyyidinā ve senedinā ve

[523] "Ahiret ehline dünya haramdır, dünya ehline ahiret haramdır. Allah ehline/ehlullah'a dünya ve ahiretin her ikisi de haramdır."

[524] "Ölüm gelip çatmadan evvel, şehvanî ve nefsanî hislerinizi terk etmek suretiyle bir nevi ölünüz."

mürşidenā ve ʿazīzenā sulṭānü'l-ʿārifīn ve ḫāḳānü'ṣ-ṣādıḳīn ḳıdvetü'l-mütevaġġılīn ve ʿumdetü'l-müte'ellihīn tācü'l-ʿārifīn Ebū'l-liṣāmeyn neseb-i ʿAlevī sırr-ı Muṣṭafavī Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu ve nevvere ḍarīḥehu ve raḍīyā'llāhu ʿanh Ḥażretleri bu rütbe-i ʿaʿīmenüñ ṣāḥibi idiler ki beyān buyurmuşlardur bundan ṣoñra [142 a] tercümān-ı evliyā ve faṣīḥü'l-beyān-ı aṣfiyā seyyid-i ṣāḥib-vefā ḥażretlerinüñ on üç beyt-i tā'iye-i ḳaṣīde-i mübārekeleri şerḥ olunur ki baḥr-ı kāmilde buyurmuşlardur

Beyt-i şerīf budur

"Deʿenī leḳad melike'l-ġarāme eʿniyetī

Lākinnenī ḫużtu'l-biḥāri bi-himmeti"

tercüme beni terk eyle ey raḳīb ki ʿaşḳ benüm zımāmlaruma mālik olmuşdur lākin yine ʿaşḳuñ biḥārına dāḫil oldum ve himmetüm ile biḥār-ı ʿaşḳ baña ḫużūʿ ve serfürū eylemişdür

şerḥ ey raḳīb beni terk eyle buyurduḳları taḳāżā-i hevā-yı ʿaşḳdur ki ṭaleb-i merām eyledügi ecilden anı raḳīb ile buyurmuşdur beni terk eyle buyurmaları benüm Ḥaḳ ile ṣafām vaḳtinde mālzeme-i beşeriyet ki muḳteżiyātuñdur baña ʿarż eyleme ki ceẕebāt-ı Rabbānī bi'l-külliye beni meftūn eylemişdür ʿālem-i maḥvdan ṣaḥve geldügümde henüz liḳā-yı maḥbūbuñ neş'esi bende ṭāḳat ḳomadı ki levāzımāt-ı ʿālem-i şehādet ile muḳayyed olam ḥālbuki taḳāżāñ saña nefʿ virmez zīrā maḥv-ı vücūd [142 b] eyledügi cihetle deryā-yı tecelliyāta müstaġraḳ olmuşam ki himmet ü teveccühüm deryāyı bende ġarḳ eyledi bu taḳdīr iledür biḥār-ı ʿaşḳuñ baña musaḫḫar olup cānuma cereyān eylemesi

Beyt

"Eṣbeḥtu fī cānātihā mütecerriden

Beyne's-sefā esʿā ve beyne'l-merveti"

tercüme ʿaşḳ meyḫānelerine mücerred olup saʿy iderem Ṣafā ile Merve beyninde gibi

şerḥ meyḫāneden murād ʿālem-i lāhūtdur dimek olur ʿālem-i lāhūtuñ mücerrredātına ʿaşḳ taʿlīmi içün emr olundum cid ü cehd ve saʿy ile merātib-i ʿaşḳdan ḫaber virdüm saʿyum Ṣafā ile Merve beynindedür buyurmaları bu ḥālāt kendülere her gāh bāḳī olmayup ānen-fe-ānen olduġunı işāretdür zīrā Kaʿbe-i ḥaḳīḳī ḳalb-i insān-ı kāmildür Ṣafā ile Merve tenezzül ve teraḳḳīden ʿibāretdür saʿy ise maʿrūfdur dimek olur ki ẕikr eyledügüm ḥālāt-ı ʿacībe ve mükāşefāt-ı ġarībe ḳalb-i insān-ı kāmile vüṣūl ile ḥāṣıl iderler ise beytü'l-maʿmūr-ı ḥaḳīḳī cām-ı cihān-nümā-yı ʿālem olan ḳalb-i Muḥammedī ʿaleyhi's-selāmdur ḳalbüm āyīnesine muḳābil **[143 a]** olmaġıla nūr-ı şems-i maḥbūb-ı ins ü cān olan sulṭānuñ pertev-i envārı ʿaksi baña lāḥıḳ olmaġıla bir mertebe cūş u ḫurūş eyledüm ki saʿyüme nisbetle Kaʿbede Ṣafā ile Merve beyninde saʿy idenlerüñ saʿyi ḥāliyā erbāb-ı ẓāhirüñ saʿyi gibidür ve ol nūrun ṣafāsıyla bir nevʿ leẕẕāt ḥāṣıl eyledüm ki gūyā ʿāşıḳ Kaʿbeyi görmüş idi ve cūşiş ve ḫurūşum meydān-ı efzūn olsa niçüñ istibʿād olunur ki her saʿāt nice biñ merre tecelliyāta maẓhar düşer mey ibtidā-i ḫilḳatünde bir kerre ʿaşḳa maẓhar olmaġıla sarḫoşluġı dünyāyı hūy ü hāy ile memlū ḳılup telvīni ile temkīni farḳ olunmaz belki ḳarīn olanları mest ü lā-yaʿḳıl ider nitekim Ḥażret-i Mevlānā Celāle'ddīn-i Rūmī ḳudduse sırrehu'l-ʿālī buyurmuşlardur

"Āteş-i ʿaşḳest ḳander ney futād" [525]

böyle olsa niçün ḫurūş olunmasun ki tecelliyāt-ı Sübḥānīye ḳābil olanlar cedd-i aʿẓāmum Faḫr-ı ʿālem ṣallāllāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellem Ḥażretlerinüñ ḫırmen-i lüṭuflarundan ḫūşa-çīn iken ve velveleleri ʿālemi pür-ṣadā eyledi ben evde olduġumdan ġayrı **[143 b]** her saʿat ṭavāf-ı beyt-i maʿmūr eylerem hezārān Kaʿbeden efḍaldür bu taḳdīrce velvele-i kūs-ı salṭanatum āvāzesi ʿāleme memlū olsa ḳābildür

[525] "Aşk ateşi ney'in içine düşmüştür."

Beyt

“Neşvān-ı mā beyne’d-dīnāni mihrü velā

El-ḥubbu yesḳīnī ve deniyye Kaʿbeti”

tercüme ḫumḥāne mābeyninde mestāne olup saʿy iderüm maḥbūbum sāḳīm olup Kaʿbe-yi maḥremüm ḫum-ı ʿaşḳ-ı İlāhīdür

şerḥ bi’t-tevżīḥ ḫum-ḥāneden murād ehl-i ḳulūbdur mestāneden murād ceẕebāt-ı Raḥmanīdür sāḳīden murād mürşid-i maʿnevīdür Kaʿbe-yi maḥremümden murād o ḳalbdür ki anuñ vesāṭetiyle Ḥaḳḳa vāṣıl olmuşlar ḫumdan murād ẓarf-ı mey olıcaḳ ḳalb-i insān-ı kāmil yāḫūd nebī-yi bī-muʿādildür ki maḥṣūl-i beyt ḫum-ḫāne arasında mestāne olup saʿy iderem buyurduḳları erbāb-ı ḥālātdan her biri tekālīf-i şāḳḳādan biri ile taḥṣīl-i āmāl ḳılduḳlarında bir ceẕebāt-ı Rabbānī vāsıṭa eylemiş idüm ki *“ceẕbetun min ceẕebāti’r-raḥmāni tuvāzī ʿameli’ṣ-ṣeḳeleyni mine’l-cinni ve’l-ins”* [526] māṣadāḳınca meşʿale-i nūr-ı ceẕbe-i ilāhīyi eşʿia-i hādī ve reh-nümā ḳıldum ve añunla mücāhede eyledüm şol şecer-i bilā-ṣemere miṣālinde olan ʿaḳl-ı maʿāşı **[144 a]** rehber eyledüm ki pā-bend ola sāḳīm maḥbūbum oldı buyurduḳları rūḥāniyet-i Muṣṭafā ṣāllā’llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerine vāṣıl oldum ve vüṣūle muḥabbetümden ġayrı bir çāre bulmadum elif-i Aḥmed ki ulūhiyetüñ ʿaẓameti iʿlāmıdur aña müşābih istiḳāmetde ṣābit-ḳadem olduġum içün levḥ-i dilde “*ke’n-naḳşi fī’l-ḥacer* ” [527] Aḥmedüñ elifden ġayrı bir şeyi olmamaġıla maḥv olup mīm maḥv olup sırr-ı Eḥad ẓāhir olduġunı işāretdür Kaʿbe-i maḥremüm ḫum-ı ʿaşḳ-ı ilahīdür buyurduḳları teveccüh-i tām ile murādātuñ ḥuṣūlünü ḳalb-ı insān-ı kāmile düḫūlden ġayrı ile müyesser olmaduġunı beyāndur ve cām-ı mey muʿārefe ẓarf-ı ḥaḳīḳī ve mecāzī olan ḳalb-ı insān-ı kāmile taʿabbüd ve temelluḳ-ı ʿaşḳ-ı ilāhīye vüṣūl içün sebeb itdügini

[526] “Rahman’ın cezbelerinden bir cezbe, tüm insanların ve cinlerin ameline denktir.”
[527] “Taşa nakşeder gibi…”

beyāndur *“kemā ḳāle’llāhu ta’ālā escudū li ādeme fe secedū illā iblīs”*[528] mażmūnunca ḥaḳāyıḳ-ı insāniyeden ġaber virdüklerindür

Beyt

“Lem yeşribu’l-ʿuşşāḳ min ri’baḥri’l-hevā

İllā baḳiyyete noḳṭatu min fażletī”

tercüme ʿuşşāḳ nūş eylemediler deryā-yı ʿaşḳdan illā meger [144 b] benden fażla ḳalıncasından bir ḳaṭre nūş itmiş olalar

şerḥ bu maḥalde Ḥāżret-i Seyyid ḳudduse sırruhu maẓhar-ı ism-i Vedūd olup muḥib ve maḥbūb ve ʿāşıḳ ve maʿşūḳ olduḳlarından ṣoñra maḥbūb-ı ḳūlub-ı āṣfiyā ve ṣafā-yı cām-ı ʿaşkdan rıẓāya nā’il olmalarıyla naʿra-i mestāneleri felek-i çārumı belki çerḫ-i çehārumı ġaberdār ḳılduḳda olʿaṣırda ve ol arżda cenāblarınuñ tek u pūların tecessüs iden evliyā’ullāha ki ġalvet-ġāne-i Ḫudā dan Raḳīb ismine maẓhar düşmüşlerdür bi-ṭarīki’l-ġıbṭati iltifat baña maḥṣūṣdur sā’irlere ben vāsıṭayem dimekdür ḥāṣılıʿaṣırlarında kendüler ferīd ve sā’ir evliyā mürīd olduḳlarını işāretdür

Beyt

“Sekirū bihā fetehettekū ve teşenneʿū

Ve enā ṭeveytu’l-ḥubbi taḥte ṭaviyyetī”

tercüme nūş eyledükleri ḳaṭre ile mestāne olmaġıla mütehettik olup tażyīʿ eylemişlerdür ammā ben muḥabbeti ve ḥubb-ı ʿaşḳı derūnumda ṭayy itmişimdür

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri erbāb-ı ḥālde bī-haẓm olup esrār-ı İlāhiye emīn olmayan mecāẓib-i bī-sülūk yāġud sālik-i bī-ceẓbe [145 a] içündür cüz’ī ve küllī neş’eyi żabṭ u rabṭa ḳādir olmayup kendüyi keşf itmek ile keşf itmişdür ve keşfi sebeb-

[528] Yüce Allah’ın dediği gibi: “…secde edin, demiştik. Onlar hemen secde ettiler, yalnız İblis hariç.” Kur’an-ı Kerim, 20/116.

i tefriḳa-i cemʿiyet-i ḥāżır olduġundan māʿadā ʿırż-ı evliyāyı hetke bā'iṣ olmuşdur ve bu taḳdīrce vāridāt-ı ilāhī ve kerāmāt-ı nā-mütenāhīyi taẓyīʿ ḳılmışdur ammā ben muḥabbet üʿaşḳı derūnumda ṭayy itmişimdür buyurduḳları ḳıyās olunmasun kiʿaşḳı derūnundan ṭayy ḳılmış olalar belki mertebe-iʿaşḳ üçüncü dā'irede ḥāṣıl olur eger sālik ol ḥālde ḳalursaʿaşḳuñ ki kārı melāmet ve tehettük ve nedāmet ve taẓyīʿ-i evḳāt ve ibtidā-i āfātdur ṭayy eyledüm buyurmaları ẕikr olunan devāyirden güẕer eyledüm dimekdür yaʿnī ġayrı dā'ire ḳadem başmaḳ ile mükemmil-iʿaşḳ-ı ilāhī olduḳlarına işaretdür

Beyt

"Ḳaṭre ḳaṭre āb bāredʿāḳıbet deryā şeved

Endek endekʿilm ḫānendʿāḳıbet monlā şeved" [529]

mūcibince taḥṣīlde daḫi taʿcīl eyledüm belkiʿulūvv-ı himmet ileʿaşḳ-ı Ḫudā dan leyyin iḫtiyār eyleyüp hāy u hūyun terk eylemek ileʿinde'l-evliyā maḫfī olup **[145 b]** vaḳār ṣāḥibi olduġumdan māʿadāʿaşḳdan behre-dār oldum dimekdür

Şiʿr

Ṭālibā saʿy-ı belīġ it kūy-ı yāre varıgör

Cānı cānāne virüp terk eyle yoġı varı gör

Sırrını fāş itmek ile kendüni itme helāk

Keşf-i esrār it didükde sen aña yalvarıgör

[529] "Katre katre yağmur yağar, derya olur; azar azar ilim okunur, molla olunur."

Kūy-ı dilberden geçüp zāhid kemāle ṭālib ol

Ārzū-yı cenneti ḳo cehd idüp dīdarı gör

imdi her ne ḳadar sālik aḥvālini keşfden içtināb iderse hālik olmaz

Beyt

"Ve ḳere'tu min Tevrāti Mūsā tisʿatun

Tuliyet ʿalā Mūsā felem yeteşebbitī"

tercüme Tevrāt-ı Mūsādan tisʿa āyāt ḳırā'at eyledüm Ḥaẕret-i Mūsāya ḳırā'at ve tilāvet olunduḳda ṣābit olmadı dimekdür

şerḥ Ḥaẕret-i Seyyid ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz sülūkünde ḳadem-ber-ḳadem enbiyānuñ meẕāhiri olup ism-i Mütekellimüñ neş'e vü āṣārıyla Ḥaẕret-i Ḥaḳḳuñ ṣıfāt ve ẕātına maẕhar olup *"ve kellemā'llāhu Mūsā teklīmā"* [530] māṣadāḳınca Mūsā-veş vācibü'l-vücūd ile bī-vücūd **[146 a]** olduġu ḥālde bī-lisān ve bī-nuṭḳ ve bī-ḥurūf ve bī-ṣavt kendüden kendüye Ṭūr vücūdunda şecere-i nefs-i nāṭıḳadan taʿlīm ve ādāb-ı nefy-i vücūdı mutażammındur *"feḫleʿ naʿleyk"* [531] didükde *"feḫleʿ"* [532] vücūd-ı beşerī ile münseliḫ olduḳları ḥīnde *"inneke bi'l-vādi'l-muḳaddesi Ṭuvā"* [533] āyet-i şerīfesiyle münādā olduḳlarında maẕhar-ı kelīmu'llāh olduḳlarına īmā ve işāretdür belki ẕikr olunan sülūklarından ʿibāretdür ḥaḳḳā bu maḳāmları ġarībdür zīrā bir maḥbūba vāṣıl olmuşlardur ki ʿāmme-i ʿālem ʿāşıḳ ve meftūnı böyle iken bir kimesne bilmez ki ne keyfyet ile vāṣıl oluna ve yine cümlesi sarḫoş-ı ʿaşḳ iken henüz mey-fürūşa bādenüñ keyfiyeti yoḳ daʿvāsın idersiñüz ḳanı Sulṭān Seyyid gibi bir ʿārif ki vādī-i yaḳīnde muḳīm olup kendüme kendüm gerekse böyle kendüm kendümi deyu ʿālem-i kübrā olan vücūd-ı insānī ki ʿarş ü ferş ü levḥ ü ḳalem belki on sekiz biñ ʿālem andan ʿibāretdür ʿilmine ʿālim olup sürādıḳāt-ı ḥicāb-ı nūranī zā'il ḳılduḳdan ṣoñra ḳalb-i

---

[530] "Allah, Mûsa ile de doğrudan konuştu." Kur'an-ı Kerim, 4/164.
[531] "Hemen ayakkabılarını çıkar." Kur'an-ı Kerim, 20/12.
[532] "Çıkar…"
[533] "Çünkü sen mukaddes vadi Tuvâ'dasın." Kur'an-ı Kerim, 20/12.

insān ki beytu'llāhdur maḥbūbı ve maṭlūbı tecessüs itmesiyle **[146 b]** bulmaḳ āsāndur ḳaçan ki bu maḥalde vüṣūl bulana hüve hüve olur hū hū didükçe ṣadāya nīstī nīstī ḥaḳīḳat olıcaḳ hestī hestī ile varlıḳ ḥāṣıl olur *"Allahümme yessirlī bi-ḥürmeti ṣāḥibi haẕā's-sır"* [534] ve ammā bir ḳısmı vasaṭ ḥālde vüṣūlü muḳarrerdür ve ol derd-mend ve müstemenddür ki sarḫoşdur ammā ne keyfiyet ile mükeyyefdür anı bilmez ancaḳ şeydālıḳdan āgāhdur

Beyt

"Ṣaḥ ʿinde'n-nās innī ʿāşıḳun

Ġayr in len yaʿrifū ʿaşḳi limen"

ḫalḳ benüm ʿāşıḳ idügüm bildiler bilmediler kime ʿaşḳum benüm dimek ile dā'imā bir āteş ile sūzān ve bir ḥarāret ile büryāndur ammā liḳā-i cānāndan henüz ḫaberdār degüldür buña te'ṣīr eyleyen şümūs-ı İlāhīden bir ẕerre ve biḥār-ı ʿaşḳ-ı nā-mütenāhīden bir ḳaṭredür böyle iken gāh olur ki ḥarāret-i ʿaşḳa taḥammül eylemeyüp Ṭūr-ı Sīnā-miṣāl *"dekken dekken"* [535] pāre pāre olmaḳ ile her pāresinden ṣadā-ı *"enā'l-Ḥaḳ"* [536] ile memlū ider eger bir pārçasın iḥrāk idüp ḥākesterinden bir şemme baḫr-ı muḥīṭe ilḳā eylesek cūş u ḫurūş ve cereyānı merkez-i arżda olanları ġarḳ-āb-ı fenā eyledükden ṣoñra süḫūnet ü ḥarāreti tābe-i arżda ḥāmil-i arż **[147 a]** olan māhīyi ve semāda ḥamel ü sereṭānı büryān ide idi aṣḥāb-ı tecellī kūh ve ṣaḥrā ve ʿarż ve semā taḥammül eylemedügi ʿaşaḳa-i celāle ve nūr-ı cemāle taḥammüle nice ṭāḳatları ola böyle ise olsa ʿālem-i şehādetde anlardan āşḳ ve şevḳe müteʿalliḳ baʿżı kelām ẓuhūrı istibʿād olunmaz ve istiʿdādı olana ṭaġ ve ṭaşa te'ṣīr eyleyen ḥālāt te'ṣīr itmemek olmaz müddeʿī-i bī-ʿaşḳ olan zamānumuz meşāyiḫinden baʿżı eʿizze ki Bāyeẕīd ḫiẕmetlerinde kendü zuʿumlarınca mürīd ve ġāşiye-dār olmaz iken rūz u şeb kelām-ı ehl'ullāh ile me'nūslardur ḥālbuki ekṣeri leẕā'iẕ-i ḳudsiyeden me'yūslardur ḫuṣūṣān Sulṭānü'l-ʿārifin Üstād Çelebī Ḥüsāme'ddīn nefeʿenā'llāhu bi-berekātuhu

---

[534] "Ey Allah'ım bu sırrın sahibinin hürmetine bizim için kolaylaştır!"
[535] "...parça parça…" Kur'an-ı Kerim, 89/21.
[536] "Ben Hakk'ım."

Ḥażretlerinüñ ehl-i ḥāle mürşid ve reh-nümā maḳām-ı ʿaşḳda nice kelām-ı şerīfleri şādır olmuşdur ki *"Beyt min beyti nist iḳlīmest"* [537] māṣadāḳınca her beyti ʿālem-i lāhūtdan bir iḳlīm ve her ḥarfi memālik-i nāsūtdan bir mülk-i ʿaẕīm olduġundan māʿadā ʿuşşāḳ-ı ḥasta-dilüñ derdine şifādur ammā ne fā'ide *"ke-meṡeli'l-ḥimār yehmile esferā "* [538] mefhūmuna muṭābıḳ meşġale-i dünyā **[147 b]** bize şol ḳadr şuġl virmişdür ki oḳumaḳ ve maʿnasına muṭṭaliʿ olmaḳdur taṣannuʿ mertebesinde olmuşdur ḥattā neş'e-i İlāhī sizden niçün ẓuhūr eylemez dense *"keşfi'r-ricāl ḥayżi'n-nisā'"* [539] ile cevāp viririz keşf ʿindimüzde böyle meẕmūm iken belā budur ki memdūḥumuz erbāb-ı keşfdür ḥaḳīḳī sū'āl olunsa bizde olmaduġıdur ki ḥayż-ı ricāl ile cevāp virürüz ya bundan niçün ġāfilüz ki ḥayż görmeyen ʿavratdan vücūda mevlūd zuhūr itmez ricālde daḫi veled-i ḳalbi ki nefs-i bākirenüñ ictimāʿından ḥāṣıl olsa gerekdür ẓuhūr itmedügi taḳdīrce kerāmāt ẓuhūr itmez imdi maʿlūm oldı ki eṣḳāl-i dünyadan ḥāmillerdür ʿöẕürlerine bāʿiṣ odur ki eger kerāmāt memnūʿ olsa Ḥażret-i Seyyid ve sā'ir evliyāu'llāh kerāmātları ki memdūḥ olmaz idi enbiyāda muʿcizāt ve evliyāda kerāmāt velīnüñ velāyetine ve nebīnüñ nübüvvetine delālet ider ol ẓuhūrlarında ittifāḳen iẓhār-ı velāyet ḳılmaları taṣdīḳ olunur ki baʿdehu kelimātlarından nice dürer-i maʿānī istinbāṭ olunur ki bu cihetle Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinden **[148 a]** ẓuhūr iden kerāmāt-ı saʿādet-āyātları ḥaḳḳında ʿulemā-i müteḥaddiṣīnden şāriḥ İbni Ḥacer ve müte'āḫḫirīnden İmām Suyūṭī ve Şeyḫ Şaʿrāvī ve Celāl Maḥallī żabṭ ü taḥrīr eylemek ile velāyetlerine istidlāl eylemişlerdür ikisi şerīʿat-ı Muḥammediyede şehādetleri kāfi iken iki ʿazīz daḫi ʿindā'llāh müzekkī olmuşlardur böyle ṣāḥib-i saʿādetüñ ḥaḳayıḳ-ı kelāmlarına ıṭṭılaʿ nice mümkündür şerḥ olunduġı taḳdīrce baḥrde ḳaṭre beyānı lisān-ı ḥāme-i ʿanber-fām ile taḳrīr olunmaz imdi Ḥażret-i Mūsā ṣalāvātu'llāhi ʿalā nebiyyinā ve ʿaleyhi saḥara-i İslāma götürüp Firʿavnı ġarḳ eylemek ile Nebī-i İsrā'il fitne ve fesādından ḫalāṣ eyledükleri maʿhūddur bu maḥalde siḥr-i saḥardan murād vesvās-ı şeyṭāniye ve teleẕẕüẕāt-ı nefsāniyedür ki insānı meftūn u mesḥūr ḳılmışdur Firʿavndan

---

[537] "Bir evden bir başka eve taşınmak başka bir diyara göçmek manasına gelmez."
[538] "…ciltlerce kitap taşıyan merkebin durumu gibidir." Kur'an-ı Kerim, 62/5.
[539] "Allah dostlarının keşif ve kerametleri kadınların âdetine benzer."

murād nefs-i emmāredür taʿannüd üzeredür ġarḳdan murād rūḥāniyetüñ ġalebesinden nefsüñ maġlūb olmasıdur ḥāṣılı dimek olur ki nefs taʿannüd iderken taʿabbüd eylemege rāżī olup iẕāle-i hevā-yı nefsānī ḳılduḳları ecilden rūḥāniyetlerinüñ ġālib olduġuna işāretdür āyāt-ı tisʿadan murād sülūklerinüñ **[148 b]** neticesi felek-i tāsiʿa vāṣıl olmasıdur mücedded-i cihāt ve muḥīṭ-i semāvātdur keẕālik kendülerüñ vüsʿat-i velāyetleri ve füsḥat-ı salṭanatları felek-i tāsiʿa ki aṭlasdur kevākib-i ṣevābitden ʿārīdür ne güẕārında seyyārāt sā'ir ve ne edvārında ṣevābit zā'irdür Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz ʿālem-i kübrā-nihād-ı ʿālī-nijādlarında merkūz olan istiʿdād-ı ezelī birle ḳuvā-yı müteḫayyileye ʿurūc ḳılduḳlarında taḫṣīlāt-ı kemālāt-ı İlāhiyeye vāṣıl ve rütbe-i Ḥażret-i Mūsāya nā'il olmaġıla felek-i tāsiʿ-miṣāl derūn-ı pākları ġıll ü ġışdan ʿārī ve ṣāfī olduġını işāret buyururlar ve Ḥażret-i Mūsāyı münāsebet ile ẕikr buyurduḳları maẓhar-ı tecellī-i efʿāl olduḳlaruñ beyāñdur Tevrātdan murād edyān-ı ḳadīmeyi ẕikirdür tilāvet eyledügümde Ḥażret-i Mūsā ṣābit olmadı buyurduḳları edyān-ı ümem-i sālife mensūḫ olduġıdur ve bu cümleden Mūsā ʿaleyhi's-selām taḫṣīṣ-i bi'ẕ-ẕikr itmeden murād evliyā-i Benī İsrā'ilde ümmet-i Muḥammed ʿaleyhi's-selāmda olan hażīm olmayup bunlaruñ velīsi anlaruñ nebīsi olduġuna **[149 a]** ve evliyā-i Benī İsrā'il ekṣeri riyā üzere bulunup ẕihinlerini mūcib raḥmet mülāḥaẓa itmekle ṣābit-ḳadem olmaduḳlarını işāretdür ümmet-i Muḥammed ʿaleyhi's-selām anlaruñ ʿaksi olmaġıla maḳarr-ı istiḳāmetde ṣābit-ḳadem olduḳların kināyedür

Beyt

"Ve ḳırā'etu min İncīl ʿİsā ʿaşereten

Tuliyet ʿalā ʿİsā fezādet rıfʿatī"

tercüme ve İncīl-i ʿİsādan Ḥażret-i ʿİsāya tilāvet olunan ʿaşereyi ḳırā'at eyledüm rıfʿatümi ziyāde eyledi

şerḥ Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz bu maḥalde muḥteliṭ-i ervāḥ-ı ḳudsiye ve müctemiʿ-i eşbāḥ-ı ünsiye olduḳlarından ḫaber virüp rūḥāniyet-i Ḥażret-i ʿİsā ile münāsebetlerüñ beyān buyurur ve münāsebet ile mertebe'-

i ʿaşḳ ki üçüncü dā’ire-i mecāzīsi ki felek-i Zühredür rūḥāniyetleri andan berter olup dördüncü dā’ire ki ūṣūl-ı maḥṣūṣ olan esmā’ullāh ki ism-i Ḥaḳdur eflākden mecāzī felek-i şemsdür ki felek-i rābiʿdür Ḥażret-i ʿİsāya menzil ve me’vā oldur dimek olur ki ism-i Ḥaḳḳa [149 b] keşret-i iştiġālüm ḥasebiyle rūḥāniyet-i şems ile āşināluḳ eyleyüp rūḥāniyet-i ʿārif ki ṭibāʿi’t-tāmdur ki lisān-ı ṣofiyede ʿaḳl-ı küll ile hem-nāmdur vāsıṭa ve rehber olduġı cihetle mertebe-i ʿİsevīyet ile müretteb olduḳlaruñ beyāndur ḥaḳḳā ḳadem-i ʿİsevīde olduḳları cümle-i reviş-i verzīşleri Ḥażret-i ʿİsāya müşābih vāḳiʿ olmuşdur cümleden ʿālem-i ʿulvīyeye raġbet-i tām eylemek nefāyis-i kelāmları ʿacāyib-i semāviye beyān ile müteleẕẕiẕdür ve her gāh dū-çeşm-i cihān-bīnleri āsumāna muḳābil vāḳiʿ olması maẓhar-ı ruḥu’llāh olduḳları ḫuṣūṣa şāhideyn ve ʿādileyndür ve İncīlden on āyet ẕikr buyurmaları ʿuḳūle-i ʿaşere felek-i tisʿanuñ neş’evāt ve merātibinden evceh buyurduḳlarından āṯār-ı marżiye ve eṭvār-ı ẕekiyelerindendür ki ilā-haẕā’l-ān ervāḥ-ı enbiyādan rūḥ-ı pür-fütūḥlarına füyūż ü fütūḥ baḫş olmaḳ üzeredür bu taḳdīrce kendüleri müstefīż olduḳların beyāndur meʿāşir-i evliyādan [150 a] cenābları sulṭān-ı ʿāşir olduġundan mevlūd-ı şerīfleri bir vech ile ʿāşirīn ḳuvvetinde vāḳiʿ olmuşdur ki ol ḳuvvet-i heyūlā-i ʿālem ecsādda nūrāniyetlerini ṭāliʿ ve lāmiʿ ḳılmışdur ḳaddesā’llāhu rūḥehu ve nevvere şerīḥehu

Beyt

“Ve ḳırā’eti min-ḥecci’l-ʿizāmi mesā’ilen

Ve āteyte fīhā min şevāhidi fiṭnetī”

tercüme ve rāh-ı ʿaşḳda nice mesā’il ḳırā’at eyleyüp kendü ḳarīḥamdan nice şevāhid īrād-ı istişhād eylemişümdür

şerḥ ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳıdem ve ḥāḳān-ı settāre-ḫadem ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz buyururlar ki maḥbūb-ı ḥaḳīḳī ḥāḳḳında herkes ʿaḳlı irdükçe ve nūr-ı ḥaḳīḳat ḳuvvet virdükçe vefāsından ki liḳāsından ki cefāsından baḫş eylemişlerdür lākin

mülāḥaẓaları *“leyse ke miṣlihi şey’un”* [540] imżāsıyla telbīs çıḳdı ve hīç kes bī-nişāndan nişān virmege ḳādir ve mehīn olmadı didükleri merhūn kelām ḥaḳīḳīdür

Beyt

“Īn müddeʿiyān der ṭalebeş bī-ḫaberend

Ānrā ki ḫaber şod ḫaberi bāz neyāmed ” [541]

[150 b] mażmūnunca muvāfıḳ ḫaberdār olanlardan daḫi ḫaber ṣādır olmadı bu tafṣīle muṭābıḳ Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz buyururlar ki ben enāniyetüm maḥv idüp iżāfātı nefy eylemekle ol bī-miṯāl ḥaḳḳında nice mesā’il ḳırā’at eyledüm yaʿnī sā’ir ʿuşşāk zühd ve riyā ile vāṣıl olmadıḳları merātibe nūr-ı ceẕbe ile nā’il oldum ve ḥālet-i sekirde her ne didümse ṣaḥīḥ söyledüm zīrā ḥālüm idi ġayrıları gibi ḳāl ü ḳīl eylemedüm her ne kelām ki taḳrīr eyledüm kendü ḳarīḥamdan müşāhede eyledüm ki aḥvāl idi ki andan ḫaber virdüm ve nice şevāhid īrād eyleyüp istişhād eyledüm buyurduḳları sulṭān-ı serīr-i maʿallāh olan cenāb-ı risālet ʿaleyhi’s-selām ḥażretleri ki kelimāt-ı dürer-bārları beyānı *“ve mā yenṭiḳu’l-hevā”* [542] dur ol kelimāt-ı saʿādet-āyātları ile mütekellim olduġumda şarāb-ı lā-yezālīden yed’üme bir cām ṣundı ki neş’esinden bī-hūş iken bā-hūş oldum ol ḥālde levḥ-i maḥfūẓ-ı ḥaḳīḳī olan ḳalb-i Muḥammedī ki mir’āt-ı **[151 a]** cām-ı cihān-nümādur nāẓır olduḳları maḥalde maḥbūb-ı ḥaḳīḳī vācibü’l-vücūb olan mevcūduñ ḥüsni beyānında ki zülf ü ḫāl ve ḫaṭ *“re’aytü rabbī fī ṣūreti ṣābbin emred”* [543] maʿnāsına muṭābıḳ beyān eyledüm ol mir’āt-ı ʿālem-nümānuñ leṭāfet ü ṣafveti idi anuñla istişhād eyledüm belki enāniyet maḥv idüp anlaruñ lisān-ı şerīflerinden tekellüm eyledüm dimekdür ḳudduse sırrehu’l-ʿazīz

Beyt

---

[540] “O’nun benzeri hiçbir şey yoktur.” Kur’an-ı Kerim, 42/11.
[541] “Söyleyen bilmez, bilen de söylemez.”
[542] “O, nefis arzusu ile konuşmaz.” Kur’an-ı Kerim, 53/3.
[543] “Rabb’imi genç bir delikanlı sûretinde gördüm.”

“Ve ḳırā’etuhu ve fehimtuhu ve şereḥtehu

Ve ceʿaltu fīhi min şevāhidi ḥikmeti”

tercüme cümle-i meẕkūrı ḳırā’at eyleyüp fehm eyledükden ṣoñra şerḥ eyledüm ḥikmetümden anda nicesini edā kılmışam

şerḥ Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz buyururlar ki cümle ḳırā’at eyledüm ve fehm ḳıldum cümleden murād baʿżıdur yaʿnī istiʿdādum miḳdārı baʿżı levāyıḥ-ı İlāhīye ki ezelden müheyyā olmuş idi taṣfiye-i nefse mālik olduġum ḥasebiyle mışḳale-i tevḥīd ile ḳalbe bir mertebe cilā virdüm ki nefsüme mālik oldum bu kerre nefis ḥayvāniyetden insāniyet ile muṭmaʿīn olup āyine-i cihān-nümā oldı **[151 b]** ol āyīnenüñ isticlāsından ʿālem-i vücūdda olan ʿacāyibāt vü ġarābiyātı seyr ü sülūk ḳıldum nice esrār ki me’mūlümden mütecāviz idi muʿāṣır olduġum evliyā-i Ḫudā dan ḫaberdār degüller idi zīrā meẕkūr olan reşāḥāt ʿavālim-i ġaybdan ʿālem-i cemiʿüñ ʿacāyibātındandur anı şerḥ eyledüm yaʿnī ṭālibe keşf eyledüm ta mertebe-i mürşid-i kāmil ne rüşdüñ ṣāḥibidür maʿlūm oluna

Beyt

Mürşid-i kāmil ādemi cām-ı cihān-nümā ider

Cām-ı cihān-nümā nedür āyīne-i Ḫudā ider

imdi şol ʿārifüñ ḳalbi nūr-ı celāl ile mücellā olmuşdur benüm ḥaḳīḳatumden ḫaberdārdur anlar ki henüz mir’āt-ı ḳalbleri zeng ü küdūrāt-ı beşeriye ile pür-jengdür ḥaḳīḳatumdan ve ḥaḳīḳat-ı insān-ı kāmilden bī-ḫaberlerdür ve şevāhid-i ḥikmetümden anda nicesin edā ḳılmışam deyu buyururlar bu maḥalde ḥikmet ẕikri bir nice sū’āli müstelzimdür cümleden biri ḥikmet-i Ḫudā envāʿ üzeredür bu cümleyi dört ḳısma münḳasım ḳılmışlardur ḳısm-ı evvel ḥikmet-i ʿilmiye ḳısm-ı ṡānī ḥikmet-i ʿameliye ḳısm-ı ṡāliṯ ḥikmet-i ḳāliye ḳısm-ı rābiʿ ḥikmet-i ḥāliyedür ḥikmet-i ḳāliye ḳısm-ı rābiʿ ḥikmet-i ḥāliyedür **[152 a]** her şıḳḳuñ āfītābda ẕerre miḳdārını beyān içün nice biñ kütüb-i muʿtebere te’līf olunmuşdur zübde-i kelām ve ḫülāṣa-i merām işbu envāʿuñ

ḥaḳḳunda ẕikr eyledügümüz miḳdārıdur ki *“el-ḳelilu yedullu ʿalā’l-keṯīr”* [544] māṣadāḳınca taʿbīrdür meṯelā ḥikmet-i ʿilmiyenüñ müteferruʿātı cümlesinden ṭıb ve ṭabāyiʿ ve iksīr ve ġayrihümā ḥikmet-i ʿameliyenüñ müteferruʿātı cümlesinden tedbīr-i menzil ve emr-i maʿīşet ve ʿilm-i aḫlāḳ ve siyāset ve riyāset ve envāʿ-ı ṣınāʿat ve ḳīs ʿalā-haẕā ḥikmet-i ḳāliyenüñ müteferruʿātı cümlesindendür mübāḥeṯet-i manṭıḳıye ve hendese ve hey’et ve ʿulūm-ı nücūm ve ṭılsımāt ve siḥriyāt ve istidrācāt ve nārencāt ve eṯerden mü’eṯṯire istidlāl ve türrehāt-ı ṣābi’iye ve iʿtiḳād-ı fāsid-i felāsife ve ḳīs ʿalā-haẕā ḥikmet-i ḥāliyenüñ müteferruʿātı cümlesindendür ẕevḳiyāt ve müşāhedāt ve keşf-i yaḳīn ve temāşā-i melā-i aʿlā-yı ʿilliyyīn ve taʿalluḳ-ı rūḥāniyāt ve tafṣīl-i cismāniyāt ve ḥaḳayıḳ-ı ʿilm-i ledün ve ṭayy-ı zamān ve mekān ile seyr ve mekān ile seyr-i ḳurā ve müdün aḥvāl-ı mürāḳebe ve āṯār-ı muʿāmele mestī ve hüşyārī ve ʿaşḳ ve şevk **[152 b]** ve cünūn ve fünūn ve keşf-i aḥvāl-i berzaḫ ve ʿālem ü ʿilm-i ḥaḳīḳat-ı ādem şuhūd ve şevāhid mevʿūd ve mevāʿid seyr-i bi’llāḥ ve seyr-i fī’llāh ve seyru’llāh ve seyr-i maʿallāh fenā ve beḳā ve liḳā ve ṣafā ve maḥbūbdan rızā ve ḳīs ʿalā-haẕā imdi Ḥażret-i Seyyid ḳudduse sırrehu yād buyurduḳlarında şevāhid ile maʿān ẕikr buyurmaları mükemmel müteferruʿāt-ı ḥikmet-i ḥāliye olduḳlarına şāhiddür ḥāṣılı dimek olur ki ʿilm-i ledün bir ʿilimdür ki Ḥażret-i Ḫıżır ʿaleyhi’s-selāmuñ Ḥażret-i Mūsā aleyhi’s-selātu ve’s-selāma taʿlīmi muḳārin olmaġıla fehmi müteʿassir oldı böyle olsa şevāhid-i ḥikmetden beyān ʿasīr olduġunı murād-ı şerīfleri tefhīmdür

Beyt

“Ve bidāyeti fī ẕāke ketmāne’l-hevā

Min baʿdi mā efnā’l-ġerām baḳiyyetī”

tercüme ḫuṣūṣ-ı mezbūre bidāyetüm ketmān-ı āşḳ idi lākin ġarām-ı ʿaşḳ baḳiye-i eṯerümi ifnā eylemişdür

[544] “Az, çok olana delil olur.”

şerḥ Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz bidāyetüm ʿaşḳdur buyurmaları dimekdür ki ʿālem-i elestde [153 a] maḥbūb-ı ḥaḳīḳīnüñ baḥrine ġavṣ eyledügüm āvānda ʿaşḳı ketmāne taʿahhüd eylemiş idüm lākin ġarām-ı ʿaşḳ yaʿnī ʿaşḳuñ nişānı olan ʿārıżiyāt ki mecāzda daḫi vāḳiʿdür rüsvāy ve melāmet ve cünūn-ı bī-ḫˇābī herkesi ʿāşıḳ mülāḥaẓasıyla maḥbūbını ẕikr itmek ve eşk-i çeşm ile ʿaşḳını ifşā eylemek ʿādet olduġı gibi ḥaḳīḳatde daḫi bunuñ envāʿı çoḳdur ol sebeb iledür ki ʿaşḳuñ melāmetine mübtelā oldum herkesden maḥbūb ḥaḳḳında kelām ḫaber ricā ider idüm nitekim Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendī merḥūm buyurmuşlar

Beyt

Kāşkī sevdügimi sevse ḳamu ḫalḳ-ı cihān

Sözümüz cümle hemān ḳıṣṣa-i cānāñ olsa

mażmūnıyla gāh āh iderek ve gāh giryān olup naṣīḥat eyleyene bu güne cevap virür idüm

"Yā lā'imī fī'l-hevā el-ʿuẕriyyu maʿẕireten

Minnī ileyke ve lev enṣifte lem telum" [545]

ve ikṣār-ı mevāʿiẓe ḳılına

Beyt

Benüm peymāne-i ʿaşḳa düşüpdür defter-i ṭabʿum [153 b]

Naṣīḥat naḳşına ḳābil degüldür ʿaḳlum evrāḳı

deyu bi'l-āḫere rüsvāy ve evkārı ve keṣret-i ḥarāret-i bāri bādī-i ġaleyān-ı süveydā olup ʿaşḳıla cān virdükleri gibi ʿaşḳ-ı Ḫudā da ẕikr olunan melāmeti bidāyetüm ḥıfẓını şarṭ itmiş iken ġarām-ı ʿaşḳ-ı Ḥaḳ beni fenā-i muṭlaḳ eylemişdür

[545] "Ey bu şiddetli sevdamdan dolayı beni kınayan, ağır ol! Eğer insaf edersen beni kınamazsın."

deyu sālikīni keyfiyet-i ʿaşḳdan ġaberdār ḳılmaḳ bābında buyurmuşlardur ḥāṣılü'l-kelām kelimāt-ı şerīfleri camiʿdür zīrā kelimāt-ı ḳudsiye-i evliyā ḳuddesā'llāhu ervāḥehum müşkāt-ı ḥaḳīḳat-ı Muḥammediyeden muḳtebesdür *"ve kulluhum min Resūlu'llāhi muḳtebesün ġarḳān mine'l-baḥri evrişifā mine'd-deyyim"* [546] feḥvāsınca Ḳur'ān-ı ʿAẕīmü'ş-şānuñ ve ḥadīṯ-i Resūl-i muʿciz-beyānuñ taʿẓīm ü tekrīmi farż olunduġı gibi taʿẓīminden ṣoñra fehm-i ġavrına keẕālik vüṣūl mümteniʿdür meger ḫāk-ı pāylarından bir ẕerre dīde-i cāne iktiḥāl oluna ki anuñla cān cānāndan ḫaber almaḳ mümkün ola ḥāṣılı ruḥāniyetleri cāmıyla sermest olmaḳ müyesser olduḳda kendülerden lisānlarından kendülerüñ murādlarını beyān ḳābildür ve illā ʿaḳl ü fehm ḳāṣırdur her ne miḳdār te'vīl olunsa nihāyetine **[154 a]** ġāyet yoḳtur ve erbāb-ı te'vīle ʿinde'ş-şerʿ te'vīl olunsa ʿitāb olunmaz bu beytde bāḳī olan nükte baḳiye-i eṣerümi ġarām ifnā ḳılmışdur te'vīl budur ki eṣerden mü'eṣṣire istidlāl eylemekle Ḥaḳḳıla Ḥaḳ olduḳlaruñ beyān eyledükden ṣoñra baḳiyeden murād küll-i ʿunṣur-ı beşerdür ki riyāżāt ve mücāhedāt ve ʿināyāt-ı bī-ġāyāt ḥażret-i ṣāḥibü'l-hidāyāt ile bi'l-külliye maḥv-ı beşeriyet ve taḥṣīl-i melekiyet ḳılduḳlaruñ īmā iderler fī'l-cümle maḥv-ı vücūd ile kemāle vāṣıl olduḳlarıñ beyāndur ḳudduse sırrehu'l-ʿazīz

Beyt

"Enā bülbülü'l-efrāḫu lākinne innehā

Kem bülbület fī ḥanihāin fityeti"

tercüme cümle şādımānī ve ṣafānuñ bülbülüyem lākin ol şādımānī-i bülbül nice yigit ʿuşşāḳı ġānesinden maḥzūn eylemişdür

şerḥ şādımānīden murād leżāiẕ-i rūḥānīdür ṣafā ġod maʿrūfdur bülbül-i murād ʿuşşāḳdur ki naġme-serālıkdan zebānları lāl olmaya maḥṣūl-i beyt dimekdür ki ʿuşşāḳ-ı Ḫudā nuñ gūyende ve cūyende bendesiyem ḥāṣılı Mesīḥā-veş ḥāṣṣe-i kelāmum mürde-diller iḥyāsı içün **[154 b]** şifāya maḫṣūṣdur ammā ḥikmet bundadur ki bu ṣūret-

[546] "Peygamberlerin hepsi, Allah Rasulü'nün dergâhında bir avuç hikmet veyahut fazilet yağmurlarından bir yudum su istemektedirler."

i merġūbı ehl-i havāya naġamāt eyledükçe sūziş ḥāṣıl iderler baʿdehu dām-ı ʿaşḳa giriftār iderem anı daḫi āteş-i ʿaşḳıla sūzān ü giryān ḳılmaġa bāʿiṣ oluram şol ʿandelīb-ḫāne ki miṣālindeki deştī olan ʿandelībānı ṣayd içün vażʿ olunur bu ṣūret ile ehl-i hevāyı dāmdan devāma sebeb oluram ki nitekim Ḥażret-i Mevlānā ḳaddesā'llāhu bi-sırrihu'l-ʿazīẓ buña münāsib ile buyurmuşlardur

"Ān ḥayālātī ki dām-ı evliyāst

ʿAks-ı mehrūyān-ı bostān-ı Ḫudā st" [547]

beyne'l-aḳrān ṣafā vü şādımānī üzere görinür iken āyet-i kerīme-i *"ʿasā en tekrahū şey'en ve huve ḫayrun lekum ve ʿasā en tuḥıbbū şey'en ve huve şerrun lekum"* [548] māṣadāḳınca ġamgīn ve dīde-i temkīn libās-ı ḳumaş iken pālas ve hey'et-i eşrāf-ı nāsda iken aḥḳar-ı nās şeklinde nümāyān olmaġa bādī oluram anlar ki şühūd ve ẕevḳ aṣḥāblarıdur bu ḥālime mesrūrlardur ve anların ki şuhūd ve ẕevkleri yoḳdur bu kāruma ṭaʿn eyleyüp dāmuma **[155 a]** şikārum olan ḳavābil içün maḥẓūn olurlar neş'e-i vücūd-ı pür-cūdları maṭar-ı nisān gibi ḳābilde dürr-i nā-yāb ve nā-ḳābilde zehr-āb olduġın işāretdür bu maḥalde ḥikmet-i İlāhiye o ḥāṣṣe-i şān-ı nisāna maḫṣūṣ ḳılmışdur ṣedefüñ ḳābiliyeti taḥṣīl-i dürriye muḳābildür ḳaṭārāt lāḥıḳ olduḳda istiḥżār-ı ḳavābil ki şarṭ olması cihetile *"mā ḫeleḳe lehünne"* [549] incüdür ḥāṣıl olur ve ve efʿīnüñ ḳābiliyeti taḥṣīl-i semm içün muḳābildür keẕālik *"mā ḫeleḳe lehu"* ki semm-i ḳātildür anı iḥżār ider bu ẕikr idilen aḥvāl mürşid-i kāmil ḥāline istidlāl olunur ki feyiżlerini ṭālibe baḫş buyurduḳlarında herkesüñ istiʿdādı ne ise ol ẓuhūr eyler bu kelām-ı Ḥażret-i Şeyḫ Saʿdī ḳaddesā'llāhu sırrehu'l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ bu beyitleri māṣadıḳıdur

Beyt

"*Bārān ki der leṭāfet-i ṭabʿeş ḫilāf nīst*

---

[547] "Evliyaya tuzak olan hayaller, İlahî bahçelerin ay yüzlü güzellerinin akisleridir."

[548] "Olur ki bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz." Kur'an-ı Kerim, 2/216.

[549] "… onlar için yarattığı…"

Der bāğ lāle revīd ve der şūre būm-i ḫeset” [550]

imdi sū’āl bu feżā’il-i ḳudsiye ve ḫaṣā’il-i ünsiyenüñ ṣāḥibi kimdür deyu sālikīnden sū’āl vārid olursa felāndur diyecek maḥalde buyururlar

Beyt [155 b]

“Enā ṣāḥibü’n-nāmūsu sulṭānü’l-hevā

Enā fārisü’n-necdī ḥākimu Mekketī”

tercüme ṣāḥib-i nāmūs benem sulṭān-ı hevā-yı ʿaşḳ benem fāris-i Necid benem ḥākim-i Mekke benem

şerḥ lisān-ı şerʿde nāmūsdan murād nāmūs-ı ekberdür ki Ḥażret-i Cebrā’ildür ehlu’llāh lisānunda göñülden ʿibāretdür hevādan murād vāridāt-ı Sübḥānīdür ʿaşḳ maʿrūfdur fārisden murād tecelliyāta maẓhar olduḳların beyāndur zīra meşāyīh-i kibār tecelliyāt-ı Sübḥānīyi birḳaç nevʿ ile müşāhede eylemişlerdür istiʿdāduñ ve maʿnā-yı ḥaḳāyıḳın iḫtilāfına göre mücāhidāne hem-refīḳ ve müḳārīn olıcaḳ müntehānuñ ḳaṣd-ı himmeti sālik-i Ḥaḳ olur ḥattā ṣāḥib-i ḳudret olur ekābir-i Naḳşibendiyeden Ḫoca Aḥmed Yesevī ḳudduse sırrehu’l-ʿazīz Ḥażretleri buyurmuşlar ki Ḥaḳ Taʾālā ʿārifine ol ḥāleti virmişdür ki her ne murād iderler ise ḫalḳ iderler Ḥażret-i Bārīnüñ ḫalḳ eyledügi ile ʿārifüñ ḫalḳ eyledüginden farḳ Ḥaḳḳuñ maḫlūḳı *“küllü fen ʿaleyhā fān”* [551] mūcibince fenā bulurlar ʿārif maḫlūḳınuñ bāḳī ḳılduġı şarāb-ı lā-yezālīden nūş eyledügidür ki āb-ı ḥayāt **[156 a]** ıṭlāḳ olunur bu kerre ʿārif kendü maḫlūḳına ḥissi ve şehādeti teveccüh eylemek ile müteveccih olmaḳ lāzım degüldür belki ol maḫlūḳ-ı ʿālem şehādetüñ ḫāricīsinde kāfīdür ḥāṣılı beḳā buyurduḳları ṭūl-ı müddetden ʿibāretdür ve tecelliyāt ḫuṣūṣunda kelām-ı şerīflerine bir ġarīb delīldür ki ʿAbdu’llāh Kāşġarī Ḥażretleri eşheb ata sūvār olurlar idi ḥikmet-i sū’āl olunduḳda buyurdılar ki tecelliyāt-ı ṣūrīde mükāşefem feres ṣūretinden olmuşdur meşelā Ḥażret-i Mūsāya

[550] “Tabiatının güzelliğinden şüphe olmayan yağmur bahçede lale, çorak yerde diken bitirir.”
[551] “Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.” Kur’an-ı Kerim, 55/26.

tecellī-i ṣūrī dıraḫt ṣūretinde olup Ḥażret-i Faḫr-ı Kevneyn Ḥażretlerine şāb-ı maḫṭuṭ ṣūretinde ẓāhir oldı eḥādīṣ-i şerīfeden bu maʿnāya delālet eyleyene nihāyet yoḳdur imdi buyururlar ki evliyā'ullāh beyninde ʿaḳl-ı küll ṣāḥibi olduġumdan māʿadā ḳalbüm mevrid-i esrār-ı Sübḥānīdür tecellī-i ṣūrīnüñ envāʿı olup kendülere Şeyḫ-i Ekber Ḥażretlerine vāḳiʿ olduġı gibi ki *"re'eytü rabbi ʿalā ṣūreti'l-feres"* [552] buyurmuşlardur öyle vāḳiʿ olduġını işāret buyururlar ṣāḥib-i Mekke benem buyurmalarından murād ḳalb-i mücellā ṣāḥibiyem ki [156 b] Beyt-i Maʿmūr varaḳ-ı menşūr andan ʿibāretdür dimekdür bu ḳażāyānuñ tafṣīli zeylde olan beyt-i şerīflerinde taḥḳīḳ olunur

Beyt

"Enā Aḥmed el-Bedevī enā ġavṯun bilā-ḫafī

Enā küllü şebbāni'l-bilād raʿiyyeti"

tercüme Aḥmed-i Bedevī benem āşikāre ġavṯ-ı cümle şübbān-ı evliyā-i bilād benüm raʿiyetümdedur

şerḥ cümle şübbān-ı evliyā-i bilād raʿiyetimdedür buyurduḳları dimekdür ki ben Aḥmed-i Bedevīyem ki ẓāhir ve hüveydā olan evliyā'ullāh benüm taḥt-ı ḥükmümdedür murād-ı şerīfleri kendü serfirāzlıklaruñ işāretdür bu maḥalle ehl-i ḥāl maḳām-ı hüviyet dirler ḥāṣılı erbāb-ı ḥāl olan ʿārife cām-ı şarāb-ı lā-yezālīden nūş eyledüklerinde hidāyet-i feyż-i fażlından Ḥażret-i Bārī kendü ẕātı ile bir ḳulına tecellī eyler ol kimesne cemīʿ-i mevcūdātuñ ẓāt ve ṣıfāt ve efʿālini Ḥaḳ Sübḥānehu ve Taʾālā celle celālühü Ḥażretlerinüñ ẓāt ve ṣıfāt ve efʿāli eşiʿasında mütelāşī görür ve kendü nefsini mevcūdāt ile öyle ḳıyās ider ki mecmūʿ-ı maḫlūḳāt müdebbiri [157 a] kendüdür ve mevcūdāt anuñ aʿżāsı mertebesindedür ve bir şey' ḥareket eylemez ve bir ẕerre ve bir şemmeye ḳarīb olmaz illā kendü ḥareketi ile olur mülāḥaẓa ider ve kendü ẕātını Ẕāt-ı Ḥaḳ ile ve ṣıfātını Ḥaḳ ile ve efʿālini efʿāl-i Ḥaḳ ile bir görür deryā-yı tevḥīde

[552] "Rabb'imi bir at suretinde gördüm."

ʿayne'l-yaḳīn ile ġarḳ ve müstehlik olmuşdur ve ʿayn-ı tevḥīde istihlāk bu müşāhedeyi mūcib ve müstelzimdür ḥāṣılı tevḥīd-i insānī ile muvaḥḥid olanuñ mertebesi bundan ziyāde olmaz anuñçün ki başīret-i cemāl müşāhedesiyle münceẕib olmaġıla eşyā beynini farḳ eylemeyüp mümkün ile vācibi biribirinden farḳ ḳılmaz zīrā teşḫīṣ eyleyen nūr-ı ʿaḳıl Ẕāt-ı Ḳadīmüñ nūrı ġalebesinde mestūr olur bu taḳdīrce ḳadīm ile ḥādiṯ beyni temyīz olunmaz bu ḥālete cemʿ-i ecmeʿ dirler imdi Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz bu neş'enüñ ṣāhibi olduḳlarında ẕikr olunan kelāmı buyurmuşlardur ki cemīʿ-i evliyā taḥt-ı ḥükūmetlerinde raʿiyetleri mertebesinde müşāhede eylemişlerdür ki bundan ṣoñra on beyt baḥr-ı ṭavīlde [157 b] tā'iye ḳaṣīdeleri şerḥ olunur ki aḥvāl-ı fenā ve semt-i beḳā ve vuṣlat-ı liḳā ve ṭaleb-i rıżāyı müstelzimdür

Beyt

"Şeribet bi-ke'si'l-insi min ṭībi ḫamretī

Feleẕẕe liye'l-meşrūbi fī ḫayri ḥalvetī"

tercüme leẕīẕ ve şīrīn olan bādeden peymāne-i ünsi nūş eyledüm ḫalvet-ḫāne-i zībāda baña ziyāde şīrīn idi

şerḥ bāde ne ile te'vīl olunur beyān olunmuşdur peymāne ḫod ẓarf-ı dildür ünsden murād vaḥdetdür ḫalvet-ḫāneden murād cemʿīyet-i ḫāṭırdur ziyāde leẕīẕ ve şīrīn idi dimekde nükte ḳaṣd iderler ṣūretā taḥṣīl-i kemāl remz idüp baʿdehu leẕīẕ olduġı işāret buyurmuşlardur maḥṣūl-i beyt bi't-te'vīl ʿaşḳ-ı İlāhiye vüṣūl içün çoḳ ṭaraf tetebbuʿ eyledüm insān-ı kāmilüñ ḳalbine yol bulmadan ġayrı çāre bulmadum çūnki māsivā ve iżāfāt refʿ ve nefy oldı meclis-i üns ki ṣafā-yı rūḥānīdür vaḥdet-i Ḥaḳda iʿtiḳādum refīḳ eyledügüm ecilden ol çekdügüm taʿb ü renc ü meşaḳḳat ile ālāmı [158 a] cānānuñ viṣāl ve liḳāsı ẕevḳiyle ferāmūş eyledüm vehlet-i ūlāda ṭarīḳ-i faḳrı ḫanẓal ḳıyās iderken sekreyi mükerrer müşāhede eyledüm *"el-cennetu taḥte'l-*

mekārihi ” [553] mūcibince ʿacīb leẕīẕ idi deyu buyurduḳlarıdur ḳaddesā’llāhu sırrehu’l-ʿazīz

Beyt

“Feḳerrehu nebīyye’s-sāḳī ileyhi ve ḳāllī

Teleẕẕed bi-haẕā’l-ke’si ve’dnū li-ḥażretī ”

tercüme pes imdi sāḳīm beni kendüye ḳarīb eyleyüp ḫiṭāb-ı müsteṭāb ile buyurdı ki bu kās ile müteleẕẕiẕ olup ḥużūrumuza ḳarīb ol

şerḥ sāḳīden murād mürşid-i ṣūrī ve maʿnevīdür dimek olur ki ḳaçan ki pīre ḫizmet üzere idüm istiʿdādum olduġı zamānda nefes-i ḳudsiyelerinden behre-mend idüm ve gāhī naẓar-ı şerīflerine müteraḥḥim olup istiʿdād-baḫş olurlar idi ve bāña esrār-ı tevḥīdi taʿlīm iderler idi ki anuñla dil-şād olurdum bu maḥalde kā’sden murād ḳalb-i āgāhdur ki nefy-i ḫavāṭıre-i vicdānī daḫi olursa nefy ile yaʿnī āteş-i ʿaşḳ ile maḥv eyleye baʿdehu leẕẕāt-ı ʿaşḳ ki ceste ceste taʿdād olunursa dört yüz nevʿdür **[158 b]** her nevʿī ile tedennī üzere ol ki teraḳḳīye vāṣıl olasın ḳaçan ki bu merātibi ḳaṭʿ idesin ḥużūrumuza ḳarīb olursun

Beyt

“Ger ber ser-i bīmār-i ḫod āyī bi-ʿayādet

Ṣad sāl be-ümmīd-i tū bīmār-ı tū ān būd”

tercüme

Ḫaste-i ʿaşḳuñ eger ḥālin ṣorarsañ ey yār

Yüz yıl ol ümmīdle bīmār olur ʿuşşāḳ-ı zār

---

[553] “Cennet zorlukların ardından gelir.”

ḥāṣılı eşk-i çeşm ve girye ve āhdan ve ḥużūr-ı ḳalb-i āgāhdan ġayrı ile ne meclis-i ünse vüṣūl müyesser ve ne bu ẕikr olunanuñ ḫilāfıyla mā-hüve'l-maḳṣūd mutaṣavverdür

Beyt

Gözüñ mehdinde çeşmüñ ṭıflun aġlat

Ki tā cūş eyleye bistān-ı raḥmet

Beyt

"Denevtu ledünnī şemme cī'tu liḥānihā

Ve şāhedet emren tāni fikri ve fikretī "

tercüme buyururlar ki ḥum-ı mey ile ḳarīb-i meyḫāneye vardum bir emr müşāhede eyledüm ki fikrüm żāyiʿ oldı

şerḥ ḫafī buyrulmaya ki Şeyḫ ʿAlā'addīn Semnānī ḳaddesā'llāhu sırrehu'l-ʿazīz buyururlar ki Ḥaḳ Sübḥānehu ve Taʿālanuñ ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ ḳulları vardur ki her biri bir nevʿ tecelliyāta **[159 a]** maẓhar olmuşlardur cümleden bir şıḳḳı maẓhar-ı tecelliyāt-ı ṣūrīdür ki anlara olan tecellī āṯārına müteʿalliḳdür ve bir şıḳḳı tecelliyāt-ı nūriyeye maẓharlardur ki bunlara olan tecellī efʿāle müteʿalliḳdür ve bir şıḳḳı tecelliyāt-ı maʿneviyeye maẓharlardur ki bunlara olan tecellī ẕāta müteʿalliḳdür bu dört nevʿüñ her biri nevʿī ʿibādet iẕn-i Mevlā ile istiʿdādları miḳdārı müyesser olur ve sālike Ḥażret-i Bārī cemīʿ-i eşyā ṣūretinde mütecellī olur meṯelā müfredāt-ı ʿanāṣıriyeden biri meʿādin ve biri nebātātdur ve bir ḥayvāniyeden olıcaḳ her nevʿinden cā'iz lākin eşrefi insāndur mevālīd-i ṯelāṯdan biri ile tecellī eylese baʿdehu ol nevʿüñ daḫi güzīdesi cinsinden tecellī-i vaḳti gelse ol mevlūdüñ mā-fevḳinde mütecellī olur meṯelā meʿādinden tecellī iderken nebāta teraḳḳī zamānı gelse eşref-i meʿādin ki mercāndur ol ṣūretde tecellī ider zīrā meʿādin nebāta andan ḳarīb yoḳdur nebāt gibi inbāt eyler ḳaçan ki nebātātdan tecellī eylese vaḳt-i teraḳḳīde vasaṭ olan kerem-i ʿinebdür ki **[159 b]** Ḥadīṯ-i Ḳudsīde buyruldı *"keyfe tekfurū bī ve enā ḫāliḳu'l-ġaybi*

”[554] vārid olmuşdur ve bu şıḳda ḥayvāna ḳarīb olan naḫl-ı ḫurmādur ki insān miṣāli maġzı olur ḳaṭʿ olunsa helāk olduġundan māʿadā telḳīḥe muḥtāc olur ḳaçan ki ḥayvāndur insāna teraḳḳī lāzım gelse ṣūret-i feres ile mütecellī olur ki ḥis ve ḥareketde insāna ḳarībdür ve ḥayvānuñ aʿlāsıdur ve tecellī-i ṣūrīde ġayrı merātib yoḳdur imdi Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu bu şerḥ olunan mezāyātı beyān ḳaṣd idüp Maḥbūb-ı Ḥaḳīḳī Ḥażretlerinüñ meʿādinden nebāta teraḳḳī üzere kerem-i ʿineb ve naḫl-ı ḫurmāda mütecellī olduḳların beyān buyurmuşlardur zīrā evvel ḫum-ı mey ile ḳarīb olup ḫāne-i meye vardum buyurduḳları delālet ider ki ol tecellī-i maʿdenīden ola zīrā ḫum-ı mey maʿdenīdür baʿdehu mey ẕikrinden murād-ı şerīfleri tecellī-i nebātīye vāṣıl olduḳlarıdur bir emr müşāhede eyledüm ki ʿaḳlum żāyiʿ oldı buyurduḳları tecellī-i [160 a] ṣūrīde olan taḥayyürü beyān idüp ʿālem-i lāḥūtuñ ʿacāyibini ḳaṣd ile buyururlar

Beyt

“Ve bāseṭinī ʿahden feṭābe ḫiṭābuhu

Feyā ṭībuhu min ḥażreti ṣamediyyetī”

tercüme benüm ile maḥbūb bir ʿahd mübāsaṭa idüp ḫiṭāb eyledi ki ḫoş gelmek ile zihī ḥażret ki ṣamediyedür

şerḥ bu beyt-i şerīfleri kelām-ı sābıḳı tekmīl içündür maʿlūm oldı ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu ʿalā’t-tedrīc ṭālibīne sülūkleründen ḫaber virmişlerdür tā kim müteleẕẕiẕ olup ṣafā-yı rūḥānī ḥāṣıl eyleyeler ol birḳāç ebyāt-ı şerīflerinde gāh felekden ve gāh melekden ve gāh ʿaşḳdan ve gāh şevḳden baḥs eyleyüp baʿdehu tecelliyāta müteʿalliḳ kelimāt-ı ḥikmet-āyātlarıdur ki tertīb olunmuşdur evvel tecellī-i mevālīde-i ṣelāṣdan meʿādinüñ envāʿı yüzünden baʿdehu nebātātuñ keẕālik ecnāsınuñ her birinden baʿdehu fāris-i Necidem işāretiyle tecellī-i ḥayvānīden vasaṭ-ı teraḳḳīde vācibü’l-vücūd ṣūret-i feres ile mütecellī olduġını beyān

[554] “Ben gaybın yaratıcısı olduğum hâlde beni nasıl inkâr edersiniz?”

buyurduḳlarından ṣoñra ḥāliyā remz ü īmā ile tecellī-i ẕāta maẓhar olduḳlarını ʿayān **[160 b]** iderler bir ṭarīḳ ile ki maḥbūb benümle ʿahd ve mübāsaṭa eyledi zihī Ḥażret-i Ṣamediye ki böyle ʿālī-cenāb iken ʿuşşāḳa bu ḳadar luṭf eyledi dimekdür nitekim bu beyt-i şerīfleri baḳīye-i şuhūdı beyān ü ʿayān ider

Beyt

"Feġeyyebenī ʿannī fesirtu bilā inā'i

Deheştu bi-merātin ve veḥḥedetu veḥdetī"

tercüme beni ol ḫiṭāb-ı maʿhūd nābūd eyledi enāniyet maḥv olmaġıla bir dehşet müşāhede eyledüm ki vaḥdet ve ḥiddetüm żāyiʿ oldı

şerḥ Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz buyurdı ki ẕikr olunan tecelliyātuñ her nevʿine ṭāḳat ḳābil ammā ẕāten olduḳda maḥv-ı vücūd ḳılmaḳ lāzım gelür zīrā beni nābūd eyledi bu ḥālde ol müşāhede ve istiġrāḳ ki *"lā ʿaynun rā'et ve lā uẕunun semiʿet ve lā ḫaṭara ʿalā ḳalbi eḥedin"* [555] dur keyfiyet-i celāl ʿaẓamet-i ṣamediyetden celāl-i seḥāb ṣaḥāb refʿ olunduġunda dehşet-i ḳurbdan bī-eṣer ḳaldum dimekdür bu kelām-ı şerīflerüñ tafṣīli budur ki tecellī ṣūret-i insāniyeye vāṣıl olmaġıla **[161 a]** Cenāb-ı ʿİzzet celle celāluhu tecellī ṣāḥibinüñ ṣūretinde mütecellī oluram hergiz sālike bundan müşkil ayaḳ sürçecek menzil yoḳdur ki Ḥaḳ aña kendü ṣūretinde tecellī eyleye bu taḳdīrce erbāb-ı insilāḥdan olur şol vecihle ki sālik-i ʿārif ol tecellīde mevcūdātda kendüden ġayrı kimesne görmez her ne ḳadar naẓar iderse hemān kendüyi görür müşkil budur ki cemīʿ-i mevcūdātı kendüde münderic bulur bu maḳāmāt mābeyninde kimisi *"sübḥāne mā aʿẓame şānī"* [556] ve bir niceler *"leyse fī cubbeti sivā'llāh"* [557] ve bir ṭā'ife *"ehl-i fī'd-dāreyn ġayrı"* [558] ve bir ḳısmı *"enā'l-Ḥaḳ"* [559] dimişlerdür Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu vāṣıl olduḳları merātibi

[555] "Gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve kimsenin aklına gelmediği surettedir."
[556] "Kendimi tesbih ederim, benim şanım ne büyüktür."
[557] "Cübbemin altında Allah'tan başkası yoktur."
[558] "İki cihanın varlıklarından farklı…"
[559] "Ben Hakk'ım."

mestlük ʿālemünde ve hüşyārluḳ deminde ehl-i sülūkı irşād içün beyān buyurmuşlardur nihāyet ḥaḳīḳat-ı maʿānī beyt-i ātīde beyān olunur

Beyt

"Feteveccinī tācen mine'l-ʿizzi ve'l-bahā

Ve min ḫileʿi't-teşrīfi'l-bistu ḫilʿatī"

tercüme ʿizz ü bahādan bir tāç baḫş eylediler ḫilʿat-ı [161 b] şerīf ile müşerref ḳılmaḳdan ṣoñra

şerḥ buyururlar ki çūnki Ḥażret-i Ḥāḳ ben ḳulına her nevʿ ki tecelliyātına maḫṣūṣ idüm iʿṭā olundı hażm-ı küllī ile hażm eyleyüp dīvānelükden ve keşf-i esrār ile bī-gānelükden kendümi ḥıfẓ eyledüm beyne'l-ʿurefā ben daḫi tāç-baḫş oldum deyu buyurduḳlarıdur ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz

Beyt

"Ve min fevḳihā ṭereze'l-vefā'i bi-nūrihi

Mükellemeten min feyżi rabbi'l-beriyyeti"

tercüme ol ḫilʿat fevḳinde nūrdan bir ṭırāz-ı vefā var idi ki feyż-i Ḥaḳdan muraṣṣaʿ idi

şerḥ Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu bu beyt-i şerīflerinde tecelliyātuñ baḳīye-i leżāyiẕini beyān ile kendülerinüñ sükūn ü vaḳārlarını ʿayān iderler ve buyururlar ki ḫilʿatüñ fevḳinde nūrdan bir ṭırāz-ı vefā var idi ki feyż-i Rabdan mükellel idi ḫilʿatdan murād ḫilʿat-ı velāyetdür ve sürūr-ı tecelliyātdur fevḳinde nūrdan bir ṭırāz-ı vefā var idi buyurduḳları sā'ir ricālu'llāhuñ istiġrāḳları ḥālinde şāriʿüñ şerʿini riʿāyet [162 a] üzere bulunmadıḳları ecilden maḥbūb olduḳlarını münāsebet ile beyān buyurup kendülerini mestūrü'l-ḥāl olduḳların işāretdür ve dimekdür ki ʿuşşāḳ ḥālet-i istiġrāḳda tekellüm eyldükleri daʿvā-āmīz ve ʿaẓamet-engīz kelām benden ṣādır ve ẓāhir olmadı zīrā fevḳümde Nūr-ı

Muḥammediye ḥāẓır ve nāẓır idi feyż-i Ḥaḳdan mükellel idi buyurmaları Ḥażret maẓhar-ı küll olup cümle-i füyūż anlar yüzünden olduġun işāretiyle tāc-ı şāhān belki zemīn ü āsumān ol sulṭān-ı ʿālīşānuñ nūrı ḥürmetine maḫlūḳlar olduġın işāretdür ve ʿāmme-i enbiyā ve evliyānuñ intihā-i maḳāmları neş'e-i Muḥammediye sebebiyle şol tāç gibidür ki altūndan yāḫūd ġayrı maʿādinden olup zīnet ve şöhreti naẓar-ı Muḥammedī birle tāc-ı mücevher gibi pür-zīnet olduġun işāretdür ve hem Ḥażret-i Faḫr-ı Kevneyn Ḥażretlerinüñ ʿālem-i mestīde ḥürmet-i şerʿ-i şerīflerine ve aṣlına riʿāyet vācib olup itmeyenler ḫā'īb ü ḫāsir olduḳların işāretdür zīrā ehl-i keşfüñ ayaḳları pāydār olmayup tecelliyāt-ı vaḥdetde maḥv olmuşlardur ekṣeriyā baʿżı şerʿ-i şāriʿa [162 b] muḫālif kelām ki teʿvīle muḥtāçdur ol bī-iḫtiyārluk ile cür'et olunur anı tefhīm ile taʿlīm murād iderler ḥattā ḥükemādan nice kimesneler riyāżet ve mücāhede ile nefy-i vücūd ḳılduḳlarında enbiyānuñ nübüvvetini taṣdīḳ lāḳin irşādlarını taḥḳīḳa tevfīḳ eyledükleri cihetiyle tecellī-i maʿnevīde meẕelleti'l-ḳademe ẕāhib olmuşlardur kendülerinüñ müdrikāt-ı maʿnevīlerine maġrūr olduḳları ecilden mubāyaʿāt-ı enbiyā ve evliyādan hidāyet olmamaġıla ekṣeri taḫayyülāt-ı nefsden ḫālī olmayup ḳaṭʿ-ı meḫāyıf-ı berzaḫiyeden emīn olmamışlardur nitekim Ebū ʿAlī ḥaḳḳında Sulṭān Ebu'l-ḫayr Ḥażretleri buyururlar ki bir gice ʿālem-i rū'yāmda Ḥażret-i Faḫr-ı Ḳevneyn ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem Ḥażretlerini gördüm İbni Sinā ḥaḳḳında sū'āl eyledüm buyurdılar ki kendü ḳuvā-yı müteḫayyile ve ʿaḳl-ı müdrikesine maġrūr olup benüm hidāyetüm ile muhtedī olmadıġı içün kemāl-i ḳurbe vāṣıl olmuş iken āgāh olduġumda cenāḥ-ı nübüvvet ile şöyle red eyledüm ki ḳʿar-ı cehenneme ġavṣ eyledi bundan fehm olunan budur ki hergiz kimesne kendü āḳl ü fehmine iʿtimād eylemesün [163 a] ancaḳ şerʿlerine tebaʿiyet eyledüklerinden ṣoñra mürşid-i kāmil vesāṭetiyle Ḥaḳ Sübḥānehu ve Taʾālā Ḥażretlerine vāṣıl olmaġa cehd eylesün zīrā enbiyāya tekrīm ve taʿẓīm ve evliyāya teslīm keşf-i kenef-i ḥimāyetu'llāh ile muḥtemī olmaġı muḳtażīdür eger ġalebāt-ı sekirde anlarda bir sehiv ṣūdūr eylese ḥālet-i intibāh-ı ṣaḥvde tövbe ve inābetleri *"müẕiletü'n-nıḳam"* [560] olmuş olur bu tafṣīlātı ẕikr eylemekden Ḥażret-i

[560] "Belaları def edicidir."

Seyyidüñ maḳṣūd-ı şerīfleri enbiyānuñ ʿaẕamet ve saṭvetleri ve şerʿleri tābiʿ olanlaruñ rütbe-i menziletlerini beyāndur ṣalāvātu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn

Beyt

"Melektu mefātīḥe'l-bilādi cemīʿahā

Ve aḳżā bihā min taḥti ḳavlī ve ṣiṭvetī"

tercüme mefātīḥ-i cemīʿ-i bilāda mālik oldum ve cemīʿ-i aḳṭāb ḳavl ve saṭvetüm zīrinde ve ḥükmündedür

şerḥ mefātīḥ-i cemīʿ-i bilāda mālik oldum buyurmaları ḳatı ẓāhirdür ki bilāddan murād vücūd-ı insāndur mefātīḥ ḳuvā-yı rūḥāniye ve ḳuvā-yı nefsāniyedür mālik oldum dimek ḥall ü ʿaḳdına ḳādir oldum dimekdür meṣelā vücūd-ı insānī bir iḳlime **[163 b]** teşbīh eylemişlerdür iki pādişāhuñ ḥükmüne münḥaṣırdur biri Müslümān ve biri kāfir Müslümān olan pādişāhuñ nice ʿasker-i sefer-i mü'eṣṣiri var ki ḥesābını Ḥaḳdan başḳa kimse bilmez ser-ʿasker olanlaruñ cümlesinden bir nicesi ʿilm ve lüṭuf ve kerem ve merḥamet ve şefḳat ve īmān ve ḥayā ve vefā ve seḫā ve ẕühd ve taḳvā ve ṭahāret ve neẓāfet ve leṭāfet ve ʿafv ve maġfiret ve ʿiṣmet ve ʿiffet cümlesi pādişāh-ı mü'min ki rūḥ-i sulṭānīdür ki aña müteʿalliḳdür ḳaçan ki ẕikr olunan ṣıfāt-ı maḥmūḍ vücūd-ı insānīden ġālib ola ṣāḥibinüñ rūḥāniyeti ve Ḥāḳḳa ḳurbiyeti ġālib olur eger melik-i kāfirüñ ʿasākiri nuḫust eṣeri ki kīn ve kibir ve buḫl ve ʿucb ve riyā ve ġażab ve ḥased ve riyāset ve kiẕb ve nemīme ve cehl ve şehvet ve ṭamaʿ ve ġıybet ve bī-şerm ve bī-ḥayā ve sālūs ve ẕü'l-vecheyn olmaḳ fi'l-cümle bunuñ envāʿı ṣıfāt-ı zemīme pādişāh-ı kāfirüñ ki nefs-i ḥayvānīdür aña müteʿalliḳdür ḳaçan ki bu mezkūrāt vücūd-ı insānīde ġālib ola el-ʿiyāẕubi'llāhi taʾālā ḥüküm nefsüñ olur **[164 a]** bu kerre ẕikr olunan ṣıfāt-ı maḥmūde ve meẕmūmenüñ her birinüñ nice muḳteżiyātı vardur ve her muḳteżiyātı ʿalā'l-infirād birer şehristāna teşbīh eylemişlerdür ve her şehristānuñ nice biñ ḥücerātın iṣbāt eylemişlerdür baʿżılar meftūḥ ve baʿżılar maḳfūldur bu ḥücerātuñ nefse müteʿalliḳ olup ṣıfāt-ı zemīmeye mensūb olanlardan ḳaçan ki biri fetḥ ola hevā-yı nefsānī ve ālāyiş-i cismānīden pür-zīb ü zīnet nice ḫayālāt sālike reh-zen olmaḳ içün ʿarż-ı kālā eyler eger sālike Ḫudā lüṭf eyleyüp tevfīḳ refīḳ olursa nūr-ı

tevḥīd ile maḥv-ı ḥayālāt idüp miftāḥ-ı hidāyet ile maḥmūd olan ṣıfātuñ ḥücerātundan rūḥ-ı saʿādet fütūḥ eylemek içün nice ḥücerāt-ı ʿizzet-āyāt fetḥ olunur ki her gāh ḥadāyıḳ-ı ʿulūm-ı ledünden reveżāt-ı ḥaḳīḳat āşikār olur ki her ravżanuñ dāḫilinde envār müşāhede eyler ki ḳalem taḥrīrinde zebān taḳrīrinde ʿācizdür imdi bunuñ ṣāḥibinüñ ʿalāmātındandur ki maḥmūd olan ṣıfātı taḥṣīl ve meẕmūm olanları tezyīl ḳılmaḳ [164 b] ile her gāh mücāhededen ḫālī olmaya buña münāsibdür Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz cemīʿ-i mefātīḥ-i bilāda mālik oldum buyurmaları yaʿnī dimekdür ki nefsüñ envāʿ-ı ṣıfāt-ı zemīmesinüñ muḳteżiyātınuñ ḥücerāta ḳufl urdum daḫi rūḥāniyetüñ ṣıfāt-ı maḥmūdesinüñ muḳteżiyātı ḥücerātınuñ ḳuflını redd idüp meftūḥ kıldum ānen-fe-ānen ḥadāyıḳ-ı ḳudsiyeden ve reveżāt-ı ünsiyeden bir nicesinde Maḥbūb-ı Ḥaḳīḳī benümle muʿāmele-i vicdānī eyler ki ol anda vaḳtüm *"lī maʿal'llāhi vaḳtun lā yesaʿunī fīhi melekun velā nebiyyun mürsel"* [561] māṣadāḳınca bir vaḳit olur ki erbāb-ı maḳāmāt ol vaḳtüñ ālüfte ve medhūşlarıdur ve cemīʿ-i bilāda ḳaydı ʿilm-i insānī ki eşref-i ʿulūmdur *"ve mā ʿallemnāhu min ledünnā ʿilmen"* [562] āyet-i şerʿde mefhūmunca lisān-ı şerʿde ʿilm-i ledünn ile meẕkūrdur aña vāṣıl oldum ḫāṣılı terbiye-i sālikīn ve vāṣılīne ḳādirüm dimekdür zīrā insān-ı kāmil ʿālem-i kübrādur sā'ir ʿavālim insān-ı kāmile nisbet ile ṣuġrādur mefātīḥ-i [165 a] bilāda mālik oldum buyurduḳlarında maʿnā-i ẓāhirī olan budur ki ʿālem-i ḳuṭbīde merkez ıṭlāḳ olunan şuhūr ve bilāduñ dāḫilinde mevcūd olan evliyā'ullāhuñ ki ḳalbleri ḫazāne-i İlāhī ve gencīne-i nā-mitenāhīdür anuñ taṣarrufına mālik oldum dimek ḳabż ve basṭ ṣāḥibi oldum dimekdür ve aḳṭāb-ı ḳavl ve saṭvetüm zīrindedür buyurmaları maʿnā-yı evvel riʿāyet olunursa aḥvāl-ı bāṭın ve her ḳuvānuñ zīneti olan ḳalb-i şanevberīdür ki mecāzī mülk ve melekūtdur vaḳt olur ki anda perveriş bulan ervāḥ-ı ḳudsiye neʿarşda ve ne ferşde perveriş bulur zīrā mecrā-yı ẕülāl-i ẕikru'llāh oldur her gāh muvaḥḥid ẕikr eylese her bir ḥarfi ʿadedi melā'ike ḫalḳ olunduġın şāriʿ ḫaber virmişdür bu eṣnāda ḥużūr-ı istiġrāḳda vāḳiʿ olan ẕikr ü fikrden ḫalḳ olan melā'ike sā'ir melā'ikenüñ ḳuṭbı belki aḳṭāb mertebesindedür aḳṭāb-ı melā'ike ẕikr ü fikrden maḫlūḳdur mülk eyledügüm ḥasebiyle zīr-i ḥükmümdedür [165 b] dimekdür maʿnā-yı

[561] "Allah ile benim aramda bir vakit vardır ki hiçbir melek ve nebi bunu ihata edemez."
[562] "Kendisine tarafımızdan bir ilim öğretmiştik." Kur'an-ı Kerim, 18/65.

ṣānī ḳaṣd olunur ise aḳṭāb her memālikde olan evliyā'ullāhuñ re'isleri olup maẓhar-ı tecelli-i ṣūrī olan insān-ı kāmile diyeler maʿlūm oldı ki her velāyetüñ maḫṣūṣ evliyā'ullāhdan ʿālem-i mülke nāẓır bir ḳuṭbı vardur ve ol iḳlimüñ vasaṭ-ı maʿmūresinde olana aḳṭāb dirler cümlesi yedi kimesnedür ve bir ṣāḥib-i saʿādet ki naẓar-ı şerīfleri ceberūt ve mülk ve melekūta ola aña ḳuṭbu'l-aḳṭāb dirler ki ġavṯ-ı aʿẓamdur cümle aḳṭābuñ re'isidür ve tecellī-i insāniye maẓhardur ki bir ān naẓar-ı şerīfleri Ḫudā dan dūr u mehcūr degüldür cümle aḳṭāb zīr-i ḥükmümdedür yaʿnī benüm işāret ve emrüme me'mūrlardur nitekim bu kelām bi-ʿaynihi Ḥażret-i Seyyid ʿAbdu'lḳādir Geylānī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz Ḥażretlerinden daḫi ṣādır olmuşdur *"ḳademī haẕā ʿalā rabeti külli velīyu'llāh"* [563] buyurmuşlardur ḥāṣılı evliyā'ullāhdan ṣāḥib-i vaḳt olan eʿizzeden bunuñ emṯāli kelām ṣudūr u ẓuhūr **[166 a]** eylese istibʿād olunmaz *"Allhümmme neffiʿinā bi-sirrihum ve berekātihim"* [564]

Beyt

"Enā ḳuṭbu'l-aḳṭābu'l-vücūdu bi-isrihā

Ve kullu mulūku'l-ʿālemīne raʿiyyeti"

tercüme aḳṭāb-ı vücūd olanlaruñ cümlesinüñ ḳutbuyam mülūk-ı ʿālemīn cümlesi reʿāyāmdur

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri sābıḳı mü'eyyid olmuş olur zīrā mażmūn-ı bi-ʿaynihi ol mażmūndur ḥattā maʿnā-yı evveli muḳaddem riʿāyet eyleyüp buyururlar ki aḳṭāb-ı vücūd olanlaruñ ḳuṭbuyam maʿlūm oldı ki murād-ı şerīfleri maʿnā-yı bāṭını mutażammın ola baʿdehu mülūk-ı ʿālemīn cümlesi reʿāyāmdur buyurmaları mülūkdan murād-ı şerīfleri mücerred aḳṭāb-ı arżdan lābüddür ki ẕikrleri mesbūḳdur reʿāyāmdur ḳaṣdı her umūr emr-i Ḥaḳ ile cānib-i şerīflerinden aḫẕ u ḳabż olduġı işāretdür mülūk ile taʿbīrleri aḳṭabuñ ġavṯ-ı aʿẓāmdan ġayrı ile ʿālem-i mülke nāẓır olduḳlaruñ beyān ider ve kendüleri maḳām-ı ġavṯiyetde ʿālem-i melekūta ve ceberūta nāẓır olduḳlaruñ

[563] "Allah'ın bütün velilerinin omuzları benim ayağımın altındadır."
[564] "Allah'ım bizi onların sır ve bereketlerinden müstefid eyle!"

[166 b] īmā ile remz buyurmuşlardur ki ḳurbiyetleri bir mertebededür ki her daḳīḳa ve her s̱āniye belki her ʿāşirede Ḥaḳdan teġāfül üzere olmayup nūr-ı tecelliyāta müstaġraḳ olduḳlaruñ beyān buyururlar sābıḳān menāḳıb-ı şerīfleri ẕikr olunduġı maḥalde aḥvāl-i aḳṭāb ü evtād mücmelen beyān olunmuşdur tafṣīli budur ki Ḥaḳ Subḥānehu ve Taʾālā Ḥażretlerinüñ evliyāsundan büdelā ismi ile müsemmā olanları ʿadetde ḳırḳdur yigirmi ikisi Şām-ı cennet-meşāmda ve nevāḥīsindedür ve on sekizi ʿalā'ṭ-ṭarīḳi't-tevziʿ ʿIrāḳdadur ve evliyā'ullāhdan nücebā ismi ile meşhūr olan aṣḥāb-ı saʿādetüñ ʿadedleri yetmişdür her kim anlardan birisine vāṣıl olsa ḥaḳḳa yitmişdür bu cümlesi bi-emri'llāhi taʾālā Mışırı meskān itmişdür nüḳebā nāmıyla muʿanven olan erbāb-ı ʿizzet ʿadetde üç yüzdür me'vā-yı laṭīfleri beldān-ı maġrib nevāḥīsindedür ve bu cümle-i ārāżi ki merkez-i ʿıṭlāḳ olunmuşdur rübʿ-ı meskūnuñ ḫāric ve dāḫilinde seyyārlar olup her biri emr-i Ḥaḳ ile bir iḳlime ḥükmeyleyen [167 a] aḳṭāb ki anlara aḫyār dirler ʿadetde yedidür zevāyā-yı arżda ʿimād olan selāṭīn ʿadetde dörtdür ki anlara evtād dirler bu dördüñ ikisi ki ġavṯ-ı aʿẓamuñ ṭaraf-ı yemīninde ʿālem-i melekūta nāẓırlardur īmāmān dirler ve ikisi ki ṭaraf-ı yesārındadur naẓar-ı şerīfleri ʿālem-i mülkedür īmāmān dirler Ġavṯ-ı Aʿẓam Ḥażretleri ferd-i vāḥiddür ki mesken-i ẓāhirleri dört pāre şehre mensūbdur meṯelā Medīne-i Münevvere ve Kaʿbe-i Mükerreme ve Ḳudüs-i Şerīf ve Mışır Ḳāhirede elbette ṣalāt-ı ḫamsyi ḳanḳı meẕhebde iseler Mekke-i Mükerremede ol meẕhebüñ rüknünde edā iderler ve her gāh naẓar-ı şerīfleri levḥ-i meḥfūẓa olup Ḥaḳḳuñ irādetiyle melekūte müteʿalliḳdür bir emr olsa ol vaḳit īmāmāna emr iderler anlar daḫi evliyāu'llāhdan aḫyār ile taʿbīr olunmuşlardur anlardan birine işāret iderler aḫyār daḫi büdelādan birine emr iderler bunlar daḫi nücebādan birine emr iderler bu kerre nüḳebāya emr olunur anlar daḫi ol umūr içün taʿyīn olunan biñ ʿadet evliyāu'llāh ki [167 b] mü'ellife dirler bunlar yüzinden ol emr itmām olur ʿālem-i mülkde daḫi ẕikr olunan tertīb üzere Ḥaḳḳuñ emri her ne ise yirine getürürler

Nükte

ʿacib temāşādur ki bu kār-ḫānede her umūr Ḥaḳḳuñ kemāl-i kereminden ẓuhūr eylemek evliyāu'llāhuñ vasāṭeti ile vücūd bulur iken ve anlaruñ himmet ve teveccühlerinden ʿālem-i bāṭında ẓuhūr eylemeyen ʿālem-i ẓāhirīde ẓuhūrı ġayr-ı mümkün iken bu ġarībdür ki zamānumuz ḥükkāmı olan eʿizze taṣarrufı kendülerde

taṣavvur iderler bundan ṣoñra tevābiʿleri olan ʿuḳalā ḫod efendimüzüñ keremi oldı yāḫūd olmadı deyu isnādı maʿhūda iderler Ḥaḳḳā te'emmül olunsa şirk-i ḫafīdür nitekim Bāyezīdüñ süd gicesi ḳıṣṣası Ḥażret-i Ḥaḳ şirk-i ḫafīden ʿaddeylemişdür aṣlı budur ki bir gice sulṭānü'l-ʿārifīn Bāyezīd-i Besṭāmī Ḥażretleri mübārek ḳalblerinde bir miḳdār vecaʿ müşāhede eyledükde nā-puḫte süd yidüm andan olmuşdur mülāḥaẓa eylemişler idi bir gün maḥall-i münācātlarında [168 a] yā Rab her nevʿ ki günāh benden ṣudūr eylemiş ise eyledi elḥamdülillāh şirk ṣādır olmadı didükleri ḥīnde Cenāb-ı Rabbi'l-ʿİzzet celle şānuhu ve ʿamme nevāluhu Bāyezīd süd gicesini ferāmuş eyledügimi buyurduḳlarında ḥaḳīḳatüñ murāḳıb olup ẕelle-i maʿlūm eyleyüp nice müddet girye vü zārīsi Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām miṣāl melā'ike-i semāvātı tesbīḥlerinde ʿavḳe bāʿiṣ oldı bu tafṣīlden murād Ḥażret-i Ḥaḳḳuñ emirsiz bir ẕerre ḥareket eylemeyüp bir ḳaṭre cereyān ḳılmaduġın beyān eylemekdür bu kerre yine maḳṣūda ṣürūʿ eyleyelüm Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz ġavṣiyete vāṣıl olduḳlarında ḳuṭb-ı vücūd ve ḳuṭb-ı ḫāric-i vücūd cümle raʿiyetimdür deyu buyurmuşlardur

Beyt

"Enā Aḥmedü'l-Bedevī enā'l-ḳuṭbu lā ḫefā

ʿAlā sā'irü'l-aḳṭāb ṣıḥḥete velāyeti"

tercüme Aḥmed el-Bedevī benem āṣikāre ḳuṭb benem cemīʿ-i aḳṭābuñ üzerine velāyetüm taḥḳīḳ oldı

şerḥ bu beyt-i şerīfleri taḥtında olan [168 b] mezāyā-yı aḥvāl-i ehl-i maḳāmāt ve aḥvāl-i ehl-i evḳātı beyān ider zīrā āşikāre ḳuṭb benem buyurduḳları maʿlūm oldı ki ḫafāda maḫṣūṣ ve maḫfī ḳuṭb ola böyle degüldür belki evliyā-i Melāmiyūnuñ māverāsında olan evliyāu'llāh ḥaḳḳında ḥükūmetleri taḫṣīṣ eyleyüp Melāmiyeye sirāyet eylemedügini işāretdür anuñ içün ki ricālu'llāh iki ḳısımdur bir ḳısmı taṣarrufāt-ı ẓāhirī ve bāṭınīde ṣāḥib-i ḳuvvet ve ehl-i ḥāl ve maḳām olduḳlarından māʿadā Ḥaḳḳuñ liḳāsına ʿāşıḳlar ve rıżāsına ṭāliblerdür ve bir ḳsmı ol şıḳḳuñ

māverāsında olanlardur ki *“lā yaʿrifuhum ġayrī ”* [565] ḥicābāṭında maḥbūblardur nitekim ḥadīṯ-i ḳudsīde vārid olmuşdur *“evliyāī taḥte ḳıbābī lā yaʿrifuhum ġayrī”* [566] buyurulmuşdur bunlar ol fırḳaya dāḫillerdür ve bu ṭā’ife şol maʿşūḳlar zümresindendür ki Ḥażret-i Ḥaḳ bunlaruñ liḳāsına ṭālib ve rıżālarına rāġıbdur ve aʿdād ve ḥesāblarını Ḥaḳdan ġayrı kimesne bilmez ve bunlaruñ defterleri Maḥbūb-ı Ḥaḳīḳī olan **[169 a]** Bārī-i Taʾālā ḥażretlerindedür bu maḳāle ḥaḳḳında Şeyḫ Muḥyi’ddīn el-ʿArabī ḳudduse sırruhu’l-ʿazīz ḥażretleri buyururlar ki her ṭā’ifenüñ rütbe ve aʿdādlarını żabṭ eyledüm lākin Melāmiyūnda bir şıḳḳı meḥābīb-i evliyādandur ḥaḳīḳatlarından ḫaberdār olmadum bu mebḥaṣı te’yīd iden Şeyḫ ʿAbdu’lḳādir-i Geylānī ḳuddesā’llāhu sırruhu’l-ʿazīz Ḥażretlerinüñ Ḥażret-i Ḫıżır ʿaleyhi’ṣ-ṣelātü ve sellem ile vāḳiʿ ḳıṣṣa-i pür-ḥişşeleridür ki maḳām-ı ġavṯiyetden ferāġat ve ʿālem-i maḥbūbiyetden emānet ḥāṣıl olduḳları āvānda vāḳiʿ olmuşdur ve hem Ḥażret-i Seyyidüñ beyt-i şerīflerinüñ ḥaḳīḳat üzere şerḥi mübeyyindür

ḥikāyet

bir gün bir vādīde Ḥażret-i Ḫıżır ʿaleyhi’s-selām ʿAbdu’lḳādir-i Geylānī Ḥażretlerine mülāḳī olup eṯnā-yı kelāmda didiler ki yā ʿAbdu’lḳādir bildüm seni sen velīsin ammā ben ki ṣāḥib-i ʿilm-i ledünem defātir-i evliyā benüm ʿindimde maḥfūẓedür tecessüs eyledüm seni defterde bulmadum buyurduḳlarında **[169 b]** ʿAbdu’lḳādir-i Geylānī ḳuddese sirruhu buyurdılar ki ṣaḥīḥ buyurdıñuz vāḳıʿā sizlerde olan defātirde mestūr olan evliyā’ullāh zümre-i ʿuşşāḳdandur ammā biz maʿşūḳlar zümresindenüz bizüm defterimüz senüñ ve benüm ṣāḥibimüz olan Ḥażret-i Maḥbūbdadur bu kelām-ı ʿibret-niẓāmdan ziyāde taʿaccüb üzere iken hātıfdan bir ṣadā-i ḫoş-edā vārid oldı ki ʿAbdu’lḳādirüñ kelāmı ḥaḳdur fī’l-ḥaḳīḳa defātir-i meḥābīb bizüm yanımuzdadur sen āşikāre olan evliyānuñ defterdārısın Ḥażret-i Ḫıżır ʿaleyhisselām kemāl-i taʿccübünden esselātu ve’s-selāmu ʿaleyke yā mechūlü’l-ḳadr Muḥammed sen ne sulṭānsın ki ümmetüñden bir kimesne muʿallim-i ʿilm-i ledün-i kelīmu’llāh olan kimesneye böyle cevāp vire imdi bu ḳıṣṣadan murād istidlāl olunur

[565] “Onları benden başkası bilmez.”
[566] “Velilerim benim örtüm altındadır, onları benden başka hiç kimse bilemez.”

ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz āşikāre ḳuṭb benem buyurmaları dimekdür ki defter-i ʿuşşākda olan evliyā'ullāh aḳṭābınuñ ḳuṭbuyam yaʿnī ġavṯ-ı aʿẓam ki evliyā-i ʿuşşāḳ ẓilel-i ḥimāyetümde muḥtemīlerdür zīrā meḥābīb-i Melāmiyūnuñ mābeyninde teraḳḳī ve tedennī içün merātib **[170 a]** yoḳdur ve mertebe yoḳdur ve rütbe ḳaydı mücerred teklīf ile mükellef olup ʿizz ü şevket ve rütbet ve menzilet ṭaleb eyleyenlerüñdür bunlar ḫod maʿşūḳlardur şānları ʿaẓīmdür ḫalḳı niçün bi'l-külliye cennete dāḫil etmeyüp nīrāna baʿżı iḫrāḳ idersin deyu nāz ü niyāz eyleyenlerdür bu kelāmı daḫi dimege tenezzül eyleyenler ol ṭā'ife-i ʿāliyenüñ benī nevʿleri mabeyninde mādūnları ḳısmındandur mā-fevḳleri ne merātib ṣāḥibleridür mülāḥaẓa oluna nitekim bu kelāmı te'yīd eyleyen sulṭānü'l-ʿārifīn ve burhānü'l-vāṣilīn Ḥażret-i Mevlānā Celāle'ddīn Muḥammed Rūmī ḳudduse sırrehu'lʿāzīz Ḥażretlerinüñ Meṯnevī-i Şerīfleri ebyātından bu beyt-i şerīfleridür ki buyurmuşlardur

Beyt

"Ey birāder bī-nihāye der gehist

Ber her āncā mī resī bi'llāhi meyest" [567]

ḥaḳḳā te'emmül olunsa Sulṭān-ı Seyyidüñ kelām-ı şerīfleri bu kelāma cāmiʿdür ki ḥükm-i ḥaḳīḳīsini mülāḥaẓada Āṣaf ve Loḳmān belki Āristo ve **[170 b]** ve Eflāṭūn ʿāciz ve ḫayrān olalar zīrā maẓhar-ı ṣāḥib-i kelām *"ūtitu cevāmiʿe'l-kelim"* [568] olduḳları ʿamme-i ʿāleme maʿlūm belki ḥaḳāyıḳ-ı ʿilm-i ledün andan mefhūmdur ḳudduse sırrehu'l-ʿāzīz ve nefeʿanā'llāhu berekātuhu enfāsehum bundan ṣoñra şerḥ ve tercüme olunan ebyāt-ı şerīfleri ol sulṭān-ı ṣāḥib-saʿādetüñ baḥr-ı remel-i maḥrūḳda ṭoḳuz ʿadet beyt bir ḳaṣīde-i şerīfleridür gūyā bir ḥışn-ı ḥaṣīndür ki mühendis-i miʿmār-ı ʿuḳūl derkinde ḫayrān ve bir ṭılsım-ı metīndür ki fuḥūl-ı ʿuḳalā fetḥinde

[567] "Ey birader! Allah'a giden yollar sonsuzdur ve ulaştığın hiçbir nokta da Allah değildir."
[568] "Bana veciz söz söyleme kabiliyeti verildi."

sergerdāndur meger nūr-ı hidāyet-i ezelī lāmiʿ ve rūḥāniyet-i Ḥażret-i Seyyid fetḥinde ḳāmiʿ ola ol taḳdīrce her deñlü müşkil olursa aḥsen-i vech fetḥi müyesser olur

Beyt

Evliyāda ol ḳadar ḳudret olur kim dā'im

Seng-i ḥārāya naẓar eyleseler gevher olur

Ḳara ṭaşdan ḳatıdur gerçi dili Vıfḳīnüñ

Naẓar-ı Seyyid ile gevher-i pür-envār olur

mażmūnunca māṣdaḳa her ne ki vāḳiʿ oldı ise cenāb-ı siyādet-me'āb Ḥażretlerinüñ **[171 a]** mekteb-ḫāne-i bāṭında taʿlīmlerinüñ āṣārıdur ümīdvāruz ki naẓarları taʿalluḳ iden aḥbāb sehv ü ḳuṣūruñ müşāhede eyledüklerinde dāmen-i laṭīfleri ile mestūr ḳılup ʿindā'llāh meṣāb olalar zīrā kelām-ı evliyā'ullāh virilmesi ẓāhirde ve bāṭında murādları olduġı vech üzere müşkil olduġun inṣāf buyurmaları istidʿā olunur

Beyt

"Ḳad ʿalā mecdī ve ʿizzeti rütebi

Bi-intisābī li'n-nebiyyi'l-ʿArabī"

tercüme mecd ü ʿaẓametüm ve vālā-bülend olup pāyem ʿazīz oldı Nebī-yi ʿArabī Ḥażretlerine intasābum ḥasebiyle

şerḥ bu beyt-i şerīfleri kendülerüñ Āl-i Hāşimden Ḥażret-i Faḫr-ı Ḳevneyn ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem efendīmizüñ evlād ü emcādlarından olduḳlaruñ işāretdür nitekim bu ṭā'if-i ʿaliye ḥaḳḳında vārid olmuşdur *"ḳul lā es'elukum ʿaleyhi ecrān*

ill'āl-meveddete fīl-ḳurbā" [569] ve eḥādīṯ-i şerīfeden *"evlādunā ekberunā"* [570] ṣādır olup her biri bostān-ı nübüvvetüñ bir nihāl-i ser-firāzı ve nev-resīdesi **[171 b]** zümresinden olduḳlarında kendülerüñ her biri bostān-ı nübüvvetüñ vücūd-ı şerīflerini şecere-i ṭūbā-miṯāl nūr-baḫş ve żiyâ-küster olduḳlaruñ beyāndur pāyem ʿazīz oldı buyurmaları te'vīl olunsa ʿazīzüñ şemse intisābı olduġunı İmām Yāfiʿ ve Şeyḫ Aḥmed el-Būnnī ḳudduse sırrehumā taʿyīn buyurmuşlardur şemsüñ ḫod felegi çārumdur enbiyādan Ḥażret-i ʿİsā ṣalāvātu'llāhi ʿalā nebiyyinā ve ʿaleyhi Ḥażretlerini felek-i mezbūrda olduġunı işāret-i Şāriʿ ʿaleyhi's-selām ile iṯbāt eylemişlerdür bu taḳdīrce pāyem ʿazīz oldı dimek rütbem ʿazīze mensūb oldı dimekdür ḥāṣılı murād-ı şerīfleri ḳadem-i ʿİsevīde olup ānen-fe-ānen rūḥ-ı Muḥammediyeye maẓhar olduḳlarından ṣoñra ẕāten ve zamānen intisābları olmaġıla İsm-i ʿAzīze maẓhar olduḳlaruñ ifāde iderler yaʿnī sülūklarınuñ felek-i çārumda rūḥ-ı rūḥu'llāh ile mülāḳātlaruñ işāret ve Ḥabību'llāha intisāblarıyla mübāhāt buyurduḳlarıdur ki beyt-i ātīde olan maʿnā buña merhūn ve muṣaddıḳdur

Beyt [172 a]

"Ve hüve ceddī ve ileyhi nisbetī

Tentehī fe eşkur li-hāẕā'n-nisbetī"

tercüme oldur benüm ceddüm ve añadur intihām şükr olunsun buña ki aña mensūbem

şerḥ bu beyt-i şerīfleri keẕālik iftiḫārı müşʿirdür beyāna iḥtiyāç yoḳdur intihām yine añadur buyurduḳlarında

Nükte

---

[569] "De ki: Ben buna (yaptığım tebliğ görevine) karşılık sizden, akrabalıktan doğan sevgiden başka bir ücret istemiyorum." Kur'an-ı Kerim, 42/23.

[570] "Çocuklarımız, büyüklerimizdir."

āḥir-i kār her ṣāḥib-i kār şefāʿat-ı Muḥammed Muṣṭafā ʿaleyhi'ṣ-ṣelātü ve's-selāma maḫṣūṣ ve muḫtār olduḳlarına işāretdür āyet-i şerīfe *"ve evvele mā ḫalaḳa'llāhu nūrī"* [571] māṣadāḳınca rūḥ-ı Muḥammediye ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem ḥaḳīḳatde evvel maḫlūḳātdur cümle ervāḥ-ı enbiyā vü evliyā ol nūrundan tereşşuḥ eyleyen ḳaṭārāt-ı müteḳāṭīreden olduḳları muḳarrerdür bu taḳdīrce cümle-i enbiyā vü evliyāya āb-ı evvel ve herkese müntehī-i āḫirdür nitekim buyurmuşlardur *"küntü nebiyyen ve Ādeme beyne'l-mā'i ve'ṭ-ṭīn"* [572] māṣadāḳınca şol ervāḥ ki emānet ü neẓāfet ile ʿālem-i cemʿden ʿālem-i farḳa geldükleri gibi aṣıllarına rāciʿ olalar merciʿ-i ḥaḳīḳī ki rūḥ-ı Muḥammed **[172 b]** ʿaleyhi's-selāmdur nā'il olmuş olurlar ʿaksi olur ise aḥvāl-i berzaḫ ḫod ġayr-ı maʿlūmdur ve andan kimesne ʿayne'l-yaḳīn ḫaber virmemişdür iʿtiḳādımuz enbiyānuñ beyān eyledükleri miḳdāradur imdi ol rūḥ ki bi-ḥasebe'l-ḳıyās ṭahāretden ʿārī ve nefsüñ ṣuver-i merʿiyesine meftūndur ve her ne ile mevcūd ise anuñ ile ḥaşri muḳarrerdür *"ve fīhi nuktetun"* [573] bu mebḥaṣüñ ḥaḳīḳatı *"fe te'tūne efvāce"* [574] āyet-i şerīfesinüñ maʿānīsi ġavrına şuʿūr ile ḥāṣıl olur nitekim Ḥażret-i Faḫr-ı Kā'ināt ʿaleyhi'ṣ-ṣelātü ve's-selām ʿuṣāt-ı ümmeti on ṣıfat ile ḥaşr olunmalarından ḫaber virmişlerdür mübārek kelāmlarını Muḥammediye nām kitābuñ mü'ellifi naẓm itmişdür ümmetümden ḳopısardur on bölük baʿżısı maymūn ṣıfātında ve baʿżısı ḫınzīr-i kubbāḥ ṣıfātında bu taḳdīrce ẕikr olunan eṣnāf-ı ʿaşerenüñ her birisi kebāyirden bir cürmüñ muḳābelesinde olduġun taḥḳīḳ eylemişlerdür imdi bu varṭa-i muḫavvefden **[173 a]** ḫalāṣ olduḳlarından ṣoñra taṣfiye-i nefs ile sālik kūşiş üzere olup aṣıl ki rūḥ-ı Muḥammediyeye ṣallāllāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellemdur aña vāṣıl ola ne saʿādetdür ve bunuñ ʿaksi üzere olmaḳ bi'l-külliye şeḳāvetdür çünkü aḥvāl bu minvāl üzere olduġı maʿlūme oldı Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz ṭālibīne keyfiyet-i irşādı ne yüzden olduġun işāret buyurup Rūḥ-ı Resūlu'llāha vāṣıl olmaġuñ rütbesüñ beşāret iderler pes kendüler şükr iderler ki iki vecih ile vuṣūlleri vardur biri ṣūrī ve biri maʿnevī ṣūrī olan evlād-ı emcādlarından olduḳlarını maʿlūm ve maʿnevī olan ḥālleri ile ḥāllenüp şerīʿat-ı şerīfelerini tekmīlden ṣoñra sülūk ile yaḳīn

---

[571] "Cenâb-ı Hak her şeyden evvel benim nurumu yarattı."
[572] "Âdem su ile toprak arasında iken ben peygamberdim."
[573] "Ve bunda bir nükte vardır."
[574] "…siz bölük bölük gelirsiniz." Kur'an-ı Kerim, 78/18.

ḥāṣıl eyleyüp aṣli'l-uṣūl ki rūḥ-ı Muḥammediyeye ṣallāllāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellemdur vāṣıl olduḳlarıñ beyāñ buyurmuşlardur

"Ve seḳānī ḫālıḳi min şeribeti

Sellektenī li-ṭarīḳi'l-edebī" [173 b]

tercüme perverdigārum bañā şerbet isḳā eylemişdür ki ṭarīḳ-i edebe beni bi'ṭ-ṭabiʿ sālik ve dāḫil eyledi

şerḥ şerbetden murād temkīni müşʿir olan füyūżāt-ı ḳudsiyedür ki ʿinde'l-ʿārifīn leẕẕātı maʿlūmedür bi'ṭ-ṭabiʿ beni ṭarīḳ-i edebe sālik ve dāḫil eyledi buyurduḳlarında Allāhu aʿlem bu maḥalde kelām-ı şerīfleri müteferriʿ olmaḳ iḳtiżā ider meṣelā efʿāl-i insānī bir nice nevʿ ile beyān olunmuşdur nevʿ-i evvel ḳahrīdür nevʿ-i ṣānī irādīdür nevʿ-i ṣāliṣ ṭabīʿīdür ḳahriyeye miṣāl ḥareḳāt-ı felek ve imtizācāt-ı kevākib-i seyyāre ve tesyirāt-ı ṣevābitdür ki nehc-i vāḥid üzeredür meṣelā ḥareketleri şarḳī olan kevākibüñ ḥareketleri dā'imā şarḳīdür bu ḥarekete ḥareket-i ūlā dirler ve ḥareketleri ġarbe olan kevākibüñ ḥareketleri ʿalā't-tevālī ġarbīdür bir ġayrı vażʿ ile ḥarekete ḳudretleri yoḳdur maʿlūm oldı ki bu cümleyi bir muḥārrik var imiş ki bunları cebren ve ḳahren nehc-i vāḥid üzere taḥarrük ider imiş ki ol mü'ṣṣīr-i muḥarrik-i ḥaḳīḳī Cenāb-ı Rabbi'l-ʿİzzet celle şānuhu ve ʿamme nevāluhu **[174 a]** Ḥażretleridür ki ḥareket-i irādīyeye miṣal bir kimesne ṣıddīḳını ziyārete irāde eyler bu irāde ve ḥareket mürīdüñ irādetinde lābüddür Vācibü'l-Vücūduñ ʿibādına lüṭf eyledügi iḫtiyār-ı cüz'iye bu miḳdārdur ammā mürīdüñ ol ṣıddīḳa mülāḳāt eylemesi ḫuṣūṣunda elbette ḥażret-i Rabbü'l-ʿĀlemīnüñ taḳdīri taʿallüḳ eyledügi muḳarrerdür irāde ve iḫtiyār-ı cüz'ī ṣıddīḳa varmadadur bulmada degüldür ḥareket-i ṭabīʿiyeye miṣāl ḥacerüñ semt-i semāya remī olunmasıdur evvelki mertebede ḥacerüñ cevv-i semāya ʿurūcı mürīdüñ irādesinden ve ṣıḳletindendür defʿa-yı ṣānīde esfele ʿavdet itmesi ṭabīʿīdür elbette nüzūlin īcāb ider zīrā *"mā ḫaleḳe lehu"* [575] beyān olunan vech üzeredür çünki efʿāl-i ṣelāṣeyi bildük ki ḳahrī ve irādī ve ṭabīʿī imiş bu kerre lāzım geldi ki Ḥażret-i Seyyid

[575] "Yaradılış sebebi…"

Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīzüñ kelām-ı şerīflerinüñ rumūzātını fehm eyleyevüz zübde-i kelāmları perverdegārum bir şerbet isḳā eylemişdür ki bi'ṭ-ṭabīʿ beni ṭarīḳ-i edebe [174 b] sālik dāḫil ve mālik eyledi buyurmuşlardur idi ki ḥāṣılı dimekdür ki ʿālem-i ḥālde şarāb-ı lā-yezālīden mest olduġum āvānda benden ṣudūr u ẓuhūr eyleyen efʿāl-i ḥārikulāde ve kelām-ı ḥikmet-ifāde kendülügümden degül idi belki ittifāḳen idi ki bī-iḫtiyār olduġum ḥīnde olmuş idi yaʿnī ḳahrī idi ve ol ḥāl maḥall-i telvīn idi ḥalā bi-ḥasebi'it-tedrīc rāh-ı ḥaḳīḳatda olan ālām ü şedāyidi niʿmet ʿaddeyledügüm cihet ile Ḳudret-i Bārī yārı olup maẓhar-ı fażl-ı hidāyet oldum ol ḥālāt ki kārbān-ı āyende ve revende miṣālinde gelür iken ḳaṭʿ-ı pāye ḳılup ṣāḥib-i maḳām oldum maḳāmuñ muḳteżāsı ḳahrī ve irādī olan tekālīfden beni āzāde ḳıldı ve şerbet-i temkīni nūş eyledügüm ecilden bi'ṭ-ṭabīʿī bī-edebāne evżāʿ ʿaddolunan keşf-i esrār-ı Rububiyet idi fāriġ ḳılup ve ṭarīḳ-i edeb ki aṣḥāb-ı maḳāmuñ ḥālidür ol muḳteżā-yı maḳāmdur ki beni aña dāḫil ḳıldı buyurduḳlarıdur ʿazīzim

Beyt [175 a]

"'İştu ve lehānen bi-saṭḥī ʿārifen

Niʿme hāẕā'lḥāl min münceżebī"

tercüme saṭḥda rind-i vālih olup ʿārif olmuşam ne aḥsen ṭarīḳdür ki inciẕābı laṭīfdür

şerḥ saṭḥ maʿrūfdur bu maḥalde ʿālī maʿnāsınadur ve vālih meşhūrdur lākin veleh ẕikr eyleyüp ʿārif olmuşam buyurduḳlarında nükte dimekdür ki merātib-i ʿāliyeye vāṣıl oldum ve veleh ü ceẕbe ḥālinde māmeżā olan aḥvālüme ʿārif oldum ve ne bī-naẓīr neş'e imiş neş'e-i ceẕbe ki her ḳalbe sirāyet eyleye elbette naẓar-gāh-ı Ḫudā olmaġı iḳtiżā ider nitekim ḳā'īl dimişdür

Naẓm

Naẓar-gāh-ı Ḫudā dur dil

Dili ṣanma cüdādur dil

Uçar murġ-ı hümādur dil

Geçer ʿarş-ı muʿallādan

ve inciẕābı laṭīfdür buyurmaları ḥālet-i ceẕbe ki āvān-ı sekirdür muḳteżā-yı keşf ve rüsvāyī ve melāmet ve bī-aḳl olmaḳdur ḥāṣılı bu ḳadar mażarrat melḥūẓ iken *"tuvāzī ʿamele'ṣ-ṣeḳeleyn"* [576] **[175 b]** māṣadāḳınca ceẕebāt-ı Raḥmānī ki ehline mecżūb-ı sālik ıṭlāḳ olunur Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz ol ṭā'ifeyi medḥ buyurup ṣūretā nümāyişleri meẕmūm ve münker mülāḥaẓa olunursa ḥaḳīḳatde inciẕābları maḥmūd ve aḥsen dimekdür

Beyt

"Bedīru'l-ʿazmi ismī Aḥmed

Ḍāribü'l-ʿadā'i bi'l-muḳteżebī"

tercüme deyr-i himmetde ismüm Aḥmeddür aʿdāyı żāriyem

şerḥ deyrden murād vücūddur ki nefsüñ ḳuvāsı ḥasebiyle hezārān rehhābīn ve ḳıssisīn anda sāliklerdür ve bir ṣanem-ḫānedür hezārān māsivā anda birer pūt hey'etindedür ismüm Aḥmeddür buyurmaları ṭarīḳatüñ sālike taʿallümdür zīrā ʿādetu'llāh ʿāmmeye feyz-i ḥaḳīḳat-ı Aḥmedden olmaḳ üzeredür netīce-i kelāmları mażmūnı dimekdür ki Aḥmed ʿaleyhi's-selāmuñ mevlūd-ı şerīflerinden ḳaṣr-ı ḳayṣer ve sā'ir āteş-gede ve hezār ṣanem-ḫāne zīr ü zeber olduḳları gibi muḥabbet-i Aḥmed ʿaleyhisselām ḳalbümde ṭulūʿ eyledigi ḥīnde **[176 a]** vücūdumda olan ṣanem-ḫāneler bi'l-külliye hedm ü hebā oldılar baʿdehu ḳuvve-i ḳudsiye naẕar-ı Muḥammedī birle ḳuvāma muvāfaḳat ḳıldılar ise himmet-i rūḥāniye bañā seyf-i ṣārim oldı bu defʿa ol seyf ile baḳīye-i ārzū-yı nefsi ḳaṭʿ eyledüm bu beyt-i şerīfleri sālike aḥvāl-i sülūkı beyān eylemekde mürşid-i kāmil mertebesinde vāḳiʿdür zīrā evvel işāret-i şerīfleri

[576] "İki cihanın ameline denktir."

şerʿi şerīf üzere bulunduḳdan ṣoñra ṭahāret ve taḳvādan kemāli müşʿirdür ve deyr-i vücūd ki tafṣīli mesbūḳdur anda olan taḫayyülātüñ nihāyetüñ Ḥażret-i Ḥaḳ celle ve ʿalā bilür anı mürşid-i kāmilüñ nefes-i şerīfi seyfiyle ḳaṭʿ eyledükden ṣoñra sālik ne keyfiyet ile rūḥ-ı Muḥammediye maẓhar olmaḳ ḳābildür anı ifāde buyurdılar fī-nefsü'l-emr kelām-ı şerīfleri cāmiʿdür Ḫudā -yı Taʾālā rūḥāniyetlerinden müstefīż ḳılup ḥalleri ile ḥāllenmeḳ müyesser ü muḳadder ḳıluvire āmīn bi-ḥürmeti āl-i Ṭāha ve Yāsīn

Beyt

"Kem esīrun lā ẕebiyyun ḫelleṣtehu

Min diyāri'l-ḥarbi ṣumme'l-ʿaṭabī" [176 b]

tercüme nice esīr-i bend ve zindāñ olan baña istinād eylemekle diyār-ı ḥarbden ḫalāṣ olup helākdan rehā bulmuşdur

şerḥ bu kelām-ı şerīflerinüñ ẓāhir ve bāṭına şümūlü vardur ẓāhire ḳıyās ile Ḥażret-i Cenāb-ı Rabbi'l-ʿİzzet kendülerini vücūd mektebi ṣāḥibi ḳılup āvān-ı sülūklarında taḥṣīl eyledükleri rūḥāniyet ḳuvvetiyle nice meẓālimi defʿ buyurup nice maṭlūbı ḫalāṣ eyledükleridür bu nevʿden ḳıṣṣā-i menāḳıb-ı pür-mevāhiblerinde kātı çoḳ vāḳiʿ olmuşdur cümleden Frengistāndan nice esīri bend ü zindāndan ḫalāṣ eyledükleri *"eẕheri'ş-şems ve ebyeni mine'l-ems"* dür eger bāṭına ḳıyās olunur ise aṣḥāb-ı sülūkdan baʿżılarına nice ẕellātuñ ṣudūrı bā'iṯ-i tenezzül olup ʿālem-i rūḥāniyetde murġ-ı rūḥları ṭayrān ü cevlān üzere iken nefs-i şomuñ fürce bulması sebebiyle bir nice vaḳit sāliküñ ḳasvet-i ḳalbine sebeb olup ṭālib-i miskīn bend ü zindānda esīr olmuş maḥbūs ṣūretinde olduḳda *"iẕā teḥayyertüm fīl-umūr festeʿīnū min ehli'l-ḳubūr"* [577] ḥadīṯ-i şerīfine **[177 a]** muvāfıḳ ehl-i ḳubūrdan murād *"mūtū ḳable en temūtū"* [578] sırrı ile leẕẕāt-ı mevti müşāhede eyleyen ehlu'llāhdur Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīze ḫod iki maʿnā mevcūddur ve

[577] "İşlerinizde şaşırdığınız zaman, kabirdekilerden yardım isteyiniz."
[578] "Ölmeden önce ölünüz!"

cümleden ḳabr-i şerīfleri dārü'ş-şifā olduġundan māʿadā tekmīl-i ṭarīḳat ve maʿrifet ḳılduḳları muḳarrerdur bu taḳdīrce her ṭālib ki rütbesinden tenezzül eyleyüp cemʿden farḳa ünsden inse aʿlādan esfele tenezzül olunmuş ola anı esīre teşbīh ḳatı vāżıḥ degül midür imdi dimek olur ki erbāb-ı ḥācātuñ murādātını aʿṭāya ve tenezzüllerinden teraḳḳīye sebebem ẕıll-i tedennīde olan ṭālib-i maḥbūsı ḫalāṣ eyledügümden ṣoñra murādātına īṣāl eylemek ki helākdan ḫalaṣā bā'iṣdür aña ḳādirem dimekdür

Beyt

"Kem ẕelīlun fī'lberā yā ʿizzeti

Ve teraḳḳī ʿāliyāti'r-rütebī"

tercüme nice ẕelīl benüm himmetümle ʿazīz ve şerīf olup merātib-i ʿāliyeye müteraḳḳī olmuşlar

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri baḳiye-i kelām-ı sābıḳı [177 b] mü'eyyid olmuş olur maʿnā-yı evvel riʿāyet olunur ise bāṭına ve aṣḥāb-ı bāṭına dest-res bulduḳlaruñ işāretdür maʿnā-yı ṣānī riʿāyet olunur ise ẓāhire ve erbāb-ı ẓāhire feryād-res olup anlaruñ nālende vü şeydālarına himmet buyurduḳlarında varṭa-i hevl-nākdan ḫalāṣ ve bu iki şıḳdan her birini rütbe-i ʿāliyeye iḫişāṣ ḳıldıḳlarıdur

Beyt

"Kullu hāẕā ṣaḥḥa lī ḫāliḳī

Bi-intisābī li-niyyetī'l-ʿArabī"

tercüme bu ẕikr olunan ḥālātı kendümden dimedüm belki vicdānumdan ṣādır olmuşdur ḥattā Ḫālıḳdan işāret ve Nebī-yi ʿArabīye intisābum sebeb olmuşdur

şerḥ cenāb-ı siyādet-me'āb ḳudduse sırruhu ṭarīka-i tevḥīde vāḳiʿ olan kelām-ı şerīfleri ki bir nice şeriʿatı ve ṭarīḳatı ve bir nice ḥaḳīḳatı ve maʿrifeti beyānı mutazammın naḳil buyurduḳlarından ṣoñra intisāblaruñ beyān buyurdılar ve baʿdehu bu fevā'id-i mevāid-i İlāhiye ki benden sālikīne [178 a] naḳl ü taḥrīr ile şerḥ ve taḳrīr

olundı ki lisān-ı ḳāl ile degül belki lisān-ı ḥāl ile idi ve ḥāl daḫi maḳām mertebesinden ḳā'im-maḳām olup emr-i Ḥaḳ ile ḳalbüm āyīne-miṣāl mücellā olduḳda nefs-i nāṭıḳā ḳuvvet-i rūḥ-ı Muḥammediye ile nuṭḳa gelüp tekellüm eylemişdür ve ḥaḳāyıḳ-ı tevḥīdi ol neş'e ile beyān eyledüm buyururlar ve bu cümle feżā'ile bā'iṯ Ḥażret-i Faḫr-ı Kevneyn ve Nebī-yi Ḥarāmeyn ve Resūlü'ṣ-ṣeḳeleyn ʿaleyhiṣṣalātu vesselām efendīmiz Ḥażretlerine intisāb ḥasebiyledür ki ol sulṭān-ı nebī-yi ʿArabīdür ki veṣṣalāt u vesselām cenāblarınadur deyu āḫir ḳaṣīdede olan beyti ki maḳṭaʿdur ḥażretüñ şān-ı şerīflerine maḥall-i ṣalāvātda ẕikr buyurdılar

Beyt

"Fe ʿaleyhi'llāhu ṣallīebeden

Mā ḳarā'e ẕū fiṭnetin fī'l-kutubī"

"ve ʿalā ālihi ve ṣaḥbihi rıḍvānu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn" [579] bundan ṣoñra şerḥ ve tercüme olan kelām-ı şerīfleri baḥr-ı basīṭ-i vāfīde on ṭoḳuz ʿaded ebyāt-ı nūniye **[178 b]** redīf-i ḳaṣīde-i mübārekeleridür ki dürer-i ġurer maʿnāsını silküñde aṣḥāb-ı ʿuḳūlüñ zīr-i taṣarruflarında mutaṣarrıf olduḳları ebkār maʿanīleri ʿācizdür her gāh şümūs-ı ḥaḳayıḳdan bir ẕerre fehm eyleyen ancaḳ rūḥāniyetlerinden müstefīẕ olur

Beyt

"Yā ṣāḥe ḫuẕnī ilā'l-ḥānāti ve edḫilnī

Ve veṣiyye'l-ḳıssīs ve'l-ḥimāru yesḳīnī"

tercüme beni meygedeye dāḫil eyle ve ḳıssīs ve rehhābīn ve mey-furūşte sipāriş eyle ki şārāb-ı ʿaşḳdan baña isḳā eylesün

şerḥ meygede ʿālem-i lāḥūta dinildügi beyān olunmuşdur ḳıssīs ve rehābīn ḫod ervāḥ-ı mücerredāta dirler mey-furūşteden murād ṣāḥibü'l-vaḳt olan insān-ı kāmile

[579] "Akıl sahipleri kitabımı okuduğu müddetçe, ebede kadar Allah'ın selamı ve salatı onun üzerine olsun."

dirler bu maḥalde rūḥāniyet-i Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafa ʿaleyhiṣṣalātu vesselāmı kināyet buyururlar kendüler ṣāḥibü'l-vaḳt olıcaḳ recā ḥażret cānibinden olur ki cümle-i enbiyā vü evliyā ḫırmen-i faẕlından ḫūşe-çīndürler şarāb-ı ʿaşḳ ile maʿān taʿbīr olunması ricā-i viṣāli mutażammındur isḳā eylesün buyurmaları iʿṭā eylesün **[179 a]** dimekdür ḥāṣılı kelām-ı şerīflerinüñ mażmūnı dimekdür ki ey ʿālem-i nāsūtdan ve ehlinden müstaġnī olup ʿālem-i lāhūtuñ muḳarrebleri olan melā'iketu'llāh şefāʿat eyleñ benüm içün ḥażret-i ṣāḥib-i maḳām-ı maḥmūd olan sulṭāndan ki Muḥammed ʿaleyhisselāmdur cümle-i maḫlūḳāta feyż-baḫş anlardur benüm içün daḫi ṭaleb eyleñ yaʿnī şefāʿat eyleñ leẕẕet-i ḳurblarıyla müşerref olduġum gibi leẕẕāt-i ḳurb-ı Ḫudā ya dest-res olsunlar belki iʿṭā-yı lüṭf ḳılsunlar zīrā benüm ʿaşḳum ol ʿaşḳ degüldür ki ḥarāretini biḫār-ı ʿālem-i mülk teskīn eyleye ancaḳ melekūtdan ḫarāretüm defʿine feyż ṭaleb iderüm

Beyt

"Yā vāṣıfu'd-deyri hel tedrī lehu ṣıfetun

Leʿalla tedrī ṣıfātu'd-deyri tenbīnī"

tercüme ey vāṣıf-ı meygede ve deyr olan hīçbir ṣıfātdan ḫaber bilür misin ki deyrüñ ṣıfatlarından bañā iʿlām idesin

şerḥ bu kelāmları kemā-ẕikrehu Ḥażret-i Risālet-penāh ṣallāllāhu ʿaleyhi ve sellem **[179 b]** cāniblerinden ricā-i feyżi müşʿirdür dimekdür ki ey vāṣıf-ı meygede yaʿnī ey Ḳur'ān-ı ʿAẓīm ile aḥvāl-i mülk ve melekūtı ve ḥelāli ve ḥarāmı ve ṣevāb ve ḫaṭāyı ümmetine iʿlām idici peyġamber ḳalb-i şerīfüñe nisbet ile āyīne-i cām-ı cihān-nümā-yı İskender pāreyi ḫaẕf degüldür yā Resūlu'llāh hīç benüm gibi baḥr-ı ʿaşḳa müstaġraḳ olmuş ḳuluñ var mıdur ki nefy-i iżāfāt ve maḥv-ı enāniyet ḳılmaḳ ile ḫiẕmet-i şerīfüñe ḳurbiyet ḥāṣıl itmiş ola yā Resūlu'llāh taṣfiye-i nefisde ḳuṣūrum egerçi ki çoḳdur deyrüñ ṣıfatlarından ḫaber virmeñizi ricā iderem buyurmaları dimekdür ki benüm bilmem ḥaḳīḳatda bilmek degüldür bilmek ṭaraf-i ʿizzetüñden ʿināyet ve iltifāt olur ise olur ol taḳdīrce enāniyetden bir şemme bende mevcūd ise iʿlām buyuruñ ki maḥv eylemek ile maḥmūd olam

Beyt

“İnnī şuġiftu bi-ḥubbi īḥān min ṣiġeri

Eżḥeyte mużennī neḫīfe’l-cismi fi’l-kevnī” [180 a]

tercüme zīrā meygedenüñ muḥābbetine ṭıfliyetüm ʿāleminden mübtelā olmuşam ol muḥabbetdür ki kevnde naḫīfü’l-cism ve żaʿīf oldum

şerḥ meygede bu maḥalde ʿacāyib-i semāviyeden ʿibāret ve ʿiber-i felekiyeden kināyetdür ḥāṣılı buyururlar ki istiʿdād-ı ezelī ile müstaʿid olduġumda Ḥaḳḳuñ kemāl-i ṣunʿını tefekkür ile meftūn idüm ve meclis-i üns ki ḥaḳīḳatde ʿālem-i ervāḥdan ʿibāretdür ol ḥīnde Cenāb-ı Rabbi’l-ʿİzzet celle şānuhu ervāḥa *“elestü bi Rabbikum”* [580] didükde *“belī”* [581] dimiş idüm ol ḥāletdür ki bu ʿālemde ṭufuliyetümden berü mübtelā olmuşam her gören bilür ki ben ʿāşıḳam ol ki ehl-i ḥāldür ḥāl maʿlūmdur deyu istifsār eylemez ol ki degüldür taʿaccüb ve taʿayyüb ḳaṣdın ider ve ben daḫi bu minvāl üzere cevāp virem

Beyt

Her gören ʿayb itdi āb-ı dīde-i giryānumı

Eyledüm taḥḳīḳ görmüş kimse yoḳ cānānumı

ve dīdār-ı cānān ile ol ḳadr nālende vü şeydāyam ki gözlerüm pür-nemdür nice nem belki nem didügüm bir ʿaẓīm yemdür **[180 b]**

Çehre-i zerdümde eşk-i miḥnetüm merḳūmdur

Ẓāhirümde bāṭınum keyfiyeti maʿlūmdur

---

[580] “Ben sizin Rabb’iniz değil miyim?” Kur’an-ı Kerim, 7/172.
[581] “Evet.”

ḥāsılı neḫāfet-i cismüm ve eşk-i çeşmüm ezelīdür taḥṣīl olmamışdur yaʿnī mest ü ḫarāblık veʿaşḳuñ şūriş-i ġavġāsın ve cānānuñ viṣāli temennāsın ervāḥdan ecsāmda meʿān getürdüm bunda taḥṣīl eylemedüm dimekdür

Beyt

"Ve neṣṣeti'l-kutubi ve'l-aḫbāre ʿan ʿumerin

ʿAnni'n-nebiyyi ve veṣiyyin bi'l-mesākinī"

tercüme Kütüb-i Aḫbārda menṣūṣdur ki Ḥażret-i ʿÖmerden rivāyet olunur ki Ḥażret-i Muḥammed ʿaleyhiṣṣalātü vesselām efendīmiz Ḥażretleri mesākīne naẓar eylemegi vaṣiyet buyurmuşlardur

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri keẕālik Cenāb-ı Risālet-penāh ʿaleyhiṣṣalātü vesselām efendīmiz Ḥażretlerine nāz ü niyāz eyleyüp mübārek ḥadīṯ-i şerīflerin Ḥażret-i ʿÖmer rāḍiyā'llāhu ʿanh Ḥażretlerinden **[181 a]** rivāyet olunduġı üzere istidlāl eyleyüp recā-yı feyż ve şefḳat eylemekle kendülere miskīnlük iṯbāt eyleyüp müddeʿā ṭaleblerine kelām-ı Resūlu'llāh ṣallāllāhu taʾālā ʿaleyhi vesellem ile beyyine iḳāmet eylemişlerdür ve rivāyet eyleyen ṣāḥib-i saʿādeti meʿān ẕikr eyledükleri ḫuṣūṣda

Nükte

"el-ḥaḳḳu yenṭiḳu ʿalā lisāni ʿÖmer"[582] dür ḥaḳḳā şefāʿat içün izāle-i ẓulümāt-ı hevāya ẕāt-ı şerīfleri belki şems ü ḳamerdür raḍiyā'llāhu taʾālā ʿanh ve ʿan sā'irü'l-aṣḥāb

Beyt

"Kem leyletin cu'itu naḥvu'd-deyri aḫṭabuhā

Taḥte'd-deyācī ve'l-mevlā yunā cīnī"

---

[582] "Hakk, Ömer'in dili ile konuşuyor."

tercüme nice leyālīde deyr ṭarafına varup maḥbūbuma ṭālib oldum giceler içre ʿālem-i ẓulümātda iken mevlām benümle maʿān münācāt eylemişdür

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri āgāhlukdan ḫaber virmegi muḳteżādur meṣelā āġāhluk mürīdüñ kendü ḥāli degüldür belki pīrüñ ḥālidür mürīdüñ irādet ü teveccühü sebebiyle ʿalā vechi'l-inʿikās ẓuhūr **[181 b]** eyler bu ecildendür ki dervīş pīr ḥużūrunda bulunmayup maʿnevī teveccüh eylemese fī'l-ḥāl ol ḥāl maʿān nā-būd ü nā-peydā olur ve ol maʿnā-yı ṭālib kendüye mülk idince lāzımdur ki ẓāhirde ve bāṭında ṣūrī ve maʿnevī pīre müteveccih ola bari hīç olmaz ise ve cümle-i teveccüh ile müteveccih bulunmaz ise cümle teveccühden biri ile müteveccih bulunmaḳ gerekdür eger ol teveccühler ki pīre mürīdi iderdi bi'l-külliye münḳaṭıʿ ola bu taḳdīrce mürīdden ol āgāhluk zā'il olur ve şuhūd ve vicdān mertebesinden ḳalur lā-cerem āyīne-i rūḥ muṭlaḳ pīre ṭālib saʿy idüp ʿalā'ṭ-ṭarīkü'l-inʿikās ẓuhūr eyleyen ḥālini pīrüñ lüṭfundan bilüp pīre müteveccih eylemekle mülk idinmek gerekdür ki şöyle ki fırṣat ele virmiş ola ihmāl idüp mülk ḳılmaz ise bir daḫi taḥṣīle ḳādir olmaz nitekim Ḫoca ʿAbdu'llāh el-Enṣārī insān-ı kāmil medḥinde buyurmuşlardur ki

"'İrfān hemīşe būd ve dīdār-ı meşāyiḫ hemīşe nebūd" [583]

yaʿnī ʿirfān fevt olunsa tedārik mümkündür **[182 a]** ammā ṣoḥbet-i ehl-i dil fevt olunsa tedārikine kimesne ḳādir olmaz imdi Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz nice leyālīde deyr ṭarafına vardum buyurmaları sālike āgāhlukdan ḫaber virürler maḥbūbuma ṭālib oldum giceler içinde buyurduḳları ḫod maḳām-ı ḳurbdur anı beyān ḳaṣd iderler imdi lā-cerem ṭālibe lāzımdur ki pīr teveccühden bir ān ḥāli olmayup fenā bulmaḳ gerekdür ki pīrüñ yüzünden ʿilm-i ledün keşf ola ve ṭālib maṭlūba şol vaḳit vāṣıl olur ki maṭlūbını yolından ṭāleb eyleye meṣelā Kaʿbeye gitmek isteyen kimesne cānib-i Kaʿbeye gitmeyüp ḫilāfına gitse hem Kaʿbeye varamaz ve hem Kaʿbenüñ buʿdı ziyāde olur buña miṣāl Ḥażret-i Cenāb-ı Rabbi'l-ʿİzzet her yerde ḥāżır ve ḳullarınuñ aḥvāl-i bāṭın ve ẓāhirlerüne nāẓır iken ve

[583] "İrfan her zaman bulunur fakat her zaman şeyhi görmek mümkün değildir." Hoca Abbdullah el-Ensarî (XI. yy'da yaşamış mutasavvıf, âlim ve şair.)

her maḥalde her murādı virmege ḳādir iken rū'us-i cibālde nice yüz biñ kerre libās u ḳumaş ṭaleb eyleseler virmez her murādı iʿṭāya sebeb [182 b] vaż' eylemişdür imdi kendüyi bulmaġa insān-ı kāmili vāsıṭa eylemişdür Ḥażret-i Faḫr-ı Ḳevneyn ʿaleyhişşelātü vesselāmdan ilā-intihā'üz-zamān bu ʿādet müstemirredür pes ṭālibe lāzım oldı ki pīrinüñ reddini redd ve ḳabūlünü ḳabūl bilüp aña göre ḥareket eyleye ve her nesne kim rıżā ve ḳurbiyet taḥṣili içün iḫtiyār olmuş ola ol vaż' egerçi kim nā-maʿḳūl görinür ise daḫi ḥaḳīḳatda maʿḳūldur *"innemā'l-aʿmālü bi'n-niyāt"* [584] mūcibince iʿtibār niyyātadur imdi ṭālibe lāyıḳdur ki mürşid ittiḫāẕ olunan kimesne her ne vecihle ḥareket iderse ḥaḳ bile ve Ḥaḳḳuñ rıżāsın ol ḥareket żamīme ve dāḫil mülāḥaẓa eyleye ve ṭarīḳ-i ḥaḳda gerekdür ki ne dünyā ve ne āḫiret ve ne kendü nefsini melḥūẓ olmaya eger meẕkūrātdan biri melḥūẓı olacaḳ olur ise ʿalāmetdür Ḥażret-i Cenāb-ı Rabbi'l-ʿİzzet anı kendü maʿrifeti içün ḫalḳ itmemişdür yā cennet içün yā cehennem içün ḫalḳ eylemişdür zīrā ʿālemde iken kendüden ḫalāṣ olmayan bedeni ḫarāb olduḳdan ṣoñra [183 a] rūḥı felek-i ḳamerüñ taḥtında bāḳī ḳalur

Beyt

Ḫāk-ı ġurbetde her kimüñ ey cān

Kīle batsa ayaġı ḳaldı hemāñ

bu maḥalde Şeyḫ Muḥyi'ddīn el-ʿArabī ḳudduse sırruhu'l-ʿazīz buyurmuşlardur ki her kimüñ rūḥı zīr-i felek-i ḳamerde ḳala ol hemān ḳalan ile ḳaldı Ḥażret-i ʿİsā ṣalāvātu'llāhi ve selāmuhu ʿalā nebiyyinā ve ʿaleyhi

"lem yelic melekūti's-semāvāti men lem yūled merreteyn" [585]

buyurmuşlardur bu kelām-ı şerīfleri bu maʿnāya muṭābıḳdur ve kelāmumuzı mü'eyyiddür zīrā velādet-i ṣāniyye ile mevlūd olup bu neş'eden kendülügünden ḫalāṣ olmayan melekūta dāḫil olmaz

---

[584] "Ameller niyetlere göredir."
[585] "İki kere doğurulmamış olan semavatın melekûtunu geçemez."

Beyt

"Āh min ġurbetin bi-ġayri iyāb

Āh min ḥasreti ʿalā'l-aḥbāb" [586]

bu sū'āle cevāp bu ḳadar ki te'kīd ve nefy-i rūḥuñ müfāraḳatı ḥīninde vülūcuna müteveccihdür muṭlaḳ vücūdda degüldür şol ḳadar vardur ki mū'min olduġı muḳarrer olıcaḳ her ne ḳadar vaṭan-ı aṣlīden ġāfil olur ise yine īmān ile gitdügi taḳdīrce *"mū'minun bihi"* [587] müşāhedesine irişür ol idi [183 b] Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīzüñ ḳaṣdı ki nice leyālīde deyr ṭarafına varup maḥbūbuma ṭālib olurdum buyurmuşlar idi cenāb-ı şerīfleri ḫıdmet-i insān-ı kāmil ile āgāhluga vāṣıl olduḳlaruñ ve vaṭan-ı aṣlīden ġāfil olmayup belki ʿāḳil olduḳlaruñ ve maḥbūb ki mülkden melekūta müşīr mürşid-i kāmil olup rūḥ-ı Muḥammedī ʿaleyhiṣṣalātü vesselām ki ḥażretine kāmil olup vāṣıl olunca refāḳat ḳılduġun baʿdehu rūḥ-ı Muḥammedī ʿaleyhiṣṣalātü vesselām ki vāsıṭā-i ḥaḳīḳīdür Mevlāya vāṣıl ḳılmaġa bir ġayrı ferdüñ anlardan ġayrı ḳudreti olmaduġın ve enbiyā vü evliyā ol dergāhda ḫayrān ü sergerdān belki ārzū-yı dīdār ile giryān ve envāʿ-ı ḳurbiyetde biryān olduḳların beyān eyledükden ṣoñra Mevlām benümle maʿān münācāt eylemişdür buyurmaları bunda mevlā ṣāḥib maʿnāsınadur dimekdür ki ced-i aʿẓamum ki ṣāḥībimdür beni melekūta vāṣıl ḳılup ve leẕẕāt-ı dīdār-ı pür-envāra nā'il olmam içün anlar ile maʿān duʿā temennā eyledüm dimekdür

Beyt [184 a]

---

[586] "Dönüşü olmayan gurbetten âh
Dostlara duyulan hasretten âh!"
Bu beyit Avnî'nin bir beyti olup buradaki "gurbet" kelimesinin orijinali "gidiş" kelimesidir. Orijinali aşağıda verilmiştir:
"Âh min azmatin bi-gayr-i iyab,
Âh min hasretin ale'l-ahbab."
Muhammed Nur Doğan, Fatih (Avnî) Divanı ve Şerhi, (Metin, Nesre Çeviri ve Şerh), Eminönü Belediyesi, İstabul 2004, s.250, 251.

[587] "Ona inanmış."

“Feci’tu li’d-deyri ferḥānen ve ciddet bihi

Fursāne ḥaylin ve ebṭālu’l-muḥibbinī”

tercüme imdi deyre şöyle şādımānlıġ ile vardum ki anda nice fürsān-ı ibṭāl-i muḥibbīn buldum

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri daḫi baḳiye-i sābıḳı beyān eyler yaʿnī ṭālibīne şol ḳadar Ḥaḳḳuñ rıżāsına teslīm ve pīrüñ emrine taʿẓīm lāzımdur ki vücūdunı nice biñ pāre pāre eyleseler cerāḥatinden ḫaberdār olmaya Manṣūr-veş ḫıdmet-i pīrde dāra berdār eyleseler dārı saʿādet bilüp maḥall-i elem ü ġamda neş’e-i ṣafā ü sürūr ile mesrūr ola nitekim aṣḥāb-ı ḥālden baʿżılar ʿitāb ü ʿiḳāb pīr-i rūşen-żamīrde bu Şiʿr-i dilāvīzi ve bu naẓm-ı şūr-engīzi ḳırā’at-ı mübāhāt iderler

Naẓm

“Nedīmī ġayri mensūb ilā ṣey’in mine’l-ḫayf

Seḳānī miṣli mā yeşreb ke-fiʿli’ḍ-ḍeyfī bi’ḍ-ḍayf” [184 b]

“Felemmā dārete’l-ke’si duʿā bi’ṭ-ṭaʿni ve’s-seyf

Ket min şerebe’r-rāḥi meʿā’t-tenīne fī’ṣ-ṣayf” [588]

māṣadāḳınca ḫıdmet-i pīr-i ṣāḥib-i tedbīr ḥażretlerinden münfek olup anuñ ġayrı ile bir ḳaṭre nūş eylemek vaḳt-i ṣayfda sebū-yı zehr-nākdan zehr-ālūd olmuş rāḥı tinnīn ve efāʿī ile nūş itmek menzilesine ḳā’imdür bu taḳdīrce sālik Ḥaḳḳuñ emrine ve pīrüñ kelāmına ki ḥaḳīḳatde cānib-i Ḥaḳdan vārid ü ṣādır olan aḫbāra müncer-i ṣādıḳdur ol mertebe teslīm lāzımdur ki İblīs-miṣāl gerdānına ṭavḳ-ı laʿnet geçürseler

[588] “Arkadaşım hiçbir şeye bağlı değildir. Bana misafire ikramda bulunduğu gibi içecek ikram etti. Kadahler ulaştığı zaman kargı ve kılıç istetti. Sıcak yaz gününde ejderha ile oturanın hâli böyle olur.”

Ḥaḳ aña fiʿli lāyıḳ gördügünden şöyle rāżī olmaḳ gerekdür gūyā mū’min īmānından rāżī olmuşdur

bu maḥalde nükte ʿabd Mevlānuñ ḳażāsından rāżī olmuş olur lākin kendü fiʿilinden degül meṣelā pādişāhlar cellād vażʿ ider emr-i memdūḥdur niẓām-ı ʿālem içün nice ḥikmet ve maṣlaḥatı mutażammındur lākin cellādiyet fiʿilinüñ cellāddan ẓuhūrı ḳubḥdur zīrā ṭāʿate istiʿdādı olsa fısḳa ālet-i vāḳiʿ olmazdı eger ṭāʿate istiḥḳāḳ niçün virilmedi deyu sūʿāl olunur ise ışlāḥ-ı **[185 a]** ʿālem Bārīye lāzım degüldür nitekim ḳā’īl dimişdur

Naẓm

Anuñdur mülk anuñdur hep taṣarruf

Budur ḥaḳ söz ḳalanıdur tekellüf

Ne kim diler ise māniʿi yoḳdur

Bu ṣunʿuñ özge bir ṣāḥib ṣāniʿi yoḳdur

Ḥaḳḳuñ efʿāline olmaz çerā çūn

Diler merḥūm ider dilerse melʿūn

Olur ol dem ḳulından ḥoca rāżī

Ki kāse ḥocasından iʿtirāżı

Saʿādetsiz ḳuluñ budur nişānı

Ne bile nişānı ve ne bile şānı

Ḥaḳ eyler kibriyāsından ḫadāyıḳ

Degül ʿillet anuñ fiʿiline lāyıḳ

Ḥaḳḳa lāyıḳ nedür ki lüṭfuña ḳahr

Kimine ḳand vire kimine zehr

imdi ġareż rıżā-i Ḥaḳḳa teslīm ve dāmen-i pīre tevessül ile taʿẓīm şarṭ olunduḳdan ṣoñra Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu buyururlar ki bu nükte maʿlūm **[185 b]** eyledükden ṣoñra şöyle şād oldum ki taʿbīr ḳābil olunmaz zīrā bildüm ki ʿabdüñ ẕerre vü şemme ḥarekete ḳudreti yoḳ ve ol nesne kim Ḥaḳḳuñ rıżāsına muvāfıḳ iken bize nisbet ile muḫālif olduġın bi'l-keşf ve'l-yaḳīn müşāhede eyledügim ḥasebiyle pür-ṣafā oldum ve bu ferāset baña münḥaṣırdur iʿtiḳādında iken fürsān-ı ibṭāli yaʿnī zekī ve aʿḳil olan ricālu'llāhı bi'l-külliye bu umūrı taḥḳīḳde baḥr-ı ḫayrete müstaġraḳ gördüm bu taḳdīrce bildüm ki gerekdür ki ʿindā'llāh hüner ve her ḳand müşāhede olunan zehr imiş

Beyt

Ḫoşdur bañā senden gelen yā tāze gül yāḫūd diken

Yā aṭlas ve yāḫūd kefen senden hem ol ḫoş hem bu ḫoş

pes imdi Ḥaḳḳuñ ḳahr ü lüṭfu ve celāl ü cemāli rıżāsına muvāfıḳ ve bize nisbet ile müteḫālif olıcaḳ o leẕẕāt ile şādānem ki her ne olursa cāna minnetdür diyicek maḥalde buyururlar

Beyt [186 a]

“Ferḥebū ebīve ḳālū ente seyyidinā

Ehlen ve sehlen bi-sulṭāne’l-muḥibbīnī”

tercüme ṣafā geldüñ merḥabā ey seyyidinā ehlen ve sehlen ey sulṭānü’l-muḥibbīn deyu baña lüṭf eylemişlerdür

şerḥ çünki kendülerüñ maḳāmlaruñ ve rıżāya teslīm olduḳları gibi ḳażāda daḫi inḳıyādların beyān eylediler ise ol maḳāmda ṣābit-ḳadem olduḳları ḥālde ricālu’llāh ki dergāh-ı Ḥaḳḳuñ ḥayrān ü sergerdānlarıdur ṣafa geldüñ deyu baña taʿẓīm eylediler ve baña sulṭānü’l-muḥibbīn deyu lüṭf eylediler buyurduḳları keşret-i ʿaşḳ ve şevḳlerin beyāndur ve fī’l-cümle her kimüñ ʿaşḳ-ı şūr-engīzi olmaya bu kār aña ḥarāmdur zīrā bir dem ġaflet ile mürūr itse merdān-ı Ḫudā anı günāh mertebesinde bilürler ḥattā baʿżıları küfr ʿaddeylemişlerdür nitekim ʿavām maʿṣiyetden ictināb iderler ise ḫavāṣa daḫi ġafletden ictināb farżdur zīrā ʿavām maʿṣiyet ile mu’āḫeẕe olduḳlarında ḫavāṣ ġaflet mu’āḫeẕe olunurlar bu maḥalde Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī [186 b] ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz buyururlar ki evliyā-i Ḫudā beni ġafletden bīdār bulup ʿaşḳ ile şūr-engīzlügimi gördüklerinde baña sulṭānü’l-muḥibbīn deyu envāʿ-ı dürlü lüṭf eylemişlerdür

Beyt

“Ve ṣāreti’l-cānu ve’l-ḥıżri yunādi minnī

Min külli nāḥiyyetin esmeʿu yunādiyyeti”

tercüme meygede ve ḥażret benümle müṣāḥebete muḳayyed olup her cānibden münādā ile nidāya başladılar

şerḥ meygede bu maḥalde ʿālem-i ervāḥuñ melāike-i mücerredesinden kināyetdür ḥażretden murād Faḫr-ı Kevneyn ʿaleyhiṣṣalātu vesselāmdur benümle muṣāḥebet eylediler buyurmaları rūḥ-ı Resūlu’llāh ṣallā ʿaleyhi ve sellem ile muḫāṭab

olduġūmda melā'ike-i kirām beni bu ʿizzetde görüp her cānibinden *"mübārek bād"* [589] ile münādā idüp ziyāde ʿizzet olduġunı bañā taʿẓīm ḳıldıḳlarıdur dimekdür

Beyt

"Ḥattā'd-dinānü'lletī fī'd-deyri yeḫṭibunī

Ve'l-ke'su tecellī ʿaleynā fī'd-devāvinī" [187 a]

tercüme belki der ü dīvār-ı deyr ve ḫum-ı mey benümle muḫāṭaba ve münādaya müşterek eylediler ḥāṣılı peymāne-i mey ol maḥalde devrāndan ḥāli degül idi

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri taḥḳīḳātı sābıḳān mürūr eylemiş idi zīrā der ü dīvār-ı deyr ve ḫum-ı mey benümle muḫāṭabada müşterek oldılar buyurmaları tecellī-i efʿāle ve ṣıfāta ve ẕāta maẓhar düşdükleri ḥālātı beyān buyurur şümūs-ı tefāṣilinden bir ẕerresi budur ki ḳaçan insān-ı kāmil Ḥaḳḳuñ efʿāl ve ṣıfāt ve ẕātına maẓhar olsa cümle-i mevcūdātuñ vücūdlaruñ belki ḥayātların ve neşv ü nümūv ve terbiyetlerüñ kendüye dāḫil ve mülāḥaẓa eyleyüp ẕī-rūḥ ve cemādāt her ḳanḳı nevʿinden bir ḥareket vāḳiʿ olmaz illā ṣāḥib-i tecellī ve ẕāt olan kimesnenüñ ḥareketine mevḳūf olur bu defʿa ḥicāb-ı sürādiḳat-ı ʿayne'l-yaḳīn keşf olup ġayruñ vücūd-ı beşeriyesinden taṣarrufı ḳalmaz nefis mertebe-i iṭmā'inneye nā'il olıcaḳ vücūd-ı ʿanāṣiriyetden ḫāric olup ve kemāl-i taṣfiye-i ʿurūcı müztelzim olduġı muḳarrer **[187 b]** olıcaḳ māverā-yı eflāka vāṣıl olınca ne ḳadar mesāfe var ise ʿacāyibāt ü ġarābiyātını müşāhede ḳılmaḳ üzere semāvāt-ı ʿulyāya varınca olan ervāḥ ki ʿalāyıḳ-ı keşifeden müberrā olmuşlardur anlaruñ ile yek-dil ve yek-cihet olup belki anlar bundan müberrā müstefīż olurlar yāḫūd bu anuñ birinden olmuş olur semekden semāya varınca cümle-i maḫlūḳātuñ ḥarekāt ve sekenāt-ı insān-ı kāmile mevḳūf olur bu kerre ʿālem-i kevn ü fesādda ve māverāsında olup olıcaḳ ūmūrı yed-i şerīfinden baḫş olmaḳ iḳtiżā ider ol vaḳit ḥaḳ ile ḥaḳ olıcaḳ herkes ricāsın Ḥaḳdan eylemek ʿādet olduġı taḳdīrce bunuñ Ḥaḳdan cüdāluġı olmaduġı müteʿayyin olmuşdur bu defʿa nāṭıḳ olan ṭavā'if-i beşer nuṭḳ-ı

[589] "Mübarek olsun."

ẓāhirīleriyle ve ḥayvānāt lisān-ı maḥşūşları ile ve cemādāt ve nebātāt lisān-ı ḥāl ile cümle-i murādātlaruñ ol şāh-ı ʿālemden ki insān-ı kāmildür recā eyledükleri muḥaḳḳaḳdur bu ecilden Ḥażret-i Seyyid [188 a] Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz bu rütbe ki ʿayne'l-ʿayn ile muʿteberdür vāṣıl olduḳlarında peymāne-i mey devrāndan ḥāli degüldür buyurduḳları mülk eyledükleri maḳāma müşāhededür fī'l-cümle vāḥidüñ vāvı vādī-yi tecellīde insān-ı kāmilde ḥasf olsa bi-ḥasfi'l-esmā sırr-ı Eḥādiyet ḳalb-i insān-ı kāmile ẓuhūr eylemiş olur

Beyt

"Ve esmeʿun yuḥāṣibenī illā'l-eşcāru ecmeʿuhā

Ve'z-zehru fī'r-revżi eyżen ke'r-riyāḥīnī"

tercüme dikili eşcāruñ baña ḫīṭābı vāḳiʿ olmuşdur ki gülistānda olan şükūfe ve reyāḥīn maʿān güftārda olmuşlardur

şerḥ bu beyt-i şerīflerüñ maʿanīsinden fehm olunan tecellī-i efʿālde vāḳiʿ olan müşāhedātı ʿayān ḳaṣd buyurduḳlarıdur zīrā esrār-ı lāhūd üstād-ı ceberūtdan tecellī-i efʿāl ile ẓāhir olur bu taḳdīrce maʿlūm oldı ki tecellī-i efʿāle maẓhar olan kimesne mecmūʿ-ı ʿulūm-ı ẓevāhirüñ [188 b] ġavāmıż ve ḥaḳāyıḳına ʿārif ola nitekim tecellī-i ṣıfāta ʿilm-i bāṭın merātibinden baʿżı ḥālāt keşf olup tecellī-i ẕātda ḥaḳāyıḳ-ı insānī ve īlm-i ledün-i vicdānī keşf olduġı gibi bu kerre lāzım geldi ki tecellī-i efʿāl żımnında keşf olunan ʿulūmdan bir miḳdār baḫş oluna cümleden mevcūdāt iki ḳısma münḳasıma olur biri ḫāricī ve biri ʿilmī eger mevcūd ʿāḳılda müteḥaḳḳıḳ olur ise vücūd-ı ʿaḳlī dirler eger mevcūd ḫāricde müteḥaḳḳıḳ olur ise ḫāricī dirler bir ḳısmı ki ḫāricde mevcūddur ikiden ḫālī degüldür bi'ẕẕāt ʿademi ḳābil ola yāḫūd olmaya eger ḳābil olıcaḳ olur ise mümkünü'l-vücūddur eger olmayacak olur ise vācibü'l-vücūddur ve ol cevāhir ki ġāyibedürler ḫavāṣdan ol daḫi iki ḳısma münḳasımdur ya budur ki ʿḫayrun-bi'ẕẕāt ola yāḫūd olmaya eger olıcaḳ olur ise melā'ike gibidür eger şerīrun bi'ẕẕāt olur ise şeyāṭīn gibidür hem ḫayra ve hem şerre ḳābil olur ise insān ve ecinne gibi olmuş olur zīrā ecinne ecsām-ı [189 a] laṭīfedür ve ḳādirlerdür ki envāʿ-ı ṣuvere mütemeṣṣil olalar nitekim Ḥażret-i Rabbi'l-ʿalemīn bunlaruñ cevherinde ġāib olmaḳ işāret

eylemişdür *"ve mā yeʿlemu cunūdu Rabbike illā hū"* [590] bu taḳdīrce sözümüz bunda ḳaldı ki insān ki naẓīri cindür ṣuret-i laṭīf ile mütemeṣṣil olup ānen-fe-ānen müteşekkil olurlar ve gāhī aḥvāl-i ġarībe taṣarrufuna ḳādir olurlar ki ḫavāriḳ-i ʿādiye müşābih bu cümleye bāʿiṣ leṭāfet-i cism ve taṣfiye sebeb olduḳdan ṣoñra niçün mümkün olmaya ki insān-ı kāmil *"ve leḳad kerremnā Benī Ādem"* [591] āyet-i şerīfi māṣadāḳınca bunlar ḫod kerāmet ile ġālib olmuş ola imdi her neye mücāhede olunsa taḳdīr müṣādif olıcaḳ merāma muvaṣṣal olmuş olur buña müşābih Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhü'ṣ-Ṣamed maẓhar-ı tecellī-i efʿāl olduḳlarında şecerāt ve ṣemerāt kendülerine güftār ve ḫīṭābların beyān buyurmuşlar idi istibʿād olunmasun ki olmaya zīrā ẕikr eyledügümüz bürhān mūcibince ecinne tecelliyāt-ı Sübḥānīden bir nevʿe **[189 b]** maẓharlar degül iken ancaḳ iştirākları insān ile ʿibādetde iken leṭāfet-i cisim anları ümūr-ı ġarībeden baʿżına ʿālem ve ḥaḳāyıḳ-ı eşyādan bir miḳdārına müteʿallim ḳılmışdur fe-keyfe ki insān-ı kāmil ẕāta maẓhar ola mevcūdāt-ı ḫāriciyeden ne maḫfī ü mestūr eşyā ḳalmış olur aḥvāl-ı dil keşf olıcaḳ aḥvāl-ı düvel mekşūf olduġunda şā'ibe ḳalmaz

Beyt

"Māzelet eşrebun maʿa's-sādāti beynehum

Dehren ṭevīlen keẕā'l-ḥummāru yesḳīnī "

tercüme muttaṣıl ol mecālisde bulduġum saʿādāt ile nūş-ı mey eyledük nice zamān mey-fürūş devürden ḫālī degül idi

şerḥ bu beyt-i şerīfleri beyt-i sābıḳı mü'eyyed olmuş olur dimek olur ki aṣḥāb-ı tecelliyātdan nice kimesnelere mülāḳī oldum ki kelimāt-ı ḳudsiye ve nefeḫāt-ı ünsiyelerinden müstefiż olmuş idüm olʿālem buʿālem idi ki Cenāb-ı Ḥaḳ celle şānuhu veʿamme nevāluhuʿayn-ı ādem belki ādem-iʿayn mertebesinde bağa ḳarīb olmuş idi **[190 a]** nitekim ādem aynı devürden ḫālī degüldür Ḥażret-i Rabbi'l-ʿālemīn celle

[590] "Rabb'inin ordularını ancak kendisi bilir." Kur'an-ı Kerim, 74/31.
[591] "And olsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık." Kur'an-ı Kerim, 17/70.

celāluhu ve ʿaẕẕeme şānuhu ʿibādına tecellīden ḫālī degüldür lākin ḳavābilüñ istiḥżārı lābüddür zīrā ol neş'e-i nūrāniyet ki lemaʿān üzeredür her günā ḳābil görem ki ḳādir olmaz belki ḥīn-i vuḳūʿunda redd ile muḳayyed olur şol ṭıfl-ı şīr-ḫāre gibi ki pistān-ı māder maṭlūb-ı küllīsi iken aġzına ilḳā eyledüklerinde rū-gerdān olur ẓāhiren bu maḥalde istiḥżār-ı ḳavābil ve istiʿdād-ı ezelī mevcūde olmaduġundan ẓuhūr eylemişdür şol ṭıfl ki tedrīc ile bir sene miḳdārı sinne nā'il olur ol vaḳit cüz'ī istiʿdādı ki bistān-ı māderi teşḫīṣden ʿībāretdür reddolunsa eşk-i çeşmi ve girye vü ḫışmı ʿālemi fenāya virür evliyā-i Ḫudā ile ʿavāmü'n-nāsuñ miṣali şol göreñ gibidür ki ṭālib olduġı maʿnāda müteyaḳḳıż olmaz ḥālbuki Ḥażret-i Bārī günde yitmiş kez belki üç yüz altmış kez ve belki yitmiş biñ kerre ʿabd-ı ḫāliṣe mütecellī olur lākin bu fiʿile **[190 b]** ve bu ṣıfata ḳābil olmaduġıdur ki maʿlūm olunmaz bu ḥīnde Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīzüñ nūş-ı mey eyledüm mey-fürūş devürden ḫālī degül idi buyurmaları Allāhu aʿlem dimekdür ki her tecellīde müteyaḳḳıż ve muntaẓır oldum ammā Ḥaḳḳuñ lüṭfunu benüm himmetümden ġālib gördüm bildüm ki taḳṣīrāt ṭālibdedür yoḫsa merdüm-i dīdeden ḳarīb ve merdüm-i dīde-miṣāl dāiren-mādar efʿāl ve ṣıfāt ve ẕāt ile Ḥaḳ taʿāla tecellīyātdan ḫālī degüldür hezār vāh ki ġaflet ẕihnümüze ḫalel virmişdür ne ān ki kūşiş ü himmet maḳṣūd-ı mevṣıl olmaya ḥaḳāyıḳ bu maḥalle şāʿirüñ bu maṭlaʿı ʿaceb münāsib vāḳiʿ olmuşdur

Beyt

Ṭālib olsam bulmayam mı sen büt-i raʿnāyı ben

Bu meṣeldür tañrısın bulur dilārā isteyen

mażmūnı muṭābıḳ düşmüşdür

Beyt

"Min ḫamretin ʿateḳet min ḳablu mā refeʿat

Sebʿāñ ṭibāḳān ve ḳable'l-mā'e ve'ṭ-ṭīnī"

tercüme bāde-i ʿaşḳdan mestāne olup sebʿa-i **[191 a]** semāvātdan ve mā’ ve ṭīnden muḳaddem mestāne olmuşam

şerḥ şarāb-ı ʿatīḳden murādları peymāne-i ʿaşḳ-ı İlāhīdür ki ḳaṭārātı cümlesinden nūş eyleyen eʿizzenüñ biri Ḥażret-i Ḫıżır ʿaleyhisselāmdur ki ḥayāt-ı ebediyeye vuṣūl bulmuşdur nāsūtdan bu mezāyānuñ naẓīri nuṭḳ-ı insān-ı kāmildür ki ekābirden baʿżıları bu maʿnāyı beyān ḳaṣdıyla buyurmuşlardur

Beyt

Nice biñ yıl ʿibādet eyleyüp ḳaddüñ ḫam itmekden

Dem-i insān-ı kāmilden işitmek bir ʿibāret yek

sebʿa-i semāvātdan murād-ı şerīfleri uṣūl-ı sebʿaya vuṣūlı kināyedür mā’ ve ṭīnden ʿanāṣıriyetleri beridür ki anı zā’il ḳılmaġa maḳṣūda nā’il olduḳların işāret buyurmuşlar zīrā vech-i eḥediyetden ḥicāb-ı taʿayyünātı defʿ ḳılmışlardur öyle vech-i eḥediyet ki kelle-i sārīdür maḥv ü fenā ile mertebe-i veḥdetde ḥattā sübüḥāt-ı celālī işrāḳ idüp māsivāyı bi’l-külliye iḥrāḳ eyledüklerine sülūkları ola edille-i ḳāṭıʿa maʿḳūlesindedür ve ḥaḳīḳatde sā’ir ricālüñ nihāyet-i **[191 b]** seyrleri cenāb-ı saʿādetlerinüñ bidāyet-i sülūkları olmuşdur zīrā bunlar evvel mertebede sırr-ı ḥadd-i fenāya vāṣıl olup mā’ ve ṭīnden muḳaddem mest idüm buyururlar dimek olur kim cemīʿ-i meẓāhirden cilveger olan bir ḥaḳīḳatdur ki lākin esmāu’llāhuñ muḳteżiyātı ve ḳavābil-i mümkinātuñ iḫtilāfātı bize nisbet ile gün-ā-gün ẓuhūr eylemişdür ẓuhūrātuñ iḫtilāfātı ve taʿaddütden ḥāḳīḳatuñ taʿaddüdi lāzım gelmez nitekim şaḫṣ-ı vāḥid merāyā-yı müteʿaddīde nümāyān olsa ve mir’ātuñ daḫi baʿżı ṣırça ve baʿżı billūr ve baʿżı müdevver ve baʿżı mürebbaʿ ve baʿżı müŝelleŝ ḥāṣılı her cinsden olsa merāyānuñ ḳābiliyetine göre her mir’ātdan ẓuhūr eyleyen birdür ve şaḫṣ-ı mezbūruñ meẓāhir iʿtibāriyle gün-ā-gün ẓuhūr eyledükden ḥaḳīḳat-ı şaḫıṣ müteʿaddid olmaḳ lāzım gelmez her kimesne ki bir yirdedür her yerdedür her yere ẓuhūr eyleyen ol ḥaḳīḳat-ı vāḥidedür ki mekān ve zamāndan münezzehdür aña bir yirdedür dimek ṣādıḳ degüldür

Beyt [192 a]

"Vücūd ender kemāl-i ḫūyeş sāzist

Taʿayyunehā umūr-ı iʿtibārist" [592]

muʿammā ṭarīḳı üzere Aḥmedden elif ḥaẕf olunsa sırr-ı Eḥad ẓuhūr eylemiş olur ol taḳdīrce rūḥ-ı Muḥammedī ʿaleyhiṣṣalātü vesselām maẓhar-ı küll olmuş olur ve her cüz'üñ külliyeti anuñ külliyetine nisbet cüz'üdür nitekim ol küllüñ külliyetinde cüz'ü olmuş olur idi bu maḥalde münāsib ḳā'il dimişdür

Beyt

Adı Aḥmed bī-ʿadeddür yā Resūlu'llāh velī

Sen bir Aḥmedsin ki senden görünür nūr-ı Eḥad

el-ḥaḳ te'emmül olunsa cā'izdür ḳāle seyyid ve bu beyt-i şerīflerinde daḫi buyurmuşlardur

Beyt

"Feşiḥtu min vecdi mā bī fī'l-hevā yeḥrānī

Yā rāhibe'd-dehri bi'l-İncīli esḳīnī"

tercüme seḥer vaḳtinde feryād eyledügümde diye ey rāhib İncīl ḥaḳḳıyçūn bādeyi isḳā eyle benüm hevāda bulduġum leẕẕātdan

şerḥ bu kelām-ı şerīfleri müşkil lüġazda vāḳiʿ olmuşdur hevādan murād aʿlā maʿnāsınadur seḥer maʿlūmdur ve İncīlden murād **[192 b]** ervāḥ-ı ḳudsiyeye işāretdür rāhibden murād nefisdür buyururlar ki ey nefis dā'imā ben seni terbiye ile rütbe-i

[592] "Vücud kendi kemalinde saklıdır. Görünen varlıklar sadece itibari birer varlıktırlar."

ʿulyāya mā’il eylerem şöyle ki taḳayyüd eylemesem “*beyne’n-nāsūt ve’l-lāhūt”* [593] vāḳiʿ olan berzaḫdan aḥvālüñ ne şekle girürdi ammā saña tebaʿiyet eylemeyüp ḫilāfın ilḳā eyledigüm ecilden seni dā’ire-i rāżıye ve marżīyeye dāḫil eyledüm müşkil budur ki sen esfele raġbet eylersin ve ben seni aʿlāya ʿurūc iderüm ki saʿy iderüm cümleden evḳāt-ı seḥerde ẓuhūr ḳaṣd idüp vażʿ-ı cenb eylemek diledükçe ʿaksi ile seḥerde ḫīz eyledüm ḥāṣılı taḥṣīl-i istiḥḳāḳa bāʿiṣ oldum merdūd iken ḥālā maḳbūl olduñ imdi ol dergāhda kelāmuñ rāyicdür İncīl ḥaḳḳıyçūn ki saña tevfīḳ müyesser olmuşdur bāde ṣun yaʿnī baña refīḳ ol bu beyt-i şerīfleri dördüncü dā’irede olan sālikīne irşād içün işāret olunmuşdur zīrā İncīl-i Şerīf ʿİsā ʿaleyhisselāma maḫṣūṣdur feleki felek-i şemsdür bu miḳdār merātib ki naḳil olundı istikṣār olunmasun şol **[193 a]** kimesne ki ṣāḥib-i kār-ḫāne ile daʿvā-yı hüviyetde ṣādıḳ olıcaḳ bu miḳdār nāz u niyāz istibʿād olunmaz cüzʿi mertebe bir kimesne fikrini maṣnūʿāt-ı Ḫudā ya ṣarf idüp ḥayyu’n-nefs olsa tenḳıye-i ḫāṭıra ʿacāyibāt-ı semāviye ve ḫavāṣ-ı eşyāyı kemā yenbeġi müşāhedeye ḳudret ḥāṣıl ider fe-keyfe ki cenāb-ı siyādet-me’āb ḳudduse sırruhu rütbelerine göre rü’yetleri ḳıyās olunup taʿbīr olunsa istiʿcāb olunur mı yāḫūd ḥaḳīḳatı ile şümūs-ı ʿirfānlarından bir şemme beyān ḳılınur mı insān *“mā lā yudreku kullehu lā yutreku kulluhu”*[594] māṣadāḳınca deryā-yı müşāhedātından bir ḳaṭre ve āfitāb mükāşefātından bir ẕerre beyān olunmamışdur

Mıṣraʿ

“Ḳadr-i zer zer-ger şināset

Ḳadr-i gevher gevherī

ḳadr-ı ḳanber yā ʿAlī” [595]

mażmūnına muvāfıḳ rütbe-i şerīflerini mertebe-i ʿāliyelerine mecāzī olan meḥābīb-i Ḫudā beyān eylese fī’l-ḥaḳīḳa cā’izdür

---

[593] “İnsaniyet âlemi ile ulûhiyet âlemi arasında…”
[594] “Bir şey bütün bütün elde edilmezse bütün bütün terk edilmez.”
[595] “Altının kadrini kuyumcu, mücevherin kadrini mücevherci, Kamber’in kadrini de Hazret-i Ali bilir.”

Beyt

“Min ḫamretin mālehā keyfe velā miṣlun

Maḥbūbetun ʿan ḳalīli’l-ʿilmi ve’d-dīnī” [193 b]

tercüme bir bāde virüñ baña ki keyfī “*bilā keyfīn velā miṣlin”* [596] ola yaʿnī maḥbūbe ve mestūre ola ḳalīlü’l-ʿilm ve’d-dīn olan bī-istiʿdād ve cāhilāndur

şerḥ bu beyt-i şerīflerinüñ ziyāde tevcīh ve te’vīli muḳarrerdür lākin deryādan ḳaṭre miḳdārı beyān olunmuşdur bir bāde bilā-keyfin ve lā-kümin olmaḳ tecellī-i ẕātdan müteleẕẕiẕ olmaġı muḳteżādur maḥbūbe ve mestūre olmuş ola buyurduḳları vaṣf-ı merātib-i tecellīdür ki ẕikr olıcaḳ ṭavāyifden maḥbūb ve mestūr olduġı işāretdür cāhilān-ı bī-istiʿdāddan buyurmaları rü’yeti münkir olan ṭavāyif-i muḫtelife ve muʿtezile ḥaḳḳındadur zīrā muḫālifinden baʿżıları dirler ki ʿilim ṣıfata kemāl olur ve Cenāb-ı Ḥaḳ Taʾālā ol kemāli ile mevṣūf olsa *“nāḳiṣun biʾẕ-ẕāt”* [597] olup “*kāmilün-biʾl-ġayr ”* [598] olmaḳ lāzım gelür ve ʿilim ṣıfata noḳṣān olıcaḳ olursa ʿilm Ḥaḳdan tenzīh itmek lāzımdur dirler böyle degüldür el-cevāp ʿīlim ṣıfata kemāldür ẕātuñ kemāli anuñ ile olduġundan degüldür zīrā Ḥaḳ Taʾālā ʿālimdür cemīʿ-i mevcūdātı **[194 a]** ʿalā vechi’l-küll ve ʿālimdür cemīʿ-i cüz’iyātı ʿalā vechi’c-cüz’ī ve ʿilmi mūcib-i ẕātīdür ve ẕātını cemīʿ maʿlūmāta taʿyīn iʿtibāriyle ve Ḥażret-i Bārī celle şānuhu ve ʿamme nevāluhu ḥaydur lākin ḥayāt maʿnāsında iḫtilāf vardur Şeyḫü’l-İslām Ḥasan-ı Baṣrī ve ḥükemā-i İslāmiye ḥayāt ʿilim ile muttaṣıf olmaḳdan ʿibāretdür dirler mütekellimīn dirler ki ḥayāt ʿibāretdür ṣıfat-ı ḥaḳīḳatdan ki żāt ile ḳā’imdür ve irādetu’llah ṣıfatdur ve ḳā’imdür ammā irādetde iḫtilaf iderler ḥükemā dirler ki ibtidā-i iradet ʿibāretdür ʿilimden ki muḥīṭdür cemīʿ-i mevcūdātı ezelden ebede varınca ve taḥḳīḳ irādetüñ taʿalluḳı murāda leʾẕẕātedür ve Ḥaḳ Taʿāla mürīddür cemī-i kā’ināt ḫayırdan ve şerden ve īmandan ve küfürden zīrā cemīʿ isini mevcūddur Eşşeyḫ Ebū’l-Ḥasan Eşʿārī bu maḥalde dir ki cemīʿ-i efʿāl Ḥaḳ Taʿālanuñ ḳudretiyle maḫlūḳlardur

[596] “Eşsiz ve benzersiz olarak…”
[597] “Kendi zatına göre noksan olan…”
[598] “Başkasına göre mükemmel olan…”

ḳudret-i ʿabduñ anda te’ṯīri yoḳdur Ḥasan-ı Baṣrī **[194 b]** meẕhebi efʿāl-i ʿībād vāḳiʿdür Ḥaḳ Taʿālanuñ ḳudretiyle maḫlūḳlardur bu cihetden ki Ḥaḳ ʿabdine ḳudret ve iradet īcād ider andan ṣoñra ol ḳudret ve irādeti vācib ider fiʿl-i maḳdūrı üzere çūnki mebḥaṣ böyle oldu ise lāzım geldi ki Cenāb-ı ʿİzzet ʿibādına ʿarż-ı cemāl ḥattā ʿuṣṣāḳına ʿirfān-ı şāmil ile bulunmuş olalar bedr-miṯāl mütecellī ola ḳamerüñ bedrinden rü’yet olmamaḳ iḥtimali olursa Ḥaḳḳuñ ḳullarına tecellī itmesinde şübhe olur ve illā imdi bī-şekk ü şübhe tecellī eylemek müyesser olıcaḳ gāh gāh ḳamerüñ seḥābda olup görünmemesi maʿlūm oldı ki küdūret ve kesāfet seḥābdan imiş ne ān ki nūr-ı ḳamer zā’il olduġundan ola buña miṯāl ʿibādu’llāhdan hevā-yı nefsānīdür ki ḳulūb anuñla pür-jeng ü küdūret olmuşdur şöyle ki nūr-ı şeriʿat ile muḳaddemā münevver ḳılınup baʿdehu vaṭan-ı aṣlīden ġaberdār olalar bi-emri’llāh-i taʾālā maḥrūm ḳalmazlar ammā *“men kāne fī hāẕihī aʿmā fe huve fī’l-āḫireti aʿmā ”* [599] māṣadāḳınca bu ʿālemde kendü hevālarıyla ḫilāf-ı nāmūs-ı İlāhī ḥareket üzere olup taṣfiye-i bāṭın **[195 a]** ile ḳalbleri muṣaffā ve rūḥāniyetleri ile istiʿdādları miḳdārı herkes ḥaḳīḳat-i İlāhīden ve şümūs-ı envār-ı nāmütenāhīden bari bir ẕerre saʿādet taḥṣīl ḳılmaya anda daḫi aʿmā olıcaġına şāybe yoḳdur kemā-fī’s-sābıḳ ḥīnde Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh’ul-ʿazīz bu mübāḥeṣeye münāsib bu mezāyāya vāṣıl olınca nice taʿb ile nefsüm itʿāb eyledüm diyicek maḥalde buyururlar

Beyt

“Enā faḳīru ledeykum mā fereḥtu bihā

Ḥattā seḥiḳtu ʿiẓāmī fī’l-hevāvīnī”

tercüme men yanıñuzda ol faḳīrem ki bu mertebeye vüṣūlüm üstüḫānlarum hevānlarda saḥḳ olduġundan ṣoñra olmuşdur

şerḥ bu beyt-i şerīfleri keẕālik aḥvāl-i tecellīde olan baḳiye-i kelāma maṣrūfdur

[599] “Kim bu dünyada körlük ettiyse ahirette de kördür.” Kur’an-ı Kerim, 17/72.

Nükte

bu mertebeye vüṣūl bulunca üstüḫānlarum hevānlarda saḥḳ olduḳdan ṣoñra olmuşdur buyurduḳlarındandur ḥareḳāt-ı cenīne gelince vādī-i ʿanāṣırda her bir eşyā ile meʿān devr-i ḥaḳīḳī eyleyüp nebāt iken ḥayvānuñ ekl eyledügünden ṣoñra insāna **[195 b]** naṣīb olup muḍġa ve ʿalaḳadan ṣoñra şekl-i insānda velādet-i ṯāniye ile mevlūd bulunduḳları īmā buyururlar fī'l-cümle mefhūm olunan budur ki cemīʿ varluḳdan geçmeyince ve cümle-i ṭā'āt ve ʿibādāt ve ʿilim ve maʿrifeti yoḳluḳ deryāsına atup ḳalbini ve fikrini Ḥaḳ Sübḥānehu ve Taʾālānüñ ʿīnāyet-i bī-ʿilletine baġlamayınca mir'āt-ı cemāl-i ḥaḳīḳat kendüye keşf olmaz bu kelāmuñ maʿnāsı oldur ki her kişinüñ ʿālim-i külliye vüṣūlüne maniʿ olan kendünüñ ʿilm-i cüz'īsinden geçmedügidür ve rü'yet-i külliye vüṣūlüne maniʿ kendünüñ rü'yet-i cüz'īsinden geçmedügidür sā'iri daḫi buña ḳıyās oluna imdi ṭālib-i Ḥaḳḳa sermāye oldur ki irādetini irāde-i Ḥaḳḳda ve ḳudretini ḳudret-i Ḥaḳda ifnā eyleye ve bu ifnānuñ daḫi iki ṭarīḳi vardur biri oldur ki Şāriʿ ʿaleyhisselām ḳalbinden her ne emir olunmuş ise anda mecd ve sāʿī olup ḥükmünü vire ve bir daḫi murād-ı Ḥaḳḳı murād-ı nefsine taḳdīm eyleye bu maḥaldedür ki Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruhu **[196 a]** l-ʿazīz cemīʿ-i üstüḫānlarum havānlarda saḥḳ oldı buyurduḳları yaʿnī rıżā-yı Ḥaḳḳı rıżā-yı nefse şöyle taḳdīm eyledüm ki nefs-i miskīn havānlarda saḥḳ olmuş ġubāra döndi dimek keşret-i mücāhede-i nefsi ṭālibīne tefhīm buyurduḳlarıdur ḳudduse sirruhü ve żeriḥahu

Beyt

"İn mittu şukrān bihā yā ṣāḥe feḥmilnī

Beyne'd-denānī ve veste'l-ḥānu ermīnī"

tercüme eger ölürsem bu bādenüñ mestānelügi ile ey yārān beni ḫum-ı mey mābeynine götürüp beni bıraġuñ

şerḥ eger sübüḥāt-ı tecelliyāt-ı ḳudsiyenüñ envārı nārından iḫrāḳ-ı vücūd eylersem ol neş'e ḥīninde hem-ḥāl olan iḫvāndan göñül yardımın temennā eylerem ki ḫum-ı mey mābeynine beni götürüp bıraġalar yaʿnī ʿaşḳ u şevḳe bāʿiṯ olan ḥālātdan

beni maʿẕūr ṭutalar eger bir nā-hemvār ḥareketüm müşāhede iderler ise mestānelükden olduġın maʿlūm iderler ḥaḳḳā bu beyt-i şerīfleri ziyāde ʿaşḳ-āmīz ve muḥabbet-engīz vāḳiʿ olmuşdur zīrā ʿālem-i ʿaşḳ bir ʿālemdür ki anda olan ẕevḳ **[196 b]** ü şevḳ ḳābil-i taḥrīr degüldür cümleden bu maḥalle münāsib olan emṣiledendür ki ʿāşıḳ kendüyi belāya taḥammül ider ḳıyās idüp mür-miṣālde tecelliyāt-ı ʿaşḳda żaʿīf ve naḫīf olmuş iken kemāl-i şevḳ anı himmete lāyıḳ eyler ki ẓuhūrına cebel-i Ḳāf īʿḳāf olunsa maḥbūbdan iltifāt olmaḳ ümīdiyle miḳdār-ı ẕerre ṣıḳlet müşāhede eylemez buña delālet eyleyen Ḥażret-i Mūsā ʿaleyhi's-selāmuñ Ṭūr-ı Sīnāda ṭaleb-i dīdār eyledügidür cānib-i maḥbūbdan istiʿdād-ı beşerī miḳdārını ḳāniʿ ol *"küllü emrin bi-vaḳtihi merhūnun"* [600] ḳaydı ile muḳayyed iken neş'e-i muḥabbet ol mertebe müstaġraḳ eylemiş idi ki ḥālet-i terbiyeti ferāmūş eyleyüp merātib-i tecellī maḥalle münāsib iken ve vaḳit ol vaḳit degül iken ʿālem-i beşeriyetden insilāḫ-ı tamām olmamış iken mücerred nefs-i ʿanāṣırīden ṭā'ir-i rūḥ muḥtebes iken ṭaleb-i liḳā eylemeleri bī-iḫtiyār olduġı ḥālde kendüye ḥicāb olmaz belki rütbelerinüñ izdiyādına bādī olur ve cānib-i maḥbūbdan "*kemā hüve ḥaḳḳuhu*" [601] bu anda ṭaleb eyledügüñ nevʿ liḳā müyesser degüldür buyurulduġunda

Beyt [197 a]

Biñ cefā daḫi görsem ey ṣanem senden

Bu ne sözdür kim uṣanam senden

ve bu mertebe-i ṣānīde ṭālib olduġunda *"ṣiyāneten li-vücūdihi "* [602] Ḥażret-i Bārī Taʾālā ʿezze ve celle Ṭūra tecellī eyledükde *"dekken dekken"* [603] sırrına dāḫil it *"ve ḫerre Mūsā ṣaʿikān"* [604] işāret-i ʿaliyesi Ḥażret-i Mūsāya bir ḫayret virmiş idi ki ʿacābā Ṭūr daḫi görmüş mü idi niye böyle iken didi ki ben daḫi pāre pāre oluram ṭaleb-

[600] "Her işin muayyen bir vakti vardır."
[601] "Hak ettiği gibi…"
[602] "Vücudunu korumak için…"
[603] " … parça parça.." Kur'an-ı Kerim, 89/21.
[604] "Mûsâ da baygın düştü." Kur'an-ı Kerim, 7/143.

i dīdār olup mertebe-i şālişede ṣadā-yı *"len terānī"* [605] istimāʿı ḥālet-i sekirden bīhūş iken bāhūş ḳılup ol āvānda vāḳiʿ olan ibrām ve teklif ki ḥaḳīḳatde nāz u niyāzı müşʿir idi Mūsāya nisbet ile nevʿān ḥicābı mutażammın idi ol idi ki ḥālde ḥālet ol ki ḥālet-i ʿanāşırīyedür ʿavdet eyledüginde ṣādır olan kelimātuñ muḳābelesinde ḥicāb-āmīz *"Rabbenā ve lā tuḥammilnā ma lā taḳatelenā bihi"* [606] ḳaydı ki melā'ikeden ṣudūr itmiş iken ol ānda Ḥażret-i Mūsādan daḫi ṣādır oldı zīrā iḳtiżā-i ezel bunuñ üzerine mebnīdür ki lāhūd ile nāsūt beyninde böyle bir muʿāmele [197 b] ola ol muʿāmeleye ḳābil Mūsā ʿaleyhisselām idi ve zamān ol zamān idi eger ḳarn-ı āḫerde gelmiş olsalar ṣadā-yı *"len terānī"* [607] den nefiy "*len*" refʿ olup āġāze-i *"re'enī"* Mūsā ve mensūbātı müşerref ḳılaydı nitekim Cenāb-ı Risālet ʿaleyhi's-selāmdan rivāyet *"Rabbī fī leyleti'l-miʿrāc ʿalā ṣūreti şābb-ı ḳaṭaṭ"* [608] ve cānib-i maḥbūbdan *"ḳāb-ı ḳavseyni ev ednā"* [609] vārid olmuşdur bu kerre Mūsāya iḳtiżā eyledi ki kendülere naẓīre olandan yaʿnī enbiyā ʿaleyhi's-selāmdan ʿöẕr-ḫāhluḳ idüp ʿaceb olmaz ḥālet-i istiġrāḳda vāḳiʿ olan kelimāt deyu te'vīl buyuralar nitekim Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz daḫi bu ümmetüñ ser-firāzı olduġı ecilden maḳām-ı evliyā ki mücerred ʿirfānı mutażammındur bu maḥalde bunlar maḥdūmlarıdur enbiyā ʿaleyhimü's-selām olduḳları gibi ḳātı vāżıḥ degül midür ki ḫiẕmet-i ümmet ve teblīġ-i risālet ve şefāʿat-i ehl-i şeḳāvet ile muḳayyedlerdür evliyā ol ḳayıddan berilerdür mücerred ḫiẕmet-i bedeniye ki ʿibādet Rabbi müztelzimdür anuñ ile me'mūr olup sā'ir evḳātları ṣafā-yı vicdāna maṣrūfdur [198 a] ve enbiyā ʿaleyhimü's-selām mebʿūṯ olmaları teblīġ-i şerāyiʿ içündür ṣafā-yı vicdān ki ʿirfān-ı Raḥmāndur anları beyāña me'mūr olunan evliyā-yı Yezdāndur böyle degüldür ki rütbeleri enbiyānuñ bidāyetidür belki enbiyā deryā ve anlar ḳaṭredür istiġrāḳ ve sekir ekṣer evliyādan ẓuhūr idegelmişdür bir nicesi "*ene'l-Ḥaḳ*" [610] ve bir nicesi *"sübḥāne mā aʿẓame şānī"* deyüp *"mā ʿarafnāke mā ʿabadnāke"* [611] diyen sulṭān ile nice tanẓīr olur herkesüñ ḳūrbiyeti ne miḳdār ziyāde

---

[605] "…beni asla göremezsin." Kur'an-ı Kerim, 7/143.
[606] "Ey Rabb'imiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme!" Kur'an-ı Kerim, 2/286.
[607] "… asla göremezsin." Kur'an-ı Kerim, 7/143.
[608] "Rabb'imi genç bir delikanlı sûretinde gördüm."
[609] "İki yay aralığı kadar yahut daha az oldu." Kur'an-ı Kerim, 53/9.
[610] "Ben Hakk'ım."
[611] "Seni hakkıyla bilemedik, sana hakkıyla ibadet edemedik."

ise ʿubūdiyeti ol miḳdār ziyādedür imdi enbiyānuñ baʿżısına ḥālet-i istiġrāḳda tezelzül ʿārıż olıcaḳ evliyādan istibʿād olunmaz enbiyāda istiġrāḳ tenezzül evliyāda teraḳḳīdür "*ḥasenātü'l-ebrār seyyi'āti'l-muḳarrebīn*" [612] buña delāletdür imdi Ḥażret-i Seyyid Aḥmed el-Bedevī ḳudduse sirruh'ul-ʿazīz sipehsālār-ı evliyā iken ol miḳdār mücāhede ve kūşişlerine nisbet kelām-ı şerīflerinden bu ḳadar cür'et maḥbūbuñ nāzından ve bunlaruñ ziyāde niyāzındandur

Beyt [198 b]

"Lā teġsilūnī bi-mā'i'l-verdi tuẓlimunī

İllā eġsilūnī bi-mā'i'ṣ-ṣehbā'i yuḥyīnī"

tercüme gül-ābla beni ġasl eylemeñ baña ẓulüm idersiz belki ṣahbā ile ġasl idüñ ki mürde iken zinde olmaġa bā'iṣ ola

şerḥ gül-ābdan murād mücāhededür ki taʿbdan ʿībāretdür zīrā istiḫrācından ḫaylī yanup yaḳulmaḳ gerekdür ki gül gül-āb ola ṣahbādan murād ʿaşḳdur ki ceẕebāt-ı İlāhīden kināyetdür buyururlar ki ey feyyāż-ı ʿālem olan perverdegār beni ṭāʿat ve mücāhedem heyhāt ki saña ḳarīb eyleye baña cām-ı ʿaşḳuñdan ve ceẕbe-i şevḳden bir şemme ʿīnāyet eyle ki Ṭūr-ı Sīnā-miṣāl envār-ı tecellīden *"dekken dekken"* sırrına beden-i naḫīf vāṣıl olup mürde iken zinde ola ve illā ṭāʿat ve ʿibādetüm ile vāṣıl olayım dirsem ḥāṣılı faẕluñ olıcaḳ nefsüme ẓulüm itmiş oluram deyu ricā-i feyż ḳılmaġı mutażammındur beyt-i sābıḳda olan şürūḥ ile bu beyt-i şerīflerinüñ meʿānīsi birbirine muṭābıḳdur ammā mā'-i verde ḥaṣr **[199 a]** buyurduḳları gül her ān olmayup re's-i senede bir kerre olduġı muḥaḳḳaḳdur bu taḳdīrce buyururlar ki olʿināyāt-ı bī-ġāyāt ki cānib-i maḥbūbdan bir ʿāşıḳ-ı dil-ḫasta ḥaḳḳında ẓuhūr ider yaʿnī her gāh viṣāl olmayup gāh buʿd ṣūretinde ḳurb vāḳiʿ olur

Mıṣraʿ

---

[612] "İyilerin yaptığı iyilikler Allah'a en yakın olanlara göre günah sayılır."

Āteş-i ʿaşḳa demürler ṭoymaz ṭaş degül

sen gül-i nūr-ı seyyide miṣāl ānen-fe-ānen ʿarż-ı cemāl idersin ben ḫod dā'im olmasın ṭaleb iderem deyu nāliş-engīz ve miḥnet-āmīz beyāñ eyledükleridür bu delīlümüze şāhid diyār-ı Yemende taʿyīn-i füṣūl olmaduġı ecilden hergiz gül eksik olmaz ve bizüm ceẕbe-i gül ile tabīr eyledügümüze delālet ider ki Ḥażret-i Faḫr-ı Kevneyn ṣalla'llāhu taʾālā ʿaleyhi ve sellem buyurur *"innī li-ecidu nefsi'r-raḥmān min ḳibeli'l-Yemen"* [613] vārid olmuşdur tecellī-i İlāhī ve vaṣl-ı nā-mütenāhī baña her gāh olur dimek idi yoḫsa Yemenden nefes-i Raḥmān gelür dimek degül idi bu kelām-ı şerīfleri Ḥażret-i Üveys ḥaḳḳında dinmiş olur ise daḫi böyle **[199 b]** böyle tevcīh olunması evlādur

Beyt

"Rişvā ʿalā levḥi ḳabr mā'in iẕā enṣerefū

Ḫimārihā ʿan cinānī'l-ḫuldi yaġnīnī"

tercüme ḳabrümüñ üzerine ḫalḳ perākende olduḳdan ṣoñra mey-i ṣahbādan reş eyleñ ki ol bāde-i ʿatīḳ āb-ı Kevṯerden ziyāde baña ġınā virüp kāfī olur

şerḥ bu beyt-i şerīfleri ḥaḳāyıḳ-ı insāniyeden ḫaber virür ki cümleden beden-i insānī ki bir ṭılsım-ı metīndür bu ṭılsımuñ her nevʿinden ḫüddāmı vardur kimi rūḥa ve kimi nefse tābiʿdür tafṣīl ḫod lāzım degüldür evvelki rūḥa tābiʿdür aḫlāḳ-ı ḥasene maḳūlesindendür ve evvelki nefse tābiʿdür ḫasāyis-i meẕmūme cümlesindendür bu iki fırḳa daḫi birer ārzūda dirler ki bize nisbet ile egerçi ki memdūḥ ise ḥaḳīḳatde meẕmūmdur cümleden nikāḥ ki ḥelāl iken ḳayd ü taʿalluḳa bāʿiṣ olmaġıla meẕmūmdur şol kimesneler ki ḥāḳḳında ki dergāh-ı Ḥaḳda ḳurbiyetleri bir mertebede istiḥkām bulmuşdur ki her şey'i **[200 a]** riʿāyeti müstaḥsen iken anuñ terki anlara ʿibādet cümlesindendür bu ṭā'ifeye zümre-i Melāmiyūndan abdāl ve ebrār dimişlerdür bunlaruñ daʿvāları terk-i daʿvā ve ketmān-ı muʿayyen belki ārzū-yı dīdārdan daḫi

[613] "Ben Yemen tarafindan gelen bir Rahman nefesi hissediyorum."

recālaruñ ifnā eylemişlerdür ancaḳ ṭaleb-i rıżāda bulunurlar ol daḫi ḳalblerinde ḫelecān iderse zebānlarında devrān eylemez bunlar ricā-i viṣāl ile mevti ḥayāta taḳdīm iderler ḫalḳ perākende olduḳda mey-i ṣahbādan ḳabrüm üzere reş eyleñ buyurmaları cümle-i ḳuvā-yı insānīden ki her biri neş'eye münşaʿib olmuşlardur taḫlīṣ-i maḳṣūd idünürler yaʿnī ol ḳālıb ki rūḥ anı ḥāmil olup mesken idinmişdür ifnāsın kendülere ʿizzet ʿadd buyurduḳlarıdur ki ne ān ki mey-i ṣahbā ġayrı şey' ola ve ʿinde'n-nās bu te'vīl ḫod maʿlūmdur ki şarāb neş'e-i İlāhīdür ki vücūd-ı insānī ġafletde iken āgāh eyler şarāb-ı ṣūrinüñ ʿaksi olduġı taḳdīrce imdi vücūdı ki bī-ʿaşḳ ola meyyit-miṯal ḥaḳḳa ḥacer ve mederden daḫi bed-terdür şol vaḳit ki **[200 b]** mey-i ṣahbāya mülāḳī ola ol ān iḥyā olmuş olur ḳabir buyurmuşlar idi siccin maʿnāsınadur zīrā dünyā siccīn-i mü'mindür gerçi ʿālem-i elestde ervāh-ı insānī bu neş'eye bi-ḥasebi'l-merātib taʿalluḳ eylemişler idi ʿālem-i şuhūdda ferāmūş olmaġıla ḳabre ḳonmuş meyyite dönmüşler idi mey-i ṣahbānuñ reş olunmasına muḥtāç idi ki fānī iken beḳāya vāṣıl olalar idi ḫalḳ perākende olduḳda reş eyleñ buyurmaları ʿālem aġyārdan ḫālī iken ṭaleb-i feyż eyleyen kimesnelerüñ maḳāṣıdları mecmūʿ olup murādları maḫṣūṣ oldıġın beyānen fuḳarāsına irşād ḳaṣd buyurduḳlarıdur ve bāde-i ʿaşḳ-ı ʿatīḳ baña Kevṯerden yegdür buyurmaları ceẕbe-i İlāhī żımnında ḥāṣıl olan viṣāle ṭalebdür ki bī-ceẕbe ve bī-ʿaşḳ olan ṭāʿātüñ nihāyeti ṣāḥibini cinān ve ḥūrān ve ġılmān irżā eyler ammā ʿaşḳa taʿalluḳ eyledügi zamānda heşt bihişt muḳābelesinde bir ẕerre miḳdārı olmayan liḳā-i **[201 a]** Raḥmānī ile mesrūr ve muġtanim eyledügi ḳatı vāżıḥdur zīrā rūz-ı maḥşerde Ḫudā nuñ ḳulları olsa gerekdür ki anı zencīrler ile cināna çekerler ḳāniʿ olmaya belki maḳam-ı hüviyetde daḫi olmaġı ṭaleb eylemeyüb maḳām-ı rıżā ile irżā olunalar intihā-i merātib ki rıżādur anı ṭalebden lābüddür ve bize daḫi işāretdür ki ṭālib olduḳça Ḥaḳḳuñ rıżāsına ṭālib olup evḳātumuzı ġayr-ı murād recāsına ṣarf eylemeyevüz eger rıżādan ġayrı bir maḳām-ı ʿālī olaydı kelāmı anuñla ḫatm iderler idi cümleden āḫir-i beyt-i şerīfleri işāret buyurduḳları bāde-i ʿatīḳ ki āb-ı Kevṯerden ziyāde baña ġınā virüb kāfī olur buyurmuşlar idi ḥaḳḳā rıżā-yı Ḫudā ʿabde kāfīdür ġayrı merām ile müştaġil eylemez cümleden ism-i Kāfīnüñ ʿadedi yüz on birdür ve lafẓda elif yüz on birdür ḳuṭb ʿadedi yüz on birdür ve Mīkā'īl ʿadedi yüz on birdür elif ḫod ism-i ẕātuñ evvel ḥarfidür ve ism-i ẕāt mütecemmiʿ-i cemīʿ-i ṣıfātdur **[201 b]** bu füyūża mā'il olmaḳ ism-i Kāfīye iştiġālden lābüddür cümleden dünyevī olan saʿādetden biri benī nevʿine iḥtiyāçdan

müstaġnī olmaḳdur ikinci mertebesi melā'ike-i ʿizāmdan Ḥażret-i Mīkā'īl ʿaleyhi's-selām taḳsīm-i erzāḳa me'mūr olduḳları gibi ʿibādu'llāha ʿalā ṭarīḳü'l-istiʿdād ḳāsım-ı feyż olurlar ḥażret-i ḳuṭbuñ işāretiyle bu cümle-i neş'e-i kifāyetden lābud olduġı muḳarrer olup bu iʿdada maẓhar olmuş olduġı ise fuḳarāsından dā'ire-i irşād-ı istiʿdādı olan bu ism-i şerīf ile iştiġāli kināye eyler ki kibrit-i aḥmer ve yāḳūt-ı ezherdür ḥażret-i ḳuṭbuñ ẕikridür ḥāṣılı velāyet ve füyūżāt ṭālibīne ʿaceb āletdür Ḥażret-i Seyyid-i büzürg-vārı görüñ ne mertebe müteraḥḥim sulṭāndur ki bu ḳadar neşr-i feżā'il eyledükden ṣoñra bu mertebe ne ile ḥāṣıl olur ve kişi ḥażret-i ḳuṭba ne ṭarīḳ ile vāṣıl olur dinilecek maḥalde ism-i Kāfīden bu feyżüñ ḥuṣūlüni irşad buyururlar ṣāḥib-i te'līf ider Ḥaḳ ʿalīmü'l-ʿallāmdur ki ol gün ki bu miskīn bu menāḳıb-ı [202 a] pür-mevāhibi itmām eyledüm sene sitte ve ʿaşrīn ve elf cemāziye'l-evvelinüñ yigirmi dördüncü güni ki işeyndür ki gice ṣubḥa ḳarīb beyne'n-nevm ve'l-yaḳaẓa bu beyt-i şerīfleri nükātı bu faḳīre cānib-i rūḥāniyetlerinden keşf oldı el-ḥaḳ te'emmül olunsa benüm gibi ḳālīlü'l-biḍāʿa faḳīrüñ ʿaḳlı ile ṣāḥib-saʿādetüñ kelām-ı şerīfleri nükātına vüṣūl nice müyesser olmaḳ iḥtimāli ola anlaruñ āḫir beytlerinüñ āḫir kelāmı *"yuġnīnī"* [614] lafzı ola ve ṭarīḳ-i cifr üzere ism-i Kāfī çıḳa ve ʿaded-i kāfī ẕikr olunan aʿdādda ki elif ve Mīkā'īl ve ḳuṭb ʿadedlerine muvāfıḳ ola ve ḥażret-i ḳuṭbuñ virdi olduġı daḫi dördüncü basṭuñ iʿdādından istinṭāḳ oluna ve bir ism-i şerifleri ḫod ʿadedi bir ʿadede muvāfıḳ olunsa esrār-ı aʿded-i ḥurūfı biline maḫfī degüldür ki anı celb-i ṣaḥīḥ ile celb eyler bu taḳdīrce ḳāsım-ı rızḳ ve ḳāsım-ı feyż olan selāṭīne taḳarrüb eyleyüb anlarla āşināluḳ irāde eyleyen kimesne ism-i Kāfī ile iştiġāl eyleye cümle-i ḥurūf elifden istiḫrāc olmuş iken ve elif ki [202 b] ḥaḳāyıḳ-ı vaḥdeti muḳteżī iken şol ḳalbde ki sırr-ı elif müstaḳīm ola aña füyūżāt-ı ḳudsiyenüñ kemāl-i te'ṣīri olur deyu Ḥażret-i İmām-ı ʿAlī kerremā'llāhu vechehu ve raḍiyā'llāhu taʾālā ʿanh efendīmiz ḫaber virüb esrār-ı ḫurūf ḥaḳḳında ḫod buyurmuşlardur *"ʿilmü'l-ḥurūf ʿilmi maḫzūn lā yeʿrifūnehā ille'l-ʿulemā'u'r-Rabbāniyūn"*[615] lākin ne isim ola ki elif ʿadedde bir iken ol isim ile mecāzī olup ʿadedi berāber ola ki deyu ḫayretde iken cümle-i ʿālem murād-ı melfūẓı olan ʿaded elif idügin Ḥażret-i Kāfī celle şānuhu sırr-ı elifi sırr-ı kāfīde ḳoya bu sırr-ı mektūm rūḥāniyetleri

[614] "Beni zengin kılar, kimseye muhtac etmez."
[615] "Huruf ilmini ve saklı olan ilmi Rabbanî âlimler dışında kimse bilemez."

ṭarafından feṭḥ olunmuşdur ümmīddür ki fuḳarā ve eḥibbāsın ḫāṭır-ı rūḥāniyetlerinden iḫrāç buyurup kenef-i ḥimāyetlerinden dünyā vü āḫiretde dūr-ı mehcūr eylemeyüp himmet-i tāmları hāme-i fuḳarā olup feyż-i laṭīflerinden feyiżlenmeḳ müyesser ola āmīn ḳırā'āt idüp teleẕẕüẕ ile istimāʿ idenlerden temennā idüp Fātiḥa-i şerīf ricā iderüz ümidvāruz ki bu faḳīr-i ḥaḳīri kelime-i ḫayr ile yād buyuralar va'llāhu'l-muvaffaḳ [203 a] ve ṣallāllāhu ʿalā seyyidinā Muḥammedin ve ʿalā ālihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn ve'l-ḥamdüli'llāhi Rabbi'l-ʿālemīn el-fātiḥā temmet

SONUÇ

Klasik edebiyat, genellikle manzum eserler üzerine bina edilen bir edebiyattır. Bununla birlikte bu edebiyatta nesir olarak da gazavatname, menâkıpnâme, siyer-i nebi, tezkire, şemail gibi pek çok eser yazılmıştır. Nesir sahasının en yaygın türlerinden biri de menâkıpnâmelerdir. Bu çalışma, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî* adlı eseri üzerine yapılmıştır. Öncelikle *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* adlı eserin yurt içi ve yurt dışında bulunan kütüphanelerin katalogları taranarak eserin ulaşabildiğimiz nüshalarının -yurt dışında bulunan nüshalar- hariç tamamının dijital kopyaları elde edilmiş ve bunların tasnifi yapılmıştır. Yaptığımız incelemeler neticesinde eserin en eski nüshasının İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları bölümünde, 532 arşiv numarası ile kayıtlı olan nüsha olduğu anlaşılmıştır. Bu sebepten dolayı eser transkribe edilirken bu nüsha esas alınmış ve söz konusu nüsha, diğer nüshalarla mukayese edilmiştir.

Bu tezle bir Nakşibendî şeyhi ve şairi olan Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin hayatıyla ilgili birincil kaynak mahiyetindeki bir eser hazır hâle getirildi. Edebiyat tarihimiz açısından önemli bir yere sahip olan menâkıbnâmelerin bir örneği olan *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* adlı eser çeşitli yönleri ve ayrıntıları ile incelendi.

Eserin Giriş bölümünde menkıbe, menâkıpnâme kavramları ve Türk edebiyatında menâkıbnâmeler ile ilgili bilgiler verildi. Birinci bölümde, Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri ile ilgili bilgiler verildi. İkinci Bölüm'de eserin asıl konusu olan Seyyid Ahmed el-Bedevî ile ilgili bilgi verildi. Üçüncü Bölüm'de *Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî*'nin tespit edilen

nüshaları tanıtılıp dil özellikleri, muhtevası ve üslup özellikleri irdelendi. Dördüncü Bölüm'de çalışmanın esasını teşkil eden eserin transkripsiyonlu metnine yer verildi.

Eserden hareketle Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatı, şahsiyeti, takipçileri, meslek ve meşrebi ile eserlerine dair bilinen bilimsel ve tarihî metin ve kaynakların dışında yeni bilgiler ortaya konuldu.

Eser, menâkıbnâmeler arasında önemli bir yere sahiptir. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin kaleme aldığı menâkıbnâme, bu çalışma ile ilk defa ilim âlemine tanıtılmaya çalışıldı. Bu eserin Türk İslam edebiyatı, tercüme, menkıbe ve şerh edebiyatı alanlarına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Türk edebiyatı tarihinde menâkıbnâmeler genellikle telif eser şeklinde edebiyat dünyasına kazandırılmışken elimizdeki eser, bir tercüme eser özelliğinin yanı sıra, yer yer telif eser özelliği de göstermektedir. Menâkıbnâme, derleme bir menkıbe özelliği taşımakla birlikte müellifin edebî üslubu sayesinde menâkıbnâmeler içinde kendine has bir yere sahiptir.

Eserde, mutasavvıflar arasında önemli bir yere sahip olan Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatından önemli kesitler, talebeleri ve müritleriyle olan münasebetleri, kerametleri, halifeleri, tarikatının usul ve adabı, şiirleri ile ilgili çok önemli bilgilere yer verilmiştir.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin eseri nesir dili ve üslûbu açısından incelendi. *Terceme-i Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî* üzerinde yapılan dil ve üslûp incelemesi neticesinde metinde Klasik Türk Edebiyatı geleneğine uygun olarak Arapça, Türkçe ve Farsça kelime kadrosunun kullanıldığı ve bu kelime kadrosu içerisinde müellifin daha çok Arapça ve Farsça kökenli olanları tercih ettiği; âyet ve hadislere; Arapça, Farsça, Türkçe olarak yazılan manzum parçalara yer verdiği; yine bu üç dilde söylediği atasözleri, deyimler ve ikilemelerle ifade gücünü zenginleştirdiği tespit edildi. Metinde özellikle tasavvuf kültürünün önde gelenlerinden biri olan Seyyid Ahmed el-Bedevî ve dönemin Osmanlı padişahı I. Ahmed'in tavsif edildiği bölümlerde uzun terkipli kullanımlar ve uzun cümleler ile zincirleme tamlamaların

yoğun bir şekilde kullanıldığı görüldü. Diyaloglarda ve müellifin kendisine ait manzum parçalarda açık, anlaşılır ve canlı bir konuşma dilinin kullanıldığı, kısa cümleler kurulduğu tespit edildi.

Seyyid Ahmed el-Bedevî'yi Anadolu insanına tanıtma amacıyla bu eseri yazmaya karar veren müellifin özellikle Arapça ve Farsça kelime, terkip ve cümleleri yoğun olarak kullanması neticesinde yer yer eserin konuşma dilinden oldukça uzaklaşmasına sebebiyet verdiği anlaşıldı.

Veffâk'ın eserin genelinde secili kullanımlara ve edebî sanatlara bilinçli olarak sıkça yer verdiği sonucuna varıldı.

Müellifin çeşitli vesilelerle iktibaslar yaptığı görülür. Bu iktibaslar çoğu zaman âyet veya hadis-i şerif olabileceği gibi kimi zaman da kelam-ı kibar nev'inden meşhur şair ve ariflerin şiirlerinden veya sözlerinden alıntılar şeklindedir. Müellifin bu iktibaslara metin içerisinde genellikle tanık gösterme, duygu ve düşüncelerini takviye ederek okuyucuyu ikna emek, tekdüzeliği kırmak, anlatılanları desteklemek ve örneklemek amacıyla bilinçli olarak yer verdiği kanaatına varıldı.

Çalışmamızda Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin nesir dili ve üslûbu açısından incelenmesi ile menâkıbnâmeler ve XVII. yüzyıl nesir dili ve üslûbuna yönelik yapılacak olan kapsamlı ve karşılaştırmalı çalışmalara kaynaklık edecek nitelikte bilgiler ortaya konuldu.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin Türkçe, Arapça ve Farsçanın inceliklerine vâkıf olduğu, Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin hayatını anlatırken önemli değerlendirmeler yaparak bu vesile ile tasavvufi ve edebî değeri yüksek şiirler yazdığı anlaşılmıştır.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin eserinin sonunda Seyyid Ahmed el-Bedevî'nin 62 beytini tercüme ve şerh etmesi klasik edebiyatın şerh ve tercüme geleneğine önemli katkılar sunacağı aşikârdır. Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî'nin

yararlandığı müelliflerin ve eserlerin adlarını belirttiği, hakkında bilgi verdiği kişileri anlatırken bilgi kaynaklarını tam olarak vermeye çalıştığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

Abdurrahman Câmî, **Evliya Menkıbeleri (Nefahâtü‟l-Üns),** (Çev.: Lâmiî Çelebi), (Haz.: Süleyman Uludağ ve Mustafa Kara), Pinhan Yayınları, İstanbul 2011.

AĞIRMAN, Cemal, "Tarih ve Tabakat Kitaplarında Üsküdârî Nisbesiyle Anılıp Adından Söz Ettiren Üsküdarlı Bilginler", **Üsküdar Sempozyumu II,** 12 - 13 Mart 2004, Bildiriler, C. 2, Mart, 2005, İstanbul, s.486-512.

Ahmed Eflâkî, **Ariflerin Menkıbeleri**, (Çev.: Tahsin Yazıcı), Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2012.

AKKUŞ, Metin, **Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası, Edebi Türler ve Tarzlar**, Fenomen Yayınları, Erzurum 2007.

AKPINAR, Şerife, "Kemâl Ahmed Dede ve Tercüme-i Menâkıb-ı Mevlânâ‟sı", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Sayı: 16. (Aralık 2006): 35-43.

AKSAN, Doğan, **Türkçenin Gücü**, Bilgi Yayınları, Ankara 2003.

AKSAN, Doğan, **Türkçenin Zenginlikleri**, **İncelikleri**, Bilgi Yayınları, Ankara 2005.

AKSOY, Ömer Asım, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü,** İnkılap Kitabevi, İstanbul 1995.

ALBAYRAK, Nurettin, **Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2010.

ARSLAN, Mustafa Uğurlu, **Türk Edebiyatında Temîmü'd-Dârî Hikâyeleri** (İnceleme-Metin), Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır 2015.

ARSLAN, Mustafa Uğurlu, "Klâsik Türk Edebiyatında Metin Neşrinin Neşri Üzerine Nedensel Bir Yaklaşım" **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 21 (Ekim 2018), 112-123.

AŞKAR, Mustafa, **Tasavvuf Tarihi Literatürü**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

ATEŞ, Ahmet, "Menâkıb", **İslâm Ansiklopedisi,** C. 7, TDV Yayınları, İstanbul 1970.

AYVERDİ, İlhan, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük,** Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2005.

BABA, Mustafa Okan, **Menâkıb-ı Emir Sultân (Metin-İnceleme-Gramer-İndeks)**, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 1991.

BAŞ, Derya, **Seyyid Ahmed el-Bedevî Tarikatı ve İstanbul'da Bedevîlik**, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2008.

BORATAV, Pertev Nailî, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 2000.

BORATAV, Pertev Nailî, **Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2011.

Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, **Osmanlı Müellifleri**, C.1, Meral Yayınevi, İstanbul 1971.

Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, TDK Yayınları, Ankara 2011.

CANAN, İbrahim, **Hadis Ansiklopedisi-Kütüb-i Sitte**, C. 17, Akçağ Yay, Ankara 1993.

CANIM, Rıdvan, "Klasik Türk Edebiyatında Menâkıb-nâmeler", **Avrasya Etüdleri**, Sayı: 43, 139-158.

CANIM, Rıdvan, **Divan Edebiyatında Türler,** Grafiker Yayınları, Ankara 2010.

CEBECİOĞLU, Ethem, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul 2004.

ÇALDAK, Süleyman "Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı)", **Eğitim**, Ankara, 2006, Yıl 7, Sayı 75-78, ss. 74-90.

ÇELEBİ, İlyas, "Vefk", **DİA**, C. 42, TDV Yayınları, İstanbul 2012.

DAĞLI, Yücel, ÜÇER, Cumhure, **Tarih Çevirme Kılavuzu,** C. 3, TTK Yayınları, Ankara 1997.

Derleme Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, 1963-1982.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Yayınları, Ankara 2003.

Dil Bilim Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara 1949.

DİLÇİN, Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1983.

DOĞAN, Muhammed Nur, **Fatih (Avnî) Divanı ve Şerhi**, Eminönü Belediyesi, İstanbul 2004.

Emir Hüseyin Enîsi, **Menâkıb-ı Akşemseddin**, (Haz.: Bilal Aktan ve Mustafa Güneş), H Yayınları Ankara 2011.

ERGİN Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2002.

ERGİNLİ, Zafer, **Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,** Kalem Yayınları, İstanbul 2006.

GÖLPINARLI, Abdülbaki, **100 Soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar,** Gerçek Yayınevi, İstanbul 1969.

GÖLPINARLI, Abdülbaki, **Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri**, İnkılâp Yayınları, İstanbul 2004.

GÜLEÇ, Hamdi, **Halk Edebiyatı**, Çizgi Kitabevi, Konya 2002.

GÜLERER, Salih, "Türk Kültüründe Menâkıbnâmeler ve Menâkıbnâme Yazıcılığı", **Tarih Okulu Dergisi**, 2013, C. 16, 233-262.

GÜNEŞ, Mustafa, **Menâkıb-ı Şeyh San'ân,** Eğitim Akademi Yayınları, Konya 2011.

GÜZEL, Abdurrahman**, Dinî-Tasavvufi Halk Edebiyatı,** Akçağ Yayınları, Ankara 2004.

Hocazade Ahmed Hilmi, **Hadikatü'l-Evliyadan Pir-i Tarikat Ahmed Bedevî ve Seyyid İbrahim Desuki**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Bel_Osm_K.02728/06, İstanbul 1318 H/1901.

İNANÇER, Ömer Tuğrul, "Bedevilik / Zikir Usulü ve Musiki", **DBİA,** C. 2, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul 1994.

İPEKTEN, Haluk, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul 2003.

İSEN, Mustafa ve Diğerleri, **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2011.

İSEN, Mustafa, "Estetik Nesir", **Türk Edebiyat Tarihi**, Cilt: 2, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006 Ankara.

İZ, Fahir, **Eski Türk Edebiyatında Nesir,** Akçağ Yayınları, Ankara 1996.

KAMER, M. Enis, **Aktab-ı Arbaadan Seyyid Ahmed El-Bedevi ve (Siirt) Halenzeli Bedevi Seyyidleri,** Sistem Yayıncılık, İstanbul 2006.

KANAR, Mehmet, **Büyük Farsça Türkçe Sözlük**, Birim Yayınları, İstanbul 1998.

KANAR, Mehmet, **Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Derin Yayınları, Ankara 2005

KARA, Mustafa, "Ahmed el-Bedevî", **DİA**, C. 2, TDV Yayınları, İstanbul 1989.

KAVRUK, Hasan, **Eski Türk Edebiyatında Mensûr Hikâyeler**, MEB Yayınları, İstanbul 1998.

KILIÇ, Atabey, "Klasik Türk Edebiyatında Tarz-ı nesir Üç müdür?" **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu Özel Sayısı, Yıl 2, Sayı: 3, s. 51-79, 2016.

KILIÇ, Neslihan, **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, Üç Harf Yayınları, İstanbul 2004.

KİREMİTÇİ, Ferdi, "Türk İslâm Edebiyatında Manzum Menâkıbnâmler", **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,** Yıl: 6, Sayı: 82, s. 198-240, Kasım 2018

Komisyon, "Menâkıb-nâme", **Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü**, Cilt: IV, AKM Yayınları, Ankara 2004.

KOPRAMAN, Kâzım Yaşar, "BAYBARS I", **DİA**, C. 7, TDV Yayınları, İstanbul 1992.

KÖKSAL, Fatih, **Metin Neşrinin Ana Esasları,** TÜBAR-XXXI-/2012-Bahar. s. 179-209.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Akçağ Yayınları, Ankara 2013.

Kur'ân-ı Kerîm Meali, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2006.

KUTLU, Mustafa, "Menâkıbnâme", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi-Devirler/İsimler/Eserler/Terimler,** C. 6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986.

LEVEND, Agâh Sırrı, **Divan Edebiyatı–Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

LEVEND, Agâh Sırrı, **Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri**, TDK Yayınları, Ankara 1972.

Lokmanî Dede, **Menâkıb-ı Mevlâna,** (Haz. Halil Ersoylu), TDK Yayınları, Ankara 2001.

Mehmed el-Veffâk Nakşibendî Üsküdârî, **Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî**, Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Arşiv No: Ms.or.oct.2128.

Mehmed el-Veffâk Nakşibendî Üsküdârî, **Menâkıb-ı Seyyid Ahmed el-Bedevî**, Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Arşiv No: Ms.or.oct.2128

Mehmed el-Veffâk Nakşibendî Üsküdârî, **Terâcim-i Seyyid Ahmed el-Bedevî**, İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Arşiv No: Or. 7705.

Mehmed el-Veffâk Nakşibendî Üsküdarî, **Terâcim-i Seyyid Ahmed el-Bedevî**, İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Arşiv No: Or. 7705

MENGİ, Mine, "Eski Türk Edebiyatında Nesir: Gelişimi ve Kaynakçası", **TALİD**, C. 5, 43-76.

MENGİ, Mine, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi,** Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

MERCAN, İsmail Hakkı, **Menâkıb-Nâme-i Şeyh Evhadeddin Kirmânî**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1990.

MERMER, Ahmet, KESKİN, Neslihan Koç, **Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü,** Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

Meydan Larousse, "Bedevi"', C. 2, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat, İstanbul 1969.

Muallim Nâcî, **Lugat-ı Nâcî**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987.

Muhammed el-Alâî, **Şeyh Evhadü‟d-din Hamid el Kirmanî ve Menâkıb-nâmesi,** (Tercüme ve Araştırma: Mikail Bayram), Nüve Kültür Merkezi Yayınları, Konya 2008.

Mustafa Fevzi Efendi, **Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi Menkıbeleri**, (Çev.: Tahir Hafızoğlu), İnsan Yayınları, İstanbul 2010.

Mütercim Kilisli Rıfat Bilge, **Bostan Gülistan**, Zafer Matbaası, İstanbul 1980.

Niyâzî-i Kadîm, **Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi,** (Haz.: Mustafa Tatcı), H Yayınları, İstanbul 2008.

OCAK, Ahmet Yaşar, **Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkabeleri**, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984.

OCAK, Ahmet Yaşar, "Evliyâ Menâkıbnâmeleri", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C. I, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2006.

OCAK, Ahmet Yaşar, "Menâkıb-nâme", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C. 6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986.

OCAK, Ahmet Yaşar, **Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler** (Metodolojik Bir Yaklaşım), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2010.

OKUMUŞ, Sait, "Klâsik Türk Edebiyatında XV. ve XVI. Yüzyıl Nesir ve Nâsirlerine Bakış", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 18, C. 4, 86-118.

OKUYUCU, Cihan, KARTAL, Ahmet, KÖKSAL, Fatih, **Klasik Dönem Osmanlı Nesri**, Kesit Yayınları, İstanbul 2009.

OLGUN, Tahir. Tâhirü'l-Mevlevî, **Edebiyat Lügati,** (Haz. K. Edib Kürkçüoğlu), İstanbul: Enderun Kitabevi, 1994.

ÖZKAN Mustafa, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.

PAKALIN, Mehmed Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1-3**, MEB Yayınları, İstanbul 1993.

PALA, İskender, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yayınları, İstanbul 2004.

PALA, İskender**, Sözün Özünden Dünden Bugüne Atasözleri**, Kapı Yayınları, İstanbul 2013.

REDHOUSE, James William, **An English and Turkish Dictionary,** Çağrı Yayıncılık, İstanbul 2014.

SABUNCU, Zeynep, **Mevlevi, Bektaşi, Bayrami Tarikatlerine Bağlı Dört Evliya Menâkıpnâmesi Üzerine Bir İnceleme,** Basılmamış Doktora Tezi, Boğaziçi Üniversitesi 1989.

SARAÇ, M. Yekta, **Klasik Edebiyat Bilgisi: Belagat,** Gökkubbe Yayınları, İstanbul 2014.

SARIÇİÇEK, Ramazan, "Menâkıb-ı Kemâl Ümmî ve Bolu", **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, 17, 2016, s. 283-348.

Seyyid Muhammed el-Veffâk Üsküdârî, **Futûhâtu'l-Ahmediyye**, Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Arşiv No: 06 Hk 4267.

Seyyid Muhammed el-Veffâk Üsküdârî, **Futûhâtu'l-Ahmediyye**, Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Arşiv No: 06 Hk 4267

SUCU, Nurgül, "Eski Türk Edebiyatında Tercüme Geleneği", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 19, 2006, s. 125-148.

ŞAHİN, Haşim, "Menâkıpnâme", **DİA**, Ankara 2004, XXIX, 112-114.

ŞAPOLYO, Enver Behnan, **Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi**, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1964.

ŞEMSEDDİN SÂMÎ, **Kâmus-ı Türkî**, Şifa Yayınları, İstanbul 2012.

Şemseddin Sivasî, **Dört Halifenin Menkıbeleri (Menâkıb-ı Çehar-ı yâr-i Güzin)**, Sufi Kitab, İstanbul 2005.

ŞENÖDEYİCİ, Özer ve Diğerleri, **Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu,** Kesit Yayınları, İstanbul 2015.

Şeyh Nureddin Ebû'l Hasan, **Menâkıb-ı Abdülkadir Geylâni, Behce Behcetü'l Esrâr,** (Çev.: Şeyh Abdurrahman Hâlis Kerkükî), (Sadeleştiren: Mustafa Necati Ak), Onur Kitap, İstanbul 2013.

ŞİŞMAN, Bekir, **Kadın Evliya Menkıbeleri-Menâkıb-ı Veliyyâtü'n-Nisâ**, Şûle Yayınları, İstanbul 2009.

TANMAN, Baha, "**İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri"**, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1990.

TANYERİ, M. Ali, **Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,** Akçağ Yayınları, Ankara 1999.

TANYILDIZ, Ahmet, Süreli Yayınlar Bağlamında Bazı Çeviri Yazı Sorunları, **Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları,** Volume 2/3 Summer, s. 526-534.

Tarama Sözlüğü, I-VIII, TDK Yayınları, Ankara 2009.

TOLASA, Harun "Divan Nesri", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Cilt: 2, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977.

TULUM, Mertol, **Tarihî Metin Çalışmalarında Usul**, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000.

TULUM, Mertol, **XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

Türk Ansiklopedisi "Ahmed Bedevi", ,C. 1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1953.

Türk Ansiklopedisi, "Bedevilik", C. 6, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1968.

Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara 2011.

ULUDAĞ, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yayınları, İstanbul 1991.

ÜNVER, İsmail, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", **Türkoloji Dergisi**, C. 11, Sayı: 1, s.51-89.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Kâşifü'l-Mektûm fî İlmi'n-Nücûm**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 495.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Kâşifü'l-Mektûm fî İlmi'n-Nücûm**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 495

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Müntehabât min Sırri'l-Mektûm**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 274/5.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Müntehabât min Sırri'l-Mektûm**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 274/5

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 129.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 532.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 534.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 626.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 708.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 129

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 532

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 534

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 626

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, **Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 708

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 532.

Veffâk Mehmed Hıfzî-yi Üsküdarî, Terceme-i Menâkıb-ı Ahmed el-Bedevî, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, Arşiv No: 532.

YARDIM, Emine Seval, **Menkıbe ve Menâkıbnâmelerle İlgili Eserler İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928–1998),** (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1999.

YETİŞ, Kâzım **Talim-i Edebiyatın Retorik ve Edebiyat Nazariyatı Sahasında Getirdiği Yenilikler**, AKMB Yayınları, Ankara 1996.

YILDIZ, Enes, **Divanlarda Küçük Mesneviler**, (Basılmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2019.

YILMAZ, Mehmet, **Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler,** Enderun Yayınları, İstanbul 1992.

YILMAZ, Mehmet, **Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük),** Kesit Yayınları, İstanbul 2013.

YURDANUR, Cengizhan**, Türk Edebiyatına Analitik Bakış**, Reba Yayınları, İstanbul 2000.

http://kubbealtilugati.com/, Erişim Tarihi: 06.05.2019.

https://www.lexiqamus.com/tr, Erişim Tarihi: 12.03.2019.

http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/, Erişim Tarihi: 11.10.2019.

DİZİN

A

Abdu'lḳādir Geylānī, 271, 372

Abdu'lkerīm, 257

Abdu'llāh bin Zübeyr, 300

Abdu'llāh-ı Tusterī, 242

Abdu'llāh-ı Yūnānī, 280

Abdu'lmecīd, 192, 197, 198, 257, 258

Abdu'lmuṭṭalib, 325

Abdu'lʿāl, 192, 196

Abdu'lʿaẓīm, 268

Abdu'lʿaẓīm er-Rāīʿ, 268

Abdu'lvahhāb, 192

Abdu'lvahhāb Şiʿrāvī, 203, 208

Abdu'rraḥīm, 254

Abdu'rraḥmān, 192, 254

Abdü'lʿāl, 243, 309, 316

Ādem, 170, 197, 325, 332

Aden, 238

Aḥmed, 17, 18, 23, 26, 27, 30, 31, 49, 50, 52, 60, 61, 106, 124, 125, 132, 133, 134, 135, 136, 143, 157, 158, 168, 169, 172, 173, 176, 177, 179, 180, 183, 184, 186, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 225, 227, 228, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 242, 243, 244, 248, 250, 253, 257, 258, 259, 262, 263, 266, 267, 268, 269, 270, 279, 282, 286, 289, 290, 292, 295, 296, 299, 302, 304, 307, 309, 318, 320, 327, 330, 333, 340, 341, 345, 347, 352, 353, 355, 356, 358, 361, 362, 366, 367, 368, 371, 374, 376, 378, 379, 381, 382, 383, 389, 391, 394, 395, 397, 398, 399, 401, 404, 405, 407

Aḥmed bin Ṭolun Cāmiʿi, 229

Aḥmed er-Rufāīʿ, 27, 184

Aḥmedī, 223, 320, 333

Aḥmed-i Bedevī, 169

Aḥmediyye, 39, 177, 206, 236, 258, 265, 327

Alī, 402

Āl-i Hāşim, 377

Alī ibni Ebī Ṭālib, 314

Arab, 208

Āristo, 376

Āṣaf, 376

Avārifü'l-Maʿārif, 305

Aynü'l-ḳużāt Hemedānī, 239

B

Bāb-ı Faṣl-ı İrşādi't-taʿlīm fī'l-İʿtiḳād ve't-Teslīm, 222

Bāb-ı Muʿallā, 181

Bāb-ı Züveyle, 290

Bābü'l-baḥr, 285

Bāġçe'-i Ḥamzāviyye, 290

Baġdād, 289

Baʿlebek, 280

Baʿlebek-i Şām, 273, 280

Başra, 314

Baṭḥā, 344

Baṭṭāle, 285

Baybars, 29, 192

Bāyezīd, 201, 341, 374

Bāyezīd-i Besṭāmī, 374

Bedaḫşān, 193

benī İsrā'īl, 241

Benī Ümmiye, 300

Berber Meḥmed Pāşā, 175

Berşūm-ı Kübrā, 265

Beşīrī Ḥabeşī, 289

Beyrūt, 199

Beysūs, 290

Beyt-i Maʿmūr, 362

Beytu'llāh, 300

Birketü'l-Ḳurʿ, 273

Buḫārī, *185*

Būlāḳ, 219, 290

Bürketü'n-Nāşıriyye, 279

C

Cābir ibni ʿAbdu'llah, 179

Cāmiʿ-i Vāsıṭī, 290

Cāmiʿ ü'l-Ebyeż, 222

Caʿfer eş-şādık, 340

Caʿfer-i Ṣādıḳ, 242

Cebrā'il, 186, 361

Cebrā'īl, *187*

Celāle'ddīn Suyūṭī, 295

Celāleddīn-i Suyūṭī, 177

Cem, 175, 264, 418

Cevheriyye, 262

Cīze, 286

Cüneyd, 289

Cüneynetü'l-Ḥaşīş, 273

Ç

Çobān-nāme, 329

D

Dārā, 35, 188

Dāru’s-saʿāde, 277

Dāvud, 325

Dede ʿÖmer Rūşenī, 329

Derb ü’l-Yemenī, 288

Derbü’l-kāfūrī, 257

Deylem, 188

Dilyevānī, 291

E

Ebū Cüyeyne Cāmiʿi, 273

Ebū Hureyre, ***185***

Ebū İsmāʿīl Yūsuf, 248

Ebū Ḳubeys, 245, 300

Ebū ʿAlī, 369

Ebū Ṭāhir ʿAbdu’rrezāḳe’l-Endülūsī, 188

Ebū Ṭarṭūr, 248, 286

Ebū Yaʿḳūbü’l-Aḳeṭiʿ, 242

Ebu’l-Cemāyil, 209

Ebū’l-Fażl ibni Aḥmed, 206

Ebū’li’ṣṣāmeyn, 24, 178

Ebū’lliṣāmeyn, 307

Ebū’l-liṣāmeyn, 46, 200, 210, 212, 259

Ebū’l-Mevāhib Seyyid Muḥammed Tūnusī, 178

Ebū’l-Tīç, 290

Ebūbekir, ***177***, ***188***

Eflāṭūn, 376

Efrenc, 199

El-Berrā ibniʿĀzib, 179

Enes ibni Mālik, ***187***, ***188***, ***318***, 320

Enes ʿİmrān ibni Ḥuṣayne, ***188***

Ermiyā, 241

Eşşeyḫ Ebū’l-Ḥasan Eşʿārī, 403

F

Fārisī, 147, 172

Fās, 180

Fāṭıma, 178, 189, 190, 191

Fāṭıma bint-i Berrī, 189, 190, 191

Fāṭıma Ḫātūn, 178

Ferān, 250

Ferhād, 227

Feşine, 53, 260

Feżże, 178

Fırāt, 249

Fīşetü’l-mināre, 285

Fīşnetü’l-mināre, 260

Frengistan, 284

Frengistān, 383

Furḳān-ı ʿAẓīm, 319

G

Ġarābilī, 291

Ġavṣ-ı Aʿẓam, 186, 344, 373

Ġazze, 282

H

Ḥabeşī, 288, 289

Ḥabīb-i ʿAcemī, ***188***

Ḥaccāc-ı Laʿīn, 300

Ḥaleb, 255

Ḫalefī'l-Ceyşī, 277

Ḫaraḳān, 275

Ḥasan, 228, 256

Ḥasan Baṣrī, 403

Ḥasan-ı Baṣri, ***188***

Ḥasan-ı Baṣrī, 338, 404

Haşimiyye, 299

Ḫātūn, 289

Ḥavrān, 283

Haydar, 324, 326

Ḥażret-i Ḫızır, 232, 357, 375, 400

Hemedān, 239

Ḥevrān, 279

Ḫızır, 336, 375, 400

Ḥicāz, 180, 297, 300, 342, 344

Hind, 27, 77, 184

Ḫoca Aḥmed Yesevī, 361

Ḥoca Ḥasan Çelebi, 208

Ḫoca ʿAbdu'llāh el-Enṣārī, 389

Ḫoca Şemse'ddīn, 254

Ḥüseyin, 132, 172, 174, 177, 178, 181, 244, 245, 247

Ḥüseyin Efendī, 174

I

Iḫnā, 194

Iraḳ, 188

Irāḳ, 189, 193, 373

İ

İbādu'llāh, 300

İbni Daḳīḳü'l-ʿĪd, 229, 232

İbni Ḥacer, 179, 254, 295, 296, 352

İbni Ḥācer, 174

İbni Kemāl Pāşā, 263

İbni Lebbān, 222, 223, 225

İbni Sinā, 369

İbrāhīm, 177, 208, 211, 212, 255, 290, 341

İbrāhīme'l-Ḫalīl, 325

İbṭaḥ, 178

İlyās, 282

İmādü'ddīn, 290

İmām Yāfi, 378

İmām-ı Ebü'lleyş, 290

İmām-ı Ḳışīrī, 301

İmām-ı ʿAlī, 177, 179, 186, ***187***, 315, 411

İmām-ı Suyūṭī, 174

İncīl, 353, 401, 402

İsā, 188, 333, 334, 378, 390, 402

İsevī, 242, 333

İskender, 1, 4, 37, 141, 188, 386, 422

İslām, 121, 133, 136, 157, 176, 177, 192, 205, 212, 222, 250, 254, 358, 403

İsrāfil, 334

K

Ḳāf, 262, 269, 293, 406

Ḳalbīs, 277

Ḳalyūb, 275

Ḳamerü'ddevle, 262

Ḳamerü'd-devle, 263

Ḳamerü'd-devle, 265

Ḳanṭarat'üs-Sunḳar, 270

Ḳanṭaratu's-Sıbāʿ, 288

Kaʿbe, 17, 38, 39, 133, 138, 158, 170, 177, 183, 188, 219, 230, 259, 283, 288, 295, 346, 347, 373, 389

Kaʿbetu'llāh, 300

Ḳara Meydān, 290

Ḳaraḳoca el-Habeşī Cāmiʿi, 288

Kennāsī, 250

Kenʿān, 306

Kerbelā, 177, 303

Kevmi'nneffār, 265

Kevmü'n-neccār, 195

Keyvān-ı Fuḳarā', 235

Kirāmen Kātibīn, 286, 300

Kitābü'l-İrşād ve't-taʿlīm, 278

Ḳudüs, 204, 283, 373

Ḳur'ān, 181, 222, 223, 224, 227, 277, 319, 359, 386

Ḳur'ān-ı ʿaẓīm, 224, 386

Ḳur'ān-ı ʿAẓīmü'ş-şān, 181

Kūv, 271

L

Loḳmān, 376

M

Māçīn, 297

Maḥalle'-i Kübrā, 290

Maḥalletü'l-Merḥūm, 262

Manṣūr, 216, 241, 242, 392

Manṣūr-ı Ḥallāc, 242

Maʿlūf, 250, 266

Medine, 71, 204

Medīne, 344

Medīne'-i Münevvere, 300

Mekke, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 48, 49, 50, 71, 90, 93, 123, 124, 164, 178, 179, 180, 181, 183, 186, 188, 189, 192, 193, 204, 244, 245, 288, 344, 361, 362, 373

Mekke'-i Mükerreme, 180, 181, 288

Melā'ike'-i Kerrūbiyūn, 306

Melāmiyye, 374

Melāmiyyūn, 374, 375, 409

Melik Ṭāhir Çaḳmaḳ, 296

Menāḳıb-ı Cedīde'-i ʿArabiyye, 206

Menūf, 268

Meʿālif, 266

Merāzıḳa, 262

Merve, 346

Meryem, 334

Meşnevī-i Şerīf, 238, 376

Meşā'iyyūn, 343

Mevlānā, 329

Mevlānā Celāle'd-dīn Muḥammed Rūmī, 376

Mevlānā Celāle'ddīn-i Rūmī, 329, 346

Mevlānā Celāle'd-dīn-i Rūmī, 238

Mezīne, 178

Mıṣır, 180, 184, ***186***, 192, 193, 215, 222, 227, 228, 233, 248, 249, 258, 373

Miftāḥ, 245

Mīkā'īl, 410

Minen, 73, 111, 174, 211, 301

Mollā Cāmī, 338

Muḥammed, 177, 187, 208, 209, 210, 213, 216, 217, 218, 221, 229, 239, 241, 255, 262, 265, 266, 267, 269, 271, 275, 277, 278, 280, 285, 290, 299, 300, 302, 340, 344, 353, 375, 379, 386, 388

Muḥammed Servī, 209

Muḥammed Şīşinī, 275

Muḥammedī, 17, 38, 158, 183, 346, 355, 369, 382, 391, 401

Muḥammediyye, 131, 333, 344, 369, 378, 379, 383, 385

Muḥammedü'l-Veffāḳ ennaḳşibendī el-Üsküdarī, 172

Muʿallā, 288

Mūsā, 40, 177, 188, 308, 325, 350, 352, 357, 406, 407

Muşġad, 277

Muṣṭafā, 201, 202, 239, 241, 282, 299, 325, 347, 379

Muṣṭafāvī, 39, 40, 179, 259, 290, 320

Mūşūl, 282

Müfīte'l-Ceyşī, 277

N

Naḳşibendiyye, 361

Necid, 361, 366

Necme'ddīn-i Kübrā, 242

Nefye, 265, 277

Nesimī, 227

Nesīmī Efendī, 225

Nīl, 210, 275

Nūḥ, 232, 300, 325

Ø

ʿ*Abbās*, 17, 43, 48, 134, 158, 177, 179, 187, 320

ʿAbdu'lcelīl ibni ʿAbdu'rraḥmāne'n-Nişābūrī, 188

ʿAbdu'lḥamīd, 187, 192

ʿ*Abdu'lḳadīr Geylānī*, 27, 184

ʿAbdu'lḳādir-i Geylānī, 375

ʿAbdu'lḳuddūs, 187

ʿAbdu'llāh Kāşġarī, 361

ʿAbdu'lʿazīz ed'-Dīrīnī, 228

ʿAbdu'l-vehhāb Şiʿrāvī, ***186***

ʿAbdu'r-raḥmān, 251

ʿAbdü'lʿāl, 177, 194, 214

ʿ*Acem*, 27, 41, 133, 157, 176, 180, 184, 188

ʿ*Alevī*, 17, 18, 37, 39, 43, 134, 158, 172, 177, 179, 186, 192, 195, 243, 250, 266, 267, 290, 302, 309, 320, 327, 345

ʿĀlevī, 179

ʿAlī bin Ebī Ṭālib, ***177***, ***188***, ***318***

ʿ*Arab*, 27, 41, 133, 157, 176, 180, 184, 188, 268, 285

ʿArabī, 181

ʿIraḳ, 184

ʿIrāk, 183, 184

ʿIrāḳ, ***186***

ʿOşmān, ***177***, ***187***, ***242***

ʿOşmānī, 175

ʿÖmer, ***177***, ***188***, ***269***, ***329***, ***388***

O

Oşmān-ı Mekkī, 242

Ö

Ömer, 19, 63, 65, 107, 108, 147, 151, 326, 329, 388, 417, 419

Özbek Ṣūfī, 179, 318

Özbek-i Ṣūfī, ***186***

Özbekiyye, 290

R

Rābiʿa, 191

Ravża'-i Miḳyās, 286

Receb Efendi, 111, 174

Riyāżü'ṣ-Ṣāliḥīn, 183, 185, ***186***

Rodos, 71, 205

Ruḳiyye, 178

Rūm, 27, 132, 172, 180, 184, 222

Rūmī, 259, 269, 329, 346, 376

Rūşeniyye, 108, 151, 329

Rükniddīn, 252

S

sā, 325

Ṣafā, 264, 346

Ṣaḥīḥ-i Buḫārī, 179

Saʿīd, 290

Şeḳat, 291

Seyyid Aḥmed el-Bedevī, 17, 18, 23, 26, 30, 31, 50, 52, 60, 61, 106, 124, 125, 132, 133, 134, 136, 143, 158, 168, 172, 173, 177, 179, 180, 181, 183, 186, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 203, 204, 205, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217,218, 219, 221, 222, 224, 225, 227, 228, 231, 232, 233, 236, 237, 238, 242, 243, 245, 250, 258, 259, 263, 267, 268, 269, 270, 279, 286, 289, 291, 295, 296, 299, 302, 304, 307, 309, 318, 327, 330, 333, 340, 345, 352, 353, 355, 356, 358, 363, 366, 367, 368, 371, 374, 376, 379, 381, 382, 383, 389, 391, 394, 395, 398, 399, 404, 405, 407

Seyyid Aḥmede'r-Rifāīʿ, 271

Seyyid Aḥmed-iʿ Alḳemī, 234

Seyyid Ḥasan, 181

Seyyid Ḥasan eṣ-Ṣāiġ el- Iḫnāī, 193

Seyyid Ḥasan eṣ-Ṣāiġ el-Iḫnāī, 194

Seyyid Ḥüseyin, 245

Seyyid İbrāhīm Metbūlī, 211, 290

Seyyid Muḥammed el-Vafḳī, 302

Seyyid Muḥammed Temār, 290

Seyyid ʿAbdu'llāh Cīzī, 248

Seyyid ʿAbdu'llah et-Tebbāḫī, 195

Seyyid ʿAlī, 180, 290

Seyyid ʿAlī Ebū'ẓẓuhūr, 290

Seyyid ʿAlī'-yi Bābu'llāh, 290

Seyyidī Ġavşenī ibniʿ Adī, 291

Seyyidī Muḥammed Maġzīl, 290

Seyyidī ʿAlī Mecẕūb, 290

Seyyidī ʿAlī'-yi Mecẕūb, 290

Seyyidī ʿAlī'-yi ʿÜryān, 290

Seyyidī ʿAlī'-yi Raʿine, 290

Seyyidī ʿAlī'-yi Varrāḳ, 290

Seyyidī Seyf, 290

Seyyidī Seyfī, 290

Seyyidī Ṣuʿayb Varrāḳ, 290

Seyyidī Yāḳūt, 144, 224, 228

Seyyidī Yāḳūt ʿArşī, 144, 224, 228

Ṣıfed, 280

Sittī-i Nefīse, 273

Sulṭān Aḥmed Ḫān ibni Sulṭān Meḥmed Ḫān ibni Sulṭān Murād Ḫān ibni Sulṭān Selīm Ḫān, 157, 176

Sulṭān Çaḳmaḳ, 297

Sulṭān Ebu'l-ḫayr, 369

Sulṭān Ġavrī, 255

Sulṭān Ḥasan, 222, 227, 228

Sulṭān Süleymān, 205

Suṭūḥī, 197

Suṭūḥīyyūn, 49, 197

Süheyle'l-Yemenī, 138, 171

Süleymân, 172

Süleymān, 133, 157, 173, 176, 205, 207, 210, 227, 274, 280, 325

Süṭūḥiyyūn, 262, 290, 295

Süyūṭ, 290

Ş

Şāfiʿī, 178, 273

Şāfiʿīyye, 336

Şahābe'ddīn Aḥmed-i Tebrīzī, ***187***, 188

Şāḥīẓ, 193

Şām, 175, 180, 186, 222, 277, 283, 284, 373

Şām Beglerbegisi, 284

Şām-ı Şerīf, 175

Ṣaʿravī, 287

Şecere'-i Kitāb, 229

Şehābe'ddīn, 242, 253, 254, 296, 305, 307, 341

Şemāṭ, 289

Şemse'ddīn İbni Lebbān, 223

Şemse'ddīn Muḥammed, 252, 291

Şennūd, 269

Şerīf Ḥasan, 178, 181, 188, 244, 245, 247

Şerīf Ḥāsan, 183

Şerīf Pāşā, 284

Şeyḫ Aḥmed ibni ʿAlvānī, 282

Şeyḫ Aḥmed ibniʿ Alvān el-Yemenī, 282

Şeyḫ Baḳıllī, 290

Şeyḫ Beşīr, 288

Şeyḫ Beşīr-i Ṣānī, 288

Şeyḫ Cemāle'ddīn Būrullūsī, 272

Şeyḫ Cemāle'ddīn ibni Ḥacer, 136, 250

Şeyḫ Cüneyd, 318

Şeyḫ Ebū Ḥayyāt-ı Naḥvī, 304

Şeyḫ Ebū'l-Ḥasan ʿAlī ibniʿ Alī, 307

Şeyḫ Ferġal ibni Aḥmed, 290

Şeyḫ Ḫalef, 270

Şeyḫ Ḫalīl-i Ṣāmī, 277

Şeyḫ Ḥasan İḫnāʿi'ṣṣāyiġ, 259

Şeyḫ Ḫavsec-i Mıṣrī, 284

Şeyḫ Hüseyin Ḳandāḳī, 173

Şeyḫ Ḥüseyin Ḳundāḳī Efendī, 172

Şeyḫ İbrāhīm Esmer, 255

Şeyḫ İbrāhīm Metbūlī, 208, 212

Şeyḫ Muḥammed Baṭṭāle, 285

Şeyḫ Muḥammed Ebyaż, 255

Şeyḫ Muḥammed el-Münīr, 290

Şeyḫ Muḥammed Ferrān, 269

Şeyḫ Muḥammed Ḫaraḳānī, 275

Şeyḫ Muḥammed ibni Yūsufu'l-Maġribīye'l-Farisī, 188

Şeyḫ Muḥammed Ṣenādīdī, 278

Şeyḫ Muḥammed Servī, 208, 217

Şeyḫ Muḥammed Şemse'ddīn Ḥanefī, 262

Şeyḫ Muḥammed Şennāvī, 208, 209, 210, 277

Şeyḫ Muḥammed Zaʿferānī, 280

Şeyḫ Muḥmmed Şināvī, 258

Şeyḫ Muḥyi'ddīn el-ʿArabī, 153, 339, 340, 375, 390

Şeyḫ Niʿmetu'llāh-ı Ġafīr, 280

Şeyḫ Nūre'ddīn eş-Şinevī, 290

Şeyḫ ʿAbdu'lḥalīm, 195

Şeyḫ ʿAbdu'lkerīm, 256

Şeyḫ ʿAbdu'lʿazīz ed'-Dīrīnī, 228

Şeyḫ ʿAbdu'lvahhāb Şiʿrāvī, ***186***, 192, ***195***, ***199***, ***205***, ***208***, ***209***, ***210***, ***212***, ***213***, ***218***, ***263***, ***273***, ***289***

Şeyḫ ʿAbdu'rrezzāḳ-ı Kebīr, 291

Şeyḫ ʿAbdü'lvehhāb Şiʿrāvī, 174, 259

Şeyḫ ʿAlā'addīn Semnānī, 365

Şeyḫ ʿAlī Nūre'ddīn, 252

Şeyḫ ʿAli'-yi Baʿlebekkī, 273

Şeyḫ ʿAlī'yi Berīdī, 266, 267

Şeyḫ ʿAli'-yi Ebū Cüyeyne, 273

Şeyḫ ʿAli'-yi Kübrāvī, 277

Şeyh ʿAli'-yi Zenkālūnī, 277

Şeyḫ ʿAnter, 290

Şeyḫ ʿİmādü'ddīn, 278

Şeyḫ ʿİzzeddīn Mūṣūlī, 282

Şeyḫ ʿÖmer Şinnāvī'-i Eşʿaş, 269

Şeyḫ Ramażān Eşʿaş, 268

Şeyḫ Rekīn, 291

Şeyḫ Ṣafī, 242

Şeyḫ Sālim, 193, 194, 254, 258, 259, 291

Şeyḫ Sālim Maġribī, 193, 194, 291

Şeyḫ Ṣāmit, 290

Şeyḫ Saʿd-ı Tekrūrī, 279

Şeyḫ Saʿdī, 221, 288, 305, 360

Şeyḫ Saʿdūn, 277

Şeyḫ Seydī Mübārek Menūfī, 274

Şeyḫ Seyyidī Beşīrī Şāmī, 289

Şeyḫ Şaʿravī, 288

Şeyḫ Şaʿrāvī, 287

Şeyḫ Şehābe'ddīn Sühreverdī, 242, 305

Şeyḫ Şemse'ddīn İbni Lebbān, 222, 223

Şeyḫ Şemse'ddīn Muḥammed el-Ḥanefī, 291

Şeyḫ Şennāvī, 174

Şeyḫ Şihābü'ddīn Remlī, 290

Şeyḫ Şuʿayb, 285

Şeyḫ Taḳīye'ddīn İbni Daḳīḳü'l-ʿĪd, 228, 232

Şeyḫ Vehīb, 248, 265

Şeyḫ Yaḥyā'-yı Mināvī, 296

Şeyḫ Yūnus, 179, 186

Şeyḫ Yūsuf Ebū İsmaʿīl Enbābī, 266

Şeyḫ Yūsuf Ebū't-ṭayyib Aḥmed, 257

Şeyḫ-i Ekber, 362

Şeyḫü'l-islām Ḥāfıẓ ibni Ḥacer, 177

Şiʿrāvī, ***186***, ***195***, ***206***, ***208***, ***209***, ***211***, ***215***, ***217***, ***219***, ***222***, ***254***, ***257***

Şuʿayb, 325

T

Tevrāt, 350

Türk, I, II, III, VIII, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 16, 17, 34, 43, 70, 109, 131, 132, 139, 142, 156, 159, 188, 204, 413, 414, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 425

Türkī, 173, 181

Ṭabāḳāt-ı Kebīr, 174

Ṭabāḳāt-ı Kübrā, 263

Ṭabāḳāt-ı Ṣuġrā, 259

Ṭabaḳāt-ı Şaʿrāvī, 178

Ṭabaḳāt-ı Şiʿrāvī, 188, 237

Ṭabāḳāt-ı Şiʿrāvī, 185

Ṭaha, 175

Ṭāhā, 297

Ṭanṭa, 28, 124, 160, 176, 184, 192, 193, 194, 214, 229, 235, 245, 291

Ṭanṭā, 245

Ṭānṭa, 234

Ṭarablūsşām, 282

Ṭarṭūr, 248, 286

Ṭūr, 280, 325, 350, 351, 406, 408

Ṭūr-ı Sînā, 351, 408

Ü

Üveys, 409

V

Vāsıṭī, 290

Vech-i Ḳāmer, 194

Vezīr Aḥmed Pāşā, 258

Vıfḳī, 14, 203, 377

Y

Yaḥyā, 325

Yaʿḳūb, 374

Yāsin, 297

Yāsīn, 175, 220

Yemen, 27, 146, 184, 277, 284, 409

Yesrib, 344

Yūsuf, 62, 98, 125, 135, 198, 248, 249, 257, 266, 271, 286

Yūsuf Ebū İsmaʿīl-i İnbābī, 286

Yūsuf Vālid İsmāʿīl, 248

Z

Ẕekeriyyā, 325

Ẕeyne'ddīn ibni Naḳḳāş El-Mükellinābānī, 229

Zeyne'l-ʿābidīn Ḥāfıẓ Seḥāvī, 254

Zeyneb, 178

Zuḳāḳ-ı Belāṭ, 178

Ẕūnnūn-ı Mıṣrī, 279

Zübeyde, 284

Ẕünnūn-ı Mıṣrī, 273

TIPKIBASIM'DAN

ÖRNEKLER

هذا برهانه شريف سيد احمد اليدوي قدس سره

باسمه سبحانه الله الرحمن الرحيم

حمد وسپاس بي قياس اول حالق جز واس
هدايت استيناسه كه ارواح اولياي حدايت
ملكونده روايح وصال هدايت اضاليه تروم
قلدي وشكر سپاس اول رازق اجنايس
دوي الانفاسه كه اشباح اتقيايي سايتين جمال
بالكالنده نشو نمو روايح عنبر الفوايحله تفريح
قلدي جل شانه وعم نواله شعر

يخه شاهان وقتي قلدي ذوقي وصلي بي سامان
يخه سلطان دهري قلدي عشق وشوقي سركردان
يخه عاشقلري مرآت رويي ايلدي خيران
يخه صادقلري مرآت ناري فراقي ايلدي بريان
صلوة وتحيات صافيات وتسليمات زاكيات

و

وافتاب حور رشيد اسمان رسالت وماه منير فلك
جلالت مالك مسند وما ارسلناك صدر صفه
اولاك عنوان ديباچه رحمة للعالمين عيان كرده
كنت نبيا وادم بين الماء والطين محرم طرنجانه
بي مع الله محرم كعبه دركاه سعادت دستگاه
باعث ظهور كونومكان وسبب افريدة زمين
وزمان وارض واسمان صلى الله عليه وعلى اله
وصحبه اجمعين مدرمدح سره ورسلطان كائنات

ياحبيبا عربي ايت لبيب الكونين
يانبي القريشي انت حبيب المولى
يافصيح المدث انت اديب الأدبا
ياسهيل اليمني انت مربي الفضلا
الصلاة لك لأل سلامه وشا
وعلى من تبع الحق لامر التقوى
وعلى صحبك في كل زمان عزهم
رضي الله تعالى بعمومهم ابدا
اسيد وادركه جملة عصات امتك اله بادين رؤز
حشرده شفاعت شريفلريندن ياد ايوز منيوب
محروم قليه نر بكرمه وبلطفه امين

نظم

کرمی کرا بر شه برشه کردون تخته
عشقی بولنده انك خاکلهٔ یکسان اولور
قلسه برعاصی افکنده یه لطفلهٔ یکباره
بردم اجره بوجهان ملکنه سلطان اولور
مورده هم قلسه نظر عین عنایتله اکر
حکم ایدر حمله افاقه سلیمان اولور
عشقی بولنده انك خاکلهٔ یکسان اولنك
ایردا فلاك ستری شمس درخشان اولور

امّا بعد بو فقیر و حقیر الشهیر بسیدی محمد الوفائی النقشبندی الاسکداری مخلصلری سنه احدی وخمسین بعد الالف تاریخنده دیار رومایه مصره متوجه اولدوغمزده اول کیجه کی مصره داخل اولدقده حضرت سلطان الاولیا وجشمی چراغ اتقیا القطب الاقطاب امام الاخیار البدوی العطاب الذی اذا نودی فی برّ او بحر اجاب قطب النبوی السید الشریف العلوی سیدنا السید احمد البدوی عمّ برکاته حضرتلرینك زاویه لرندن بطریق الاستعداد والاستحقاق خلیفه لری اولان شیخ

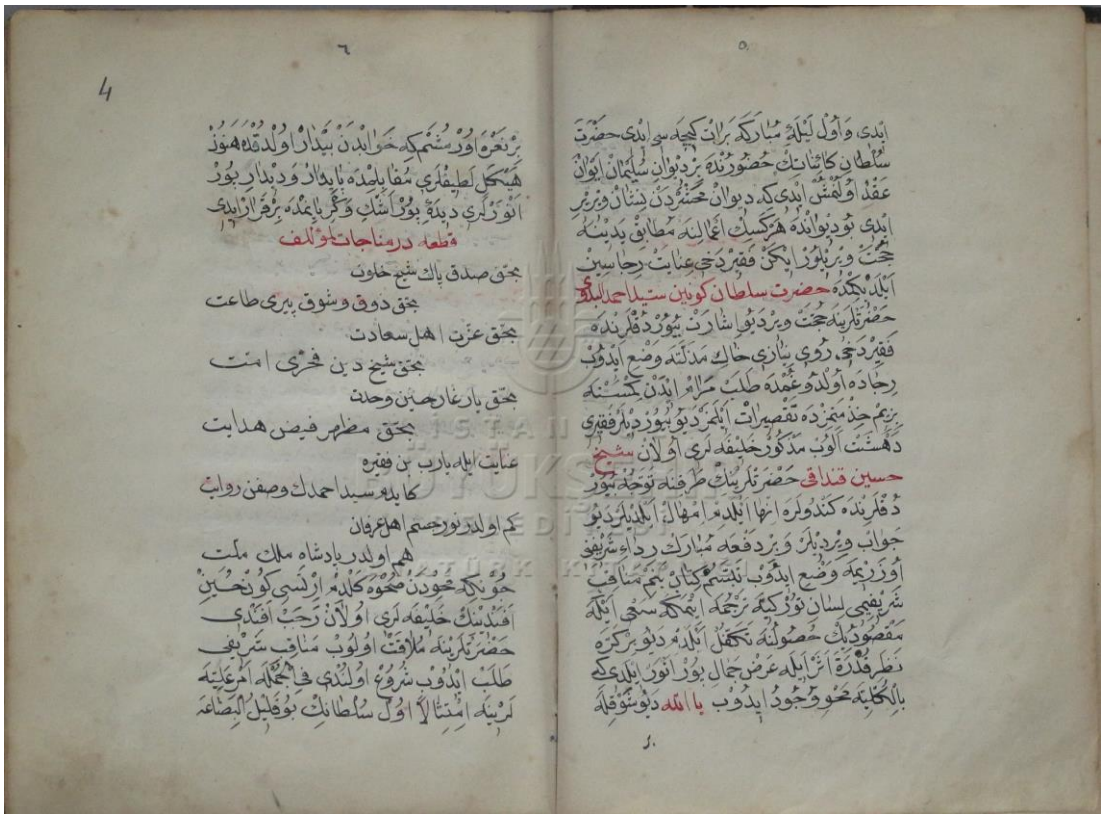
حسین

3

حسین قدّاقی افندی حضرتلرینه مشرف اولوب
اثناء کلامده ضمنًا ولایت دیارمده حضرتلرینك
احبابی جوقدر هرکسه رحمت شوقی اولمشدر
سزلرینك دخی بودیارده کملدن مراد یکون الله اعلم
سیدنا احمد البدوی قدس سرّه العالی حضرتلرینك
بیعة شریفلرینی لسان عربیدن ترکیه ترجمه ایلمك
ایچون اولمق کرکدر دیو بیورد یلر ایدی فقیر
خود بو نعمته نائل اولمغه استعداد ه اولمدوغمز
ملاحظه ایلمش ایدم بیت فارسی

کر تو سنت صحبة مرد مرشوی
جون بصاحب دل رسی جوهر شوی

مضمون شیخمز هیچ شریفلرینه اوح سنه کابله دیار
مصرده ساکن اولوب بر مراد حصولنه مترقب
ایکن برکجه عالم مثالده حضرت فخر کونین
ورسول الثقلین صلی الله تعالی علیه وسلم
حضرتلرینی جمیع اولاد واصحابلرینه وعامه اولیاءالله
ایله معًا کاننده سیدنا احمد البدوی حضرتلرینك
مولود شریفلری اولمش روضهٔ مطهره لرینه
ملحق بر باغچه جنت مثال ایچنده جمعیت ایله مشار

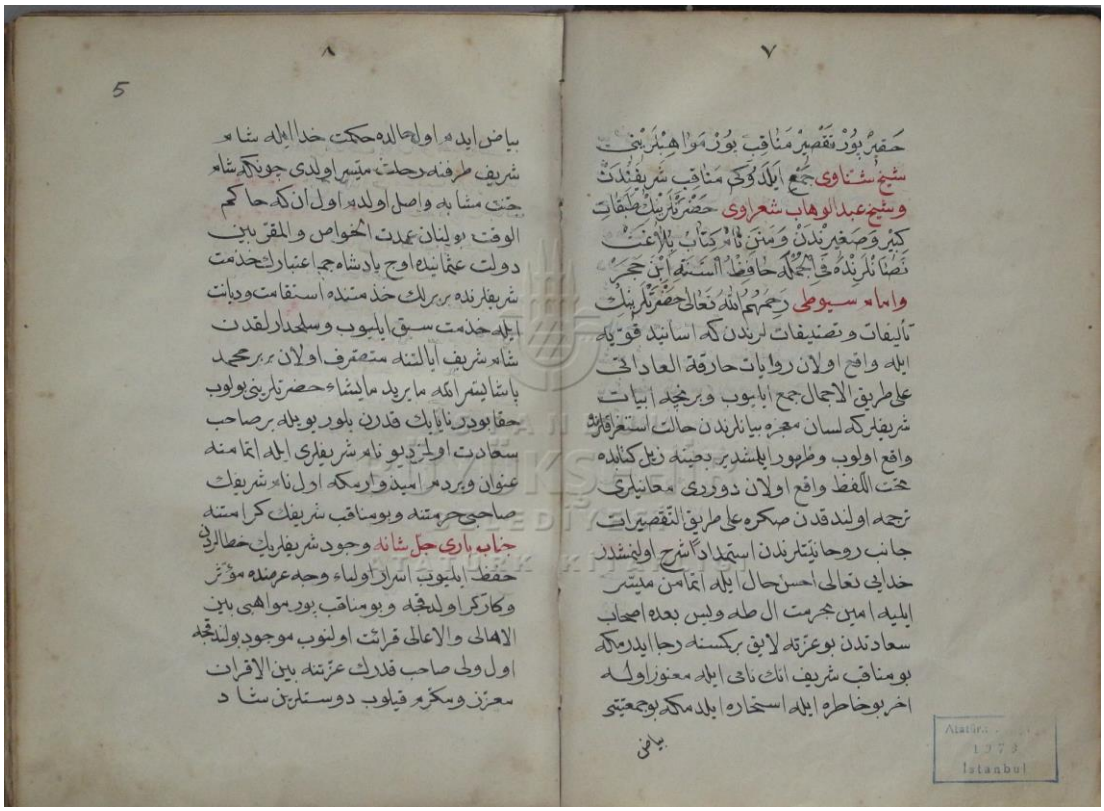
ایدی اوّل لیلهٔ مبارکه براق کیجه سی ایدی حضرت
سلطان کاشانک حضورنده رد دیوان سلیمان ایوان
عقد اولمش ایدی که دیوان محشردن لسان وزیر
ایدی بو دیوانده هر کسک اعمالنه مطابق یدیسنه
جنت و یدیسنه دخی یکرمی فقیر دخی عنایت رحاسین
ایله بکده حضرت سلطان کونین سیدنا احمد المکی
حضرتلریله جنت و یدیسنه دخی فقیر یدیسنه
فقیر دخی روی یاری حالک مذلته وضع ایدوب
رجاده اولدوغمده طلب مرام ایدن کمسنه
زیم خذ میمزده تقصیرات ایمز دیو بیورمیه فقیری
دهشت اوب مدکور خلیفه لری اولان شیخ
حسین قدافی حضرتلریک طرفنه توجه بیورمه
دفترینه کندولره انها ایله امهال ایله دیو
جواب ویردیلر ویردقده مبارک رداء شریفی
اورزیمه وضع ایدوب لبتسم کنان بیم مناف
شریفی لسان نورکیه ترجمه ایمکله سنی ایله
مقصودیک حصولنه تکفل ایله دیو برکزه
نظر قدرة انز ایله عرض جمال بور انور ایلدیکی
بالکلیه محو وجود ایدوب یا الله دیو شوقله

4

زعره اورشمکه خوایدن بیدار اولدقده هوز
هیکل لطیفلری مفا یلدره یادار ودیدار بور
انور لری دیدهٔ بورانشاب وکریانمدن زمرا زایدی

قطعه درمناجات مؤلف

بحق صدق پاک شیخ خاوت
بحق ذوق وشوق پیری طاعت
بحق عزت اهل سعادت
بحق شیخ دین فخری امت
بحق یار غار حبین وحلت
بحق مظهر فیض هدایت
عنایت ایله یارب بن فقیره
کایده سیدنا احمدک وصفن روایت
کم اولدر نور جسم اهل عرفان
هم اولدر بادشاه ملک ملت
حویکه محودن محوه کلدم ارنسی کونحسین
افندمک خلیفه لری اولان رحت افندی
حضرتلریله ملاقات اولوب مناقب شریف
طلب ایدوب شروع اولندی فی الجمله امر علیه
لریله امتثالا اول سلطانک بومیل البضاعه

٧

حقیر پور تقصیر مناقب پوژ مواهب ریز بخت
شیخ شناوی جمع ایلدوکی مناقب شریفلرندن
وشیخ عبد الوهاب شعرانی حضرتلرینک ملتقات
کثیر وصغیر لرندن ومتن نامه کتاب یواقیت
فضائلریندن فی الجمله حافظ السنه ابن حجر
واما سیوطی رحمهم الله تعالی حضرتلرینک
تألیفات وتصنیفات لریندن که اسانید قویه
ایله واقع اولان روایات حارقة العاداتی
علی طریق الاجمال جمع ایلیوب وبرنجه ابیات
شریفلرکه لسان معجز بیانلریندن حالت استغراقدن
واقع اولوب وظهور ایلشدر بر دخیه زیل کتابده
تحت اللفظ واقع اولان دوردی معانیلری
ترجمه اولندقدن صکره علی طریق التقصیرات
جانب روحانیتلریندن استمداداً شرح اولنشدر
خدای تعالی احسن حال ایله اتمامن میسر
ایلیه امین بحرمت آل طه ویس بعده اصحاب
سعادتدن بوعزته لایق برکسنه رجا ایدرمکه
بو مناقب شریف انك نامی ایله معنون اولمه
اخر بوخاطره ایله استخاره ایلدمکه بو جمعیتی

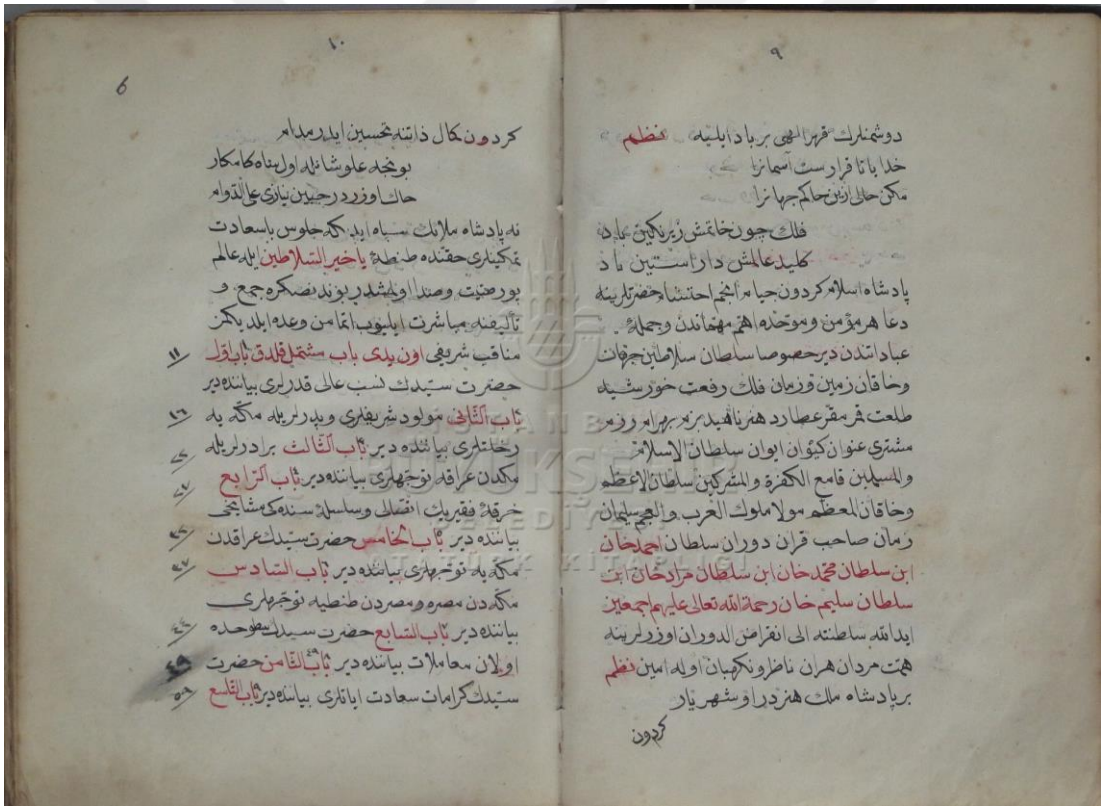
بیاض

٨

5

بیاض ایده اولحاله حکمت خدا ایله شاه
شریف طرفنه رحلت میسر اولدی جونکه شاه
جنت مشابه واصل اولدیه اول ان که حاکم
الوقت بولنان عمدت الخواص والمقربین
دولت عثمانیه اوج پادشاه جم اعتبارك خدمت
شریفلرنده بربرلرك خدمتنده استقامت ودیانت
ایله خدمت سبق ایلیوب وسلحدار لقدن
شاه شریف ایالتنه متصرف اولان برر محمد
پاشا یسر ایله مایرید مایشاء حضرتلرینی بولوب
حقا بودر نایاب قدرلی بلور بویله بر صاحب
سعادت اولمزدیو ناه شریفلری ایله اتمامنه
عنوان ویردم امیدوارمکه اول ناه شریفك
صاحبی حرمتنه وبو مناقب شریفك کرامتنه
جنابه باری جل شانه وجود شریفلریك خطالرینی
حفظ ایلیوب اسرار اولیاء وجه عرضنده موثر
وکارکر اولدیغنه وبو مناقب پور مواهبی بین
الاهالی والاعالی قرائت اولنوب موجود بولندیغنه
اول ولی صاحب قدرك عزتنه بین الاقران
معزز ومکرم قیلوب دوستلرینه شاد

Atatürk
1973
İstanbul

دوشمنارك قهرالهی برباد ابلیه نظم
خدایا تا قرار ست آسمانرا
مکن خالی ازین حاکم جهانرا

فلك چون خاتمش زیر نگین عباد
کلید عالمش دار استین باد

پادشاه اسلام کردون جناب احتشام حضرتلرینه دعا هر مؤمن و موحده اهم مهماندن و حمایه عباد اتدن دیر خصوصا سلطان سلاطین جهان و خاقان زمین و زمان فلك رفعت خورشید طلعت قمر مقرعطارد هنر ناهید برز بهرام رزم مشتری عنوان کیوان ایوان سلطان الاسلام والمسلمین فامع الکفرة والمشرکین سلطان الاعظم وخاقان المعظم مولا ملوك العرب والعجم سلیمان زمان صاحب قران دوران سلطان احمد خان ابن سلطان محمد خان ابن سلطان مراد خان ابن سلطان سلیم خان رحمة الله تعالی علیهم اجمعین ابد الله سلطنته الی انقراض الدوران اوزرلرینه همت مردان هران ناظر و نگهبان اوله امین نظم

بر پادشاه ملك هنردار و شهریار

کردون

کردون کمال ذاته تحسین ایلر دمدام
بو نجه علو شانله اولینجه کامکار
حاکم اوزره رحیمین یارلی علی الدوام

نه پادشاه سلاطین سپاه ایدکه جلوس باسعادت تمکینلری حقنده مطلعه یا خیر السلاطین ایله عالم بو رضیت وصدا اولمشدر بونده نصکره جمع و تالیفنه مباشرت ایلیوب اتمامن وعده ایلدیکمز مناقب شریفی اون یدی باب مشتمل فلدق باب اول حضرت سیدك نسب عالی قدرلری بیانده در باب الثانی مولود شریفلری وید رلریله مکه یه رحلتلری بیانده در باب الثالث برادرلریله مکه دن عراقه توجهلری بیانده در باب الرابع خرقهٔ فقریك اتصال وسلسلهٔ سنده کی مشایخی بیانده در باب الخامس حضرت سیدك عراقدن مکه یه توجهلری بیانده در باب السادس مکه دن مصره ومصردن طنطیه توجهلری بیانده در باب السابع حضرت سیدك سفر وحضرلرینه اولان معاملات بیانده در باب الثامن حضرت سیدك کرامات سعادت اياتلری بیانده در باب التاسع

حضرت ستبدك مشايخ دياننده كرامتلري بيانده دير
١٠ باب العاشر وفاتلرندن اول وثانى اولان كرامات وبيعت
اربعه بيانندە دير ١١ باب الحادى عشر كندولرندن صكره
اولان خليفة الخلفا بيانندە دير ١٢ باب الثانى عشر
سطوحده صحبتلرينه داخل اولان اغزه بيانده دير
١٣ باب الثالث عشر غير اصحاب سطوح اولان صاحب
حال فقرا بيانندە دير ١٤ باب الرابع عشر مولودلرى
ابطالنه سعى ايدن سفها وفاتلرى بيانندە دير
١٥ باب الخامس عشر عبد العال حضرتلرينه ايتدوكى
نصايح بيانندە دير ١٦ باب السادس عشر طريقت
احمديه ده اولان شروط متابعت وخرقه
بيانندە دير ١٧ باب السابع عشر كندوكلرينه دوره ر
بارلرينك شرحى وترجمه بيانندە دير باب

الاول

مُقتداء اهل طريقت ويپشواى اصحاب حقيقت
وعواصم مخار معرفت لآل سناس حلكت
حضرت احمد بن حرم كعبة هوىت سرور اهل
هدايت سلطان سرير ولايت مشايخ كبار نادرة
عصرى شريف العلوى ابو العباس سيدنا

السيد

السيد احمد البدوى قدس سره العزيز حضرتلرينك
نسب شريفلرينى بيان ايدر اعلم العلماء الاسلام
وامام الائمة جلال الدين سيوطى رحمة الله عليه
حضرتلرى وشيخ الاسلام حافظ ابن حجر دن روايت
ايدوب الكردى مقرر دن حكايت ايدر كه اوزره
اسمهم اسامليدر سيد احمد بن على بن ابو القاسم بن محمد
بن ابو بكر بن اسماعيل بن عمر بن على بن عثمان بن حسين
بن محمد بن موسى بن يحيى بن عيسى بن على بن محمد
الجواد بن حسن العسكرى بن جعفر بن على الرضا
بن على بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر
بن على بن ذى الثعابدين بن حسين شهيد كربلا بن
على بن ابى طالب كرم الله وجهه ورضى الله عنهم
اجمعين وبعض نسخه نسب شريفلرينى عدنانه
منتهى اولمقله بيان ايتمشدر فاما ابو الفقير حضرت شاه
ولايت امام على بن ابى طالب رضى الله تعالى عنه
حضرتلرينه دك كيفا ايلدە دير اما فقرا معلوم مدر
وحضرت قطب الاولياء وسلطان الاصفيا سيد
احمد البدوى قدس سره العزيز حضرتلرينك كنيت
شريفلرى ابو الفتيان شريف علوى سيدنا احمد ناظم بدوى